

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer ha-Tashbets

Ḥuṭ ha-meshulash

Avraham ben Ya‘aqov ibn Ṭavah

האווט נבא בקעי נב מהרבא

Amsterdam, 498 [1737/1738]

יעיבר קלח

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9070

חומת המשולש

חלק רביעי

הטור הראשון

שחבר המלך הגדול אשר נודע בשערים שמו • וה' נתן הכמה לשלמה שחירש כמה חידושים נאים • ודינים עמוקים ונפלאים • כאשר עיני הקורא תחזינה משרים • הלא הוא המאור הרב הגדול

כנהור"ר שלמה דוראן זלה"ה

האחרון המתבר ספר השק שלמה גם אלו תשובותו שחבר בכח חכמתו הרמה גם הם כמה מאות שנים גנוזים ונשמרים עד היום שנעשו • חלק רביעי לספר **התשבץ** חבירים • והיום הנה נתגלגל הזכות על ידי שלמה דרהמנא יקר רוח איש תבונה הרבם המרומם כנהור"ר

מאיר קרשקש יצו

מבני של קרושים ושלשלת יוחסים בן החכם השלם כנהור"ר נתנאל זלה"ה • נין ונכר לאותו צדיק הרבם השלם הדיין הרב הגדול הישיש כמורה"ר נתנאל קרשקש זלה"ה • אשר רוח ה' נוספה בו ונדבה רוהו לזכות את הרבים ולעשות נדת רוח • דובב שפתי ישנים להרב המחבר ז"ל הנ"ל זכות הרבים תלוי בו ולכל בני ישראל עם קרובו :

באמשטרדם

בבית וברפוס

הגביר החופא המוכנה ס"ה כסר"ר נפתלי הירץ לוי ק"מ כה"ר זיסקינד לוי מעמדין יצו

בשנת צדיק כתר י"ב לפ"ק

על שמי
של פרח
על תורה
רוב לסוף
הארבע
והוא
בחדש
בהלכות
אשקוין
תפלת
מחו
לחיות
תחומה
קוסטר
בדיע לל
קוסטר
לאחר לל
יהי מנת
את פניך
הכרתי
ה
קתי לטי
גד נכדו
זק ביק
החדת
יזכק
הרוח
ס מוס
ובפרט
תמות
שעורני
שלמות
תחשי'
במורה
יקים

הטור הראשון

חקורט לחברנו המשביל הנכון הר סלימאן אלהאמי יצו

שאלה א

תורף השאלה האלמנה שמת בעלה והיא נוזנת עם היתומים בבית בעלה ויש לה בגדים שהיו למלבושה משל בעלה והיו מוכחי' בחדר ה' לפנים מחדר אחר והיו הבגדי' ההם תלויים בידה עם הכותל ורוב תשמיש' הוא בחדר המיון ושם היו שוכבים בלילה והאשה הסיא קמה בעוד לילה ובני הבית שוכבים ולקחה בידה דליקה אחת מהעני' ונכנסה לחדר הפנימי ושרפה הבגדים ההם בפשיעתה כי אחזה בהם האש מהדליקה שהכניסה בידה ולא נודע הדבר עד למחר ועתה תודיענו בבירור אם האלמנה חייבת בצבדים ההם שגשרפו בפשיעתה אם לאו:

תשובה

הגדלה לנו בזה כי האלמנה הזאת היא חייב' בח' שלומי הבגדי' הגשרפי' גם אם לא הכניסה בידה לשם רק נזתת ידה לפי שאדם מועד לעול' כדחתן פ"ב דב"ק אדם מועד לעולם שזוגג בין מויד וכו' וק"ל כההיא מתני' וכן פסקו כל הפוסקים ז"ל ואחת מארבעה אבות נזקין היא הבערה ואין בדין' לני טיקוק נוק שלם לפי שכל ענייני האש הם מועדי' כנוק ואפי' השולח את הבערה ביד תשו' דאע"פ דפטור בדמי אדם ומייב' בדמי שמים אמרי' בגמרא ה"מ שומר להם גהלת ולבנה שדך הגהלת להכבות קוד' שתעבור ותדליק אבל אם מסר להם שלהבת חייב שהרי מעשו גמרו וכו' האשה הזאת שהכניסה בידה הדליקה מלובנת ולא נתנה דמיה לשמור את הבית ואת הכלים וכל שכן שהבגדי' ההם לא היו עניני' תחת שום דבר רק תלוי' בידה גלווי' לעין כל א' דגם אם היו טעוני' ומכוסים' היתה חייבת בהם דהא ק"ל דמדליק את הביר' על תבירו ומשלם כל מה שבתוכו וכו' וגדולה מזאת אמרו בגמל' שהא' שזון פשתן ועובר ברשות הרבי' וכנס פשתן' לתוך החנות ודלקה גמרו של חנוני והדליק את כל הבירה בעל הגמל חייב מפני שהרבה משו' וכו' הגיה החנוני נרו מבחון החנוני חייב אף בדמי פשתן מפני שהניח נרו מבחון ואפי' נר תוכה דברשות כ"ד למלוה קעביר תפי' חייב דהיה לו לישב ולשמור דאין הלכה כר' יהודה דפטור דהא דברשות קעבדי אש הויקו אלא הלכה כרבנן דאמרי' כל הגי' דאמרי' דאית להו רשותי' למיעבד אש הויקו חייבין כהויקו כמו שהביא הרמ"ב ז"ל דיני' אלו פי"ד מהל' נזיקין והטור בח"מ סימן ח"ע וז"ל האשה הזאת אף אם לא הכניסה בידה הבערה בוערה רק פחילת דקה כדרך כל הארץ היה לה להשמור בעניני' הבית וכו' שהאשה הכניסה בידה הבערה עד שעברה מעברה והיה מה שהיה שנה הזאת עולה דרון היא' ב' וזה הויקו הוא גדול יותר ממה שכתב הרמ"ב ז"ל פכ"ח מהל' אישות שכתב האשה ששברה כלים בשעת מלאכתה וכו' וכבר חלקו עליו בין שעת מלאכתה לשלה שעת מלאכתה והרי האשה הזאת יאלה תקלה זו מתחת ידה שכתבתי' בין כלל שעת מלאכתה בודאפי' שחייבת בפשיעה ואת לדעתו גם אם היה בעלה קיי' לפי שלא פטרו אותה אלא מכלי' ששברה בשעת מלאכתה הוואיל והיא עושה מלאכה באת' כלי' ונפלו מידה ונשברו ופי' מן הדין היתה חייבת בהם מן הטעם האמור דאד' מועד לעול' אלא משו' של' הבית שאם תחייב אותה בשבירת כלי' בשעת מלאכת' מלאכת' מונעת וכו' ויבואו ליד קטטה ומריבה אמנם שלא בשעת מלאכה איכה למימר דחייבת היא בפשיעה כשאר אינשי דעלמא ונ' שנגדון דידן שאין הדין עם הבעל אלא עם הירוש' י"ל דלובא היא ששמה דשלוס הבית דהיא חייבת בהם אף אם שברה בשעת

מלאכה דאין לנו לחזר אחר שלומם ויעמוד דדין על כנו' כההיא דאמרי' בריש פ' אלמנה נוזנת א"ר זירא אמר שמואל מניחת למנה לשמנה טעמא מאי אמרי' רבנן מניחת אשה לבעל' משו' איב' הכח תהוי ותהוי והביאה הרי' אף ז"ל וכן פסקו כל הפוסקים ז"ל הכ' חאה כי בענין המניחה לגבי הבעל עברו על הדין ונחתו אות' לבעל משו' שלוס הבית' גם אם אינו מן הדין אמנם אם הירש' העמידו הדין על אמתתו ואמרו תהוי איבה ביניה ותיאוי הכא כנוי מאחר שלא פטרוה מכלי' ששברה וכו' אלא משום שלוס בעלה לגבי יורשי' לא אמרי' הכי ויקוב הדין את ההר ואם תהיה איב' בינה תהוי ותהוי וגם לדעת הרא"ב ז"ל שהשיג על הרמ"ב ז"ל ואמר דטעמא הוי משו' שניירה בבעלי' היינו עם הבעל עלמנו לפי שהוא שבור לה בכל שעה אבל הירש' אינש שטורי' לה וכבר חלקו עליו ז"ל ואמרו שלא מן הדין הוא אלא משום שלוס הבית ושלוס על ישראלי' זה הוא הכרחה לעניות דעתי בזה' שלמה ס"ט בכה"ר נמת דוראן גר'ו:

אל קלעאי לתלמידנו הר מדרבי

אברהמי יצו

שאלה ב

שאלתי בני על ענין גדי שנשחט שנשחטת ביום שבו עברה ח' ימים ללידתו אם לא ורנו לחוסרו מספק זה קצת בעלי תורה ואתה נסתפקת בזה ודעתך להתייר:

תשובה

מבזר הוא כפ' ר' אליעזר דמיליה דלא הריכוזי ימי' או אלא נוספק כפל וא"כ אם ידוע לנו שכלו לו חדשיו דהיינו' חדשים לקה ותשעה לגסה כמו שזכרנו בפ"ק דכוכרות הוא מותר אפי' בן יומיו' דבית הרח' אין בו משו' רסוק רש' ז"ל וא"כ בגדי' הוא נסתפקת' בו י"ל שהוא מותר מטעם ספק ספקא דק"ל בכולהו דוכתי דס' מותר אפי' בדאורייתא דהאגדי זה ספק אש יש לו ח' ימי' אם לא ואם יש לו הרי הוא מותר וא"ל אין לו ח' ימי' שמה כלו לו חדשיו כ"ש שהמרת בגדי' הוא שרבו בני אדם האומדי' אותו שהוא בן ח' ימי' מאות' האומדי' שאינן בן שנה וז"ל דהרשב"א ז"ל כתב בתשובה שאין סומכין על העבדים בגדיהם קטנים הגלקתי' כשאומר שהם בני ח' ימי' מכלל דהוא ז"ל מנריך רחיה שיש לו ח' ימי' י"ל דלא אמר הרשב"א ז"ל דברי' אילו אלא בגדי' קטן כל כך דלית ליה הוכחה שהוא בן ח' ימי' אלא ע"פ העבדים ולא סמכין עליה דפיה' דבר טוב אבל כגדון דידן שקלת בני אדם אומרי' שהוא בן ח' ימי' לפי אומדנא דידהו ואף ע"ג שקלת אומרי' דעדין אין לו ח' ימים לפי אומדנא דידהו ה"ל ס' כדאמרי' ומותר וכו' שמיניו לקנת גאוני' ב' שאמר דלא בעינן ח' ימי' אלא לקרבן אבל לאכילת חולין אפי' בן יומיו מותר כמו שכתב אורח' חיי' ואף על גב דלא ק"ל הכי ה"מ בודאי' אבל בספק עבדין כותייהו כ"ש בספק ספקא וא"כ אין לאוסר טעם ישר' וטעם המתיר יכשר' וכמו ישר' נאם הלעזר שלמה ס"ט בכמ"ר למה דוראן גר'ו:

מלייאנא להר מבלוף בעבון יצו

שאלה ג

שאלתי ידידי על חתיכות מהכרם שלא נמלחו ומלבו אחס בני' חמין להסי' מהם השער אי חיישין להו ולכלי' שנמלגו בו משום דם אם לאו:

תשובה

בפרק כל הבשר אמרי' אמר רב משמיא אין מחזיקין דם בבני מערי' תרגמא אכרכשא ומיעי' והדר' דכנתא' ופי' רש"י ז"ל אין מחזיקין דם וכו' אינש בחוקת דם ליאמר לאס נמלחו' הדר' דכנתא דקין שסביב הכנתא ומיעי' הקבה והכרם ושאר הדקין' וכרכשא עבתי' וכתב אמרדכי ז"ל ה"ה אם נמלחו בקערה שאינה נקובה שרו וכתב עוד רח"ב ז"ל שהראשונים

שאלתנו לה היו מולחין כרם של בהמה קוד' תשלמו לגרו' השער
 משום שלא היו ממוקין בו דס' והר"ן ז"ל בספ' ר"ת ז"ל כתב שהכרם
 אינו בכלל המעייא לאמר רב משרשיא ומוחיקין בו דס' והביא רחיה
 הוא ז"ל שהרי אמרו במתא שמולא בעובי בית הכנסת אם אין עליו
 קורע רס בידוע שהוא לאחר שחיטה מכלל להיות ליה דס' ומוקין
 עליו בזה ואמרו בודאי דס' מועט אית ביה ופלהו מעייא ג"כ בודאי
 יוצא מהס' דס' על ידי חבורה אבל אין בהס' דס' כ"כ שיתפרש מהס'
 בבשול והר"ן דס' האברים שלא פירש וכן המליחה ג"כ לא תועיל
 מהס' רק המוהל ולפי זה גם החתיכות עצמן והגלי שגמולחו בו
 מותר' אחר שהחתיכות היו ממוקרים ומשומס' דשומס' בודאי אית
 ביה משום דס' ודבר זה הוא מבורר בדברי הפוסקים ז"ל ולמזבן די
 בראשי פרקי' מומי הגעיר שלמה לוריאן ס"ט :

עליו וניהו אם הבן הוא גדול ויכול לבדק על עמו ואם היה מת
 בחטאו וימת ז"ל לדעת הרשב"א ז"ל שאין האב יכול לבדק עליו
 ברכת הגומל ואמר רואין שלא נאבו מנהג זה רק על הקטני
 על בן מנהגם קוד' טוב וחתם בני ידידי ה' ישמרכם מקטוב
 ועליכם תבא ברכת טוב : כחפז אביכם ילדכם :

מוסתגאנים הר חיים סבעון י"ן

שאלה ה

עיינתי בשאתך אשר שלח
 מומי בענין הסופר אשר
 מייג הקין של יו"ד לאמר
 כתיבת הפרשה שלתפלין האם יקרא כחובה שלא כסדרה אחר
 אשר קולו של יו"ד מעבד כדאמרי' בהקומ' אפילו קולו של יו"ד מעבד
 או י"ל כיון שסיו' ד נפתח בגורמו כתיקון ספר תורה התב' אשר
 נעשה אחר כך הו"ל כשאר תנין הגעשים אחר תשלום הכתיבה
 הגה כ"ת יודע כי כתיבה שלא
 כסדרה פוסלת בתפלין ומזוזה
 מה שאין כן בס"ת כדאמרינן בהס'
 מולין בספרים ואין תולין בתפלין ומזוזות דבעינן ביה והיו שיש
 נכתבין כסדר וכו' : והפוסקים ז"ל דייקו מזה ואמרו מהב"א משום
 חלייה דוקא מפסול אבל לתקן אות בעלמא שפיר דמי ללא
 הכתיבה יכולין אלו לתקן מזוזות האותיות ולישבם היטב ולית
 קפידא בדבר זה א"כ בודאי אם האות הנחקק היה דומה לאות
 אחרת ובתיקומו עתה חזר לאות אחרת כמו שעשה דל"ת באת
 ר"ש ותיקן אותה להחזירה דל"ת ברור הדבר כי כתיבה זו היא שלא
 כסדר ומיפסל בכך וגם אם עשה הר"ש דל"ת וגרר העיקר של
 הדל"ת ומזר' ר"ש בודאי מופסיל בכך דהו"ל חק תוכות ומסל
 אפילו בס"ת כאשר הכל מבורר במקומו ולחכם כחוק די בראש
 פרקים וצ"ת הל"ד לענין קולו של יו"ד לא נעלם מעינין החולקים
 שנפל בין רש"י ור"ת ז"ל בפירש קולו של יו"ד לדעת רש"י ז"ל קולו
 של יו"ד הוא רגל ימין שהוא כפוף ועליו אמרו אפילו קולו של יו"ד
 מעבד : והקשו התוספות ז"ל ואמרו דרגל ימין בודאי מופסיל
 שהוא מעבד לפי שהוא גוף האות ומאי אפילו דאמרינן ביה לך
 פירש ר"ת ז"ל דקולו של יו"ד היינו חשש שמאל שדרך שיהא כפוף
 למטה : הגה נראה לדברי הכל שהיו"ד נריכה להיות רגל הימין
 כפוף והוא מכתיבת היו"ד עולה וגם זה שפירש ר"ת ז"ל שהיה
 שמאל ג"כ יהיה כפוף כן פסקו כל הפוסקים ז"ל לפי שהוא ז"ל
 הביא רחיה מההיא דאמרי' בפסיקתא מפני מה יו"ד יש לה תקנה
 אחת למעלה וחתם למטה רמז לרשעים שזורים וכו' ועייקין
 לעלות וכו' משמע שדרך להיות ליו"ד בראש שמאל כפיפה למטה
 ולמטה וכן כתב מהר"י קולון ז"ל וז"ל ועל דבר קולו של יו"ד שיש
 שיש לחוש לדברי ר"ת כיון שהביא רחיה לדבריו וכו' : מנא שט"ל
 היו"ד עולה לרש"י ור"ת ז"ל הוא על זה האופן ואם לא נעשית
 זה האופן בתפלין ומזוזות אינו יכול לתקנה לאחר שכתב אות אחר
 אחריה דהויא ליה כתיבה שלא כסדרה : וכמו שכתב מהר"ן
 בשם האגור וכשעשה היו"ד על הגורה הגזר בודאי הוא שדי לו
 בכך וכשמתקן אח"כ לתייב קון התחתון והעליון ולתקנם הינו
 לעשותה כזורה זו ר' אין קפידא אבל הגאון מהר"ק ז"ל כתב בשם
 מהר"י אשכנזי דא"כ שגם אם קולו של יו"ד מעבד כדברי ר"ת
 מ' מתפלין ומזוזות אם לא עשהו לא פסל מאחר ששם יו"ד
 עליה אפילו בלא אותה קון שפ"ד שמאל אבל ברב' שבד' ימין
 אם לא עשהו מתחלה אין לתקנה אח"כ בתפלין ומזוזות משו אלא
 בקרא יו"ד בלא אותה רגל וי"א כותבין שלא כסדרן ע"כ ז"ל : וז"ל
 נראה דלא אפשר להעמיד דברים אלו אלא אם עשהו בשום הגיון
 לרגל שמאל על דרך הגורה הגזר אבל אם לא צייד לה בשום חזק
 י"ל שהיא פוסלת בתפלין ומזוזות כלומר לתקנה אחר כתיבתה
 אחת אחריה ויותר מזה התייר ז"ל דאפילו כתב אות אחת שלש
 לשתי אותיות כגון ג"ד שכתבה יו"ד ר"ן והס' קרובים בחבורה
 שקודם תיקונם תיקנו דלא חכים ולא טפס קרי לה ג"ד וכו'
 לחברה ולתקנה ולא הוא ליה כתיבה שלא כסדרה כ"ש הגאון
 נעשה כתקנו כמו שיראה מדברך שהסופר עשה היו"ד כתיבת
 דהרי בא בלשונך : או יש לומר כיון שכותב היו"ד כתיבתה כו'
 בס"ת

שאלה ד

נשאלתי מתלמידי יש"ו
 וז"ל יורנו מורנו גר"ו לא
 יכבה לעד אמן : על מאי דחזיקין
 לעבדי קצת מבני אהס כשיהיה להם בן חולה ומתפרש מחלו הס'
 עומדי' בפני ס"ת ומברכין ברכת הגומל על רפואת הבן כי חששת'
 שמוא הוי"א ברכה לבטלה אחת שלא נתקנה ברכה זו אלא לחולה
 עצמו או י"ל לא הוי"א ברכה לבטלה מאחר דטובא רבא אית להו
 ברפואת חולה זה עכ"ל ישמור' האל :

תשובה

בני ותלמידי רעי ודוהי' הש"י ב"ה
 יקומכם לו לנחלה : עד היותכ'
 לשם ולתהלה : בפ' הרוואה אמרי'
 אמר רב יהודה אמר רב ארבעה דריבין להודות וכו' : עד רב יהודה
 חלש על לגביה רב חנא בגדתאיה ורבנן אמרי ליה פריך רחמנא
 דיהבך לן ולא יהבך לעפרא אמר להו פטרנאן יתי מלאהדיי והאל'
 אביי וזריך לאהודיי באפי עשרה דהוו עשרה וכו' והעמידה הפוסקי'
 ז"ל בשענה אמן אחריה וגם העמידה בשאמרו שם ומלכות שאמרו
 בריך רחמנא מלכא דיהבך לן וכו' וכתב הרב רבינו חננאל זלה"ה
 למודנו משם שאם יש שם עשרה וברכו ברכה זו וענה החולה אמן
 אין פריך לבדך ברכה אחרת ואם אין שם עשרה פריך לבדך הוא
 פעם אחרת ונראה שהם יכולי' לאומרה אפילו בלא עשרה חף עפי'
 שאין החולה נפטר בה מפי מורי' גר"ו עכ"ל מבורר מדבריו ז"ל כי
 אכש' אחרי' יכולי' הם לבדך ברכה זו להודות לאל על רפוא' החול'
 כ"ש האב על רפואת בנו גם מדברי הרב בעל העור' ז"ל יראה
 שיכולין אחרי' לבדך על רפואת חולה אדם אחר שכתב בס' ר"ע
 ופירש א"ל ז"ל אע"כ דשמוע יוצא בשמייעה וכו' עד לכך הוגדר הוא
 לענות אמן ולא חשיב ברכה לבטלה כיון שהם לא נתחייבו בה
 שהם נתנו שבת והודאה למקום כדרך בני אדם שמשבחין על הטוב'
 שמוזיין להם וכו' הגה נראה מדבריו ז"ל שאחרי' יכולי' לבדך ברכה
 זו אלא אם ענה החולה אחריה אמן נפטר גם הוא מלבדך ואם לא
 ענה אמן פריך לבדך פעם אחרת והם לא הוי"א להו ברכה לבטלה
 לפי שהם נתכוונו לתת שבת והודאה למקו' וכו' וכן כתב הגאון
 מהר"י אהרן ז"ל ויזומה שכתב רבי' ז"ל דלא חשיב וכו' : יש ללמוד
 על קצת אנשי' שנהגים כשיולדות נשותיהם הס' עומדי' ומברכין
 ברכת הגומל דלא הוי"א ברכה לבטלה וכו' דכשם דרב חנא בגדתא'
 ורבנן וכו' א"כ נראה לדעת הגאון ז"ל שדעת רבינו בעל העור'
 הוא שיכולין אחרי' לבדך אם יש להם טובה והגאה ברפואת חולה זה
 ואף על פי שהביא הגאון מנהרי"ק ז"ל תשובת הרשב"א ז"ל שני' אה
 מונח דלא ילפינן מההיא דרב חנא בגדתאיה ורבנן אלא אם החולה
 הוא רבו של המבדק וא"כ אחרי' אינו יכולין לבדך ברכה זו כדמוכח
 בתשובת הרשב"א ז"ל : אני אומר לא דמי אהי הכא דבנו שבת
 בגומו ויותר מגומו וא"כ בודאי הרשב"א ז"ל והגאון ז"ל שפסק בכות'
 מודי' הס' בגדון דיקו' וכו' דבנו קטן אם היה מת לא היה מת רק
 נעונו אביו כדאמרי' התם מפני מה בנינו ובנותיו של אדם מתי'
 כשהם קטני' כדי שיכבה וכו' וכן מוכח במס' דוכתי דבני' קטני'
 מתי' בעון אבותיה' וכו' דאמרי' ז"ל פ' מהל' תשובה זו ז"ל יש חטא
 וכו' או בבניו קטני' שאין בהם דעת ולא הגיעו לכלל מלכות בקנינו
 כן דכתיב איש בחטאו יומת עד שיעשה איש וכו' : א"כ שייך הכא
 בטוב לבדך על רפואת בני' דכ"ש מהרב לתלמיד לאב וכן דגופו הוא
 ולא מנע הרשב"א ז"ל מלבדך רק קרובי' ואהובי' אבל בנו קטן
 דגופו הוא ויש לו חובה במיתתו יותר ממימת' עצמו בודאי מבדך

כתיבת הפרשה שלתפלין האם יקרא כחובה שלא כסדרה אחר
 אשר קולו של יו"ד מעבד כדאמרי' בהקומ' אפילו קולו של יו"ד מעבד
 או י"ל כיון שסיו' ד נפתח בגורמו כתיקון ספר תורה התב' אשר
 נעשה אחר כך הו"ל כשאר תנין הגעשים אחר תשלום הכתיבה
 הגה כ"ת יודע כי כתיבה שלא
 כסדרה פוסלת בתפלין ומזוזה
 מה שאין כן בס"ת כדאמרינן בהס'
 מולין בספרים ואין תולין בתפלין ומזוזות דבעינן ביה והיו שיש
 נכתבין כסדר וכו' : והפוסקים ז"ל דייקו מזה ואמרו מהב"א משום
 חלייה דוקא מפסול אבל לתקן אות בעלמא שפיר דמי ללא
 הכתיבה יכולין אלו לתקן מזוזות האותיות ולישבם היטב ולית
 קפידא בדבר זה א"כ בודאי אם האות הנחקק היה דומה לאות
 אחרת ובתיקומו עתה חזר לאות אחרת כמו שעשה דל"ת באת
 ר"ש ותיקן אותה להחזירה דל"ת ברור הדבר כי כתיבה זו היא שלא
 כסדר ומיפסל בכך וגם אם עשה הר"ש דל"ת וגרר העיקר של
 הדל"ת ומזר' ר"ש בודאי מופסיל בכך דהו"ל חק תוכות ומסל
 אפילו בס"ת כאשר הכל מבורר במקומו ולחכם כחוק די בראש
 פרקים וצ"ת הל"ד לענין קולו של יו"ד לא נעלם מעינין החולקים
 שנפל בין רש"י ור"ת ז"ל בפירש קולו של יו"ד לדעת רש"י ז"ל קולו
 של יו"ד הוא רגל ימין שהוא כפוף ועליו אמרו אפילו קולו של יו"ד
 מעבד : והקשו התוספות ז"ל ואמרו דרגל ימין בודאי מופסיל
 שהוא מעבד לפי שהוא גוף האות ומאי אפילו דאמרינן ביה לך
 פירש ר"ת ז"ל דקולו של יו"ד היינו חשש שמאל שדרך שיהא כפוף
 למטה : הגה נראה לדברי הכל שהיו"ד נריכה להיות רגל הימין
 כפוף והוא מכתיבת היו"ד עולה וגם זה שפירש ר"ת ז"ל שהיה
 שמאל ג"כ יהיה כפוף כן פסקו כל הפוסקים ז"ל לפי שהוא ז"ל
 הביא רחיה מההיא דאמרי' בפסיקתא מפני מה יו"ד יש לה תקנה
 אחת למעלה וחתם למטה רמז לרשעים שזורים וכו' ועייקין
 לעלות וכו' משמע שדרך להיות ליו"ד בראש שמאל כפיפה למטה
 ולמטה וכן כתב מהר"י קולון ז"ל וז"ל ועל דבר קולו של יו"ד שיש
 שיש לחוש לדברי ר"ת כיון שהביא רחיה לדבריו וכו' : מנא שט"ל
 היו"ד עולה לרש"י ור"ת ז"ל הוא על זה האופן ואם לא נעשית
 זה האופן בתפלין ומזוזות אינו יכול לתקנה לאחר שכתב אות אחר
 אחריה דהויא ליה כתיבה שלא כסדרה : וכמו שכתב מהר"ן
 בשם האגור וכשעשה היו"ד על הגורה הגזר בודאי הוא שדי לו
 בכך וכשמתקן אח"כ לתייב קון התחתון והעליון ולתקנם הינו
 לעשותה כזורה זו ר' אין קפידא אבל הגאון מהר"ק ז"ל כתב בשם
 מהר"י אשכנזי דא"כ שגם אם קולו של יו"ד מעבד כדברי ר"ת
 מ' מתפלין ומזוזות אם לא עשהו לא פסל מאחר ששם יו"ד
 עליה אפילו בלא אותה קון שפ"ד שמאל אבל ברב' שבד' ימין
 אם לא עשהו מתחלה אין לתקנה אח"כ בתפלין ומזוזות משו אלא
 בקרא יו"ד בלא אותה רגל וי"א כותבין שלא כסדרן ע"כ ז"ל : וז"ל
 נראה דלא אפשר להעמיד דברים אלו אלא אם עשהו בשום הגיון
 לרגל שמאל על דרך הגורה הגזר אבל אם לא צייד לה בשום חזק
 י"ל שהיא פוסלת בתפלין ומזוזות כלומר לתקנה אחר כתיבתה
 אחת אחריה ויותר מזה התייר ז"ל דאפילו כתב אות אחת שלש
 לשתי אותיות כגון ג"ד שכתבה יו"ד ר"ן והס' קרובים בחבורה
 שקודם תיקונם תיקנו דלא חכים ולא טפס קרי לה ג"ד וכו'
 לחברה ולתקנה ולא הוא ליה כתיבה שלא כסדרה כ"ש הגאון
 נעשה כתקנו כמו שיראה מדברך שהסופר עשה היו"ד כתיבת
 דהרי בא בלשונך : או יש לומר כיון שכותב היו"ד כתיבתה כו'
 בס"ת

בס' חסרון קץ לא היו חסרון וכו' והוא של ס' ה' הוא בודאי נעשה על הצורה הנזכר ואם לא עשה כזורתה היא פסולה והגני תמיה מדברך בזמנך או י'ל כיון שכותב ה' י'ר כתיקון כמו בס' חסרון הקון לא היו חסרון וכו' יראה מדברך שלא אמרו י'ל קוצו של יו'ד מעט רק בתפילין ומוזות ומיהל תיתי למר האי סברא כי בודאי על שלשם חומר ומה שהוא פוסל בזה הוא פוסל בזה תן חמיה שהוא מפורש שהוא התלייה כדאמרי' מטעם והיו וכו' ואחר אשר אתה מודה שהסופר כתב מתלה היו'דין כמו בס' ח'כ טעה רגל הימני וראש השמאלי ומה שמתקן ח'כ הוא תקון בעלמא ומעשיו ישרים ותפילו ומוזותיו כשרים וזוה די לפי העת והעשה שלמה דוראן ס'ט :

בסכרא לנבון וחכם הר נתן זמור

יין וחבריו יין

שאלה ו

האחים י'א' הלל לכס לדעת כי נדרשנו לשאלתכס להשקיט האמולוקת והמריבה מביניכם ואמרנו אולי ב'ה נהגיע לכס דבריו יהוהך שלום ביניכם וכל קהלכם הנכבד איש על מקומו יבא בשלום :

אמרתם

בשאלתכס כי בת רבי יוסף שודאכא היא נשואה לר' יהודה ח'גב הוסי' י'א שנה ולא ולדה והו' הלך למקום אחר וכשא' אשה אחרת על אשתו בלא ר'נוה ואתם מנהגכם לא זכה ליבנות ממנה בן ובת חיים וקיימי' ור'ה לישא אשה אחרת יגרסנה בגט כשר לאלתר ויתן לה מה שהביאה מבית אביה לבד : ואחרתם עוד שר' יהודה הנזכר אינו יכול להספיק מוזות שתי גשים ולזה הור'ך לפטור את הראשונה בגט אמנם ר'ה לאסור אותה על קלת אנשים שלא הנשא להם : עוד אמרתם כי כשנשא האיש הנזכר בח'לקע'ה' אשתו השנייה כתב לכס לבס' כרא' ואמר לכס כל אשר יצור עלי הדין ב'ה בהסכמת אמונים יב'ל' לפי מה שבבבס הנה אני מוכן ומזומן לעשות ואין לכנות ימין ושמאל ואתם שומרים האל פסקתם לאשה מוזות כפי העת והזמן והאונאתם וזהו ידה קלת מנכסו הבעל והנחתם קלת בידה ועכשיו הבעל הוא מערער על מעשיכם גם שלא יאנו כתב והוא פושן כי פסקת' לה מוזות ויתר מדאי' גם מפרתם בידה כלפיו לבד מה שהביאה מבית אביה : עוד בא' בשאלתכס ח'ש האיש חייב במוזות אשתו עד שיעבד הגט לידה או כתבטלו המוזות מעת כתיבת הגט ח'ף הם נתעבב ביד השליח בדרך זמן הרבה : עוד בא' בשאלתכס כי הבעל הוא מערער על כמות של חול שלא ר'ה ליתן לה הלא מה שהיה עליה בשעת קבלת הגט וגם ראיו כתב הבעל בענין זה ואמר שהתכשיטין אשר היו לה לשבתות וי'ט לבשה אותם בחול כדי להפסיד הבעל וגם טען הבעל כי האשה איצדה כל כליו הנקמא'ים אלה בבית אלו הם דברי התעלמות אשר הגיעו לפנינו משתי הכחות ושאלתם אתם מה משפטן :

תשובה

לראשונה י'ל ראיו לפי הדין והאמ' כי הבעל הוא מחייב לגרש האשה הזאת : אם מ'ד התנאי המוטל בניהם הכתוב בכתובה שלא ישא אשה אחרת כפי מנהגכם וכל הגושא אשה לפי מנהג מקומו הוא גושא זה הפי' נשא בסתם וכ"ש ונהג וכתוב בכתובה י'א ואם מ'ד דלא קים ליה במסופקויהו הנהגה רבי'ש ז'ל כתב בתשובה שאם הוא עני'לא יכול לפרנס שתייהן וטלה הראשונה לעבד עליו מלישא אחרת עליה או ינא' ויתן כתוב' והיא ר'ה מהא' דאמרי' פר'ב'א על יבמתו הגושא אשה על אשתו וינא' ויתן כתובה וכו' ר'ה אמר נושא ח'דס כמה נשים והוא דאפשר ליה במסופקויהו ופסק הר'א'ף ז'ל עס הלכה כר'בא וכן הרמב"ם ז'ל פי"ד מהל' אישות והר"ש ז'ל בפסקויהוהטור סימן קל'ד כתבו שמפסי מועט הסרנכה ח'יב הבעל לגרש ור'איתם מהא' דאמרי' בפרק התדיר האומר איני זן ואינו מפרנס וינא' ויתן כתובה וכו' אייתיה לקמיה דשמואל אמר ח'בסוה : שערי' לאלתר עד שאתה כופהו להוציא כופהו לזון וגם כ'י'ש מהפוסקי' ז'ל שספק הלכה כסתם משנה הר'א'ף ז'ל והרמב"ם ז'ל פי"ב מהל' אישות כתב

פסקו כשמואל דאמר יזון או יוציא וכתב ח'ז ז'ל שאם מפני מי טעה כופין אחרו להוציא על אותם דברים הנזכרים בפרק המדיר כ"ש חיי עול' דעל פת לחם ישעשע בברי' ב' גם מטע' אחר חייב הבעל הפו' להוציא האש' הגו' כמה שראיו מכתביו וטענותיו כמה קה'ה חושלה בדברי' אחר' והאימ'ת את הדברי' ולפי דבריו שוויא לנפשי' חתיכה דאיסור' כי דבריו בענין זה לא מראש בסתרא וז'ל לפי דבריו חסורה היא לגבי דידיה ומייב הוא להוציאה ואחר אשר האיש הזה הוא חייב להוציאה לאשה הזאת מ'ד הדין מכל הטעמים הנזכר' אינו יכול להתנות עליה בגרסיה בשום תנאי אלא בגרונה דכיון לגרסיה נכון לגרש למה יכריחה להתנות עליה בשו' תנאי יקוב הדין את החר ויגרש כפי הדין כ"ש שיש פנים שסוברי' לומר אפילו אם תתלה היא בתנאי לקבל התנאי כי דינא לא שבקינן ליה למועבד תת'ה שכ"ח'ז הר"ש בן הרשב"ן ז'ל בתשוב' ח'ל וכל שמייב לגרש אין לו להתנות עליה אפילו בגרונה שא"כ מה הועילו חכמי' בתקנת' לא יקיימו התנאי ויתבטל הגט עכ"ל ז'ל : ובנדון דידן אחד מהטעמי' שהזכרנו שהוא מחויי' לנזק לגרש הוא דשוויא אנפשי' חתיכה דחסור' וא"כ כדי שלא תשוב אליו עוד אין מניחין אותם לעשות שום תנאי רק בגט כריתות לאלתר דא"כ מה כח ב"ד יפה ומה הועילו חכמי' בתקנתן :

ד ואל השעה מענין טענת הבעל על עניני המוזות : אני תמיה מהכ"ד י'א מי הכריחם ליכנס בזה לפסוק לה מוזות מחדש ראשון שהלך לה הבעל והלא חזקה אין אדם מניח ביתו ריקן שלשה חדשי' דאפילו לאחר ג' חדשי' היא פלוגתא דרב' ושמואל בפ"ב דייני גיורת וק"ל כרב' דאמר פסקין מוזות' לאשת איש אלא אם תאמר שהב"ד עשו לפי מהאמר הבעל שכתב להם כל אשר תגזרו עלי וכו' והס' דעו בגרור שהניח ביתו ריקן ובעלה החזקה וע' פסקו לה מוזות וא"כ בטוב עשו וגם י'ל שאפילו לא כתב להם הבעל אם ב'ה האשה ועמדה בפניהם והראתה בגרור שהניח ביתו ריקן וכתאמת זה לג' דיש להם לפסוק לה מוזות אפילו מיום ראשון שהלך דבטלה החזקה מ'ד הגרור שנתבדר להם דמאחר דק"ל כרב' דפוסקין מוזות לאשת איש אפילו מיום ראשון שהלך ראיו לפסוק אלא דחי' ל' אזלי בתר חזקה והא' אימ'רע'ה לה האי חזקה לאשר נתבדר לב"ד כי האיש הלזה הניח ביתו ריקן :

ה האבנים מענין טענת הבעל שהב"ד י'א פסקו לה יותר מהראיו וכו' בודאי ראיו הוא לגערה על פי דברי' או אחר אשר הם בקיאים ומעיינים היטב בסדר ההלכות על פי הדין חזקה אין ב"ד בזה טועין כדאמרי' בכמה דוכתי' : גם אמרו ז'ל במקומי' הרבה אין אחר מעשה ב"ד כלום וכ"ש שאם נבוא לראות ולדקדק היטב ונראה מה שפסקו לה הוא דבר מועט כפי הסדר אשר סדרו רז'ל כפימה שהזכיר הרמב"ם ז'ל פי"ב מהל' אישות וכ"ש לפי יוקר השער שיש באותם מקומות :

ו ואל השלישית אם יתבטלו המוזות לסבת כתיבת הגט גם בטענה זאת בעליהם הם דברי הבעל דכל זמן שלא הגיע הגט לידה הוא חייב במוזותיה כמו שהביא הר"ף ז'ל בהלכותיו כמו מה שכתב הרמב"ם ז'ל פי"ח מהל' אהור' ז'ל הוסיף לומר כל זמן שלא נפרעה ומכובתה וכן כתב ח'ז הרשב"ן ז'ל בתשובה ודבר זה הוא מחלוקת בין גאוני' עולם ז'ל כמו שהביא הר"ף ז'ל בפ"ק דנזיעא ובפ' בתרא דכתובות כי הוא חולק עס על הירושלמי' וסומך על תלמוד שלנו והר"ף ז'ל הביא עס דברי החולקים ודברי העטור והרמב"ן ז'ל כשפר הזכות שס הוא מציא המחלוקת בירושלמי' וא"ל הרשב"ן ז'ל כתב בתשובה וז'ל ולענין מעשה אנו סומכין על הר"ף ז'ל והרמב"ם והגמ' שביא אחריהם עכ"ל : גם ראיתי כתוב בגליוני אדוני אבי מעשה כפל לפנינו כמה פעמים ונתכנו לה מוזות עד שעת מסירת הגט לידה עס היות מחלוקת בדבר אנו הולכים על פי הרמב"ם ז'ל בכל משפטיו ולא עשינו כדעת הטור : וא"ל הרשב"ן לתת מוזות עד הפרעון : ואני הדינע' מוסיף לומר דגם אם אין אנו דנין ע"פ הרמב"ם ז'ל אחר אשר מחלוקת בדבר זה בין הפוסקים ז'ל בודאי אין כח בנו להוציא ממון מהאיש למוזות האשה עד פרעון הכתובה דמוציא מחבירו עליו הראיה וא"כ יכול האיש לטעון ולומר זיל אייתי ראיה דלית הלכתא כהר"ף ז'ל והרמב"ם והגמ' שביא אחריהם דכן הוא הדין בכל דבר שבממון שאין כח ביד ב"ד להוציאו מיד המוחזק בו אם יש מחלוקת בדבר כמו שכתב מהר"י קולון ז'ל כמה פעמים בתשובותיו וכן כתב

איני קונה מן דק האסטים הטוב והאובחר רק קנה סתם ואעפ"י שבדק האסטים כמנהג הסוחרים אותה הבדיקה אינה חלה לגלות קצת מענייני האסטים ואינה מורה על עניניו לקצה אחרון והנה בשעת המכירה לא נזכר בין המוכר והקונה רק שם האסטים ו"ל עתה האסטים מכר לו ועדיין האסטים נקרא שמו כמו שאמר שם ו"ל אסא שמייה ואסא מתקרי וזה דומה לאותה תשובה שהביא הטור ו"ל סימן ר"ב בשם ר"ב אביו ו"ל שאמר חזק מכר לו ומזר עדיין נקראת ע"כ לפי הנראה לע"ד מה שאמרו החברים יג"ו היה לו לבדוק אין דעתי נוחה בזה שהאסטים חיו לו בדיקה אמתות חלה עד שעת הצביעה כי אז עומדים על עקר הדבר אם הוא טוב למעלה למעלה ואם הוא רע למטה למטה הוא האמנעו וא"ל יתברר דמי קנייתו אם הוא כפי שיטת האונאה הידועה לשמורת אס לא וכן כתב ח"א הרשב"ש ו"ל בחסובה על ענין האחרון הנקרא אלו"ך נזכר ולא נודע ענינו עד שעת הצביעה ומלאה שאינו נובע כלל והשיב אין בירור המום בסחורה זאת עד שעת הצביעה ומלאה שאינו נובע הרי זה מוס ומוזר ודומה זה למוכר זרעוני ולא יחזו עכ"ל ו"ל ח"כ הוא הדין לגדול שלפנינו שהאסטים ג"כ הוא אין נזונו ניכר אלא בשעת הצביעה ולכן אין לנו לבא בדין זה אלא מלד האונאה ומה שאמרו החברים י"ן עבר זמן האונאה הגה כעד ביארנו שאין בירור מום זה אלא בשעת הצביעה וא"כ אין לומר בזה עד שיראה לתגר חלה עד שיעשה בו הצביעה וכל זמן שלא נחבא שיטור דמי האסטים לפי גוונן ולפי צביעתו לא התברר האונא ע"כ אם הקונה הזה עתה נתבאר לו בעת הצביעה החסרון ויש לו שיטור אונאה וכ"כ יתברר בטל המכר וחוזר לבעליו וזה דבר ברור ד ואין לטעון על הקונה ולומר דה"ל לבדוק האסטים לשעתו ולנסותו בצביעה לחלוק דהקונה הזה לא קנאו לצגע בו הוא רק למוכר לצבועים ואין מנהג הסוחר לנסות בצביעה רק מוכרי סתם וימי ידברו והנה הודענו וסדרנו הדברים לפני החברי י"ן והם יעמדו עליהם והאמת יורה דרכו והפסק דין שלהם החזירו אותה לידה ועבדינה כהיא דאמר מר גד אחי פסקא דלדי קמיינו וחיותו ביה פרכא לא מיקרע תקרעונו וכו' ולכן החברים י"ן לאח העיון בדברינו ובדבריהם יזיחו הדין לאמתו :

ה אמנם אם הקונה הזה נתבאר לו המום בצביעה וחזר פעם אחרת ליכור הגשאר לו או הוליכו לחיה מקו למכור הרי ראה וידע שיש בו מום וכשתמוס בו בודאי יחל על הזיקן בכל דבר שיתברר לו לאדם שיש לו דין חזרה על תבירו ולא החזיר אלא כשתמוס בו אמרין בזה שחל כדאמרין בהתקדש את האשה ובא עליה ונמלאו בה מומין דאמרי חוקה אין אדם שותה בכום אלא ח"כ בלקו ומייב בכתובה ודיני מקח וממכר שוים לדיני אשה בדברים אלו כדאמרי בפ' המדיר כ"ל והוא ית' עמיתו על האונא הגעיר שלמה ס"ט בכמה"ר נחמ דרז"ן ר"ו גס אדוני אפי חתום עליה :

קלעת אל עבאי לתלמידים אשר שם

ענין ט

שמענו דברים בענין המתנות אשר נפלה בין שני האחים ר' משה ור' אהרן בני ר' יוסף לוייל וביניכ' ולבטל המתנות האזכרתי לכתוב שורות אלו גם להעמידם על האמת כי אדם מהתלמידי' שלנו ורואי לנו להעיר אונא בלימודי' לבל חלה מכלה מתחת ידיכס וכ"כ בדבר ערוה דעומו אינו יכול ליתקן אמרתם בכתבכם שהאחי' הגו' הסכימו בעיה ליתן בתו של זה לבנו של זה ובתו של זה לבנו של זה ונתן כל אחד מהם קדושין לאחי הבת בעד בנו ולעת כזאת נתקדשה בתו של ר' משה הזכר לאיש אחד ועמד ר' אהרן וערער ועען שהבת היא מוקדשת לבנו וטענותיו הם כי בנו ה' בן ט' שנים והבן בעצמו נתן קדושין ליד דודו בעד בתו ואמר שעדי קדושין הס רבי' ועתה יש מהם עומדי' בנקאו'ן ומהם מתו ואחד הוא מצוי לשם אילכס' עוד טען שכלם היו דרים בבית אחד ונתייחד הבחור עם הבחורה : עוד טען משו ק'לח דלח פסיק כי כל אלו היוני' יש קול אלג' שהכל אומרי' פלונית מוקדשת לבחור בן דודה ואחיו אחי הבת נשיבו לטענותיו כי הקדושין הם שיאלו בקלח דלח פסיק היו ע"ז האופן שאחיו הוא שנתן לידו הקדושין ולא קבלם מיד הבן כי הבן לא היה בזמן האהרן בן ד' שני' ולא היה לו דעת לקדושין ולא לדבר אחר

ולענין ייחוד היונו כלנו דרים בבית אחד אנשי' ונשי' וטף ואין כן ייחוד' אלו הם סדר הטענות אשר בלא בכתב' :
הנראה לנו כי אלו הטענות עמדו על דברי הטור ו"ל אכן העזר סימן ח"ב וסימן מ"ו וסימן קמ' ומוס' ו"ל אכן טענותיה' והנה ב' הכתות הם מודי' שהבן בשעת הקדושין היה סמוך מבן י"ג שנים ודבר זה הוא מודע בכל הארץ ובעד' גמור' כי הבן היה קטן ולא נפלה ההכחשה בדיקום אלא זה אומר בן ט' שני' היה וזה אומר בן ד' שנים היה הגב' הכתות הם מודי' בקטנות ומלאה אשר עמדת' על דברי הספר הגו' והוא אומר קטן שקדש אינו כלום ו"ל כ' הרמב"ם ו"ל פ"ד מהל' אישות' ובפ' המדיר נתן רש"י ו"ל טעם לדבר ואמר דקטן לאו בר קימה הוא דכתיב איש וכו' כתיב ובראש פ' חרש אמר' הכי דלח תקימו רבנן לקטן נישואין דלמטב' דחוק קטן כי היכי דלא ליננהו בה מנהג העקר' ואפילו אם שלח סבלות משגדיל אינו כלום כמו שמוכר במשנה פרה האיש מקדש ופירש' המעשה הטעם משו' שע"ד קדושין ראשוני' שלח סבלות ולא לשם קידושין חדשי' הנה מבורר מהפוסקים ו"ל ומהתלמוד דקדושין קטן אינו כלום ולא מצינו מהפוסקי' ו"ל שחשש לקדושין קטן רק מהא"ר ו"ל שכתב על קטן בן י"א שנים שקדש לו אביו שאריכה גט לית' קצת פוסקים וכבה עליו הגאון מהר"י קארן ו"ל שד"רו הם מותרים ולא חשש לדבריו להרריך גט לקדושין קטן' וא"כ מעתה בעל דברי ח"י הבן הטוען כי שלו עדים בנקאו'ן כי אפילו לפי דברי בן ט' שנים היה ואין מעשיו כלום ובודאי כי טענתו זאת למדע מזה שאמרו ו"ל קטן בן שש בן שבע בודקין אותו אם הוא חריף ונודע בטיב משא ומתן וכו' מקחו ומקחו וממכרו מוכר הייט דוקא לדברים ולמקח ולממכר אבל בענין הקדושין איש כתי' דכתיב כי יקח אשה וכו' וקיימה לן דליתו נקרא איש עד שיהיה מי' שנים :

ב גס לענין טענת רבי אהרן אחי הבן הזכר בענין הייחוד גם כן טענה זו לקחה מדברי הרב בעל הטורים ו"ל כי הזכר ודבריו אינם כלום מדברי הרב ו"ל אם על זה הדק קטן שקדש לו בשא' אינה חובה כלום וכו' לאחר שהגדיל תליון הקדושין אם בעל ואפי' אין עדים שבה עליה משגדיל אלא כתייחד עמה כדל' גט עכ"ל ו"ל והמסתפק בזה הוא טועה בודאי שעיני' היידי' הוא שאמר הטור ו"ל הוא מה שאמרו ו"ל בפ' המדיר תניא קטן שקדש אף על פי ששלח סבלות לאחר מכאן אינה מוקדשה בעל קטן רש"י בעל' לא קטן והלכה כה"ק דאמר בעל' קטן' ובתפ' תהי' הראש' ו"ל דהייחוד דאמרו' בועל לשם קדושין הייט דאיכא עדי ייחוד דאמרינן הן הן עדי ייחוד הן הן עדי ביאה' הילכך אי כח ליתיד דמיסיק אדעתיה דליתא קדושין קטנות לאו כלום נינהו וגמר ובעל לשם קדושין ובנדון דיקן לא שייך חדא מהני מילי חדא והיא העיקר להסביל דברי זה המסתפק כי הבן הוא אשר קדש לו אביו עדיין הוא קטן בעת הזאת אשר הבת נתקדשה לאיש אחר וא"כ גם לפי דבריו שנתייחדו הבחור והבת' בבית וגם את' ל' שבעל לשם קדושין עדיין קטן הוא ואכן בעיני' שבעל לאחר שהגדיל וטעמא דקדושין הראש' ו"ל דמחייך אדעתיה' דילמא קדושין קטנו' לאו כלום הוא ונח' ובעל לשם קדושין ועוד דבעיני' עדי ייחוד מפרשים שראו אותם שנתייחדו לעלמס לענייני הביאה דלא אמרינן הן הן עדי ייחוד וכו' ובעיני' גם כן דהוא והיא ידעי' דאיכא גדיים שהם רואים ייחודם דלא אמרי' דאין אדם עושה בעליתו בעילת ונות דהכי כתב הרשב"א ו"ל בתשובה כ"ל שאפילו היו כמה' עדים מבחין כל שלא ידעו אם יש עדים ובגון שנתייחדו הם ואח"כ באו עדים אין חוששין להם שאדם יודע שאין קדושין בלא עדים ואפילו שנים מודים וכן כתב הרב המגיד ו"ל והר"ן ו"ל' ובנדון דיקן לא איכא הא מילתא וליטא מאן דאסקא אדעתיה' ועוד גם לדברי המהביל הטוען הלא ייחוד זה שהוא טעון בו הוא מן האירוסין ואכן קיי' לן דשכיב' מרע שנתן גט לשמחו שאם הוא מן הגושואין אם נתייחדה עמו חיישין שח"כ בעל שלבו גם בה וצריכה גם מספק ואם הוא מן האירוסין אפי' נתייחדה עמו לא חיישין לפי שאין לבו גם בה' וכן ג"כ המנהג את אשתו ואח"כ נתייחד עמה שאם הוא מן הגושואין צריכה גט שני ממש בן הן עדי ייחוד הן עדי ביאה ובעל לשם קדושין' והוא הוא מן האירוסין אינה צריכה גט ממש ב' ב' לפי שאין לבו גם בה' ולא אמרינן שבעל לשם קדושין כמו שדברים אלו הם ומפרשים משנה גמ' בפ' הורקן ודבר זה הוא גם לדברי האומר דמתלוקת ב"ש וב"ה הוא דשלא ראוה שבעל' אלא ראוה שנתייחדה וכו' ש' לדברי האומר שלא

שלא נחלקו ב"ש וב"ה על שראוה שתי יחידה שאינה זריכה גט
 חליצה דכולי עלמא חלה על מה נחלקו על שראוה שנבעלה :
והגם כי בג"ד ר"ל שאחר שהם בני אחים וקרוינים והם בבית
 אחד וא"כ כולא הוא דגייסי אהדדי גס מן האירוסין
 לא אמרי' דלא חיישינן להו ליימוד חלה כשראו אותם ב' עדים יחד
 שתי יחידו ושהוא והיא רוחים אותם ג"כ הא לאו הכי לא חיישינן
 להו ואפילו ראוה שנבעלה דודאי בעילת זנות היא . ובג"ד ליכא
 ה' מילתא ועוד . כי היימוד הזה הוא בבית שהוא רשות הרבים לפי
 שהכל הם דרים יחד וכתב הרשב"א ז"ל דמוקום שזה נכנס וזה
 יוצא אין בו תורת יימוד :

ג ומה שטען מענין הקול שיא שהבחר והבטולה קדשו זה את
 זה תשובת בעל דינו היא תשובה נכחה כי הקול שיוצא
 שזכרו עמו שהמיעה שהיתה והשמה שנעשה בשביל קדושי בני
 של פלו' לבתו של אחיו וכולי עלמא ידעי דקטני קטנים היו וטועים
 היו שחשבו שקדושי קטן הם קדושי ועתה ידעו ויביטו כי קדושי
 קטן הם לאין ולאפס ותהוה ובעלה השמיעה היא . וכההיא דאמרי'
 בגמ' ההיא דנפיק עליה קלא דאיקדשהא . אחד מצני פלגיה אמר
 רבא חפילו למחן דאמר לא מצטלין קלא בהא מצטלין מומר אמרי
 עיינו ביה רבנן בקדושי קדושי קטן הו' וכו' . וכן כיוצא בזה
 האירור בגמ' . ללמד מזה שאם יש חותמה לבטל הקול ולשברו
 מצטלין ליה וא"כ לפי זה הבת אשר קדשה אביה לאיש אחר היא
 מקודשת לב' וקדושי ראשונים שהיו לקטן אין חוששין להם והמהביל
 העוין הטועט שאין בהם מומשי שתוק ותהי לו לחמה ווישיא
 לבנו מבנות עיש וכויהו . וכפי מה ששמענו שהוא רונה לתלות
 באמות להבדיל המקדש הב' ללכת לו לארץ אחרת כדי שהיה
 הבחירה הני' מונחת לבנו כפי רגונו הנה נא ידעתם גם שמעתם
 שהיא מקודשת לב' קידושי גמורין קיימין ושיריין כדת ימשה
 ישראל ואם ילך לו האיש לארץ אחרת תהיה הבחירה נרורה וקשורה
 בידו כי הוא אישה והיא אשתו ואין לה פירוד מומו כי אם בגט או
 גמיה ולכן תתרו ותבערו באיש המהביל ההוא ותקראו לפלו'
 גמיה הבת הזאת ואם הוא שומע התורה והאמנה הנהמה טובומה
 נעים ואז יחשב לנו מהדודים והרעים . ואם עדאלה לא יאמר
 ואמר יאמר כי בשרירות לבי אלך תודיענו עם המקדים לבה ואני
 לא לקראתו במרד האלה . ובחנית הקלה * ונכהו עד חמה .
 דמתי ליה בסלוא דלא יבעד דמא' . ואז במסתרים חבכה נפשו'
 כי חטאו ענה בו ודמו בראשו . ואני ידעתי כי הוא ירה את הש'
 מדיים ולא תלה כוחת מלפניו כי עד עתה שונג הוא בדבריו .
 בודאי הוא שלא יתריץ ולא יא' ראש לפני מוריו . והוא יורט
 נדרכו ונלכה באורחותיו . אחיכם העשיר הכותב ברשות אביהו
 מיריעו עברת פו לראשו שלמה ס' ס' . אחר זה שמענו כי האיש
 הוא קבל את דבריו וכתבנו למעלה מראשו כשאו' . ברוך הוא
 ה' וברוך טעמו . הוא ית' יענה את שלומי . יורם לרמנהו .
 ומה להנכרו וברכות רבות יעטורו וטובו הפסן ליראיו ינחילו :

כמותו בכל מילי כדנפקא לן מקרא . דושלחה מציתו וכן מקרא
 דושחטו אותו כל קהל עדת ישראל וכו' ואתיה מבייבי ומשום הכי
 האומר לשלחו לא מוכר לי קרקע או מטלטלין או קנה לי הרי זה
 מוכר ולוקח ועושה שליחותו וכל מעשיו קיימין ואין העושה שליח
 צריך קנין או עדים חלה באמירה בעלמא בינו לבין חברו ואינו
 צריך עדים חלה לגלות הדבר אם יש ביניהם כפירה בקנת טעמו .
 ולא אמרן דמה שעשה השליח עשוי חלה אם עשה השליח רגון משלחו
 אבל אם השליח שינה מדעת משלחו לא עשה ולא כלום ואפי' אם
 לא נזוהר המשלח בפי' חלה אמר לו מוכר סתם או לקנות סתם והלך
 השליח וטעה בכל שהוא בין בקרקע בין במטלטלין חזר שהרי
 הוא אמר' לתקוני שדרתך ולא לעויתי ולא אמרין כחוי אשתא לי
 איכא חונאה זו לא דלא אמרי דשתות קנה ועבדים ושערות
 וקרקעות אין בהם דין חונאה חלה במוכר שלו או קונה לעצמו אבל
 שליח שטעה בכל שהוא חזר רב חסדא ורבה בר רב הונא ח"ל כה' ג' מתי
 נחמן לסורא ועל לבניה רב חסדא ורבה בר רב הונא ח"ל כה' ג' מתי
 וכו' ח"ל אע"ב דטעה שליח ח"ל בטעה שליח לא קיימא ח"ל והאמר
 מר אין חונאה בקרקעות ח"ל ה' היכא דטעה בעל הב' אבל היכא
 דטעה שליח ח"ל לתקוני שדרתך ולא לעויתי וכן בריש פרק האיש
 מקדש נבי הא דאמר רב נחמן האמין שחלקו הרי הן בלקוחות וכו' .
 עד ולא אמרן לא דלא שוי שליח אבל שוי שליח ח"ל לתקוני שדרתך
 וכו' . ובפ' הלמנה ניונות ג"כ חסיקין דשליח כאלמנה כלומ'
 שאם טעה בכל שהוא מכרו בטל . וכל זה בשליח סתם אבל אם
 התנה השליח עמו שהוא נעשה שליח בין לתקון בין לעוות אז אפי'
 מכר לו שיה מנה בדבר או לקח לו שיה דינר במנה אינו יכול לחזור
 עליו דהא ק"ל כל תנאי שבמומן קיים :

אם כן לענין הדין ללדון שלפנינו לפי השאלה מאמר שראובן
 עשה לשמעון שליח למוכרו לו פקדונו סתם ר"ל שלא אמר
 לו בין לתקון בין לעוות והלך השליח וטעה טעות גדולה ומפורסמת
 כפי שאלתך אם היה אפשר שימנע השליח את הקונה ויבדל בעדים
 שידע הקונה שהוא שליח היה המוכר בטל וחזר התפן לבעליו
 ולא יפסיד השליח כלום ולדעת מה' ריק ז"ל אע"פ שלא ידע הקונה
 מחלפה שהמוכר הוא שליח רק שיבדל אותה בעדים שהוא שליח
 שהמקח בטל ואם אי אפשר להמנע הקונה כפי השאלה שהוא
 מעבד לים יפסיד השליח כדאמרי' בפ' גט פשוט היא איתא
 דאמרי לעבדא על זבין לי ארעא חול זבין שלא בהחיותו וכו'
 ומסיקין אמר ליה רב נחמן זיל זבנא וכו' וכן הביאוהו הפוסקים ז"ל
 וכן כתב רמ"ב ז"ל ח"ל השליח שקנה או שמכר והודיע שהוא
 שליח בדבר זה לפלוני אף על פי שמשך או שהמשיך ומנעא טעבד
 על דעת המשלח בטל המקח ומוחזר ואם לא הודיע שהוא שליח
 נקנה המקח והיה הדין בינו ובין זה ששלמו ע"כ :

ג ומה שגראה לי לדקדק בזה הוא אם המשלח נתן לשליח חפץ
 אחד למוכרה ואינו מהדברים שיש להם ערך ידוע ולא
 הזכיר לו הסכום שימכור בו רק אמר לו מוכר לי סתם חפץ זה והלך
 השליח ומוכרו כדרך המוכרים שהראה לחגרים ועשה כל יכלתו
 ועכ"ל נתלנה במכירת החפץ כמו שיקרה תמיד לסוחרים בדברים
 שאין להם כלום ידוע ז"ל שאין למשלית על השליח כלום דהיה לו
 להודיע ולומר לו חפץ זה ערכו כך וכך ואין לו עליו רק חרס סתם
 או הדרת הראש שלהפסע ועשה כל יכלתו ושלח לקח לעצמו שום
 דבר מאותו פקדון ואין לו עליו שבושה אפילו דרבנן חלה אם יטעון
 עליו טענת ודאי שהוא פסע או לקח וזה דבר ברור הוא . ואם
 הפקדון הוא מהדברים הידועים והגיכרים כסכומים והטעות ברה'
 לשון כל כפי שאלתך אז הוא הדין כהמור בשכבר וכו' די לבנון וחבס
 כמוך האדון כי על כיוצא כך אז"ל למכיומא ברמיוא נאם לחפך שלמה
 ס' ט' בכמה"ה נחמ דוראן כר' :

תלמבאן לתלמידיו הריהו דרבלאין

שאלה יא

אדוני וגאונ' המאיר
 לארץ האר עני .
 בתשובת שאלתי זאת
 כי עמד מקור חיים באורך נראה אור ולך תהיה נדקה .
וואת היא עקר שאלתי גויים ושמעאליס נבכים שודדי לילה
 נכנסו לאזורו של ישראל ומנעו סם חמשה חביות
 סתומות

למשכיל ונבון הדר יעקב גבושין יצו

שאלה י

וזה לשון שאלתו ראובן נתן
 פקדון לשמעון למכרו
 לו בהליכתו למדינת הים
 ואמר לו מוכר לי זה הפקדון סתם ובעת בה הפקדן לעירו שאלו
 ראובן המפקיד כמה' תכר הפקדון וא"ל בכך וכך מכרו ויליעק ראובן
 לעקב גדולה ויאמר היאך' מכרת לי מה ששוא ששים דימרי וזה
 יותר ב' ד' לא יעשה זה אפילו מי שלא ראה נזארות מימיו והנה
 כל העולם יודעים שזה הפקדון שזה לפחות ששים דימרי והבאתה
 אמר שמכרת אותו ב' דימרי וזה זה אי אפשר לשום דעת בעולם
 לבלו ושמעון טוען אתה האמנתני על פקדוך ועשיתני מה שגרא'
 יורטו מוריו . אם הדין עם שמעון כל עוד שהאמינו ראובן
 ויפטר שמעון מולשם . או כל עוד שיצא זה הענין מגדר האונאה
 ואין זה לא היתול בעלמא ויתחייב שמעון לשלם האר עיינו ושכר
 הרבה מהמד' ואתה שלום :

תשובה

ק"ל בפ"ב דקידושין ובגיטין פרק
 השולח ובכתובות פ' חלמנה ניונות
 ובפ"ה דבתרא דשלוחו של אדם

השאר יבצע שמוען ויפטר אחר שיתברר שכל מה שהוציא עליו
 באונס ושלא הגיחו להוציא רק מנד האונס וכ"ש אם יש שם מסירת
 מודעה להם נתברר האונס בעדים אינו נריך למודעה כי כן היא
 דעת הרמב"ם ז"ל והרמ"ן והמור ז"ל וגם אין לומר שהאונן הוא
 גזול וא"כ יבצע הוא ויטול דהכי ק"ל להגזילן נשבעין ונטילין
 וכו' לפי ש"ל שאין שמוען בענין זה גזול ממש דלדוריתא לפי שלא
 נחטון לגזול רק להוציא שלו והוא מורה התיירא לנפשיה למיור
 אין שקליה ודידי שקליה ועל דעתו המוכס הוא הגזול דלאו כולי
 עלמה בקיאי דידי וזהו מה שגדלה לי להשיב אהכס כפי מה שבא
 בשאלתכם והוא יתברך יאיר עינינו במאור תורתו ויזכנו לישועתו
 ואז יגיל לבנו וישמח נפש הצעיר שלמה בכח הר למה דוראן גו' :

שאלה טו

נזכר למשכיל ונבין
 ה"ד ימאן מסאלתי י"ך
 וזה לשון שאלתו אחר
 דברי מוסרו וענותותו עיר קטנה ואנשים בה מעט אשר הם
 כלם קרובים וכמעט שהם פאולים זה לזה להעיד משום קרובה הם
 ויכולת בידם לעשות תקנה והסכמה ביניהם שיהיו כלם כשרים
 להעיד זה לזה אפי' שהם קרובים מי אמר' כח הגבור עדיף
 ויכולים להסכים ולתקן דבר זה או הם ילו' שאינן יכולי' לעשות
 דבר זה להקשיר פסולי' עדות' תאיר עיגנו בדבר זה ותורנו הדך
 השרה להעיר עיגנו במאור התורה ושכרך כפול מן
 השמים ושלוס :

תשובה

תקן בפרק זה בורר לאמן עלי אבא
 לאמן עלי אבין נאמנים עלי ג
 רועי בקר ר' מהיר תומר יבול לחזו'
 בו ומכ"א אין יכול לחזור בו ובעמרה אפילו ריש לקיש ור' יוחנן
 ר"ל אמר מתלווקת לפני גמר דין אבל לאחר גמר דין ד"ה אין יכול
 לחזור בו ר' יוחנן אמר מתלווקת לאחר גמר דין ורב נחמן בר יעקב
 פסקי' בלכתא לאחר גמר דין מתלווקת והלכה כחכמים דאין יכול
 לחזור בו וכו' ג"כ פסקו כללו רבואתא כותיה דרב נחמן בר יעקב
 ואם קנו מידו על הקבלה אינו יכול לחזור בו ולא בעינן ג"ד
 דאין לחזור הקנין כלים כדאמר ין בעמרה שלחו ליה מבר רב שמאל
 וילדורובקן לפני גמר דין וקנו מי דו תלי' שלא להו' אין לאחר קנין
 כלום וכן פסקו כללו רבואתא הרי אף ז"ל בפ' דעבי ממונו והרמ"ם
 ז"ל כתב בפ' ז' מהלכות סנהדרין וז"ל מי שקבל עליו קרוב או פסול
 בין להיות דין בין להיות עד וכו' אם קנו מידו של זה אינו יכול
 לחזור בו וזהו אם קנו מידו יכול לחזור בו עד שיגמר הדין עכ"ל
 וביהי די' דאמרין לענין הדין דלאחר גמר דין אינו יכול לחזור
 בה' הנמי לענין קבלת העדות שאם קבל עליו אפי' עדות כותי
 מתקבלה העדות משני ב"ד הויא ליה כגומר דין ואינו יכול לחזור בו
 עט' שכתב הר"ם ז"ל והר"ם ז"ל בשתשובתיהם והביאם
 מהר"ק בעור :

ומענה

בתבארה תשובתם לנדון דידן ומכ"ש הוא דככלו
 מיילי אשכחא דכח' דנבור' עדיף מייחידא והגבור
 יטלים הם לתקן תקנות לזרעם כפי מה שיראה להם שהוא
 תקנתם כדאמר' פ"ב דבתרא דתינא רשאין בני העיר להנהיג על
 השערים ועל המדות ועל שכירות פועלים ולהסיע על קיצות פי'
 להביע מדין תורה ולענוש העובר על קיצת דבריהם ואמרין בגמ'
 הנה עבחי דלתמו כהדי הדדי דכל דעמד ביומא דחבריה ליקרעיה
 למשכיה אול חד עבד ביומא דחבריה קרעיהו למשכיה אתא לקמי'
 דדבא חיביביהו איתביה רב יימר בר שלמייא לרבה ולהסיע על
 קיצותן לא אהדר ליה אמר רב פפא שפיר עבדי דלא אהדר ליה הי'
 היטא דליבא אדם חשוב אבל היבא דליבא אדם חשוב לאו כל
 כמיניהו דמתנו ותיבא בתוספתא ורשאין הגמין והגבעין לומר
 לקומק שיבא בעיר נהיה כלנו שותפים בו ורשאין הגחומים
 לעשות רגיעה ביניהם פי' תלווקת הרגיעים כלומ' לא תמור ברגיעי
 ולא תמור ברגיעי וכן פסקו כל הפוסקי' ז"ל וכ"כ הרמ"ם ז"ל בפ'
 י"ד מהלכות מכירה ז"ל רשאין בני העיר לקח' להט שער לכל דבר
 שירצו בו' להחנות ביניהם לכל מי שיעבור יענשו אותו כך וכך'
 רשאין בני אומניות לפסוק ביניהם שלא יעשה אחד ביום שיעשה
 תבירו וכל מי וכו' יענשו וכו' בלא במדינה שאין בה חכם חשוב
 לתקן מעשה המדינה ולהלליה דרכי יושביה אבל הם יש

בהכס אדם חשוב אין התנאי שלהן וכו' עד ופל מי שהפסד
 לפי התנאי שאינו מדעת הכס ומשלים עכ"ל וקיימו הא דאמר
 רב פפא שפיר עבד דלא אהדר ליה' ו' והאי אדם חשוב
 דאמר רב פפא ר"ל חכם ממונה על הגבור וע"כ רבינו ז"ל
 האריך בלשון ואמר חכם חשוב לתקן מעשה המדינה וכו'
 ר"ל שהוא ממונה על כך אבל אם היה מלוי ביניהם אדם חשוב
 שאינו ממונה על לרכייהם אפילו בזולתו חנאם קיים כן הביא
 הר"ם ז"ל בשם הרב' מייגש ז"ל וברור הוא דאם לא היה ממונה
 עליהם מתיארותו כהעדרו ופירש הר"ם ז"ל דבתקנות בני העיר
 אפילו בלא אדם חשוב נמי' והביא ראייה מדברי רבינו ז"ל שלא
 הזכיר דין זה של אדם חשוב רק בבני אומניות עכ"ל ז"ל ולי
 ההדיוט נראה כי גם בתקנות בני העיר איבא ביניהם אדם חשוב
 ממונה על כל ענייניהם דאין תקנתם תקנה בלא הוא ואין
 לענוש על מה שתקנו בלא הוא לפי שכבר קבלוהו עליהם להיות כל
 מעשיהם לפי האות עיניו ואין להם לעשות דבר זולתו ומה שהבי'
 ראייה מדברי רבינו ז"ל שלא הזכיר דין זה של אדם חשוב רק בבני
 אומניות יש לומר כי רבינו ז"ל חסם שיטת הגמרא שהוכיחו דבר זה
 במעשה דהנהו פי עבחי דלתמו וכו' ומעשה שהיה כך היה ונפרק
 הגזול ומאכיל תניא רשאין החמרין להתנות ביניהם כל מי שהאבד
 חמורו נעמיד לו חמורו וכו' ורשאין הספינין וכו' וכ"כ הרמב"ם
 ז"ל בפ"י מה"ב וכל אלו הדברים הם אפילו באמירה בעלמא בלא
 קנין אלא מכח הרבים דאי בקנין מאי אתו לא שמועין אלא ודאי
 האי דפ' הגזול כי הויא דפ"ב דבתרא או במעמד כלם או שיש
 ביניהם אדם חשוב והסכים עם רובם אף על גב דלא הוו
 במעמד כלם :

ואם כן לענין הדין שלפנינו שרנו בני העיר במעמד כולם
 לעשות תקנה לקבל על נפשם עדות הקרובים יכולי' הם
 ואינן לריבין קנין ואינן לריבין לגמר דין וכ"ש או איבא אדם חשוב
 ביניהם והסכים עמהם וכן כתב הר"ם ז"ל בשתשובה שאם הקהל
 מינו עדים ופסלו שאר עדות הקהל זולתם יכולים להעיד אף
 לקרוביהם כיון שקבלום עליהם כמו שהביא העור ז"ל בשתובה זו
 וכתב הר"ם ז"ל עוד בשתובה אחרת ז"ל אבל אם היונה הוא
 שכל העדים הממונים בעיר צריכין להעיד על כל דבר ובפחות
 מכלם לא נגמר שום דבר בו השטר כשרי כן קבלו עליהם בני
 העיר אפילו הם קרובים כיון דאחר זולתו הברורים אין יכולין
 להעיד והברורין צריכין כלם לחתום הרי קבלו עליהם הקרובים
 והשטר כשר וכ"כ הרשב"א ז"ל בענין יותר מזה ששאל על צבוח
 שרנו לעשות תקנה שיהא סופר מתא' בותב עיקר העדות ותנאו
 בפנקסו ושיהא אותו פנקס נאמן כשני עדים כדרך שנהגי' בפנקס
 ערכאות העבו"ס והשיב הוא ז"ל כל מה שהסכימו צבור בענייני
 ממון רשאין הם והרי הוא מוסכם ומקובל כדון גמור שהסכמת
 צבור מורה דין ובלבד שיעשה מרבין הגבור ואם יש ת"ח ממונה על
 הצבור צריך שיהא הוא מסכים עמהם ועושין מדעתו ומרשותו
 כדאמרין פ' השותפין הגבו עבחי דלתמו אהדדי וכו' ומתשובה
 זו ג"כ יש להביא ראייה גם בתקנות בני העיר אי איבא אדם חשוב
 ביניהם צריכין שיעשו מדעתו ודלא כהריב"ש ז"ל כדאמרין לעיל בו
 הגה הרשב"א ז"ל בתקנות אנשי העיר כתב ואם יש ת"ח ממונה וכו'
 והביא ראייה מהנהו עבחי וכו' והיא מעשה באנשי אומניות הוא
 אלא מחורתא כדאמרן דמעשה שהיה כך היה ואין לשנות בין אנשי
 העיר ובין אנשי אומניות דכלהו עימא חדא אית ליה ובחד' מחתת'
 מחתיניהו ובסוף תשובת הרשב"א ז"ל הגזבר כתב ז"ל ואע"ג דבית'
 קודם גמר דין וכול לחזור בו הסכמת הרבים יפה היא שאין היחיד
 יכול לבטלה שאפילו לכתחלה הרוב כופין את המועט עד שיהסכימו
 כלם עכ"ל ז"ל ג"כ מהר"ם ז"ל נשאל על זה והשיב ביוצא בזה
 ובסוף דבריו כתב ומנהגן של קילות תורה היא ועל כיוצא בזה
 ארירין מנהג מבטל הלכה וכן השיב א"ו הרשב"ן ז"ל בשתובה ובנו
 הר"ם ז"ל :

ד ואחרי אשר ביארנו תשובתם יש לעודר אהכס כי כל
 דבראם אלו לא נאמרו אלא במילי דמונא אבל
 דבר שבכונה בניין וקידושין אין תקנה אלא בעדים כשרי' שאפי'
 עד אהר פסול עד שיהי' עדים ואפילו שניהם מודים דגזרת
 כתוב הוא שאין דבר שבערוה פחות משנים כדאיתא בקידושין פרק
 האומר וכן כתב א"ו הרשב"ש ז"ל וז"ל הגבור אינו יכול לעשות
 תקנה

תקנה זו אלא בענין עדות ממון ואצ"ג דאמרינן ס' חוקת ובפ"ק דכתובות ובפ' השולח וביבמות כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ורבנן אפקעינהו לקדושין מניה היינו בהפקעה אבל בקיומי לא עבדי רבנן תקנתא וזה ברור לפי שהפקעת הקדושין אנו אומרינן דאם קדשה בספק הפקירה רבנן אמותו ממונו ואם קדשה בביתא שויה רבנן לבעילתו בעילת זנות ואם קדש בשטר אפשר לומר דשוניה רבנן להגיה עדים פסולי עדות אבל במי שאין קדושין קדושין אי אפשר לומר דשוניה רבנן קדושין דכיון דליכא קדושין ליכא דעת רבנן כג"ל עכ"ל ז"ל הגה כתבארה שאלתכס בחר העב כי הגבור וכולין לעשות תקנה ביניה לקבל על יחס עדות הקרובי ודבר זה אינו אלא בממון דאם יכול לעשות בשלו מה שירצה אבל דברים שבערוה לריבין שנים כשרים כפי הדין כי אין ביד הגבור כח בדבר זה לרחק הקרובים ולקרב את הרחוקים רק הוא יתבדק הוא מקרב הרחוקים והוא יתבדק יתן בלבנו לגזור תורה ומצוות וחקים ויבימדינו על האמת ואויבנו ימית ואז לבנו יגיל וישמח נחם הנעיר שלמה ס"ט בכמה"ר למח נר"ו:

ענין יו

תלמסאן לחכמה ודייניה יש"ן ולפי שראיתי קבלת העדו אשר שלחו לדינו והכחשותיהם זאת אומרת צכה וזאת אומרת צכה אחת מחייבת ואחת פוטרת והאח אומרת לא כך העדום והאח מעידה על חברתה שנתקבלה שלא בפני בעל דין ולכן קדמתי להם חוכמת זאת שכן אמר שמע"ה טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת:

בראותי

היגלה והנה אימנה חשבה גדולה נפלה עלי ואומרה אויה לי אללי כי תורה נעשית כתורות הרבה לזאת יחדר לבי ויראה ורעד יבא בי והדבר אין בי בקראי קבלת העדויות בבתי דינין עשויות והם בדבריהם שונים והנה על כל קמטוים וכסו פניהם חרולים לאשר הם כמו דברי התולים כי כל אחד מהעדים לדרכו פונה ודברי חבירו משנה ואשתומם על המראה פחד קראי ורעדה ובהה בי קפדה לאשר ראיתי שערוריה אשר כדבר הזה לא נהיה כי הב"ד יש"ן אומרים בספק דינם שהעידו לפניכם עדים כשרים בדברים ברורים כי האב והבן כל ימי היותם היו יחד סמוכים כלם על שולחן אחד ועל זה בעלו כח החוקה והיתה להם ליורשים למכשול ולפוקה לעשות להם דין מאן דלא ניית לדינה ולכן נמסרו ביד האומות ולא מלאו בפניהם חנינה והחכם ה"ר פלו' נגד היורשים נתמורמרו ונתנס ביד אדוני הארץ בחוה ומבמר ובעדות אחרת כתוב הפך מזה וקרא זה אל זה ואמר כי העידו עדים אחרים ולפני הב"ד השמיעו קול דבריהם כי האב והבנים היו מפורדים בממון ובקנינים ולא היו דרים כל ימי היותם וחוקים היו בדירתם ובעיטתם והאב ואשתו היו דרי באוריהם והבן לעגמו דר בחצר כי שם הוא ובעני כל ימי היותו והאל היתה כמה שנים בחזקתו והנה ח"כ לדברי העדות הזאת טענת היורשים היא טענה ואם לא רנו ללאת מן האחר אין להם טענת מאן דלא ניית לדינה כי חוקתם וחוקת אביהם המורשים היא טענת חוקה ולהם היא החלך לחקק ואף גם זאת העדו האחר מעידה ואומרת כי עדות הראשונה נתקבלה שלא בפני בעל דין ומזה נעשה בשרי חדודין חדודין וגם העדים הראשונים הם עצמם מעידים ואחר עדותם הראשונה חוזרים ומגידים כי לא העידו על סמיכת השלחן רק אמרו לא ידענו וא"כ אין כאן עדות דאינה ראייה לא ראינו ולכן על כל דברי העדויות האלה לא ידעתי לא מי מהם אפנה לעזרה כי כל אלו העניינים אינם מדרך הישר ועל כן על זאת החוקה אשר נפלה עליה ביניכם החלוקה לא אשים תורה וחוקה כי דרכה בכל אלו הכלבולים מדרך האמת רחוקה אמנם מעיקרה דיעה פירעה דהאי מילתא לית בה שמויכה למגבי לארמלתא באחרת דנהיגי למכתב כתובתא בכתובות קדומותיה בנות דודה ואחיותיה עקר ותוספת ונדוניא מה שלא הסכימו הפוסקים ולא אית ליה שום ראייה ונדוניא כל מה שעשה ה"ר פלו' ליורשים הוא שלא על פי הדין וב"ש דלפי השנאה שהיתה ביניה היה לו לסלק עצמו ולא זורה ולא ידיו כי בעלי הדין לא קבלוהו עליהם והיה להשתלק מדיניהם ולא דילו בזה אלא שהקריב לפני האומות משפטיהם והפסידם ממון רב תוספת על מה שהן שלא כדיון להם והוא יתבדק יודע אם

לעקל הם לעקלקלות ואין לנו להוסיף בדברים אלו ולגלות כי ענייני דין זה כמוהו לא נהיה מעולם אמנם המשפט להם הוא והוא ית יבוא במשפט על כל בעלם:

והנה

הדין בזה אחרת ומאמר ומדברי הפוסקים ז"ל חודיענו ממה שהא"י ידוע כי בימי רז"ל חכמי התלמוד היו מקומות חלוקים במנהגם פענין כתובותיהם שיש מקומות שהיו נוהגים לכתוב כתובה ומקומות היו נוהגין שלא לכתוב כתובה ועל ה"ז נהגה חכ"ב ב"י גערה שנתפתה לה כתב לה כתובה האשה שנתחלמה או נתגרשה היא אומרת בתולה נשאתי והוא אומר בעולה וכו' ומהיהיא אומרת והוא אומר ש"מ דבמקום שאין כותבין תנן דאם איתא דלין נישואין בלא כתובה מוסר כתובה כשמש חס בתולה נשאה חס אלמנה ותנן נמי בפ' הנושא הו"א ג"ה ג"ה וז"ל ע"פ ש"מ דבמקום שכותבין כתובה מוסר כתובה וכו' ואוקמה שמואל בגמרא במקום שאין כותבין כתובה ומוציא דאמרינן אסור לאדם לשאת עם אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה היינו במקום שנהגין לכתוב כתובה אבל במקום שנהגים שלא לכתוב כתובה יש לסמוך בזה על תנא"ב ד"ד ק"ל בפ' גערה דתנאי ב"ד ח"ך ע"פ שלא נכתב כמו שכתב דמי ותנן נמי בפ' הנושא אלמנה שבה לגבות כתובה כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובה עד כ"ה שנים וכו' ומכ"ה וכו' ואמרינן עלה בגמרא אמר רב יסודה אמר רב העידר ישיע"ט בר יוסי לפני ר' שאמר משום אביו לא שנו אלא כשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה אבל אם שטר כתובה יוצא מתחת ידה גובה ל"ז"ל ואוקמה שמעתתא דכשאין שטר יוצא מתחת ידה מחלוק דגרסינן תם שלח ליה רב נחמן וכו' לרב נחמן ברי"ע קב למדע רבנו בשטר כתובה יוצא מתחת ידה מחלוקת או בשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה מחלוקת והלכתא דכדרי מי שלח ליה בשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה היינו במקום שנהגין שלא לכתוב כתוב אבל במקום שנהגו לכתוב כתובה ואין שטר כתובה יוצא מתחת ידה אפי' תבעה כתובה ביום מיתת בעלה אין לה כלום והיינו הא מתגייתין דליתין לעיל הו"א הג"ה ואין עימה כתובה גובה כתובה ואוקמה שמואל במקום שאין כותבין אבל במקום שכותבין כתובה אפילו הו"א הג"ה חס אין שטר כתובה יוצא מתחת ידה אינה גובה כלום והיא אוקמתא פסקו רובי רבנא ע"ה הרי"ף והר"ם והרמב"ם והר"ה והטור ז"ל ז"ל וה"ה דמ"ב בפ"ו מהל' אלמנה שיהיה שטר כתובה יוצא מתחת ידה וכו' ואם אין לה שטר יוצא מתחת ידה אין לה כלום ואפילו עקר כתובה ואפילו תבעה ביום מיתת בעלה וכו' עד ד"ה במקום שדרכן לכתוב וכו' ועתה יש לבאר מה היא גובה במקום שאין כותבין כתובה והנה בזה מחלוקת לפי הגרסאות דגרסינן רש"י ז"ל ושאר רבנותא כו שתרצה בגמרא בפ' הנושא ועינין בפ"י רש"י ותוספות ז"ל וה"ה ז"ל פסק בגמרא רש"י ז"ל ולא נפל המחלוקת ביניהם אלא בענין העין והתוספת אבל בגדוויא כ"ע לא פליגי דאינה גובה אפי' במקום שנהגו שלא לכתוב כתובה דהדוויא אינה תנאי ב"ד אלא חוב ואין דאין גובין מהיתומים אלא חס היה שטר חוב יוצא עליהם ועל פי הדרכים הידועים לרז"ל וירש כן בבית ה"ה ז"ל בפ"ו מהל' ז"ל ודין הגדוויא כדן החוב לדעת רבינו וכ"כ הרשב"א ז"ל ומ"ל אין טורף לזה שהרי פשוט הוא שאינה נגבית הגדוויא אלא כשנחלת כתובה ומ"ל ח"ה היא שהיורשים מודים שלא פרעוה שאלף על פי שאבדה כתובה גובה גדוויא עכ"ל מוקד דבריו למדע דבנל מקום בין במקום שכותבין בין במקום שאין כותבין הגדוויא אינה נגבית אלא חס שטר כתובה יוצא מתחת ידה או חס היורשי מוד' גדוויא שיהא כדן וכו' ושלא נפרעה:

ואחרי

הדברים האלה י"ל כי בזמננו זה כל העולם הם נוהגין לכתוב כתובה וגם כי שמענו דבמקל מקומות אין כותבין בשעת כניסה לחופה רק מעידים עדים וקונין מהבעל וסומכין בזה על מה שכתב הרמב"ם ז"ל וז"ל א"ה הכותב וא' שהעידו עדים עליו וקנו מידו וכו' אין זה קרא מקום שנהגו שלא לכתוב כתובה דמאחר שקנו מידו רז"ל כמו שכתבו דק"ל סתם קנין לכתובה הוא עומד וא"כ יראה בבירור כי בזמננו זה חס בלא אלמנה אית לגבות את כתובהה אפי' סמוך למיתת בעלה ואין שטר יוצא מתחת ידה אין לה לגבותה כלום כמו שהוכחו וכו' שכתבנו לשון הרמב"ם ז"ל

ז' צביוור אבל קלת מהפוסקים ז'ל הסכימה דעתם שאם נאבד
 כתובתה של אשה מחמת חיה דבר וכתנה אמתלה לדברי' שאבדה
 כתובתה שמוציאין כתובות קרובותיה וכו' וכ"כ בעל העטור ז'ל
 ז'ל רבינו שריה ורבינו האי גאון ז'ל כתב בתשובה שאם אבדה
 כתובתה ונתחלמה או נתגרסה לא מביעיא מואתן דחוו לה דגובה
 אלא אפי' תום גובה וכיז עושין מוציאין ב' אונ' כתוב' מקרובות'
 ומצוין לה כפחותה שבהם ובשבועה עכ"ל ז'ל הנראה פשוט מלשון
 זה דאפי' לתקנת רב שריה ז'ל שמוציאין כתובות קרובותיה היינו
 לענין התוספת דרוזין בכתוב' קרובותיה כמה נהגו להוסיף בכבוד
 אותה ומשפחה לפי כבודה ויוחסה כי כן נוהגין להוסיף לגשים
 לפי כבוד ייחסן ומשפחתן ז'ל היה להם דבר מיוחד בענין התוספת'
 אלא כל משפחה לפי ייחסה אבל הגדושיא לכתב מואן דאמר דמכ"ס
 הם במקום שנהגו שלא לכתוב כתובה אמר' דהגדושיא אינ' נכזית
 אלא בהודאת היורשים וק"ו במקום שנהגו לכתוב ואין שטר ואלו
 מתחת ידה דודאי נדושיא שהוא חוב לא מוציין להוה דבר ברור
 שעל הגדושיא הוא מני' אבואן למטען למימר דליתתיה את מחלת
 לי או פרעתוך או מכרה לי כתובתך וכיזא בזה ואין לה עליו רק
 שבועה והשתא דליתיה לבעל אכן טענין ליורשים כל מאי דהוה
 אבואן יכול למטען אמנם בעיקר הכתובה שהוא תנאי ב"ד והתו'
 שהוא תנאי בכתובה ק"ל הווען אמר אב"ד אין בדבריו כלום ודבר
 זה הוא מבורר במקומו ז'ל אפי' מי שירצה לסמוך על דעת רב
 שריה ז'ל היינו בענין התוספת לא בענין הכתובה וכיז שלא
 יתלוך בזה שום חולק אבאר דבר זה מלשון הטור ז'ל ז'ל סימן ס"ו
 ואם יש משפחה שנהגין לכתוב בכתובתן יותר משיעור חכמים
 המשות בידם וכו' עד לפיכך אשה שאבדה כתובתה ידקדקו
 בכתובות קרובותיה וכו' הרי לך מבוואר שאין מקדקקין בכתובות
 קרובותיה רק על התוספת ודברים פשוטים הם וגם מהר"י
 קולון ז'ל כתב שורש י"ט וז'ל וכן כתב רמב"ם ז'ל במשפטי
 הכתובות ולא דוקא מנה מלתיס דוקא גוב' אלא גובה כפי המנהג
 שנהגו לכתוב לכתובות כמו שכתב המרדכי ז'ל שמוציאין ב' אונ'
 כתובות מקרובותיהם ונוחתיין לה כפחות שבהם ואם כן עתה
 שנהגו כל האשכנזים לכתוב לכתובות שש מאות דוקא' ובעדיה
 ותכשיטיה ודאי תגבה שש מאות דוקא' וז'ל דאין לך בדיקת קרובות
 יותר מזה כיון שנהגו כן עכ"ל הרי לך מבוואר מדבריו וז'ל שאין
 בדיקת קרובות רק לענין התוספת וע"כ למנהגן שהיה ידוע להם
 שש מאות דוקא' טי' מוסיפין לכל הכתובות אמר שאין נריך לבדוק
 בכתובות הקרובות רק מוציין לה שש מאות דוקא' טי' והדברים
 פשוטים הם דוק ותשכח וכ"כ ה"ו הרב שלמה בן הרשב"ן ז'ל
 ז'ל דע צביוור שדעת רב שריה ז'ל ורבינו האי ז'ל בהג' הכתוב'
 אלא רק לענין המלתיס והתוספת אבל הגדושיא ליתא מואן דאמר
 ה"ו ז'ל בתשובותיו סי' רפ"ט וכיון דאין תביעין כתובה והיא לא
 דלילא שטר כתובתה אינה גובה בלום ואפי' שנחלקו על זה קלת
 ומגדולים ז'ל ונחלקו בדיעותיהם דקלת מהם סוברים דמנה
 ומוציאין דהוא תנאי ב"ד גובה אבל תוספת לא גביה והכי נמי סבר
 ז'ל ז'ל רש"י ז'ל אבל רבנא חרמי סברי דאף תוספת נמי
 גביה ותנאי כתובה בכתובה דמיא כדליתא בר"ש פ' אפי' וזהו
 סברת רבינו יהוסף הלוי אבן מנאש ז'ל והרב בעל העטור ז'ל וכת'
 עין היא דעת רב שריה ז'ל ורבינו האי וגאון' וסברת ריש מתיבת'
 ז'ל וכתב בשם כ"ד עושין מוציאין ב' אונ' מכתובות קרובותיה
 ומצוין לה כפחותה שבהם ובשבועה עכ"ל ז'ל הרי לך מבוואר
 אפי' שאין דעת רב שריה ז'ל ורבינו האי ליתא כמו שהוכחנו מתשובות
 דק לענין התו' אמנם הגדושיא ליתא כמו שהוכחנו מתשובות
 ומדברי הפוסקים ז'ל:

הרבייה ז'ל במשפטי הכתובות עכ"ל הגה נראה מדבריו שגם
 הגדושיא גובה שכן אמר ולא דוקא מנה מלתיס אלא אפי' מנה
 דיגרים ונדושיא אבל אי דייקת שפיר בלישניה האי נדושיא דקאמר'
 לאו בנדיה ותכשיטיה קאמר דהיינו נדושיא אלא האי נדושיא
 דקאמר היינו לימנא שנהגים בקלת ומוקומות להוסיף בנדושיא
 שאם נדושיא שהביאה מביית אביה מביית אחרים או מלתיס כהבין
 שלש מאות בשם נדושיא ומוסיף מנה אחרים או מלתיס כהבין
 אחת בשם תוספת עכ"ל ז'ל ולא דוקא מנה ומלתיס אלא אפי'
 מנה דיגרים ונדושיא דהוה להו כב"ד של כהנים וכו' הגה נראה
 בפי' שאין דבריו ז'ל על הגדושיא בפי' מנה שאמר דהוה להו עתה
 וכו' ואין דברים אלו נלמדים רק על התוספת כמו שמואר
 בגמ' במקומו וגם יש להוכיח שאין דבריו ז'ל רק על התוספת
 מתחלת לשונו שכתב הר"ש ב"ה פסק כר"י דהווען אמר מב"ד וכו' .
 ומב"ד היינו המנה והמלתיס כי הגדושיא אינה מב"ד ולא תנאי
 ב"ד רק כשטר חוב וא"כ אין דבריו של רש"י ב"ה רק במנה ומלתיס
 והוסיף לומר וכן פסק הר"ם בס"ז ז'ל וכל גדולי אשכנז וכו' ר"ל
 פסק הר"ם כמו שפסק רש"י ב"ה ז'ל והוסיף לומר ולא דוקא וכו'
 ר"ל שהוא ז'ל מבוואר דעת רש"י ב"ה ז'ל וגדולי אשכנז דהם אינם
 מולקיס על ספר המלוות במנה ומלתיס לבד אלא אפילו בתוספת
 דליתיה ז'ל אמרו רביה לדבריהם דהווען אמר מב"ד וא"כ דעתם
 הוא אפילו בתוספת דהיא ג"כ נקראת תנאי ב"ד ואע"פ דלי
 עדים נלמדים דהיא דאמר המרדכי ז'ל והגדושיא לאו דוקא אלא
 על התוספת קאמר מנה שמה"רי קולון ז'ל אמר בלשון תשובתו
 שכתבו לעיל וכ"כ המרדכי ז'ל וכ"כ רמב"ם ז'ל במשפטי הכתובות
 והוא ז'ל אין דבריו אלא בתוספת כמו שהוכחנו מדבריו לעיל ודוק
 בלישניה דאמ' וא"כ עתה כיון שנהגו כל האשכנזים לכתוב
 לכתובות שש מאות דוקא' טי' ובגדיה ותכשיטיה ודאי תגבה שש
 מאות דוקא' טי' דאין לך בדיקת קרובות יותר מזה כיון שנהגו כן
 הרי ברור ז'ל בדבריו ואמר ודאי תגבה שש מאות דוקא' ואלו
 קאמר שש מאות דוקא' טי' ובגדיה ותכשיטיה ועל סברת זו הביא
 רמב"ם מדברי המרדכי ז'ל ועוד יש רמב"ם נוכח בלשון ז'ל דקאמ'
 וכן נהגו ועשו מעשה כל גדולי ארפת וכן כתבתי לעיל פ' הכותב
 בשם ספר חפץ ובשליה פרק הכותב ז'ל וז'ל כתב בעל החפץ אשה
 שאבדה כתב כתובתה ונתחלמה או נתגרסה גובה אפילו תוספת
 ומוציאין ב' אונ' כתובות וכו' הרי שלא הזכיר בעל החפץ נדושיא
 כלל דלא ריבה בלשון אפי' אלא תוספת מוטעמת דתנאי ב"ד כדאמר'
 וא"כ ילמד סתום מהמפורש וזה ברור הוא וגם יש להוסיף רמב"ם לזה
 מלשון סמ"ג ז'ל בהלכו' אשות וז'ל אלמנה שאין שטר כתובה יולא
 מתחת ידה אין לה מונויות ולא מוון הבנות שמה מחלה בכתובה
 או מכרה או משכנה ואפי' שיש לה שטר היורש אנו טוענים לו ואמר'
 לה הביא כתובתך והשבעי וטלי מונויות א"כ אין דרכן לכתוב
 כתובה ויש מרבותיהם שגלפת חלקים על זה מהיה דהווען אמר
 מב"ד לא אמר כלום עכ"ל ז'ל הרי בפי' קאמר סמ"ג ז'ל דרבותיה
 שגלפת טעמא דידהו הוא מהיה דהווען וכו' ואין דברים אלו
 נלמדים רק על המנה והמלתיס ואם יש לרבות ולהוסיף בדבריהם
 נוסף התוספת והמרדכי עצמו הביא רמב"ם דבריו מרבי ארפת
 וזה דבר ברור וכל זה הרכנו שלא להטעות הנוסחא הכתובה
 אפי' מנה דיגרים ונדושיא ולפי האמת היא נוסחא מוטעת כי
 נדושיא לא ב"ה בכתובים כמו שכתב בס' הכותב בשם בעל חפץ:

ומעתה

יש לתמוה על הב"ד שלם ב"ה הכותב בשם בעל חפץ:
 נדושיא ותוספת אין להם בזה ידים ורגלים ומה
 שאמרו שהם סמוי על המנה זה המנהג מעולם לא שמענוהו שנהגו
 בו בארצם ומה שמענו מפי הזקנים הוא כי כאשר בא לר ואויב
 בשערי תלמסין ונאכדו כל הכתובות וא"כ כאשר נתיישבו
 הנשארים מהקל מה"ר שלמה כלן ז'ל וכו' ומה"ר יהודה ז'ל
 עשו מק' בדבר והכריחו לכל האנשים לחדש כתובותיהם לנשיהם
 כמו שהדין נותן ואם היתה נופלת הבתשה בין האיש והאשה כמה
 היה נדושיא היו מוציאין כתובות הקרובות להוכיח אמנם לענין
 גבייה מן היורשים לא שמענו דבר זה מעולם ולא היה להם לב"ד
 להוציא היורשים מהלך ולהפקיע חלקם להגבות כתובת וקתם
 בלא שטר כתובתה בידה אבל החמשים דיגרי וזה הנמואלס אלה
 יכולה היא לתפסם אפי' שאין שטר כתובתה יולא מתחת ידה
 חשבע שיש לה שטר כתובה על בעלה ואין בו פחות מהמשים דיגרי

ולגלות
 על לשה
 וקיס ז'
 החלמוד
 שות שהו
 כתובה
 לה כתובה
 בכתוב'
 אחני והא
 נקוס שאין
 כתובתה
 או הוציאה
 אל בגמ' ואל
 שהות עם
 לכתוב
 וכן בזה
 נכתב שבו
 כתובת'
 וכו' וכת'
 ישיעל
 ור כתובה
 דה גובה
 יה מחלוק
 קב למעט
 טר כתוב
 שאין שטר
 יעין כשאין
 כתוב' אלא
 מתחת ידה
 היינו הא
 מה כתוב'
 בין כתובה
 דה אינה
 והרמב"ם
 לא אלתוס'
 ולה שטר
 לו תביעה
 נ': א
 ה והנה
 אחת כמו
 הרא' שז'
 צדין העק'
 נ' במקום
 חוב וק"ו
 דא ועל פי
 מיה'
 ז'ל ומת'
 א כשמואל'
 אף על פי
 ודאי דכל
 ונתיא אינה
 דשי מוד'
 גולם הא
 קל וקומ'
 יין מהבעל
 אשעיני
 שלא לכתוב
 יין לכתוב'
 מנה אחת
 יולא אחת
 ין הרמב"ם
 ז'ל

זה ושלח מחלה וכו' ותכול אותם אבל להוציא מן היורשים
הנדוניא בכחכות קרובותיה זו אינה משנה כמו שהוכחנו בדראיות
ברורות בעלני השכל והמדע בהורות ובהורות והוא ית' יורכו
מדרכיו וכלכה באורחותיו ויעמידנו על האמת והויכוח יאמת
ושלום רב יבא ויקרב על ישראל ועל רבנו ועל תלמידיו
דהנה זעירא די בתון שלמה ס"ט בכמ"ה למח דוראן נר"ו
והוא מה שחכם עליה כמוה"ר אבי נר"ו

חכם בני ישמעל לבי גם אני נפל לדי הלכה למעשה והוא
כתובות הקרובות לענין התוספות לא לבית הדוניא שלא נאמרו
דברים אלו רק לענין מנה ומתאים והתוספת לא לענין הדוניא
ולפי שאמרו רבותי ז"ל אם בנה להוסף מוסף לזה הוא הולאנו הכתוב
לידע כמה נהו להוסף לכבוד המשפחה
נאם החכם למח ס"ט

והוא מה שהוסף החכם הר"משה משיש נר"ו

אע"פ

שדברי הר"משיש נר"ו נאם ויפסי מחוקים
מודש ופתי גופים תשובות נחות מספיקות
בעניינים רגופים נכוחים למבין מחודדים חריפים אין בהם
פסגל ועקש ולא דברים מחולפים בראיות ברורות סגויות
וסברות להוציא תעלומה לאורות התחיל בתוכחותיו בשפתי
דעת וטוב טעם יתן מלא כמאמר הכתוב ולמוכיחים יעט
גם אני לא אחשוך פי להביא ראיה בחרה שלא אמרו ז"ל כתובות
קרובותיה אלא לענין התוספת מדברי בעל המורים ז"ל וז"ל ואם
כפי משפחתו יתרות על כפי משפחתה עולה עמו וכו' ודברים
אלו לא שייכו אלא בתוספת דאלו בדוניא אין בה עלייה וירדה אלא
לפי מה שהוציאה בין רב למעט על פי החשבון והוא מה שראה
לנו מן הדין והס' יוכלו ומשיאות אגס'ו החיכם משה ס"ט
בן החכם השלם הר"משיש ז"ל

ענין יז

בספר אל המשכילים אשר שם יש"ן
על הריב אשר נפל ביניהם על גביית
הכתובה ותפישת האלמנה וכתבתיו
בשם חכמי הדור יש"ן ותתמו עליה כלל

אחינו

אנשי שלומינו הק"ק קהל בספרא ישמרו ינקרס
יעזרם האל הגדול הגבור והגורא יתן והמוול עליהם
ולא יתן המשיחת עוד לבא אל בתיהם יתן האלתי לכתוב לכם
על דברי התענויות אשר נפלו ביניכם בין היורשים והאלמנות
אף לזאת יחד לבנו ויתר מוקומו שהסכימו ב' הכתות להגיש
דבריהם ודיניהם לפני ערכאותיהם ותמהנו מזה למחך מאד על
אלו הדברים המרים אשר נפלו בקרב מתניכם והתם רואים
בעיניכם ומתייבשים מנגד והלא ידעתם חומר האיסור החמו'
בזה להביא דינו לפני ערכאותיהם וכ' בדיני אשות והוא כאיסו'
ע' זמנש כמו שדרשו על פסוק כי לא כזורנו גורם ולפי שאתם
העלמתם עין מעינין זה יש לנו להאריך ולהזכיר לכם ענין חומר עון
זה ולהעיר לכם אותן בקלת מה שאמרו ז"ל בדבר הרע הזה הלא
אמרו ז"ל כי דבר זה יש בו חול הש"י שאין לו כפרה בארבעה
חלוקי כפרה כי אם במיתה וגם יש בו עון ע"ז כי בלכתם אל בית
טעותיהם לדרוש ערבותיהם בזה הם נותנים מעלה וחשיבות
לאלהיהם ולתורתם ומניחים להם חיים ומלך עולם ותורתם תורת
האמת ועל זה אמר דעה ירבו עבבותם אחר מהו כי הם נותנים
מזה וחשיבות לאל אחר וכל זה הוא חס דיניהם כדינו וכ"ש אם
האמוניא בדיניהם אשר פיהם דבר שוא מה שלא חייבה תורתנו
תורת אמת שמצא גזול את חברו והומוסו ואינו מושב גולתו ואין
לו כפרה לעולם והז"ל אמרו לפניהם ולא לפני עכ"ס כי משפטיו
ית' לא נחם אלא לענו ישראל שנאמר לא עשה בן לכל עכ"ס
ומשפטיו כל ידעו וכו' והוא חומות כמלאו בדברי ה"ל במדרשים
וע"כ ראוי היה לכם להפריש ולמחות על ידיהם מלעשות תקלה
זאת להם ולאחרים וכתבו הראשונים ז"ל שמגדן על דבר זה וכ"ש
בזמננו זה שהאומות הם מבקשים לנו מוקס מאין יבואו עלינו
להיות הערכא שלהם נוטל חלוקה עם היורש' כאשר הוא חק דתם
ונפקא מינה חורבה לכל ולכל קהלות הקדש והיתם אתם גרונה
בזקין ולכן עמדו ישרים עמודי לגדור סרך להחזיר האנשים האלה
המתאים בנפשותם למושע ולמחות על ידי המחוק בדבר זה ואף לא
צוינו לבין חודיעונו דברי האמת והנו נראה את הכ"ש בגזירת
עדין ובמינו קדישין ונשך למאן דלא ציית לדינא כי אין ראוי

להעלים עין מהדבר הזה וכל המזוהר יזהרו כזוהר הרקיע ואשר
לא ישמע אל קול מורים נוע ינוע והוא בחטאו ימות ועל ישראל
שלום לבד ממונו

ולענין

הריב והמסה אשר נפלו בין היורשים והאלמנות
בבענין המונות והכסות לנורך האלמנות הנה
מה שהא נודע לנו כי אתם נוהגים על פי דין התלמוד ואין לכם
שום תקנה ומנהג בנשואין שלכם כמו שהם נוהגין החובשים אשר
בעירנו הגקראים אל שפ"ל יין וידוע הוא כי דין התלמוד הוא להיות
האשה כל ימי מניג אלמנותה יתבא בבית בעלה וייתן לה מכסות
כי זה הוא אחד ומתאי כתובה ואע"פ שלא נכתב בכתובה כמו
שנכתב דמי וע"כ הדין הוא שהיו אלמנות אלו כזונות מוכסות
בעליהן כל זמן שירצו לעמוד בהלמנותן ולא יתבעו כתובתן כג"ל
דהלכה נפקה כשנחאל דאמרי הלכה כבני גליל שחשו על כבוד
שלא חזו אלמנותם מתוך ביתם ולא כאנשי יהודה שחשו על כבוד
ואין חלוק בין היו הנכסים מרובים או מעטים דתון מהם ענין
שלא ישרר אלא שיעור כתובתה ונוטלתו והולכת לה

ג ולענין

כמה הוא לורך מונותיה בזה לריך הב"ד של
המוקס לעשות כפי ראות עיניהם כפי העת והמקום
המוקס ולפי כבודה וכבוד הבעל אם הוא יותר מכבוד דקי"ל עולה
עמו והיא יורדת ואפי' לאחר מיתה וכן ג"ל המדור תינא בבית
נוחנין לה מדור לפי כבודה ולפי כבוד בעלה וכן לענין הכסות
נוחנין לה כפי מנהג המוקס וכפי מה שהיה כבוד הבעל להלכה
הזאת בחייו ובביתא תינא שמתמשת בכלי כסף וזהו שם
היתה משתמשת בחיי הבעל

ד וכן

ג"כ יראה לע"ד מה שנהגו האלמנות לזבוע בנדיהן
שחורים ולהעטף שחורים הכל כפי המנהג המוקס וזה
כבוד הבעל וכדפי שאם האלמנה הוסיפה להפסיד ולהשחית חזק
על הראוי שיעלה עליה מה שהכריזה בנשואין כתובתה ד' וגם
אם היה לה בחיי הבעל משמשת לשומה ועשה דבר זה לפי כוח
ולא מגד חונם חולי ראוי לעשות לה כן בימי אלמנותה לבד
היתה חוללית והאריך הבעל להביא לה משמשת אין עושין לה דבר
זה בימי אלמנותה אם נתרפאת ממליה וכל זה הוא פשוט בדברי
הפוסקי ז"ל דרשו על ספר ה' וקראו וכתבד לכם הכל באר דברי
ו ומה שרצו היורשים לומר לאלמנות ליעול מעשה יתן
במונותיהן אין מונות בדברי היורשים וכ"ש הנה
בנדן דין שהיורשים הם גדולים דפוסקי לאלמנה מונות
אע"פ שהיורשים קטנים ופוסקי כפי ראות עיני הב"ד הם
שאמרנו ואפי' באשה דספקי לה מעשה ידיה לנו פוסקי לה
מונות ואם יומלאו לה היורשים אחר קד מעשה ידיה יתבעו כס
ואם לאו ילכו להם כמו מה שכתב הרמ"ב ז"ל וז"ל המור בשם
וע"כ אין שומעין לדברי היורשים שאמרו לאלמנות שלו מעשה ידעם
במונותיהם אמנם הב"ד כשיסבוק לה מונות הם נותנים לו
דעתם כמה הם מעשה ידיה ומה תמטך תוספת על מעשה
ידיה ופוסקי לה וכל מה שיותר לה אח"כ הוא ליורשים שאלם
למנה על עממה במונותיה המותר הוא ליורשים

ז ומה

שרצו היורשים להוציא ותחת ידה קלת ככסים ל
שהנכסים הם רבי' דעו לכם אחינו כי כל מה שנתנו
האלמנה אין ליורשים רשות וכן להוציא מידה כלום ואפי' היה
המוון הרבה דלא ידעינן כמה יהיו ימי חייה אור רב כי יהיה בנך
או אם תלה ותמטך לרפואה שאין לה קצבה שהיא בכלל החונות
ולכן פסקו כל הפוסקי ז"ל שאפי' אם תפסה כבר של זהב ואין חונות
מידה כלום וסבי אמרי' בגמרא פ' אלמנה כזונת אחר ר"ה אלמנה
בתפסה במונותיה מה שתפסה תפסה וכן כי אח"כ רבי דימי חזק
מעשה בכלתו של ר' שנתאי שתפסה דסקיא מליאה מעות ולא היה
כח ביד חכמים להוציא מידה כלום וכחאי עובדה עבדין שאין
להוציא מתחת ידה כלום אלא כותבין עליה הכל ופוסקי לה חונות
ומחשבין עמה והיא כזונת עד שתמות או עד שתחבע כתובה
אמנם לריך לחשב צדקה על מה שבידה דהיא אמרי' בתלמוד יורשים
תלמידו דר' יונה אמרי' אמרינו לא אחי לן מאי דבידך וע"כ כנס
הפוסקי ז"ל ומחשבין עמה אבל אין מניחין מידה ולכן אם חס בת
ה' נריבין אתם לעמוד ולחשוב על האלמנות כל מה שבידן קרוב
מעט ותפסקו להם מונות אחר שתשיעו אותן שלא החבילו
הבדריהו וכו' דהרי פסק הרמ"ב ז"ל שמשביעין למונותיה

הס עושין מעין מלחמתן נוטלת אותם כשומה ראשונה וכל המושא
 על דעת מנהג זה נושא וענין זה שאמרנו שנוטלת אותם כשומה
 ראשונה פי אותו מנהג קארו ז"ל בט"ה ס' פ"ח וז"ל וכל שאמרו
 מנהג שכתבו הר"ף והרמ"בם ז"ל לא נאמר אלא במקום שנהגים
 לבחור בכתובה הכניסה לו כלי פלוני בכך וכך וכלי פלוני בכך
 וכך וכמו שהם נוהגין היום בני רומאנ"א והא"ל מחתע"ר בין אבל
 כגון אלו שאין לנו כותבין שום כלי כפרטות אבל כוללי הכל
 וכותבין הכניסה לו בגדים ותכשיטין כך וכך פרחים אין מקום
 לאותו מנהג כלל וזה דבר ברור עכ"ל ז"ל. ואנו במקומו זה עירא
 ג' ואייר נהגנו שלא לכתוב פרטות הבגדים והתכשיטין בכתובה אבל
 אנו עושין שומה לכדוניה על פי שמא' וכתבי פנקס אחד פרטות
 כל תכשיט ותכשיט בכתובה הוא נאום וכותבין בסוף הפנקס בזה
 הלשון ואת הגדוניה שהיא פלוני פלוני לכלי פלוני שך שומה כך וכך
 וזה הסכום קבלוה שומה הבעל והיה זה ביום וכו'. והעדים
 חותמין וישאר הפנקס ההוא ביד הבעל למשמרת עד הו' אשר יבואו
 לידי גובי כתוב' ויביאו הפנקס ההוא ותקבל נדוניה כפי שומה
 ראשון זה מנהגנו והוא כמנהג של בני רומאנ"א והא"ל מחתע"ר בין
 אשר כתב מנהג קארו ז"ל ועל כיוצא בזה כת' הרמ"בם ז"ל כל
 הנושא על דעת המנהג הוא נושא ואתם אחינו אחר שאין אתם
 כותבין התכשיטין בפרטות נדוניה ואין אתם עושין פנקס בעיר
 שומה כמונו דודאי האלמנה אינה נוטלת בלאותיה אלא כפי שיוון
 בעת הגבייה דהכי אמרי' בתוספתא הכניסה לו בגדים הכניסתן
 לו בדמים נוטלתן בדמים וכו' כלומר אם הכניסה אותם שומה
 בדמים נוטלתן בדמים ובין שהכניסו הכל לבעל זהו
 לפי הדין ואם יש לכם שום מנהג בגבייה עשו כפי מנהגכם כמ"ש
 הרמ"בם ז"ל.

יא ומאשר

האלמנות טועמות שלא לקבל כליהם
 ובלאותיהם טענתם בזה אינה טענה זכרונה
 יורשים לסלק בכליה' בעל ברחם כמו מה שכתב הר"ב ז"ל אף
 על פי שיהי' המנהג שלא לגבות להלמנ' כי אם מן העידי' כמו
 שנהגים בקל'ת מקומות כ"ש הם מנהג מקומות' כמנהגנו לגבות
 להלמנה מן הזיבורית ומה גם עתה בלאותיה' ואחר אשר הראינו
 אתכם שורת הדין אם ראו עיני' לעשות משפט של שלום לשפר בין
 האלמנות והורש' הנה מה טוב ומה נעים ואנו מסכימים עמכם בזה
 שתעשו פשרה נכונה ושרה להוסיף להלמנות על כתובתן כפי מה
 ירא' לכם לפי העת ולפי המקו' ולפי כבוד הבעל ותוליהו האמנות
 מהמזונות והמותר יטלו אותה יורשים ליהנות הס גם הם בנחת
 ויורשים' ואכלו את חקם ומיתה נפשם' והקולות יחדלו ולא
 יהיוכל הימים במחלוקות' כי יורשים לנחלתם עיניה' תלויות
 והא'מנו לבלות הכל הנה הומיות' ולהוציא האלמנות למיכלל קרנא
 לבן זוספות' לפי שאין יורש' בניהם וכו' לפי מה ששמענו יש
 ביניה' מלחמה ערוכה' וע"כ פשרו ביניהם ועשו אתם ברכה' והיה
 זה שלום ואיש על מקומו יבא בשלו וגדול הוא השלו שאין כלי מחזיק
 ברכה לא שלום' והוא ירום לרחמיכם ויחכה לחנכם ויפן ברחמיכם'
 כאות נפשכם הטוהרה ונפש אחיכם' דורשים שלום האהבה עד
 שתחפץ' וחתמו עליה חכמי העיר יש"ו ואני באתי אחריהם'
 וחתמתי בעקבותיהם' שלמה ס"ט בכתב' ר' נחמן דוראן נר"ו.

שאלה יח

והראו אל החכם ה"ר
 מרדכי בן זכרונ' י"ן
 שאלת האדון כי נשאל
 נשאל על חודות ראובן אשר נשבע הוא ואשתו ביום חרון אפו בקהל
 לתלמדהו' וכל אחד מהם היה בעיר אחת לעצמו ולא ראו זה את זה
 ובתוך השבועות מת ראובן הנו' והקולות פרו את אשתו וזכה ומלכה
 משכונה אחת מב'עלה וגבתה דמי המשכון וראובן הנו' השליח אחיו
 בן אחד עמה ואחד עם אשה אחרת וזכה של השבוע' היו לו קל'ת
 מעות וגם היה לו לבוש נאה ומת בחיק אמו השבוע' אחר שעברו
 כמה שנים מתה האשה השבוע' בלא שבועת אלמנה ואין בכתובה
 לאמנות ונתנה עזובה להקדש בעד אחד ולא נמנה עד אחר ובה בן
 ראובן אשר היה לו מאשה אחרת וטען על אותו עובדן שהיה משל אביו
 ושל אחיו המת והאשה ממה בלא שבועה כנו' ושהוא הוא היורש ואין
 להמה ליתן אם מלך שאין מועיד במתתה אלא עד אחד ותל' יש
 שני עדים אין לה מה ליתן מלך שהאב הניח ברכה על מה תחול
 השבועה

ז"ל אנו דנין וכן אתם גם אתם' וא"כ אין להוציא מתחת האלמנות
 כלום ואפי' אם הוא ממון הרבה.

ה אמנם

את טענה היורש' לומר שיומנו הנכסי' החתיד
 האלמנה ויעשה בהם איזה הנאה או שבח והכל
 יהי' תחת רשות האלמנות ליתן ממנו כדי שלא תכלה הקרן מחוייבי'
 הס ה"ד י"ז ולעשות דרך נכונה כי בן כתב הר"ף אף ז"ל בתשובה כי
 ה"ד דריבין הס להשתדל לשמור ממונם של בני אדם וכן אנו דנין
 וטוען להעמיד הנכסי' בחזק דרך ואופן שיעשו הנאה ופירות כדי
 שתזון מהם האלמנה והקרן יהיה קיים אבל אם אמרו היורש' לניתן
 בידם הנכסים והם יעמ' ישאו ויתנו בהם פרשות' ולא יעלו מהם
 דבר אין שומעין להם דחיישין דילמא אכלי להו' ומיכליה קרנא
 ואפי' אם יתנו ערבנין בדבר אינו מן הדין דאין אלא האלמנה אדם
 נאמן בעלמא ועל יד ה"ד אפשר להמנהג דרך ישר שיבררו לתועלת
 לב' הכתות ואם לא ימצא בארנכס דרך שתיה נכונה לעשות פירות
 והנאה בנכסי' יהיה קרוב לשכר ורחוק להפסיד תניחו הכל ביד
 האלמנה כי אין בנך כח להוציא מידה כלום כמו שכתבנו והוכרחנו
 מדברי הפוסקי' ז"ל.

ז ואשר

נפלא הרוב ביניכם לנעין פירעון הכתובה אם
 תפרע מהמטבע הנהג עתה או מהמטבע
 שהיה בזמן שעבוד הכתובה י"ל בענין זה כי שורת הדין הוא שהמלוה
 לחבירו על המטבע והוסיפו בו עד חומס או גרעו בו חומס שלא
 יפרע לו אלא מהמטבע של שעת השעבוד שפאשר יהיה התוספת או
 הגרעון עד חומס וכו' ש' ביותר אין אנו רואין אם הוקרו או הולו
 הפירות וכן הדין הוא בכתובה' אשה כמו שכתב הרמ"בם ז"ל פ"ד
 מה"ל' מלוה ולוה ודבר זה ברור הוא בדברי הפוסקי' ז"ל ולא אמרינן
 בגמרא תקולו כתובה וכו' אלא בענין מנה ומאחיים דאמרי' שתטול
 האשה הפחות שבמטבעות כדתנן פ"ב דיני גזרות נשא אשה בארץ
 ישראל וגרשה בקפוטקיה וכו' אבל בנכסי' אף ברוב דין חוב יש להם
 א"כ בענין הדין ראוהו הוא לגבות האלמנות אלו ממטבע שעת
 השעבוד וזה הנראה ללאורה לפי שורת הדין' אמנם נולד אחר
 גראה לבן דאין לגבות להם אלא ממטבע שעת גובייה לפי שהכלל
 צדיקו דכל הגושא אשה על דעת מנהג המקום הוא נושא והנה אנו
 חיים כי בכל זאת המלכות הן בכתובות הן בלאותות דאין גובייה
 מזה אלא לפי מה שהוא המטבע בשעת גובייה בין למעלה בין למט'
 ודבר זה הוא טוב בכל המלכות אפי' בין האומות ולא כפל בזה שום
 ערעור בין בני אדם בכל אלו הזמני' אשר המטבעות בהם היה הלון
 ואור האומות אע"פ שהם כותבין בשמרותיהם פלו' חייב לפלוני כך
 וכך דערי והזכו' מן סכ'את הגריכיהו' שפי' מן מטבע הזמן כך
 בסוף השטר אע"פ כ' חייב מנכס' אלה לפי עת הגבוי ואין פולה פה
 ומתפלג שום טענה בדבר זה וא"כ חזר הדבר להיות מנהג מדוי' וכל
 המלוה לחבירו על דעת המנהג הוא מלוה וכל הנושא אשה על דעת
 המנהג הוא נושא כי מנהג המדינה הוא ויחר מדינה דמלכות דאמרי'
 דינה דמלכותא דינא וכתבו קל'ת הפוסקי' ז"ל שאם המלך צוה לשנות
 המטבע בין להוסיף בו בין לגרוע בו וזהו מה שהיה סך קרוב לכל דינר
 דינר ושהמחתי' לחבירו דינר לא יכרע לו לא כך וכך שאין לעשו' פי'
 המלך במה שזוה דדיל' דמלכות דינא כמ"ש הר"ב ז"ל בתשובותיו
 וכן לא האסרונו' שנפלו במטבעותיהם היום כמה שנים הוא על פי
 המלכות והם מנהיג בני המלכו' להגביר כלל זמן וזמן כפי מה שהוא
 המטבע וכבר אמרנו כי כל הנושא על דעת המנהג הוא נושא וכל
 המלוה וכו' וכן אמרו לנו האנשים אשר באו ממדינת פא"ס דאינם
 זנבים בכתובותיה' והלוותיהם אלא כשעת הגבוי ואע"פ שנפתחו
 המטבעות הללו ביותר וכן במלמס' און בכתובות ראשונים כתוב
 בהם דינרי זהב ז' אכני' ממטבע וכו' ואינם גובי' אלא כפי עת
 הגבוייה ואחם עלמכס כמה הלוואות וכמה גביי' כתובות עברו
 עיניהם ולא גבייתם אלא כשעת גובייה וע"כ אין שומעין לטענת
 אלו האלמנות שהם טענומה שלא נהגתים בו עד עתה ואני
 דעתי פי המשימים עצמם כעורכי דריבין הס אשר הכניסו
 באיניהם קול הברה זאת ולכן מה שיה' בארנכס ובארנכו עד עתה
 לא שיהיה עם אלו האלמנות כי אין לשנות מתכנה המדינה אשר
 באייתד ופנה' בכל אלו האלמנות כי אין לשנות מתכנה המדינה אשר
 בלאות האמנה ונכסי' נדוניה' שהביאה מבי נשא
 הדין נתן שתטול אותם משום שבח בית אבי ואם

י ורעבין

הדן נתן שתטול אותם משום שבח בית אבי ואם

קיי' ואלו
 ועל ישראל
 והאלמנות
 לנכות מה
 דין ואין להם
 ששים אחר
 הוא להיות
 מן מכתובה
 ככתובה כמו
 שכתבנו
 שות מכתבי
 חובותן כגד'
 או על כבוד
 ו על המזון
 זון מהם ש
 לבת לה'
 ד' הב' על
 י העת ולפי
 דקי' ל' ענה
 יכה בברית'
 ענין הכתוב
 על להלכות
 ו זהב כמו
 בוע בענין
 המקום וכו'
 השמות וכו'
 ה' ו
 ה לפי ש
 ה לכה
 תה לכה
 לה על דע
 משום דברי
 בלא דיקן
 נעשה היק'
 ו כ"ש הנה
 וכה מומת
 ה"ד ש
 זמקום לו
 נכסות נכס
 העור כש
 נעשה ימים
 נותנים לו
 על מנהג
 שים שאולי'
 זים:
 נכסים לו
 מה שתטול
 ואפי' יהי
 ו יהיה פקדן
 כלל האומות
 ב איוניאל
 ר"ה אלמנ'
 רב דימי היה
 נעזר לאלמנה
 עבדין שון
 זין להאומות
 ככתובה
 מוד והשלי'
 וע"כ הנהג
 ו אחת בזה
 זין קרוב
 החבוי וכו'
 וזמנות וכו'
 ז'.

השבויה ונס בנה מת בחיקה ונשאר הכל בידה ומתה בלא שבועה ומה שנראה לעניות דעתנו שהדין הוא עם הירוש כי הגה טענתו גלויות ומפורסמו אבל יש מי שערער על זה לכן אומיה חלה פני מע"כ וכו' עכ"ל שאלתך:

תשובה

לפי הנראה מלשון שאלתך האדון שהאלמנה כשגבתה סך המשכונ' לא עבדה גוביינא בבי דינא חלה גבתה לעלמה דמי המשכונ' והוא אומרים שהיא כונתה לחפוס דמי המשכונ' למוזנותיה ותפיסתה תפוס' א' למוזנות אוי' לריכה ב' ד' ופ' מוכרה ש' ד' דבר מוכרה קיים כדתיקון אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנישואין מוכרת למוזנותיה שלא ב' ד' רש"א מן הנישואין מוכרת שלא ב' ד' מן האירוסין וכו' והאלמנה הזאת הייתה נוזנת מוחסם דמים ומטפלת בהם לעלמה וא"כ לפי זה מעש' ידיה ליתומים כיון שהיא' נוזנת מוכסיהם וגם מותר מוזנות' שלהם הוא דהכי חנן פרק אלמנה נוזנת אלמנה נוזנת מוכסיהם ומעשה ידי' שלהם ועמה כשכאלה להקדיש אין לה מה להקדיש דכל הנמצא אצלה ומעשה ידי' ומותר מוזנות' הוא בחזקת הירוש' ואין כח עמה להקדש להוציא ממונ מחזקת הירוש' מכח כתובת האלמנ' לפי שעדיין לא נגבית והאלמנה מתה בלא שבוע' דהא חנן ב' הכוזב ובפ' השולח אין האלמנה גובה כתובת' חלה בשבועה דטענין להו ליתומים דלמא נררי אחספיה ומעשה זה חס מתה קודם שכשבעה ואין נאיונות בכתובת' אין יורשיה יורשים בכתובת' דק"ל כרב ושמואל דאמרי אין אדם מוריש שבוע' לפניו ר"ל אין אדם מוריש לבניו ומותר שאין יכול לגבותה חלה בשבוע' ומאחר דאין כח ליורשיה לירש את כתובתה ה"כ לוינה יכולה להקדיש המומן מכח כתובתה כל עוד שלא נשבעה והממונ בחזקת הירוש' א"כ לכאורה נראה שאין להקדש כלום מטעמים אלו:

אמנם

יש לז' אחר לומר שלא גבתה אותה משכונה רק בתור גוביינא מכתובתה והסברא טהרת כן כי כשכחה ומשביה ומלאה אותה שררית הגמולה לבעלה גבתה אותה לעלמה בלא ב' ד' בלא שבועה' ב' ועמה יש לראות לפי הדין חס גבייתה גבייה חס לזו והנה מלאנו ראינו מחלוקת בין הפוסקים ז"ל בענין זה כי יש אומרים דמה שתפסה תפסה וירשיה יורש' מה שתפסה איתו ומה שהחזיקה בו ואעפ"י שלא נשבעה והרב המורכי ז"ל פרק הכוזב האריך בענין זה וכח דברי כמה גאונים חולקים בדבר זה וכתב דברי ר"י ברי יצחק ור"ש בר יצחק ז"ל ובה"ג פסקו דאלמנה שלא נשבעה על כתובתה ונתנה במתנה או מוכרה נכסו בעלה ל"ש מקרקעי ל"ש מטלטלי אינה כלום והפילו תפסה בחיי בעלה איתו יורשים ומפקי מינה דהא ק"ל אין אדם מוריש שבוע' לבניו ומת' ז"ל כתב ב' ד' דברי הגאונים עיקר דמה שתפסה אינו כלום ומה שמכרה ונתנה אינו כלום לנכסים בחזקת מרייהו קיימי כל זמן שלא נשבעה והוסף הוא ז"ל לומר הפילו נשבעה אחר המתנה שכנה ואחר שמכרה אין במעשה כלום דנשעת מתנה לאו דידה הוא ודעת הרמב"ם ז"ל דחס תפסה מחיים תפיסתה תפיסה ולאח' ניתנה אין במעשה כלום וז"ל פ"ו מהלכות אישות וכן חס תפסה מטלטלין בכתובתה בחיי בעלה ומת גובה מהם אבל חס תפסה לאחר מיתה אינה גובה מהם עכ"ל ומאחר דאינה גובה מהם הרי הן בחזקת מרייהו וחס מתה חזרו ליורשיה בעל וא"כ לזה הגד לענין שאלתנו דזה שתפסה לעלמה בלא שבועת ב' ד' אין במעשה כלום ואין הקדשה קודם וממון בחזקת יורשים קאי:

אכן

ראב"ה ז"ל ורבינו ברוך ורבינו שמחה ובעל תרומת הדשן ורבי' החריש ז"ל פסקו דמה שתפסה תפסה ומעשה קיימים ואם מוכרה או נתנה קיימים דבריה אפי' שלא נשבעה ומת' מושם דכבר תפסה הנכסים וטעמם הוא משום דרבי אליעזר סבר חס מוריש שבועה לבניו ופליג ארוב ושמואל וק"ל דיילא דעבד כר הלעזר ע"ד נבו לדעת זו כמה גאונים עולם והנה נראה לסברא זו כי מה שנבתה ותפסה לעלמה הוא עשוי וא"כ הקדשה הקדש ומעשה שרירין וקיימין' וגם י"ל דאפילו לפי סברת הסובר דאין תפיסתה תפיסה הינו נכסים ומטלטלין דעדיין מחוסרי גוביינא איבין ורבי' שמואל בבי דינא חלה זאת האלמנה שתפסה דמים בעין לה מחוסרי גוביינא י"ל בהם מה שתפסה תפסה ומעשה קיימים וההקדש קיים:

ג ובר

מן דין ומן דין אמיעא דאלמנה זאת אינה לריכה

שבועה דהא פתע פתאום נשפית היא ובעלה ונת בעלה בשביה דחששא דלררי אחספיה לא חיישין לה חלה בשעת מיתה דהכי פירש רש"י ז"ל בפ' שום הדיקין דחיישין לרררי היינו שאל בשעת מיתה אחפיה לה לררי והאשה הזאת שמת בעלה בשביה היכה הוא ליה נררי לחספיה לה וכו' הרמב"ם ז"ל בתשובה כלל פ"ה ז"ל האידנא דמגבינן כתובות לכל יורשי האלמונות ולא חיישין לרררי וכו' עד לפי זה חס נהרג או חס מת מיתה חנופה או חספיה דעתו אין לחוס לרררי עכ"ל' וגם לדעת הרמב"ם ז"ל דלררי שמשיבין אותה ג"כ שלא מתה לו כתובתה וכו' חס כתובתה קיימת עדיין כתב הטור ז"ל דלא חיישין להא מילתא דאלו מתה שטרך בידי מאי בעי אסן מכל זה נראה דההקדש קיים ואין לירש כלום:

ד ועוד

יש לז' אחרת החריגה חי מעייל שפיר לקוי' הקדש מחאה שהאלמנה הזאת היום כמה שנים היא משפלת לעלמה והיא נושאת ונותנת לעלמה ואפילו בנה לא היה משפלת עמה כי כן יובן מלשון שאלת מעכ"ת שמתה ובעה של השביה היו לו קנת מעות וכו' וגם יראה מזה דבדול הוא ואפי' לא חספיה כמה שהיה לאמו ח"כ יכולין אנו לתלות ולטעון ולומר דכל מה שהיה תחת ידה ובחזקתה הכל הוא שלה דמציא' מציאה או במתנה נתנו לה וכו' חס יש ביורה שירשה שום ירושה דהא מציאתה לעלמה כדאמרי' אמר שמואל מציאת האלמנה לעלמה טעמיה מציאת אמר רבין וכו' והסקימו בזה כל הפוסקים ובה"ה זעתי שמתה האלמנה והגיחה ועזובה להקדש שהיה בידה ובחזקתה היום כמה שני' אחר' דשלה חס דמציאה מציאה או במתנה נתנו לה כדאמרינן בפ' חזקת הבתים אומר אחד מן החמים שהיה טשא' ונתן בחזקת הבית וזה אונות ושטרות יוצאות על שמו ואמר שלי הן שנפלו לו בירושה מת' אבי אמת רב אמר עליו להביא ראייה ושמואל אמר על הח"י להביא ראייה שכן משל אמרע אמר שמואל ומרדכי ח"י אבא שאם מת על על האחין להביא ראייה ומחלוקתם ג"כ באלמנה כדן אחד להם דהכי תניא אחד מן האחין וכו' וכן האשה שהיתה נושאת וכו' ופסקו הפוסקים ז"ל ח"ע ד' ק"ל כשמואל בדניי הכה' עבד כן כתר' דהא תניא בתיה דרב נחמן דהוה דיינא קאי כוותיה ועל החס להביא ראייה ועל האלמנה להביא ראייה ואם לא הביאו ראייה אין להם כלום אבל חס מת החס וכו' או מתה האלמנה ק"ל כשמואל דעל האחין להביא ראייה ואם לאו הכל ליורשיה חס וכן הדין באלמנה דעל היתומים להביא ראייה ואם לאו הכל ליורשיה האלמנ' דטענין לו דמציא' מציאה או עומתה ניתן לה ואע"כ דאקשי' בגמרא עלה מילתא דאחין ק"ל דלא טענין ליתמי חלה מר' דהוה דאבוקן ועל למויעטן והכא דאבוקן דהני יתמי ר"ל האם הגדול ה"ה דהו"ל ליתמי ראייה וסלקא בקשיא' חפ"ה ק"ל הבי דאם מתו על האחין והיתומים להביא ראייה ואם לאו הכל ליורשיה חס וליורשיה האלמנה ונתנו המפרשים טעם לדבר ר"ח ז"ל כתב בשם הגאונים זל' דחין מומר' בקושיא חלה בתיבתא דפירוש קשיא הוא קשיא ר"ל דלא ידעינן לתרוגי האי מומר' חבל' המומר' תרי' לית דידע טעמיה דידה' והר"ב ז"ל כת' דטעמיה דמילתא חס דאע"ג דבעלמא לא טענין ליתמי מר' דלא הוה מצי' אבוקן למויעטן הכא כיון דאפשר דאלו דאבוקן הוה קיים הוה מיתמי ראי' חלה דהני לא ידעי מר' ידע במילתא דאבוקן וגם הטור ז"ל בשם משום הבי על האחין להביא ראייה ורוב' לזה כתב ביומן יוסף ז"ל בפרק חזקת הבתים וכן פסק הר"ה ז"ל וכן הסכים הר"ש ב"א ז"ל והר"ב ז"ל והעור ז"ל ס' ס' ב' ב' ב' פסק ר"ח ז"ל ב' פסק הרמ"ב ז"ל בש"ט מהלכות נהלות וז"ל אחד מן האחין שהיה נושא ונותן בחזקת הבית וקנה עבדים בשמו לבדו ואמר מעות על שלי לבדי הן שנפלו לי ומית אבי אמתה או מציאה מלאתי עליו להביא ראייה וכן האשה שהיתה נושאת ונותנת וכו' וכן האלמנה שהיתה נושאת ונותנת וכו' ואמרה מירשה כפלו לי או מציאה מלאתי עליה להביא ראייה וכו' ב' ד' באחין ובאלמנה שאין חלוקין א"ל חס היו חלוקין וכו' וכן חס מתה הנושא והניתן בחזקת הבית על האחין להביא ראייה וכו' עכ"ל ז"ל' והראיה בעדים בעיני כהנה ולא כרב שעת דלמיר ראייה בשטר דק"ל כרבה ואם כן האלמנה הזאת מאחר שמתה אין טענין להקדש דמה שהגיחה מעזובה שהיתה נושאת ונותנת בו היום כמה שנים דמשלה הן ומציאה מציאה או במתנה נתנו לה ועל הירוש' בן בעלה להביא ראייה בעדים שאלו

מזמן הוא משל אביו וכו' דקושטא קאי עם האלמנה דמה שתפסה משל הבעל הוא דבר מועט היום כמה שנים ואין סהדי דבעל בדיעבד ובעלה מזה שהקדש קיים ואין לירוש כלום:

ה ומה שטעון ירושע שלא כמלא רק עד אחד טענה זו אינה מועלת לו שהאנקי מנכסי' אלו כפי מה שכתבנו ואם יש לאלמנה שום יורש מלדה אם יטעון הוא טענה זאת וקבלין מניה שאין להוציא טענתיה מכח ירושתו אלא בשני עדים דעל פי שנים עדים יקום דבר אמר רחמנא ואין חלוק בין מילי דהדיוט למילי דהקדש בענין זה וכו' לדעת האומרים דהקדש בזמן הזה הוא כהדיוט לכל מילי ואינו נקנה אלא בדקד' קצין ההדיוט ע"כ אם לא נמצאו שנים עדים בדבר יורשים יעלו עזבוני האלמנה וזה דבר ברור: **ו** ואם לא נמצא לה שום יורש בלא לזאתה ראוי להיות נזכרת להקדש כמו שכתב ה"ה רש"ש ז"ל ויבא מנהג בכל הקהל' דמי שמת ולא נמצא לו שום יורש שנותנים נכסיו הקדש לעניי אחרת העיר וכו' הגא' דליבא חד סהדא דיעמוד איתו עזבוני להקדש כפי המנהג שכתב הרב ז"ל ועל פי העד:

בקטנת לא' וכן נמי משמע מלשוננו כמו שפי' במתניתין דריש פרק האיש מקדש דתני האיש מקדש את בתו כשהיא נערה בן ובשלושה ופי' רש"י ז"ל כשהיא נערה וכו' כשהיא קטנה אם קיבל קידושיה מוקדשת והיא דנקט נערה אורח ארעא אשמעינן דקטנה לכתחלה לא עב"ל ז"ל. הגה נראה מדבריו ז"ל דלאו איסורא איבא אלא אורח ארעא וא"כ ה"ה אסור דאמר רב לאו דוקא אסור אלא אע"פ שיש רשות לאב לקדש את בתו כשהיא קטנה אין ראוי לעשות כן אלא מלכות חכמים שלא יקדש את בתו עד שתגדל ותאמר בפלוני אבי רוגה עב"ל ז"ל. וכן כתב בפ"י ז"ל ואם רצו לטונס כשהיא קטנה כונס ואין ראוי לעשות כן עב"ל ז"ל. מכל הגימילי משמע דאיסורא ליבא והיא דאמרי' אסור לאדם שיקדש וכו' לאו דוקא אסור אלא אינו ראוי ולכן בגל דורות החכמים לא הקפידו בדבר זה ונהגו להשיא בנותיהם בקטנותן כי האדם מתירא שמא לא יבא לידו איש אחר כזה שהוא מקדש על בתו עתה וכבר אמרו רז"ל שמא ירשנו אחר ברחמיים וה"ה לא יש הזה אבי הבת כי הוא מתפחד שמא ילך לו האיש העומד על בתו ויפנה על ימין או על שמאל ולא ימצא אחר כמותו וגם כן חיישין שמא לא תמצא ידו בזמן אחר להמציא נדוויית בתו כמו שכתבו התוס' ז"ל וז"ל עכשיו שאנו נזכרין לקדש את בנותינו אפי' קטנות היינו משום שכל יום ויום הגלות מתגבר עלינו ואם יש ספק ביד אדם עכשיו לתת לבתו נדוויית שמא לאחר זמן לא יהיה ספק בידו ותשב בתו עגונה לעולם עכ"ל ז"ל. ור"ת ז"ל כתב דלית הלבנתא כותיה דרב דאמ' אסור לו לאדם שיקדש את בתו וכו'. שהרי בפרק עשרה יוחסין אמרי' דרב סהדא קדש לבתו קטנה ולא חש לה להביא דרבוט בפרק בתרא דנדה מביא מעשה בביתו של ר' חביבא שקדש אותה בקטנותה:

ז אמנם

לענין טענתו שהיו לאחיו קלת מעות וגם היו לו בגדים נאים ומת ונשאר ביד אמו או אבי אומר בזה גודלי אמו נטפלה בקבורתו ובתריביו ועמה אם זה הירוש יברר בעדים ובראיה ברורה על העובן הנו' שיש בו מנכסי אחיו כ"ש אם הבגדים קיימים בעצמם ועול אותם ואין צורך לפנים שהוא ברור מעצמו אמנם בלי ראית עדים כ"ל שלא יכול כלום זהו מה שנהיה לנו בדרך זה ודעתך רחבו מניי' וידעתי שאיך צריך למודעי רק ענותך מרביני ואם חשויין היטב בעיני שכלך הישר והנאות העמוד על האמת וי' אלו' אמת ינאמו ברחמי אמת ושלוט שלום אל הארון כנפשו העבורה שבורה לה יחדו רוח חמה ודעת ויראת ה'. היא אורגה. וכפ' החיך הנעיר אשר בחלקו יגיל וישמח שלמה בכני' הר' למח דוראן גר'.

ואם כן מכל הגימילי דאמרן נראה שישוואי הקטנ' לית בה איסורא אלא אורחא דמילתא ואם כתבתי אביה והיא יכולה לכוונס וכו' ש בזוונת זה דלית מאן דחש להא' מילתא דרב וא"כ בנ"ד שקבעו זמנו והאב והאשה נתרנו בנישואין אין הבעל יכול לעכב מלכוונס ולומר עדיין קטנה היא שהרי קבע זמן והיא תקנתא דעבדי רבין משום דילמא משיילא סהדא מהשאה וחלשה לאו תקנתא דידיה היא אלא תקנתא דידה היא ומאחר שהרשות בידו לישא והוא מעכב ועבר זמן קביעות זמן הנישואין חייב הוא במוזנותה:

ומצאנו

רבינו מי שכתב גדולה מוזאת דאמר על ההיא דאמרין בין היא בין אביה יכולין לעכב דאע"פ כהיא חייב במוזנותיה ש"כ הר"ן ז"ל וז"ל יכולין לעכב מליגשא וכו' והיינו לומר שאין כותבין עליה אגרת מרד אבל ודאי אינו חייב לזונה ולפולס אינו חייב במוזנותיה אלא היבא דאיהו מעכב ואיבא מאן דאמר דמייחייב לזונה דמשום תקנתא דידיה נמי היא חייב לזונה כ"ש היבא דמשום תקנתא דידיה בלחוד דמעכב מייחייב לזונה עכ"ל ז"ל. הגה נראה דלכ"ע דאי אינו מעכב ואביה והיא רואים לכוונס שחייב במוזנותיה ולדעת איבא מאן דאמר דחייב במוזנות' אפילו אם הוא רוגה לכוונס והם מעכבים חייב במוזנותיה ובראי שזאת היא סברה רחוקה. ואתם לפי הגרסה משאלתכם כי הספק שלכם הוא אם י"ל כשם שאר' ז"ל היא ואביה יכולים לעכב ב"כ הוא יכול לעכב או אם י"ל דדוקא אביה והיא יכולים לעכב לא הוא י"ל בזה שלא עשו תקנה זו רק לה דילמא מפחדא ומלשא ולאביה ג"כ דילמא ממרדא ותבא אליו עד שגבדל ומאכא צריך לתכשיעין אחרים אבל אם נתרלית היא ואביה וסבא וקבלה הוא אינו יכול לעכב וכ"כ הר"ן ז"ל בסוף אותה לשון ענמו שכתבנו וז"ל ועוד דאם איתא דמשום תקנתא דידיה אמרינן הכי כי היכי דאמרי' דבין היא בין אביה יכולין לעכב ה"ה הוא לן למוי' דאיהו נמי מצי מעכב ולא אמרינן אלא בין היא בין אביה וכו'. עכ"ל ז"ל. הגה נתבאר הספק שלכם ויבא הדין ברור שחייב הארוס הגו' במוזנות הארוסה הגו' זהו מה שנהיה לנו להשיב לשאלתם בקולר כפי העת והזמן ואבינו הרמזין. הוא האל הנאמן. שומר הבית והחסד יסן אלינו ברחמינו וברוב חסדיו ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו.

שאלה יט

וירט מורי גר' ויתמוך לבי דבריו כי נעמו. ראוהו קדש את בתו קטנה לאיש אחד וקבעו זמן לנישואין ועבר הזמן ביותר מכפלים ממה שקבעו בנייהם ועמה אבי הארוסה תובע את הארוס ליבשה עם הארוסה והארוס טוען כי הבת עדיין היא קטנה ולא בנדה ולכן לא ישא אותה עד אשר הגדל בשנים ותבוא סומינס אלא אדוני תאיר עיני במאור תורתך כי נראה נפשי לשמוע בלימודך וכו' עכ"ל שאלתו:

תשובה

בפרק האיש מקדש תני האיש מקדש את בתו כשהיא נערה בו ובשלושה וכו'. ודייקין בגמרא כשהיא נערה אין כשהיא קטנה לא מסייע לה לרב דאמר רב יהודה אמר רב ואימתי ר' אליעזר דאסור לו לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדל ותאמר בפלוני אבי רוגה וכו'. והע"ז דק"ל איתתא ניהא לה בכל דהוא כדאמרי' טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו היינו דוקא בגדולה דאם נתרלית לישא ניהא לה בכל דהו אע"ל דלא חזותיה לבגרא אבל קטנה אם נכנסה בלבה השנאה גם שגבדל תשאר עומדת בשנאתה ולפי הגרסה כי המימרא חזאת שאמר רב היא הלכה דהא תלמודא דייק ממתניתין דיוקא לסייעיה לרב וכו' וא"כ האך אין אנו חוששין בזמן זה לאישו' זה שהרי אנו חוששין כירוב בני אדם משיאין בנותיהם בקטנותם ואין מוזהב בידם וי"ל בזה כי מה שאמר רב אסור לו לאדם שיקדש וכו'. לאו דוקא אסור אלא ר"ל שאין ראוי לעשות כן וכן משמע מהא דתניא קטנה בין היא בין אביה וכולין לעכב דמשמע דאי ניהא לה ולאביה כונס וזו איסורא איבא אלא אינס בדתום ואפי' אם ירצו אינס וכולין ומהי יכולין לעכב דקאמר וכן נמי משמע מלשון רש"י ז"ל שפי' על ההיא דאמרי' בפ' אע"פ ה"ר אבא בר לוי אין פוסקים על הקענה להשיאה כשהיא קטנה אבל פוסקים על הקענה להשיאה כשהיא גדולה שישווא מהו דתימא ליחוש דילמא מעיילא פחדא מהשתא ומלשא קמ"ל. ופי' רש"י ז"ל פוסקין על הקטנה וכו'. דוקא בלא קדושין אבל קדושין בקטנה' לא עד שתגדל ותאמר בפלוני אבי רוגה עכ"ל ז"ל הרי רש"י ז"ל לא הזכיר בפ' לשון איסור אלא אמר אבל

ענין כ

תלמסאן אל החכם הדיין הר' שלמה כלל ז"ל: שאלת וז"ל מגדיל שוראקי ואליעזר בן סוסאן קאו שניהם

שניהם למד גפן פנוי ומנדילי הנזכר הולך הסחורה הנזכר אל ביתו
 קודם שיחלקה והגיע הפרק מטעם ההיא בביתו עם סחורתיו ואח"כ
 בלא הכנסה שודרי לילה וירדו לתוך החצר ובגבו חמש הפרק מטעם
 ההיא עם קמת מסחורתיו ורצה לפטור עצמו מחבירו בטענת
 הגבנה הנזכר ואליעזר שותפו הגו' טוען עליו לאמר כמה פעמים
 תבעתי לחלוק הצמד גפן הגו' ומאנת והיית דחה אותי וגם בשעת
 המקה תקפה ידך עלי והולכת האלקוט'ון לביתך שלא מדעתי גם
 לפי דברך לא קמת והרגשת ולוחשת על הגנבים כדי שיבואו בני
 אדם להגיל מידם הגבנה ונ"כ לא נתתו פצית שאת' שרוי אלא נתתו
 בבית בדיוויין של חתית וזוין ומסגר על הבית כלכך אלא פוחתת
 על עץ ומנדילי טוען לא אחן לך כלום לפי שנגנב עם שלי ע"כ
 דברי טענות וריבות' וז"ל פסק דיק' :

הנראה

לע"ד ומיעוט הפנתי וקוצר השנתי בנדון זה
 שמנדילי הגו' אשר גובב מרשותו הא"ל קוט'ון הגו'
 הוא חייב בכל הפסד הגבנה ונריך הוא לשל' לאליעזר חלקו בסחורה
 ההיא לפי שכל טענות אליעזר הגו' הם טענות חוקים ופטרט
 הטענה טענת שבעו לחלוק כדי ליטול חלקו וזמאן לתתו והודה פה
 ומנדילי הגו' וגם הביא אליעזר הגו' עד אחד על הדבר הזה ובר מן
 דין פשוט הוא שהטענות שומרי שבר זה לזה הם להתחייב
 בגבנה ואבדה שכן כתב הטור סי' קע"ו וז"ל השותפין שומרי שבר
 שאם נגנב או נאבד דבר מהשותפות ברשות אחד מהם חייב
 באחריותו כל"א וכו' וכתב שם הגאון ז"ל שיעקר דין זה
 בבית פ' ה"ה אחר שמואל השותפין מחזיקין זה על זה וכו' ו
 ונעשו שומרי שבר זה לזה וכו' ופריך שם בגמ' אחי שמירה
 בצעלים היא ומשני רב פפא בגון דה"ל שמור לי היום ואשמור לך
 למחר וכתב ז"ל שפי' רש"י ז"ל שם ששמירה בצעלים היא שכל אחד
 משומר קמת מהשותפות בביתו וכה"ג שמירה בצעלים היא ופטור
 אב"ל שמור לי היום' ואשמור לך מחר כיון דלא שמרו ביחד כלל לא
 זה אחר זה ליכא שמירה בצעלי' והילכך נעשו ש"ש זה לזה להתחייב
 והתחוספת כתבו זכו' והמוכר מדברי התוס' דדכותיה דרש"י ז"ל
 כבידא ליה אלא טעמו חלוק בדבר ואחריו' אם נתעסקו יחד חתלה
 וכו' אם נתעסקו אחר' כל אחד לבדו אפי' אין ברשות האחד כלום
 מתעסק בשעת גבנה פטור ורש"י ז"ל ונריך דבשעת הגביה יהיה
 התעסק ברשות שניה' והטור תפס לפסק הלכה לשון התוס' ומדלא
 נקט לשון הגמרא' ושינוי דמשני רב פפא בשמור לי היום ואשמור
 לך למחר מיינה שמשנין דלאו דוקא שמור לי אלא אפי' קמו השותפי'
 צסת' ושומר אחד מהם בסתם ונגנב או נאבד אפי' חייב שיוכל לומר
 לו אחי שמור שבר שלי שלאחר שהיית שומר זמן מה הייתי אני רוצה
 לשמור ע"כ' וכתב עוד דלפי דעתו רוצה לדקדק דשותף אפי' ש"ח
 אינו וכו' אב"ל רז"ל חולקים ע"כ' ומה"רי קולון ז"ל כתב בשם
 ק' דבשוכה על שיהו ודבקה ונשאר עליהם הקרן של הגוי ונטלתו
 והריחו בו פרח אחד וחלקוהו ונשאר עליהם הקרן של הגוי ונטלתו
 רבקה שמה אותו עם הריחו שלה בנים אחד והלכה חזן וכו' ונפל
 הקרן של הגוי' עם הריחו כפסק הדין שם דאחריות כל הפסד
 האבידה על רבקה לבדה וכו' ותלה ז"ל עיקרה דדינא דלא הויה
 שמירה בצעלים אלא אם כל השותפות ברשות שניהם וזה משמר
 וזה משמר אמונם אם כל השותפו' ברשות אחד לבדו ומבירו אין בידו
 כלום ונגנב או נאבד מרשותו חייב דשותפין שומרי שבר' והנה
 משמע מדבריו ללאו דוקא שמור לי היום וכו' דהא בשותפות שרה
 ורבקה לא התנו ביניהם שמור לי היום וכו' ומייב לרבקה מטעם
 שלא נשאר כלום מטעם השותפות ברשות שרה לשמור אותו וגם
 בשם ק"ה שם גלה דעתו דשותפין אפי' מן הסתם שומרי שבר'
 ובסימן הגו' שרש ק' ד כתב דאפי' שמר כדרך השומרין לא אמרינן
 מאי ה"ל למעבד אלא חייב בגבנה ואבדה' ועוד פשוט' ומובאר
 בטור ח"ו סי' ש"ג בשם הירושלמי ששומר שבר אפי' הקיפוהו חומה
 של ברזל אין אומרים אלו היה שם והיה יכול להגיל חייב ואם לאו
 פטור אלא לעולם חייבין בגבנה ואבדה אפי' היה שם ולא היה יכול
 להגיל ואפי' בעירנה דנימי אינסי או קפץ עליו החולי ולא היה יכול
 לשמרו חייב' ועוד מעשיות רבו ומספר במתלה דמשמע מעשיותיו
 דשומר שבר אפי' בגביה ואבדה דקרובה לאוגם חייב כי הא דהוא
 רוצה שהעביר בהמות על הגשר ודחפה אחת לחברתה וכו' ומייב
 בדין רב פפא ובשערי הרי"ף ז"ל כתוב אם יטעון השותף מואתו
 גלורע שארע במזון השותף דיתו כש"ש להתחייב בגבנה ואבד' ולכן

פזוכ' דעתנו בנדון דין ועלה בידינו לפי סברתנו הקר מהפוסקי
 ז"ל שהדין עם אליעזר הגו' ומייב מנדילי הגו' לפרוע לו כל חלקו
 בהאלקוט'ון הגו' ולא יפסיד עמו כלום בגבנה זו' ובמקום
 שאמרו רבינו ז"ל לקרר אין ראוי להאריך' אפי' שללמוד אפי'
 נריך וכו' עכ"ל ר"י :

וואת

תשובתי אליו י"ן מה שהעלה כ"ח שמנדילי זה הוא ש"ס
 להתחייב בגבנה ואבד' גם אם הוא שומר סתם ולא הסתה
 עם חבירו לומר אשמור היום וחת' לומר והבאת ראיה מלשון הטור
 ז"ל מדלא נקט לשון הגמרא ושינוי דרב פפא וגם הבאת ראיה מלשון
 המרדכי ז"ל שהביא מטוס רבי' מאיר ז"ל גם הבאת ראיה ממשנה
 דשרהורבקה שהאביר מהר' קולון ז"ל אשיבך מלין בזה שכל אחת
 הנחה שתינה כ"ח אינה מוכונת להלכה' אם מכל לשון הטור ז"ל
 דע שהטור ז"ל ה"ה לקח לשון גמרא ופי' רש"י והתוספת ז"ל שמואל
 בלשון אחד והוליה מהם הדין כאלו תנא חלף תנייכו ובחלף מתחיל
 מחתיכה לפי שלשון הגמרא הוא אחר שמואל השותפין וכו' ונעשו
 שומרי שבר זה לזה פ' שכל אחד מהם מתחייב בגבנה ואבדה של
 חלק חבירו ופרכין בגמרא אמאי שמירה בצעלים היא ר"ל שהתקן
 סגר בדברי שמואל שם כוללים בכל אופן שאפי' אם תהיה הסחורה
 קמת ממונה ביד זה וקמת ממונה ביד זה הפ"ה הם כשומרי שבר וכו'
 וע"כ הקשה ואמר שמירה בצעלים היא ופי' רש"י ז"ל שמיר' בצעלים
 היא שכל אחד משמר קמת מהשותפות בביתו וק"ל שמירה בצעלים
 ופטור וזוין שהיה ראובן ומשמר מחלק שמעון וכו' וזהו חלוקת
 אומר רב פפא דה"ל שמור לי היום ואשמור לך למחר' ופרש"י חת
 רב פפא בגון שהתנו ביניהם קר שמור לי היום כל הסחורה וכו'
 דכיון דלא שמרו ביחד כלל אלא בזה אחר זה ליכא שמיר' בצעלים
 הילכך נעשו שומרי שבר הזה רש"י ז"ל ביאור בבבלי דלא נקרא
 ש"ש אלא אם התנה בפ' קר שמור לי וכו' דהא רב פפא אומר חלף
 שמור וכו' ורש"י הוסיף בביאור דבריו ואמר בגון שהתנו וכו'
 ודבותינו החוספות ז"ל חלשו חלוש אחר בדברי היוקם שהקשו ואמר
 אמאי שמירה בצעלים היא שדעת היוקם הוא שאם התחילו שניהם
 יחד בשמיר' אפי' אם אח"כ היה כל אחד נתעסק בו לבדו היה שמירה
 בצעלים ומאחר דבתחלה נתעסקו ביחד הווי"א ליה שמירה בצעלים
 דבתר התחלה אזלינן ר"ל שאם בתחלה היה עמו במלאכתו גם אם
 בשעת אונס אינו עמו בזולאכתו בעליו עמו קרינן ביה והחדוש היה
 שחדשו התוס' ז"ל גם רש"י רמזו בפירושו שכן פי' בתירוץ דרב
 פפא בגון שהתנו ביניהם וכו' דכיון שלא שמרו ביחד כלל אלא
 בזה אחר זה וכו' משמע מדבריו ז"ל דטעמא הוא דלא שיה
 ביחד כלל הא אם שמרו ביחד גם אם כל אחד ואחד כך שמר לעצמו
 הווי"א ליה שמירה בצעלים וא"כ רש"י ז"ל והתוס' דעתיא חת
 היא אלא מה שרמז רש"י ז"ל דרך רמז אמרוהו החוספת בפירושו לפי
 דעת שניהם כפי מה שפירשו בלשון היוקם ורב פפא דלא חשנין
 לשותף בשומר שבר' אלא אם מתחלה לא היתה שמירתם ביחד
 דמיעקרא כשקמו השותפות התנו ביניהם שמר לי היום ואפי' אשמור
 לך מחר' גם הוסיפו התוס' ז"ל דאם מתחלה היתה כל א' שמירתו
 לעצמו גם אם אח"כ נתעסקו בו שניהם יחד ונאבד מביית אחד מהם
 מה שיש בידו אם מה שיש בבית השומר הראשון הוא שלאבד חייב
 דבתר התחלת שמירתו אזלינן ושמירתו מתחלה לא היה עמו חתו
 במלאכתו והב' פטור לפי שבשעתחיל הוא לשמור כבר היה עמו
 חבירו במלאכתו דהא לא שמר הוא עד ששמר חבירו בתחלה ועתה
 בשעת אונס חבירו עמו במלאכתו' והטור ז"ל תפס לשון שמואל
 שאמר השותפין שומרי שבר וכו' כתירוץ דרב פפא וע"כ ב"ל
 בזמן שכל אחד מתעסק בשותפות וכו' והיינו בתנאי שהתנו ביניהם
 וכו' דלחן הטור ז"ל הולק על פי' רש"י שבהל מודים לפי' רש"י ז"ל
 דהא אפי' המרדכי ז"ל שהביא דברי רבינו מאיר דלאו דוקא קאמר
 ליה שמור לי אלא אפי' בסת' הוא ז"ל פליג עליה ואמר דדוקא קאמר
 דה"ל שמור לי וכו' ואם איתא דהטור ז"ל ס"ל כדעת רבינו מאיר
 ז"ל לא היה שותף מטיה' הגאון מהר' יקאר ז"ל ס"ל למימר שהטור
 סובר כדעת רבינו מאיר ז"ל דלחן עסקו של בית יוסף אלא לבר
 דעת הטור' וגם איכא למידק שהטור ז"ל דעתו בזה הוא בדאמר
 ליה שמר לי היום דוקא קאמר דהא הטור ז"ל פסק הדין בכל
 פירוטא דתוספת ז"ל דהא אפי' האחדו האחרון שהוסיפו הם דהתוס'
 חייב והשני פטור הביאו הוא ג"כ בכלל הדין והתוספות ז"ל דעסק
 כתירוץ דרב פפא דדוקא קאמר ולא כמו שפי' ר' מאיר לפי' שהם

ול על תירוצא דרב פפא דל' שמוזר לי הוים הקשו ואמרו ואל' אחתי שמירה כבעלים היא דלמור' ברש השולח דבעלים באמירה וכו' וי' שאלו החס' דבאמירה משעבדי עמם לכנס במלאכתם אבל הכא לא משתעבדי עד למחר עכ"ל הגה לך בבירור מדברי התוספות ז"ל שהשופטים אלו שהתנו בעיהם שמוזר לי הוים וכו' דלא קרינן ביה עמו במלאכתו הוא מולד דלא משתעבד שני לשמוזר עד למחר מולד התנאי שהתנה ואמר שמוזר לי הוים וכו' דאם איתא דאפי' בסת' היכי קאמרי לא משתעבדי עד למחר והא בסתם בכל שעתא ושעתא משתעבדי השני לשמוזר לראשון ודבר זה קל להבין ואס' אחר אשר מולדו ראשון שדעת התוספות ורס"י ז"ל דדוקא בדלמור ליה שמוזר וכו' היכי מלינן למימר שהטור ז"ל חולק עליהם והוא ז"ל דפסקו עליו כלו הולך על דעת התוספות בכל מילי דלמור' :

ומה

שהבאת ראייה ממשעבד דשרה ורבקה שהביא מהר"ק ז"ל והוכחת ממש שדעת מהר"ק ז"ל הוא אפי' בסתם תמתי למיחד מאד מהוכחה זו שהוכחת מדעת מהר"ק דמרי"ק ז"ל לא פטר שרה אלא מולד שנתלקה השותפות לגמרי בין רבקה ושרה דהא חלקו הרינו ביניהן ושמו את הקרן ביד רבקה לתמו ביד הגוי ולא נשאר דבר ביניהן מהשותפות כלל וע"כ המעות שהאברו ביד רבקה אין שרה ממוינת להחזיר מהרינו שקבלה דלא אחזי אונס דלדבר עד שדקמה חלוקה ואח"כ הוסיף ז"ל לומר דודאי אס' נשאר דבר מהשותפות עדיין ביניהם בלא חלוקה והוא ביד שרה בחופש שנמלאו שתייהן משמרות כאלה שרה משמרות מה שכשר מהשותפות ורבקה משמרות המעות שהולאו בשביל הגויה הוייא לה שמירה כבעלים דהא תרתייביה עטרו בשעתא חדא ואפי' תמיה מוכ' ח"ך הבנת הבנה אחרת בלשון מהר"ק ז"ל והדברים הם מבוררים ביותר לראי' השמש' וכו' שבסוף דבריו ז"ל סיים וכן כתבו התוס' ז"ל והטור וכבר הוכחנו דעת התוס' והטור ז"ל מההיא :

וההוכחה

השנית שהוכחת ממה שכתב ג"כ מהר"ק סימן קכ"ה גס בזה אפי' תמיה ממשעבד והוא מאחר אשר עומדת על לשון מהר"ק ז"ל וראית כמה טעמים נתן לאותה הלכה אשר למד לינו מתחייב השותף אלא בתנאו ולא בסתם ולא הזכיר דעת רבי' נארי ז"ל לא כנגד בעל הדין לבד לסויע' בעלמא אמנם הוא ז"ל דעתו בתירוץ דרב פפא דדוקא בדלמור ליה שמוזר לי וכו' וע"כ הוא ז"ל חלק אותם חלוקים כי היכי דלא תקשילן תירוצא דרב פפא למשמתינו דפרק אלו מציאות ולהיא' דהלוקח כלם מבית האומן ולאחר שראיה כ"ת אותם דברים ח"ך כתבת מה שכתבת :

ואם בן

העולה מדברים אלו שאם אנו באים על מנדיל הגוי' מוטעם שמירת השותפות יהיה פטור דהא שמוזר בזהם ועמו במלאכתו הוא ואפי' לפי הגמ' כ"ת דבסתמא ב"כ חייב והיה פטור ומנדיל דטעמא מואי' בסתמא חייב ממש דלמור' דלימא ליה שמוזר שבר אחת הלי' שלאחר שהיית אחת שמוזר יוס' אחד או חדש וימס' הייתי אפי' ג"כ שמוזר ולכן סתמא הוייא כפי רש"י ב"ד ליכא למימר הכי דהא חליעור הוא נזוח על החלוקה שלא קנו האלק"טון הגו' שיהיה בין שניהם להתעסק בשמירתו כי לא קנוהו רק לחלקו ולשעתו ולפי זה איך יכול חליעור הגו' לפעול' על מנדיל הגו' שמוזר שבר אחת הלי' שאחר שתכלה שמירתך הייתי חייב ג"כ שמוזר וכו' דודאי בדבר הזה לא שייך למימר הכי :

אמנם

דע לך בני תחיל' עד כי אפי' אומהלך בחיוב זה שחייבת את מנדיל שהוא חייב בודאי וכוונתך ולא מוטעמך אלא שהוא חייב מטעם זה והוא שהאלק"טון הגו' לא קרינן ביה שותפות כלל דהא מתחלה לא קנו אותו אלא לחלקו לשעתו ומדבריהם ניכר כי מתחלה היה רצונם לחלקו קודם שיוליכוהו מבית המוכר ומנדיל הוא שהולכו בהכרח ובחוקה אל ביתו ודבר זה נקרא שנים שלקחו וקראו אחד ויבקר רואה בהל' שלוחין ושותפין להרמ"ב ז"ל שכת' וז"ל ממש שלקחו מקח אחד או שני שותפין וכו' הרי שהזכיר שני מינים שותפים ולקחו מקח אחד ומנדיל זה שלקח עם חבריו הנזקק בשביל החלוקה והולך לביתו המקח הוא גס אס' היה ברצון חליעור לא שיתנו אלא לחלקו לשעתו ולא שייך למימר הכא שמוזר לי ואשמוזר לך לחלוקה קאי לשעתו ומנדיל הוא שעבד וכו' שהולכו בחוקה עגל חליעור וכו' שיהיה תובעו לחלוק' כדברי כ"ת והוא דמאן מיום ליום קרימי' הוא בגבחתו ואבדתו ואפי' אומר שהסמורה הייא' היתה

ביד מנדיל בחורת עושק מאחר שר' חליעור רוצה להוליך את חלקו והוא היה מעבדו וכו' שהיא מודה בדבר והוי' עד אחד בדבר זה ומאחר שהודה ב"ד אנו יכול לכפור עוד וק"ל שהמעבד ממוון חבירו בידו הלי' עושק ומתחייב באונסין וכו' שלפי דבריהם שהוא פטור ג"כ בשמירתו ולכן חייב הוא לשלם לחליעור דמו חלקו ואין להאריך בזה כי שטוס הוא' שלמה דוראן הקטן :

ענין כא

פסק דין ומתנו עליו חכמי העיר וז"ל הפסק דין: אנו חתומי מטה היושבים על מדין בארצנו ואת עמלו לפנינו לדין החכם ה"ר נהוראי קרשקש י"א ור' ישועה בן עזרה מורשה ב"ד מתלמידי אבא אשר הרשוהו לדבר בעד יתומי הנגיד ה"ר אברהם שפורקיש נ"ע וענין ר' ישועה הגו' נגד החכם הגו' כי הנגיד הגו' כאשר היה בכל עור אל גוזאיר נתן לפ"ד נהוראי י"א הגו' אלק' ומאחזיים דינרו זהב גמירי'א בתורת עסק כדי שילך לקושט' לדינה להלבוס סחורות דינרו זהב גמירי'א בתורת הזכר ביניהם לחלואן לטוב ולמוטב וכתב עליו שטר עסקא והלך לו הנגיד הגו' נ"ע לארצו והניח העסקא ביד החכם הגו' והסך הגו' שנתן לו היה בוני'טוס העלה משבוס עליו כפי שווי'א באותה שעה והקני' האחר היו ריאל'ים העלה אותם עליו במוטב ג"כ כפי מה שהיו שוים באותה שעה כ"ה וזוים לכל פי' ס'א באופן שקלה שטר העסקא מסך אלק' ומאחזיים דינרי זהב מדינרי' אלגוזאיר ואח"כ נתעבב החכ' הגו' ולא חנה ללכת אל ג'ד המורח ושלא ירו בבוטוי'א הגו' ומכר וגם הניח בהוצאותיו האלרי'אלי'א הגו' כפי אותו סך שקבלם בו ונתארך הענין כמו שנהוצי' ובזמן הגו' הנגיד הגו' נ"ע נל"ע וכאשר בא המורשה הגו' לתבוע את החכם הגו' עלה שטר האלרי'אלי'א וחזר להיות שוה ס'ה וזוים לכל פי' ס'א ותבע אותו ר' ישועה הגו' לפרוע לו האלרי'אלי'א הגו' בעין או כפי מה שהם שוים עתה בשעת התביעה מאחר שלא היתה העסקא אלא להוליך האלרי'אלי'א לג'ד המורח להוסיף בדמיהם ואחר שנתעבב ולא הלך לא היה לו לשלוח יד להוציא האלרי'אלי'א בהוצאותיו והחכם הגו' השיב לטוען הגו' ואמר לו כל טענותיו הם אמיתיים וכני'א חמנם הוא בראותו שנתעבב מלכת אל ג'ד המורח פחד אל הבוני'אלי'א שמו' תקבלם עש'י הם ומועדים לכך ולה מפתחו שמו' יבא ליד הפסד כי כבר הוא חייב בהפסד'ס לכן שלחיד בהם ומכרם וג"כ האלרי'אלי'א היה דרכם באותו זמן להיותם עולים ויורדים וע"כ פרט ומחד ג"כ שמו' יגיעו הפסד'ס וידון מהסך שקבלם בו ע"כ פרט אותם כפי מה שקבלם מיד הנגיד נ"ע שהנגיד נ"ע לא העלה עליו העסקא בסך דינרי' אל גוז'איר אלא מפתחו שמו' ירד השער עד כהן טענות ב' הכחות' ואנו חתומי' מטה אחר אשר שמענו טענותיהם ואחר עמדנו על דבריהם פסקנו הדין ביניהם כי גס' שלא היה ראוי לחכם הגו' לשלוח יד בהאל' ריאל'ים הגו' כי האמת אתו בענין האלבוני'טוס שהם מועדים להפסד ובמוטב עשה שמכרם אמנם הריאל'ים רחוק רחוק הוא החשש שאמר שעלה בדעתו כי יזית היו ראויים להוסיף בדמיהם מלגרוע אך אמנם אחר אשר כבר עשה מעשהו וסוליא'ם ובשעת ההוצאה לא היו שוים רק כפי אותו סך שקבלם אינם משלם בדמיהם אלא אותו סך שהיו שוים בשעה שלח בהם יד ואינו משלם כשעת התביעה דגס' בפקדון אס' שלא בוד דהו' לנגזל' הא ק"ל דמשלם כפי מה שהיה בשעת שליחת יד בין לייקרא' בין לזולא' בין לשבחה' והפסיד'ה הכל כשעת ההוצאה' וכו' ב"ד שהנגיד העלה העסקא בחשבון דינרי' אל גוזאיר ואלו הלך החכם לג'ד המורח ונמלא' שעלה שער האלרי'אלי'א הרבה כאשר הוא שוה היום לא היה נוטל בדמיו הקרן שלו רק משבון האלגוזאיר וכן בהפסד'ס אס' היה יורד שווי'א היה נוטל כפי מה שהעלה אותם בשטר העסקא' אמנם לאשר שמענו מפי הטוען וגס' מפי החכים כי סיבת שליחות יד החכם הגו' בהאלרי'אלי'א הגו' הוא להסתדר ולשאת ולתת בדמיהם וכן בדמיו האבוני'טוס והדויות בהם ר"ל בזה שגש' ונתן בהם ונמלא' שגנה מדעת בעל העסקא שהמשה והמתן שהיה לו לעשות בקושט' דיכא' עשאו' בכלן' ופסקנו הדין בזה מאחר שהוא שיה' עשה עשאו' עשאו' כלן' לעשות סחורה במורח והוא עשה כלן' מדעת הבעלים שהם נתנו לו הנגיד נ"ע דודאי אס' היה שואל מומט' העסקא להסתחר באלגוזאיר' לא היה נותנה לו לכן אס' הריח' איזה דבר הוא לאמנע ואס' הפסיד' הפסיד' לעצמו כענין מי שנתן מועות למחזית שבר לחבירו לקנות חטים

חטים והלך וקנה שעורים וכו' ולזה הטלנו שבועה על החכם
שאל הרמב"ם שם דבר לתת חלו לבעלי המעות והוא נשבע
שבועה חמורה שהרבה הססיד במשאו ובמתנו ושלא עלה בידו
כלום חלא הפסד והטורח ובכן פטרנו מוטעות ר' ישועה
הגו' ושלום רב כנ"ל ופשוט הוא שלמה דוראן ס"ט וחריו
כל ישרי לב:

שאלה כב

תלמסאן אל החכם הדיון י"ו
אשר שאלני על ענין שמת
כספים אם נוהגת בזמן הזה
ומהו מנהגו בארצנו זאת:

ותא

תשובתי חלו החכם י"א אחר אשר עמדת על הדיון
בהרמב"ם ז"ל ובטור ז"ל אין להאריך מענית לכת"ו וכ"ש
שעמדת ג"כ על תשובות א"ז הרשב"ן ז"ל. אמנם מה ששאלתני
על מנהגו דע לך האדון כי כל השטרות אשר ראינו מעולם בארצנו
זאת אין כתוב בהם על מנת שלא תשמוטו בשביעית וגובין בהם
גם אם העבור עליהם השביעית ולכן חכמי העיר לעולם לא בקשו
דבר לידע זמן השמטה בחיזו שנה נופלת משנת המחזור שחלו
היו נוהגין בשמטת כספי היו רריבין לקבוע זמנה וכ"ש שיש מחלוק'
במנין בין ר"ת ור' רש"י ז"ל והיו רריבין לחקור על הרין ולומר הלכה
כמר או כמר ואם היה הדיון עומד להם בספק היו רריבין לקבוע
הדיון שיעברו על החוב כל המנינים דספקא דרבנן לקולא שמתת
כספים בזמן הזה אינה חלה מדרבנן. אבל בודאי בזה סמכו על
הרמב"ם שפסקו דהאידנא כיון שהגו שלא להשמיטו נעשה חלו
התנה עמו מחלה שלא תשמיטו בשביעית שכל המלוה על דעת
האמנה הוא מלוה ועל כן נהגנו לגבות החוב אף אם תעבור עליו
השמטה. ואע"פי שהרשב"א ז"ל דחה סבר' זאת ואמר דהדרבא
אם נגזר שלא לכתוב על מנת וכו' אמרינן דטועין הם בדיון השמט'
כסבורים הם שאינה נוהגת. הנה הר"ש ז"ל אע"פי שהיתה
סברתו שאין לגבות שטר שעברה עליו שביעית מ"מ לא היה מומה
ביד הגובים במקום שהגו לגבות כמו שכתב בשבועה שסיים בה
הביאנו מיום בואי הנה אינו דן שלא תשמיט שביעית וגם אינו
קוטר ומגבס חלא אינו מניחם לדון כמנהגם עכ"ל ז"ל. הנה הר"ש
ז"ל לא היה מומה ביד הגובים אע"פי שהם נגד סברתו ז"ל וא"כ
עולם כמנהגו נוהג ואותם שנהגו לגבות גובין ואין מומין בידם
וכן כתב מה"רי קולון ז"ל על אנשי מקומו וז"ל ועוד כי עכשו אין
אנו מורגלין לטעון טענת שמטה כלל ואלדבה אנו רגילין לגבות
שטרות שעברה עליהם שביעית. וגדולה מזה כתב באותה
תשובה ג"כ שאפי' במקומות שהגו מתחלה להשמיט בשביעית
שהם עמו לכסוף שינו את מנהגו ונהגו לגבות אף אם תעבור עליו
שביעית כמו שכתב על מנהג אשכנז ורפת שמתחלה היו טוענין
נוענת שמטה בימי הפוסקים הראשונים ועכשו אינם רגילים
לטעון טענה זאת כלל חלא גובין בלי פקפוק כלל עכ"ל ז"ל. וזהו
כנה דעתי על מנהג ארצנו זאת כי לפי הר"א מתשובת א"ז הרשב"ן
ז"ל וגם מתשובת בנו א"ז הר"ש שביניהם ז"ל היו חוששין לשמטת
בכספים ולא היו גובין שטר שעברה עליו שביעית ועתה בדורות
האחרונים אין חוששין וגובין שטר שעברה עליו שביעית בלא
טענת פרוזבול בודאי הוא שנשתנה המנהג בימי האחרונים
שסמכו על הנהגת מהפוסקי' שכתבו דהאידנא וכו'. ונקבעה כך
הלכה בכל אלו הדורות בחין אומר ואין דברים ולכן אנו נוהגים
לגבות אחר השביעית בלי שום פקפוק ואנו טועין את המלוה לפרוע
שטר שעברה עליו שביעית ואולי גם מתחלה כך נקבעה הלכה
בארצנו זאת חליבא דהר"ב ז"ל ולא כח"ו הרשב"ן ולא כבנו הר"ש
ז"ל שכ"כ א"ז הרשב"ן שהר"ב ז"ל הגבה שטר שעברה עליו
שביעית וגם הוא ז"ל עצמו גבה חיבות שהיו לו ביד אחרים אחר
שעברה עליהם שביעית ועליו סמכו אנשי הארץ הזאת כי הוא
היה הקברניט הגדול להנהגת הארץ הזאת ולהוראותיה וכו' ש
אם החוב משיקרה קבעו לו זמן ארוך ביותר באופן שיעבור עליו
השמטה הודן הזמן או בודאי אינו משמע ויכול לתובעו אחר השמט'
לפי ששמטת כספים אינה משמטת חלא לכסוף בזמן אחרון לא
קאי בלא יגוש דאין יכול לתובעו וכן פסקו כל הפוסקי' כלישנא
בארצנו שמואל ז"ל לאמר בפ"ק דמכות דהמלוה לעשר שנים אינו
משמט דהשאל מיהא לא קאי בלא יגוש לפי שיום אחרון של שמטה
אינו יכול לתובעו ולנגשו שעדיין לא הגיע זמנו ולא קרינן ביה לא

יגוש את רעהו ולא חלה עליו המלוה והחוב עדיין הוא קיים. והנה
נמי חנן בפרקא בתרא דשביעית השומט את הפרה ומלקה בראש
אם היה החדש מועבר משמט ואם לאו אינו משמט פי' שאם כתב
חלו ר"ל אותו יום שהלק את הפרה חלו והוא יום אחרון לשמט
השמטה והיה יכול לנגשו באותו יום וקרינן ביה לא יגוש וע"כ הוא
משמט ש"מ שאם אינו יכול לתובעו ביום אחרון אינו משמט וא"כ
זה שקבע זמן והגיעה שמטה בתוך הזמן שאינו יכול לנגשו ביום
אחרון של שמטה אינו משמט. וכן ג"כ אם החוב הוא משמט ביום
על הקרקע והוא בארצנו ללא מסלקי או שקבעו זמן למשמטה
באופן שאינו יכול לנגשו ביום אחרון של שמטה או בודאי אינו משמט
ללא קרינן ביה לא יגוש. וכ"ש אם השטר כתוב בו אחריות
ככסים דיש לסמוך על מה"רי"ק ז"ל שכתב באותה תשובה ג"כ
דאינו משמט אפי' במקומות שהגו להשמט וכ"ש במקום שהגו
שלא להשמט. ואנו אין אנו יודעים בשעת מנהג מקומכם והיה
היו נוהגין בית דיבכס הדק הראשונים גם האחרונים ואם חלם
נוהגים לכתוב בשטרות שלכם על מנת שלא תשמיטו בשביעית
ואם חלם לכתוב כדכתיב וכו' ופטר אחד לא כתב בודאי אם
יטעון הלוה טענת שמטה אין מוסיף זמן. ואין לנו לפתוח
בטענת פרוזבול כמו שראית בשבת א"ז הרשב"ן ז"ל וכמו שכתב
הרא"ש ז"ל באותה תשובה שהביא בנו הטור ז"ל דמה לנו לפתוח
בדבר דאין סהדי דלא מסקי' אדעתיהוה הפותח בזה הוא פותח
במילי דקראת שלא אמרו ז"ל פתח פיך חלאם בכוונת בזה.
הוא חס יבשטר שבועה על המלוה לפרוע לא אמרוין טועין
אותו לחייב שבועה דלא שביעית מפקעת החוב בדרות זמן
כמו שאמרו בפרק הוקבל שביעית הפקעתה למלכא ונעשה
השבועה ופטר מהחוב. והנה מה"רי"ק ז"ל כתב באותה תשובה
עצמו וז"ל ועדיין אני עומד במקומו דהיבא שנשבע הלוה לפתח
דאין להקניטו בספ' שבועה ורואו הוא לחייב הלוה לפי הגל'ר
היבא דהמלוה טוען פרוזבול היה לי ואכד מאחר שהרבה פוסקים
אומרים שנאמן בלא שבועה וכן פסקו התוספות שהם עקר ההלכה
ז"ל וכן ר"י מקורביל ז"ל שהיה אחרון וכו' עכ"ל ז"ל. ובסוף אותה
תשובה מסיק בה הכי וכלל העולה על דעתי בקרה שהלכה
רושפת הרבה ורואו להלך בה אחר המנהג והנה קיים לך במנהג
אשכנז וכו'. ואם אין מנהג קבוע אם יש בשטר שבוע' או אינם מל
הלוה לפרוע רואו לחייב הלוה ולהשכנע בספק שבועה או חסא
טועין מלוה שטר פרוזבול היה לי ואכד ואי לא טועין או שאין לא
חרם ולא שבועה בשטר אפי' טועין אומה כיון שאין אנו מניחין
עכשו בפרוזבול כלל. שאין בירדנו לכוף את הלוה לפרוע ואינם
עכ"ל ז"ל. הרי לך בפי' שלא חייב מה"רי"ק להלוה לפרוע מנהג
השבועה שקבל עליו לפרוע חלא אם טוען המלוה פרוזבול היה
לי ואכד ואע"פי שאינו נאמן לומר חלא בשבועה כפי מה שנתב
המרדכי ז"ל בשם הרבה פוסקי' הובא דיש שבועה על הלוה לפרוע
או נאמן המלוה לומר פרוזבול היה לי ואכד ופטרין ליה מהשמטת
חבל בלא טענת המלוה לומר פרוזבול היה לי ואכד אין מניחין
ללוה לפרוע מנהג השבועה שקבל עליו והטעם הוא כמו שכתבנו
לעיל. וזהו מה שנהגה לי להשיב לכת' בקנאי מילין. והשקל
יגל' כחומה וכמנדל. ולעד לא יגל' כלות נפשך השמטה
ונפש אהיך. שלמה דוראן ס"ט.

ענין כב

פלוט צוה לפני מותו ואמר
כול' שפי' י"ד אר"מא ותו' ח"א
כא"ר לאוכ"תי ואר"מא מ"ה ח"א
מ"א תע"טו לח"ד ובע"ד מ"ה אר"מא כול' שפי' הק' דס' ונבלה
הדברים במשמעות הלשון שאמר כול' שפי' י"ד אר"מא ח"א ח"א
לשון מתנה או אם הוא לשון אפטרופא את אמו של המנוח אינה
אם אפטרופא בעלמא ואין לה שום זכות לעצמה בכבסי' הן
ע"כ אמרתי הנה באתי בצומלת ספר לבאר הענין הישב מתנה
הגמרא והפוסקים ז"ל בקנאי מילין והאמת יורה דרכה וכל דין
איש ישר בעיניו ותוכן לבית. והוא יצמידינו על האמת:
גרסינן בפרק מי שמת אומר רב ששת יטול יוכה ויזיק קרוב
כלן אין אלא לשון מתנה. איבעיא להו יוכה
יעמוד יראה ישען בהם מאי תיקו. הנה הכ ע"ה ביארנו הלשון
שינוה בהם ש"מ ויזיעלו להיותם לשון מתנה בודאי ועמדו בענין
בלשונות המוספיקים להם אם הם לשון מתנה. וק"ל כר"ב שפי'
במאי

במאי דבריה ליה כמו שסקו כל הפוסקים ז"ל ובהכי ליכני
 דתיקן פסקו דלא קנה דהוי ספיקא דמומא ואוקי ממומא בחוקת
 מאריה דהיינו הירשים גם הוסיפו הפוסקים ז"ל לשונות אחרים
 לכד מדרב ששת שיעילו בדברי ה"מ דרב ששת דאמר הכי ליכני
 לא דוקא קאמר דאשו תנא כי חכלא דלימיני וליליא לאה הכי
 ליכני דקאמר וכל דדמו להו וע"כ ה"מ ז"ל הוסיף לומר לשון הכנה
 ר"ל קאמר הכי מוכיח לפלוני כך וכך גם ה"מ ז"ל הוסיף לשון
 טובה קאמר ה"מ ז"ל הכי ליכני לשון מתנה אינו דומין לדרב ששת
 דבאחא ז"ל דהכי ליכני לשון מתנה אינו דומין לדרב ששת
 וגם נסתפקו הפוסקים בקצת לשונות כמו לשון שליט דכתב
 ה"מ ז"ל דדמי ליה האי ליכני להכי ליכני שיעמוד בהם בתיקן
 ועתה בנדון דידן נראה גם אכחזיח לשון המלוה שאמר הכל ביד
 אמי א"כ לשון מתנה הוא דומי לדרב ששת או אם ספק הוא דומי
 לאחזיח שיעמוד בהם בתיקן א"כ ה"מ ז"ל עוד נגרע האי ליכני מנייכו
 דבריה לן מלתא דלאו לשון מתנה הוא אלא אפטרופוסות בעלמא
 כי לשון זה לא מלאהגוה שזכר בדברי הגמ' ולא בפוסקים :

ואבי אומר כי נהירא לי לפי דעתי הקרה וברירה לי דהאי
 ליכני לשון מתנה גמורה הוא דומי לדרב ששת לפי
 שגלגלו בכמה מקומות במקרא שלשון בידו הוא ליכניקו שלו כמו
 שאמר הכתוב ויקח מן הכס בידו וכו' * ש"ל שלח מתנה לאחיו
 משלו ומה שהביא בידו מעניו ויביע כפי * וגם אמר הכתוב ויקח
 את כל ארצו מידו ש"ל הארצות שהיו שלו ובחוקתו לקחם ממנו
 ואפי' קרא דעבד אהרבה דאמר וכל טוב אדוניו בידו אי אומר
 דגם ממש ראה ולשון ידו הוא שלו דלעסויי כחא דלעיגור קאמר
 קרא לשון ידו לומר כי אליגור אינו כאפטרופוס וממומא בעלמא
 אלא דקאים במילי דאברהם אדוניו שלו ממש ולשון הכתו' יוכיח
 ויקח העבד וכו' * ומתן טעם ללקיחתו עשרה גמלים וכו' * לפי
 שכל טוב אדוניו ממש בידו דיוק טוב קאי בקרא ואין אנו נריבין
 לתקון המדרש שא"מ וכל טוב וכו' * זה טעם דייטיקי וכו' * והיינו
 מני דקאמר רחמינא לשון הכי בידך וכו' * ר"ל ספק ממש קאמר
 גמגו שומר כמו שיאמר נתתיו לך לעשותו כהפך והנזק ע"מ
 שאין לך רשות בכשתמו' * ואם יחלוק הסולק ויאמר דאין לשון יד
 דעבד אברהם אלא לשון אפטרופוסות ושליטות וכן דעתנו נמי וכן
 מצינו כמה כתובים דריתין אלא לשון אפטרופוסות וא"כ האי ליכני
 הוא ליה ספקא וממומא בחוקת מאריה כאותם לשונות שיעמדו
 בהם בתיקן :

יש להשיב בזה ולומר אלו המנוה הזה לא אמר אלא הכל ביד
 אמי ושחק היינו יכולין לומר דבר זה להעמיד הדבר
 בספק אך אמנם עתה שהוסיף המלוה הזה לחלוק נכסיו בלשון
 מתנה שאמר עוד ושמינית החזר לאחותי הנה הוא עתה אמר שני
 דברים בדבורא חדא ולא פליגיכו ובחדא מתחא מתנייכו שאמר
 הכל ביד אמי ושמינית החזר לאחותי בוא"ל העטף אחתוק שורה
 ע"כ אמו ואמו עם אחותו וכו' שהחזרתו אמר לשון נתינה ח"כ לאמו
 ג"כ בלשון נתינה קאמר דוח' העטף הוכיח על דאמרו הכל ביד אמי
 דבלשון מתנה קאמר דומי ממש כדון דידן למאי דאמר' בגמרא
 נפ' יש גזלן כי אחא רבין אמר יירש פלוני עדה פלוני ותנתן עדה
 פלוני לפלוני' * יוחנן אמר קנה ור"א אמר לא קנה ור"ל אמר
 לעולם לא קנה עד שיאמר יירש פלוני ופלוני עדה פלוני ופלוני
 שנתתי להם במתנה וירשום * פי' הסוגי'א בקנני מילין למאי
 דק"ל אם אמר בלשון ירושה על מי שאינו ראוי לירשו דלא אמר
 כלום אם הוסיף על לשון ירושה לשון מתנה כגון דאמר יירש פלוני
 עדה פלוני ותנתן לו אמר' בודאי שתנתן לו אליבא דכולי עלמא
 ורבין הביא האי פלוגתא בשתי עדות וכו' בני אדם אם אמר בחד
 לשון מתנה ובחד לשון ירושה אם מועיל לשון מתנה ללשון ירושה
 דלדך ר' יוחנן אמר קנה ור"א אמר לא קנה ור"ל דלעולם לא קנה
 עד שיאמר וכו' * ובחלקו המפרשים בפי' דבריו אי דוקא קאמר על
 שיאמר נתיב' באפס' כד' שתאמר על שניהם או לא כמו שהאריכו
 למעטתם במקומותם ואותיב רבאשי לכלהו בגמ' מהא דתניא
 גמסי לך ואחרך יירש פלוני ואחריו יירש פלוני וכו' * מת דאשון
 קנה שני מת שני קנה שלישי והא הכא דכתיבי עדות ושני בני אדם
 דמי וקתני דקמו תיבתא דלכלהו תיבתא * והוסיף בגמ' לומר
 דלית הלכתא כרית לקים ר"ל הואיל ואיתתב והאמר רבא הלכתא
 כ"ל בהכי תלת והאי חדא מנייכו וסריקין ל"ק כאן תוך כדי דבור
 בתיקן :

כאן לאמר כדי דבור ר"ל דתוך כדי דבור אפי' בשני בני אדם
 ובשתי עדות יועיל לשון מתנה דהאי ללשון ירושה דהאי וכן ספקו
 כל הפוסקים ז"ל עיין בהרמב"ם ז"ל בפי' מהלכות נחלות והטור
 סי' רכ"א * ובכח ממוקי וספק ז"ל מה שהעליתו דתוך כדי דבור
 מהכי מתנה דהאי ללשון ירושה דהאי היינו בשאומר יירש פלוני
 עדה פלוני ותנתן עדה פלוני לפלוני בוא"ל אבל אם אמר נתנתן
 בלא ז"ל אפילו בלשון אחד ובשדה אחת לא מהכי לשון המתנה ללשון
 הירושה אלא אמרינן או תפוס לשון דאשון או תפוס לשון אחרון כמו
 שכתבנו לעיל כך פסק הר"ם ב"ל ע"ל ז"ל * הנה נראה בבירור
 דלא אמר לאחד בלשון ירושה ואינו ראוי לירשו דאע"פ מועיל כלל
 ונרע מאלותם לשונות שיעמדו בהם בתיקן ואפי' אמרינן דאם אמר
 לאחד ותנתן עדה פלוני לפלוני דמועיל לאריך הואיל ובחדא מתנה
 מתחייבה וכו' * א"כ הנה דאמר הכל ביד אמי דודאי עדיף לשון מלשון
 ירושה והוסיף לומר בוא"ל העטף ושמינית החזר לאחותי איך ספק
 כלל דמועיל נתינה לאחותו ליד דאמו והוא ליה דפרייה בלשון
 נתינה קאמר להו וראיה זו היא כשמש בזהרם בחורה * והמכחש
 אותה הוא כמו שירגה לכסות השמש בכברה * ולואי שיעשה זה
 בפלפולא וסברת * כמטער את השרץ וון התורה * רק מדבר
 דברים בלא טעמים נקט עומ' * ואי דייקת במיליה ואקשית עליה
 ירבה בשתיקה ויעשה עלמנו כאבן דומם :

גם כיון שהוכיח בן מה דיבור הג' שאמר ואמי אין לה רשות
 לתת לאחד דאי אמרת בשלמא דנתן לה הכל להסתפק
 ממונו כל ימי חייה היינו דהאריך להתנות עליה שלא תתן לאחריה
 שרונתו הוא שאותו השור שיאמר אחריה שיהיה הקדש וע"כ התנה
 עליה שלא תתן לאחריה אלא תסתפק ימי חייה לכד והגשאר אחריה
 ויהי הקדש * אלא אי אמרת דמתפללה לא נתן לה כלום בגוף
 הנכסים שלו הריבא תיתי לה למויבא לאחריה עד שהאריך להתנות
 עליה שלא תתן * ח"כ אמר שודעם כוונתו מתוך דבריו לא
 דייקתן לישיבה למויבא בלשון יד קאמר דהא גודעה כוונתו מתוך
 דבריו * ודומה זה למה שכתב הגאון מהר"ק ז"ל בסיומן רנ"ב על
 אותו שזכר ואמר הכי מזהו להניח הגאון מהר"ק ז"ל בסיומן רנ"ב על
 הגאון ז"ל ג"כ כי לשון להניח אינו מועיל לפי הדין דלא קאמר הכי
 מניח אלא להניח משמע דמנוה לאחריה להניח אפי' הואיל ונודעה
 כוונתו שהוא המניח יועילו דבריו ואין קפידא בדבר * הרי לך ראייה
 ברורה ג"כ מורה באצבע דבלשון נתינה קאמר מאמר שאמר
 בסמיכות ואמי אין לה רשות לתת לאחד :

ואת ועוד אחרת שאמר בסוף דבריו ואמר' הית' אמי הכל
 להקדש הלא בדבר זה הוא כוונתו ואומר דכל עוד שפתיים
 אמו בחיים הם שלה מאמר שאמר' מה שישאר אחריה יהיה הקדש
 ודומים דבריו אלו ממש למאי דאמר' בגמ' נכסי לך ואחרך
 לפלוני דקנה ראשון וקנה שני השור שיאמר אחריו הראשון וכו' *
 ג"כ אמו תהנה כל ימי חייה והגשאר הוא הקדש גמור אליבא דכ"ע
 לא מיעביה לדעת הר"ן ז"ל וקצת המפרשים ז"ל שספקו כר' אלעזר
 דאמר כל האומר אחרך כאומר מעכשיו דמי אלא אפי' למ"ד לזו
 כאומר מעכשיו דמי אפי' הואיל ואמר אחרי אמו הכל הקדש קיימין
 דבריו כאומר נכסי לך ואחרך לפלוני דאמר' מת ראשון קנה ג'
 ואין בזה שום מחלוקת ולפי דעתי הקרה הכי אמו כי לפי כל
 הסוכחות האלה אשר הוכחנו שהאם הואת היא מוחזקת בככסי
 בפה בודאי והבגולא מודה הוא מוגילא הודאי בספיקא דספיקא ולפי
 אמרינן בחמות המת אוקי ממומא בחוקת מאריה שהיא יורשת דאין
 כאן ספק כלל * וב"ז הוא גם אם היה למנוה הנזכר יורש אחר לכד
 מאחותו הנזכר שנתן לה השמינית הגו' מהחזר הכו' * וכ"ש עתה שאין
 לו לירשו רק אחותו הכו' * ואמר כו' לשי פיר' י"ד אומ"א ותו' מן א"ל
 צ"ל לכו"פ תי' שמשמעות דברים אלו מורים שלא הניח לאחותו הגו'
 שום ירושה אלא תומ' * צ"ל הכו' כגמולא במתנה לא בחתונה ירושה *
 ואם יאמר האומר לא כי אלא כוונתו היא שמינית החזר מעתה
 הוא לאחותו ליהנות בו והשאר הוא ג"כ לה אלא שיהיה ביד אמו
 בתורת אפטרופוסות * אי אומר שאי אפשר לפרש כן לדבריו
 לפי שאמר הכל ביד אמי ושמינית החזר לאחותו ואם היה דעתו על
 הדך הנזכר היה אומר הכל ביד אמי לכד משמינית החזר שיהיה
 לאחותי או היל' תומ' * אלא ר' לאו' כתי' וכו' * פי' י"ד אומ"א
 ואולם עתה שאמר ושמינית החזר לאחותי נראה שהוא חלק
 נכסיו לאמו ולאחותו * ריבה לאמו ומיעט לאחותו וזה
 דבר

יס' וכו'
 חלקה ברא
 אם כתעבר
 דרון לשנות
 ש"ע"כ הוא
 ששמות וכו'
 בגשו ביום
 זה משכונה
 למשכונה
 יצו משמות
 בו החיות
 ושובה כי
 קום שנה
 ומכס וזה
 ואם אדם
 וכו' בשביות
 בודאי שכן
 לגו לפחות
 כמו שכתב
 לגו לפחות
 ה הוא שותף
 לא בזה *
 דריון שכן
 בבזות מתן
 ה ונקמה
 ותה תשנה
 הלוה לפחות
 לפי הגמ'
 בה פוסקים
 בקר היתה
 בסוף אותה
 ה שהלכות
 לך מומא
 או חס על
 ה או חס'
 שאין לו לא
 ה אמי ותיקן
 דע והיתה
 לפרוע מה
 לרובול היה
 פי מה שכתב
 הלוה לפחות
 יא והתענה
 ה אין מתקין
 כמו שכתבנו
 לין * ותיקן
 שך השנה
 מותו ואם
 ואו חו' וכו'
 זה מ' א"ל
 וכו' *
 וכו' *
 א"מ א"ל
 וכו' *
 וכו' *
 ככסי הן
 הישב מתוך
 רכה וכל הן
 האיות
 ה יתיק קנה
 ה לו יונה
 יארו הלכות
 ועמדו מתוך
 ז"ל כר' שם
 בתיקן

צבר נראה מבורר בסגנון הדברים שהוא מדבר בשני נושאים ואם היה כל דבריו בנושא אחד שהוא אחותו ה"ל לבד משמעותית הנלמד שיהיה מכלל האפטרופסות והיה הכל חוזר לאחותו וכו' ששכפי מה שטוען לנו שהיה בינו ובין אחותו שאלה וקטטה והיה נשבע שלא תהיה היא יורשת אותו ולא עשה הגוואה אלא לבטל הירושה וא"כ אין לנו להלך אלא אחר כוננתו ולא לדקדק המילות שהגויא בלשונו וכמו שכתבנו בשם מה"רי"ק ז"ל וכן הוא מוזכר בכמה דוכתי בגמ' שאין הולכין אלא אחר כוננתו וכפי מה שהיינו יודעין מענייניו ובהקשר דלמור נכסי לטובא וכו' ואחר זה מלמדי תשובה להרשב"א ז"ל הביאה מה"רי"ק ז"ל סי' רמז' וז"ל ש"מ שאמר אני נותן לבני כך וכך ושאר כל נכסי לאשתי ביוון שנתן מקצת נכסיו לבני ואין לו אלא אותו הבן זה ודאי מוכיח מלד עצמו שלא נתכוון בתחית האשה לעשותה אפטרופא בשאר נכסים עליו שא"כ מאי שנא אחותו מקצת שלא עשאה אפטרופא עליו כמו שעשאה על השאר עוד שכבר אז"ל ה' עד שיכתבו כל נכסיהם וזו אחת מהם וכאן הרי לא כתב כל נכסיו שהרי נתן מהם מקצת לבן אע"פ שיש לבטל דין לחלוק מ"מ כל שבט מוציא מידי זה אינו כמחולק ועוד כיון שבטעה אחת נתן מקצת לבן והשאר לאשה הרי זה כמשיר בין שנתן לבן תחלה וא"כ לה בין שנתן לה תחלה וא"כ לבן עכ"ל ז"ל הרואה תשובה זאת יראה כי היא סייעתא דידן לכל מיולי דאמרן' אם לענין שאמרנו דלא צ"ל צינן דבורא כל עוד שבאו בדבורא חדא' ואם לענין שאמרנו שא"ל לומ' שלאחותו נתכוון לתת הכל אלא שבמקצת עשה לאחיו אפטרופא ובמקצת לא עשה לאחיו אפטרופא דהא ליתא כלל אלא לשם מתנה נתכוון לשתיהן' וגם לתת שאמרנו שיותר האם היא מוחזקת באותם נכסים שנתן לה בנה כפי מה שהכתנו ומלשון הגוואה שצוה בנה מהאחות ומד הירושה ובדאי הוא שהאם היא זולתי והאחות היא ספק ולדידי לאחות אפי' ס"ס ליכא' ואין אני כמורה לפני רבותי חו' אלא כתלמיד המסדר משנתו לפני רבו ועתה רבותי אם הסתמחם בדברים אלו הגה מה טוב ואם אין דעתכם הרחבה נוטה אליהם הגה מה נעים ועשו כטוב בעיניכם דיי' אל"ם צבאות' ירחנו ומתורתו נפלאות' ויעמידנו על האמת לאם הצעיר המקוה רחמי קונו' להניח לו מרובו ועצבונו' ולהסיר ממנו המית שאוכו' ולתת לו מקום להשלים חפצו ורצונו' להיות כל ימיו תורתו חממותו ואז לבו יגיל וישמח' שלמה ט' בכמה הדר' אמר דוראן גר'ו:

שאלה כד

תקורט להחכם הר' דוד עדא ז"ל: ולהחכם הר' סלימאן אבי סדיד ז"ל: לשנתך תהי ארכא' ובכל משלח ידך תהי ברכה' שמורה וערכה מורינו ורבינו החכ' השלם הר' שלמה דוראן גר'ו: **כבת** עלותינו במעלת רמת תשובת כ"ה הוא על ענין אברהם בן תביהות הדר בכלן עיר תקורט יע"ה' והעלוב יוסף בן חמין ל"ע שפטר בעיר אלגזאיר והוא שקודם שהלך העלוב הגו' לאלגזאיר היה שניהן בחזקת משותפין בכל ענין ומתעסקין יחד בתקורט ובכפרים הסמוכים לה מלבד שקלת תשא ומתן היה להם של כל אחד לעצמו' ואח"כ קנו השותפין הגו' פרקמטייה ושנו הכל בשומא ביכס לבין עצמם בלא עדים וקנו סוס בסך ש' דיגרים ונתנו עליו הפרקמטייה והלך העלוב יוסף הנזכר לאלגזאיר בחזק' שכל מה שהולך העלוב הנזכר בידו הוא בין שניהם לחלואין מסתמא הכל אין עדים בדבר' ובתגיע העלוב הגו' לאלגזאיר חלה חוליו אשר מת בו וא"י לכל רבנן שבק וקודם מותו עשה גוואה לפני עדים כמו שיראה לכת' מנכס שטר הגוואה ומכלל הגוואה לווה שרובע הבן והחלר שקנה העלוב יוסף הגו' מראובן בעיר אלגזאיר קנאם לעצמו ואין לשותפו בהם שום זכות לפי שהמעות שכלו לעצמו' וגם שתפנו בדברים אלו אם ר"ל שדמי הקרקע יתרים על השותפות והם שלו לעצמו שלא נכנסו בשותפות כלל כמ"ש על ל"ב דיגרים היתרים' או ר"ל שנטל מהשותפות דמי הקרקע שקנה ונתנם במחירו וקנה הקרקע לעצמו ואין לשותפו שום זכות בו אבל מודה הוא שיטול שותפו דמיס כנגד מה שנטל הוא ועל זה בתחלת הגוואה לא עשה יתרון על השותפות כי אם אחס' ל"ב דיגרים לבד ונכנסו בענין אחר ולא זכר לשם חבך ומיד דמי הקרקע ומה יראה משמעות

הלשון האמרוין' ועוד טען שותפו אברהם שכל מה שהולך שותפו בידו הוא ביניהם לחלואין ואין לשום אחד יתרון על חבירו כלום ועוד הביא עדים שהסוס שלקחו בש' דיגרינו נתנו להחזק' בכל הקרקע במחיר הקרקע והשלים לו דמי המכר מהפרקמטייה של שותפית ואחות העלוב הורשת עובעת והתרת שמה אחיה נזכר הכסף לקח בידו ומה שיש לו לבדו בלא שותפות ובהם לקח הקרקע ולכן יעמידנו רבינו על האמת ויורנו איך הדקדק ישכון אחר ולך אחוני נדקה:

תשובה

אלה שני צני היפאך המינים ובגושים' עם קדושים באמינים' אחיס ורעים' ירודים ושושים' המשכיל חסיד ועניו' המאופר בכל ענייניו' הדין דוד עניו' אל"ם יסתנה לחסד ולרחמים' ויוסף על ימיו ימים' אבס'ו' ואח לנו האוביני יקרנו איש שלומיט ירדינו החכם העניו' הדין סלימאן אבי סדיד' ישמרוהו ועורוהו עטור על דבר כבוד שמו' אבס'ו:

מלשון

שאלתכם נראה כי השותפין הנזכר היה לכל אחד מהם נכסים לעצמו וממנו אחר לבד מהקדן שישלם ביניהם כבים השותפות באופן שהם עצמם בהיות כניהם בחינם לא היה הנמצא ביד כל אחד מהם בחזקת שניהם' ועתה נבדק גם אם בעת שבא הנזכר ל"ע ללאת מארצו להסתדר בארץ אחת היה ניכר ונראה לעין כל שלא יצא אלא בממון השותפות ומה שהולך בידו בחזקת שניהם הוא' מאחר שלא היו עדים ביניהם ולא פקסם ולא כתבית יד להורות ממש שכל מה שהולך בידו הוא משל השותפות הנה הוא עצמו היה יכול לומר לחבירו הולכתו בידו מהממון שיש לי לעצמי כך וכך והיתה טענתו טענה מלאה שיש לו ממון לעצמו ולא היה לחבירו עליו בטענה זו רק לגבול דעה עם שבעת שותפות:

א אמת

הוא אם היו ביניהם ירדעו ויראו שכל מה שהולך בידו' היה משל שניהם ולא היה בידו משלו לעצמו כלום או כל מה שהיה בידו בעיר אלגזאיר היה בחזקת שניהם ואין לאחד מהם חזק' בו על חבירו' ולא היה יכול לטעון יוסף הנזכר שלקח ממקום אחר או שניתן לו במתנה אלא ברצוה ברורה והוא היה בעד' כמו שפירשו המורשים ז"ל וכו' הרמ"ב ז"ל בפ"ה מה"ל שותפין וז"ל דבר הידוע לפני שותפין אע"פ שהוא ברשות אחד מהם אינו יוצא מחזקתו של שני כל ימי השותפות ואינו יכול לטעון שלקח ממנו או שנתן לו במתנה' ונאמר לאחר המצוה' אלא הרי הוא בחזקת שניהם עד שיביא האחר ראיה עכ"ל ז"ל' ומ"ש רבינו ז"ל לביני השותפות למעוסי אם חלקו ש"ס חלקו השותפות' וזהו אחר המס' ואמר וכו' אמרינן המע"ה' ובג' ד' מאחר שפטר יוסף הנזכר באלגזאיר בבואו להסתדר בימי השותפות הוא דגם שהשותפות בטלה מאלהים בפטירתו כדק"ל א' מהשותפין שמת בטלה השותפות אפי' בשעת נלוותו הית' השותפות קיימת ודמי הבן שנתן הדין הוא שנתנו בימי השותפות ולא היה יכול לומר שדמי הבן הוא משלו לעצמו אלא בעדים וראיה לפי שכל מה שהיה בידו בחזקת שניהם כל זה הוא אם היה בעד' וראיה ביניהם שכל מה שהולך בידו יוסף הנפטר היה משל שניהם והוא בפני עדים שלא הולך בידו משלו כלום אבל עשה שאין עדים וראיה ביניהם הנה הוא עצמו היה יכול לומר משלי קנתי הבן כי שלי ממנו אחד ליעצמי והבאתיו ביד לטע' אלגזאיר והיו דבריו קיימי' כדאמרין לעיל גם עתה שזוהו כדנרנן קיימי' וכרי הקרקע הוא בחזקת הירשת' ובג' ש' לדעת הרב בעל התרומות ז"ל דבעי עדים מעיקרא דידעי בההוא מדעס דלית' בשינוף לתרוייהו ועדי ראיה שהתא' דעדין ההוא מדעס אחיה ברשות השותף דאי לא מגו דיכול לנימי' אהדרתיה ניהלך' ובג' ד' בעל' תרוייהו שלא היו עדים' ביניהם בתחלה בלאת יוסף הנפטר מתק' וכו' וא"כ אין כלן שיעידו שכל מה שהולך בידו הוא בחזקת שניהם ואפי' היו עדים ביניהם עדין היינו יכולין לומר ששלת לבדן איזה דבר כנגד אותו ממון שקנה בו הבן כי הוא עצמו היה יכול לטעון כך בהיותו בחיים' ג"כ לנו טוענין לירשת מה שהוא היה יכול לטעון וממון בחזקת יורשין הוא והשותף שרצה להוציא מהם עליו הראיה וזה דבר ברור כפי מה שהורנו אבינו שבשמים ית':

ולענין

הספק שנטל לכס במשמעות לשון הגוואה עומדטל שטר הגוואה ולפי מה שמר' לנו שאין בלשון השטר האמת שני

כופין לחלוק גם אם נתנה היבמה אמתלא לדברי' כגון שאמר' שהיבם הוא נער וכער ושאינו יכול לזון וכיוצא בדברים אלו שאין לנו לכופו לחלוק אלא אם היבם הוא מואתם שנזכרו במשנה שפיוץ אותן לגרש שהם מוכה שחין והבוסקי וכו' ואולם על ענינות אחרים אין כופין לחלוק :

א ואפילו

אם טענה שהיבם אינו רוצ' לייבם לקיו' המלוה אלא למלאת החותם וחפשו וכן הוא נר' ממונו עכ"ז אין כופין אותו לחלוק דהא לית הלכת' באבא שאול דלמך דאין מיבמין לשם נוי ולשם אישות ולשם דבר אחר אלא הלכתא כחכמים דאמרין יבמה יבא עלי' מ'מ'אש'לו לשם נוי וכו' וענימיהו משום דאמרו יבום קודמת וכן פסקו הלכתא כחכמי' הרמ"ב ז"ל והר"ף ז"ל והרשב"א והרמ"ב ז"ל ודולי הרבנים ז"ל ולפ"ז דייבם הוא שהוא רוצ' לייבם תהיה מה שתי' כוננתו אין לכופו לחלוק והיבמה שאינה כדברי' יערימו את עצמם עם היב' אולי יתרא' לחלוק גם אם יטעו אותו בממון עד שיחלוק ואחר כך לא יתנו לו כלום דק"ל חלוכה מוטעת כשהם דק"ל גט מוטע' פסול' וכו' הר"ש ז"ל בתשוב' שהם יש לה אמתלא לדברי' כגון שהוא נער וכער וטענין אותו בממון עד שיחלוק ולא יהנו לו כלום שחלו' מוטעית כשהם וזה היבם כפי השמיע עליו ולפי דברי' שאלתכס אינו נער וכער ונס' אם יהי' כן אין לנו לכופו לחלוק שבכר נהגו כל גלילותינו שאין לנוכף לא לגרש ולא לחלוק ומי אגשים כמוכס ב' ישראל ראוי' להעיד על הדבר הזה אם שמעתם והוגד לכם שמעולם נהגו בקנסת' יבא דין הכפי' בגירושין או בחליט' שבדולא הוא שקסל'טינא היא כפי מנהגנו שאין לנו דין כפי' הכפי' שזה הוא אחד מהשגל' דייבין דלא עבדין בהו כהרמ"ב ז"ל ואנו ואתם הכל במנהג אחד דלמי מילי עבדין כהרמ"ב ז"ל לבד מתלמ' דלא עבדין כותי' ולכן אין לנוכף אל היבם הזה לחלוק וכ"ש שאין מוטעות בדברי' היבמ' כפי שאלתכס ואם היא אינה רוצ' להתייבם יש לה דין מורדת וכותבין עלי' אגרת מרד' וגם כי הרב מגיד משנ' ז"ל כתב בשם המפרשים ז"ל שהם נפלה לפני יבם שאינו הגון שאין כותבין עלי' אגרת מרד' שלא על זה אמרו מנזות יבום קודמת עכ"ז ז"ל מ"מ נרא' מדבריו ז"ל שאין כופין אותו לחלוק רק אין כותבין עלי' אגרת מרד' והאשה הזאת חס בקשה עליה ושחיתה לייבם הזה אין כותבין עליה אגרת מרד' על כל פנים אין כופין אותו לחלוק לה ויש לכס לנאריך לה זמן עד שתראו אך יסול דבר שאין דברים או נתונים אל המהירות :

ד ולענין

מוזכותיה מאין יהיה מולאם בזמרא אמר' ת"ד ג' חדשים הראשונים היא כוזבת משל בעל' ומכאן ואילך אינה כוזבת לא משל' בעלה ולא משל' יבם וכו' והטעם לשלש חדשים הראשונים שהיא כוזבת בהם משל' בעל' לפי שהיא אינה יכולה להגשא מתחת' ג' חדשים של הבמה' והטעם שמוכאן ואילך אינה כוזבת משל' בעל' ולא משל' יבם לפי שהיא ארוסתו דהא הקטן לזמן השמיים והרי היא כאלוהי' שנתארס' שאין לה מוזכות משל' הבעל וכן ג' ח'ל' כוזבת משל' היבם לפי שהיא ארוסתו ועדיין לא נכנסה עמו לחופה ולכן היבמה כל זמן שהיא שומרת יבם' אין לה מוזכות מהיבם אלא ח'כ' תביעתו כב"ד לומר חלוק או פטור והוא ברמ' והלך לו כמו שהוא מובאר בהרמ"ב ז"ל ובטור ח"ה והאשה הזאת שהיבם הוא תובעת להתייבם והיא אינה חוזה ח'כ' אין לה מוזכות ממונו ולא מנכסי הבעל הראשון' ולולא שאין ראו' לנו לשתחו פינו ולשטן תיינו מבארים מה משפט היבמ' זאת ודי' בענין ירושת' אם מתה כשהיא שומרת יבם ואתם כהני' האליכס המלוה הזאת לתווך שלום בניהם עד שתתקיים מלות התור' ביניהם והוא ית' ישים את שמו ביניהם ויחן להם בן כשר והגון לקיים שם המת ולא ימח' שמו בישראל אגס' ו' נאם אחיב' דורש שלומכם הגעים שלמה דוראן ס"ט וכן עשו הדייני' יש"ו והארכיבו זמן ביניהם עד שנתרצית היבמה לייבם והולידו בן בראשונה ונקרא על שם המת ועלה זוגם יפה ת"ל :

שאלה כו

עוד לקמטעי' א החכמי' הגו' יש"ו שאתם הגיעתני על ענין ראו'בן פטור לבית עולמו והטח אשתו מעוברת ולו אח ויהי' לתשלום ט' חדשים ויהר' לעבור האשה האלמנה ילדה בת מתה והבנת הגולדת נגמרה בשערן ובכפרתה רק לא יראה לחוויר העולם בחי' והיבם והיבמה יטן

כפי משמעות כי אם משמעות אחד לבד שהוא לזכות הירושת לפי שהוא אמר שכל מה שאני מניח אחריו בכאן עיר אלגוזיאר הן מעות הן מטלטלין הרי הן ביני וביני וכו' ואין לי עליו תוספת בכל מה שאני מניח בכאן עיר אלגוזיאר רק ל' דברים וכו' אה הוא שמר את עצמו שאין כוונתו על החלוק רק על אותן מעות ומטלטלין שהוא מניח להוציא מה שאינו מניח בעין בעיר אלגוזיאר ומה שלא הזכיר דין הגן והחלר עם הל' ב' דינרים לפי שדמי הקרקעו' והמה לא היו חנויין בכלל מה שהניח אחריו בעיר אלגוזיאר ולכן לא הוציא מכלל מה שהוא מניח אלא הל' ב' דינרים שהיו מנויים' והדבר משמעות לשון הוצא' הוא נר' מפורש שדמי הקרקעות הם שלו לעצמו מעיקרה לפי שהוא לאמר אשר פסק דבריו מעניני' השותפות חמר והחלר וכו' קייתי אתם לעצמי ואין לשותפי בהם שום זכות בעול' לפי שהמעות אשר קייתי בהם וכו' הם שלו לעצמי' ויש לי בעיר מקור'ט ביד שותפי ר' אהרם בתורת פקדון וכו' ויש לי ג' ביד שותפי חטה ושעורה וכו' כל הנז' הם שלי לעצמי וכו' דבריו אלה מורים באכזב שדמי הקרקעות הם שלו לעצמו מעיקרה משני טעמי' ה"ה הוא לפי שאמר שאמר ואין לשותפי בהם שום זכות הוסף לומר לפי שהמעות וכו' הם שלי לעצמי תוספת זה הוסף אותה לומר שמה שאמר ואין לשותפי בהם זכות אינו מ'ד קייתי שקנה לעצמו לבד אלא ג' מ'ד המעות שבה' קנה הם לעצמו' וכו' והב' הוא ממה שאמר אחר זה ויש לי בעיר מקור'ט ב' וכו' העטף עד שהשלים כל מה שיש לי לעצמו נראה מה כי דמי הקרקעות הנה הם שלו לעצמו ברוח דברים שהסדיר אחרים כיו' העטף דמיא הא להביא דאמרין כי אתה רבין אמר ויש פלוני' שדה פלוני' ותנתן מה פלו' לפלו' ר' יוחנן אמר קנה דיועיל לשון מתנה דהאי ללשון ירוש' דהאי האיל ואמר ותנתן שדה פלו' ב'ו העטף וכמו שפירש נמוקי יוסף ז"ל וגם אנו שאלנו פי העדים ההמונים על שטר הגזירה ואמרו שכן פירש ממש שאותו סך שקנה בו הקרקעות הביאו ומשלו לעצמו' ואין אומרים בזה עדים שהתמו בשטר הזה לכו נמי שנתקרה עדותן כב"ד וכיון שהגיד אינו חוזר ומגיד דאין עדות זו ספק הראשון' אלא בירור דבריהם לבד ופסי' בנמשעות רחוק ונולין הם לבד דבריהם וכמו שכתב הר"ן בשותפותיו' וכו' שמה שאכתב ע"פ היא המשמעות הקרוב המובן נודברי' השטר ענינו ואין כאן חוזר ומגיד כלל' והרי' בש' זלה"ה סימן קס"ח סיים הכי וראוי שהיו עדי' הוצא' בשאלים ע"ו ונאמני' הם לבד דבריהם וכו' עכ"ל ז"ל וכו' נב"ד דלא לריך ב'יורד דברים דמבוארים ומפורשים הם כדלכותן :

ומה שטען השומך שהסוס של השותפות וגם הפרקמטויא של השותפות הם עצמם מה שנתן במחיר הקרקע וכו' גם כן אין טענתו טע' שאלו אומרים עשה חשבון לעצמו ופרע ממנו ודמי הכסם והפרקמטויא לשהתפות הנו' מאחר שאין עדים וראי' שכל מה שהביא בידו הוא משל השותפות ככל' זהו מה שכל' להשיב על שאלתכס כפי השעה הלוחה שאני בה ומתמתי' פה עשור אחרון לפיכך פרשת ב' שדי יאמר לזרות עמו ישראל די וריק עלינו ועליב' בר' עד בלי די כאותה הפשטם החשובה ונפס' אחיכס אשר בשמתכס יגיל וישמח' שלמה ס"ט בכת' הר' צמח דוראן נר"ו ותתמו עליה חכמי העיר יש"ו :

שאלה כה

קסטינא אל החכם הדיין ה"ר יהודה עלוש והחכם ה"ר יעקב לפתאל יש"ו : שלימים וכן רבים הגיעתנו אגרתכם האוגר' עונה ומוסר וכן הלי' נטוי על ראשה כלו אומר כבוד ושאלתם מומי להודיע' אתכם מה לעשות ביבמה שפלה לפני יבם ואינה רוצה בו וטעמותיה עליו שדופות קדים וכל רוח אין בהם אם יש לכופו לחלוק לה מאחר שאינה רוצה בו איש לכופה לייבם מאחר שהוא חוזה ליבמה :

תשובה

השאלה הזאת היא מבוארת מעלמה שכבר נהגו בכל אלו הגלילות שאין לכופ' לא לגרש ולא לחלוק כדעת גדולי' הפוסקים וכדעת הר"ש ז"ל שאמר שכל הכופ' לגרש או לחלוק הוא מרבה ממונים בישראל וכו' לדעת האומרי' מנזות יבום קודמת לחלוק חלוי' והגהה הרי' בש' ז"ל ואף הרשב"ן ז"ל הסכימו שאין

אין שומעו
ערו כלום
להתקין
קמטעי' א
החיים כדון
ובסה
ד' ישכון חור
הד' תמיס
ס' כחמיס
ס' ושושים
ה' דוד פול
ה' חס'ו
ה' העניו הלי'
דבר כבוד
יהי' לכל
הקין השול
ויבס' כמיס
ובתה כלי'
בארץ אחרת
שותפות וכו'
נדים כבינים
לך בידו הוא
האלכותי כפי
ה' תחלד שש
לגול דעו'
ל מה שאין
יבדו מעל
במחוק שיה
יוסף העטף
דורה והוא
ל' פס' ח' חל'
ת' אחר טעם
יטעון עליה
יהי' בחוק
כו ז"ל לייני
ה' אחר חס'ס
יוסף העטף
שהשותפות
לה השותפות
תן בידו הוא
הוא משל
תק' שיהי'
ד' בידו יוסף
ך בידו משל
מו היה יסול
יו בידו לפי
זוהן וכו'
נת הרב כנל
דעס דחיי'
דעס אותה
יובל' ד' כנל'
וד מתק' וכו'
הוא בחוק
שלת לחיי'
זו היה על
הוא ה' יסול'
מוס' עני'
ס' ית'
ה' ענינו טע'
השטר הוא
שני

היואל כחוף יזכר הוא עומד בחוף ולכן בואו דברינו בקצרה וגם
דשאלתה דא היא ברירא והוא ית' ירנה שלומכם ושלום כל עמנו
בית ישראל כאות רלונכם ורלון הגבוך והטרוך בעול הרבים שלמה
בכמה' ר' נחם זלה' :

ענין כה

והראון אל החכם השלם זרע
קדש כה' ר' יצחק יל' בן הרב
הגערב כמה' ר' אברהם עזריאל
זלה' בהיותו שמה מעשה היה בשני אנשים עברים יאל מוהראון
להסתתר בחמורה שהוא ממלכות אדום ויהי בהיותם באותו מוחז
כפל עליהם גיים של החורמים ויוליכום שבויים לשר מוסתגאנים
אחר עבור להם ימים ביד השר הגו' הלכו יהודים ממוסתגאנים
והראון ודברו עמהם הק' מוהראון על ענין ב' יהודים השבויים
שיפסקו עליהם עם השר הגו' בכדי שיכלו ושיכנסו הם ערבים
בעד פסיקה פדיונם וקרובי השבויים הגו' עשו להם שטר בקב' ית'
ושבעה ושעבוד וחובו לפרוע ולתת להם הסך אשר יפסקו בו עם
השר פרעון גמורה עספ' וכו' ואינו של אחד מהם נמנה להם
משכון מיוחד בעד הסך אשר יעלה בפדיון בנה אף אמנה לפחדם
שנא השר אחר אשר יקבל מהם סך הפדיון וישלח יהודים ללכת
לוהראון יעשה איזה רמאות או איזה עלילה ויחזור לקחת היהודים
חמת ידו או ישלח אחרים ממוקום אחר אנשי חיילו לגוד אות' בדרך
ולהביאם אליו בשביה מחדש בדרך השרים הוררים לעשות
פעמים אחרות לכן התנו עליו ויקבלו מידו כתב גאמנות שישלח עם השר
איזה דבר עד שיתנו עליו ויקבלו מידו כתב גאמנות שישלח עם השר
היהודים מאנשי חיילו להוליכם לוהראון ושכאשר יגיעו לוהראון הם
יפרעו כל הסך הגזכר ויהי בן שיהודים עשו ככל אשר נזכר עליהם
קרובי השבוי' וקיימו התנאי' בכל ענין ואומץ ויהי הם הולכים בדרך
עם אנשי חיל מהשר ילאו עליהם לסמי ערביים אשר אינם מחיל שר
מוסתגאנים ואדרבא הם מורדים עליו ואינם חושבים אותו לכלום
והיהודים הגזכר אחד מהם ברח לגד הם וכנסם לתוך הים מהלך
מיל אחד ונמלט לפשו והא' אשר אמו נתנה המשכון בעד פדיונו
כזכר בחשאו מת ביד הליטמים הגזכר שהגוהו בחברותיהם
והיהודי הנמלט יאל מהים ופגעו ביהודי הגו' והחזירוהו
לשמרם כי הם ברחו להם במקו' אחר ופגעו ביהודי הגו' והחזירוהו
עומה למוסתגאני' ליד השר הגזכר כי הוא אדונים והשר הגזכר
הרה לו על מות היהודי והאחד הנמלט נתן לו אנשי חיל אחרים
והוליכוהו לוהראון לחיים ולשלום אחר זה היהודים הגזכר אשר
פדו את היהודים לאחר שפרעו אל השר כל מה שפסקו עמו על ב'
היהודי' השבוי' הגזכר הלכו לוהראון לקבל הדמים מיד המסתגאני'
להם כפי מה שזכר והנה הם המת פטטה להם את הרגל והאמרה
להם שהיא החנית עומה שלא תתחייב בכלום עד שיכנס בנה
לוהראון מי וקיים ועתה שקרה לו אותו מקרה בדרך אינה חייבת
לתת להם כלום והחכם הגזכר פסק להם הדין שאינה חייבת
לפרוע כלום לאנשים האלה אשר נכנסו בעובי הקורה כפי טענת
האם הגזכר וכתב לכתבו הגעלה והראה פנים לפסק דינו אשר
פסק והוא נר' כפי רוב חשיבותו ויחסו וענתו הרבה לנו שבחיים
רבים ועמומים בדרך שיר ומליה נחה דברים עתיקים בעליל
שכלו הישר רופים ומזוקקים ומדבש ונפת נופים מתוקים
לכן השיבותיו בדרך כבוד כפי הראוי אליו ולא בתוהו הקדושים
אראלים ותרשישים :

לו שתי נשי' וכל'ע וזרע איולו משתיהן ויש לו חם ובדין תורתנו
הקדושה שאם ירצה האב לייבם אינו מיבם אלה אחת מהם לבד
דכתיב אשר לא יבנה את בית אחיז בית אחד אמרה תורה ולא שתי
בתים ואם רצה לחלוץ אינו צריך לחלוץ אלה אחת מהם וכפטרה
הבנתה בחלינתה ובכ' הסכי' האב לחלוץ ולא ליב' ויהי כאשר
יבא הקול בעיר כי פלו' הסכי' לחלוץ ולא ליבם היו בני אדם אומרי'
מי יודע למי מן החלוץ והיו יודברי' בענין זה ברעוא וטוב ובכן
עבר עליהם החכ' השל' כמה' ר' יוחא חמו' ו' ואמר להם דעו לכם
שאם יחלוץ לא יחלוץ אלה לפלוגית ותפטר חבתה ובהפך אינו
יכול לעשות ולאחר ימים מועטים הלך לו החכם השל' לררבו
ועתה באלו ידיו יעשה וכמעט שהאב הגזכר לא רצה לחלוץ אלה
לאשה ההיא שאמר החכם הגזכר שלא יחלוץ לה' החלוץ ואנו עמדנו
במצוכה גדולה כי אמרנו שישת' ת' צריכה ליווד שבדלתי הוא
שלא אמר החכם הגזכר אותם דברי' אלה על פי מולא הדין כי
לא דבר רק הוא לומר חכם כמורה לפלוגית יחלוץ ולפלוגית לא
יחלוץ ועם אנו אומרים שמו' אמר אותם דברי' בחקראי בעלמא
לפי מה שידע מאומדן דעת האב ולכן לא רצו לעשות מעשה עד
בוא הדברים לפני הדוננו והוא יורנו מדבריו ונלכה באורחותיו כי
מומו תולדות חיים :

תשובה

חיים ומסד עשית באשר חשבת
לדברי החכם השלם הגזכר והנה
אני בקראי כתב כ' הנעול הייתי
ממרים ומשתאה לרעת מהות הענין אך הוא ולא מלאתי את מי אשא
ואת מי אכסה להודיעני פרטי העניינים כי ארצכם רחוקה ממנו
דאין יולא ואין בא לארצות האלה ממקומכם כי אם בזמן רחוק רחוק
ומתוך רבוי המחשבות השאלי לבי נחתי' דתנין ביצמות ארבע
אחין נשאין ד' נשים ומתו אם רצה גדול שבהם לייבם את כלם
הדעות בידו מי שיהיה נשוי לב נשים ומת ביאתה או חלינתה של
אחת מהם פוטרת לרעה יתנה אחת מן נשרה ואחת פסולה אם
היה חולץ חולץ לפסולה והם היה מייבם מייבם לכשרה ע'כ' ופירושה
דמת' בקני מילין לבבא קמייתא ק'ל' דלא אחד יבול לבנות
כמה בתים של אחים רבים דהיא דקאמר רחמנא בית אחד ולא ב'
בתים היינו באח אחד ואולם באחים רבים שמתו אח אחד הם
אפשר ליה למייקס כסיפוקיהו ויכול לבנות חסילו עשרה בתים
מעשה אחים ומאי דקאמרא מתיתן ד' אחין לאו דוקא אלה ענה
עובה ק'ל' ד' און טפי לא כי היכי דמטייבנה עונה נחדש וכדמפרש
לה בגמרא ולגבי אומציתא הבונה לומר שאם אחד בונה בית א'
ולא ב' בתים מלאח אחד דכתיב אשר לא יבנה את בית אחיו בית א'
ולא ב' בתים וכן ב' לא חלין לתרווייהו אלה לאחת מהם שכל
שאינה עולה לייבם אינה עולה לחלינה והואיל ולא סלקי תרווייהו
לייבם כהדי הדדי ה' לא סלקי להו תרווייהו לחלינה ולגבי
נתייתא לומר שאם היה חולץ חולץ לפסולה ר' פסולה לכהונה
ועמיה דמיתא היא דכהן הדיוס אסור בגרושה או בחלול' והפסול'
דקאמרה מתני' היינו גרושה ר' שהיתה גרושה מאיש אחר קודם
שנשאה זה שמת עליה ועל כן היא פסולה לכהול' לעולמים והכשר'
דקאמרה מתני' היינו שיוכל הכהן לישאה שיהא אלמנה לבד ולכן
שחולץ האב יחלוץ לאחות פסולה כל' לפסולה על הכהונה בשכב'
ולא יחלוץ לאחות שהיא כשרה ליגשא לכהונה שלא לפסול' בחלינתו
זה ממש ועשית הטוב והיבד והוא מה שארו' ל בגמרא כאן טנה רבי
וכו' לא יפסק אדם מוי ברו ואחרים ירכיין לו דזה כהנה וזה אינו
חסר וקי' דכופין על מרת סדום ומש' הכ פסק הרמ' ז'ל'
בפסקין שבופין אותו לחלוץ לפסולה ואם עבר על דברי המזירותין
מדין אותו כדן העובר על דברי חכמים ואם התרו בו למלק' כל'
לכות מרדות מלקין אותו ויעו' ש' בטא' סיון קס'א במוחזשים
למרה' ז'ל' ולאחר הדברים האלה בימים מועטים בוא אנשים
עברים מארצכם ושלתי את פיהם על ענייני אותם הגשים למי
הנה ומה מלאכתן ומה מעשיהן וענו אותי כפי ענייניהם ובתוך
דבריה אמרו לי כי פלוגית מעיקר' היתה נשאה לחנוך וגרש מתוך
מחלוקתו עם בית אביה והמה השיאו אות' לראובן הגו' אשר מת עלי'
שהיה בר פלוגתי דחנוך ושמתתי שמה רצה לקול דבריהם ואמרתי
שבדרי החכם השלם היו איכם ע'כ' הלכה שמורה וערוכה ומילתיה
מיתא יקירתא והאי דלא אמרה לכו בנייתא פסיקתא לחודי
לכו קא בעי אי מדבריתו הלכתא דפחתי לה רבנן בנותיתא

הדרן

מלא על כל גדותיו משקה הרים מעליותיו הוא
עדינו העלני יושב בשבת תחמוני ראש
השלישים זרע אנשים לקדושים אשר בארץ הנה אראלים
ותרשימי' למרחוק שמעוהו וראוהו הכירוהו כי הוא זרע
בך ה' כלם יעידון ויגידון כי אברהם ע'ה הרב הגערב אשר היה
פאר דורו והדרו וכשאו : מנורח שמש עד מבואו הוליד את
יצחק על פי מדותיו והליכותיו הליכות אלי מלכי בקדש

עפעפינו

ישירו נגדנו בעת גלילי האצעות האדון יעבורו
לפנינו ויתרועעו אף ישירו כפשותינו ואומר
לחשבות לבי ופעופי בקרבי ונורו אל' ומרו לנולכנו
ומרו כי פפותי המגלה העפה אשר אלי כמו שחר בשקפה
כלבנה יפה וכחמה ברה נתמלאת כל הבית עלי אורה
למול אותיותיה הנלחמות ואמריה הנעמוים נשאים רומים
תפותי זהב במשכיות בניוים לתלפיות שוכנות ומקגנות
בין

בין קו קולמוסא פי' ה' על כל מוצא' ממוצרי כ"ח הנעיימים רבים ושלימים ידעתי נאמנה כי דעתך שלמה וישרה ונכונה וקמרה דאבדן להגייד למשורר הדין ודין בשמעתא וחילך יחי וכשר בחורייתא' בנבחרת קמחי ע"ה דלא הוה כותייהו בכל הגיבדרי ארייתא דהו עמאון בדרייהו ומילי עדיפי דידך לא פסקי מפמי בלילא ובימא' בעידן שכיבה ובעידן קומה ורמזן שפומי בהון כהדין דשתי קונדיטון וידענא מנהון דמר הוא גברא רבא ושלטון בחמרי המליכה למחד נערה' ולו לשון הזהב והאדרת' והוא הדוני הארס ולשונו לשון למודים לדבר צמות מוהרת' ולכן מפני ההוד וההדר בנתי חדר במחד' כי קולך קול ענות גבורה שמעתי ואחפא' כי ככל פה וככל לשון אנכי והדבר אין צי' וערוס אנכי מהמליכה הגמה' ולה אית לי צה אורחא רומח' ולה יוכלנא לויטעד כהני דיוקי דמר אפילו מחד דיוקא' דמר חריפה סכינה למיעבד דיוקא' בלשון המקרה וליופסק פיסקי פסקי בכל פסוקא וכסוקא' וסכינא דיקן חריפה ולה אית בה חילא למפסק צברה וירקא' וירמשדר לן חורפה זאן משדרינן ליה מתקא' ולפוס כן אמרנא למיערק ומסתוי' עירוקא' וצוה אפסיק ואפסיק אף לא מתפלה והמנים' לבורה עולמים' להאריך ימי הארון בטוב ושעמתי נעיימים' ולהית יוגחי חללו כמותו ובשמה ובגיל ישוב אל ביתו' והבית נכון ביתועד לחמנים' רבים ושלימים' אשר הוא מתאכסן בה בית השר והטעם השר המאשר רוענו קדושינו שר נבאומינו איש חיל רב פעלים החכם השלם כנהר' יחוק קדושינו גרו' חבנה ותכונ בתוספת ברכה שמורה וערוכה ברכת ה' חסוף ימים לבניו בחירו ולכל אהבי שמו והשפיעים בשלמו' כמאמרס ז"ל תקף לת"ח ברכה אכס':

ולענין

שאלת הארון גרו' אחרי עמודיו על טענות ב' כחות כפי מה שסדרס כ"ח ואחרי ראותו היטב בדברי הארון כפי מה שיחייב למי שיעיין בדברי איש חכם לב ככ"ח העלתה מנודה הינו כי לאה ה' חייבה בדמי בנה גם שמת בדרך על אותו אופן מיתרו תהיה כפרתו' ובלרור החיים תהיה צורה בשמות' וזה החיוב אשר חייבתיה הוא לפי דשתי חיובגמור דמוענתא דידך בהאי בריה דמילתא בפעמא היא ולא בזמורה זמור' וכפי מ"ס מע"כ לפטור המינה לב"ת ר' מוטוק דאדרבא משם ראה לחייב כי וכו' לשון כ"ח לפי מה שראה לע"ד שאלה פטור' מדמי הפדיון לפי שחמותו דרך סכנתו גדולה ומגווייה בכל עת ובכל זמן' וע"כ אגו אומר שכמו שלא החמוה לטלוחים הגו להולך המועות עד הגיע בנה אגלה לבחתי יעליל השר הדוניו עלינות דברים ולא יתירו מוחסרו כן היה בדעתה לעכב המועות עד שיוכלם בנה מיהדך ההוא וסכנתו אשר כמעט היא נמנעת' וכ"ש שראובן זה נשבה בדרך באשר המולכות מתחלפות ובהכרח חמו חסותם בהמלטו מהדרך עד הגיעו ואמדין דעתה שע"מ כן נתנה האשכון וקבלה על עצמה דמי הפדיון וכמו מה שמינו בהשבות הראש' ז"ל וכו' עד כאן אמרי מע"כ והכלל מדברי כ"ח שעם היות שלא היה בתנאי לאה על השלוחים כי אם בלתי יעליל השר זלכלתי יעשה רמאות להחזיר השבויים אליו אפי' להיות הדך ההוא חזונותד לסכנת הלסטים אמדין דעתה אפי' שלא הזכירה כפי ענין תנאי סכנת הדרך ועל כן אמדין מה שהיה בלבה כאלו אמרתו בפירוש:

ואני

לעניות דעתי וואחר שכל עסק תנאי לא היה אלא לבחתי יעליל השר וכו' אין לנו להוסיף מילי אחרתי בתנאי ההוא מנדה אומדנא דמוכחא שאין לנו אלא מה שאמרה בפירוש' והגם דכלל הוא אלגלו דאוליין בתר אומדנא וכהיא דתקן בפ' מי שמת ש"מ שכתב כל נכסיו להחריס שיר קרקע כל שהוא מתנתו קיימת לא שיר קרקע כל שהוא אין מתנתו קיימת' וואחר עלה בגמ' מאן תנא דאוליין בתר אומדנא אחר רב נחמן ר' שמעון בן גמסיא היא דתניא הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו ונמוך וכתב כל נכסיו לאחר ואח"כ בא בנו מתנתו קיימת ר' שמעון בן גמסיא אמר אין מתנתו מתנה שאלתה יודע שכנטיים לא היה בותכן' ומייתו לה גמי בפ' ים טחלין גבי האומר איש פלוני ירשני וקאמר רב נחמן התם הלכה כר' שמעון בן גמסיא' וכן פסק רבי' אף ז"ל וכן פסקו כל הפוסקים ז"ל והרמב"ם ז"ל כתב פ"ו מהלכות זכיה ומתנה ז"ל לעולם אומדין דעת הנותן אס' היו

הדברים נראים סוף דעתו עושין על פי האומדן אע"פ שלא פירש כבוד מי שהלך בנו למדינת הים:

אע"פ

בנדון דידן אין אנו דנין על פי הכלל הזה כי הכלל הוא אינו מענין נדון דידן כי הנדון שאנו בו הוא בענין מה שהתנית לאה על אותם שלוחים שזיכרו להם שלא יעליל השר וכו' ולא הוסיפה להזכיר שום תנאי אחר לכן אין לנו להוסיף מילי אחרתי בתנאי ההוא מנדה אומדנא דמוכחא שאין לנו אלא מה שנו' בפירוש' כי הדברים הנאמרים בדרך תנאי בין זה לזה אין להוסיף עוד בהם דברים אחרים מנדה אומדנא דמוכחא וכמו שכתב הר"ם ז"ל בענין איש אחד אשר שכר אל שו"א מהבשר והיון מהקהל יעליל וכדור לו פרנסי הקהל בשטר כתוב וחתום שכל אונס שיבוא לקונה האל שו"א מהמלך בענין האל שו"א שהם מתחייבים לו בנאום ההוא' ואח"כ המלך הוליא ברוזא בחילי לאחר שכל איש העומד במלכותו יהודי או ארמוני מודיעה אחרת שילך אל מקומו ולא יעליל והלכו יהודים רבים ומהמדינה והגיע הפסד גדול לקונה האל שו"א בשביל כן ממה שנתמעטו הקונים' והשיב הרב ז"ל שמאחר שלא היה התנאי בפירוש אלא בענין האונס מהאל שו"א אין לנו להביא דברים אחרים גם כי הם קרובים לתנאי ההוא' ולפי הגרסה כי האונס ההוא שבה לקונה האל שו"א הוא מחמת המלך אשר גירש את הקונים ועכ"ל פסק הדין ז"ל שאין הפרנסים חייבים כלום' וע"כ כנ"ד שהתנאי היה שלא יעליל השר והשר לא העליל ולא עשה שום מרמה והאונס שבה על המת לא היה מנדה ומחמתו ואדרבא כי לאיש הנמלט עשה עמו טובה ושליח לשלום לדרכו לפי מה שנתפרסם לנו:

וגם

כילפי הגמה שהגיה כ"ח שמוכד שהדרך ההוא סכנתו וכו' אמדין דעתה וכו' אדרבא איסכא מוסתפנא שמשם ראה לחייבת לאה דהא ק"ל דבכל מילתא דשכיחא בעל התנאי הו"ל להתנוי בפירוש בהיא מילתא ואי לא תנאי אית דאפסיד אנפשיה כהיא דאמרי' בגמין ובכחובות ההוא דאמרי' לא תנינא עד תלתין יומין ליהוי גיטא תתא ופסקיה מברא ואחר חזו דתנאי חזו דתנאי ואמר רב הונא לא שמה מתייה והוינן בהבס' ד' לדרים ומאי שגא מיהוא דאמר חי לא תנינא עד תלתין יומין ואחר ופסקיה נהרא ואמרינן דהוי אונסא ופטור ומתרינן אונסא דשמי' שאגו ופר' שו"א ומברא אונסא דמגליה היא דזמנין דלא מתסתא בהאי גיטא ומיבעי ליה לאסוקי דעתיה ודילמא אסוקי דעתיה ואפי' לא התנה ואיבה דאפסיד אנפשיה בללא אחי עכ"ל ז"ל' ואמרינן מדייק בדברי רבינו ז"ל דקאמר ומיבעי ליה לאסוקי דעתיה ודילמא אסוקי דעתיה ואפי' הלא התנה וכו' שכל שלפי שהדבר נגלה ונראה לרוחי השמש וישא מילתא דמוכחא לא ימלט הדבר מב' פעם' או שנאמר שהאיש הזה לא שם פניו אל הדבר הזה ולא עלה לו על לב ומחוך כך לא התנה בו' או שנאמר שראה אמו והעלה על לב ועכ"ל לא התנה בו ולאשר הדבר הוא מוכיח את עצמו ועל כן אמר רבינו ע"ה שלשי פנים' לא אמרינן ביה מוכחא מלתא שאם לא העלה על לב ומחוך כך לא הזכירו לזה חייב הוא דמיבעי לאסוקי דעתיה דבר שהוא ניכר ונראה' ועתה דלא אסוקי דעתיה אלא דאפסיד אנפשיה כי פשע בעצמו במה שהיה לו להעלות על לב מה שהוא נראה לעין כל' ואם העלה על לב והביר בדבר ועכ"ל לא הזכירו זאת לו לפוקה ולמכשול ביותר מהראשונה והוא זה שהשלים רבינו ע"ה ואמר ודילמא אסוקי דעתיה ואפי' לא התנה ולא אמרינן בזה שהוא סוף על מה שהדבר הוא נגלה וניכר לעין כל דאדרבא איבה דאפסיד אנפשיה בללא תנאי בפירוש שלא היה לו לסמוך על דברים שכלב' וכן פסקו כל הפוסקים ז"ל דאונסא דשכיח טובא בעל התנאי שלא התנה בו ולא הזכירו בפה איה דאפסיד בללא תנאי' וההיא דפ' ד' נדרים שהזכירו לעיל דאסוקי נהרא פירשוה המפרשים ז"ל דהיינו נהרות דהפסדת שלמים ומיני גשמים דלא שכיחי איבה' ודברים אלו הם ארוכי הפרטים ולחכמי לב הם ידועים ומבוארים והרצויים לעמוד על ניהר הדברים ודרשו בפרי הפוסקים ע"ה ובפרט בדברי רבינו בעלי התוס' ז"ל וברי בגמ' כתובות ארציו בזה מצינו כדי לתקן תרי לשיני דרבה והרשב"א ז"ל בגמ' גמין בפ' מי שאחזו בתחשו האריך בענין זה אס' תרצה עמוד עליו:

אם

כן כנ"ד לאה הנזכר היא דאפסידא אנפשא בללא תנאי בפירוש על סכנת הדרך ההוא מהלסטים דהיא כפי התנאי כ"ח

הארון ישמרדך לא יס הטענה הוזהר הארונה לא ינוע הדבר משגי עמים אם לטוב אם לרע וזה שאם האלה האלה כוננה לטובה בזה שלא הזכירה הנחמי הוא בפרוש בשמחה שזה ישובו אחור וישאר בנה בשבייתו לכן העלימה הדברים והמכה על אומדן דעתה לפי הנראה לבני אדם שכלם יעידון יגידון שלא חתן ממונה בעד המת אלא בעד סחי ולפי זה אמור אמרה להגות הדברים בסתם שהם יגיע בנה אלה והיה זה שלום ותתן הפדיון בשמח' ובעוד לבב ואם יקרה לו מקר רע לא חתן מאומה מלד דין כפי מה שעלה בדעתה והאגשים ההמה גם הם לא יפסידו כלום כי השר הנזכר כאשר יראה שלא יקבלו מומה כלום מלד הדיוגם הוא ילחץ וישוב אחור ולא יכוף אותם לפירעון ולפי זה נלך אחר אומדנה דומהא ואם השר יכוף לאגשים ההמה מולם גרם ומה גם עתה שלפי דעתה שהאגשים ההמה לא יפסידו כלום כי השר לא ימלא מקום להם להפסידם מלד האמת והלדק' והנה אפי' שיהיה הדבר כן שזאת היא כוננה ושעבודתה היא אמיתת שלא מרה לתת הפדיון אלא על האופן הנזכר עכ"ל היא חייבת לפרוע לאגשים ההמה כל דמי הפדיון כי מה שדברה בלבה ובדעתה אין לנו מקפידין על זה דאדרבה מאחר שעלו הדברים על לבב הנה לה לאחטיו ואידי דלא אחנית אפסידא לאשקא ומה שטענה כי מה שלא התנית צפי' הוא מפחד לבבה שחא ישובו אחור וכו' אדרבה היא העתת וכו' כדי שלא ישר בנה בשביה תטעה אוחס ותראה בהם עד שנכנסו בשבי הקורה ואפי' שנאמר שכונתה היא שהשר לא יכוף אותם ולואי שהיה הדבר כן ואולם עתה שהשר כפה אותם ופרעו לו הכל משלם כפי האמת בלא שום התפתלות והתעקשות מה להם לעשות לא שייך למימר בזה מולם גרם כי מולה הוא דאחרע ודלת הנעלת בעדה ובעד בניה לא נפתחה בעוונותיה הרבים:

ואם כוננה היתה מועיקרה לרעה ומעיקרה דיונה פורכה שאמרה בלבה להביא הדברים בסתם כפי שלא ישובו אחור האגשים ההמה אלא יכנסו בשבי הקורה וכפיהם שהדברים ידועים ויכריסו שהשר יקבל כל דמי הפדיון ולא יחסר לו מאומה על כל אופן שיהיה בין לטוב בין לרע והוא תתיב ממנו וכלאשר ילאו הדברים לשלום הנה מה טוב ואם לאו הידועים ההמה הם ימותו וימותו ויפגעו אל השר כפי מה שכמתה בהם ועשתה והעלימה ומנאלת היא חכמה במה שעשתה ערמה על האגשים ההמה כי הם ימותו ולא בחכמה וגמלו ונדמו בבהמה והיא תקרה אשה חכמה:

הנה לענין הזה ראוי לומר שלא היה הגו' אשר שמה זאת הכונה דעה במחשבתה כפי הדיון וכפי הראוי קופר ענתה זאת כי כן מלאנו ראינו לרו'ל בעלי התלמוד הרבה מנשיות הפסד מחשבת בעלי מרמה ולקלקל מחשבתם ולהשיב גמולם בראשם וכההיא דאמרין בגמין פ' השולח הוא עבדא דהוה ב' מרי קס מדה מינייהו ושהריה לפלגא דדיה אמר אידך השתא שמיערבין ומפסדי ליה מינאי חול חקבייה לבנו קטן שלמה רב יוסף בריה דרבא קנייה דרב פפא שלא ליה כאשר עשה כן יעשה לו גמולו ושוב בראשון ובימות פ' ב"ש אמרי הוא עשה שלא כהוגן אף אם כעשה לו שלא כהוגן וכן בס' המקבל אמרינן בענין דוהא דבר מנרה אמרי' אי זבן גריוהא דארעא במניעתה דארעא חויגא או עידיה היא אי זיבורית היא חויגא נשום עידיה זבן נשום זיבורית זבן ואי לא ערמה היא ומפקין ליה מיניה וכן הרבה מעשיות בתלמוד מענייני' אלו וכל זה הוא הגם שהדיון נתן סיתקים המעשה אלא שרו'ל הפרו עתה המערימים על תמימו דרך ההולכים לפי תומם וכ"ש במעשה דיון שמן הדיון שכל דבריהם שכלב אינם דברים ואינם מעלים ואינם מורידים ואידי דאפסידא אנפשה בדלא אחנית ואם היא שבה אחור תלהקנות בפירו' כפי שבוטעה כדי שלא ינחש וילכו להם' לפני פטים הגו' היא מחויבת לפרוע להם פירעון גמור ואדרבה תקנתה היא לקלקלה עכ"ל' והדברים בזה באריות הם מהמעשר כי האמת יורה דרכו' ובכן כל דיוק יאחזו דרכו לכסות אותה בדברים קשים ומרים ואי לא ייתא לדינא יכפנה במקל ורצועה ואי לא ימננה בסלוח דלא מפע דמא' עד שחפרע לאגשים ההמה הפדיון עד תומו והעשה זה לאינו שבשמים ושקוף אליו בעין החמלה וממנו' ויוסף בטובתו ויורה את שלמו' הגשר שלמה דוראן ס"ט:

ענין כט עוד לו כר' בבואו הנה ודברנו עמו פה אל פה' והאיתי עדיין הוא הנה למזוא וכות ללחא הנו' מלד הטענה הנזכר דאין סהדי ואומדנה דומכה היא שלא היה בדעתה לתת ממונה בעד המת אלא בעד החי ואמר כי לאה הנזכר נכשעה בזה שבוטעות שהיה בדעתה להתנות על השלמים ההמה שלא תתן דמי הפדיון הנזכר אלא כאשר יבואו בעיה לוהרואן אלה חי וקיים ויגלל מהלפטים בדרך אלא שפחדה לה שכאשר תתנה עליהם התנאי יהיה ימאנו לקבלו ולא יכנסו בשבי הקורה וישאר בנה בשבי' כד השר לכן הגיחה הדברים בסתם ומנכה בדעתה על מה שהיא הדבר ידוע לכל העולם כי לא היה נדרה אלא על דעת שגינה בנה אלה חי וקיים:

ואני השבתי אותו כי דברים אלו חן להם שחר ואין בהם ממשות כלל והוא כר' חלה פני להסוף עוד שזרותיהם בענין זה כדי שתקבל עליה את הדיון ותפרע הפדיון לאגשים ההמה כי לא תמאן עוד אחר שתראה אלה הדברים האחרונים' ולהגות הדברים לאמיתם והוספתי עוד שנית ודי בקלמי מילין:

כ"ת מילתא דשכיחא טובא ולא היה תכנה אלא בעניניו השר שלא יעליו וכו' ושלא יעשה שום מרמה' ולא דמיא הא להיא דהר"ש ז"ל שטענה סוף כ"ת והביא מומה הראשון דהיא ודאי אמרינן דעת הנודרים שלא נדרו אלא לפדיון השבויה היא ולא שנדרו לה לאכול המנוחה ההמה בנייתה דהסיו' דמי ששמש בבנו שמת שהביא מומה הראש' ז"ל הראיה וככלו הכי מילי דאמרי בכו ר"ל דאמרי' דעת המורר ודעת המון' אבל בדברי התנאי' שיפלו בין איש לחברו אטו הולכין אחר מה שנו' בפירש ובדאמנו אתנו ודלא אתנו לא אתנו ונאמן דלא אחני בדבר שהוא נרא' ויכיר אינו דאפסיד אנפשה בדלא אחנו כמו בנ"ד שלא הנזכר לא התנית על האגשים ההמה אלא שלא יעליו השר ומתקיים התנאי' ושלא לדרכם ולא העליל ולא שינה טעמו וקיים את כלמו אם בורת אלהא עילאה מנחת על האגשים ההמה ממקום אחר מה יוכלו עשות השלומי העלוב' ההמה' הגע עמך בההיא דהר"ש ז"ל אלו היה המעשה שהקבל הנודרים עשו שליח אחד לפסוק על השבויה ההיה בכל כך מומן ועשה כן השליח שהלך והגויא אותה מיד אדוניה ונחמי' דמי' אלו ובסוטה בידו קודם גביית המנוחה המירה קדש בחול היעלה על דעתנו לומר שייסיד השליח הוא בודאי הוא שאין אדם בעול' שיעלה על דעתו דבר זה' וכן בנ"ד אחר אשר לאה התנית על השלמים ההמה שיעשו עם השר לשלוח השבויה ולא יעלילו וכן עשו הנה על פי הנחיה וכתב להם השר כתב לאמנות נכתב ומתחם בטבעות וקוי' דברו ומתוך כך נתחייבו סיודי' ההמה אל השר בסך הפסוקה למה יומחו מה עשו להפסיד משלם דמי הפסוקה' וכ"ש שניתן בידם המשקן לדמי הפסוקה ונעשה ברשות' כפי מ"ש כ"ת בסדר השאלה ואין להגויא מידם אלא בראיה ברורה ואין לאמוד דעתה ולומר שלא נתנה מועותי' בעד המת אלא בעד החי כדאוכין וגם כי היא מילתא דמוכחא שאין אדם נודר ונותן בעד המת אלא בעד החי הפילו הכי אם השליח עשה שליחו ונתחייב שולמו בההיא דאמרין בתוספתא דמיתו לה פסק החומות והשוכר את הפועל להביא לו תפוחים לחולה והלך והביא ומנאו מת או הבריא לא יאמר לו טול מה שהנחת בשכרך' ובגמרא פרק הגזל בתרא מנייהו לה ונסיים בהכי אלא נותן לו שכרו משלם ודייקי בה רבותיו בעלי התוספות ז"ל דמדקאמר נותן לו שכרו משלם יראה שגם אם שכרוהו בשביל החול' ביותר מדאי חייבין לתת לו הכל דהכי משמע ונחין לו שכרו משלם' ומנה ילפינן לנ"ד דהא הכא אפי' דאומדנה דמוכחא היא שלא נדרו ביותר ובתוספתא שבר אלא בעד החי ולא עלתה בידם מחשבתם שמת החולה הוא ועכ"ל חייבין הם השוכרים לתת לו הכל משלם הכל כפי מה שנדרו ולולא חוליקן בתר מחשבת לבס דדברי' שכלב אינן דברי' כדאמרי' בההיא דזבן נכסיה אדעתא למוסק לא' וכו' סוף דבר בהא סלקין בהא נחמין דלחא זו חייבת היא בדמי הפדיון והשלמים ההמה אין ראוי לגמולם דעה תחת עובה והוא ית' יעמידנו על האמת ואויבינו יאמית' אבי' ר' וכתב החיך אשר בדברין קמחוקי' הגוילים ומנחות עמוקים' ובאחבהך לביישמת' שלמה ס"ט בכמה' ר' מנח דוראן זלה"ה:

ענין כט עוד לו כר' בבואו הנה ודברנו עמו פה אל פה' והאיתי עדיין הוא הנה למזוא וכות ללחא הנו' מלד הטענה הנזכר דאין סהדי ואומדנה דומכה היא שלא היה בדעתה לתת ממונה בעד המת אלא בעד החי ואמר כי לאה הנזכר נכשעה בזה שבוטעות שהיה בדעתה להתנות על השלמים ההמה שלא תתן דמי הפדיון הנזכר אלא כאשר יבואו בעיה לוהרואן אלה חי וקיים ויגלל מהלפטים בדרך אלא שפחדה לה שכאשר תתנה עליהם התנאי יהיה ימאנו לקבלו ולא יכנסו בשבי הקורה וישאר בנה בשבי' כד השר לכן הגיחה הדברים בסתם ומנכה בדעתה על מה שהיא הדבר ידוע לכל העולם כי לא היה נדרה אלא על דעת שגינה בנה אלה חי וקיים:

ואני השבתי אותו כי דברים אלו חן להם שחר ואין בהם ממשות כלל והוא כר' חלה פני להסוף עוד שזרותיהם בענין זה כדי שתקבל עליה את הדיון ותפרע הפדיון לאגשים ההמה כי לא תמאן עוד אחר שתראה אלה הדברים האחרונים' ולהגות הדברים לאמיתם והוספתי עוד שנית ודי בקלמי מילין:

שלא עידיה הכלל היה בענין מה השר וכו' ילי אחריו ו' כפירוש ז"ל להוסף ז"ל הר"ש קהל ישי' בזה לקויה לכו באונם יש העמוד מו ולא יע' האלשי' מאחר שלא לכו להביא הגרלה כי ר' גירש את ז"ל וכו' ונעשה שום ואדרבה ע' ו' לפי מה וא סגנון מסתבר דכיהא בעל אחריו אינו דבר ואמר יבן יבן כה' וימין ואח' שפא דקמ' א' ומנחמא תיה וה' ו' ואפי' ל' זיה ודילמ' דר' בר ענא ר' מנ' פ' ה' לו על ג' לכו על ג' ועל כן אמר' לא שאל' בעי להחוקי' דעתיה אי' ת' על לב' בדבר ועל' ה' והוא ה' ל' לא התנה יבר לעיל' ו' לא היה ל' ז"ל דאמרי' כ"ס איה' על דפסקיה ולגים ויחיי' כי הפרטים י' על ב' י' ר' ר' מ' ח' כדי לתק' חזו בחזו' דלא אמית' א' כפי ה' כ"ת

חלק רביעי ענין ל

חומה המשולש

שאלה ל

אל האכס הותיק הדיין כמה'הר שלמה דוראן כר'ו: על ענין אום אל כ'ייר אלמנת ר' יוסף סוסי ל'ע שכתבה את שלום עדה י'ו' בעד מה שיש בידו מוסקד משל חמיו ר' יוסף הגו' והמרה לי כי שלום הגו' הביא הפנקס לכת' ועשית חשבון ביניהם באופן שיטול שלום הגו' עשרים דינרי זהב ממה שנשאר לו מהגדווייה שהגוייה לו שמתה והוא ירשה ונשאר לו על ר' יוסף סוסי העשרים דינרים הגו' ועתה יטול אותם ממה שיש תחת ידו: וכיום האז כשהיינו בבית הוועד דברנו פה אל פה בענין זה ואמרתי חגי לכת' ששלום עדה אין לו להגבות מה שנשאר לו מהגדווייה על חמיו יוסף סוסי כי אחר שמתה האשה קודם הגבייה אין לבעל בהם כלום ואינו יורשה בהם ואני לא היית זוכר הדיון העירק אמרתי לכת' אותם דברים בניס ולא ניס תיר ולא תיר ולפי הגרסה כי לכת' לא השגיח כלום בדברי ולא עיינת בזה בדברי הפוסקים כלל: ולזה כאשר אמרה אלי אום הליכיר הגו' כי ככת' הוליה לה העשרים דינרי זהב מראש ממון חזרתי לעיין בדברי המוסנה והגמ' והפוסקי' לעמוד על אמיתת הדיון הזה חיותי ואספר' וממע'ת תלא חזרה' וחס האמת חתי תבשרני בשורה טובה ואם לאו תודיעני דרך הישרה' והלא קמי דמר מודינא ואמינא מודים מודים בכריעה כחזרה:

לא נעלם מעיני ככת' מ'ש בעל העורים ז'ל סי' כ'ה וז'ל מתה אין הארום מתיחה לה וכו' כתב לה אביה פירות כמות וכלים שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה ומתה חינו יורשה' ופי' רש' ז'ל מה מן האירוסין' ור'ת פי' אפי' נשאת את מתה קודם שיבואו ליד הבעל חינו יורש אותה וכן מסקנת אל' הראש' ז'ל עכ'ל' וכו' כ'ו כתב מוסרה האב לשלוהי הבעל וכו' או שהיה לבעל חזר בדרך וכנסה עמו ונתייחדה עמו מסתמא לשם נישואין נכנסו וירשה את הגייעה נידווייתה לידו אבל אם לא הגיעה לידו אינו יורשה לדעת ר'ת כדפירשתי לעיל והרמ'בם ז'ל כתב שירשה אפי' שדווייתה בבית אביה' ועתה הדין י'א הגם כי כל דיננו הם על פי הרמ'בם ז'ל לבד מתלת בנ'ד שבתחלה בהיות יוסף סוסי חי וקיים נפלה הכחשה בניו וכן שלום עדה כי אמר יוסף סוסי לשלום עדה כי כל מה שקבלתי עלי להוליא לבתי כדווייתה הכל פטרתי עס'פא ולא נשאר לך עלי כלום' א"כ איך לאחר הכחשה זאת שעשה יוסף הנזכר לחותנו שלום הגו' נתיח אחריו מתקנת הראש' ור'ת והטור ז'ל לדעת' כולם אין הבעל יורש מה דעדיין לא נכנס בידו מהגדווייה ואפי' האב מודה' כ'ש הכא שהנכנס ואלו מזכין והמזון ביד אחר אין להוליא מידו דלאור לו חיותי לרעה דלית הלכתא כהני גברי אריווחא דפטרי ואשלים לך' וכדכתב מהר'יק ז'ל בתשובתיו כמה פעמים וכן בעל תרומת הדשן ז'ל וכו' ה'ז'הש'בש ז'ל בתשובתו וז'ל כל היבא דאיכא פלוגתא דרבנותא נקייטין הכי להקל על הנכסע כמו שכתבו המפרשי' ז'ל בפ'ק' דע'ו' וכו' הרמ'בן ז'ל והר'ן ז'ל בפ' אלו מורדות עכ'ל' ומיהם עתה בנ'ד דהנכסע בחיו הכחשו ואמר לתובע לא אית לך גבי מידו ואיך לאחר מיתת גביה מהירשתי לתת לשלום עדה יורשה הנשאר לו מהגדווייה וכאמור לעיל והיא פלוגתא דרבנותא ורבו המזכים על המחייבים:

ב ואי מעיינין שפיראן אנו ר'רבין להני מילי דבניד לא השכחן פלוגתא כלל אלא כ'ע מודים שהאשה את מתה אפי' לאחר נישואין שאין הבעל יורש גדווייתה אם היא עדיין בבית אביה כלו שלא זכה לה כלו ולא ייחד לה כמות או כלים ידוע' ש'ין ממלוקת ר'ז'ל אלא אם קנה לה האב כמות או חו וייחד לגדווייתה ומתה ועדיין הם תחת ידו' אבל אם לא קנה לה בגדים ביחוד אף על פי שקבל על עצמו לתת לה ומתה אין לבעלה כלום במה שקבל על עצמו לתת את עדיין לא נתן' **וזה** לשון המוסנה ולשון מפרשה ע"ה' הן בפ' נערה לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לרשות הבעל לנישואין וכו' ותינא צמר'ה הלך האב עם שלוחי הבעל וכו' מתה האב יורשה אע"פ שכתובתה בבית הבעל' מוסרה האב לשלוחי הבעל וכו' מתה אע"פ שכתובתה בבית אביה בעלה יורשה' ופי' רש' ז'ל אף על פי שכתובתה וכו' מטלטלין שייחד אביה לגדווייתה' הרי בפירוש אמר רבינו ז'ל מטלטלין שייחד לה אביה לגדווייתה מכלל דאין

בעלה יורשה אלא אם כתובתה מיוחדת כמות וכלים שאף אף ע"פ שעדיין הם בבית אביה בעלה יורשה' אבל אם עדיין לא ייחד לה אלא קבלם עליו לבד אין בעלה יורש אותם' ולדן דילפא רש' ז'ל משלן הברייתא עממה דמרישא נשמע לשיפא דברייתא אחר' אף ע"פ שכתובתה בבית בעלה ועל כרחין לא שייך למימר הכי אלא בכמות וכלים שנתן לה אביה שכתובתה עמה לבית בעלה' והגיעו לרשות הבעל קודם שהגיעה היא וכן ג' כ' בסופא דא'מרינן אף על פי שכתובתה בבית אביה על כרחין דומיא דרישא היא ויש לומר דהיינו כמות וכלים שכבר הם קנינו' ומיוחדים אליה רק עדיין הם בבית אביה ולהכי אמרה מתניתא אע"פ שכתובתה בבית אבי' ולא קאמרה ברשות אביה והחלוק מבוחר וקל להבין ובהכי הוא דקאמרה מתניתא הבעל יורש אותם אם מתה אבל אם עדיין לא נתייחדה לה הכמות והכלים לא אמרינן שירשה הבעל בהם כלום אם מתה וז'ל הר"ש ע"פ שכתובתה סי' ס'ד דבר פשוט הוא שהבעל יורש כל כספו אשתו וכו' עד ולא סוף דבר כדווייתה שהוא מוחזק בה שהרי קבל עליו אחריות וכו' עד אלף חפי' היו עדיין ברשות האב אלא שייחדן לה בכמותה מתה בעלה יורשה' כדתינא פרק נערה חו' שהיתה לו חזר בדרך וכנסה עמו לשם נישואין אף ע"פ שכתובתה בבית אביה מתה בעלה יורשה ופי' כתובתה גדווייתה עכ'ל' הרי בפירוש פירש הרי"בש ז'ל ש' שאין הבעל יורש אלא אם ייחדן לה לכתובתה שכן התנה ואמר אלא שייחדן לה לכתובת' דאף לא תימא הכי ליינא אפי' עדיין היא ברשות האב ולשתוק וזה הדבר ברור ולכך הדבר הישג הביא לשון הראש' ז'ל שכתב בתשוב' הביאה הגאון מהר"ק ז'ל בצור א"ה סי' ק"ח וז'ל א"כ יברר ראובן בעדות בדורה שאשתו הייתה אחר מורשה וזה בירושלמי' ולא דמי לגדוויית חתנים שלא גבו דש'ני התם לדווייתה שהאב פוסק בדעתו לתייח' וכו' עד אבל כי הול' לא אזלי בתר' אומדנא אלא בממון שפסק האב ועודנו בידו ללא מתקין מייניה אבל ירשה שנפלה לה רהיטנו נכסי מלבד בחאי' ללא תקורבן אלא והבו דלא לוסף עליה ע"כ' א"כ כל זמן שלא ייחד לה מה שפסק את מתה לא יירשה הבעל ואין מוליצין מהאב' וכ'ש בנ'ד שנפלה הכחשה בין האב ובין חותנו וכו' למעלה וגם אלו העשרי' ד'ל' לא נתייחדו בכמות וכלים וכו' וכן נמי משמע מלשון הרמ'בם ז'ל פכ"ב מהל' אישות וז'ל הבעל קודם לכל הדם וכו' ומאומותי וכו' ועד אע"פ שכתובתה עדיין בבית אבי' בעלה יורשה מדיקאמ' ז'ל כתובתה עדיין בבית אביה משמע דהיא מיוחדת ומוכנת אלא שעדיין היא בבית אביה שזהו משמעות ועדיין היא בבית אביה' הנה מראה מכל הדברים שאה שאין לבעל ירשה כדוויית אשתו אלא אם ייחד לה כמות וכלים בבית אביה אפי' שעדיין הם בבית אביה אבל כמה שפסק לה ולא ייחד לה כמות וכלים אין לבעל בהם יחס' **ופלוגתא** דא' דנפלה ברש' ז'ל ור'ת והבארי' אחר' ז'ל לפי שמוציא ברייתו דפליגי חדא אמרה ת'ר כתב לה אבי' כמות וכלים שיבואו עמה לבית בעלה מתה לא זכה הבעל בדברים הללו משום ר'נתן אמרו וזה הבעל בדברים הללו' ופסקו הפוסקים כת'ק' ופי' רש' ז'ל אם מתה מן האירוסין וכו' ומהא' בדברי רבינו ז'ל דאם מתה מן הנישואין כ'ע ל'פ' דזכ' הבעל בדברי הללו' וא"כ הברייתא הסתמית האחרת שכתבנו לעיל שאמרה את אביה האשה עם שלוחי הבעל וכו' אם מתה אע"פ שכתובתה בבית אביה הבעל יורשה היינו ככולי עמא' ור'ת ז'ל פירש האב ולא זכה הבעל בדברי' הללו' אפי' לאחר הנישואין ולפי' הברייתא הסתמית שאמרה הבעל יורשה אע"פ שכתובתה בבית אבי' איתא כ'ר נתן ולא כת'ק' דלמ'ת' אביה יורשה' כן פירשו רבותינו בעלי התוספות ז'ל' וכמו שהביא זה מהר"ק ז'ל בטור ובתבתי זה הקדמה לת' קושית' אחת' אם ירשה אותה מי שיר'ל' להקשות אותה על דברנו והיא שהבריתא אמר' כתב לה אבי' כמות וכלים ומתה לא זכה הבעל בדברים הללו' וכו' משום ר' נתן אמרי' וכו' ופי' רש' ז'ל דלאחר אירוסין מיירי אבל לאחר נישואין כ'ע' אמרי' דזכה הבעל וא"כ י'ל דאפי' בכתב לה אבי' לבד כלו' שפסק לה ולא ייחד אמרה הבריתא שלאחר נישואין וזה הבעל כפי' פי' רש' ז'ל שכן משמעות לשון הברייתא שאמר' כתב לה אביה' ומזה יש קושית' למסקנתינו דאמרינן דאין יורש' לבעל א"כ ייחד לה אביה וכו' על כן הבאנו דברי בעל התוספות ז'ל שכתבו לדעת רש' ז'ל שהבריתא שאמרה הבעל יורש אע"פ שכתובתה בבית אביה איתא כ'ע' כלומר כת'ק' דאיתה ברייתא דאמרה לא זכה הבעל בדברי' הללו' וכו' ש'רבינו נתן

דלא אמר ת"ק לא זכה הבעל לא מן האירוסין אבל מן הנישואין מוד
 דזכה הבעל והזונה בריו פירשו ז"ל שכתובת כבית אביה מטלטלין
 שייחוד לגדוליית א"כ כה"ז בני דלמתיק דזכה הבעל לאחר נישואין
 היינו בדייחה לה וכו' זמ"ש הבריי כתב לו וכו' דמשמע דאפי' לא
 ייחד לה לא פסק לה לבד ז"ל דמשו דעיקר הבריי לאירוסין איתשיל'
 והאירוסין על הרוב לא עבדי אינטי לא פסיק וזהו אמר' אמש' בלשון
 פסיקא ולא דיקא כתב לה אלא אפי' ייחד לה אם מתה מן האירוסין
 אמר ת"ק דלא זכה הבעל וכו' ואם מתה לאחר הנישואין זכה הבעל
 כפירוש רש"י ז"ל ולפירש ר"ת אפילו לאחר הנישואין אמר ת"ק דלא
 זכה ומה שפירשו בלשון הבריייתא הוא מוכרח דאי לא תימא הכי
 וימא כתב דווקא ולא שייחד ולא א"כ אם ייחד לה ומתה הארום יורשה
 אלא דלא דת"ק לפי רש"י ז"ל דאמר דבאירוסין משתעיית בר' וזה אינו
 לרבנן הארום אינו יורש כלים אפי' אם ייחד וכו' מה שאמר' הבריי'
 כתב לה היינו אפי' אם ייחד לה וכו' וזה פירוש רש"י ז"ל בפירש
 הבריייתא היא דכתב ז"ל כתב לה פירות כמות וכלים פסק לה
 האב בגדווייתא שכתבים לבעלה מטלטלין כגון פירות התלושין
 וכמות וכלים וכתבן לה מן האירוסין עכ"ל ז"ל הרי פירש קאמר
 דבייחד לא עסקין דהיינו דקאמר פירות תלושין וכו' וכתבן לה
 מן האירוסין ש"ל שייחוד וכתבן לה ובהאי קאמר רבנן דלא זכה מן
 האירוסין אבל מן הנישואין זכה ממש דייחוד לה וכתבן לה ולפירש
 ר"ת אפילו לאחר נישואין לרבנן אם מתה אינו יורש והיה
 ברייתא החריפה שתימתא איתיה כר' נתן וכתבו החוספות ז"ל שבה
 הלכה למעשה לפני ר"ת בכתן אחד שמתה אשתו והיה אבי הכלה
 מוחזק בגדווייתא ופסק לה זכה הבעל מכה הבריייתא הנזכר לפי
 פירוש דפירש דבנישואין אירא וכו' וכל' לית דין ולית דיין שמהא
 שלא ייחד לה האב וכו' שפסל' ההבשה בין האב והבעל בהיות האב
 בחיים ולכן אין לבעל כלום בירושת העשרים דיגרי וכו' וזהו מה
 שאילו דעתי געט' וכבר קבלתי עלי שלא לדבר לענין הדין במבטא
 רק בכתב מפרש ובש"י והוא תב' יורשו דרבו הישר' וימלאנו
 זמניה לקבוע עזים לתור' ט הלכ' דר מן המזר' והיד תקר'
 זל אמר מונגו כ"ז לא עגר' ורחמיית' מרובים כי מנוגות' הם
 מנוגים' ומרחמיית' הם המרחמים' ואדוני שלום גאס המס' דר
 משנתו קמי' מלאיה' שלמה דוראן ס' :

וידענו ידיעה כאמנה שאמ' פ' שעבר זמן החוב הגו' כי עדיין פלוני
 לא פרע כלום לפלוני והחוב הגו' עדיין כלו קיום עד עתה' וה"ל
 אפרס מינ' הגו' הולך השטר ההוא לפני החכם הדיין ז"ל הנו' ואמר
 לו למה שלחתי ריקס מאת פניך והלה פלוני כתב לי זה השטר
 והחכם נר' כמעט שמרה לו על המעשה אשר נעשה מכתובת
 השטר לאחר שעבר זמנו ולאחר תפלת מנחת ערב דבר עמו דברים
 קשים ואמר לי כי כפי הדין לא היה ראוי לשטר ההוא ליכתב ואין
 ראוי להקרות בשם שטר ואין נותן הדין שיעשה הטפסה לשטר ההוא
 וכן דבר' רבים כאלה' ואני אמרתי לו כי מה שעשית עשיתו
 על פי הדין והאמת והלדק ולמחר הלכתי אליו לשיבתו ושאלתי
 ונתתי עמו והראיתיו פסק בעל שלחן ערוך פ"ג שא"ז בזה
 הלשון ואפי' גשמה' זמן מרובה ואח"כ בא המלוה ותבעו שיכתבו לו
 הרי אלו וכתבו וימנו ואזי' נרכי' לחוש שמה' פרע וכותבין זמן הקנין או
 יכתבו שטר' דנה' אחרונה' וכתבנוהו ואפי' מת הלוה קודם כתיבת
 השטר אפי' קבע לו זמן ועבר הזמן וכולים לכתבו אחר מוחזיק אס'
 מת המלוה ובאו יורשיו לעד' שיכתבו להם השטר כותבין להם ויש
 חולקים ואומר' דאי משך מילתא טפי משלש' יום אין כותבין ואם
 קבע זמן לפרעון אין כותבין אחר אותו זמן דחיישין שמה' פרע
 עכ"ל ז"ל' ואמרתי לו הנה דעתו של בעל הש"ע ז"ל שהוא אחרון
 הגאונים והרבני' ועליו אנו סומכין בכל גלילותינו שכותבין וכו'
 ואע"פ שאמר לבסוף ויש חולקין וכו' אין לנו לסמוך אלא על דעתו
 הוא ע"ה' והשיב אחי החכם נר' ואמר כי דעת הרב בעל הש"ע
 ע' האינו כי אם כיש חולקי' שכלל הוא בידנו שהמחבר אשר יזכר
 דעות רבות מהפוסקי' ז"ל שדעת ארסו המחבר הוא הפוסק האחרון
 אשר יזכר' והביא לי ראיה ממ"ש זקנו הרש"ב ז"ל שה
 בתשובותיו א' שהגלל מסור בידיו בענין בעל המורים ז"ל
 שבכל מקום שכתב וכן הוא ומסקנת א"ח הרא"ש ז"ל או וכו' א"ח
 הרא"ש ז"ל שכן היא דעתו ז"ל' וכן ג' מסר לנו כלל אחר והוא
 שבכל מקום שבעל המורים ז"ל יזכר דעות רבות מהפוסקים ז"ל
 שדעתו הוא ז"ל כדעת הפוסק האחרון שזכור' ב' ואני השבתי
 אותו דבר ואמרתי לו דהני מילי הרי כשהמחבר ז"ל יתחיל בפסק שלו
 לומר כתב הרב פלוני כך וכך וככתב הרב פלוני כך וכך וכן יזכר
 רבנים אחר' החולקי' באותו ענין שדעתו הוא ז"ל כדעת האחרון
 מהרבנים שזכור' ואולם אם הוא ז"ל מתחיל הפסק בסתמא
 ואחר כך אמר יאמר ויש אמורים או ויש פוסקים או הרב פלוני כתב
 שדעתו הוא כפי מה שכתב בתחלה בכתמא וכן הוא דרך כל
 הפוסקי' ז"ל כספריהם ודוק בה"ק' ובהרמ' בסוביבעל המורים ז"ל
 ותשכח דהכי הוא וסגנון הדבר' והגיונו' ויכחו דהכי הוא כדקאמינ'
 ואין צריך להביא ראיה על זה כי הוא נוכח את כל פני מבין דברי
 הפוסקים ז"ל וגם דרך זאת היא סלולה בדרך המופרשים
 שהדעת הראשונה אשר יזכר המחבר בסתמא היא דעת המחבר
 ואח"כ יביא דעות אחרים מוזולתו' ואם בתחלה התחיל ואמר ה"ל
 פלוני פי' והסוף דעות אחרים מוזולתו' ואם בתחלה התחיל ואמר ה"ל
 כדעת הרב האחרון שהזכיר' והחכם נר' לא ה"ל להאי כללה
 כדיילנא ואחשביה דהוא מילי מולייתתא הוא שדעת המחבר כמילי
 דחייית' בביתתא' דהכי היא מסקנא דמראן אבונה ממרה דהאי
 שמעתתא' ועל זה כתבתי לו אלה הדברים האחרונים בסוף
 הדברים הראשונים :

ענין לא

מעשה היה כי המשכיל ה"ר אבר'
 חנין יצ"ו נתחייב לו יהודי אחד
 אשר הוא דר בעיר מוסטגאני כ"ך
 וכן מעות והעיד עליו עדים בקנין נמור מעשיו לפרוע לו הסך
 הגו' לזמן פלוני והעידו לעשות בפני לזמן וחתמו ותנו לו לפלוני
 ההודי ההוא הלך לו לדרכו לעירו והעביר מועד הזמן שעל לבעל
 חובו ולא פרע לו כלום וה"ל אפרס חנין הגו' לא כתב שטר בחוב
 הגו' ובארתו שאומן עבר ובאו יאודים רבים ממוסת' גאנים ובעל
 חובו לא בא ולא שלח לו כלום רצה לכתוב ש"ח על בעל חובו אע"פ
 שעבר הזמן' והלך אל החכם הדיין השלם הדיין כה"ר שלמה דוראן
 ז"ל לכתוב לו השטר וסיפר לו המאורע שארע לו והוא נר' לא רצה
 לכתוב לו השטר לפי שעבר זמנו ושולח אותו מעל פניו' ואחר כך
 בא אליו ולא אמר לי שום דבר מונה שעבר בינו ובין החכם נר' הגו'
 אלא בא אליו וספר לי המאורע ואמרתי לו לפי תומי איני כותב לך
 השטר עד אשר תבאר לי בראיה ועדות בדורה' שלא פרע לך בעל
 חובך כלום להונס אפי' שלא בא הוא עצמו מיום הליכתו שמה'
 שלא לך כלו והלך והביא לי יהודי' אשר באו ממוסת' גאנים והעידו
 כי בעת שואם הנה ר"ל בעת זאת' מעיר מוסת' גאנים אמרו לאותו
 יהודי החייב לה"ל אפרס חנין פלוני' והלא היית אומר שרנוק להלך
 עימנו לאלגזא איר והשיב אותנו דבר אף אף ואין בידי כמה לפרוע
 החוב שיש עלי לר' אפרס חנין כי עבר זמנו ואלך לי בידים לפרוע
 פרעתי לו כלום ב"ה אני לאחר ימי מועטי' אלך לי לאלגזא איר ואפרע
 כל חובות שיש עלי שמה' לו וזולתו' ואתם אחי תדרשו שלומי
 ותתגלו לו עלי על אחור הפירעון כי לא לאדם דרכו וכו' ואמרתי
 להם א"כ כודע לכם שהחוב שר' אפרס חנין עדיין לא פרעו לא כלו
 ולא מקמתו ואמרתי לו כל זמן שפלוני פרע כלום לרבי אפרס מאותו
 דבר אין מקבלין עליו כך וכך ח'ו והנה פלוני החייב בזה בלב מר
 הוא בעשה ובלגתה מואמר הפרעון' ועל כן כתבתי לו השטר
 והוספתי לבסוף בזה הלשון' ואנו עדי' נכת' רר לנו בידו גמר

חכם
 לב ואמין כח הנה לא נעלם מעיני כ"ה מ"ש בעל המורים
 ז"ל סי' ל"ט בענין המחלוקת שבין הפוסקי' ז"ל בענין
 אם נתאחרה כתיבת השטר עד שעבר זמן שקבעו לפרעון שרבנים
 גדולים ואיתנים מוסדי ארץ דעתם טבותים ואין לחוש שמה' פרע
 דאם פרע איהו דאפסיד אנפשיה שלאחר שהוא יודע דלמי קנין
 לכתובה עומד היה לו לחוש על פניו ולמילול לגבי עדים שתימא לכו
 הא פרענא חוב שעלי לפלוני או למכתב תברא על אותה עדות
 ותהנו קיימא גזיה ואי פרע ולא חש לעצמו ה"ל כפורע לבעל חובו
 והגיה שטרו אללו שפגע בעצמו שלם ושלם דאמר ליה בעל חובו אי
 פרעת לי שטרך בודי מאי עבד ופוסקים אחרים דעתם שיש לחוש
 שמה' פרע ולכן אם נתארך הזמן ביותר משלשים
 בלא קבע לי זמנה או אם עבר הזמן בדקבע
 ליה זמנה לא כתבין לזה הכלל מבוחר לעיני
 אדוני נר'ו' ואח"כ שהדבר הוא מחלוקת בין
 הפוסקים ז"ל אמת הוא שיש לחוש לדברי המחמירין ואין ראוי לאחז
 ש"ח

א"ח
 וכשיכתבו לו הקנין
 העדים ויורשים לכתוב
 הזמן חיים הקנין ע"כ

ואף ע"פ
 יחדם לה
 פלא רש"י
 אמר' ק"ף
 הכי אלא
 : והגיעו
 ק"ף על פי
 נר' דהיינו
 הם בבית
 א תקומה
 המנומיה
 ה הכסות
 ל' הר"ב
 כפי אמתו
 קבל עליו
 שייחוד לה
 שהיה הלו
 בבית אביה
 רוח פירש
 ובתה שכן
 ליינא עליו
 דבר היטב
 ק ז"ל כבוד
 זמנו חייבה
 ובגו דש"י
 כי היא לא
 ללא מתקין
 א תפקודו
 ה שפסקו
 ג"ל שפסלה
 שר' ד"ל
 הרמ"ב ז"ל
 איתנו ז"ל
 וה מדקאמר
 מוכתב אלא
 ת אביה
 ת אשתו לא
 בבית אביה
 בהם יחש'
 אמרתי ז"ל
 ה ת"ל כתב
 ז זכה הבעל
 ללו' ופסקין
 וכו' ומתאר'
 בעל ברעיי'
 שאמרה אם
 ופתה בבית
 והיא לא
 הבריייתא
 אפי' אחי
 ותינו בעלי
 וכתבתי זה
 קשות אותה
 ס ומתה לא
 נ' ופי' ופי'
 זכה הבעל
 ייחד אותה
 כן משמעות
 ללא מקומתו
 ל כן הבאתי
 תא שאמרה
 לומר כת' ק'
 ש כרבי נתן
 דלא

חלק רביעי

חוט המשולש

שאלה לאילב

הלרופה ברה כחמה וכלבנה יפה:

שאלה הגיע לפעוטות כמוני היום להכריע ללד אחד מהם ורחמי הוה לשוה אחור מזה ומה גם עתה שא"ה הרש"בש הכריע להחמיר כדברי המחמירין ז"ל בתשובה סי' ל"ח ואם היתה ההלכה לזמן ולא עבר הזמן כיוון שקטנו מידו כותבין השטר למלוה ואין מושטין שמה פרעו תוך זמנו וזה מוסכם מהרמ"ב ז"ל והגאון ז"ל כתב שאע"פ שעבר הזמן והיה בקיין או אינה בקיין ולא עבר הזמן כותבין אבל הרמ"ב ז"ל מקפיק בדבר ורחמי לחוש לדבריו שלא לכתוב אלא אם היה בקיין ועדיין לא עבר הזמן עכ"ל ז"ל ולפ"ו היה לי למנוע עשמי מכתובת השטר ההוא:

עשרת החכמים: ואור נעמים: ומשיר אלמים: להבין ולהורות: ומחמד העין: ועור מאין: הלא מפ"ד ח"י: כפרים ועיירות: יסוד תורת משה: ותבור רב אשי: וברורות ששי: האלף התורות: לתלמידך השיבו: בקצתם מתיישב: ומי בלחך משיב: גרלות ובצורות: בכל מיני שמים: כל בן הארץ: וסכרת רחמי: גאני הרוחות: ומי הם מחמירין: ומי הם מחמירין: כרין כגורן: ומקמי הגזירות: בארצנו אוקרין: בשאין סבירין: אבל חכם ששירין: כל בן נחצי"ה: שמע קול דל רוח: חכם לבב הוזה: ובג"ך תחורר: ברופות נדרות: ושלוש על רבי: קאור עניי לבי: וקחוח עת תשבי: בבואו בבשרות: בתורה איש ירד: לעולם בה תריר: לפען אל מוריר: גשמים בגבורות:

וזאת תשובתי אליו על דרך השיר כלול בה כל מה שכתבתי בתשובתי אליו כפי הדין כמו שיזכר לפנינו ב"ה:

בני חכם ושמה את לבבי: וזמירותיו ואמירותיו עתות: כשיר נעים שאלותיו שקולו: והוא דורש להבין ולהורות: לכב רעים משמה בשיריו: כאבני דר וספירים יקרות: דבריו הם מיוסדים בחכמה: וגם הולכים עליו סדר עהות: הלא תורה ממוחזת מקומה: ודורשת ואוחזת שמורות: והוא נכד לרב קדוש וחכם: כנעלמות ועשר מלאכות: ואב אמנו מואד נודע בחכמו: בכל מודע וקלות וחמורות: שאלני להוליח לנו סברות: ואמרי דת בל"ב והל"ות: כפי מנהג אבותינו הקדושי: להסכימו במשנה ובמורות: תשובתי להתר החלרות: והדירים ומחנה הגדרות: בקרוב עיר בעבורה חמומה: בהיות העומדות כעדרות: לכל חכום לחבל בגמלים: וסוכות ואחמות אמות: וכל חכום ברחוק המקומות: במו יעד וארץ מדברות: ואם חלב עממה הוא ביוקר: בכל מקום כפרים ועיירות: להתיור הלא הורו כבונו: והולילו סברות הישות: ואיש קדוש הלא ירבה פרושו: שברו רב ויזמה אור יקרות: והוא ויסיף ביומך ויחיר: לעיניך בחכמות הברורות: ונפקך תשאבה נים בששון: במו עי"ן ועי"נה המקורות:

כאות נפשך בני יקירי ונפש אותך אוהב אהבה רבה: האור לשאלתך הגני הגני:

בפרק

אין מעמירין תן ואלו דברים של עכו"ם אסורין ואין אסורין אסור הנאה חלב שחלב עכו"ם ואין ישראל רואהו והעת והשמן שלהם וכו' ואמרוין בגמרא חלב למאי נימא ליה אי משום חלופי טהור חוור טימא ירוק' אי משום אשתייני ניכסי דאמר מר טהור עומד טימא אינו עומד ומנהדיקן אי קח בני ליה לבבינה ה"ל הכא במוחי עסקין דבעי ל' למכור ר"ל להשיל של חלב' ומוחביקן ולישקול מניה קלי ולוקמיה ומפרקיין כון דבטהור נמי איכא נסיובי דחלבא דלא קיימי ליכא למיקם עליה לפי סוגיית הלכה זאת נראה כי החלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו לא אסורו משום גזרה כמו הגבינה שאסרו אות' במנין משום גזרה כמ"ש הרמ"ב ז"ל בפ"ג מהל"מ ב"ש הגאונים ז"ל וזה שהוא דעת רוב המפרשים ז"ל אלא איסור החלב הוא מש"ה תעבות חלב טימאה וחי בטל טימאה בטל איסורא' וע"כ בגמ' נשאו ומתם דבדר לנסותו ולעמוד על אמתתו דאלו היה איסורו בגזרה מר"ל לא שייך ניסיון דבדר להתיור' ולפום כן תנן באלו מותרין באייל ובלב שחלבו עכו"ם וישראל רואהו' ואמריין עלה בגמרא טימא ליה דת"ר ישב ישראל בלד עדרו של עכו"ם ועכו"ם חולב ומביא לו והוא חושש והיוין בה היכי דמי אי דליכא דבר טימא בעדרו פשיטא ודאיכא דבר טימא בעדרו אמרי' ומתריקין לעולם דאיכא דבר טימא בעדרו וכי קמי חוי ליה וכי יתיב לא חוי ליה מיה דתימא כיון דתיב לא חוי ליה דילמא מייית ומערב ליה קמ"ל כיון דכי קמי חוי ליה אירתותי מירתת ולא קח מערב' ומסוגייה זאת נראה בפירוש שאלה נאסר החלב שאין ישראל רואהו משום גזרה אלא משום תעבות חלב וזהו קאמר תלמודא אי דליכא דבר טימא בעדרו פשיטא משמע דלא מיישיקן אלא לתערובת' ויש הלוק בין הגבינה והחלב שהגבינה שאסורה במנין ובגזרה גם אם בטל טעם לא בטל איסורא' כלל דבר שנאסר במנין שרין מנין אחר להתירו כדאיתא בפ"ד ד"ל אבל החלב הואיל ואיסורו הוא משום תעבות חי בטל טימא כתיב איסורא' ולפ"ו ארוכנו הרמ"ב ז"ל כתב ומפני זה יתן הדין חלב גמולא ביד עכו"ם אסור שמה ערב בו חלב בהמה טמאה וביתו לו העכו"ם מותרת שאין חלב בהמה טמאה מתגבן אבל בניו תתיב המענה

אך

חמנה ת"ל הני חשבתי דרכי ורהה ראייתי כי לדברי המחמירין ז"ל שם אומרוין דאט מושטין שמה פרע מאחר שעבר הזמן ועל כן אני הלעיר לחששא זאת הגרכתי לה"ר אברהם מנין להביא אותם עדים כנו' לעיל ומתוך דבריהם נחברר לנו צירור גמור שלא פרע ב"ח כלום לא מעט ולא הרבה כמו שז"ל א"כ מה חששא נשאר לנו לחוש לין זה בית מיוחס כלל' וכ"ש שלדברי רוב הגאונים והפוסקים ועומהם בעל השלחן אשר לפני ה' שכותבין בלא צירור כלל:

ולמענת

החכם נר"ו שבעל השלחן ע"ה דעתו כדעת ויש מולקים' הנה השבתי את כ"ת דברים ברורים ככונים בעומם' ואולם להגדיל תורה ולהאדיר אוסיף שנית ידי ואומר' הנה בענין שכתבנו למעלה כתב הטור ז"ל וז"ל משה און הארום מטמאה לה' וכו' כתב לה ואב"ה וכו' פר"ש ז"ל אם משה מן האירוסין' ור"ת ז"ל פי' אפי' אם נשאלת אם משה קודם שיבואו לידו הבעל אנוניורש אותה וכן הוא מסקנת א"ח הר"ש ז"ל ולפ"ו הטור ז"ל עצמו דעתו כדעת' אביו ז"ל כהוא כללה דכיל ארוכנו זקנו ז"ל' ובס' הנו' כת' הטור וז"ל מסרה האב לשלוחי הבעל או שמסרה וכו' עד וירשה אם הגיעה נדויות' לידו אבל אם לא הגיעה לידו אינו יורשה לדעת ר"ת כדפי' לעיל' והרמ"ב ז"ל כתב שירשה אפי' נדויתה בבית אביה' ואם כדברי האדון כן הוא שהטור' כשמוכר דעת פוסק אחד באחרונה אחר מה שכותב בסתמא הדעת הראשונה וההלכה אללו הוא כדעת שהזכיר באחרונה' א"כ הו"ל הטור ז"ל כהר"ב ז"ל ולעיל קאמר דמסקנת הרא"ש כר"ת והו"ל קושיא מדידיה אדידיה' א"כ נראה דקושטא קאמרי' דלא אמריין אותו כלל דקאמר קדישא קשישא אבוב' ז"ל אלא כשהמכר מתחיל לכתוב הלשונות בשון הפוסקי למר כדאיתיה ולמר כדאיתיה' ואולם כשכותב הדין בדרך סתמא וכמנהג סגויה בודאי הוא שאותם דברים הם הם דעתו ומסקנתו אע"פ שכותב א"כ שיש מולקים בדבר' ומי שראה גם בלא עיון בטורים ובזולתם מהאכזרים יראה זה בצירור וכו' לא מירי' ושלוס אדוני יגדל ולא ידל' וכבודו יכפר בעד הלעיר והדל' המוסדר משנתו לפני רבו' שלמה דוראן ס"ט: והוא נר"ו כפי חכמת לבבו הודה אל הדברים וכתב בידו ההטפה לשטר ההוא כדי לשלחו למוסכתאגליס לגבותו ונגבה השטר בלא שום טענה ואין אומר ואין דברים' והיה זה השלוס לדורשי האמת' ואויבי ענו יכרית הש"ב וה' זמנית' ויראנו מתורתו נפלאות' ולטובה יעשה עמנו אות' שלמה ס"ט בבמ"הה נמת דוראן ז"ל ה"ה:

לתלמידנו יקרנו החכם הר' יהודה

בלאין נרו

ענין לב

שאלתי תלמידנו חמדנו הה"ר חמד אלי"ם הוטיק החשוב הה"ר יהודה כלאן נר"ו להקיס לו חזון בענין חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו ביה שנהגו בעיר תלמסאן ע"ה על פי אבותיו קדושי עליון ז"ל לשמותו כשהוא תוך המדינה עממה גם מסביבותיה הקרובים אליה שהם בעבורי העיר שהוא ידוע שלא ימלאו שם גמלים מניקות' גם בארצנו זאת עיר אלגאביר נהגו כן ולא נייחו בידם הראשונים רז"ל' והיתה שאלתו אלי בדרך שיר ובראותי כי הוא ינ"ו סוקד על דלתי הלמוד ולבבו דופק ומתרפק לחכמה בנפש תוהה השבתי לפי הדין כפי מה שהורו מן השמים ולכבודו ולכבוד אבותיו הקדושים בניתי לו בתים תשובת שירו' וזאת היא שאלתו' ונעשות אמרתו'

אבר

עכו"ם חלב וכן הב' שהוא

ובמע

וחיישי' אלה לת' ולבין יש' ליכא מ' איסורו'

היא דק"ל שאין שם דבר איסור כי מ"ס בס' העתים ז"ל ואין בכל
 אותה המדינה דבר עונא לאו כל בהמה טמאה קאמר אבל שראויה
 לחלוב שהיא א"ה מכלבה וחמור וכיוצא בהן ואחר שהענין כן נראה לפי
 זה שאם היה במדינה דבר טמא שראוי לחלוב אלא שהלכו יותר יקר
 מן הטמא כמו שהוא בחלב גמלה כנגד שאר החלבים פה ע"ה
 הערב' שיהיה מותר מהאור דפ' אין מעמידין גבי ארבע דמורייסא
 וכו' עכ"ל ז"ל. הא תניא דמסייעא לן בכל מיני דקאמרינן וכו' וזה
 מוצאו להם סמוך אנשי ארצנו לשמות חלב שהלכו עכו"ס ואין ישראל
 רואהו. ואולם כל זה בחלב הבא מהעיר עצמה או מהדירי הקרובי'
 אליה שאין מוצאו בהם גמלה לחלוב ולא מהבא מריחוק העיר המקום
 הנקרא מתי"גא וכ"ש ברחוק משם שיש לחוש שמה ימלא שמה חלב
 גמלי' וגם יש לחוש לה' המורחות והסויות שמה העבדי' המהפרכי'
 יחלבו ויערבוס עם חלב בהמה טמאה :

ד וגם

בענין האל לב' הבא מתי"גא יש לחוש אליו יותר
 מהחלב דאגב קיוסא דיד' הוא מקבל הוי"ק ביותר
 ולא יובן ויפוג גם לפי יוקר החלב בזמננו והבארץ הלז אשר
 שיערבו בו חלב גמלים אם ימלא להם וחלבים אחרים. והאיסור
 הזה הוא איסור דאורייתא ויש לחוש אליו הפי' למשע' רחוקה ואכל
 בו רובה' אחר לנו כמה פעמים שחביו ז"ל היה מכה וגוער בני
 שיק' האל לב' שיבוא מתי"גא וגם אכל מר זל"ה עלמו היה גוער
 הרבה בישראלים הקונים האל לב' ואני מעיד שהחיות ז"ל שהיה
 משבר להם הכלים ומשליכים ארצה והיה שולח שליח ב"ד פעם אחר
 פעם למחות בהם ולהחרות בהם והיה מענישם וקונסם וממון
 ללמנו' אחר עד שראש שסוד דור שאלו היו שומעים לו העלים
 עיניו מזה וסמוך על ההזקה שאמרינן שהלב גמלים אינו מוצא
 בארצות הלז. ולחלב המורחות והסויות היא משע' רחוקה ועל
 כן אמר במילתא דלית בה סמוך להיתר מוטב שיהיו שוגגין ואל
 יהיו מזידין :

ה וגם

האל האוי"ב שהם מוכרין על החמחות אמרו לנו ק"ת
 היסודים כי ראו אותם מקפידים אותו בקיבה כמו
 שעושין לגבינה לכן ראוי לחוש אליו יותר מהחל' לפי שיש לו תוספת
 איסור קיבה ושומר נפשו ירחק מכל אלה כי הלה הדברים אינם
 מהדברים המוכרחים אשר גורתם אין הגבור יכולים לעמוד בהם
 ואני היום כמה שנים אסרתיו על עלמיו גם החלב הנמכר על הבתים
 א"פ שהוא מהדירים הקרובים לעיר או מהעיר עצמה. עכ"ז אני
 חוש לעדות החכם הר' שלמה הגו"ל. אבל מה שהיה ביד בעלי
 הבתים או הבא מהדירים ביד ישראל' גם שהלכו עכו"ס ואין ישראל
 דואה אין לחוש אליו מהפעמים שהוכרנו והרובה להחמיר על עלמו
 תבוא עליו ברכת טוב. ויהיה כגון רטוב. וישמרהו האל מקטוב.
 ולא להאגשים אשר נהגו בו היתר כפי מה שנמצא להם סמוך וסעד
 אין ראוי ללעזו עליהם המדינה ואני רואים דגם הבניה שאסרוה
 צמנין ובגורה אפי' נהגו. זה היתר כל קהלות הקדש בני אי"ת ליי"ה
 לאשר הם מעמידין אותה בפרמי העשבים. וכן לענין החמ' אשר
 במה גאוני עולם החמירי בה לאוסר אדם הרמ"בס ז"ל שעליו נסמך
 כל אלו הקהלות אינו מתיר כי אם ע"י ביטול. עכ"ז נהגו בה היתר
 בכל אלו הארצות גם בעיר הגדולה לאל"ים פאם יע"ה נהגו היתר
 בתמאה שלא על ידי ביטול והם ראוי להם לחוש ביותר ממונו לפי שחל'
 גמלים נמצא אללם הרבה וע"כ אין להוציא לעז על מנהג הראשוני'
 דק מן שיראה להחמיר יחמיר וחז"ל אמרו כל המחמיר תבא עליו
 ברכה. שמורה וערוכה. אכ"ר. ושלום בני יקירי יגדל ולא ידל
 כנפשך היקרה והחשובה. וכפ' אהבה רבה. ובשקידתך
 על הלמוד לבו ישמח. שלמה ס"ט כמנה"ר רמח דוראן ז"ה :

שאלה לג

תוקרע אל החכם הר'
 סלימאן אבי סדיד יצ"ו
 וזה לשון שאלתו אחת
 שאלתי מאלת אדוני נר"ו אותה חבקה ותורני על דבר אמת וענוה
 לדק כי עתך מקור חיים באורך נראה אור. וודע לכ"ת כי שני
 אנשים ממדינת מרא'ש נתוועדו שניהם לעלות לארצנו הקדושה
 והיו שניהם שפה אחת ודברים אחדים אחים ורעים ויהי בהיותם
 בתחום המדינה ואירע להם דבר שעכב אותם ללכת לדרכם כח
 מקדש מלך ית' ויאלו שניהם מתחכם ויבואו לעיר עוז' וז' וא' מה
 אשר שמו הר' יהודה אזולאי נשא אשה שמה על מנת שתעלה עמו
 לפנים

לארצנו הקדוש' וחיברו אשר שמו הר' מרדכי עלון נחטב עמו כי היו
 שניה' שותפי' וחיברו פה אחד ושפה אחת ודברי' אחדי' והיה' הסכמתם
 שר' מרדכי עליו יצ"ו הגו' יא' אשה אחת אשת חיברו הגו' יאלו ישלמו כדרכם
 לעלות יחד כשני אחים נשואים לשתי אחיות. ואחר כך חלה הר'
 יהודה אזולאי הגו' חולי גדול וארכו ימי חוליו ובראותו כי בלא קו
 יודע כי לא יחיה אחרי נפלו היה מתאונן על. אשר לא עלתה בידו
 כוונתו והוא ימות ח"ל ואמר לאשתו פעם אחר פעם במוטו מניק
 אחות לי עשילי נחת רוח והוא כשהמות לא תכשילי לאיש אחר אלא
 לה' מרדכי עלון כי הוא כח לי כמו שפסך יודעת מאלד וכל עכ"ל
 אני נותן אליו במחנה גמורה ואם יהיה לי. ודע של קיימא מהעבוד
 שאת מעוברת יהיה הוא הפוטרופוס עליו עד שיגדל ואם חז' לא
 יהיה לו ודע של קיימא. יהיה הכל לה' מרדכי הגו' ויולד נכסי
 ותזכו שניכם בקדושה ואני אזכר עמוכם בככסי שתולאו' בישיבת
 ארצנו הקדושה. כל זה היה אמר לה פעם אחר פעם בכל ימי
 חוליו והיא היתה בוכה לפניו על דבריו אלה וגשר לבה בקדושה
 דברי בעל נעוריה. ויהי כאשר ראה פי ארכו ימי חוליו רה"ל לכת
 אל עיר מוא'ב אולי ימצא שם מזור לחלו' כפי טובות הארץ ההיא
 והגיה אשתו מעוברת בעיר תקורט ובעת ששם לדרך פעמיו יצ'
 הר' מרדכי חיברו ללוותו עם יהודים אחר' ואמר בפני עדים אחים
 עדי שאני מוזהר בפניכם שאם מתי וילדה אשתו ודע של קיימא
 יהיו כל נכסי לורעי' וה' מרדכי יהיה הפטרופוס עליו עד שיגדל
 ומיתיו והרשיתו על כל אשר יש לי ואם חז' לא יהיה זרע של
 קיימא הנה אני נותן כל נכסי לה' מרדכי נתתם לו מתנה גמורה
 ואמר לו הר' מרדכי הגו' בדמיעה על פניו ואני אזולאי אחים כלם
 במוטות שחפתי שמים לזכות נפשך בעו'י' הב' ואל' העשה בהם אלא
 שחרה ומה שיטב בעיניך. והלך הר' יהודה הגו' למז' ארצות
 שמה ממתת חליו שהיה בו כ"ת וחיי ארצין שבק למר ולכל ישראל
 ואחר ילדה אשתו בן זכר ונתקיים יומים או עשור ואח"כ מת הבן
 ההוא. וה' מרדכי הגו' היה בעיר אחרת. והאשה ההיא תשא את
 עונה וקפלה וגשתא לאיש אחר לאחר שנכשבה שבעת האלונה
 והקלה את כתובתה שלא בפני הר' מרדכי הגו'. ובבוא הר' מרדכי
 הגו' רצה לזכות בככסי המת כמו שגוה לו מחמת מיתה. ושנה
 אדוניו תוליא לאור משפטנו אם הנכסים הם לה' מרדכי יצ'
 הגו' כפי דעון הנות במורכש. או אם הנכסים הם לירעי' הבן אשר
 הם עומדים במורכש מלאחר שהבן נתקיים והיה בן קיימא יומים או
 עשור וירשה אין לה הפסק. וה' מרדכי הוא אומר שיצוה הנכסים
 כולם בספרי הקדש ויביאם לבית התלמוד לזכות המת. ואם
 נראה לאדוניו שהנכסים הם בחזקת יורשי' הבן תודיענו מהנכס
 בהם עד שיבואו היורשים כי ארצם מרעינו רחוקה מזה. :
 עכ"ל השאלה :

תשובה

הלכתא פסיקתא היא דאזלינן ביה
 אומדנא דנותן אפי' שלא פירש
 דבריו וכההיא דאמרינן פקח יו
 שמת מי שהלך למדי' הים ושמע שמת בנו וכתב כל נכסיו לאחד
 ואח"כ בא בנו. א"ר שמעון בן מנסיא אין מתנתו מתנה שלא היה
 יודע שבנו קיים לא היה כותבן לאחר ואמר רב נחמן הלכה כר' ע'ן
 מנסיא. וכן פסקו כל הפוסקים ז"ל ואין מי שמלך עלה. :
איברא שמענו שהרמ"בן ז"ל והר"מה ז"ל כתבו דברא'
 ששמע שמת בנו וכתב כל נכסיו וכו'. ואח"כ בא
 בנו דמתנתו קיימת דכיון דשבק נפשיה ויהיב לאחריו לזכיה נמי
 שבקיה. והוא דפ' מי שמת מוקי לה בש"מ. ואין לנו עסק בה
 לבני דקון דידן דכולי עלמא אמרי שבעניני כוונת ש"מ אזלינן בה
 אומדנא דדעתיה שכי מה שראינו ממנו ומכונתו אנו מפרשים
 דבריו גם אם לא פירש הוא אותם אנו הבאים לדון דיו כפי מה
 שתבאר עונתו אלעיו ותסתיים תבאר כוונתו ותתקיים. :
והנה כפי סדר השאלה נראה שהנפטר העלוב היה מים אשר
 ראה כי לא יחיה אחרי נפלו היה מרדכי על לג' אשה
 ומבקש ממנה להיות חברה במקומו לכל מיני ידידיה וכו' והיה
 דעתו קרובה אל חברו. עד שהיה מרדכי בפיו מה שלא נעשה
 משום אדם שתהיה אשתו נשאת אליו ושיזכה בכל ממונו שבה
 תמלא נפשו נחת רוח. וא"כ מלאך שידענו שזאת היא כוונתו
 ותאות לבו ואח"כ כשרצה להלך למז' אב' צוה בפני עדים אחים
 דברים הנסדרים בשאלתכם. כפי זה אפי' שיהיה לנו שום משמעות
 לפנים

לפנים אחרים בצוואתו זאת אנו אין לנו לפשר דבריו הלא כפי חומרה דידה ר"ל כפימה שידענו וכתבנו לנו מכוונתו ומרנו לבו ותאוותו:

ולפי זה הצוואה אשר צוה לפני עדים שאמר שאם ח"ו מקי אם ילדה אשתי זרע של קיימא וכו' ואם ח"ו לא יהיה זרע של קיימא הנה אני נתן כל נכסי לה' מרדכי כי נתתים לו במתנה גמורה וכו' ועתה אין לנו שום דינא ודינא אלא במאמר זה אשר אמר ותלה עניניו בזרע של קיימא ולכן אומר בטוב מאמר: **אמת** ויציב הוא כי הזרע אשר יצא לאור העולם בשלמותו ועברו עליו שלשים יום שיצא מכלל נפל ונקרא זרע של קיימא כמו שהוא ידוע הדין לענין אבילות ולענין יבום וחליצה: וכפי זה נראה לכאורה שהזרע הזה אשר אנו בדינו שחי ימים או עשור שנקרא זרע של קיימא וכו' במזמן אביו ועתה שמת חזר המזמן לירשיו שירשנו ומכאן הבין:

ויותר עוד מזה לדינא דתלמודא שאפי' בן יום אחד הוא כוחל הת אמו להנחיל להאין מן האב שלא מיעטו בגמרא אלא העובר ממש דלחיה מלית בירא וכו' דעובר לית ליה וכו' כדליתא פרק יוצא דופן ופרק מי שמת' וגם הרשב"א ז"ל דכתב שאין בן יום אחד יורש ומקומו סוגיא דתלמודא כי אורחיה ומתק בזה על הרמב"ם ז"ל אפי' לדרייה אי קיס לן בגויה שכלו לו חדשיו כגון שבעה ואלך למדינת הים אפי' הוא בן יום אחד הוא יורש ואפי' הוציא ראשו לבד לפרודור לחשבין ליה כילוד ונתקיים שעה אחת ומת וקיס לן בגויה שכלו לו חדשיו הוא כוחל כדלית' פ' יוצא דופן וכו' זה שחיה קרוב לשנה תמימה שזכה בנחלת אביו ועתה שמת נתתו העבור לקרובו בני אביו ואמו ור"ל מרדכי לא תהיה ולא תקום צוואתו כי ירשה אין לה הפסק:

אך אמנה לפי הקדמתנו ומנחת שבענין צוואת המת אין אנו רואין ומביטין ללשון השטור ולריוק ולשונו כי כל פנייתו תהיה אל כוונת המת ולאומד דעתו ר"ל שכונת המצוה הוא בצוואתו אם ילדה אשתי זרע של קיימא וכו' רצונו לומר זרע שיתקיים ויהיה לאיש בה באגס' אשר או לא יצטרכו לאפטרופוסו' וזה יתברר לנו מדבריו ומד מה שהיה מודר עם אשתו בימי חיו אולם דברים כפימה שנו' בשאלתכם פעם אחר פעם מתוך אונתם דברים אנו יודעין כוונתו שאינו אומ' זש"ק על מי שיצא מכלל נפל ועל מי שחי שנה או שנתיים ואח"כ אם ימות לאחר קיומו זמן מועט יהיה מזמונו לירשיו אלא כל כוונתו היה שהם יהיו לו זש"ק עד שיגדל ויבוא באגס' יהיו לו נכסיו ואם לאו ר"ל שלא יתקיים עד שלא יצטרך לאפטרופוסו יהיו כל נכסיו לחבירו אשר הוא לו במקום החינוך שדי אמו עד שרצה להקימו במקומו אפי' באשתו ואם באשתו היה מאמרו ק' במומו של רצה להי' ממונו נכסיו רטושין ומתקין עד שיבואו ירשיו מארץ רחוקה ואין סהדי שרע של קיימא שאמר האיש הלוה אינו כסתם זרע של קיימא הנאמר בדברי חז"ל אלא זרע של קיימא דידה הוא הזרע אשר יגדל ויבוא באגס' ואמר עליו אפטרופא לקנני לא עבדין וזה יתברר בירור גמור מהמשב' דבריו בזה אחר זה שכן אמר אם ילדה אשתי זרע של קיימא יהיו כל נכסיו לזרעי ור' מרדכי הוא אפטרופוס עליו עד שיגדל ואם ח"ו לא יהיה זרע של קיימא יהיו כל נכסיו לר' מרדכי נתתים לו במתנה גמורה הנה כרחה מודבריו כאלו פירש ואמר שהזרע של קיימא שרצה הוא באופן שיגדל בשנים עד שלא יהיה נרדף לאפטרופוסו כילכן אמר בתקופתו ובדיבור' מלך אם ילדה אשתי וכו' ויהיו וירשיתו על כל אשר יש לי ואם ח"ו לא יהיה זרע של קיימא יהיו כל נכסיו לר' מרדכי ומכל זה ידענו אומדן דעתו וכונתו ומתוך כך אין לנו לומר מאמר המצוה הזה אמר בתפלה יהיו כל נכסיו לזרעי' ואח"כ ואם לא יהיה זרע של קיימא אני נותן כל נכסי נכסי לך ואחר כך לפלוני וכו' שאם היה הראשון ראו לירשו הכל לראשון ולירשיו וכו' והוא סבר למיפסקיה לירשה וק"ב לא הפסקה' ללא דמיא הא דנדון דידן להיהא דנכסי לך וכו' דהיהא דהתם הכי קאמר נכסי לך משעה זאת ואחר כך לפלוני דירשה אין לה הפסק' והוא כדנדון דידן קאמר אם ילדה אשתי זרע של קיימא יהיו כל נכסיו לר' מרדכי וכו' וזהו שאלו רעו אלא בעת שהיה זרע של קיימא שהיה זרעו ממומן דעתו שעיני זרע של קיימא שהיה זרעו רצונו הוא הזרע שיהיה גדול בשנים וכמו

שהוכחנו זה למעלה ואולם כשלא יהיה הזרע של קיימא על האופן הנז' נתן הכל לר' מרדכי הנה משעת צוואתו ואין זה בדקדק נכסי לך ואחר כך לפלוני והחלק מכוואר הוא לרואי השמש ולהסיר כל ספק אבאר כל הדבר בפירוט מטענה גדולה שהזכרנו בקראת עתה אבאר אותה בדקדק הרובה: והוא הנה מודברי זה האיש המצוה ניכר ומבוואר ומפורסם שהוא חשש שמה לא יהיה לו זרע ושאריו נכסיו ויגיע כפיו ועמלו אשר עמל בו לאגס' הרצויים לירשו אשר הם עומדים במראש המדינה כי ידע שאם יהיה בן הדבר שהנכסים יהיו רטושין ואשה היא וזולתה יפסידו הנכסים ההמה וחדש נכנס וחדש יוצא והנכסים אינם: או מלד אחר אולי עינו היתה כרה באחים היורשים ההמה העומדים בארסם ונחלתם להורישם יגיע כפו וע"כ רצה ונמר בדעתו שאם יהיה לו זרע של קיימא זרעו יהיה למעלה רשע והוא יקח הכל והאשטורפוסם עליו יהיה ה"ר מרדכי הנה להיות נכסיו כשמימים תחת ידו ועינו תהיה פקומה על עזבונו ועל בנו לטובה כי הוא לו כאח ברע ואם הזרע לא יהיה זרע של קיימא הכל יהיה לה"ר מרדכי הנה כי בחר בו להיות עומד בנחלתו גם באשתו וכפי זה אמר זרע של קיימא ולא אמר אם יהיה לי זרע בסתמא כי אין יעלה על לב שום אדם לומר כי הבהלה שלו וכל צוואתו אינה כי אם על שלשים יום לבד שאם הפילה האשה או ילדה ולא היה שלשים יום שהוא ספק נפל יהיו הנכסים לה"ר מרדכי הנה ואם חיה שלשים יום ומת יהיו הנכסים לירשיו אין זאת חי האמת וחי התורה כי לא נתכוון בדעתו המיתא נ"ע כי אם לזכות לה"ר מרדכי הנה כל זמן שהזרע ימות קודם קיומו ר"ל קודם גדלו בשנים ובוואו לכלל אנשים ולפי דעתי אני אומר ובלבי גומר כי כוונתו היא באומרו של קיימא דהיינו שיהיה לזרע ההוא תולדה לירשו ואולם כל זמן שלא יהיה קיום לזרע בתולדה הכל לה"ר מרדכי ולמעטו כח היורשים של מרא"ש מכל וכל נתכוון ולא שייך לומר הכא הוא צעא למיפסקיה וקב"ה לא הפסקה כדאוכח לעיל:

וכבר ידוע אלכל כי בענין הצוואה העיקר אלכלו הוא כוונת המצוה וגלוי דעתו לא לשון השטר דהע"ב דבעניינים אחרים השטר הוא לראיה גמורה והוא המעלה והמוריד בצוואת המת אינו בן דאין השטר דייטיקי אלא לגלות מומנו דעתו וכונתו של המצוה: וכמ"ש הרשב"א ז"ל בתשובה כפי ענין זה והוסק בה הכי וז"ל ולענין מה שאמר שלא הזכיר בניו האפטרופוסות אלא נכסיו או מה שיש לי אוממונו ומתק שמת יאלו הנכסים מכלל ממונו כהיה דפ' השותפין קובע לביחך שאני נכנס ומת או שמכרו לאחר מותו ל' דלענין ש"מ אנו הולכין אחר אומדן דעתא ומקיימין דבריהם ככל מה שאנו רואים שהיה בדעתו לומר בכל כיוצא בדברים אלו עכ"ל ז"ל: וגם הרב הגדול הרשב"א ע"ה כתב בתשובה וז"ל וכל שאחם יודעים האמת שכן אמר הולכים אחר דבריו ואחר גילוי דעתו וכו' עכ"ל ז"ל: סוף דבר הוא מסקינן כי כפי מה שהוכחנו שהנכסים הם של ה"ר מרדכי הנה כפי מה שהקנה לו המת ה' הוא נחלתו: ובכרור ההיים לרורה' נשתנו שלפי הגרסה מסדר הש"ה שהאיש ההוא היה איש תם ירא אלהים ושר מרע כי כל עניניו ודבריו הם יראת שמים בודאי אין בדבריו רגז ושוב' אך אמנה אני תמיה מהאשה וזה היה כי בודאי זרה היא בדעתה וכרה במעשיה אשר לא זכרה עשות חסד כפי חמנוכי בעל כעורה אליה ומי הוא זה אשר לבו קשה כלב האבן אשר לא יתפוצץ מדברי המצוה ההוא נ"ע: ואולם ידעתי נאמנה כי הכל היה משפת האיש ההוא אשר נשאה כי הוא איש ידע ליד וגדול כחו בפינתו בני אדם ולרמוסם וכפי מה שמעתי שהוא הרבה עליה דברים על ידי שלוחו עד אשר נגמרו ליקוחיו באשה היא אשר תשא את עונה ואם כוונתה לשם שמים או לאו כשהנכונה בי עת לחננה מהמבין מחשבות' ונגלים לפניו מופני הלבבות ית' וית': ואולם האיש ההוא אשר נשאה הגם כי ידעתי כי זרעה מרבין הוא וגדול כחו בתורה' כפי מה שראיתי' בבית מדרשא כי היה גדול בכל בני החבורה' עכ"ל אמר החכם אם הפלטון אהובי האמת יתור אהובי ממנו ועל מעשהו זה אני תמיה ומשתומם וחושש כי שמה לא יעלה הוואו כהוגן ואם מתוך אליו הדבר בראשיתו שנתן דעתו על הנכס' וליופי האשה ח' שמה מרה תהיה באחריתו והוא ית' יודע קעלומות' שאלם כפי מה שהוא ח"ה וזרעה מרבין כוונתו טובה ורצויה' ומה שחשבונו עליו לא היה ולא נהיה' לו

ענין כיהו
הסכמות
ליתו כדס
ך תהיה ה'
כי בא קו
עלמה ביו
ביתו מינ
ש אחר א'
ד וכל נכס
ה מהעבור
ואם ח"ו לא
ויולד נכס
ואו' בישיבת
גם בכל ימי
בקרבה על
רצה ללבית
האין היה
פעמי ית'
עדים אהם
של קיימא
עד שעת'
זה זרע על
תכה גמור
אחם כלם
זה בים ית'
מז' אפי' ית'
כל ישראל
א' מת סק
יא תשא ית'
האלמה
ה"ר ערש
יה' ושה
דרדע ית'
שי הנה א'
תוא ית'
יה הנכס
מת' וזה
ומהענין
מאר':
אולינן ביה
שלא פינח
ן פרק י'
כסו לאד
שאלו היה
כה כש'ן
עלה:
בו דבנח
אח"כ ט'
י לבריה ט'
נו עסק ביה
אולינן ביה
נו מפרש
ימו כפי ט'
תקיים:
ל מים א'
ל לב אש'
וכ"כ היה
לא נעשה
זמנו שנה
היא כוונת
עדים אהם
וס משתת
לפנים

הר"ם ז"ל ומהר"ר חוד הכהן ז"ל כתב דעכו"ם מל"ת נאמן להטיר ולא לאסור וכ"ס העכו"ם האלה שאינם מל"ת שבודאי במתכוין לבש' אמו ואחיותיו באו כדי לקחת אגרות כסף על הבשורה ההיא אשר בשור אומם וכן היה שלקחו להם אגרות כסף על הבשורה ולא יספו עוד להראות להם עד היום הזה :

ובר מן דין שהגם אם נאמר שדברי אותם עכו"ם הם אמתי' שראוהו מי במקום ההוא שאמרו עליו שהוא בו אפשר שהיו הדברים אמתיים ואולם היה זה קודם מיתתו כי לא נודע מהם אימתי נפרדו ממנו אם בסמוך אם בזמן רחוק ולפי' עדות היהודי קיימת כי אין לה הכחשה מדברי העכו"ם ההמה ודמיה דא למ"ס הטור ז"ל וז"ל ואפילו אם היה חדול בפניו שאין מעידין עליו לא עד ג' ימי אם מצאוהו הרוב ומכירין אותו בטביעו' עין ואין עדיין מתי נהרג חלוק שנהרג תוך ג' ימי ומעידין עליו ע"כ ואע"פ שיש חולקי' בדבר זה בל"ק ז"ל כי כ"ע מודים אחר שהדברי מוכיחי' שיש לנו אפשרות לומר שנפרדו ממנו אות' עכו"ם היו כמה ימי' ואחר כך היתה מיתתו :

וכן גם כן אין לבטל עדות היהודי הזה ממה שאח"כ היה משנה בדבריו בענין ההרגיה על איזה אופן היתה' וכן שניה בדבריו בענין המקור' שסיתה בו ההרגיה אחר אשר נודע ממנו כי מתוך פחד לבבו היה אומר אות' דברי' וכמו שאמר בסוף דבריו פלו' מת פלו' מת ואיני יכול להאריך דברי ומה לכס חקור מילין וכן פ"כ בעדותו האחרונה כשהשיעורו הב"ד והחרימו עליו לעק ואמר אי ואבוי פלו' מת מת ואין לו חיים אלא כשיקו' בתחית המתים וקצת בני אדם אמרו שהו' קה' מלת העכו"ם ההורגי' קצת מנכסיו ולפיכך היה אומר דבריו בדרך הכללה כמנהג טעם ומכסה טעמי' ועל כן אין ראוי לקחת מדבריו אלא האחרוני' שאמר בפני ב"ד אחר האיום והשבוטות : וראיה לזה שהרי הדין הוא שכל הבא להעיד על עדות אשה אין לר"ך דרישה וחקיר' וכמ"ס הטור ז"ל סי' ו' והרמב"ם ז"ל והגאונים ז"ל ואע"ב דפלו' תא' דתכחי' היא ר"ת ז"ל והיא רבנותא ז"ל הגזכר ואחר' דבי' ושלמי' ז"ל כלוה פסקי' כתבא דאמר אין בדיקין עדי נשים בדרישה וחקירה' ובפרק האשה שלום תנן אמת אומרת נהרג ואמת מת ר"מ אומר האיל וכן מביישות זו את זו הרי אלו לא ינשאו' ורבי יהודה ור"ס אומרים האיל וזו וזו מודות שאינו קיים הרי אלו ינשאו' וקי"ל דהלכה כר"י ור"ס וכן פסק הרא"ש ז"ל והטור ולפי' האיל וזה האיש בכל עדותיו שהעיד הוא מיעד על מיתתו של פלו' אין לנו לחקור עליו בדרישות וחקירות ולתפשו בדבריו ולהקשות מודייה חדידיה וכמו שהשיב הרמב"ם ז"ל בתשובה לאותם שר"ו לחקור בדרישה וחקירה בעדות האשה ואמר להם שאין דעתו נוטה בלאות' דברי' בדמקום עגונה הקילו רבנן וכל זה האגס אם לא היתה לנו עדות אלא עדותו של האיש הזה אשר אנו מתעסקים בעדותו וכ"ס שנתוספה לנו עדות האיש אשר כתב החכם הגזכר עדותו כפי מה שזכר למעלה :

ד אחר אשר העכו"ם בראותו את ישראל התחיל ואמר לומר אתה מבקש פלו' שהיה אלגנו ככה הוא מת אין לנו עכו"ם מל"ת יותר מזה שאין לומר שאחר שהעכו"ם התחיל כלשון שאלה מה אתה מבקש וכו' שלא עשה כן אלא בשביל שהבין ממש שהוא רוצה לשאול אותו עליו וע"כ קדם הוא להשיבו על שאלתו וכפי זה אנו אומרים שהעכו"ם הזה אינו מל"ת' שהאמת הוא שהעכו"ם ההוא לא אמר מה אתה מבקש פלו' אלא לפתיחת דברים שגמלת' והגם אם נאמר שהבין ממנו שרצונו לשאול ולבקש על היהודי שהיה בביתו וקדם הוא את פניו באותם דברים להודיע שמת עכו"ל אמרינן דעכו"ם מל"ת יתשב יען שלא שאלו היהודי ולא דבר לו דבר :

וראיה לזה מהא דתנן מעשה בבני לוי שהלכו לזוער עיר החמרים והלה אחד מהם והניחיהו בפונדק בחורתן אמרו לפונדקית איך חבירנו אמרה להם מת וקברתיו והשיאו את אשתו ואמרי' עלה בגמרא אומר רב כהנא פונדקית עכו"ם היתה ומשיחה ל"ת ואקשי' והא איך חבירנו קאמרי' לה ומתרינן כיון דחזייתיהו בכתה אמרו לה איך חבירנו אמרה להם מת וקברתיו' ככה נראה בבירור שגם שהעכו"ם הפונדקית ידעה שהיהודים ההמה שחזרו אליה שרצונם הוא לעמוד על ענין היהודי שהניחו אלא לולא דעתא אם הוא חי לא מות וכו' והוא קדמה פניהם בבניהם להשיב להם על מה שהם מבקשים ואפילו שהם אמרו לה מתוך

בהלכתם ואיך חבירנו והיא אמרה להם מת וקברתיו ועב' חשבינן לה מל"ת וכ"ס וק"ו ב"ד שהעכו"ם ההוא לא ידע מהיהודי שלא בא אל ביתו אלא לבקש על היהודי אשר היה אלגלו כי בית העכו"ם ההו' היא מקום תחנות היהודים בכל הזמנים והיהודי ההוא עלמנו כמה פעמים כתאכסן אלגלו ואין ביאת יהודי זה לבית העכו"ם ההו' אודעה שגא לחקור על היהודי שהיה אלגלו כחזרת האנשים ההמה אל בית הפונדקית וק"ל החלוק הרב שיש ביניהם ואם בעובדא דא חשבו רז"ל הפונדקית ההיא מל"ת וכ"ס וק"ו ל"ד דהוה ליה העכו"ם מל"ת :

וגדולה מזהא מלאנו ראינו לגדולי הרבנים שחשבו מל"ת לתוגר שאמר ליהודי אחד לא שמעת כלום ממה שסוסי ואמר לו היהודי לא שמעתי ממנו דבר ואמר לו התוגר דע לך כי תוגר פלו' הרגו והתירו הרבנים ז"ל את אשמו בדברים האלה דחשבו לתוגר זה מל"ת ויש חלוק גדול בין עובדא דא לגריעות' ובין ב"ד לסיבותא וק"ל :

ה ועוד ב"ד יש בו ענין גדול להתר האשה אפילו לדעת ר' עקיבא דאומר שאין משיאין האשה אלא ע"פ עד אחד כשר ולא ע"פ אשה וקרובים וגמל"ת דהא דמי כ"ד להאי' דמתני' דהכי תנן אמרו לו חכמים לרבי עקיב' מעשה בבני לוי שהלכו לזוער עיר החמרים וכו' עד ח"ל ולא תהא כהנית כפונדקית אמר להם לכשתהא כפונדקית נאמנת פונדקית הוציאה להם מקלו ותרמינו וס"ת שהיה בידו הרי לנו מפורש שאפילו לרבי עקיבא שאינו משיא לא שה רק ע"פ עד כשר' עכ"ל הודה במעשה פונדקית לפי שהוציאה להם מקלו ותרמינו' ובג"ד נמי הוליא העכו"ם ליהודי ההוא הבא אל ביתו הסידור והתושב של היהודי שהיה אלגלו והעיד זה האיש יעקב פרטוס כי הוא הביר החומש והסידור שהיו ביד היהודי המת ורצה אותו קורא בהם בבית העכו"ם והכיר בפעישות עין הפירא מעליא :

ו וכן גם כן עדות נתן בישושא שהעיד בשם היהודי וכו' דאין לחוש בזה משום עד מפי עד דאפי' בגמל"ת כהיה שישמע מפי עכו"ם אחר אמרו מקצת רבואתא דהו"ל מל"ת' ואם יש מחלוקת בזה אינו כי אם בעכו"ם מפי עכו"ם אכן בישראל ששמע מפי ישראל אין בזה שום מחלוקת כמפורש בספרי' הפוסקי' ז"ל :

וכן גם כן אין לומר ששאלת היהודי לישמעאלי מה זה היה לסי' עי"ס' לשלח היהודים מעל פניו שמה שהשיב אותם על שאלתם והזכיר להם מיתת היהודי לא הו"ל גמל"ת אחר שקדמה לדבריו שאלת היהודים מה זה היה לסי' עי"ס' כי אין זאת טענה לבטל כח מל"ת מאחר ששאלת היהודים היתה על שינוי ס' עכ"ל מומנהג הטוב עם היהודים וענין היהודי שהיה אלגלו לא נו"ל לא ברמוז ולא בדבור והישמעאלי שהשיב אותם לא היתה כוונתו רק להשיבם על גערת ס' עי"ס' ? וגדולה מזהא מלאנו ראינו שהתיר מהר"י ברב ז"ל באותו מעשה שגא לפניו בא' שהעיד שיהודי ה' זימן' ישמעאלי' לסעוד אלגלו ושאל היהודי את חבירו כלום שמעת מה נעשה מפלו' ופלו' והשיבו הישמעאלי' אנו מכירין מי הרגן והתיר הוא ז"ל כשותיהם ע"פ עדות זאת ובודאי דיש מזה ק"ו וכ"ס לגדון דידן וקל להבין :

ה וכן גם כן אין לחוש ממה שאמר העכו"ם העומד שמה אנו הרגתיו עם העכו"ם אל והארא"ני שהרי אפילו אם ישראל הוא שאמר אנו הרגתיו לפלו' נאמן הוא להתיר את אשתו דאין אדם משיב עצמו רשע ופלגין דבוריה וכדאיתא פרק שני דיבמות וכ"ס בגימל"ת ואומר אנו הרגתיו את היהודי דאי מוכחא מילתא דלא למירמא איתא על ישראל' קא מיכוין דיש לנו לקבל את דבריו ולהתיר את אשתו' ובג"ד בריחא מילתא דאותו עכו"ם שאמר אנו אחד מההורגים אותו דלא למירמא איתתאי קא מיכוין :

ט וכן גם כן אין לחוש משיכוני המקומות שיהודי אחד אמר שהשלק בבור ח"ל כאדם' והעכו"ם אמרו שהפילו עליו מפולת וקברא המקום גורף אל' הודי' מאחר שכל הדברים הולכין לסבגן אחד שהיהודי מת והלך לו לבית עולמו והראיה מהני דאמרינן לעיל בפרק האשה שלום א' אומר נהרג וא' יאמר מת וכו' וכ"ס כהא בג"ד דשיכוני מקום אינו כשיכוני מת ונהרג' סוף דבר בהא סלקינן ובהא נחתין דאשה זאת בעדות אחת מכל העדויות האלה היא מותרת ליבשא כדאוכחן בכל חלוקה וחלוקה מאלו העדויות ולכן תקשאל לפי רגונה ותמלא מטוה בית אישה והרובה

תלוה פס
הדי שאלו
תיו בבית
שאר שמה
הודי הגו'
נכחו אלגלו
היהודים
בפני כסף
שי' לגטור
הימי' הוא
דבר לאמר
' וכן ולכן
היה עומד
יס שהלכו
סי' עי"ס'
פי היהודי
זו עדות
המבדלים :
ין האשה
יות האלה
ה כי האשה
ובכל שום
בהאטק
כי העדות
תיר האשה
פני אנשים
הוא עומד
עם אמתה
גם על קול
והבא בג"ד
בקול קורא
שמת וכו'
ביבשה של
ה נשאת
אמרו אותם
חמות עדות
וכו' ואין
בתשובותיו
בשם שאינו
אינו שמת'
ך להספד
מש' דקס'
יו לאמר
' וכו' אלא
לא הוסיפו
ומן לאסור
וכחשיבתי
לקחת דמי
הבחישה
יו להם ולא
נאמן לאסור
אותו שאמר
ח בדברי
"ל כל הא'
בח במכתב
שכה ויהיה
ז ומד' את'

מכירה:

ה ואם הגיבוי אשר נבחה הוא משלולי ואין בו קרקע *
 הנה בדבר זה יש מחלוקת בין הפוסקים ז"ל כי יש
 שהם אומרים דמה שתפס תפסה וירש' וירש' מה שתפסה ומה
 שהחזיק בנז' אע"פ שלא נשבעה * וי' דמה שתפסה ונבחה בלא
 שטע' אינה גביי' ואינה תפשה ומכירתה בהם אינה מכיר' ומתנת'
 אינה מתנה ל"ש מקרקעי ל"ש משלולי ואחרים מוספי' שאפי' תפסה
 בחי' בעלה * ואולם רמ"ב ז"ל פי' מהל' כתב וכן אם תפסה
 משלטלין בכתובת בחי' בעלה ומה גובה מהם * אבל אם תפסה
 לאחר מיתת הבעל אינה גובה מהם עכ"ל ז"ל * ומאחר דתפשה
 אינה תפשה אם מתה מחזרין לירש' הבעל ואין חוקה בהם למי ש-ס'
 בידו אם בדרך מכיר' אם בדרך מתנה כי כל מעשה בטלים
 ואחרים הוסיפו לומר שאם נתב' או מכר' או הכניסה אותה בנדוניא
 לבעלה השני קודש שנשבעה שבעת האלמנ' אף ע"פ שנשבעה אחר
 המת' שנחנה או אחר המכיר' שמכרה שאין מתפתעתה וכו' *
 וטעמא משום דבשעת מתנה לאו דירשה הוא ובחוקת מרייהו הו'
 קיימי כל זמן שלא נשבעה * וא"כ לפי דעת אלו הפוסקים ז"ל י'
 לנלד כי מה שנבחה ותפסה האשה הואת בלא שבועה דאין במעשה
 כלום ואף על פי שהכניסה אותה נכסים לבעלה השני עדיין
 בחוקת מרייהו קיימי וזה אפי' אם הגבו אותה לה בקיאי הקהל
 דטועי' הם בגבייתם שהגבו לה בלא שבועת אלמנה ואין
 במעשיהם כלום וכ"ש אם היא נבחה ומעמה בלא העמדה הפילו
 בפני שלש הדעות:

אבן מלאכו לרה"ב ז"ל ורבינו ברוך ורבי' שמחה ז"ל ופוסקי'
 אחרים גדולי' ז"ל שפסקו כי מה שתפסה תפסה ואם
 מכרה או נתנה מעשה קיימים לאחר שמה אף ע"פ שלא נשבעה
 שבועת האלמנ' וטעמא משום שכבר תפסה הנכס' בחייה ואומרים
 אלו הפוסקים ז"ל משום דל"א סבר דאדם מוריש שבועה לבניו
 ופליג דרשב"א ושמאל וא"ג' דהלכתא כוותיהו הא אומרי' התם דדיינא
 דעבד כר' אלעזר עבד * וכמה גאוני עולם נטו לדעתהו * כלפי זה
 התווסס האלה אינם יכולים להוציא מיד הבעל הכ' מה שהכניסה
 לו אדם בנדונייתה כי אם היתה היא קיימת היתה יכולה להחזיק
 בהם שבועתה שתשבע להם אכן ממי ענינין לכל הנאים מכה
 לנכס מה שביד' ואע"ג דלתיא לא מעכבה אלא בשבוע' בפי כמה כגון
 הבעל הוה מעכב שלא בשבועה ולא איפשר ליה להשבע * וכמו
 שהאר"ך בזה הרב המרדכי ז"ל פרק חזקת ונביא ראי' לזה מהא'
 דאומרי' רבא מפיק ונגה דסרבכל' וכו' * וקאמר תלמודא דטעמא
 דרבא משום דלוח דברים העשו' להשאל ולהשכיר דאבוקן דיתמי
 לא הוה מוסי מעכב לכו אפי' בשבועה אלא בהאיה בעדים שקראן *
 אלא דברים שאינן עשוין להשאל ולהשכיר לא הוה מפיק להו משום
 דאבוקן הוה יכיל לעכב להו בשבועה * ועלה בידינו כפי סברת
 אלו הפוסקים האחרוני' ז"ל שגבי הבעל הראשון אינם יכולי' להוציא
 מיד בעל האם מה שהכניסה לו אדם בנדונייתה אפי' שלא נשבעה
 וטעמא דקאמרין:

ו ואולם להוציא הדיון לאותו הני מעיר אנוניס לדבר אחד
 והוא שאם יש ליתומים האלה שום ראייה בעדים
 שמה שהוציאה אונס בנדונייתה מנכס' בעלה הא' לבעלה הב' שהוא
 ציואר מכדי כתובתה שהיתה לה על בעלה הראשון הנה הבעל
 האחרון חייב הוא להחזיר להם המותר ההוא דבמה שנבחה בכתוב'
 מה שגולה ולקח ציואר מכדי כתובתה שאין במעשה כלום והנכס'
 הנותנים בחוקת מארייהו קמתי קיימי וזה אינו אלא אם יש להם
 עדות בורה בזה דהביק' ל' בכליה תלמודא נכסים בחוקת מי
 שהם בידו והמע' וקי' ל' ג"כ דכל מקום דאז' עליו הראיה דראיה
 היא בעדים בבורים * ומעשה שאלתכם מפורשת לכל הז' דדיון
 ולתם די' בראשי פרקים: לגזור משפטים וחקים * ומה גם עתה
 כי העשה דחוקה בוקה ומבולקה * ללרות רבות ורעות אשר
 שטנו בתרונ' מנוחה דרדיכונ' הוא ית' יראה בדיוק העשה *
 ויחגנו מאלו בוכה והשכל ודעה אכיר' * נאם אחיכם שלמה
 דוראן ס"ט:

באשה אחת הוציאה ממאה בכך חובלת ונמל' התמאה היא לתוך
 המאלל והכף היא לא קנחה אותה האשה אצטרף בשארה כמו
 שהיא במעט ממאה מדובק בלדדיה וא"כ לאחר שעה או בשעת
 האשה היא הוריה קדירה ומשכיל של בשר מעל האם והכניסה
 אותה על הארץ כמו שעה או יותר באופן שמה הקדירה מהרת'
 וא"כ באותה כף בשגגה מונה הוציאה התבשיל אל הקערות ויש
 מי שר' לה לאחור התבשיל והקדירה והכף וכו' *
אני אומר שאם המעשה היה על האופן הנז' שהכל הם מותר'
 ואין בהם בית מיוחד שמתמר שהאש היא אומר' שהקדיר'
 נחה מהרת' ומה התבשיל ההוא לא היתה היר' סולדת בו כ"כ א"כ
 אין כחן ביטול שמתמר שהקדירה בלעה והכף בלעה וירדך שנשאר
 בכל הכף ואין בליעה לקדירה ואין פליטה לכף אלא ברם ויהי' ויחזיק
 גמורים ולפי זה אין כחן משל אלא מתעבות הממאה שהיא מ'דובק'
 בלדדי הכף שנחעברה בתבשיל וזה דבר מועט הוא ובטל בששים
 דאכן שהדי וברי' ל'ן שלא היה מדובק בלדדי הכף מהמת' לא מועט
 של מועט לבדי התבשיל והכס עיניו בראשו לדעת דבר זה ואין
 האין להתמיר ולאסור דבר שהוא מותר * וברור הוא וחתה עתה
 בני ברוך תהיה לה' אכיר' * נאם העשיר שלמה דוראן ס"ט:

שאלה לז

מוסתגאים הקהל הטוב'
 והקדוש אחים ורעי' קהל
 מוסתגאים יש' ובראש
 הכבון ה"ר הרחן אלזון יצ"ו * וה"ר מאיר בן דויני יצ"ו וכל העד כלם
 קדושים * לעבודתו ית' נגשים חלונים מוסים * ה' עליהם
 יחו וכו':

הנה לא אודיעכם כי בזה אלי שאלתכם בענין אשה פלו'
 שהיתה אלמנה מאישה פרה בן בדו' י' ג' שנבחה קודם
 נישואיה עם אישה האחרון קלת מכתובתה ובאחר לה קלת מכתוב'
 על גביה ובשעה שרמזה לנבחה כתובתה אמרו לה האפוטרופסים
 שתשבע שבועת האלמנה קודם הגיבוי והיא אמרה להם שלא ישלמו
 לה מה שנשאר לה מגיבוי כתובתה עד שתשבע שבועת האלמנ'
 כפי מה שחייב הדיון וכן היה שהגבו לה קלת מכתובתה והשתלו
 עד אחר השבועה ובזי בני הלכה היא ונאשת לאישה זה שהיא עמו
 והכניסה לו בנדונייתה מה שנבחה ומה שנשאר לה על גביה ומכ'
 כתובתה * ועתה בזה הוא ובעלה זה האחרון לתבוע את הנשא לה
 מכתובתה והאפוטרופסים עני' אותה דבר שלא יגבולו כלום
 מהנשאר לה עד שתשבע שבועת האלמנה והבעל האחרון לעק'
 ואמר לא תשבע אשתו ורצה שאשתו תבוע מה שנשאר לה מכתובת'
 בלא שבועה יען כי הוא אשת איש ואין הדיון שישביעה כפי מה
 שעלה הוא על דעתו:

תשובה

אמת הוא כירב האיי ז"ל כתב שאש'
 איש אין משביעין אותה אלא כותבין
 לתבועה כי היא נכתובה לו שבועה
 ואם תהאלמן או תתגרש תשבע * אך הרא"ש רובים מהפוסקים
 ז"ל כלם הסכימו שאשת איש שנתחייבה שבועה שמשביעין אותה גבי
 השוה הכתוב אשה לאיש לכל דינין שבתורה וכן פסק גדולי' האחרוני'
 מהר"י קארו ז"ל:

ואחרי הדברים האלה אני מוסיף ואומר לכם כי לא נפל
 המחלוקת בין הני גברי' דריויתא אלא בענין כשהאש'
 היא כתבעת מאחרים ורובים מונה מומן דלדעת רבינו האי ז"ל
 מאחר שאינה שורעת לתבועה מומן מרד' שהיא אשת איש שכל
 הנמוא אשה הוא שלו לכן אין מוזמנין אותה לב' ד' ואין תובעין אות'
 לא למומן ולא לשבועה * ולדעת הרא"ש ז"ל ומאין דעמיה ז"ל
 שהגם שהיא אשת איש ואינה משלמת על כל זה מוזמנין
 אותה לבית דין ומשביעין אותה כדי שמתח' השבועה
 אולי תודה שמומן התובע הוא מלוי' בידה או נתנה אותו לשום אדם
 אם לבעלה אם לזולתו או יטול אותו תובע אותו מומן שהוא מלוי'
 ואם לאו ר"ל שאינו מלוי' כשחודה מממת השבועה כותבין לנאבע
 שטר על פי הודאתה והיה ביד התובע עד שתתאלמן או תתגרש
 ותקבל כתובתה ותפרע לבעל דינה זהו טעם הרא"ש ומאין דעמיה
 וכון ויציב הוא ז"ל:

ענין לז

לכבון וחכם תלמודו ה"ר משה
 חיון יצ"ו * אמת כי מעשה היה

לה שחתי
 באומות
 הספיקות
 על הדיון
 היה יכול
 פי שהיה
 שי וכו'
 היה האשה
 ל' למשפט
 וכו'
 בח' ד' כה
 ידיו ורש'
 נכ' לכתוב
 אלא הבעל
 שאם בא
 לא שבועה
 גובה אלא
 שבע עליו
 שלא היה
 ויזמין כיו
 'אחר הא'
 זמרי' וז'
 השוה
 גבד' תי'
 דם מות'
 ע"פ שתי'
 ו להלכת'
 כתובתה
 האחרונה
 וין נפיק'
 ז' ולדעת
 רעין שלא
 קולי לבני
 עבד הני'
 וי' והנמא'
 'אין ויש'
 עדיין לא
 אם נבחה
 כ"כ' הנה
 אין בזה הוא
 ון תפיש'
 ויחייב מיד
 ידיו קיימי
 ל'ן תפסה'
 י' בהם כל'
 קהל שמו'
 שביעו את
 מהם עני'
 ז' דייני' ק'
 בנדוניית'
 שתו אומי'
 חקה האול'
 ור' לבעלו'
 ו' בחוקת
 וכל הבעל
 ז' שכל זמן
 ת שאלת'
 ו מהלכות
 רה

ואולם

לענין גדון דין שהאשה הזאת היא טובעת האויב
מזמן מיד היתומים לבבות מה שנאמר לה ומכתובת
כולי עלמא יודו בזה ויאמרו שאינה גובה כלום מנכסי יתומים אלא
בשבעה כדן האלמנה שאינה גובה כתובתה אלא בשבעה ואם
לא רנחה ליבעי אינה מושיבה מידם כלום וכי מפני שהיא אשת
איש תטול מנוון אחריה בטענתה בלא בשבעה אין זאת שורת הדין
ולכן אין לפורעה כלום אלא בשבעה ואם לא תשבע אין לה כלום
והדברים מבוררים וכ"כ הרמב"ם ז"ל וז"ל מתה האלמנה קודם
שתשבע אין יורשים יורשים ומכתובתה כלום שאין לה כתובה עד
שתשבע ואם נשאת קודם שתשבע הרי זו נשבעת אחר הגישות
ועוטלת כל זמן שמתרה עכ"ל ז"ל

וכפי

זה אני אומר שהב"ד והפטורפסי היתומים שפרעו לה
בתחלה מה שפרעו ואחריו השבעה שהסכילו לעשות כי
מי זה אחר להם למרוע קצת ואח"כ תשבע כשתבוא לבבות מה
שנאמר לה שמת ואולי תמות היא או הם או שתבלבל השעה ולא
תביא לידי שבעה על מה שנכתה אין זאת מהם כי אם חסרון דעת
וסכלות והוללות ואי אמינא יקוב הדין את ההר ה"ד אשר
הגבו לה מה שהגבו לו טועין הם בדבר משנה וחייבין הם לשלם
מזינתם כמו שמבאר הדין בענין דין שטעה בדבר משנה וכו' ואין
ק"ל דלא דיקא בדבר משנה אלא אפילו טעה דין שהוא פשוט
בדברי הפוסקים ואין בו רצוא ושוב הו"ל בטענה בדבר משנה
וכ"כ בג"ד דאית ביה תרומיה דבר משנה כדתנין אין נפרעין מנכסי
יתומים אלא בשבעה ודברי הפוסקים ז"ל כלם מודים בדין זה
שהאלמנה אינה גובה אלא בשבעה וע"כ אני אומר לכס אבסוהי
שערי לדין זה שהגבה לה קצת ומכתובתה על סמך שתשבע לבסוף
ולא תשב דרכו לומר שמתה או נכתה או מחלה או התפסה לרדי ולבסוף
לא תשבע והיה לה לשלל מה שנכתה אם מעט ואם הרבה

ב ובכן

אני מוסיף לומר שהאשה הזאת דלא מיבעי' שהנשא'
לה מכתובתה שלא תבטל אלא בשבעה אלא בשבעה אפילו
הגבוי בידה בשכר לא מחזיקין ליה בידה אלא בשבעה ואם לא
תראה להשבע נריכה היא להחזיר מידה מה שנכתה וכו' וק' שאם
יש עדים וראיה ברורה שהאשה הנזכר כשנתנו לה בתחילה
האפטורפוס והב"ד התנו עליה שרריכה היא ליבעי והיא גם היא
קבלה עליה שתשבע על כל כתובתה ותגבה את הנשא' לה אני
אומר כי מה שנכתה אינו אלא כי אם בחזרת פקדון והלוואה ע"כ
עתה שאינה רוצה ליבעי שהיא נריכה להחזיר ליתומים מה שנטל'
ואינה יכולה לומר אין שקלי וידי שקלי כי לא נטלתם בתחלה
כי אם על סמך השבעה ואם לא תשבע תחזיר ליתומי' מה
שנטלה כל זמן שימצא לה ממה להחזיר או תשבע ותטול מה שנשא'
לה וזה דבר מבורר ומבורר ואתם שלום

שאלה לה

עוד למסתאגים
יורנו מוריני על לאה
שמחה והגיחה בת
קטנה בת ד' שנים ואמרה זקינתה של הבת שהיא אם לאה שנפטרה
לביט עולמה כי הבת הקטנה תהיה אלה כדן הבת אלל אמה
שכני בניס וכו' ואפי' הבת אומר לא כי רק הבת תהיה אגלי כי אני
אביה ואין לה גואל קרוב ממני יורנו מוריני ורבינו עם מי הדין
ולו תהיה נזקה עם ה' אלהיו

תשובה

הנה א"ז הרשב"ן ז"ל כתב שנשא'ל
הוא על האם שנתה והגיחה אחריה
בן קטן ורצתה אם אמו שהיה אלה כי תהי'
היא עומדת במקום בתה לגדל את הבן והוא בתוך חיקה כאמו
אשר ילדתו והוא לא רצה ואמר שיהיה בנו גדל אללו וכו' ופסק
הוא ז"ל שהדין עם האב והבן יהיה אללו לגדלו וללמדו מוסר השכל
וללמדו תורה ולחמול עליו כאשר יחמול האב על בנו וכו' ועתה
בג"ד שהנעוץ אחר האם הוא בת ולא בני יש להסתפק אם דין אחד
לכה כפי מה שכת' א"ז הרשב"ן ז"ל וכו' או אם י"ל דשנייה בת מבין
דבת היא נריכה לגדולה האם יותר מהבן כמו שידוע מטבע הענין
ולפוס כן איכא למימר שתוכה הבת הנעזבת אחרי אמה אלל אם
אמה מאחר שהיא רצתה לגדלה ולהיותה מטעמה בה כי אין זאת
כי אם רחמנות גדולה ממנה על בת בתה ועדיפא היא לבת שתהיה
אללה לקשתיה אלל אביה מאחר שהבת לא שייך בה לימור

ולקלישות

החורה וכו' דעתי אני אומר שטוב הוא הדב' להיות הבת
היא אלל זקינתה לגדלה ולהטפיל בה כחמה
אשר ילדתה כי רחמי הזקנה על בת בתה כרחמיה על בתה
ענמה אך אמנה אם הזקנה הזאת היא נשואה לאיש אחד
אשר לא אבי הנפטרת הוא אני אומר שלא נתתן הבת לה לגדלה כי
האב הוא זרה גדולה היא אליו לראות בתו מונחת בבית איש אחד
אשר לא קרוב לבתו הוא כי בודאי הבת היא תהיה ככבוד אבן ונצל
החול על לב האיש ההוא ואם יהיה כמתירש לאשמו קצת ימים
לטפל בבת בתה אין שהדין דלא כן עם לבבו ולכן הדין עם האב
להולך בתו אללו שתהיה יושבת בביתו אפי' עם אשה אחרת כי עיני
תהיה פקוחה עליה יומם ולילה ואין כבודו שיהיה טפול בתו ונעדר
גדולה על איש אחד וכן הוא האמת שהרב ז"ל אגו' פסק בכתובת
אחרת בחלק ג' מתשובותיו בסי' קנ"ד שאם האם אין לה זכות אפי'
בבת עיין שם כ"ל הכער שלמה דוראן סי' :

ענין לפ

מעשה היה כי ראובן יש לו
מנות אחת סמוכה לתלמידי
שמעון והמנות היה הוא בשבך
של סומרים גדולים ושכירות הרב וכפי המקום שהיא סמוכה לתלמידי
הגו' לחצר הגו' מי אפשר שיכניסו המנות הגו' לחצר הנזכר וכו'
שיספיקו מהחצר הגו' בחנות הגו' ולא שיספיקו פתח מזה לזה כי
כפי סמיכותם מי אפשר להיות בין החצר ובין המנות שיש ענין
בעולם וגם כי המנות הגו' לפי חשיבותה בשכירותה ובמטעמה
תבע בה יד להכניסה לתלמידיה ללא חוק מקצתה ודוראן
בשנת ורעב כבד בארץ הוצרך למכור המנות הגו' אם לאורך
מוותו ומוותו אנשי ביתו וכן ג"כ מדמיה רצה לתת לפתח
בתו להשיאה לאיש עבד הארץ לפרוע תלמידי המנות הגו' המנות
שעליו וגם לפרוע עבד הקהל במסים וארנוניות כי המנות
מעבדי המלך אגים אותו לומר תן מה שעלה עליך במסים
וארנוניות ובכן ראובן זה מכר המנות הגו' לבני ונגמרה האקמה
ביניהם ופרע לו הקונה דמי המנות היה יחי' כשמוע שמעון ככל
החצר הסמוכה למנות הגו' הנזכרת היה בא ואומר כי הוא חלו
תהיה הקנייה במנות היה מדינה דבר מוצר ונפלה הסכמת המנה
שמעון ימחק המנות מיד לוי הקינה בדינה דבר מוצר ונפלה
על זה מתלמיד ישי' :

וזאת

תשובתי של המקבל אמרין בענין דינא דבר מוצר
חזינא מי אפשר ונשוינתה או ריכבה דדיקלא חזינא
יכול להכניס אפי' תלם אחד וכו' ואי לא לא וכו' וזוהי פסק רות
ז"ל ומאן דעמיה ז"ל שבבתי' אין דינא דבר מוצר דבהסק
מושונות וריכבה דדקלי נסתלק המוצר נ"כ הבתים הם מוצר
בחומוות ואינם מתערבים יחד ואע"ז דמלקו רבי' על ר"ל
ז"ל ואמרו דאית לן דינא דבר מוצר גם בבתי' עכ"ז בג"ד נ"ל
שכל העולם מודים דלא שייך דינא דבר מוצר וזה דעמיה
דרז"ל החולקי' על ר"ת דאומרים דיש דד"מ בבתי' משום שיש
אם הבתים הם מופסקים בחומוות אפשר להם להתערב
בפתחים ולכן הם עשויים וכו"מ הרשב"א ז"ל בתשובה ז"ל
ראיית כ"ת שאין בבתי' דינא ד"מ אין הגדון דומה לראיה
מלע אין עשוי להסתלק וכן ריכבה דדיקלא דבר חשוב הוא
הבעלים עשויין לעקף ולאבדן וא"כ שדות חלוקות הם לשלם
וכל בתי' דרכן לחברן בפתחים ולכן הם עשויים עכ"ל ז"ל וכו'
כפי דברי רבינו הרשב"א ז"ל שהתנה ואמר וכל בתי' דרפס לתת
בפתחים והוספי' ואמר ולכן הם עשויים ש"מ שהמנות הזאת שייך
דרך לשום אדם לחברה לחצר ולפתוח בה פתחים ואינה עשויה
לכך דלא אית בה דד"מ וכו' ל"ש לסמיכותה עם החצר הגו' הוא
באופן מעוקם ועליה וירידה ואין לה דרך להסתבר עם החצר
לא בהפסד המנות מאימתא וכפי זה לא אית בה דינא דבר מוצר
וכו"מ הרשב"א ז"ל בתשובה סי' שצ"ו בענין מקומוות בית הכנסת
שכת' שיש להם דינא דבר מוצר וכתב שם ז"ל על מקום כ"ה שיהיה
כותל עבה יותר משפת מפיסקו וגובה לגד בן החצר יותר מן
גם ושיבתו של זה גבוה מישיבתו של זה קרוב לב' ורחות כ"ה
השכונ' היא גבוהה כן ועולין לה ממדרגו' עד שאין דרך לחבר שני
המקומוות האלה בשום פנים שאין בו דד"מ שאין ד"מ תלוי בשכונת
שלא

שלא יזיקנו שא"כ למה אמרו חז"ל ויכול להכניס אפילו תלם אחד וכו' הלא הכל תלוי בהגעת בית בבית עדה בשדה ובזה שאין דרך להביע זה בזה אין בו משום דינה דבר מנראה עכ"ל ולפי זה לכדון דין כ"ש הוא דאין שום צד ומציאות להביע המות בבית או הבית במנות כפי מה שהוא נראה לעין כל :

עוד

אית לן ראייה מדברי האשל הגדול באגון מהר"ק ז"ל שכ"כ בטע"מ ז"ל ולכאורה היה נ"ל שאם הבית היה חלוק בטלע שא"ל לערב ב' הבתים יחד לכ"ע לית בהו דד"מ דהיינו אפסיק משותפת וכן אם כותלי הבית עבים וחזקים שאין דרך להסתר דמי להפסיק רוכבא דדיקלי דלית ביה דד"מ והוסף וכתב ז"ל אך מלתי סתב המרדכי ז"ל אי אפסיק משותפת וכו' ומכאן מוכיח ר"ת דלא שייך דינה ד"מ בבית והנרות הלא בשדות וברעים שהרי בבתלים איכא כותלים חזקים משותפת וכו' עכ"ל ורבי"ם פי' דמלכותא עושין דין פשוט דד"מ בבתים וכו' עכ"ל המרדכי ז"ל : ואם כדברי כיון שר"ת הזכיר שבבתים איכא כותלים חזקים הו"ל לרי"בס ז"ל להזכיר חילוק בין כותלים חזקים לכותלים חלוקים הלא בודאי לא שנה וכלל בתים איכא דינה ד"מ ומעמא לפי טעמא דפ"ט שהכותל שבין ב' הבת' עב וחזק ואין פותחין פתח מזה לזה יכול להשתמש באחד מהבתים בעלים ושמן ויון ודברים הרריכים לבית ובבית אחד לדירתו או שיעשו חצר אחד ע"י היקף המדמה לפני ב' הפתחים וכיון ב' הפתחים לחצר אחד הרי הוא משתמש בשתיים כאלו הם פתוחות זו לזו ככל עכ"ל ז"ל ואת הדרגה תראה שלא חורבו הגאון מהר"ק ז"ל ומסברתו הראשונה הלא מלך שומל מליאות להיות תשמיש ב' הבתים יחד אם במה שיהיה אחד מהם מיוחד לענין ולשמן וכו' ודברים הרריכים לבית והאחד מיוחד לדירה באופן ששני הבתים כאלו שניהם הם בית אחד לענין תשמיש בעלי בתים או שיעשה להם חצר מקיף את שתיים אך אמנה כד' דשתי המלכות לא שייכי שאין תשמיש המות עשוי ללרבי תשמיש הבית כי כן התנה הגאון ז"ל ואמר בענין שמתן ויון ודברים הרריכים לבית וכו' ואולם הכא כד' תשמיש המות ויון לסחורה ולמשא ומתן והבית תשמישו לדירה ולרבי הבית אי"כ לא הוא בבית אחד וכן ג"כ ה"א לעשות להם חצר להקיף שניהם יחד עד שישתמשו שניהם בשפת אחד כי כן לא יעשה במדינה אחת לעולמים להיות היקף אחד לבית ולחנות אי"כ בטל הטעם בטל דבר ואין כאן דינה דבר מנרא :

ב עוד

גדולה מזאת יש לנו טענה לבטל דד"מ מכ"ד דזה המורכב מן מר אלף מחמת דחוקבדי לזון ענמו זניו ובנותיו כי שנת מוכרתו הרעב כבד בארץ גס להשיא את בתו לזניו גס לפרוע המס למלכות כי כל הדקוס היו בויחד והנה בפרק המקבל אמרין לכרגא ולמוזני ולקבורה לית בית משום דינה ד"מ דאמרי כהרדעי לכרגא ולמוזני ולקבורה מונגינן בלא אכרזתא וטעמא דמילתא הוא דדברים אלו הם נריכים להיות במהירות כפי ערך המכירה ואי אמרין אית בהו דינה ד"מ לא אשכחין קונה דריות לבן המגר שיש לקנו וביני בני העלוב העומד למכירה ימות מחמת דחוק ולבן בטלו ז"ל בענין זה דינה ד"מ שאינו אלא מחמת עשיית הטוב והישר והוא טעמא ג"כ לביטול האכרזתא לפי שמכירה זו ליתא לרובה בשם ופדאית הוא דהאי לרובה מרבין דין דינה ד"מ הא אישתמיטתיה האי הלכתא ועל כן נתעסק לעשות דרכים בחילוק ויכל להראות פנים שהמנות היא אפשר שיבוא זמן שיתכן הענין שיתערבו יחד המגר והמנות ולא איתא להאי מילתא דד"ל לא השנו לערוב בית בבית הלא לפי הטעם היא ורואה לזה דאמרי ז"ל אי ריכבא דדיקלי מוסיק וכו' וריכבא דדיקלי הרי אפשר דלאחר זמן שיסור משם וליהו ב' המקומות יחד וכן ג"כ אמרי דאסיק דעתיה הגאון מהר"ק ז"ל בתחלה שאם הכתלים עבים וכו' וכן לדעת ר"ת ז"ל דאמר כל כותלי הבתים מוסיקי והרי לאחר זמן אפשר להם לסור משם והיו הכל יחד הלא ש"מ דלא חזינא הלא לשעה היא :

ואעפ

שיש מגדולי עולם שהוציאו ממשמעות לשון רש"י ז"ל דגם באלו דאי ידע המגרן מעכב על הלוקח מליקה לוקח המגרן מדינה ד"מ הלא שאין מאחרין מלמכור ללוקח עד שישאל למנרן אם רוצה ליקח אם לאו עכ"ל כד' שכבר מוכר המוכר ולקח הלוקח ונתקיים המקח בניהם כפי הדין ואי"כ צא המגרן להוציאה בדין דינה ד"מ בודאי הוא שאם רש"י ז"ל מורה

לית ביה דינה ד"מ דאי לאחר שקנה הקונה אמר רש"י ז"ל דיכול בן המגר להוציאו מהלוקח היינו דינה דכלהו בר מנרא ומה יחרון עשו ר"ל להאי מילי אכן דברי רש"י ע"ה אינם כי אם שצא בן המגר קודם שנתמרה המכירה ביניהם ורצה לקנות שיכול לעכב על הלוקח ויקח המכירה היא המגרן ולפי שהיינו אמרין שלפי דעת זאת האומרת שאם ידע המגרן וצא לעכב על הלוקח מליקה שיכול הוא לעכב מדינה ד"מ ה"כ לפחות כדי שלא לגרע זכותו אנו נריכין להודיעו ולשאול את פיו אם רוצה ליקח אם לאו לפי שאם נחתך את המכירה אפי' שיבוא ה"א חתך ומיד לעכב אינו יכול ע"כ הוסיף רש"י ע"ה ואמר שאם ה"א חתך מאחרין מלמכור ללוקח עד ששאל למנרן וכו' ואולם בשאר המוכרים בודאי הוא שאין נריכין לשאל את בן המגר לפי שאפי' מוכר המוכר וקנה הקונה אם קשידע בן המגר בא לטעון להוציא המכירה לעצמו הדין עמו ומה לנו לשאול את פיו בתחלה עדיין הרשות בידו ואפי' יעברו ימים רבים ואח"כ בא לטעון ונתן טעם לעצמו על מה שלא בא לטעון עד עתה וראו ב"ד שיש ממשות דבדבריו הדין עמו אכן בהאי מילי דאין לבעל המגר כלום לאחר גמר מעשה אפי' שצא חתך ומיד הוא לן למיסק הדעתיה ולומר שדריכין להודיעו וכו' לכן כתב ע"ה ואמר שאף בזה אין צריך להודיעו אי"כ כד' שכבר נעשה מעשה ונתקיים המוכר בן המוכר והקונה לית דינה ד"מ גס לדעת רש"י ע"ה וכ"ש לדעת ר"ת ז"ל שפירש דלית צהי מילי דינה ד"מ כלל אפי' שצא קודם קיום המכירה וכו' המור"ם ז"ל המוכר כדי לנאול בקרוב או ביפיה או לפרוע מס וכו' עד ולמה אין בהם דין בן המגר שכל אלו ערודים הם למכור ומשום גורף גדול מוכרים וא"ת יש להם דין בן המגר לא יוצאו לוקח שהרי אמר למה אטרח ואקח כדי שיבוא זה ויסלק אותי ואין הבעלים יכולים להמתין עד שיבא בעל המגר מעות ויקנה עכ"ל ומדלא חלק בין אם בא המגרן קודם גמר המכירה או לאחר גמר והדברים פשוטים וברורים וא"ת ירחנו נפלאות מתורתו ויטע בלבבו אהבתו ויראתו נאם הנעיר בחלקו יגיל וישמח שלמה בכמ' הר' צמח דוראן ז"ל ה"ה :

שאלה מ

בסכר לא לבנו ומס ה"ר יהודה זמור ז"ל : נכון לחשים דבריו נעימים

וזהו לנפשים טוב הוא וטוב טעמו אל ה"אל החשים יקרי חמודי האובי וידידי ארד ומאמן עם קדושים נאמן נכון והכס ה"ר יהודה זמור א"ל"ס יתנהו ויברכהו ולטובה בעדו יגמור ויוסיף על ימיו ימים יבלה ימותיו בטוב ושנותיו בנעימים : את קולך בני שמעתי מתהלך בתוך גן א"ל"ס בעדן מקדס לשונך לשון הוסיב טהור מווקק שבעתים מחוקים בחוק חוג הגיון הלך הן והטהור תמומים ערובים במערכות השכל הישר והמאורש עונים במענה לשון למודים חדים חיות במעשה חידודין מומרים בטעם טעם אמרי בנות כלמנח צניגות ערבו עלי דברי דודי הם ולי מה יקרו רעיהם מה עצמו ראשיהם אך אמנה לאחר החיתוך כי הגדלת מעשי לפני אלוה עושי והעצמת והאדרת כחי וחילי בדברי עמומים אשר המה נפלאים מומי רחוקים ומבולי אלוה את כ"ת שלא להוסיף אלי עוד פעם אחרת כדברים האלה לאמר להפליג עלי בשיר ומזמור ולעשות לקל אמור כי כבודי לפירוטני לזכרני במאמר אחד דיווחתי וזוהי השמח לקול הקריאה והעמתי כי נפשי קנה בלחם הקלוקל שאין ריבוי אחר ריבוי אלה למעט ולהקל ולולה שבאו דברי כ"ת אלי על אותו אופן הייתי מראה אותם אל כל המצרים והתלמידים ורעים ודודים לעשות לך שם ותהלה ותפארת על כל דברי האגרות האוגרת חכמה ודעת ודברי חן ונעימות שכלם מתאימות וטובה אין בהם ונונה להם וזיקוקין דגור נפקין מנאן ופוס ממלך רברבן ושינין די פרולא להון והוד והדר וכבוד א"ל"ס נטוי על רהטיהם כלו אמור כבוד בכבוד תרום קרקך ויזכב שמים יהיה בערך ויריבך על בנתיהם ההלכות וישבת עולם ועד שאחני המנוחות ותראה צנים לבנים הגונים ונאמנים ובחורתי' תהיה נודע ומסויים ובכל מכל כלתיה שריר וקיי :

ואתה רע בעיר קראומן שנפל בית אחד על חמשה נפשות ומכלל ח"י אחד שמו דוד קטרחן וכונו נער קטן וכאשר באו בני אדם

היות הבת : בה כחמה : ים על בניה : לחם אחד : לגדלה כי : ת ח"י אחד : ד אכן ונפל : קלת ימים : יין עם אב : גרת כי עני : ל כמו ועני : שק בת שובה : זכות אפי :

אופן יש לו : לחמנו : יא ה"א ששן : שמו חמו : המוכר ה"ה : מזה לומר : ז שום טעם : ובמעלה : ורואין : חס לזון : שת לפרעה : הכו' החסות : כי העשית : לך ביימים : מרה הלוקח : שייטון : כי הוא אלו : זכמת חסות : וראו שאמר :

דבר מנרא : לא חזינא : זוהי סקרת : יא דבהספק : הם מונבלים : דבים על ר"ת : ז גדל ג"ל : זה דעמא : ס משום שאין : להסתיר : ובה וז"ל : לא היה : דרנס למגר : ת האות שאין : ואינה עשויה : לר הגו' ה"ה : עם החלום : ז דבר מנרא : בית הכנסת : חס ב' שהיה : ר טוב וצמח : ורחות שכל : דך לחבר שו : עליו שבטתו : שלא :

אדם לחזור את המפולת מעל הנפילים אשר היו צורך וימשו
 ויעלו את האב בתהלה ומלאו בו רוח חיים כמו שיראה מהשטר אשר
 שלחם שהעידו עדים כי כשהולידו נחמו מים בפיו וראו שקמץ
 פיו על המים מעליו ונחמו היה מתנועע בהעברת המים בתוכו
 וגם העיד אחד מהם שראה אותו מרפרף בעינו אחת והאחרים
 הקוברים להוציא את הנפילים לא הספיקו להוציא את בנו של רבי
 דוד הנזכר עד שמת דוד מיתה עולמית ובהולידם את הנער
 הולידו יבש כעץ שראה מתיבש ההוא שהיה מת ומקודם לאתו
 מהמפולת שעות הרבה כמו שכתוב בשטר הנזכר. ואמרת כי בעלי
 תורה הנזכרים אחכס עמדו בשני חלוקות לקלות בלי חלוקה
 אומצית כת אחת אומרת כי אשת דוד הנזכר היא זקוקה ליבס
 לאשר בודאי מת הבן לדעתם קודם האב ונתחמת להם זה ומראה
 וטענה ראיה היא כי הבן בהולידו היה יבש כעץ ויותר קר מהאבן
 והטענה כי טבע הענין מתיבש שמת הבן קודם האב כי כפי קטנות
 הוא מת בתחלה לפי רוב ערמת העפר שהיה עליהם. ולכן
 נתחמת להם מתוך כך כי המת בתחלה הוא הבן והאב שמת בן
 אמן לו ואשתו היא זקוקה לחיותו מדין תורה. וכת אחרת אומרת
 הגה אלו רואים כי האב שיגא בתחלה מת מיתה עולמית ואחר כך
 הולידו הבן אף על פי שלא מת יבש כעץ. עכ"ל האב הוא מונח
 לפניו מת והא"כ כשיא הבן אעפ"י שיהיה מת אלו אומרים כי עם
 יציאתו ממש יצא נשמתו ונתנו טעם לדברים שהמציאות איתו
 אמרו כי הולידו בחוק מתחת העפר והחוש והשכל מעידים כי
 אותה שעה יצא נשמתו וקיים להו לפי דעתם כי האב מת בתחלה
 ובעת מיתתו בן היה לו ולכן אשתו מותרת לשיק בלי רגוע טוב
 ואמרת כי לא ריתקם לעשות מעשה לדרך בדרך כת אחת מהכתובות
 עד אשר תעמדו על דעת יבש שמתה רוחי ללכת שמה תהי' רוחי
 ללכת ואמרתם כי כאשר ברו לבאן אכנסים מאגשי נקוחין. שאלו את
 את פי חד מרבין מהרנו זאת ואמר להם כי הכת האומרת שהא"כ
 זקוק ליבס חליה דעתו נוט. ועל כן יבס שמת לקול הקריא' אמי'
 כי יבס אשת אחיו ידומשה. ולדברי המור' הזה אור כשלת' עשה
 ע"כ לשון שלחכם:

תשובה

לית הלכתא לא כהילך ולא בבילק
 לא כהנהו דאמרי שהאשה זקוקה
 ליבס בודאי ויבמה יבוא עליה ולא
 כהנהו דאמרי דהיא מותרת לשוק ואין ליבמה בה שום אחי' ותפיס'
 דהכי ק"ל בכולהי מתני' דיבמות וסוגוי' במרא דכלהו ספיקו
 דליהו ביבמין דחולצין ואין מייבמין דמשום ספיקא דאשת אח של
 במקום מזה שהיא ערוה דאורייתא ומשום יבמה לשוק שהיא ב"כ
 ערוה דאורייתא ע"כ. חולצין ולא מייבמין דזיל הכא לחומתא וזיל
 הגא לחומתא. והרמב"ם והטור ז"ל תנו להו לכלהו ספיקו דגמרי'
 בזה חולצין ולא מייבמין דרשו מעל ספריהם וקראו ובעלהי הלכו'
 יבס ומליצה דהרמב"ם ז"ל כתב וז"ל ולעול היו זכור בכל הספיקו'
 הללו בעיקרים אלו שכל מה שיסתפק לנו שמה בת חליצה היא לאיש
 הזה או אינה צריכה לחליצה מונח אינה נחרת להגא לשוק עד
 שיהלך לה אותו האיש. וכל מי שיסתפק לך שמה ביהא חסורה
 על איש זה בין מדת' בין מד"ס אינה מתייבמת לו עכ"ל ז"ל. ולבני
 ג"ד הגם שהעדים העידו שהאב בעת יציאתו מתחת ערמת העפר
 היה מרפרף בעינו אחת וקמץ את פיו על המים שנחמו לו והעבירו
 בגרונו וז"ל לפ"י כי הא"כ ההוא ביש גדל היה גושם באותה שעה
 וק"ל דגושם חשבין ליה כחי לבני טומא' מת ולזקוק ליבו' וליפטו'
 מתיבסם כדתנן ס"ק דאהלה המגוייד והגושם וכו' הנה העדויות
 בהמה היו מועלים לנו אם הית' הולאת האב והבן יחד והיינו רואי'
 צראיה חושית כי הבן מת והאב גושם כי אז היתה אשת הגנת זקוק'
 ליבס בודאי ויבמה יבוא עליה. יאכן אחר שלא הולידו הבן אלא לאחד
 מיתת האב מיתה עולמית. ויהיה עכוב מועט בין מיתת האב ומיתת
 הבן וכ"ש אם היה העכוב שעה או שעות הנה אין העדויות מחייקות
 מיתת הבן בקודם בודאי ולומר יבמה יבוא עלי' שעדיין אנו עומדין
 בספיקא שמה לא מת הבן אלא לאחד מיתת אחיו ואשתו של מת
 היא ערוה על אחיו. וכן ג"כ שמה מת הבן קוד' מיתת אחיו ונתחמת
 אשתו של מת זקוקה ליבס על כן זיל הכא לחומתא וזיל הכא
 לחומתא דמשום שמה מת הבן קודם שמת האב ונתחמת האש זקוקה
 ליבס על כן אינה נחרת לשוק אלא בחליצה ומשום שמה מת האב
 קודם לבן ונתחמת האשה ערוה על האח על כן אינה מתייבמת אלא

חולצת כי אז תהיה מותרת לשוק ויאבנו ידי חובה מזה נפשו לשון
 הגדלים דכ"ד הוא כחמד מאותם ספיקות דתנינן במתני' ובסוגוי'
 דשמתא ובכללי דכללו הגא אריותא הרמב"ם ובעל הערום
 חולצת מהפוסקים ז"ל:

ובמה

שגמלא כתוב בשטר שהבן היה יבש כעץ בשעת יציאתו
 אין זה דאי' המוציא מידי ספק דאורייתא דמותר שיש
 לבן דבר אמוציה אחרתו מידי ספיקא בחליצה מה לנו לאומדן דעתא
 ולהסתבחות לשקר במילי דכדי בענין אופור. עריות חי האמת כי
 יבס הוא וקרובו שהם רודפים אחרי הדברים האלה שאין כוננתם
 לשם שמים ואין נמחמם לקיום המנוה רק כל פונתם הוא למילי
 דעלמא זאע' דק"ל דהלכתא כחכמים דאמרי יבמה יבוא עליה
 מ'א מפילו לשם בני ולשם ופי' ולא באבא שאלו דאמר דאין מייבמין
 לשם מ'אפי' לשם חיות אלא לשם יבס מזה וחליצה להקים שם
 המת וכו' עב' רוב מריבות האנשים האלה להחזיק באבא האמת
 הוא מורה עליהם כי דרך העכו"ם שהם דרים בעיניהם להג' שדרך
 העכו"ם ההמה גנות וחרטה להם שתלה הא"כ ממש פתחם לזנפת'
 אחרת ועשוין על זה מלחמות והרגו זאבדן לא כאלה חלק יעקב ולפי
 זה אפילו היה יכול היבס ליבס אלו דאין ליבס חלק לחלק אחרת
 שכוונתו אינה לקיים מצות התורה רק לקיים רצונו ולעשות לו
 שם בעכו"ם וכ"כ לדעת האומרים כי מצות חליצה קודמת למצות
 יבס אפילו במקום שכול ליבס כ"כ במקום ספק כגדון דין.

והנה

מאלו ראוי לר'ל שחף במילי דמונחה במקום ספק
 כד' הלכו בו לגד זה ולגד זה דהכי תנן בסוף פרק זו
 שמת לפל הבית עליו ועל הבן אלו ואלו מורים שיהלוקו א' דיעקב
 מודה לני בזה שהנכסים בחזקתן. ובגמרא אמרי' בחזקת מיתת
 אילעא אמר בחזקת ורשי האב ורבי זירא אמר בחזקת יורש הבן
 וכו' הא קמין דלת' דמשום ספיקא דמי מת מהם קודם ילוקו
 המיוון ככל מיוון המוטל כספק. וכ"כ באי' רש"י דעריות דחשום
 ספיקא הית לן לחומר זיל הכא לחומתא וזיל הכא לחומתא וזיל
 לר' ע"כ לא קא פליג אה"ק אלא משום חזקה הקודמת ליומא
 האב לרבי הלפזי ויורשי הבן לרבי זירא אבל היבא דליבא חזקה לא
 להאי גיסא ולא להאי גיסא יחלוקו אליבא דכ"ע. תדע שר'
 הרמב"ם ז"ל בהיה דנפל הבית עליו ועל בן בתו וכו' כת' שזוק'
 הבן חולקין עם יורשי האב לדרידה ז"ל בהאי בבא ליבא חזקה
 וכדמפרשי למילתיה הרמב"ם ז"ל ור' ז"ל יע"ש. וה"כ אם נתחמת
 הזליגין להאי גיסא ולהאי גיסא ואמרינן יחלוקו משום ספק. וכן
 באיסורא דעריות דאורייתא דאמרינן זיל הכא לחומתא וזיל הכא
 לחומתא כלומר דמשום שמה מת האב קודם ואי' בת יבס והיא
 ערו' לאח ע"כ אנו יכול ליתמ'. ומשום שמה מת הבן קודם והיא
 זקוק' ליבס ואסורה לשוק ע"כ בעיא חליצה ותהי' פטורה מלד' זה
 ומלד' זה. וכ"כ לרבי האומר ג' במקום ודאי יבמה מצות חליצה
 קודמת כ"כ בהא במקום ספיקא דבעיא חליצה ולא יבס. ולכן
 אחוי דמיתתא צריך לאפטורי להנתתא דא בחליצה כפי רצונו
 להחיר' מידי ספק. ואי לא ציית למויפטרה עליהו דכלהו בידה'
 לאכרוחיה למיתלן לה דהכי ק"ל בכלהו הני דאמרי רשאי'ת'
 דחוללות ולא מייבשות שכוין את היבס לחלוץ. ואל יענה
 בדברי שקר לאמר כי החליצה תביא לדוי מיתה כי דברים אלו הם
 דברי מיתות כי מצות התורה מליצות לחיים נלחיים ולדי' פוטות
 העה' ומנות וכבר כתבנו כי יש נגדולי עולם אומתם שמה חליצה
 קודמת למנות יבס. ואחרי הדברים האל' לא חתומי למילי
 אחריותא דאמרינו משמיה דההוא מרבנן דאיון מילי מולייתא כי
 אמר להו. וכ"כ דאנא חייבא דלית דאמר הכי אם הוא בעל חיה
 ואי שגג ואמר לא אלא חייבא ליה הוא בר תורה. ועל דברים אלו
 שמוכו ובהם תמונו ותמוך נפשות חסידיו יתמוך אחכס בבשר
 והוד והדר ליבשכס ומועלה מעלה יעלכס כזאת נפשותם
 החשובה ונפש אוהבכם אהבה רבה החותם בשרד אל תקרב להם
 ש'ל כעל'ך מע'ל רגל'ך. שלמה דוראן ס"ע:

ומנעל החליצה אשר לקחת תמורתו מאת החכם הדיין ה"ר יצחק
 עלוש ז"ל התמונה היא כפי המנעל שתקן אדוננו וקנונו השל
 ז"ל ועליו תסמוך והוא ית' ישמור אותך מנוך. ובין המשפחות
 תהיה רופץ. כזאת נפשו ונפש התשבץ. א"כ ר' מו"ש א"ס'
 ואלה דברי האכס השלם כמול' משה משיש נר'ו אשר כתב וזאת
 על התשובה הנזכרת לעיל:

יברך

ה' מליון האהוב והנעים פלפלה תרפא ידיו
 חמוט ה' יהודה ומור י' ה' אתה הברכה
 המים והשלוס אכיר' . הנה לך תשובת ה' ר' המשיב
 כדת וכהלכ' . ודבריו וראיותיו אינם נריכים חזק ומי הוא זה אשר
 מלא לבו לחלוק על דבריו ח' בדבריו כיהי דפסל הבית וכו' .
 ולא נודע איזה מהם מתחלה הפילו במיולי דמומנה אמר' בכלתו
 הלכתא יתלוקו כ"שוק' גבי פסיקה דערוות כו כפי מסקנת הגמרא
 והשכמת כל המחברים ז"ל האש' הסור' להתייבס' ולא שייך בזה
 אומדנות וכל האומר זה דבריו הם בטלים ומוטלים ולית בהו
 משא' כי מי הוא זה אשר לא תעמוד בין עיני חששא דאיסור ערוה
 וכמו שצירא ה"ר המשיב בתשובתו הרממה והאש' חמי שלום שלום
 באת נפשכם החכם' ונפש אחיכם אשר לכבודם תמיד חושש' ובדש
 ברית האבתכם כדי שלא יקרוש ממרס וממשש' . משה בן החכם
 השלם כמק"ר ינחם משיש זכה ה' :

ענין מא

תשובה זאת השיב אות' החכם
 השלם הרב כמק"ר הררס
 עוזיאל זכה' וכתבתיא כאן
 לאשר ראיתי מומנה סיוע גדול לפסק דין אשר כתבנו אותו סימן ל"ה
 וז"ל ראה ראינו קבלת עדות אשר הובא השער לפנינו על אודות
 השת שמואל אל עונאי' שעכו"ס אחד מל"ת הגיד שגפסל בירו מת
 מושלך בחול אשר על שפת הים והכיר אותו וקברו . וזה תוכן
 העדות ואם בלשון אחרת ובמלות ארוכות ובתוספת דברים :
והנה דברי העכו"ס הוא לא נתבאר כל הגורף סתומים
 ותמוזים כיוש להסתפק בדבריו אם כאשר נפל בירו
 היה בלמותה שעה שפלטו הים או חם עברו עליו שעות אחר שפלט'
 וכאשר עיינו היטב בתלמוד ובדברי הפוסקים ראשוני' גס אחרוני'
 ראינו שיש בזה להקל' ולהחמיר' אם להקל ממה שכתבו התוספסו' ז"ל
 על משנת אין מעידין לא עד ג' ימים ז"ל ויכול להיר' דהי' דאין ידוע
 מתי נהרג אין לתלותו כי אם תוך ג' ימים' . וידוע הוא שעד שעה
 אחת כנטבע כערך ג' ימים בנהרג וכמו שפועיד סתם בנהרג יש
 לתלותו שהיה בתוך ג' ימים ולא אחר' . ימים כמו כן כנטבע יש
 לתלותו שהיה בתוך שעה אחת' . ויאל לנו מזה כדון שלפנינו הוא
 העכו"ס לא בירר דבריו שנהיה תולין להקל שבתוך שעתו שפלטו
 הים ראהו' . וזה לכאורה נראה בתחלה . אבל יש צד שני להחמיר
 והוא שהר"ן ז"ל בתשובתו סימן ע"א כתב שאין הגדון דומה לראיה
 דבשלמא בנהרג שזמנו להעיד עליו הוא ג' ימים' . שאם זמן לר"ן
 יותר קרוב לתלותו תוך ג' מולאחר ג' שאם היה אחר ג' היה ניכר
 לעין' . אבל כנטבע שזמן עדותו הוא קרוב יותר שאינו כי אם שעה
 אחת אין לתלותו שבתוך שעה עומה שגפלט ליבשה נזדמן שם
 העד ההוא שדבר זה מרחיקו השכל שיותר מלוי הוא שעה יותר
 משעה אחת' . וכיוצא בזה כתב הרמב"ן ז"ל בתשובתו סי' קכ"ח
 שאין להחמיר אלא במעידים שפלטו הים לעיניהם וראוהו מיד
 והכירוהו' . א"כ הרי לך להקל וגד שני להחמיר :

אבר

מ'מלע"ד להקל מדברי הראש' ז"ל בפסקיו והר"ן ז"ל
 שכתבו שלא החמירו חז"ל שגריך להעיד תוך שעתו אלא
 באחת עדים שראו הטביעה דחוישין להו דאמרי בדדמו' . אבל
 אחר שלא ראה הטביעה נאמן בטביעות עין ואין מדקדקים אחריו' .
 וכ"כ בט"א סי' י' אבל אחר שלא ראה הטביעה נאמן אפילו לא
 ראה מיד אחר שהועלה' . א"כ שוק' בזה העכו"ס שאמר סתם
 ואפשר הוא שראוהו שעתו והיה מכירו היטב והאובו בחיים ובמות
 עד שנטפל בו לקברו :

ועם

היות שיש לאומר שיאמר ששם שזה העכו"ס לא ראה
 הטביעה אבל אפשר שהיה וידעה ומה ליראה ומה לי ידע
 עדין נחוש שיאמר בדדמו' כמו שכתב הרמב"ם ז"ל סימן ע"ח .
 ואמר לו עדין כסמוך בזה להחמיר על דבריו ר"ח ז"ל שהביאו התוס'
 ז"ל גס הראש' ז"ל הביאו בפסקיו שאם נמצא המת שלם ומחי
 טביעות עינא ואפילו לאחר כמה ימים ועל זה הכגו האידנא
 להחמיר נשי האש' שטבעו על ידי הכרה בטביעות עין בלא סומני' .
אם כן כיון שראה מעדות העכו"ס הגובר שמואל אל עונאי'
 מלאו שלם והכירו היטב עד שמתוך אהבתו אללו
 קברו' . אנו תולין בזה להקל' ולהחמיר' את אשתו אף אם אפשר שלא
 ראה מיד שפלטו הים שיש לנו לסמוך על מה שכתב הראש' ז"ל
 בתשובתו סימן כ' וז"ל וכן ראוי לכל מורה לחזר על כל דרין

להחמיר וכו' . כ"ש כ"ד שאין כאן איסורה דאורייתא שהטובע במי'
 שאין להם סוף אשתו היא מותרת מן הסורה ואינה הסורה אלא
 מדרבנן ולכתחלה לא תגשא ואם נשאת בדעיבד לא תלא וזה אף אם
 לא נודע מקומו עוד אזי כ"ש זה שפלטו הים וקבר לפי דברי
 העכו"ס המסיח ל"ת בעדותו :

ואם

ישאר עדיין מי שחוכך בזה להחמיר ולומר כי די לנו במה
 שהקילו בו דקדמונינו ז"ל והבו דלא לוסף עליה ומי יכניס
 ראשו בין הרים הגבוהים עמודי עולם הרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל
 שראה מדבריהם שאין מעידין אלא בשעתו לבד ששם שהוסתרות
 הנמצאות היום של הרמב"ם ז"ל כתוב בהם י"ב שעות טעות הוא
 שגפסל בספרו כי ספרי דיוקנאי כתוב בהם שעות כמו שכתב הר"ן
 ז"ל בתשובה הגו"ל וגם הרמב"ם ז"ל עיין עליו והוא בלי מסק מוכרח
 ממקומו מלשון הגמרא' . א"כ אף מלזנו לבנו להחמיר כי מי האדם
 שיבוא אחרי המלכים האלה' . ליה ת"ל ללאת ידי כל הספקי' כתוסף
 לנו שנית עדות יוסף הכהן שהעיד בפני בית דיננו עדות ברורה
 שהאש ששע מפי עכו"ס מל"ת שפאו מים אל תוך הספיל ונפו מים
 על האש שמואל אל עונאי' כי הנזכר ובזו מים בקרבו ללבות בן
 וראוהו מת בספי' וס' רגליו על חזהו עד שיער' . בודאי כי כל רוח
 אין בקרבו' . א"כ לפי העדות האחת השנית אין כאן חשש שמה שכתבי'
 גורתו ולא הכיר' ועם היות שחמך בעדות זו וקברתיו שכתב
 הרמב"ם ז"ל סי' מ' מהלוא טבע בים ז"ל וקברתיו וכן יש קלת
 אחרונים שסוברים כן כדעת הרי"ף ז"ל הרי שלמים וכן רבים
 חולקים עליו ואומרים שאין נריך לומר וקברתיו כי אם במלמחה'
 ועוד שאפי' לפי סברת האומר שז"ל וקברתיו אנו יכולים לנרף דברי
 ב' העכו"ס הללו ומה שחמך זה השלום זה' . כיצד העכו"ס ה' ר"ל
 אשר העיד יוסף הכהן משמו שאמר מת בספינה ולא אמר וקברתיו
 ויש לחוש בדבריו שאלא לא מת כי אם נתעלף במים כיון שלא העיד
 על קבורתו הרי העכו"ס הא' ר"ל שבאה עדותו מאלגזא ייר השלים
 זה ואמר הכרתיו וקברתיו' . וקרוב הדבר לומר שמואל אל עונאי'
 המת בספי' הוא בעצמו אשר נמצא מתעל שפת הים' . א"כ הרי
 בודאי מת ולא נתעלף' . כיון שזה הראשון קברו' . ומה שחמך זה
 הראשון שלא בירר אם ראהו בשעתו ויש לחוש שמה אינו הוא שמואל
 אל עונאי' כי אם אדם אחר ומתוך שלשתיא ולא ראהו מיד נשתני'
 ארתו לגורת שמואל אל עונאי' כי' . הרי השני השלים זה במה שאמר
 שמת בתוך הספי' ואין כאן חשש לשינוי הלור' . א"כ מני' ומני'
 תפתיים התיירא מן שנייא' . והוא ית' יסכים על ידינו' . ועל דבר
 כבוד שמו יעזרנו' . אכ"ר נאם החותם פר' והתור' והמולה אשר
 כתבתי להורות' . ושלם רב' אברהם עוזיאל ס' ועמו חתוני'
 כל תכמי ורבי דורו ז"ל :

ענין מב

לתנום לא מהתלמיד'
 האל ב"ה יעזרנו על
 כבוד שמו

בני יקרי ידו ממודי שמחתי כשמת בקריר' . ובהשג' דיש את
 צדי' . בדברך הנעמיים' . רבים ושלמים' . והוא ית' יוסף על
 יניך ימים' . וכמילך נחלת ב' העולמים' . שמה לבי אף רוחי
 בקרבי יעיל אף גילת ורנן באשר שאלת ומוני להזכירך מה שפירשתי
 אני הצעיר שבת אחד במשנת יוסי בן יוחנן אומר יחי ביתך פתוח
 לרוחה ויהיו עניים בני ביתך וכו' . והאמת כי שמעת חמני במשנה
 זאת פירושם נאם ורצית לזכר משמי שמה יזכרך אלי' לשוב'
 ושמך מקטוב' ויפתחך שערי חכמה וחסד בניית ברמ' אכיר' .
דע לך בני יא' כי בקשתי בקונטרסים הכתובים אללו
 במה שמדשתי במסכת אבות ומלאתי כתוב בזה
 הלשון' . יוסי ויחנן אחר יחי כו' . לאשר חבירו הטוב שוא
 יוסי ויחנן אחר בקודם יחי ביתך בית ועד לחכמים וכו' . שאת
 אברהם על שלמות העינין בזה זה והאיר נתיב אחריו בשלמות היועשה
 שהעיקר זו ג' ח' . ואולם כדי לקשר דברי שניהם יחד אכתוב כאן
 מה שכתוב אללי בניתי תרתי מהכיתא' אע"ב למילתא וזוהרתא
 היא מאי דפרישית בהו' . אע"כ אין מדרש בלא חדוש וישמע חכם
 ויוסף לקח ולשון חכמים תטיב דעת כלומ' לשון חכמים בדרשם
 הדעת לפני העם תטיב אותו דעת שידרשוהו ותמתיק אותו
 ותטיבבו לפני השומעי' . וגם תהיה מלת תטיב מעבין בהיות אבות
 הגרות' . ויר"ל לשון חכמי' תאיר ותהייר ותזהיר הדעת אל
 השומעים' . וגם תהיה מלת דעת היא הפועלת לא כפעלת ר"ל
 לשון יא' 11

פסח לשון
 י' וכמו
 ל העורים
 עת יראתו
 אחר שיש
 זך דעת
 האמת כי
 אין כוונתם
 היא למנוע
 יבוא עליהם
 וינייבין
 והקסם שם
 האש' האת'
 ל' שערך
 ש' לשפח'
 ונקב ונשי
 והלוח' ונשי
 ולעשות לו
 ימת למנוע
 ודין
 ונקים שם
 דוף פרו
 ונקים שם
 א"ר עיקר
 ונקים שם
 וית יורש
 ודש יתקן
 דית דמסע
 ח' והשג'
 ימת ליומי
 כה חוקה לא
 תדע שר'
 ס' שוטי'
 יבא חוקה
 אם במחנה
 ספק ג' ו
 דא ויל הנה
 יבוס וזה
 וקודם הוא
 וורה מלך
 זלמות הלנה
 בוס' וכן
 הכפי רוחו
 לכו בירח
 וירי רשאלת
 חל יטה
 רים אלו הם
 ולידי טעות
 שמואל הלנה
 חלמות למנוע
 מוליתא כי
 אז בעל הורה
 ל דברים אלו
 וקסם כנטב
 כשמותם
 יתקרב הלם
 ו
 יין ה' יורה
 קנו הרבין
 המוסר
 ע' אגס'
 כתב וחסם
 יברך

לשון חכמים תיטב אותו הדעת שבהם כי כפי דעתם החזקה תהיה
הסבת לשונם ונתיקתה וכן ב"ב נאמר שפתי חכמים יורו דעת
ור"ל שפתי חכמים אפי' שהיו דבריהם מן השפה ולחון לבד ר"ל
בלא עיון והביון הלב אפי' כו' יורו דעת כלו' שיעשו שפתיהם אל
הדעת ז' וז' סניב והיו דבריו לעטרת תפארת בפני השומעים
וזולתם הכסילים לבס לא כן ר"ל אפי' שהיו דבריהם בעיון
ובהשקפה לבס ע"ז דבריהם היו לא כן ר"ל אינם כפי האמת
והגדק כי לבס נטון משכלווגם כי יגלו בנים אדירים כלו'
ישקוף ויעיון בדברו אפי' יעלה הרם בידו' וזאת בני חכם
במלך אל"ס וידעתו נאמנה כי לשוקד וספתיך ייטבו דברי אלה
אל שומעיהם ויוסיפו בהם לקח' ויעטרו אותם בעטרת תפארת
לשון הזהב ולדרת חכמה רמה אשר בלבך ישמח אביך זה ילדה
ותגיל וילדתך :

יוסי בן יועזר איש צדא ויוסי בן יוחנן איש ירושלים קבלו
מהם וכו' גרסת ח"ו הרס"ב היא קבלו מומנו ולא גרים
ומהם לאחר לה היתה קבלתם אלה מאגטיגנום איש סוכו שקדם
זכרו וכן יראה מרש"י ו"ל שקד היא גרסתו מומנו ולא מהם יע"ש
בפירושו ז"ל ולכן שלא לשבש את הכוונות שכתוב בהם קבלו
מהם ומהם דקאמר היינו התלמיד והרב שקדם זכרם במשנה
הקודמת שכן אמרה המשנה אגטיגנום איש סוכו קבל ממשעון
הגדיק ואמר במתני' דידן יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן קבלו מהם
ד' יינו משמעון הגדיק ומאגטיגנום איש סוכו' ויראה מזה שתחלת
קבלתם היתה משמעון הגדיק וסוף קבלתם מאגטיגנום איש סוכו'
ואולי אגטיגנום ע"ה היה ריש ויראה לשמעון הגדיק וקבלת
התלמידים היתה יולדת מוסתימה מתרומתו וראיה לזה באומרו
אגטיגנום איש סוכו קבל משמעון הגדיק ולא קאמר קבל מימי כמו
שאמר בהגי תנאי' אמרינא קבלו מהם ש"מ מאגטיגנום היה תלמיד
קבר ויש דוברא לשמעון הגדיק ולכן אמר במתני' דידן קבלו מהם
כפי גרסת הסכרים :

יוסי בן יועזר אמר יהי ביתך בית ועד לחכמים וכו' השלם
הזה בא למלאת דברי רבותיו שאמרו העולם עומד על
התורה והודיענו הוא ח"ך נעמוד בשלמות על התורה והיו זכרים
בה זכיה גמורה ואמר שהתורה נקנית בב' דברים הא' שרבה
בטובה ר"ל לעשו בית תלמוד מוכן בספרים וספרים י"ב
בהתרחק מהגאון ורום לבב כי התורה נמשלה למים וכו' ונאמר
זה לא בשמים היא וכדעתם ז"ל ג' שהיה לו אלהי חשק נמרץ
וטוסף גדול כי בשלשה אלה נחתן בתורה ותתקיים בידיו והוא
מה שאמ' תנא דידן ע"ה אס כנגד להרבות בישיבת בית תלמוד
ולהרבות ספרים וספרים אמר יהא ביתך בית ועד לחכמים ר"ל
שהיה לו בביתו ובחומותיו מקום מיוחד לת"ל ולחכמים וירבה
בו ספרים ויהיה הוא עליו חובן בין המשפטים ב"אופן שכל איש
האומרת נפשו בתורה והיה מדי עובדו יסור שמה כי הנה ימנא שמה
ינעה ושלחן וכסא ומורה ותתוך כך יזכה לחורה במה שהיה חכם
למד מכל אדם ומזכה את אחרים וזכות תלוי בה וכבר דרשו ז"ל
על גושי נדקת בכל עת זה הקונה ספרים ומשילן לאחרים וכנגד
הב' אמר והוי מתאבק בעפר רגליהם לומר אפי' שהיו נועדים
אלך עדת אבירים השמר לך ושומר נפשך פן ירוס לבדך עליהם
ולחשוב שיש לך חשיבות עליהם דאדב' תשתפל ותתעשר לפני
הדס רגליהם והוא אומרו והוי מתאבק בעפר רגליהם :

ואבשר לומר שכונתו לומר שבעת רוחו אותם ירוץ אליהם
ויביאם הביתה וגם אס הם אנשים עניים מרודים
מליאים טיט חולות ורגליהם מליאים אבק וכיוצא בזה תביאם
אלך ותהיה אתה וביתך ותשמישי ערסא שלך מתאבקים בעפר
רגליהם ואמר זה בדרך גומא וקללה לומר שלא יקלו בעיניו מפאת
עניים ודלותם וכפי מה שאמרה ילתה השת רב נחמן בשעת כעסה
מנהג דורי מילי ומסמרטוטי כלמי :

וגם תהיה הכונה לומר שלא יעלה האדם הזה על לבבו לומר
כי מאמר שיש לו בית ועד ומקום מוכן לת"ל ולהתועד
בו החכמים שחיו לרדוף אחריה ולבקש עליהם לז"ה והיו
מתאבק בעפר רגליהם וכהיה דאמרין מנן יתיב לן נגרי דפרזלא
וגשמוכך ר"ל שהוא לרדף להלך אחריהם בכל מקום אשר ישנו
שמה עד שמרוב הליכותם אחריהם יתעפר באבק רגליהם וכנגד
הג' אמר והוי שותה בצמח את דבריהם לומר שתמיד תקבל בזהבה
המה

וחבה את דבריהם ותכסף אליהם כלקראת צמח התרומה
המים הם יביא קרים על נפשו העיוני :

ואבשר לומר שיר"ל שהיה כולך אחריהם וכאמרו וכו' וכו'
יראומנו דברים אשר לא כן בעיניהם ויוסי וכו'
על פניו שיקבל תוכחתם ותעורר לבו ולא ייחאם ומוסרם ויחן
בתוכחתם רק יהיה שותה בצמח את דבריהם כי הצמח למים כפי
צמחונו הוא פוער פיו לכל המימות שהיו גם אס מרים ארומלמים
ועורר לבבו כן ב"ב יהיה הוא שומע לקול גערתם ויקבל את
תוכחתם בזהבה ותהבה להטיבו בהחריטו :

וגם יש לומר שכונת התנא השלם הזה בב' חלוקותיו אלה שאמרו
להורות את בני ישראל שלא יתבעלו מת"ל מפתח
טענות ח' לומר היתה לי דמעותי בשביל לחם יומם ולילה וכו'
אס תלויים בו בנים ובנות ב"ח' מפני גאוה וגודל לבב לומר כי
הוא רב רבי שהינו לרדף ללמוד מאחרים ג' באומרו שכבר נלמד
אזינו לשמוע בלימודים היום כמה שנים ואין חדוש במה שמעתי
מעשה מחדש כי הנה כנגד ג' טענות אלו תלכו לר"ל מאמר
אחד לבטל שלשתם בדרך מליכה גערה' והוא חז' שמעו והאמר
ואל תנבאו כי ה' דבר שמעו לד"ה והאזינו לד"ה ואל תנבאו
עמוכם מד"ה כי ה' דבר והיכן דבר מסיר הזינו משמוע חורגים
תפלתו תועבה ד'ה שמעו לד"ה והאזינו לד"ה ואל תנבאו
עמוכם בד"ה כי ה' דבר והיכן דבר תועבת ה' כל גבה לב' ד'ה
שמעו לד"ה והאזינו לד"ה ואל תנבאו הטובה מלפני עיניכם
ה' דבר והיכן דבר אס תלכו ושמעו טוב החך תאכלו ואס תחייבו
ומריתם חרב תאכלו ואי חרב תאכלו פיתה דשערי במלחא בגלגליה
ע"כ ע"ה חששו לקשות הרחית בפסוק שמעו וכו' כי ה' דבר
וכי לא ידענו מדברי הגביה ע"ה הם דבריו ח"כ מהו ההבנה
שהוא מוכרחים לשמוע ולהאזין דבריו בטענת כי ה' דבר והאזינו
בשכבר ידעו כי ה' דבר דבריו ועכ"ז אינם שומעים אליו ומל
פירשו ז"ל כי ענין אומרו כי ה' דבר ח"כ טעם לשמיעה מלדסה
דבריו ית' כנראה מהפסוק רק הם הכרח לשמיעה מזה הטעם
ועשו ז"ל חלוקות כנגד ג' טענות הנז' אס כנגד טענת
הטובה וההתעסקות לדרך הפרנסה' ואס כנגד טענת הצלה
מפאת שהא חכם ורב רבי ואינו ראוי לשמוע ד"ה מולתו' אס
כנגד טענת שכבר שמע פעמים רבות ומה ששמע היום כבר שמע
יומים רבים אשר עברו' והנה כנגד טענת שאין כבוד בקך
לשמוע מהוולת כ"ה אשר הם צעירים מומנו למים וצעירים אליו
בחכמה אמר שמעו לד"ה וכו' והיכן דבר תועבת ה' כל גבה לב'
ויהיה לפי זה פי' ואל תנבאו כפשוטו מלשון גובה לב וגבה עינים
ובחלוקה זאת גרס' ואל תנבאו עמוכם בד"ה כך קבלתי מרבותי
ז"ל וכנגד טענת שכבר שמע ד"ה פעמים רבות ולמה לו לנרות
לשמוע עוד בלמודים אמר שמעו לד"ה וכו' כי ה' דבר
והיכן דבר מסיר הזינו משמוע תורה וכו' שיר"ל שהאס המסר
אזינו ומגביה עלמו מלשמע ד"ה בטענת כי כבר שמע פעמי' רבות
גם תפלתו הוא שהוא מתפלל בכל יום ויום תפל' עלמה שהתפלל
בשכבר תהיה תועבה אליו מדה כנגד מדה באומרו אליו ית' ה'
לך להתפלל אלי כבר שמעתי את תפלתך זאת כמה פעמים ולפי
חלוקה גרס' ואל תנבאו עמוכם מד"ה שיר"ל שלא יגביה טעמו
מד"ה שהיה מתעסק בה יומים רבים בטענת שכבר שמע' וכנגד
טענת ההתעסקות בדרך הפרנסה אמר שמעו לד"ה וכו' והיכן
דבר אס תלכו ושמעתם וכו' שיר"ל שאס ישמע לד"ה ויענה
עלמו כמסירים הרשעוני' שעשו תורתך קבע וכו' הוא ית' ימנא
לו פרנסתו וזה חז' יתקיים בידו' ואס ח"ו תמאנו ומריתם חרב
תאכלו' ופי' מנו חרב ש' שאלכו והאמר שהיה פיתה דשערי
וגלגליה דמילחא דזה קשה לנפך כהרבות ויורכתו אליו משה
העניות והדלות ומחוסר כל כי בהניחוד ד"ה לסבת ההתעסקות
בצרכי הפרנסה זה חז' לא יעלה בידם' ובמסורה' יוקח' ויקח'
לא מעש מיס' גם שבי צבור ויקח' ברזל מעפר יוקח' לומר כי
ראוי לקבל ד"ה מכל אדם יהיה מי שהיה כמו המים שהגדל
לוקחם מיד הקטן ושהוא חליו והין לו בזה בושת' וכן אס ישמע
ד"ה פעם אחר פעם גם הוא ג"כ השבתו לומר פעם אחר פעם חתה
גבור ר"ל תפלתו יקבלנה מומנו ית' ויקחמה מידו' ובשכר לוי' וכו'
התורה והנחמו עסקי העולם תהיה ברכה שורה בצועקה ידו'
והעפר יקורו חליו לברזל כראין מעורר לה' להשיע' וג' אלה

המה

המה דברי התנא ע"ה שאנו בדבריו שנגד ההתעסקות בענייני
 זרי הפרנסה אמר יבי ביתך בית ועד לחכמים שיר"ל שתייה
 ביתו ועיקר ישיבתו צבית הועד לחכמים ליטב בו שהוא בית
 המדרש ובה' ומועט מועד מהזמן יעשה בו מלאכתו ואין מעבור
 אליו ית' להושיעו ולהמית לו פרנסה וכהיא דאמורין חסיד'
 הראשונים היו יושבים ג' שעות קודם תפלה וג' שעות בתפלה וג'
 שעות אחר התפלה והקשו ל' וכי מאחר וכו' מלאכתן אימת
 בעשות וכו' ואמרו מתוך שהיה לבס לשמוס מלאכתן מתברכת
 והרתו משתמרת וכנגד הגאון הרוס הלכב ח' אמרו וכו' מתבין
 בעשר רגליהם וכפי מה שפירשה הרמ"ב כס ז' שיר"ל שיהיה דבא
 ושכל רוח לפני החכמים שיהיה ושב על הארץ בפני רגלי החכמים
 ויתאבק בעפר הגתון בפני רגליהם כי הם שמה יסבו עלי כסאות
 וקתדרא' והוא יושב הרצה בפני רגליהם וכאמור וכנגד הטענה
 לפי ששמו פעמי רבות וכו' אמר והו' שותה בצמח את דבריהם
 לומר שלא תעשה עמוך שבע מדבריהם רק יהיה כליש אשר הוא
 צמח למיס ר"ל שיהיה לו חולי הנמח כי אם ייח ירדן אל פיהו לא
 ידוע מהמים כי אם הנמח הבערת בקרבו לא תאמר די' וכן ג' כ'
 על זה הדרך יהיה חשקו בד' תמיד כל היום וכדרשת' ז' על
 פסו' יום אשר עמדת לפני ה' הליך בחורב' יעו'ש ועל פסו'
 חילת אהבים וכו' ע"כ ובה אחריו חבירו הטוב לחלפת
 את דבריו:

וכי בן יוחנן איש ירושלים ואמר יבי ביתך פתוח לרוחה וכו'

ואשר חבירו קדם פניו להזכירו בשלמות התורה והעיון
 ופני כל הפירושים בא הוא ע"ה להזכיר ולגנות כל שלמות המעשה
 בזה כל האדם עיון ומועשה ואמר יבי ביתך פתוח לרוחה כביתו של
 אברהם אבינו ע"ה ויר"ל יהיה ביתך פתוח ומוכן להיות כל רעב
 צמח ויגע ורפא ידים ימלא צו מנוחה ורוחה והכוונה לומר שלא
 יצטרכו הבאים אליו להקראות מבעל הבית רק בני אדם מעללים
 יהיו נועדים מעצמם לבוא שמה למנוחה ורוחה ופי' הרמ"ב כס
 ז' ו' עובדיה ז' ידע ואמר יהיו עניים בני ביתך לומר שכאשר
 יבואו שמה האכסנאים למנוח שם רוחה יהיו בני ביתו מלומדים
 וימנו להסביל להיותם כנכעיס לפני אותם האנשים הבאים שם
 למנוח ורוחה שמה ויהיו המה נחשבים בעיניהם כעניים והעניים
 האדם יהיו הם כבעלי הבית בחופן שיכבא בארעה וגיורה
 בשמי שמייה:

וגם יר"ל יהי ביתך פתוח לרוחה יר"ל שכאשר יבוא האורחים

לביהו יהיה הבית פתוח לרוחה ר"ל שתייה ההוהה
 בדיבות ובעין טובה ובהספקה מרובה ואמר יהיו עניים בני ביתך
 לומר שאם ירעה לדקדק בהוהה ולגמס יהיה זה עם בני ביתו
 והוא מ"ש ויהיו עניים בני ביתך והוא מתבאר:

וגם יר"ל יהי ביתך פתוח לרוחה לומר שביטוי יהיה עובן ומוזמן

לכל בני העולם למנוח בו רוחה הקרובים והרחוקים כאלו
 האבות ומתוך כך יהיו עניים בני ביתך כלומר שיבוא שמה
 בלבם נטון עמם בלי בוש וכל זה באומרו כי הבית הוא כמו
 ביתם כפי מה שידוע מנפש בעל הבית הרחבה ועינו הטובה וככו
 זה יהיו עניים בני ביתך מושך מהקודם לא אזהרה בפני עצמו
 ואמר ואל תרבה שיחה עם האש יר"ל אם אפשר שתתן הבאים אל
 הבית בזה אשה אחת למנוח רוחה אל תרבה שיחה עמה אפי' בדבר
 ותו' ר"ל לדבר על לבה בדבריו בעו' אל רוח וכיוצא רק יהיה מקלר
 ועול' עמה בדברים האלה ואמר עם האשה בה' הידיעה ולא קת'
 אל תרבה שיחה עם אשה י' כי הכונה בזה לומר שהגם שתייה
 האשה נודעת בכשרות ונטיעות ע"כ לא ירבה דברים עמה ואמר
 באשתו אמרו ק' ובאשת חבירו המפרשים ז' לא פירושו שזאת הבבה
 היא דבר ורבינו הקדוש ע"ה המחבר המנשה שלאחר כך שכתב דברי
 התנא ע"ה שאמר ואל תרבה שיחה עם האשה הוסיף הוא ע"ה לומר
 לתת טעם לדברי התנא שאמר כך שלא ירבה שיחה עם האשה
 הבה אל הבית למנוח רוחה אמר רבינו ע"ה הגה מלאנו לחכמינו
 ע"ה שהזכירו בתקומות רבות שלא להרבות אדם שיחה גם עם
 אשתו וכפי מה שדרשו ז' על פסוק מגיד ללדם מה שימו' כ'
 באשת חבירו וא"כ טוב הוא התנא מה שהזכיר ואמר אל תרבה שיחה
 עם האשה ואפי' שתייה גדולה במועסה ונודעת כי אשת חיל היא
 וכן הוא שהבבא הוהה היא ג' כ' דברי התנא עמו' ע"ה שאמר ואל
 תרבה שיחה עם האשה שהוסיף לתת טעם לאזהרתו והוא שחז' ב'

אמר שלח להרבות שיחה עם אשתו וכ"ש מה שהזכיר חז"ל באשת
 חבירך לא אשה אחרת חוץ מאשתך גם שתייה מה שתייה ואמר
 מכאן אמרו כל המודבה שיחה עם האשה גורם רעה לעמומו בטל
 מד' וסופו יורש גיהנם י' באומרו מכאן אמרו וכו' דמיהא
 ילפי לה מכאן וגם י' ג' בענין אלו הג' דברים שאמר מה נשתנו
 הם ולא זולתם וי"ל בזה לפי שאם היה אחרת להיות עניים בני
 ביתו וכאשר לא יהיה לו צמח לפרנסה ארץ הוא לפיכך
 ולדבר על לבס דברי נחומים כמו שאח' ול גדול המפייסו בדברים
 יותר מהמפרנסו וא"כ אמר ואל תרבה שיחה עם האשה הענייה
 הבה אל ביתך לפיכך כי בזה אשה תהפך לעמוך הדברה לקללה
 כי המפייס את העני אומר שם שהוא מתבדך ב' ב' ברכות כמו
 שאמר הכתוב ותפק לרעב נפשך וכו' ועיקר אותם הדברות הם
 אלו הג' והשביעי בצמחיה נפשך ועצמותך יחליץ והיית כגן
 רוח וכו' שכל ענייני הדברות הם כלולים באלו הג' שהם גופיות
 לאלו הג' ואמר שהפיוס הזה הזרבה לדבר על לב האשה ולפייסה
 הוא מעבירו על דעת קונו אפשר שיבוא לו מנוח שמה בקניו ודופי
 כיפחת יופי והנה כנגד ועצמותך יחליץ שהוא חונו לשמיות
 הדבריות והגבורה כי אין עושר כבריאות אחר גורם רעה לעמו
 לעמו דוקא וכנגד והשביעי בצמחיה נפשך שהוא רוחו ללמוד
 התורה די שובע נפשו אמר ונפול מד' כמאמר הכתוב לא רעב
 ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע וכו' וכנגד והיית כגן רוח
 שהוא רוחו לתענוג עולם הפא להתהלך ולטייל עם השכינה בג"ע
 אמר וסופו יורש גיהנם:

ואפשר לומר כי זכר אלו הג' דעות ולא אחרים דהתנא

דבר על דרך לא זוזאף וז קתני כי בתחלה אפשר
 שמו' ריבוי השיחה עם האשה אפי' בשיחה קלה של הבאי ויבואו בני
 אדם לחשוך והוא נקי אין בידו ומאומה עמדתו חשד והנה זה גורם
 רעה לעמו ר"ל שהוא הוא גרמא בנזקיו ליחשד בדבר של ערוה על
 לא פשע ולא חטאת ואם יושך בענין זה ימיוס רבוי לא זו בלבד
 להביא עצמו לירי חשד אלא אף בובל מד' כי אפשר שיפתה
 לדבריהם ולחלקות אמריה ויהיה בובל מד' להמשיכו אחר שיחן
 של נשים ולא זו בלבד אלא גם אפשר שיבוא לירי עבירה עמוס
 וע"כ אמר וסופו יורש גיהנם לומר אחר כל אלה מות אחר חשד
 ובטל תלמוד תורה סוף סוף יבוא לירי עבירה ויורש גיהנ' דייק
 בליטניה למימר יורש גיהנם ולא קאמר יורד לגיהנם אפשר לומר
 שפא לרמוז שכל כך יהיה נשקף בעון עד שיהיה מאותם שכתוב
 בהם ח' כי תולעת לא תמות ואו הול' גיהנם ירושה וחלק ונחלה
 הסי' י' ילכו ויילך אפי' נחם ארץ זה ילדך שלמה דוראן ס' ט'

מצרים יעא להחכם הר' חיים כפופי יצ'ו

ענין מג

תשובה על הפסק דין המזכיר ששלא אליו:
ראיתי והנה נמרת זהב היא המבלה
 כלה שבעתים כאור הזמנה לה-
 הזמנת אמרי שפר' באמתה של תורה נקראת ספר-
 ערבו עלי דברי דודי החכם השלם הרב הנערב ומשאו
 ומתט' וכן שפתיו ומתק לשונו להתיר לראובן
 נדרו להיות אוכל בשמחה לחמו ושתה בלב טוב ימו' יען כי אנוס
 הוא רח' גא פטריה מלד עוניו ומסורנו וראיתי ממו' נר' שכנגד
 האוסר נחמורנו ושקך עליו חרונ' לפי שהורה לאיסו' נגד חפזו
 ורגזו' ולכן אני הנערב בראותי כי לדברי האוסר נטתה דעתי
 למנוע עמני מהתשובה חשבתי שחשתי סן אהיה מנגד ח' לאדון
 ואחש לדעתיה עלווי אך אמנה לאשר הכרתי מוצין ריסי דברי
 האדון נר' כי דעתו רחבה וענותו מרובה ומלמתו שלמה
 חרתי חרונה ויהי מה גם כי דעתי קלה ואין אני יודע עד מה
 תורה היא וללמוד אני לרץ ושלמה רבא מאלה רבא למי' יהיבא
 והרמזא לדידי שקילנא לחות דעיגס אני והאדון בשכלו האשר
 וכן ערבו יסקול הדברים והאמת יורה דרכו:

דברי אביר כלם הם טובים הולכים וטובים עלב'

קטבי' ה' כי ראובן הנודר הוא אנוס מלד עניו וע"כ
 רמזנא פטריה ולאכול בשר ולשתות יין שאל ליה מאריה נדרו
 ואיסורא

ימים אלו
 ימות ובהם
 ס' ויפייסו
 וסרס ויקון
 ולמים כפי
 ז' או תלמידי
 ויקבל את
 ר' אלה שאלו
 ופחתו
 ולילה וכו'
 לב לומר
 שכבר נלח
 ינה שישתע
 ר' ו' תאמר
 ע' והוא
 ואל תגמס
 ע' תורה
 אל תגמס
 ה' ל' ד' ה'
 וליכס כ'
 ואל תמנו
 ז' ובלגלגת
 כיה דר'
 והו' החתון
 ג' והוא ה'
 ז' וכו'
 מלד שמה
 ח' וד' הטעם
 נגד טענת
 ענת האר'
 לתו' וס'
 ככר שמו
 כבוז בק'
 עירס ח' ו'
 כל גבה לב'
 צבה טעם
 תו' מרבית
 ה' לו למנוח
 כ' ה' דר'
 אש המסר
 עני' רבות
 ה' שהתפלל
 ל' ית' ה'
 מים ולא
 בביה עמו
 ע' ונגד
 ג' וסוק
 ית' ויטע
 ית' ומלח
 ריחם חר'
 ח' דשני
 אליו מנחם
 והתעסקת
 קת' ויקן
 לומר כי
 יס שגדלו
 וחס שישת
 פעם אה'
 בר לומר
 צמחה ור'
 וכו' אלה
 המה

ואסורה הלך לו ואינו כי לקח אותה חל"ס מלך עוכיו וחסרונו והקוטב הכ' משיב ומאמין ונקטיב כנגד דברי האוסר באומריו אונסא דשכיח דשחזי וראובן זה איהו דאפסיד אנפשיה בדלא אחזי ומלך זה פסק הדין לחומרה והאדון העלה מבח עיונו דלדברא אפכח ומסתברא דעניות שביחא טובא ואין סהדי דלא ענתה על לבו והו"ל כמדדי טעות ומלך זה עדיף ליה למר כחא דהתירא ולכן יהיה דבריו כנגד ב' הקטבים להגיב בהם גלבים :

בגוד הקוטב הא' אומר אמת ויגב שהעניות הוא אונס גודל והוא למעלה מכל האונסים שהזכירו ר"ל במשכ' אומד' כיהא דבר שמידידים עליו השכל והסברא : לפי שזכאנו ראינו שהאונסים הם תרי גווני : אונסא דנפשיה ואונסא דאחריה אונסא דנפשיה כגון שהטעהו לבו שהדבר כן וגשבע עליו ומלאה שאינו כן הויא ליה שבעת אונסין בההיא דאמרינן בשבועות וכדרי' מר אמר שבועה הכי אמר רב ומר אמר שבועה הכי אמר רב ואמרי' דחד מנייהו דלא אמר רב בוותיה פטור אשבועתיה דלבו אגסיה וכן הויא דקונס אחשי נהיית לי שגגבה את כימי ושהכחה את בני וכו' ואלא שלא נכבה ושלא הכחה וכן הויא דאמרי' בפ' הגזל עניס דאמר רבא כגון שהיתה דסקיא של אביו מופקדת ביד אחי' וגשבע הבן וכו' ופרסי' ו'ל דכי אשתבע אחי בקושטא אשתבע וכו' עד דלביה אגסיה ואונסא דאחריה אם לפחד הפסד ממון כההיא דאמרי' בפסק דזוהו נשך מעשה בההיא פרדיסא ואמר ארכיסייה לשטר משכחתא ואזויהא לקוחה היא בידי ומשם הכי זכנא נהליה ואמרינן דהוי אונסא ובטיב זכיניה ובגון מחני' דמורין למוכסין ולהורגין וכו' וקי"ל ככ"ה דמורין אפילו בשבועה ובגון הויא דפיק דגיט' רבי אחי ברי אשהי הוא ליה אסקפא דכספא בנהרעדא וכו' אמר להו לר' דוכתיא וכו' עד איתם בני האדם וכו' ח"ל בני האדם הללו קרובים למלכות וכו' יש להם פרדים ואוסים וכו' ח"ל אי הכי שפיר עבדת וכו' אם יש סכנת נפשו כגון הויא דאמרינן עדים שאמרו אגוסים היינו מחמת נפשית דאין לך דבר שיעמוד בפני פיקוח נפש : ו' ואפילו אונס קרוביו חשיבין ליה אונס כגון גומני' דתנינן נדרי אונסין כיצד כגון שהדירו וכו' ואלא הוא או בניו וכו' ואי דייקין בהני אונסי כלהו אונס העוני ח"ו הוא גדול מכלל דבכלהו אונסין אפסד לו לאדם לרחות את עלמו לקיי' כדרי' אבל מי שאולת ידו ובה עד כוס' ואין עוזר לו ההוא אמר ולא יעשה בעל כרחו שלא בטובתו כי רחקה ממונו ישועתו ומה לו לעשות כמו מ' הרשב"ם ו'ל בתשובה סימן ק"ג היגוב או יגזל וכו' וע"ל לא הורכו לזכרו במתני' דנרי אונסין כיצד דאונס העניות הוא מלך ההעד ולא יעלמו גדר : וא"כ בודאי הו' שהגשבע לחבירו לפרוע לו חובו לזמן פלו' וצבוא אומן הנוער העני ולא מצא לאלל ידו לקיים שבועתו פטור הוא על שבועה גס כי העבי' מועדי' ומניס דעליו אמר קרא מסיר שפה לנאמנים כמו שהבי' בפירושה דקרא ח"ו ו'ל : וא"כ לפי הגרחה לכאורה בל"ד שהעני ראובן וגם האל פ' אלס הוסר מיד האל מעל' ל' ובסבת זה מטה ידו הו"ל אונס אפטור הוא ומלך דיותר אונס הוא מגדרי אונסין דתנינן במתניתן זלא מייבטיא לרבא דפרך עליה דרב הונא אלא חפילו לרב הונא גופיה דחייביה לשוא דאתפוס זכותיה בני דיגא וכו' ואתניס ולא אחי וכו' בנ"ד י'ל דמודה רב הונא דהוא פטור וכמו מה שכת' הרא"ש ו'ל שם לתוך על רב הונא דלא חש לשנויה פירכיה דרבא דשחזי כדריס ממונא : ובדאי הרא"ש ו'ל בכלהו נדרים קא מייירי אפילו דאית בהו דררא דמונא מדקא תלי טיעמא דבנדרים בעינן שיהו פיו ולבו שויס ח"כ בכלהו נדרים קאמר אפילו דאית בהו דררא דמונא דבכלהו בעינן להיות פיו ולבו שוין וגם מאותם הכרחות שהכרח כ"ח בלשוננו של הרא"ש ו'ל איכא למימר דבכלהו נדרים קאמר :

אמנם לפי דעתיה החלושה אחי אומר אי מעיינת בה שפיר ו'ל דיש מקום לחלק ולומר שלא הותר ראובן זה מכדור ועדיין הוא עומד באיסורו : ולא דמי ב"ד להיא דהרשב"ם ו'ל לפי שהאיש הגשבע לחבירו לפחוע לזמן פלו' ולא מולת ידו די בגולתא לקיים שבועתו ומה לו לעשות הנמנע וההעדר עלתו ואינו בקום עשה לקיים שבועתו דאונס הוא ואין עליו חוב לא בדעיני אדם ולא בדניי שמים : וכמו מה שסייס הרשב"ם ו'ל בתשובה הגזכר ו'ל וכנדון זה אפסי' שגשבע אין עוגשין אותו עד שיהיה ידוע שיש לו נדרים קאמר :

ואינו משלם וכו' אבל בל"ד דראובן זה הדיר את עלמו בשב"ו וי אס לא יפרע לזמן פלוני וכדור על דעת חבירו מחמת טובה שעשה עמו והוא לו את ממונו ומייבאת עמו בדבר זה בלא שום פיקוח וזיור דהיה לו להמתות על כל מיילי דשכיחי והעניות היא מילתא דשכיחא וגם הסרת האלמא ח"ל מהאלת זלם היא שכיחא ושיכח דרך מלכות העבי' אשר חמו בקרבם הוא להיות השדר' מתחלתו בחייו סיבה שתהיה יוגם דרכם הוא להיות כל המוסיק' גורע' בעולת חבירו ומעבירו משרתו ועל כן היה לו לראובן זה הגודר להמתות ולומרם אלא ח"כ ח"ו יהיה וכו' ומולא אחזי הויא דאפסיד אנפשיה והוא ליה כאלו קבל גדרו עליו גס אס יעני דבאונסא דלא שכיחא הוא דאמרינן דליהו פטור דלא הוא לאסוקיה דעתידיה לאחמיי ביה כגון הויא דאמרינן התם בפרק מי שחוו רב הונא רב פפא קבילו עלייהו ואסתבר נהר' וכו' ואמרינן דהאי אונס ו'ל דלא שכיח הוא וכן נמי הויא דאמרינן ההוא דובין ארעא מתחריה ואשקיין ביה נהרא וכו' וכן מתני' דנפל הבית עליו והכלו איהי וכו' וכמו שפירש קצת האפרשים ו'ל הויא דפ"ד נדרים שעכבו נהר דהיינו בנפשות שלגים וימיי גשמים : וא"כ בנ"ד שהדיר ראובן עלמו בשב"ו וי אס לא יפרע לחבירו לזמן פלוני ולא התנה על העניות דהיא מלכתא דשכיחא לא חשיבין לה נדרי אונסין דאמרינן שאני עניותא דשכיחא ו'ל לאחמיי כדאמרינן בההיא דגטין שאני מברא דאונסא דעניותא היא וכמו שיבוא פירושה בקוטב השני בע"ה :

ג ומצאנו דאיעוהי שבוה למרה' ו'ל לב זלם על איס' אמת נשבע לאתמו בשעת כניסה להמטה לחופה שאלה יולאנה למדינה אחרת ואח"כ ראה שאינו יכול להסת' להמטה לחופה שאלה יולאנה שמזונותיה ביוקר וכו' ואשתו עכבה עליו מלך שבועות שלא ללאת וכו' והשיב הוא ו'ל דלא מילתא דשכיחא שאין אדם יכול להתפרנס במקום אחר והקיים מזונותיה ופי' ליה בהאי מקום לזיול למתא אחרת וס' יגזר לו וכיון דכן הוא ח"ל מילתא דשכיחא וכו' ו'ל לאחמיי עכ"ל ו'ל ולפי הגרחה דמילתא דלא ליכא תייל דמסקי' אדעתיה לומר שלא ימלא פרנסה במקום זה ועכ"ל אמר הרשב"ל דהיא מילתא דשכיחא ו'ל סמרת האלת זלם והעניות דהי' שכיחא דאמרינן בההיא ליה לאחמיי :

וגם אס ראובן זה עתה הוא אומר דלא היה בדעתו בשב"ו נדרי אלא אם ישאר על מה שהוא אבל אס יעני לא תקבל עליו נדרי לאו כל כמיניה למימר הכי דעל דעת חבירו נדר וחבירו דעתו הוא להיות מדורו עכ"פ' דלא אמרינן נאמן אדם לומר ליה כונתי ולזה לא כונתי אלא במיילי דידיה ר"ל שנדרים לענין דברי' שבינו לבין קונו כההיא דשנינו פ"ב נדרים נדר בהסמ' ואח"כ נדרתי אלא בחרמו של יס בקרבן ואמר לא נדרתי אלא בקרבן אמני' וכו' דהנהו מיילי דמתניתן כלהו ס' נדרים שבינו לבין קונו : אבל נמה שהוא ח"ב לחבירו וגשבע או נדר לו לפרוע לאו כל כמיניה למימר לזה כונתי כמו שהזכירו זה היופרשים ו'ל והיא מילתא דברי' וכו' הרא"ש ו'ל בתשובה כלל ח' סימן ד ו'ל אף על פי שלא תבע ראובן לשמעון בחוך אומן השבועה במקומה עומדת כי הזמן נעשה לזרו וכו' עד אבל הבא מחוייב הוא לפרוע מיון והתם דעת חבירו נשבע לפרוע ועיקר דעתו על פריעת המזון וכו' הו' לך בבירור דלא חלוינן אלא בתר דעת המשביע והמדיר והיה ליה איבעי להו לאחמיי דמאי איכפת להו בכך דארבא דעתידיה וכו' להחמיר על הגודר ואיהו דהוה ליה לאחמיי : וכו' הר"ן ו'ל לא חש על ההיא דרב הונא דלא חש לשנויה פירכיה דרבא דהוא ו'ל ו'ל מ'ש דהתם לא הוה ליה למדיר לאחמיי דמאי איכפת ליה אלא הכא גבי מתפס' וכונתי' כיון דהו' ללאחמיי ולא אחזי הויא דאפסיד אנפשיה עכ"ל ו'ל : הנה הדברים בחרים דהגשבע והגודר לתמו על מה שהוא חייב לו דאינו נאמן לומר לזה כונתי ולזה לא כונתי לפי שעל דעת חבירו נשבע וכדור :

ד איכרא אס לא היה חייב לחברו כלום מן הדין אלא שהיה חייב את עלמו לחבירו באיזה דבר והוא אס מחוייב לו כלום אז הוא נאמן לומר לזה כונתי ואפי' במילתא דאית בה דררא דמונא : וכן כתב ח"ו הר"ש בן הרשב"ם ו'ל בתשובה אחת על מעשה שהיה שראובן קבל עליו שבועה ומרס שלא ימלא אשתו למדינה אחרת כי אס ברעוה ואס רועה הוא ללכת וס' מילאנה שיהא מחוייב לפעוה בגם כריתות אחר שיפרע לה כנסיה משלם ולא יעלה עליה בחשבון שום דבר מוגדלה ותקשימה ותח"ב רה

היה בעל גרש אשתו הזכר ולא ילך למקום אחר אלא עדיין
 רצונו לעמוד במקומו והשיב הוא ז' וז' ולענין הטענה ה'
 כחית ג' כנונה ולשון השטר מוכיח כן שלא קבל אלא כשרונה
 להעתיקה והיא אינה רוצה שלא תחייב מן חוב קבלתו לגרש ולפרע
 ולא יכנס במשבון וכו' והנה הפרעון לא חלה אחרת אלא בחיוב
 הגרשין אבל כל שאין שם חוב הגרשין אין שם חוב פרעון
 וכל שיגרש מרצונו בלא חיוב לא תחייב לתת כי אם לפי הדין לבד
 להכפי השבועה לפי שאינו מושבע ועומד על דבר זה וזה מתבאר
 כפי לשון השטר ואפילו היה אפשר לספק בלשון השטר וטען הוא
 שקר היתה כונתו נאמן הוא שהרי בשאלת מחייבו איך מחייבו מן
 הדין חלה מחמת השבועה וההרס והרס נאמן על ענינו כמאה איש
 עכ"ל ז' י' לא לנו מדכרו ז' בדבר שאינו מחייב לחבירו מלד
 הדין רק מלד קבלת השבועה וההרס יכול הוא לומר לא היתה
 מונתו וכו' אבל לרדף שיהיה בדבריו אפשרות למשמעות הכוונה
 היא שהוא חומר שבוין אליה שכן כתב ז' ואפילו היה אפשר לספק
 בלשון השטר וטען הוא שקר היתה כונתו נאמן וכו' משמע דאינו
 נאמן אלא אם היה אפשר לספק בלשון השטר לשתי משמעותות דלא
 נאמן הוא לומר למשמעות זה היתה כונתו אבל אם הוא חומר
 שבוין לבד שאין לו שום אפשרות נכדורו ובשבועתו אינו נאמן
 דלא כל כמיניה לומר הכי וכן פירשו המפרשים ז' והיה דתינין
 נדד בהרס ואמר בהרמו שלם וכו' לרדף שיהיה אותה המקור קורים
 להרמו שלם הרס אבל אי לא קרו להרמו שלם יס רס באתו
 מקום לאו כל כמיניה לומר לזה היתה כונתו שאין הולכין בגדרים
 אלא אחר לשון אגשי אותו ומקום ז' וכו' הרמב"ם ז' בה"ג נדרים פ"ב:

והשתא

דמהר"י ז' לב ז' והנה שהביא כ"ת מונה ראי' לנ"ד
 ובתבת עוד נד"ד מ"כ מה"ד דמהר"י בן לב ז' ולפי חליפת הענין
 אמינא דק"ו פריכה הוא דאיכה לפלוגי בין כ"ד להיהא דמהר"י
 בן לב ז' לפי שאותו הגדון שנתעסק בו מהר"י ז' לב ז' הוא
 בזה שחייבו אותם השותפים עלמם זה לזה ולא בזה שהיה להם
 שום חוב זה על זה מן הדין ובשאלת מחייב אחד מהם לחבירו איך
 מחייבו הלא מלד קבלת הנדר והקנס דהא דמיא להיהא דה"ז ז'
 דכתיבנא לעיל וע"כ כתב הוא ז' דנאמן האחד מהם לומר לזה
 היתה כונתו ואדעתא דהכי נדירנא כי משמעות השטר שביניהם
 יש לו פנים לבאן ולבאן כמו שפירש הוא ז' בה' משמעות שיש בלשון
 אותו שטר שביניהם וע"כ יכול לומר האחד לחבירו לדעת דהכי
 נדרנא ר"ל כפי משמעות אותו הדך מליהם דרכים המובנים
 בלשון השטר וכן לנו רבי ז' טעם לשבח בזה שאין להחמיר
 במזון הקל יותר מבגדר כלומר מאחד דמזון זה שאלת מחייבו
 בו אינו מן הדין חלה מלד נדרים ובגדרים ק"ל דנאמן הרס וכו' .
 גם במנוחה דלתי מחמת נדרה אין להחמיר בו יותר מהגדר אבל
 על דעת מדירו נדר ולא כל כמיניה לתימר הדעתה דהכי נדרנא .
 והנה שנובן האומתי שיראה כפשיטות דברי רבינו בן לב ז' והנה:

ואני

הגני הואלתי ובקשתי ומונאית ת"ל התלוק בזה בדברי
 רבינו בן לב ז' והנה שכתב בתשובתו ח"ב סי' כ"ב ז' ז'
 דשאני כתובה דעליה ידיה רימא מתקנת רז' והוא כחוב גמור
 והע"ב שיכפוהו לגרש אינו כפטר מונת כדאמרן אבל מה שהוא
 התנה מרצונו וחספו וקבל על עצמו שלא לישא אשה אחרת שלא
 צדקת ב"ד יראה דמ"ל לתימר דדעתה דהכי לא נשבעתי וליכא
 לתימר נסתתפה שדוה שהרי לא היה מחייב לקבל עליו זה החיוב
 ובשקבלו לא קבלו דדעתה דאונסה כי האי עכ"ל ז' ז' הרי לנו
 צדקת שחלק הוא ז' בין דבר שהוא מחייב בדמן הדין דהיינו
 כתובה דלאו כל כמיניה לומר לזה כונתי אבל בדבר שאינו מחייב
 בו מן הדין אלא מלד קבלתו יכול לומר דדעתה דהכי לא נדרנא .
ועוד
 תשובה אחרת מנאית לרבינו ז' לב ענינו ח"ה משתובתו
 כלל ה"ו ז' ובר מן דין ובר מן דין לא דמיא היא דקרבן
 לענין שבועה דהיה דקרבן הוא דברים שבינו לבין קוגו ולא שיד
 מדי לשום חרם אבל בשבועה דהוי דבר דשידך לאחריני מעולם לא
 עלה על דעת לומר שה' נאמן על עצמו יות' מנאית עדי' שהיה הלכה
 דוחת היא שאנו פוסלין אותו בשבועה ולעדות בשני עדים עכ"ל
 ז' והנה המענין יראה שחלק בגמל דהיה דקאמר בזה ז' לא היה
 נאמן הקל וכו' ונאמן לומר לזה כונתי פירושה הוא כדפירשנו

דהיינו בדבר שחייב בו עצמו לחבירו מלד נדרו ושבעתו דהוא כמי
 כדברים שבינו לבין קוגו ומקו חיי' תשוב' ידידיה דכתבתו בנתרות'
 כמינו דחייב לחבירו מלד הדין אבל אם נפרש היה כדפירשה
 מר דהיא משתעיה בכל מילי ר"ל גם בדבר שהוא חייב לחבירו מלד
 הדין חקשי חיי' דלתיבנא בבתרייתא אקמייתא:

עלה

בידו לפי דרכו כי ראובן זה עדיין הוא עומד
 באיסורו ואינו מותר בשטר ויין גם כן העני דהיו
 אפסיד אנפשיה בדלא אחתי : **ה** ובר מן דין אקניה עלי' בדינא
 אחריתי כפי עניות דעתי דהא דאמרין הגשבע לחבירו לפרוע לו
 לזמן פלוני והעני שהוא פטור י"ל בזה שהוא פטור מלד אונסו
 אבל שבועתו עדיין קיימת ועומדת ואם ירויח מאלו ולהבא קייב הוא
 לקיים שבועתו כמו מ"ש הראש' ז' בהיה דכתבתו לעיל משמו
 שסיים בה הכי מ"מ עדיין הוא מזהר ועומד בשבועתו כשיתבעוהו
 ולא דמי לגשבע שאכל כבר זו היום ולא אכלה וכו' יותר מזה כתב
 מהר"י קולון ז' סימן ג' ע"ד ז' ח"ב דהגשבע על דבר שאין
 בידו לעשות זו היא שבועת שוא' מ"מ אם יזדמן לו האפשרות בעשוי'
 הדבר מחייב הוא לעשותו וכו' והשתא אמינא ק"ו ומה אם בני
 שכתבו על דבר שאינו בידו דלא חלה השבועה אלא מהר"י ז' ז'
 שכתבו לידו האפשרות הוא חייב לקיים שבועתו וכו' בני
 שחלה עליו השבועה שהוא בקום עשה דדלמיס אם העני לא
 פקעה ליה שבועתיה וכאשר תמצא ידו עדיין נדרו ואיסורא עומדין בדומדין נגדו
 שבועתו וכו' ב"ד נ"ד ע"ד נדרו ואיסורא עומדין בדומדין נגדו
 כאשר תמצא ידו ולא פקע ליה איסוריה חפי' בשעת עניו וחכונתו
 דשאני שבועה דאין לרדף לומר לו קום עשה אבל בגדרים ישנו בקו'
 עשה לקיים איסורא שלא לאכול בשר ויין עד אשר יפרע מחובו כאשר
 קבל על עצמו בפיו ולבבו:

ואר

תשיבני דבר לאחר כנה מנאנו להרשב"א ז' שהוא
 חולק על היהא דהראש' ז' ומדמה לה לגשבע
 שאכל כבר זו היום וכו' ואם עבר האמן ולא פרע
 לדעתו ז' לית ליה להאיגברא רוחא דשבועה ידיה חולה לה
 ופרחא י"ל בזה דנדרים ושבועות הם דאורייתא ואוליין לחומרה
 כדברי הראש' ז' וב"ש מהיהא דמהר"י קולון ז' בדאמרן : ועוד
 י"ל גם כי הרשב"א ז' מודה בנ"ד דלכ"ע הגשבע לחבירו או הנדר
 לפרוע לו לזמן פלוני והעני אם עדיין נשאר לו איזה דבר לתמוך
 ליתנו לבטל חובו ואפי' הסדר שסדרו ר"ל לב"ח דילפי לה מערבין
 לא עבדין ליה כפי מ"ש בעל חזה התנפה ז' והביאה מהר"י ז' ז'
 בטח"מ שמי שיש עליו שבועה לפרוע חובו אין סודרין לו חובו אלא
 שרדף למכור אפילו המכנסים מעל בשרו וכו' דראובן ז' דל"ד
 לפי הגרסה עדיין יש לו דרך להסדיר על חובו דעניות העשירים
 עושר הוא לגבי העניים ואם אין לו כלום עתה אולי בכל יום ויום
 הוא מרביח איזה דבר במה לפרוע וכל זמן שיש לו צביתו אין אחרית
 ותקוה בכל יום ויום הוא בקום עשה לפרוע ולתת . ומנאנו לא'
 הראש' ז' שכתרו בדבר זה להחמיר ביותר שכן כתב בספר
 תשובותיו גם בספר תקון סופרים שלו על מי שקבל עליו בהרס
 לפרוע לזמן פלו' ובבוא האמן לא מנא לאל ידו אפי' שהוא אנוס כתב
 ז' שגרדף חרם זה לחוש בהרס ובעי התרה ובתעסק בו ז' ז' אם
 ראוי לאחריים לפרוש ממנו על פי קבלתו לאו כמו שהביא לשם .
 ונעשה אמינא ק"ל אם בקבלת החרם שהוא מדרבנן כדמוקי לה
 בריא"ף ז' אמר מין ז' והנה שיש לו לחוש בהרס האליל ולהתני
 איהו דאפסיד אנפשיה כ"ש בג"ד דקוגמי ואסרי דאורייתא אינון
 שיש להחמיר בזה יותר מקבלת החרם . וליכא למיפרך על א"ז ז'
 מהיהא דהרשב"א ז' וזולתו דאמרין אם נשבע ואכנסו העניות דהוא
 פטור כדאמרן לעיל ד"ל דשאני שבועה דקשעני אמרינן מה לו
 לצשות וכו' דמעיקרא כשנשבע היה דעתו לקיים שבועתו ולא
 נשבע לשקר צעת שבועתו ועתה רצה לקיימה ולא מנאית ידו אבל
 הכא בנ"ד דה"ז ז' קבל עליו בהרס אם לא יפרע לזמן פלו' ולא
 אחתי יש לו לקבל חרמו ולהתירו דהיו אפסיד אנפשיה דהוא ליה
 לאסוקי הדעתיה ולא חטתי . ויש לי להביא חיה לדברי א"ז ז' מהיהא
 דאמרין בתוספת מכות דמי שנדר עצמו אם לא יעשה דבר שאינו
 בידו שהוא לרדף הפרה וילפינן לה מגדויו של יאודה שהיו ענינותיו
 מגובלגין בהרן מסי שאמר אם לא אביאנו אליך ומתאית לאחי
 וכו' ואל עליו הנדווי משני שלא בידו להביאו שהרי ביד יוסף היה
 מסור או משום חריה וגנבי כמו שפירשו רש"מינו בעלי התוספות
 ז' ז' יב יז ז' ז'

מזו צבתי ווי
 מוכה שבעה
 ז' שום תת
 היא מילתא
 יחא וסתיין
 דר' מתלמי
 בורע בינינא
 ודר להמת
 סיד להכשיה
 ז' דלא שביח
 ז' לא לחתי
 וכה ורב פסח
 ז' דלא שביח
 ואפיקו ביה
 וכו' שפירשו
 ימי בהשעת
 ז' ב"ש יין
 דהיא מילתא
 ותא דשביח
 כשא דעתי
 על איש אחר
 לחוסה עלה
 גרסה שביח
 ז' ב"ש יין
 חין ארסי יב
 ז' בהוי תת
 לתא דשביח
 ז' ויין דמסקא
 לאמר הר"ז
 ז' ד"י שתי

בשניו הנח שכן כגז פשי' האונייה היא דמס' נדרים
 ח"ל אונסא דמבליא שאני כלומר' כיון דשכיח טובא הו"ל לאתנויי
 וכו' עכ"ל ז"ל. וכן במס' גיטין פ' כל הגט כתב ז"ל על האי
 דמס' הרי"ף ז"ל ושמעיון מינה דהלכתא אין אונס בטעין כתב
 הוא ז"ל וג' מיני אונס הם' אונסא דשכיח טובא ואונסא דשכיח
 ולא שכיח' ולא שכיח כלל' אונסא דשכיח אפי' במזון לא הוי
 אונסא מדא' ל' לאתנויי ולא אתני כדמוכח בריש כתובות' ואונס
 דלא שכיח כלל אפילו בגטין טוענין ביה טענת אונס וכו' אבל
 באונס דשכיח ולא שכיח הוא דאיכא פלוגתא בין מומן לגטין וכו'
 עכ"ל ז"ל. הגה הטובה אשר בקטנו עליה מלאכה לפונה אתו
 שלמה תהיה משכרתו מה טוב הוא ומה טוב ממנו דבש וחלב תחת
 לשונו ז"ל מכל הכי מיילי דאמרין בשם הני רבוותא זכ"ל דלא
 עבדין האי פליגתא דלמור מר' ואדרבא כל עוד דמילתא שכיח
 טובא אמרינן דהו"ל לאתנויי ולאסוקי אדעתיה:

ועלה

בידיו מוקטב זה השני כג"ד דר' ר' ז' היה לו להחני'
 על העניות דהיא מילתא דשכיחא וכו' דהיא שכיחא
 טובא וכיון דלא אתני אינו דאפסיד אנפשיה ומתגם עתה אם
 ראובן זה עדיין יש לו דרך להסדיר עליו חובו וכו' שם יש לו חזיה
 דבר בטעמו חובו דבכל יום ויום הוא בקום עשה לפרוע לב"ה כפי
 אשר הוכתו בקוטב הראשון ולע"ד כראה כי הוא אסור בצער ויין
 כפי אשר נדר עליו בשניו ולכצו והעניות לא הו"ל אונס דהו"ל
 לאתנויי ביה ולהעלותו על נס:

ומעתה

כצו להאי שהביא האדון מוכה ראייה דפותחין
 בעניות והכאת צוה דברי מה"ר קארז ז"ל ואני
 הצעיר בק' ישיבת דעתי קראי ליבונה טובא דהכי מר' מיייתי ראייה
 מינה דאין האדון דומה לראיה דכ"ד הוא כמי שנדר לחברו על
 מה שהוא חייב לו מן הדין דעל דעת חברו נדר ולא כל כמיניה
 לומר' לזה כונתי וזה לא כונתי כמו שהוכחנו לפני' אבל מי
 נדר ואסר על עצמו לאסור איסר על נפשו קי"ל דנאמן אדם על
 עצמו כמנהג איש' וכן כמה חומות איכא בין האי להאי דהאי
 חתירין לו נדרו כפתח וחרטה והאי אין מתירין לו אלא בפני חברו
 ומדעת חברו ובענינו משום דעל דעת חברו נדר ופתח ידיה לאו
 פתח הוא ופתחו יהיה סגור לפי שנדר על דעת חברו' אבל מי
 נדר לעצמו נאמן לומר' לזה היתה כונתי דהכי תכן סתם נדרים
 להחזיר ופירושן להקל כמו שפרשו המפרשים ז"ל אבל כריך שיהיה
 משמעות פירושו כשלא נדרו כמו שכחנו למעלה וע"כ כשכחנו
 לפתוח פתח להאי גברא למחרי ליה כדרא חשורו ז"ל שמה אנו
 אומרין על על איזה דבר שעלה בדעתו בשעת נדרו שמה לזה לא
 גיונות והוא אומר' אליבא דהאי לא נדרנא ונמלאנו אז מעבירין
 לנו שפתחנו לו פתח שאינו אמת וע"כ אמרו ז"ל שאין פותחין לו
 בשפתח דבר שאפשר לומר' בו שם אם היה בא לדעתו בשעת נדרו
 לא היה מניח מלידור דהיינו בטול דשכיח ולא שכיח שאינו מניו
 מיד בטון חלי' ומיתה וכיוצא דגם אם יאמ' אמת הוא שלא נדרתי
 על דעת כך לא כל כמיניה דאנו אומרין שמה עלה על דעתו דבר
 זה ועכ"ל נדר שיהי אומר' זה האיש שמה לא יבואו אלו הדברים
 בעולם ולא היה מניח מלידור' אבל במיילי דשכיח טובא כגון מי
 שהדי' את עצמו ומהנחת אחרים או הדי' אחרים ומהנחתו בזה
 חתירין דפותחין בעניות דשכיחא טובא דאין סהדי דקושטא קאמר
 האלו עלתה על לבו העניות בשעת נדרו לא היה מדי' את עצמו
 מהנחת אחרים גם אם יעני או ידיר אחרים מהנחתו גם אם יעני
 לא חתירין בזה מילתא אפשר שבאה לדעתו ועכ"ל נדר דמיימר
 למר' שמה לא יבוא הדבר דהיא שכיחא טובא ואינה על ל' דהאפשר
 לא קרובה לו דאי וכו' אכן סהדי דלאו בזה דבר זה לדעתו בשעת
 נדרו היה מניח מלידור וע"כ פותחין ביה' והוא שפי' רה"ש ז"ל
 על מחני' דתימן ועוד א"ר אלעזר פותחין בטול דחמשים אחרים'
 פ' ה"ר"ש ז"ל והכמי' אחרים דטעמא דחרטה משום שפי' חרטה
 עיקר גדר מעיקרו ובדבר שאינו מניו אינו נעשה נדר טעות
 מעיקרו כי בשביל זה לא היה מניח מלידור כי היה סבור שמה לא
 יבוא דבר זה לעולם עכ"ל ז"ל:

המבואר

והדברים אלו דלגבי המדי' את עצמו שייך
 למימי' ביה האי פלוגתא דשכיח טובא ולא שכיח
 כפי' דבפ' אמונא קושטא קאמר דלא אסקיה אדעתיה דאי אסקיה
 אדעתיה הוה מניח מלידור והו"ל כנדרתי טעות עס הכלל שיש

הלא תראה מ"ש הר' ז"ל בשם החו"מ ז"ל וז"ל דוקא בשבועות'
 ונדרים שנשבע ועוד לעצמו' אבל מי שהשביעו
 חברו או הדירו אין ביטול זה מועיל לו כלום שעל דעת חברו הוא
 נשבע ועוד וכמו שמבטל תנאו לגמרי דמי דהא אסקיה לא לא
 משמבע דאפשיה אלא ע"ד משביעו כדאמרין בסמוך בשמחתא
 דנדרו הבאי עכ"ל ז"ל. ובתשובות להר"ב ז"ל סיים בתשו' סי'
 רמ"ח הכי ומה ששנינו פ"ד נדרים הרובה שלא יתקיימו נדרו וכו'
 אמרין בתוספתא שאין זה אלא דוקא שנשבע וכד לעצמו אבל אם
 השביעו או הדירו חברו אין בטול זה מועיל כלום שעל דעת חברו
 נשבע' וכן בשבועות מומן או משביעין הקהל אינו בטול עכ"ל
 ז"ל. והאי שבועת מומן דקאמר ז"ל סתם לומר' דכללל הוא על
 כל ממונא בין שנשבע לו על פריעת מומן או על כפירת מומן
 דבכ"ל ז"ל על דעת חברו נדר או נשבע ובטלה דעתו אלא דעת
 המשביע והמדיר:

ואם כן

ברור הדבר דבגמ' דין אין לרביא ראייה מההיא
 דאין פותחין בגולד ופותחין בעניות וכו' דשאי' הא'
 מוא דהא כדאיתיה והא כדאיתיה נהרא נהרא ופשטיה דתרי
 טעמי אית להו ולא במחתא חדא נחתיכו:

ומעתה

אין נריך להאריך בהאי שהביא האדון נר"ו
 ממכילתא דנזיר יודע אני שהגזיר אסור בין וכו'
 והביא ראייה מדברי ר"ת ז"ל שהעניות הוא אונס ומשביעין ליה לההיא
 דאמר יודע אני שהגזיר וכו' כנדרתי אונסין אליבא דת"ק כדאוקמינן
 בגמ' דבפ' ג' דשמואל רב' אשי קמפלגו וכו' אין אנו
 זריכין לזה שכבר הקדמנו שהעניות ח"ו הוא למעלה מכל האונסין
 אבל חלקו הנושאים כיכר דהיא כנדרתי עצמו קאמרין ואין כנ"ד
 בצורך לאחרים קא' עסקין והאדון נר"ו לשיטתיה קא' אול' דבכללל
 חדא כיייליכו' ואין אזלינן בתר שטחין דלתרי כללי לישלגיהו'
 ואף כי ידעתי את עצמי ולגבי' דמר' אני כמי שאינו' עכ"ל
 האמת יורה דרכו והראיות יוכיחו בין שנו:

והדין

שקלא וטריא שהוסף האדון נר"ו בבתריה לומר' שאם
 ראובן זה על דעת מדירו נדר א"כ הו"ל כנדרתי זרוחין
 שמחבת המלוה אינה רק לזר' כדאמרין בגמרא מי סברת דאדיר'
 מזמנא לזמנא וכו' והכא כמי' אי כימא שהגדר הוא לדעת המלוה
 ולא אזלינן רק בתר מחבתו וה' לו נדרתי זרוחין דכלל גדול הוא שכל
 מה שמחבת המלוה אינו רק לזר' הלוה שיפרענו עכ"ל כ"ת י"א
ואני אומר דלא נכיה להאי כללל דכילאח' ורא"ש דלא
 כללל הוא חדא דהא קאימנא לדעתיהו דכלהו דבנותיה
 ז"ל שהשבע לחברו והטדר על דעת מדירו ומשביעו הוא נודר ומש'ל
 והא מילתא דברירא' והיכי עביד לה מר' תברא' ולומר' אי כימא
 שהגדר הוא לדעת המלוה וכו' בודאי דמינא וימא הכי שהאמת
 כן הוא' ועוד דקאמר מר' הו"ל כנדרתי זרוחין דכלל גדול וכו'
 במחילה וסליחה מכבוד תורת האדון לומר דבר זה ולמעבדי' כללל
 והאי מילתא בתר איפכא אולא' שבדלי' הוא ובלי' שום ספק שדעת
 המלוה הוא לחזק ולאמן ורעות הלוה לפרעו בזמנו' ועל דעת זה
 ובכח אותם שבועות ונדרים נתן לו את ממונו' ומעמיד הוא את
 דבריו

דלא שכיח
 ועברת אפי'
 אבל אונס
 בשבועת קרא
 ז"ל בין אונס
 ז"ל בגדר'
 והוא מניח
 א' דשכיח
 דשכיח ולא
 א' שכיח
 גרי רש"י ז"ל
 הוא דשכיח
 אמת וטעם
 היחוס פטם
 כס זה שכיח
 דאמרין ביה
 המעשה
 עם נדרו
 כן שכן כגון
 אבל באונס
 א' הוא שכיח
 ביה' מכלל
 ש' להוכיח
 ז' לא איתיה
 ה' ה' ה'
 דמבליא ולא
 חתירין לשון
 כפי' דעל
 ז"ל עשו חלק
 בתרא דרבי
 עברת אונס
 יסא ומשביע
 א' לא התנה
 דילתו עיני
 עכ"ל ז"ל
 הכרה לר'
 דומקין לא
 יסא והאדון
 א' ר' יונה
 יבואו אונס
 לחובא חזק
 זיה ולא חתיר
 אי פושע הוא
 ועוד אמת
 ד' והקפאה
 ל' שון רש"י ז"ל
 וכסא דתנא
 שחמו בימי
 ז' ובואה וכו'
 ז' דבריו ז"ל
 שכיח ואונס
 וכסא דהו"ל
 ייקן מני דמי
 אבל בגמ' ז'
 גנות ופירוש
 אונסא עכ"ל
 זריך להביא
 גרי רש"י ז"ל
 ז"ל הר"ן ז"ל
 בלשנו

דבריו אכלו ובלבו הוא גומר וגם בפיו גומר ואומר שלא יפול מנדריו ותגלו על הגודל לבו הרעה כי בזה למת לו מוטו נחרטה :

והלוא

אפילו בזה חסד נדרי ורוזין עמוס דאמרינן במחטתין אמתא עלייהו בירושלמי הכי הלא דמינא דשאין מעמידין שאומרינן שלא נדרו בדוקא חלה לזרו אבל מעמידין דבריה לומר שבדוקא נדרו גריבין החר חסד עכ"ל ולע"ד אני אומר הלא שאומרינן שלא נדרו בדוקא דקאמר הר"ן ז"ל לאו אומרינן דוקא בעינן חלה ר"ל אם ניכר מכוונתם שהם מעמידין דבריהם או חוסר מעמידים ה"ל כאלו אמרו בפי' וכן משמע מדברי הרמ"ב ז"ל פ"ד מהל' נדרים ח"ו"ל נדרין ורוזין מותרין וכו' כיצד כגון שהדיר חבירו וכו' עד לפי שכל אחד לא גומר בלבו ולא נדר חלה לזרו את חבירו ולא גומר בלבו עכ"ל ז"ל הרי שלא הקפיד רבינו ז"ל חלה על כוונת גמר לבו של כל אחד מהם ומדברי הטור ז"ל יתברר זה על ביותר שב"כ ז"ל ודוקא בשאין מעמידין דבריהם חלה שניה נחרטו בנ' דנדרים אבל אם לא נחרטו חלה זה בסלע וזה בשקל וכחבטל המקח ודאי לנדר גומר נחכומו ומל הנדר וכל מי שיעבור על נדרו הרי זה חילול דבריו עכ"ל ח"כ נראה בודאי דאומרינן דקאמר הר"ן ז"ל היינו בכוננתם ר"ל ממה שיוצא מהם ומתמהם ומכוננת עינייהם ובג"ד הגודל הוא מעמיד דבריו על עמודי שיש בלתי ירופפו וגם הגודל עצמו על דעת המדיר הוא גודל וכשבע ואין לך מעמידין דבריה יותר מזה דאי לא תימא הכי לא שבקת חיי לכל ברייתא דכל קדוש ודאי חלה ונכסי מוטו נדרו וגם אם בעל המוטו ישבעו וידירו שפוט את הרב"ל וכו' ומדוי וכו' וכו' נדרין ורוזין הוא לעבדי ואני אומר שלא הזכיר האדון דבר זה רק להגדיל חור' ולהאדיר כמו שאמרנו בדבריו להלכה ולא למעשה אני אומר ועכ"ל הילכתא בלא טעמא היא ולא הוה לזה למר למיסקא ולמיכתבא דחיישין דילמא כפק מינה חורבא דשמה ילמדו הרמזין לשקר לעבור על נדריהם בלאומים נדרי ורוזין הם וגם אפי' ק"ל דלא אמרינן נדרי ורוזין חלה בהנהגה מיילי שפירשו במתני' ואין למדין מהם למקום חסד וכו' הביא כן הגאון מהר"ן קהר"ז ז"ל בשם רבינו ירוחם שכתבו גם הוא ז"ל בשם המפרשים וכוונתם לברכה וזה לשונו אין למדין מהלכה זו של נדרי ורוזין למקום חסד חוץ מדבר' לא שנתפרשו בנמרה עכ"ל ז"ל :

הנה

העלינו מדברים אלו לפי מה שהורגו מן השמי' כי ראובן זה עדיין הוא עומד בחיסורו ולא הותר לו נדרו כמו שהוכחנו בב' הקטבים בדברים פשוטי' ברורים וקרובים והאל' ית' ימלא חסרונו ויפתח לו ומאורו הטוב שערי פרנסה וירבה לו ממונו לפי שבעלי חובותיו לכל אחד אומר ואז בכבוד תרום קרנו ויחלל בשמחה למנו וישתה בלב טובי' ובחדות שלת מנוחו וישבע בטוב' והיה בגן רטוב' אגסו' :

ולא

יעלה על לב אדם לומר על ראובן זה שעבר ח"ו על נדרו ונריך להחמיר עליו כאזחוס הימי' שעבר כדאמרינן התם בנמרה דלא היא דרחובן זה לא נתכוון לעבור ח"ו חלה עשה על פי הוראת חכם ושלם סמכא ובר סמכא ואם לא נתכוונה הוראה זו לפי דעתנו להלכה אין עליו חובה ואשמה דכוננתו שלימה ושמיונה וה"ל חנוס בדבר זה כהיה דאמרינן לעיל לבו אגסו' וראוי לזה מדברי מהר"ן קלון ז"ל סי' י"ז ח"ו"ל פשיטא דהבא אין לפסלו מאחר שהיה סומך על הוראת המורה וכו' וסיים הכי ש"מ דמהדרינן להעמיד כל אדם בחזקת כשרות' כ"ש הגי' דליבא רגלי' לדבר שסומך על המורה אליו עכ"ל ז"ל והמורה הזה נר"ו ירבה האל' ית' שברו יען כי פלפל בחכמה ומתוך דבריו נר"ו ידענו יזו הרמה ודעתו השלמה ירבו כמותו בישראל' כי גבר באחו בחזרת האל' ואני הגעיר גם כי חלקתי עליו ידעתי כי כוננתי טובה תתרה אליו כי תורתנו הקדושה נתנה לנו רשות לומר כל חמד דעתו ולפעמים הקטן אומר לפני הגדול דבר טוב בעתו והאזן מרבנן אמר אי הוינא התם הוא המינה מילתא דעדיף מינייהו וכו' והוא יתברך יעמידנו על האמת' ואויבנו פליטס וברית גמית' ויראנו מתורחה נפלות' ויעשה עמנו לטובה אמת' ושלמה רבא ומס' דאחיי אריבין לימטו מתלהב רבא על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהו ותלמידיהו דאגא זעירא די בהון המבקש רחמי קונו להגמיליהו חט' להשלים במונו' להראותו

שאלה מד

לחכם וכוונת תלמידיה כה דתשה חיון יל' אמרת כי מעשה היה וכך היה ששעה אחת הוציאה ממנה בצק חולבת ונתנה המורה שהוציאה בצק תוך כלי אחד כדי לאכול הממאה הריח בפת והבקה הריח היתה מלוחמת מהממאה הריח והחר כך האשה הריח שכחה והכניסה הכף הריח כמו שהיה תוך קדירה של תבשיל של בשר והקדירה היתה מונחת על הארץ כמו שעה אחת ולא הכניסה הכף לקדירה הריח חלה כדי לערות התבשיל אל הקערות למנהג הנשים ואמרת כי שאלת אל המורה לדקדק נר"ו מהו הדין בזה הענין אומך מאחר שהיה הבק פן וימונ' ופ"ש שהיתה שלרית הממאה כראות בפתלו וכו' נריך לשער בכל הכף והתבשיל אין בו ס' והבקה ולק התבשיל אסור והכלים ג"כ אסורים כפי הדין :

תשובה

נדרי המורה נר"ו הם כפי הדין הפשוט' אך אמנה נריך ליה למקור על מעש' שהיה נריך היה קוד' שאמר כי התורה הקפידה על ממונס של ישראל ואפי' על דברים קלים וכמו שהוכיחו ר"ל ממה שזוהת תורה ואמרה וזהו הכהן וצטת חת הבית וכו' ואז"ל על מה חסה תורה אש על כלי מתכות וכו' אם על כלי עציים ואבני' וכו' הא על מה חסה תורה חלה על כלי חרס וכו' וע"כ היה לו למורה נר"ו למקור על אותה קדירה' שהיתה מונחת בארץ אם עדיין היתה רוחפת או ממה ביות' לשיעור שתוצא טעם מהבך הבלוע מהחלב בדרך בשול שאז אם היה כן אף על פי שהקדירה חלה היתה מונחת על האש היה הדין כדבריו דקי"ד עיינו רוחמין בכלי נקרה הכלי ההוא ראשון' אך אמנה הם נתקרה הקדירה במה ששהתה על הארץ עד דלא אפשר למיחיו בלא פליטה ולא הבלעה או נתבטלה טענת התבשיל מנשר בחלב ולא נשר לבו חלה ערוב בשר בחלב ר"ל על הממאה שהיה' בלדדי הכף שנתערב בתבשיל בקדירה ואלוהי דכ"ע כי התבשיל היה בו יותר ויותר מה מהממאה הדבוקה בלדדי הכף כפי ראות העינים וכפי ראות העל' ולפי זה התבשיל עצמו מותר והכף עדיין הוא בחזקתו להשאיר בחלב והקדירה והקערות ג"כ עומדין בחזקתן לתשימישיו וזמן כאן לא בליעה ולא פליטה חלה ערוב בעלמא' ואחר זה שלח את האשה הריח שהיתה זקנה וכשרה במעשים ובעלת שכל ושלמו את פיה ואמרנו לה מומר הענין ואמרה לנו כי היה מקנה עליה ועל עממה יוס הדין שהתבשיל ההוא היתה היד יכולה ליכנס בו ואינה נכזית ולפי דבריה אלו התרום התבשיל והכלים ודאמרינן דקיימא לן האשה נאמנת על עניי' גרבי הבית וסמיקין אדיוורא אפילו בענין איסור דאורייתא כגון איסור נדה והוא נאמן על וסתר ואפי' שהחזיקה עצמה בטומאה והחר כך אמרה טהרה אני סמיטין עליה אם נתנה טעם לדבריה כגון שאמרה חלה היני ופחדתי מהחששות וכוננא בדברים אלו כמו שהדין פשוט במקומו והדברים פשוטים וכדי להיות מדוש נמנא בש ורופויהו אלו חזיקין לכתוב מה שראיתי כחוב בספר חולדות יחזק על מה שחזר הריח הראשון לאל' ית' האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואכל שנתנה עליו המון העץ אשר צויתך לבלתי אכול ממנו אכלת האש אשר נתת עמדי וכו' והלא תשובתו בגדו לומר לו דברי רבותי הנה הנהגת דברי מי שומעין' אך אמנה אדם הא' חסד היה והתבשיל היתה כפי הדין הגאמר שהאשה נאמנת על עניי' הבית בכלתה שתניח לפני בעלה ובעתה לאכול בלי להקור מילין אים הוא אסור מותר וזאת היא תשובתו של אדם הא' לפניו ית' לומר אלוני חזר עלמא האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ מכלל המעשרה שהניחה לפני ואוכל על פיה כפי שורת הדין' ע"כ תורף דבריו ז"ל ומשלי הוספתי ואומר אכן אדם הא' טועה בדבר זה היה לומר סמיטין על פי האשה חלה על הסתמא' אך אמנה אם הדבר ניכר שיש איסור בדבר כגון דמיבצר מילתא שלא ניקרה את הבשר או שלא עשרה וכוונת בזה אין לסמוך עליה לאכול דבר אסור על פיה לומר כהשר נתנה לי מן העץ אשר צוה עליי' ית' לבלתי אכול ממנו לא היה לו לאכול על פי האשה וכן היא תמיחתו ית' אליו המון העץ הא' מויתך

ביתך לבתי אכול ממונו הכלת אחר שידעתה והכרת אוחו שהוא
עלמנו אשר נותיק עליו לבלתי אכול מינו ואוה הטיב לפי הקדמתו
המוכנת אללו בטעות ואמר האשה אשר נחת עמו להיותה
הפטורופא עלי במאכל ומשהיה היא נחמה לינו העץ ואף על פי
שהכרתיו וידעתיו ואכל על סתמי אמרתי הואיל והאשה אשר נתת
עמדי היא נחמה אוחו אלי לאוכלו שהותר לי וכוזה ההתכללות היא
מוסיף חטא על חטאו שתלה שרמונו בתי' ה' וע"כ הוא יתברך
כשהענישו ה"ל כי שמעת לקול אשתי כי שמעת לקול אשתי
בדבר הידוע לך איסורו ויע"כ שהרב בעל העקידה ז"ל לפי שנתו
וידבריה הרב בעל תולדות יצחק ז"ל ודברי אלה באו אלו הפסוקים
נכונים והוא יתברך יאיר עיניו במאור תורתו הכבוד הגעיר
שלמה דוראן ס"ט :

עם היות שזאת התשובה נכתבה לעיל ס"ט שניתיה כאן בשביל מה
שנחדשה בה :

שאלה מה

שאלת אדוני ומורי
ורבי כר"י הורבתי
לשאול ממע"כ

ראובן ושמעון לקחו מעות מהעכו"ם ברבית לזמן ששה חדשים אם
בתוך הזמן עמד ראובן ואמר לשמעון תן לי חלקך וכשיבוא העכו"ם
נתן לו חלקי וחלקך וגם הרבית בעדך נתן לעכו"ם ומכרם שמעון
ונתן לראובן המעות ובא זמן העכו"ם ובה לבנות חובו עמד ראובן
ואמר לא נתן אלא חלקי בלבד בדכ"ת והרבית אשר עליה על שמעון
אזניו נתן לפי שיש בו לד רבית ולא לקחת המעות של העכו"ם אלא
מיד שמעון ולאחר שהם גרשוהו כזו חדש ובה לשאול על זה בד"ר
ועדין הם עומדין עד ששיבני על זה אם יש צד רבית והדין עם
ראובן ומשי פנים אחד מנך מה שקבל המעות מיד שמעון ולא מיד
העכו"ם ב' לפי שהמעות הם כבר ברשות שמעון כמו חדש או הדין
עם שמעון ועדין אני מייחל לכבוד תורת אדוני ומורי ותשובתו
הנחתה כי עם ביתו וכו' ולך תהיה דקא :

תשובה

שאלה זאת היא מילתא דפשיטא
וברירא כביעתא בכותא דהדין הוא
עם ראובן בודאי אחר אשר לא קבל
המעות אלא מיד שמעון והדין הזה הוא מבורר בפי' סימן קס"ט
וה' ישראל שלום מעות מהעכו"ם ברבית וכו' והוסף עוד לומר
ואפי' העמידו אלל העכו"ם וה"ל העכו"ם תנס לישאל זה והפטר
ואני אהנה עמו שיתן לי רבית וקח' אסור דכיון דקבל מיד ישראל
רביע כמותן רבית לעכו"ם בשלימותו של ישראל וכו' וכ"כ בנדרון
זה שלא ראוי עמי העכו"ם ומה שיש עשו בניהם דה"ל רבית של
ישראל ממש שאין לו לראובן לפרוע כלו מהרבית של עכו"ם ושמעון
הוא שפרע הרבית לעכו"ם אך אמנה יש לו על ראובן תרעומת
דברים לפני המקום דה"ל אם הוא עשה לו הדבר הזה בערמה
משקרא שיהיה וידע את דין ודימה אוחו לתת לו המעות של הקרן
מיד ויהיה הוא מתעסק וכשא ונתן בהם וצדיות והוא יפרע
הרבית לעכו"ם אין לך רמאות והיתול יותר מזה ואם ירצה ראובן
לעשות חסד ואמת לאחר אשר יפרע שמעון הרבית לעכו"ם השיעור
הוא אשר נתן לעכו"ם יתנו הוא לו במתנת חנם דרך דקדוק חסד
ובזה תן לו כן שמים וכן הבריות וכן ג' רבית לעורר
אחכם על דבר אחד והוא שאם ראובן ושמעון הנו' כשלקחו המעות
מהעכו"ם ברבית נעשו שניהם לעכו"ם והוא ערפנים קבלנים
ועברו בנות מנהג העכו"ם שהאם שלוף דוך באופן שאין אחד מהם
יכול לומר לעכו"ם כשיחבטנו בעד חברו לך תבע את חברי תחלה
בעד חלקו וכמלא שראובן זה היה העכו"ם יכול לפר' ממונו כל החוב
הרבית הנו' לפי זה אייב הוא לפרוע כל הרבית לעכו"ם שאינו
מורע בעד שמעון אלא בעד עצמו שהגם אם לא קבל הקרן מיד
שמעון הנו' והיה יפסידו ואוכלו היה הוא חייב לפרוע לעכו"ם הכל
קרן ורבית ומה שקלח מיד שמעון הקרן להג' עצמו עשה מה שעשה
א"כ בעד עצמו הוא נותן הרבית לעכו"ם ולא בעד שמעון וכן
ג' חסד ראובן ושמעון הנו' היו שותפים שניהם לשאת ולתת ולקבל
חובות בלחירות שניהם והלכו והביאו המעות ברבית ממת העכו"ם
וה"ל עשו חלוקה ואמר ראובן לשמעון ששאר המעות אללו והוא
יפרע את הרבית בודאי הוא חייב לשלם ולפרוע לעכו"ם כל הרבית
אחר שבשעת קבלת המעות היו שותפים וכל אחד מהם היה ערפן

שאלה מו

שאלה תורה היא וללמוד
אני לרדך יורנו רבינו
דרך ישכון אור בעיני
ראובן שהיה הולך דרך אנה בלב ים וכשראה אוחו שמעון שהיה
הולך דרך ים מסר לו מקדון להוליך אוחו בידו ובהיות בדרך שמעון
שארס משוטטים בים נכנסו למקום הנקרא אלק"ל ופחד יהודי
משמעת אדום כנזכר וירד מהסטיגה ואוריד הפקדון בידו עם
רכושו והלך דרך היבשה לבו'נה ובלכתם יצאו עליהם שולל' ושללו
הפקדון הנו' עם נכסי הנפקד הנו' והדרך האה הוא מסוכן ביותר
וכל שיירא שהיתה הולכת באוחו דרך היתה כשללת לפי שהדרך
מסוכן ביותר ושמעון הנו' טוען על ראובן הנו' שפשע בפקדון לפי
שלא מסר לו הפקדון לא להוליכו דרך ים ומי נתן לו רשות להורידו
וא"ת שטלר לו חונס לפי ששמעון שאדום משוטטים בים זה אינו
אונס לגבי חונס היבשה דהוי חרי ספיקי ספק אמתין ספק לא אמתין
ואת' אמתין ספק ינלמו אותם ספק לא ינלמו אותם' וא"ת כשם
שעשה בשלנו כך יעשה בעיני הפקדון ואדרבה ראוי להחזיק לו טובה
על שרצה להגיל הפקדון כמו שרצה להגיל את ממונו הנה המפקיד
טוען ואומ' כי הנפקד מ"מ הוא פושע דה"ל להניח הפקדון באלק"ל
ולא היה לו להוליכו משם לבו'נה דרך יבשה כי אוחו דרך הוא מושב
לסטים ובודאי שבלכתו באוחו דרך לא היה ניטול ועשה פשיעה
גמורה יורנו מרנו הדין עם מי ושכרו מן השמים ושלים על
ישראל ועל רבנן וכו' למחנן החכם השלם הדין במהר' שלמה
דוראן כר"י :

תשובה

את קולך בני שמעתי ומהלך בגן
אלי' מים ומוך עולם ושמה לבי
ויגל כבודי לכאורה נראה כי
הנפקד הזה מעשיו הם טובים ונכונים במה שהוריד בידו הפקדון
עם נכסיו ומחמת חסד השמועה הנזכר בשאלתך ובה קיים מלות
והשבת לרעך כמוך ומנות השבת אברה' אך אמנה לפי דברי
השאלה שהדרך מהאל"קול לבו'נה הוא מוחק בסכנת לסטים ואין
ספק בהסכנה וההגלה היא בדרך נס הנה קלקל מעשיו הראשונים
אשר עשה כי פושע הוא בעלמו ובאחרים ואף בגלג' חוטא קריון
ביה שהיה לו להמתין באל"קול ימים מספר עד שימלא דרך יתר בים
ואם רצה להלך מהרה אחר שהדרך הוא מוחק בשודדים ולסטים
וגכבים לא היה לו להוליך הפקדון בידו כי היה לו ליתן ביד איש
נאמן באל"קול אפילו עכו"ם אם ידוע הוא בנאמנות היה לו להניחו
אללו ואין להתכלל עליו ולומר כי כשם שעשה בשלובך עשה בשל
המפקיד' משום דק"ל הנפקד שהניח הפקדון במקום שאינו ראוי
לו וענב ומש או אבד אפי' נאנס שם כגון שפלה דליקה ושדך כל
הבית הרי זה פושע וישלם ואפי' שהניח הפקדון עם שלום אף
המקום ראוי לשמירה חייב כי בשלו רשאי ואינו רשאי בשל אחרים
וע"כ בטו' ח"מ סי' רצ"א ולפ"ז חס הדרך מהאל"קול לבו'נה
הוא בחוקת סכנה כדברי השאלה הרי הנפקד פושע וחי בפתלותיו
הפקדון כך נראה לענ"ד והוא דבר מבורר והוא ית' יחזיק
במושך בני לתורה ולתעודה כפי רצון לב' אב"ך זה ילך' שלמה
בר נחמ זל"ה :

ענין מו

שאלה למורי והדרינו ועצרת
לראשינו כבוד החכ' השל' החסיד
העניו המואשר בכל עניינו כמנה"ר
שלמה ד' רצון נר' מהגעיר הבא בחחוס מתפקד בשלום מעל'ת
ילמדנו רבינו על דין אחד שבה לדינו מדיני הטרפיות' במה
שנקרע הבשר שבין הגלעות שלה והעור עדיין האוקיים והקרע
היה יותר משפח באורך הגלע' מהו מן אמרינו לא חסרו חכמים
אלא בשר החופה את הכרס והוא מה שגורא מן הכרס כשהצבת
סודע ופוחתו מהיריב' ועד החוה לפי שהצבתה כשהיא עומדת
כובד הכרס על אוחו קרע והוא הנקרא כרס הפנימי ומה שפונה
לארץ ולפי'ך אסרוה' אמנם הקרע שבין הגלעות והוא הנק' א'
כרס החיצונה לא אסרוה' לפי שאין עליו כובד וכשרה' או דילמא
לא שפח' וגם למ"ד הכרס הפנימי הוא הכרס עצמו וכרס החיצונה
הוא בשר החופה את הכרס ממי' מן אמרינו לא שנו דרפיה אלא
בקרע י"ג י"ג

לבו ושמתי
הן תלמידו
ה חון יל'
ומעשה היה
גם המנהג
פתי הבק
היה שבה
ל של בער
כניסה הבק
בהג המביט
בזו והטוב
ומזה כדעת
מהב' ולק
כפי הדין
לרדך היה
אך היה קוד'
ל על דברים
ההבנתו וכו'
ותבות וכו'
אלא על כל
דרי' שהיה
יעור שמואל
כן אף על פי
ק"ל ד' עיוני
אם נתקרה
בה לא פליגי
לא נשאר לנו
בך שנתקרה
זה ויותר מזה
י ראות השכל
תו לשתתק
מישיביו וזן
אחר זה שלמה
בעלת של
היה מתקנת
יכולה לכתוב
יס' ובלחזק
בית וספק
ה והוא נחל
אמה טורה
זה חלה היינו
שמו במקומו
יס הלו אב"ך
ה שאמר חס
נתן העין והכל
דבר אליו ית'
ה אכלת האל'
הרי הרב והדי
היה ושתתק
הבית בכל ה
ה הוא אסור
ה אדוני חסד
מוכל הסוד
דך דברו ז'
זה היה דבר
ה הדבר נכר
הבשר או של
יעל סתיו ל'
אכול ממונו
המן העין א'
נויתך

פקדע הכרם אבל בקרע שבין הגלגות לא וכשיהי' או דילמא לא
שאל' ע"כ :

שאלה מח

ועוד שאלה אחרת
למוריניו יש"ע על
ענין חלב הכרם

שראיתי בנאון בנותא מוסתא הניס שהם אוכלים אותה והיא החלב
שבין עובי הכוסות הנקראת בלערי גלי"ד חלב"ש ואמרו לי שמימי
ה"ר חני"ז ז"ל הם אוכלים אותה והתירו להם ואמרתו ח"ו שהם
טועים בלבם ותולים ברבם שהוא אסור אסור גמור אסורא
דאורייתא והוא ברכת' ושאלתי לכה"ר אהרן יצ"ו ואמר לי שהם
אוכלים אותה מומני ידוע עד שבה כהה"ר יאודה נקאווא ז"ל היה בימי
המכה ה"ר חני אביו ואמר להם שהוא אסור נדלוהו הם מלאובלו
אומנם הקהל כלו הם אוכלים אותו בפומבי' וכשבא מעשה לידי
שהבאו לי הילדים מעט תבשיל מחתיב' הכרם וראיתי הרבה
חתיכות כרם שהם כפולים ומדובקים בחלב מיד עמדתי על רגלי
והלכתי אלל ה"ר אהרן יצ"ו ואמרתו לו וכי חלב הכרם מותר או
אסור אמר לי אסור מיד ראיתי לו החתיכות ונענע עלי ראשו
ואמר טהרים הם לאוכלו אמנם אני ואנשי ביתי מנקדים אותו מכל
וכל מיום אשר בא כה"ר יאודה כ"ע ושלאנו אחר התבשיל והבאנוהו
ושערנו היק והמרק ומצינו שהיה יותר מ"ס על החתיכות שהיה
בהם החלב והשלבנום והשאר התרמוס' וקלת מוצני אדם
האומרים קרי ההבנה והמדע אמרו למה השליכות אלו היינו שם
היינו אוכלים אותם שיסורת הוא בידנו מתבטונו ואמרתו להם
רבתי הגה מטאחם לה' ודעו מטאחכם אשר תמלא אתכם שהוא
אסור ועון הוא בידכם שהרי בדיני הטרפות אומר ניקב הכרם
עורפה לפי שאין לו דבר שיסתום אותו שהרי החלב שעליו אסור
ואינו סתום' הרי כפי' הוא אומר שהוא אסור ואם איתא שיש
חלב בכרם שהוא מותר כדעתכם הי"ל חוץ מחלב פלו' שהוא
מותר אבל הוא לא עשה חילוק אלא איזה חלב שעל הכרם שהוא
אסור לא ענה הכרם עצמו ול"ש עוביו ע"כ' ועל כל זה אני מקוה
ומחכה תשובת אדוני הרומה ולהודיענו האמת מהעבד המשתוקק
לראות פני האדון מורי יש"ע הנער המזומן למע"ת ושלום רב'
יוסף ב"ר מרדכי בן פליצה ז"ל ה' :

תשובה

אגדתך זאת הפתובה בעבר הלו
הגיעתו ושמתתי בה שמחה רבה
לדעתו ממנה כי כ"ת הוא בגדר

השלימות והשלוקבן יהי רצוני ית' להחיות במעוון להשגיח עליך
לטובה להחיותך לבינתך מלא מכל טוב ולה' תוסוף נפסך לראבה
אמן אמר' אחר זה אודיעך הגביר כי שאלותיך הכתובים בעבר
הלו ראיתי ועיניתי בהם ולפי הנראה לי מהם כי כ"ת עמד על
דברי הטור סי' מ"ו ולכן תמהתי למאד מאד מדברך בזה
כדדים שעשית לשאלתך כמו שכתב בפני' ולכן לא רציתי להעתיק
בזה בזה אחר כד' ששעית לשאלותיך' אך אומה תן לחכם
ויחכם עוד הגה נא האלתי לכתוב לכ"ת הפי' האמיתי שיש לפרש
בדברי הטור ז' כפי דברי המשנה ודברי הגמ' וממילא תדע
וחשכיל הדברים כפי אמתתם והכל בקור' ובקנאי מילין' כפי'
א"ע תנן הכרם הפנימי שניקב או שנקרע רוב החיצונה טרפה'
ובגמ' אוסלינו אמוראי בענין פנימיות' וחיצונה דקאמר מתני' רי'
בר חגיגה ורבה בר רב חנה דר' אמר כל הכרם בכלל הוא הכרם
הפנימיות' וכרם החיצונה היא בשר החופה את רוב הכרם
ופי' רש"י ז"ל בשר החופה את רוב הכרם קרום עב העובר על כל
החלב וישנו מן החוה ועד היריכים והכרם שקורין פאל"ה ויועטו
בזה בגלגות החוה ורובו תחת אותו קרום ורוב החיצונה דקאמר
מתני' רואים כמה יש מן הקרום כנגד הכרם אם נקרע בו באורך
טפח ובקטנה אם נקרע רוב טרפה ואם מוקום שהכרם כלה נקרע
אותו קרום כשהי עכ"ל ז"ל' וגמ' לפ"ז לר"י ע"ה כל הכרם
בכללה הוא כרם פנימיות דקאמר מתני' ונקיבה באשהו בכל
מוקום שתנקב בו' וכרם החיצונה דקאמר מתני' הוא הבשר שאנו
קורין אל דר"אע ודיו הוא בגדולה טפח ובקטנה ברובו וכפי זה
אין אנו רואין ומושגין בקריעת הכרם החיצונה אם העור קיים או
ק"ס נקרע כמו שיתבאר לפנינו ב"ה' ורבה בר רב חנה אמר כרם

הפנימיות דקאמר מתני' היא מפרעתא לטבתי' ומר"ש ז"ל
הכרם הרואה את הקרקע הנראה מיד כשפותחין את הבהמה
להוציא המעינים והיונו דמפרט היכא דפרעו עבמי ושאר הכרם מה
שהוא לדדי בהמה מכלן ומכלן הוא כרם החיצונה דקאמר
מתני' וגמ' לרבה בר רב חנה הכרם הפנימיות שנקבתה במשאו
היינו מה שנראה מהכרם כנגד הארץ והוא מה שפותחין כנגדו
העבמים וכו' וכרם החיצונה שערפתה בקרע טפח היינו כל
לדדי הכרם מכלן ומכלן שהוא תחת הגלגות מלד זה ומלד זה'
ואולם הבשר החיצון הנק' אל דר"אע לדעתו לא בא בכתובים
ואינו בכלל הטרפות שמונו חכמים כי פנימיות' וחיצונה דקאמר
מתני' הכל הוא בכרם עלמה' והפוסקים ז"ל נחלקו איכה חוץ
דפסק רבבה בר רב חנה ואיכה מאן דפסק כר"י בר חנינא'
הרמ"ב ז"ל והטור ז"ל הם מוהפוסקי' שפסקו כר"י בר חנינא'
ואחרים אנו נמשכין וא"כ לפ"ז לענין כ"ד הקרע שמואלים בבהמה
בין הגלגות וכו' הגה זה ידענו כי בין הגלגות אינו נקרא כרם
החיצונה אלא כ"ע שגם לדעת רבה בר רב חנה מה שהוא בין
הגלגות אינו בכלל בשר החופה את רוב הכרם וכפי' רש"י ז"ל
דכתבין לעיל' ולכן מחאר שהעור קיים הגם שהבשר הוא שבין
הגלגות נקרע קרע גדול הבהמה היא מותרת' ומה שאמרת
מחאר שהעור קיים וכו' לפי שאם מלאנו ראינו שיש בעור שם
קרע אנו אומרין ומושגין שמה הקרע הנמצא בזהו מוקום הוא
מלד מכת חרב או רומח ואם הוא כך שמה ראש אותו חרב או רומח
כנס לפנים וניקבו המעינים או הכרם הפנימיות במשאו' והיה
ליבדקינה כבר הרשב"א ומאן דעמיה אמרי שאין לנו יכולת לבדוק
הנקבים שהם במשאוהו"מ במקום זה שאין קריעת הבשר שבין
הגלגות אסור מחמת עצמו' אבל אם נקרע בשר החופה את רוב
הכרם לדעת ר"י בר חנינא היינו כרם החיצונה דקאמר מתני'
דטרפותה ברובה וכדאמרן לעיל אין אנו רואין בעור אם הוא קיים
שהגם שהוא קיים הבהמה היא טרפה מחמת אותו קרע עצמו
שנמצא במקום ההוא ולא מחמת ששאר דשמה ניקבו המעינים'
ומחור על דבר זה והבינו וזהו די לשאלתך הראשונה וזהו תנן
ותשכיל כי לדדי שאלתך אינס ודי לחכם ברה"ש פרקים'

ולענין

השאלה השנית אשר חרדת עליה אותה חרדה וקראת
לחלב שבחך הדבקים הנקרא גלי"ד חלב"ש כתי'
דאורייתא וכו' גס בעיני יפלא דבר זה שלפי הנראה שכל עמד
על דברי הב"ב סי' ס"ד ומחאר שעמדת עליו אך היתה לך פחדה
היא' ועתה קנאי מילין חוזר חוזר אל דברי הב"ב ע"ה בס' הג'
והא ענין והבין כי המחלוקת שנפל בין רבינו אפרים האוסר
ובין המחמיר' הוא בענין החלב הנמצא בכרם תחת החלב הגדול
הפרוש כשמלה על הכרם שהוא תותב קרום ונקלף והוא חלב
שחיבו עליו כתיב בפרש הכרם תחת אותו חלב הפרוש כשמלה
יש מקומות שיש בהם חלב ועליו קרום ומפסיק בין החלב הפרוש
ובין אותו חלב הדבוק בכרם הכרם ובענין אותו החלב שהוא תחת
החלב העליון הפרוש ורבינו יואל ודולי' השכנו התירוהו ואולם
הקרום שעליו המפסיק בינו ובין החלב הפרוש וכו' לרין לקלפי
ולהסירו' ורבינו אפרים אוסר את החלב הדבוק בכרם הכרם אם
הוא תחת הקרום המפסיק וכו' לפי שהוא דבוק עליו מלמעלה
החלב הפרוש וכו' והמרדכי נוטה להחמיר כדעת רבינו אפרים
ודייק לה מלשונם של הרמ"ב ז"ל וכתב דמקמת מקומות מושגין
אותו שהוא מכלל החלב הפרוש וכו' ואיסורו אינו חומרה אלא
מכלל החלב דכרת דאורייתא' ובעל המפר האגדה כתב שבחב
הקהלות נוהגין בו היתר כדברי המחמירין' ואסוק רבינו ה'
שמעו שהגשים הכשרות שהם מנקרות הכרם מכל חלב שבו ונראה
שמנהג אבותיהם בידיהם שהיו נוהגים כדברי רבינו אפרים ז"ל'
הנה הוא עתה חלה הענין במנהג אבותיהם שקדשו עצמו לאסור
כל אותו חלב הדבוק בכרם הכרם כדברי רבינו אפרים ז"ל ואם
אומר שהוא ברכת' ודעו וראו מטאחכם כמו שעשה כ"ת אותה חרדה
רק מנהג הוא אלו נוהגים להתירו ואלו נוהגים לאסור וכל זה אינו
כי אם באותו חלב הנמצא בכרם גלוי לעין כל ואולם במקום
הדבקים בלו' החלב שהוא בין בשר לבשר בחוץ ובחלקו במקום
שם קרום ולא בא עליו החלב העליון הפרוש רק הוא בחדרי חרדי'
בחך הדבקים לה בא בכתובים ולא נחלקו בו לפי שהוא מותר
היתר גמור ולכן אנו אוכלים אותו במקומותיו זה ובמקומות אחרים וכל
אלה

אלה התקומות רק אנו מחמירין לנקרו ממנו מה שהוא קרוב לפסה
החיצונה ואולם לחטט אחריו ולפרק את הדבקים להוציאו מבית
חדרו ליתא כלל כל בניו ולא בטוסקי ולא בדברי המחמירין
ואם בפ"אם נהגו בו קדושה לחטט אחריו מכל וכל קדושה יתירתא
הא וליית מחין דלמורה ולכן מן דלא נהיב בהיא חומרתא יתירתא
לא אמרינן ליה דעבר דאדוריייתא וכן תפין את אשר לפניך ושמת
סכין בלועיך אם בעל כפס אשה שלא להוציא לעז על מנהג
הראשונים ואני חונה מנך שיהא הכתב חלף למשמרת עד
שתראוהו לרבותינו וגו' וטובי פל"ס י"ה' ולפי הנראה כי כ"ת
לא שם בין עיניו לוחתו אשר צויתו עליך וכו' ובכן אני חפצתי
בדקך במקום ההוא שתלך מהם בשלום ב"ה וענתי הראשונה חזר
לקרואה פסע ופעמיים ושלם ושומר אותה וכו' והוא ית' ישמור את
נפשו וישמור אהך ובואך וישגיח עליך לטוב' עד בואך אל המקום
אשר בחר בו ה' אליך לשרתו ולבדך בשמו ממו"ל טהור קדוש
נאות כפסך המשובה ופסך אהבה רבה בשלומך לבו ישמח
שלמה דוראן פ"ט:

בספר שלח ערך סי' ס"ד כחוב חלב שעל המסס וצית הטוסות
אסור ומייבין עליו כרת וכו' חלב הדבוק לברם תחת הפריסה
אסור ש"מ תרתי חדה שבענין חלב שעל המסס קאמר ביה וענש
כרת עליו ובענין חלב הדבוק לברם קאמר אסור ולא קאמר ענש
עליו כרת לפי שם ומתירין אותו ואינו אסור אלא לפי המנהג למי
ענהג בו אסור' עוד דקאמר הדבוק לברם תחת הפריסה ש"מ
שאין הדברים אמורים לאסורו אלא משום מנהגא ובאותו שהוא
תחת הפריסה דוקא משום מחובר ודבוק אליו אבל מה שהוא בין
הדבקים בפנים לית מחין דלמורה וק"ל ופ"ט:

תשובה

כדאי לסמוך על עממי בענין גורא מאד כמו זה כי אסורו אסור
חמור ע"כ נריכין אנו למודעי ב"ת להודיענו האם האדום האדון
הזה לקה ובלתי טהור הוא ובטוב עשתה שהחמירה על עממה
ומעתה אני נריך לבדוק בספרי הרפואה מה יעשה לאשה הזאת
שצאה בלל קורתי' או טהור הוא ושכר שנתה הבית כפר תקלה
מאת הקב"ה בן זכר כי אינו מקפס שכרו ית' שמו ושכר טוב יקן
בבדך בעמלו ויבוא חפן ושלום:

החכם העניו הרופא המובהק
נר' ה' האמת והדק כי נפסי
בפיהלגם חלה לקול השאלה אשר
היא בדבר חמור שנגתו עולה זדון כרת ח' ועל כן אמרתי לשיבה
יד אחר מלהשיב דבר כי מיראי הוראה אפי' בדבר קל אני כל שכן
בדבר כזה אשר פתחו סגור ולא יבואו בו כי חס אגשים חמיו' ושלמי'
נשאים ורמיס' וחולס חשתי לכבוד מע"כ כפי חוב ומתני'
דאמרה דמשיב מפני הכבוד גם בין הפרקים דק"ש ולכן נערתני
חלני להשיב אוחך דבר כפי דברי ז"ל ואני תפלה לא"י שלא אכשל
בדבר הלכה ולא חומר על טהור טמא ולא על טמא טהור:

החלה

אומר לדברי האדון שאומר כי האשה היא אמר' לכ"ת
שהדס אשר היא מומאה אחת על העד שלה אינו כל
כך באדמימות ואינו דם ממש ומתוך כך נראה מבין ריסי קולמוסך
שהיא טהורה כפי הראות שהביא ב"ת מחמיו הרפואה' ואני אומר
כי ל"ת למוד ודברי הרופא' למוד וכ"ש בזמננו זה שאין לנו בקיאות
להורות בין דם לדם וכו' והרי בעל הטורים כתב ז"ל דברי תורה
ה' דמים טמאים באשה ומו לא והאידגה שנתמעט הבקאות חזרו
לטמא כל מראה דם אדום בין אם הוא כהה הרבה או עמוק וכו'
עכ"ל ז"ל' א"כ לפי ז"ל כי הדם שהיא רואה האשה הזאת אף ע"פ
שאינו כ"כ באדמימות ואינו עבה דם עומאה הוא וריכה לישב עליו
ז' נקיים כפי דין הגדה בזמננו זה שבעלה מנינו הוראת מר' דמים
וגם ראיתי בדבריך הגעמיס שאתה מקיל על אשה זאת ומעט
שאתה קבוע לה לבוא אליה בעתו אם כן הדם הוא שהיא רואה
בשעת תשמיש אינו מהמקור ואינו אופרה:

ואני אומר אמת היא כי דברי אלו אמרוס קצת מרז' שכן הרב
המרדכי ז"ל בריס גמרא שבעות כתב ז"ל אשה שיש לה
וסת קבוע שהיא רואה דם נדה תולה בוסתה שיכולה לומר שהדס
הזה שהיא רואה טהור הוא שעדיין לא הגיע וסתה' עכ"ל ז"ל'
ובסברא הזאת הוציא אותה הרב ז"ל הגו' מההיא ברייתא דלמורה
ואם יש לה וסת תולה בוסתה' והרב בעל הטורים ז"ל והרמ"ב
והרמ"בין והרש"ב ז"ל פירשו דהכי קאמרה שאם שימשה סומוך
לוסתה אנו תולין ואומרין שראייתה בשעת תשמישה הוא מחמת
וסתה ולא חשבינן לה רוחא מחמת תשמיש כלומר דלא חשבינן לה
הפעם הזאת מהשלשה פעמיס שראתה ממחמת תשמיש והחזקה
להקראות רוחא מחמת תשמיש ותאסר על בעלה כמו שיבאר
לפנינו ב"ה' ורש"י ז"ל פירשה בדרך אחר ז"ל ואם יש לה וסת
קבוע לקלול הזה שאינה רואה כל שעה מחמת תשמיש לא לפרקים
תולה בוסתה ומשמשת בין וסת לוסת בלא בדיקה עכ"ל ז"ל' וכתב
מהר"ק ז"ל דהני תרי פירושי הלכהא נינהו דלא פליגי אלא בפירושה
פירוש לדבריו ז"ל כי שני הפירושים הם שניהם כאחד טובי' ונדוקי'
שכל זמן שיהי' אחד מהם תולין להקל ואין להחזיק את האשה כרואה
דס מחמת תשמיש:

ואולם

הפירש הנכבד שאמר הרב המרדכי ז"ל בפרק הבריית'
אין מי שהזכירו כי הוא קולא יתירא ובדתי הוא ולא
עבדין כוותיה בהא במחילה מנפשו הטוהה' וגם הגאון מהר"ק
ז"ל בשולחני הערוך הביא ב' הפירושים של רש"י ז"ל ושל הרמב"ם
ומאן דעמיה ולא הזכיר הפירש הג' של הרב המרדכי ז"ל מכלל
דלא חש ליה כלל' ואחר שהקדמנו הדברים האלה בקנני מילין
כפי הגלות והראוי לחכם כחוף שדי לו בראשי פרקים אביא לענין
הדין עם האשה הזאת שהנו בדביה ואומר שתחלה אנו נריכין לחקור
על האשה הזאת שאם המוקרה הזה אשר היא עומדת בו לא קרה לה
בו ג"פ רלופות בלא הפסק רק פעם קרה לה כך ופעם לא קרה לה
כך אעפ"י שרבו לה הימים על זה האופן אעפ"י סמיכין אפירושא
דרש"י ז"ל הגו' חזר אליו ותהיה מחמת רפואה תעלה ע"י חכם
הדין' אך אמנה נריכה היא להתעסק ברפואות תעלה ע"י חכם
רופא כמו כ"ת וכמו שיתבאר לפנינו ב"ה' וכן אם באחת מג"פ אלה
שראתה

שאלה מט

מאת החכם הרופא
כהר"ר יעקב גבאי שיון
נר' שאלה מאת
החכם השלם יע"ן. למה נשואה לראובן זה כמה שנים ויש להם
מחזרע מה שחננה האל ואח"כ נולד לה ענין היום כמו שני שנים
ואינדנו עם שאעני' פני כי תורה היא וללמוד אני גי' כי כשתקנה
מביאה ראשונה לטבילה של מצוה יאל העד אדום כלאו הוא דם
והוא העלובה הפרוש ומשעלה כמשפט בנות ישראל שהחמירו על
ענין שאפי' וכו' והלך עניינס ללא תכלית ובכל זה דם הוסת
נמתכנותו בלי שום שינוי אלא מדי חדש בחדשו כמשפט הנשים
הבריאות' ואחר זה באה אלי' אני הרופא למה הגו' לאמר היס שום
תחפה לענין זה כי הלך בהפל זמיהס ואמרתני כי זה הדם אינו דם
אלא דמימות בעלמא' והוא טהור שהרי הוסת על מתכנותו אין
בו שום שינוי ונ' מלך הרפואה שהוא לאחד משני סבות או לריבוי
החומר כי אמרו הרופאים כי כשיתרבה החומר סבה לתאומים או
לאבצעי יתירה ואם החומר רע יתוסף עם דמות פפרדה ה' וילכו
והוא לאה קרה ולהם החומר רב ולפיכך יזוב לרוב התאומה ואפשר
שהיה טהור' או לסבת כח המחזיק שאינו חזק ביאת האשה והוא
מוע כי בכל אבר מר"מ איברים יש בו ה' כחות והמחזיק מכללס
ובפרט ברהס האשה הכח הזה בו חזק מאד כי כן גורה חממתו ית'
כדי שהיה בו כח להחזיק הולך כמא"ל בא רוחה שלא כמדת הקב"ה
מדת ב' וזהו ביאו הראיה ונאד מלא מיס אם יהיה פיו פתוח למטה
יאל כל מה שבתוכו והאשה אף ע"פ שפיה למטה ופתוח והיא מליאה
ואע"פ אינה מפלת עד עת בא דבר ה' ויאל לאיר העולם והטעם
שהכח המחזיק חזק מאד והוא היא כוונתס ז"ל במאמרס ג' משמשים
תמוך מעובר' קטנה ומינקת קטנה שמה תתעבר ותמו' מינק' שמה
תתעב' וימות היתו' ומינבור' שמה תע' ש' ולדה סנדל וכונת' במלת
שמה כי כל הגש' אינס שוות בענין זה כי יש נשים שהכח המחזיק
חזק מאד בהן ויש נשים חלש מתחלתן או מולד בהם אחרי כן כלאה
הזאת' והעיד חכם כי הוא ראה ברומה אשה ילדה בן ואחר ד' חדשים
אחזוה זריס ומבלס וילדה בן אחרי כן ושאוה מה טיבו של עובר זה
גשולויכוה לכנסיה הגדולה לחקרה ואמרה שכשהיתה בעבורה תה'
אדשים נתחברה עם חזוקה ולרוב התאוה נתעברה ממנו והרהאון
מבעלה וכו' ומתחזק וסך קלוה' והביא זה בספרי הרפוא' להורות
שהכח המחזיק בזה האבר חזק מאד על כל האיברים ויש גש' באשך
שהוא חלש מאד בהן עד שהן מפילות או יזוב זרעם כנדון שלנו כי
גין זרע של האשה הוא אדום ומזה גורתי שהוא טהור' אבל אין

ופר' ש' ז'
את הבחנה
הכרם מה
ה דקאמר
זה במתנה
חיון בענין
ח היותו כל
ומלך זה
בכתובים
ה דקאמר
איכא מחין
הינה
בר טינה
זס בבהנה
נקרה כרת
שהוא בין
ה' הש' ז'
ההוא שפין
זה שהחזק
בעיר שום
מקום הוא
דב או רומה
והו' ואל
ולת לבדוק
הבשר שפין
שה את חוב
ה מחמת
ה הוא קיים
קרע ענינו
מועיס
ובזה תבין
ירקוס'
דדה וקולת
לכ"ש כרת
שכ"ת טמא
יקר המדה
ה בס' הגו'
י"ס האוסר
אחלבה גחול
והוא חב
יש בשמלה
זכ הפרוש
שהוא תחת
דוהו ואולם
ריך לקלוט
הכרם הרי
יו מלונטה
ביט החסם
זות חושבין
חומר אל
כתב שבה
רבינו הכי'
: שבו ונראה
פריס ז"ל'
נכמו לאסור
ס ז"ל ואל
אוחה תרה
ובכל זה אינו
ולס במקום
אין וקל עליו
חרי חמיו
שהוא מוסר
באנים ובכל
אלה

שראתה בהם היתה סמוך לזמנה אמרין שדס זה שראתה הוא ממח' וסמה ועדיין לא הוזקה להקראות רואה מחמת תשמיש וכפירש הרמב"ם ז"ל וז"ל דעמיה שפירש בברייתא ובג"ל חזר אליו וכן יש לנו לשאלה את פיה האשה הזאת אם יש לה שום זמנה או שום חולי בכרדי בית הרחמה וכ"ש אם היא חוששת בזה בשעת תשמיש וזו טעמת ש"ס האמרין מכה"ס לה כג"ל אחד מוגדדי בית רחמה ומוגדו הדס הוא וטור' הוא לכע"ל כי כשיהיה הדבר הזה אז נסמוך על פי המרדכי הג"ל דאמרין תאחר שיש לה וסת קבוע בדרך הנשים זה הדס שהיא רואה בשעת תשמיש אינו כ"א אם דס זמנה שיש לה כבית הרחם וסממין אריבורא דידה לומר שהיא יודעת שיש לה חולי בבית רחמה ושהיא חוששת בשעת תשמיש כ"א היא נחמנת בדבר זה שהיא נחמנת על כל פרטי דיני כדוחה:

ואף על פי שהרמב"ן ז"ל הוא מחמיר בזה ואומר שהלדלה

אין תולין בדס המכה לפי שזריבין אנו לבדוק אם דס זמנה משונה מודס ראייתה ועכשו אין אנו בקיין במדלות לידע אם הוא משונה אם לאו אפי' סממין אליבא דרוב הפוסקים ז"ל שכחבו שמולין בדס זמנה מן הסתם ואין לומר שיש הוא משונה מודס וסמה שאין לנו לחוש לזה כלל אלא אם ראינו בעינינו שהס משונים או יש למדש ואולם מן הסתמה תלין להקל ואין לבדוק בזה וכן יש לנו לתקור שמה כבעל של האשה הזאת יש לו שום חולי בתקופה השנה ובאמה ושהוא לפעמים מטיף סיפי דס וזמנה שלו כ"א יקרה כמה פעמים לכמה אנשים שהס הוא כן יש לתלות שהדס הזה שמתאה האשה הזאת הוא מחמת הבעל וסממה היא ואין לחוש לה כלל וכפי מה שהביא הגאון מהרי"ק ז"ל בשם הרשב"א ז"ל והס דברים ברורים ומקום עמס:

ואם לא היו כל הגדדים האלה והאשה הזאת ראתה ג"פ תכופי

ז"על זה מחמת תשמיש ובדיקה היתה חכך לתשמיש כפי השיעור שכתבו חו"ל שהיא כגדי שתשיבה ידה לתחת הכר או לתחת הכסת ותטול עד לבדוק בו וכ"ש אם היא מרגשת בראיית הדס בשעת תשמיש הבה אז הדבר הוא קשה במהד מחד כי היא אסרה לכעלה ואי אפשר לה להשתמש עמו אלא עד שתבוא לריגה ידיה הגו' לר"ל כ"פ תינוקת דכ"א אמרין הסתם ת"ר הרואה עד ממות תשמיש זמנשת פעם א' ופ"ג' מכלן ואילך לא תשמש עד שתתגרש והנשא לאחר נשאת לאחר וראתה דס מחמת תשמיש פעם ראשונה וב' ופ"ג' מכלן ואילך לא תשמש עד שתתגרש ומנשא לב' נשאת לאחר וראתה דס ג"פ מכלן ואילך לא תשמש עד שתבדוק את עצמי כ"ד בודקת את עצמה מביאה שפופרת ובחוכה מכחול ובראשה וזך אם נמצא דס על ראש המוך בירובי שהוא מן המקור ואם לא נמצא על המוך דס בידוע שהוא מן הגדדין וטורה היא עכ"ל הברייתא ובגמרא פי' שפופרת זו תהיה של אבר ויהיה פיה רזוף לתוכה כזה ופ"ג' שאמר' הברייתא שראתה בהם נריבים להיות בג"פ וכן ג"פ' אלו שאמרין אותה אין זאת כמו שכתבנו בזה במהד' וכן ג"פ' אלו שאמרין אותה אין זאת לה אלא אם תהיה בדיקה סמוך לתשמיש כפי השיעור שכתבו רז"ל האומר למעלה ואולם אם לא ראתה אלא לאחר אותה שיעור אין לומר עליה שראתה מחמת תשמיש תלין להקל ולומר שטבעה הוא לראתה הדס אחר תשמיש בשעה חלה ואפי' שנשאר' בזה הדרך ימים רבים שראתה הדס לאחר תשמיש בשעה חלה תהיה מותרת לבעלה לאחר ז' נקיים ככל הנשים הראויות דס ולענין הסדר הזה מסדרה הברייתא שאמרה שתשמש עם בעלה פ"א וב"ב' ופ"ג' תתגרש מזה ותנשא לאחר וכן וכו' ואח"כ תתגרש ותנשא לב' וכו' ואחר כך תבדוק את עצמה במכחול וכו' בגמרא הקו על ברייתא דאמרין ח"ל ר"ל לר"י ותבדוק עצמה בבית ג' של בעל ראשון אף לפי שאין כל האלבעות שוות ח"ל ותבדוק עצמה מביאה אחד של בעל שלישי ח"ל לפי שאין כל הכחות שוות ובענין זה נפל המחלוקת בין הפוסקים ז"ל שיש מהם האומרים כי כשהוחזקה ג"פ עם בעל ראשון שהיא רואה דס מחמת תשמיש שהיא אסרה עליו וחייב לגרשה ותנשא לב' וכו' וכן לב' ואח"כ תבדוק עצמה ע"י שפופרת כזכר בברייתא ופעם לפי שאין כל האלבעות שוות ושמה עם בעל אחר לא תנשך לבדיקה בדבר חמור שהוא בר כרת ולכן מוטב שתתגרש ותחמין עצמה ולא תבא לידי פסק כרת:

ויש מהפוסקים ז"ל שאם מקלין ואומרים שיש להתירה ע"י בדיקה זו של שפופרת גם ע"י ג"פ של בעל ראשון דהאי

ברייתא דאמרה שתתגרש מהראשון והשני והבדיקה תהיה לאחר ג"פ של בעל ג' אקוליהו דאקולה גבה לגבי ג' וב' דשריית ליה בלא בדיקה ואולם אם היא חוזה לבדוק את עצמה ע"י ג' של ראשון הפרשות בידה וכו' אנשים שסדרה הברייתא אינם בהכרח דע"ה טובה בברייתא קמ"ל לבד ולא על כד הכרח ועל דעת או הסכים ח"ל הרשב"ן ז"ל בפסקי גמ' נדה שלו ולפי' האשה הזאת אשר אנו בנדון יודעה אם הוחזקה ג"פ לראות דס מחמת תשמיש ועל פי התנאים האמורים לעיל וכו'ה היא לבדוק את עצמה כפי הבדיק' הגו' ואע"י שהראב"ד ז"ל החמיר והחזק שהאידנא לא סממין אבדיקה לא דלא בקיין למויבדול כפי הראיו ומי הוא זה שיכניס עצמו ללא בספקא דכרת ח"ל הנה רוב הפוסקי' ז"ל הסכימו לעשות בדיקה זאת גם בזמננו וכו' לפי שאין בדיקה זו כמותם דברים שאמרו עליהם ז"ל השתא דלא בקיין בזה דהיא מילתא ברורה ויכולת כל הגש' למויבדול ואין בה חמירה יתירה ולדעת זו הסכים ג"כ ח"ל הרשב"ן ז"ל בפסקי גמ' נדה שלו ח"כ בעלת כדון דידן יכולה היא לבדוק את עצמה ואולם דר"ה היא לעשות לה השפופרת של אבר על פי חכס בקי בענין וגם אף לזנות עליה לעשות הבדיקה כפי דברי רז"ל שכן כתב הרמב"ם ז"ל וז"ל מכסת הכפופרת עד מקום שהיא יכולה ורופקת אותו עד שיגיע המוך לזוהר הרחם וכו' ובדאי שדבר זה נר"ך מתין ועין והשקפה בכניסת המכחול שהיא מביע עד מקום שהשמש נש

ואולם אם אשה זאת נקטת עליה בדיקה זאת וראתה

לכתרפלות ע"י חכס רופא' מוומחה כמו כ"פ הנה בעל ספר החומות ז"ל החמיר והמיר דלאחר שהוחזק ג"פ וכו' לעיל שר"ך עיין אם תוכל לסמוך על רפואה לשמש בלא בדיקה אפי' על ידי רופא מומחה ויש מקלין ואומרים דסממין ארפואת רופא מומחה אם הוא חכס ישראלי שהס הוא עושה לה רפואה מובהקת אל"ל ונסה בה פעמים ש"ש שהיא עוברת הדס ושהיא דאמרין נחמן הרופא לומר קמיו זה מוומחה שרפאתי בה ג' אנשים וכ"ש אם ראה מדבריה אשה שנעצר גם דס וסמה מומחה הראשון שתיה מותרת לבעלה על פי' והיא ית' יודע כי ככתב הרמב"ם ה"ה פחד קרליו ורעהו רוב עניותי הפחד לחומר העשה שבלאו בו ואולם הכונה לשמוי' וגם לא הסכימו להתיר בזה שהולאנו אותו בדיוק כפי דעתנו וכפי עיונינו רק ככתבו בקנ"א מילין מה שסממין בגויה עולם ואין אפי' אלא כמעתיק' וגם אם הדברים עתיקים ע"פ רז"ל הם נודקים וכדי להוציא מלבי פחד חומר הענין עשיתי ל"ר הוה רבי ומארי כר' וועל דעין נשענתי וכו' נסממתי ואתה האח הנחמן שלם וכנ"ך הנעשים אח"כ לא יתפרדו שלום ובחדות שלות מעומס נשבע בטוב נחת נפשך החשובה מלאה לה חממה ודעת ונפש אחך אמר ואלאחי ילולי ילולי וגמתי גנח' בזכר ומויבכה על נפשות ז' מיתים שהיו מרב שמה דוראין ס' :

גם זאת הסכימה על הפסק דין הגו' מעם החכם השלם הרמב"ם משיב גר' יצאה ח"ל :

דברי החכם המשיב בטוב טעם ודעת מה שמקורבין בבקיאומו ובשלפולו בדברי המחברים המקלים והחמירין עד שהוציא לאור דעתם ואין להוסיף על מה שכתב וכיאר בדבריו כי כדאי הוא לסמוך על דבריו כי הם חזקים כדאי מוזק' ואני מסכים לדעתו הכונה ואין להחריך כי אם בשלשן ושלוש בנ"ך שירבה ויגדל ולעד להידל ככפש נחמן הנשקן מש"ס ט"ב הן החכם השלם הר' יצחק משיב זל"ה :

שאלה נ

לנאמני קהלנו ישל' אחי ורעי אל"ס יעזרו אתכם על דבר כבוד שמי שאלתם אותו בעד ראובן שהיה לו מנוון ביד מתפסק ליתן לחמין וילכו המעשקים ההמה לסחור את הארץ ובהיותם חולסין לזרייה הטוב על הקהל ישל' מהמלכות מסיס ומגדל בלו ואלך והזכרו הקהל יל' לעשות העירבה לפסוק הקצבה אשר קצבת אליה לפי השעה ומנהג הקהל יל' בהעירבה הנה לטעורף את העשיר בעשורו מן כ"ך מעות לכל ומה דינרי זהב וכן לטעני בעונוי' והאנעריבים כאשר בלו להעריך את ראובן הגו' פניהם

פניו
עניו
כפי
הגבו
בזה
היה
מה
כגו'
כלב
לבו
טוב
הפס
בעש
מנון
הגבו
שיכח
והמיר
כי כב
בשבב
נמלח
הוא מ
אלו

פניהם אל העסקים אשר היו לו ביד חביריו כגו' והעלו עליו
 העסקים ההמה בכלל ממונו באופן שעלה עליו על העסקים הגו'
 כפי השבועות וכך מעות למאה דיגרי וזכמו ט' ד' בכל פנקס
 הגבנה ויהי היום ותבא השמועה כי מיוון העסקים נאבד קלת
 בטביעת ימים וקלת בשוד השוללים והאבוד היה מקודם ההערכה
 ההיא ועתה הקהל יצו' אומרים לראובן שהוא צריך לפרוע כל
 מה שעלה עליו בהערכה בלא שניכו לו מה שעלה עליו בהערכה
 כנגד העסקים הגו' וטענתם בזה הוא לפי שיש תקנה קדומה
 בצבור שכל פנקס ההערכה יעמוד ביד הגבור' שנים רגופים
 לגבות בו ומכל יחיד ויחד כפי העולה עליו בהערכה ההיא והגם
 שמתוך ג' שנים הגו' יפס' מה שיפסיד לא יכובו לו מהגבייה כנגד
 ההפסד רק לאחר ג' שנים אז תתחדש ההערכה לפי השעה העשיר
 בעשרו והדל בבלותו והוא הדין להפך שאם הרחיב בחוץ הג' שנים
 מיוון הרבה שלא יתוסף עליו כלום אלא לאחר הג' שנים ותשבו
 הצבור שהוא הדין גמי כגד' שמתחר שאלה גורת ההערכה בזה
 שאלה אין לנכות לראובן בלום מוכח התקנה הגו' וראובן טען
 ואמר שלא יפרע כנגד מה שהעלו עליו המעריכין על מיוון העסקי'
 כי כבר היו הצבורים כי המעריכין עממם אלו ידעו מה נעשה
 בשכר לא היו מעריכין אותו כפי אותה הערכה שהעריכוהו איכ'
 נמצא שהמערכת בפעוה היתה ובעלה היא ובעל טעמא כי טעמא
 הוא מיוון העסקים אשר עמו אלו פניהם לא עמד ולכן ריחם כמר
 אלו הם טענות ב' הכחות יורט מורינו הדין עם מי והוא פעולתו
 אחי ית' כדי להסיר מחלוקת מתוך הקהל ית' :

תשובה

לפי הגרסא לע"ד י"ל שטענת ראובן
 י"ן כנגד הקהל י"ן היא נודקת אחר
 שההערכה נזכר בהפ"י היא מכך
 וכך מעות למאה דיגרים וראובן זה העלו עליו כך וכך כנגד מיוון
 העסקים שהיו לו ביד חביריו אשר הלכו להם לשמור את הארץ
 להביא טרף לביתם ולביתו ולכן הסדי וקיס לן בנוייהו דאיונו
 מעריכין שאם היו יודעים שהמיוון הוא נאבד שלא היו קולבין על
 ראובן אותה הערכה איכ' אותה הערכה נעשית בטעות ואינה
 כלום ולכן יש לנו לנכות לראובן מההערכה כנגד אותו מיוון של
 העסקים שהאבדו מיוון זה מבוחר הוא ואינו צריך לפנים ואני
 אומר דלא מבעיא ל"ד שערין לא גבו מיוון ההערכה שאין
 ואינן ממונו כנגד המיוון הנאבד אלא הגם אם גבו מיוון
 כל ההערכה בשלימותה ואח"כ בזה השמועה כי המיוון נאבד
 קודם ההערכה שחייבין הם הקהל להחזיר לו מה שעלה עליו
 כנגד המיוון הנאבד דמה שלקחו ממונו לקחו אותו בטעות שכבר
 היה ממונו נאבד ממונו איבדא שאם היה כופל להם שפיקאס
 המיוון נאבד קודם ההערכה או לאחר ההערכה הוא אמינא הי"ע
 לנז זה וללד זה והולם אחר אשר הוא נודע להם שבעת ההערכה
 נאבד כבר המיוון מקודם לריכיש הם שחזרו לו מה שלקחו ממונו
 דנתיב דא להאי דאמרינן בפ' ה"ט מ"ח מחט שגמולת בעובי בית
 הגטות וכו' עד הגלית פי המכה בידוע שב' ימים קודם לא
 הגלית פי המכה הי"ע ופר"ש ו' אגלית וכו' בידוע שהוא
 ג' ימים קודם שחטוהואם לקחה בתוך ג' ימים היו מקח טעות
 וצריך המוכר להחזיר לו מעותיו לא הוגלד פי המכה איכ'
 לספקו אי קודם מקח הוא אי לאחר מקח הוא ועל הטעם שהוא
 חייב מידו דמסתמא כל כמה דלא יהיב וזו לא יהיב חותא עליו
 להביא הראיה שקודם מקח הוא דמספיקא לא מפקין ממונא
 מחוקקתה ורז"ל בעלי התוס' כתבו על הלוקח להביא ראיה שברשות
 מוכר נטרפה ואע"פ שלא נתן המעות וכו' יעו"ש וכן בהר"ש
 ו' וכן כגד' אחר שנועד לכל כי ראובן זה היתה אבידתו בתחלה
 והוגלדה פי מכתו קודם הערכתו חייבין הם הקהל יצו' להחזיר
 לו שיעור מה שלקחו ממונו כנגד אבידתו וכן דין זה פשוט הוא
 ונבואר ככל דיני מקח וממכר שהמקח אשר היה בטעות שהוא בטל
 ומחזיר את הדמים :

אמת

הוא שאם היתה ההערכה באומדנא לבד ר"ל שהמעריכין
 הם מעריכין כפי ראות עיניהם וכפי מה שהוא כל יחיד
 עמאשו ובמתנו ובענייניו שאז היה אפשרות לטענת הקהל י"ן
 מכת תקנתם הגו' כי היינו אומרים שההערכה היתה מעלה משה
 מלא נתנו המעריכין עיניהם על אותו מיוון של העסקי' ואלו
 אחר שההערכה היא נעשית בשרשע על אותו מיוון והמיוון כבר היה

אבוד אין לך טעות יותר מזה :
ב וגרולה מואת אי אומר שהגם שלא נאבדו העסקים
 ההמה אלא שאמדוהו והעריכוהו כפי ערך
 מאה מאות וכיוצא ואח"כ בירר להם הנערך בראיה ברורה שאין לו
 אותו מיוון כפי הערכתם ואפילו טעו בשיעור מועט שהם לריכיש
 לנכות מההערכ' שיעור טעוהם אם מועט ואם הרב' דדמי האי לדבר
 שבמינן ובמדה דאמרינן בריש פ' הא"ש מקדש וברוכתי אחריתי
 אמר רבא כל דבר שבמדה ושמשקל ושמינן חסי' פחות מוכרי
 אונאה חוזר וטעמא כדפי' רש"י ל' דטועה במדה ובמינן טעות
 הוא ואדעתא דהכי לא עביד ולפי זה ליתדין ולית לוינא דראובן
 זה טענתו טענה ולריכין הקהל יצו' לנכות לו כנגד הפסדו והוא
 ית' מלא חסרונו :

ולענין

טענת הקהל יצו' שיש להם תקנה קבועה וכו' :
 וכנ"ל בשאלתכם ולדעתם של' דראובן גמי שייכא
 ביה התקנה דכמו שאם יפסיד יחיד מהיחידים אחר זמן ההערכה
 אינם מוכים למפסיד כגו' האויל ונא ההערכה ועדיין לא באה
 השמועה לא יכבו לו דמאי דהוה הוה דגורת צבור היא בתקנה
 קבועה בהסכמת הכל ובהסכמת חבר עירם ואין לזוז ממנה י'ל
 אחת הוא שהצבור יכולים הם להסכים ולעשות תקנות במוציא
 דאית להו רוחא להאי כי האי לפי ראות עיניהם לפי צורך השעה
 ולמיגדר מילתא בנימיא דשמיא' וכהיא דתנין בתוספתא בפ"ק
 דב"מ רשאין בני העיר להתנות על האמדות ועל הפערים ועל סכר
 פועלין ורשאין לעשות קלותן ורשאין בני העיר לומר כל מי שיראה
 אכל המלכות יתן כך ול' צבור אלא אפי' יחידים בעלי אמונות
 אחת יטולין לעשות תקנה ביניהם במוציא דאית להו רוחא
 כדמסיימינן בהיא תוספתא גופא רשאין הצבעין והצמרין לומר
 כל מקח שיבא לעיר וכו' ורשאין החמרין לומר כל מי שתמות
 חמורו וכו' וכ"ש בענייני המסים שמנהג הקהלות הוא מנהג אפי'
 לבטל הלכה וכדכתב המרדכי ו'ל פ"ק דב"ב בשם הרא"ש ו'לגבי
 כ"ד הנה ההסכמה לא דברה אלא לעמיד ונראה היא מילתא דידה
 לפי שבעת ההערכה לא נפל למעריכין שום טעות כי כפי האמת
 והצדק היתה השערתם והערכתם והלה על כל היחידים לעשר
 בעשרו וללד בללותו ולכן הגם כי אח"כ יפסיד מה שפסיד' או יעשיר
 מה שיעשיר בזה על נכון תקנת הקהל יצו' שהסכמו להסיע על
 קיומן להיות ההערכה עומדת ג' שנים בלי שיכבו למפסיד או
 שיוסיפו על מי שיעשיר שכוונתם בזה הוא למיגדר מילתא שלא
 להרבות במחלוקות במה שיעשו הערכה לכל יחיד ויחד פעם אחר
 פעם ואית להו לצבור רוחא בהאי מילתא להאי כי האי כי כשיעש'
 מי שיעשיר בתוך הזמן אין להוסיף עליו וכשיעני מי שיעני אין
 לגרוע לו וכל חסד הוא עומד אם לעושר אם לעוני אכל כגד'
 שההערכה נעשית בטעות מעיקרה ובדאמרינן לעיל ודאי הוא דהא
 ליתא בכלל התקנה ולא אחייא במשמעותא דהא כדאיתא והא
 כדאיתא ואין להקיש מונו לו ומאין דדאין הכי דראובן זה אין לנכות
 לו עולבנא דייני הוא דדאין וכו' משום דשדדוהו שודדים נוסף
 עליו שוד ושבראין לדבר זה סמך אלא ממקרא דקאמר לאחר אל"ש
 עזוב דדמו ותפשוהו וכו' רחמנא ליגלן מזה ומכיוצא בזה וש"ש
 לכס מואת אחיכם : שלמה דוראן ס"ט :

וואת

תשובתם א' יצו' אמרתך הצרופה בצרף כסף ענדוה
 עטרת לראשנו ואחרי דבר הדוננו איש לא הרים את ידו להחזיק
 בדברים אשר עלו על דעתנו אף אמנה ליהוי ידוע למר כי ההערכה
 הזאת שעליה היתה שלמות היתה לצורך מיוון אשר אוטל עליהם
 לאותה שעה גם לצורך מיוון אשר הוא חובות על הקהל יצו' ברביעית
 מאת העבו"ם שלקחו אותו מיוון לצורך שעה דחוקה לשעבר ועתה
 צבוא זמן ההערכה כללו כל הממונות והחסרונות בכלל כדי לתת
 לשעה ולפרוע החובות למה שעבר ועתה שאלתנו מואת מורנו
 איך יהיה המשפט בענין ראובן הגבור כפי מה שעלה עליו בסך
 החובות הגו' :

ג תשובה

אמרי ראותכם דברינו בראשונה כמעט איני
 אומר לב"ת דמה זו שאלה שהדבריו מבוררים
 הם ומעמם ודאי הוא שכל מה שהיה על הקהל יצו' חובות למה
 שהארכו בו בשכר שאותם חובות הם נחלקי' על היחידים כל אחד
 כפי שיעור דשותפין הם כל הקהל בענייני המסים ומה שלקחו
 עליהם חובות הוא מוטל על כל אחד ואחד כפי ערכו באותה שעה
 לפורעו * יד' 14

לפוערו ולכן ראובן זה חייב לפרוע בחובות הקודמים כפימה שהיתה הערכתו באותה שעה וכי משום שהגיע לו הפסד בזמן ההערכה השני יפרעו עליו הפקדל החוב המוטל עליו בזמן עשרו ולפי זה אתם הממונים על המלאכה תשערו סך כלל ההערכ' וכפי זה שעת המצות הקדומי' יפרע ראובן בהם כפי הערכתו הראשון' ואולם כפי מה שעלה בכלל ההערכ' לפי צורך השעה יפרע כדאמרו' בקמיי' וזה דבר ברור הוא והאריכות בו הוא מהגומות כי גם אם היה ראובן זה רוצה לעקור דירתו מהעיר קודם ההערכ' האחרונה והיו הפקד' י' תובעים אותו בכל העול' עליו בחלקו בענין החובות אשר נתחייבו בהם לנושים בהם היה חייב לפרוע להם הכל משלם ואפי' אם היה נופל שום ספק בינו ובין הגבור היו מוציאין מומנו לכל ענייני הגבור עם היחידים חשיבו גבור מוחזקי' וכדתינון ע' לא יחפור גם אם האלן קדם לעיר דקונן בריש' ואחר כך נותנין דמים ומפדיו רז' לעומת משום דקדירה דבי שותפי לא קדירה ולא קמיי' וכתב הארדכי' ז"ל בשם מהר"ם ז"ל שיש מלאך סמך קנת למה שנואצים בכל הקהלות שכל היהוד המדיין עם קהלו בעבור ענין מסים שהקהל גובין מומנו ומס ואחר כך אם ירצה לדין עמו ירדו לדין ואם יתברר שנטלו מומנו שלא כדין יחזירו לו ע"כ ד"ר הקהל י' יהיו מוחזקי' ותופסי' בתבעין ולא תובעין דאל"כ לא תהיה תקנה לרבים שכל אחד יעשה עולה ויאמר מי יתבענו לדין קדיר דבי שותפי וכו' לכן יש להחשיב הגבור מוחזקי' הם עכ"ל ז"ל וכו' צ"ל שמוניי הקהל י' הם ברשות הקהל ונכנסו בעובי הקורה לקבל אותם חובות הגז' ופרעו בהם גורבי הרבי' למסיהם וארמוניה' כי אותם חובות חשיבין להו שהמלך עצמו הוא עתה נושא בכל יחד ויחד העולה עליו כפי הערכתו ומוסי' וארמוניות דמלכא כמחזקי' הם אליו וכדאמרו ריב"ז איהו נשך מוהרקהיהו בעספא דמלכא מנח וכו' ועל כן כפי הערכה לעניותנו דחזוקק דינא כפי מה שכתבו זהו מילתא דפשיטא כביעתא בנותחא והוא ית' וענינו על האמת וחייבנו ית' וגושינו דקדק ובה לנין גואל וכר' וא' כאלה החכס שלמה ס"ט כמבאר' גמח דוראן זל"ה:

ענין נא

מעשה היה בארצנו זאת שאיש א' מנכבדי ארצנו הגיע זמנו ובה יומו ליפטר לבית עולמו והיה לו פן אחד בחור כהרזים וד' בנות נשואות שתיים מהנה נשואות לאחו ושתיים מהנה נשואות לאנשים אשר אינם נשוי משפחתו ויהי בעת קירוב פטירתו אחו נשוי בנותיו דברו עמו ואמרו לו זו אל ביתך וכו' ולמדוהו להועיל להם שיתן במתנת ש"מ כל נכסיו לבנותיו הנשואות להם פן תהיה נמלתו לזרים ויתן ג"כ חלק מועט לבנותיו האחרות ושכאשר יזכה בנו לחופה יהיו המתנות בעלות ושכל יהי לבנו וכו' והא עשה כן וזכה נשואתו זאת שזה גוססה את נשואת וכו' לא נשואת ולא יתור' יודעים ומעידים אנו עדים ח"מ עדות ברורה אך נכנסנו בקרק' את היקר כה"ר אברהם הלוי בלכסי' ע' ומוצאנו חולה מושכב על רגליו בשוק ואמר לנו בבקשה מנח ועל לנו לאו כברי' המהלך על רגליו בשוק ואמר לנו בבקשה מנח היו עדי נשואתי זאת שאני מצוה בפניכם מתנות מיתה והוא ששני אחי י"ט רבי דוד הלוי י"ז ור' שם טוב הלוי י"ן שניהם יהיו אנטורפים על שאול בני י"ז ואין להם רשות לשלוח קנת מנכסי דרך יס או דרך יבש' וכאשר יסכימו אחי להלוך לא' הבחור בני שאול ילך עמם ויש להם את רשות למכור קרקעתי עם כלל קרקעותיהם ורבי דוד אחי י"ז הוא שותף עמו לחלואין בכלל השמורות שיש בינו וכל השמורות הנמנאים אחנו הכתובים בשמי או בשמוהם להמנע השותפות ור' דוד אחי יהיה נאמן בכל טענה שיעטנו עליו בענין דענייני השותפות הגז' והקדשתי פירות מאה דיגרי ובה לעניי' עשרה שנים שלימים' וכו' והא חשוי תהא לזכות וזוונת מנכסי עם אחי ר' שם טוב בקערה אחת ועם שאול בני ותהיה לובשת מנכסי כל ימי מייגר אלמנותה ונתת לה בחדר העולה בחלקו בחקר ההדשה לדור בו ג"כ כל ימי מייגר אלמנותה' ואחרי' דוד הלוי נתן ללוי בניו קרן מאלתיים ד' מאלמנע השותפות שיש בינו יטול שאלו בני גס הוא מאלתיים כנגדם וכשיתברר שנטלו לוי הגז' יתור' מאלתיים יטול שאול בני כנגד כל מה שנטל ונתתי לבנותי גז' וכו' כל נכסי מקרקעי ואבנן מטלטלי מתכ' גמור' ויטלו מהם דבקה ומרו' נא בנותי הגשירות מאלתיים ד' לכל אחת מהם ובעשה שיוכה שאול בני לחוס' ב' המתנה בטלה ואין בה ממש' חלקו

וחלק אחי הגז' בחניות היוצאות מחצר הישנה שלנו הקדשנו אותם לפירותיהם עשר' שנים שלימים מהיום שלישי לעניי' ושלש לפדיון שביום שלישי לשמן המאור' והאחים הגז' הסכימו בזה ונטלו מהם קב"מ על זה' וגם רבי דוד הגז' חייב עלמנו בקב"מ ל' לבי שאלו במאלתיים ד' שיתכסו בו במתכ' גמור' בשעה שיוכה לחופה' וכן אמר לגורבי אברה' הלוי הגז' אין רשות לדין או לשום חסם לעשות פירושים או דיוק' בדבר נשואתי זאת לא דברי יתקיימו כפי פשוטן והקדש פירות החניות הגז' הוא למנותת הזקן' אברהם מטור' לע' וכן שלשת האחים הגז' הסכימו לעשות ס"מ ותפודים למנותת הזקן הגז' זאת הנזכרה שנה רבי אברהם לע' כד הוא קדיר והיי' בערסיה ואנו יודעים דמינו מרע' דה' איתפטר לבי עלמי ושלש' למה למה אחרת וזלמי זאת' ולר' חיה ביד האפטרופין הגז' וביד כל מי שיש לו זכות בנשואת זאת כתבנו ותמונו י"ט עני עשרים לנין המכובד שנת' ה' מ' ל' י' י' עכ"ל הנשואה:

ידי

אחרי מות האמו' הגז' ככמו שנתיים ימים מת בני שאלו הגז' והבנות גוה' ר' הל' החיוקן בכנסתן שיתנו מאבדין כפי הנשואה הגז' והקדו' לאחיותיהם הגשירות המתותים דיגריס לכל אחת כפי הנשואה ג"כ ותשאלה קולן הבנות האלה ובעליהן על גז' חזרה ונחה לאמר כי המת' שנתן להן חבביהן הנה בטלה יעני' ללאחר שזו חבביהן שיעלו הנה כל נכסיו חזרונו לגשירות מאלתיים דיגריס לכל אחת וכן ג"כ הקדש מנכסיו כפי שיא נשואת הנשואה' ח"כ נמלה זאת שנתן כל נכסיו לאחד ומקלקל לאחר דה' חזרה במקלת' וק"ל דחזרה במקלת' הייא חזרה בכל' וכן ג"כ באו בטענה אחרת למה שאמר ונתתי לבנותי גוה' אלו הנה כל נכסי מקרקעי ואבנן מטלטלי' וכפי מה שזכר לפנינו ב' טענה זאת ושברה עמה' וחרטו הרברים ביניהם וכן יזכר וזמניהם ועמדו לדין לפני הושבים על מדין ודנו ביניהם שמתנת גוה' אלו ומה קיימת' ללא שייך בה חזרה במקלת' ולא חבבו שנתן כי אחד מאלפי הבנות האלה הוא ת"ח ונתחזק לנטל מתנת הבנות גוה' אלו ומה מהטעמים הגז' ולדעתו י"ז כי טענתו וזמנו הם נכוסים וברורים ועשה בזה כל מאורו וחשב כי כדיר ונחה ית' להביא טענות ורצונות מפי סופרים ומפי ספרים' ולכן להחליט להאי לרובא מרבין דהוא י"ז מ'ד שתי' חרס רואה חובה לעצמו לא עמד על דקדוק דין זה והוא טעם את טעמו ואין נימוקו עמו כתבנו מה שגרא' לע"ד בזה והוא ית' יעמידנו על האמת ויבין לבנותי להאמת ולר' אלו' ויראתי כפלות מתורתו ח"ר:

זאת

התורה והמוקד להאי דיי' יתק' כמא דלמי לן עבד' שיי' וזרקא' והאי תגרא דשדו הטוענים בענין נשואת זאת שהש"מ לאחר שנתן כל נכסיו לשני בנותיו גוה' אלו ומה חזרונו לבנותיו האחרות' וג"כ הקדש מנכסיו אשר נהג לבנותיו הגז' וק"ל דחזרה במקלת' הייא חזרה בטלה חזר' חזרה י"ז י"ז חזר' דהכי ק"ל בפ' מי שמת' והרי חישטעא בעיה התם דחזרה במקלת' הייא חזרה בכל' וכמו שזכר לפנינו ב':

האמנם

כל' לפי סדר לשון הגז' ולפי השמעותה למה חזרה כלל שכך אמרה הגז' ונתתי לבנותי גוה' אלו ומה חזרונו לבנותי האלה מוכיחים שכל מה שנה' הש"מ על' בנותיו הכל היה נשואת בהרדפה אחת' ודיבורא חדא לכלהו' דבחרת מתתא מתחייבא וכל פלגינהו וליכא חזר' כלל דכולהו מילי דידיה' חדה דיבורא ית' דמשמעות חזרה דקא אמרי רז"ל היינו' לאחר שנתן נכסיו לאחד והשלים דבורו וחזר' חזר' ונתן מקלת' מאלתיים שנתן בנותיו ראשון' לאיש אחר דהכי אמרי' חזר' דהיי' חזר' כל מה שנתן בנותיו חזר' בכל כ"כ שדבריו כלם חזר' בהרדפ' אחת' מחזרונו וישל' שתלתן בסופן וסופן שתלתן לא חזרה חזרה במקלת' כי הכל הלא' וסובב למקום אחד:

והראיה

לזה שמצינו להרשב"ם ז"ל שפירש על ההיא בעיה דלוי בעיה לן בפ' מי שמת' ז"ל איבעיא ליה חזרה במקלת' וכו' ש"מ שנתן כל נכסיו לאחד וחזר' בו במקלת' ונתן שוב לאחר שהיה הוא יכול לעשות כן כדאמרו ריב"ז דיי' ית' דיי' ית' הייא חזרה בכל הנכסים שנתן לראשון דגלי דמי' שמתחזר בראשון ומה שנתן לשני מתנה במקלת' הוא דלא שיוך והיי' מתכ' ואלו יש להשיב להם כפי טענותיהם כלומר שהגם

היבא החזר"ה הרי הוא חזר בפי' שלא חזר בו אלא מהנתקלת דהכי הניח בלי שניה ונתתי כל נכסי לב' בנותי וכו'. ויטלו מהם מר' מה וכו'. מהתיהו וכו'. משמע שלא חזר בו ממתנת השני בנות הראשונות אלא במאתיו ד' ירשים שנתן לכל אחת מהאחרונות דהכי משמעות לשון ויטלו מהם שר' ל ויטלו מהם וכו'. והשאר יהי' מונח לראשונים וכדלכותך מדברי כ"ז ז"ל. וא"כ גם לדברי הטוען שטען שיש בכאן החזר במתקנת הרי הוא חזר ויטלו מהם וכו'. דמשמע מלישני שהשאר יהיה ביד הבנות הגו'.

ולענין

ההקדש שלחור אח"כ חלקו וחלק אחי הגו' בחגיגות הגו' הקדשנו פירותיהן וכו'. לפי הגשמע מלשון הגוואה שהתחבר זה שהחזר"ה מ'איו לעשות עת' בציוו ההקדש ומחדש רק כונתו לומר כי כבר היה מוסכם בינו ובין אחיו לעשו' דבר זה ואימנם מה שחדש עתה בציוו הוא להכיר לאחרים שהוא הסכים עם אחיו על המך עשר' שנים שלימים והיום שעשו זה למונח הזקן הגו' שהוריש את ירושתו ולכן גם שני אחיו הויו' לדבריו שהם הסכימו עמו ונטלו קנין וכו'. לומר מודים ימודים על ההסכמה אשר היתה ביניהם מקודם הגווא' וז"ל שאמר חלקי וחלק אחי הקדשנו פירותיהן וכו'. דלי לא תימא הכי כלומר שלא נזכרו אלו הדברי' בינו ובין אחיו מעולם רק הוא עתה רעה להקדים וכו'. אך חזר חלקי וחלק אחי בחגיגות הקדשנו פירותיהן וכו'. מי חזר לו שאחיו הקדיש חלקו עד שאמר בלשון עבר הקדשנו פירותיהן. א"כ ע"כ לריבין הגו' לומר שמקודם הגווא' הסכים עם אחיו על ההקדש הגו' וא"כ בשעה שאמר ונתתי לבנותי גווא' הו' זה ונהני כל נכסי וכו'. הסכימו עם אחיו בהקדש קדמה לכל וכפי הגרס' מדבריו ומהסכמת אחיו ומן הקנין שקדמו מידש שהגב' אם היה עומד מחילו לא היה חוזר בהקדש האח'. וכן ג"כ אם היה שאלו בנו וזכה לחופה בודלי' שלא היה מתבטל ההקדש האח' כי לא עשה הגווא' אלא למתנת בנותיו וזה דבר ברור ולשון הגווא' אמתו בארבע שבכותו היא שהסכימת ההקדש קדמה לכל ולפי זה בטל' טענת הטוען האומר שלאחר שנתן הכל לבנותיו חזר במתקנת והקדישו מאחד שקודם לוואתו ה' הדבר כבר מוסכם ועומד בינו ובין אחיו ובענין הש"מ. בחד כונתו אזלין כמו שיתבאר לפני' ב"ה. וכן ג"כ מה שאמר לשון הגווא' וכן שלשת אחי' הסכימו לעשות ספר תורה ותפוחים למונח הזקן ל'ע' ואם כן לפ' ומתנת שנתן לבנותיו כאלו היא מתאחדת להקדש כי נדעתוהי' ההקדש קודם לכל וכמו שיתבאר לקמן בענין טענת בנותיו אלו עם אלו עלמן.

ובל

זה כתבנו אותו לפי טענת הטוען כדי להשיבו כפי דבריו וכפי טענותיו שהתשובה הגלגת היא לפי' לדברי החזקוני ואולם כפי האמת אין אנו צריכין לבה לדי מדה זאת כלל דאין כאן חזר"ה לא במתקנת ולא בכלל כי הש"מ הזה הוא מחלק נכסיו בפעם אחת ובהרדפ' אחת דלא שייך לומר החזר"ה חלף חי הש"מ לאחר הפסק לנו למילי' חזר אח"כ פעם אחרת ונתן מתקנת לאחר בזה הוא דאמרינן דמנכחה מילתא שמזר בכוונתו הראשונה. ואולם אם היו דבריו בפעם אחת ובתכיה אחת ובקשיר אחת לא אמרינן שמזר בו במתקנת והכי דייקטן דברי רבינו הרשב"ם ז"ל הנה הוא ז"ל ונתן שוב לאחר שענינו חז"ל שוב מעשה בכך וכך שיר'ל אחר כך היה מעשה וכו'. וכן ג"כ אז"ל דקי' ל דייחתיקי מבטלת דייחתיקי שר'ל גווא' אחרות מבטלת ראשונ' וכנ"ד אין כאן גוואה אחר גוואה ולא שייך למיזר שוב נתן לאחר שכל דבריו קשורים ומוודים בוני' העמודים להורות מננו שכל דבריו הם בהרדפ' אחת ואין לו אלא שפה אחת ודברים אחדים כדקי' ל במלוא דוכתי דתוך כדי דיבור כדיבור אחד דמיי' וכ"ש שבנ"ד לא היתה שום שתיקי' וחלוק' בדבריו ואפי' תוך כדי דיבור אין כך. ודיניה דה להיך דאמרינן אמר רב יוסף בר מנאימי אמר רב נתחן ש"מ שנתן כל נכסיו לאחריני רואי' אם כונתו כל נכסיו מת קמי' בלש עמוד חוזר בכלם. אם כמחלק נתן קנו כלם עמוד אינו חוזר אלא בלחזרו'. ופי' רבי' הרשב"ם ז"ל אם כמחלק שמועס' ראשונ' שהתחיל לחלק היה דעתו לחלק כל נכסיו ולא לשאיר כלום אם מת קנו כלם כדון כל מתנת ש"מ שאינה צריכ' קנין אם מת' אם כמחלק שלא היה בדעתו לחלק כל נכסיו אלא לאחר שחלק לראשון שנתן ולא רצ' לחלק עוד וחזר ומחלק בעצמו לחלק את כל הנתחרכו'. עכ"ל ז"ל. הא קמון שכל זמן שדברי' הש"מ באלו כלם בפעם אחת ובמסבורת חדא נמשכו קרינן ליה מחלק ר'ל שכל דבריו הם מלטרשין קתנן אל קתנן דלא אמרינן דהוותי דיבורי' הלא

שהגם אם טודה למענתם ונאמר שיש צנ"ד החזר במתקנת ע"כ' אין כלל כי הם החזר בלאזהו מתקנת שמזר בו ואין כאן חזר"ה בכל כמו שמוכיח מלשון רבינו הרשב"ם ז"ל. ותחלה יש לדקדק בלחיות לשון רבינו ז"ל כמה שהזר וחזר בו במתקנתו והוסף לומר ונתן שוב לאחר ואמר לבסוף דגלו דעתיה שמתרבו בהשון מהיכה תיתי' לן הרשמה הזאת וחלי' לא חזר אלא בחזרו מתקנת לבד'. ולפי' ז"ל מדברי רבינו ז"ל נתקסית לו הבעי'א מעיקרה שהמרה חזרה במתקנת וכו'. שיש להקשות ולומר מה לדרי' יוס' לבעי'א הזאת שהם נגותיהו וכו'. וריניו נתן הסך הגו' שמזרתי בו לפלו' א"כ מה שנתתי לפלו' וריניו נתן הסך הגו' שמזרתי בו לפלו' א"כ מה שנתתי לבעי'א הזאת הרי הוא נוסח כי כריכה ואמר שלא חזר בו מהראשון אלא במתקנתו ואלו' במתקנת האחר עדיין הגינו' לראשון מסתמכותו הראשונה ולמה שלקח הבעי'א דחזרה במתקנת הויה חזרה בזו לא כדלכותך מהברייתא שהמרה כלן לראשון ומקתנן לב' וכו'. ומה שהם נגותיהו הרי הוסיף לומר בסוף דבריו והגשאר על מה שנתתי לזה הב' יהא מונח ועומד ביד הראשון דלא חין מיקוס לבעי'א זאת כלל ונאמר שהמר' פבי' שלל מה שנתן בראשונה לא חזר אלא במתקנתו והשאר יהא עומד לראשון א"כ אין מקום לבעי'א זאת כלל לפי זה. ואם על נד זאת היתה הבעי'א יקשה עלינו בזה דמה שלקח הויה חזרה בזו ולא'. על כן ולכן רבינו הרשב"ם ז"ל האריך בפירושה דבעי'א זאת כדי לברוח מהכ' דלדון הגו' ואמר הוא ז"ל דלא שייכה הבעי'א אלא בדדך זאת. והוא שהש"מ הזה שנתן כל נכסיו לאחר החזרתו היא בדרך סתמה כלומר שלאחר שנתן לאחר כל נכסיו רמינוכו א"כ חס' שמזר וזהו שפלו' יטול קנת מנכסיו כלומר שאמר חני' נתן לפלו' כך וכך דיכרים בענין זה בזה הבעי'א אם החזרה במתקנת הויה חזרה בזו ולא זה למה שהוא נתן הכל לראשון ומאין לו לתת לב' מה שנתן ש"מ שנתמרט בודלי' מזה ומתח' שנתגבית לדעתו שנספלה לו המרטה כמה שעשה נוכח לומר שמזר בכלמה שנתן לראשון דהא רבי' יוס' דברר שנתמרט במעשויו'. אז נאמר דמתי' חזר חזר והולס הגשאר הגינו' עדיין ביד הראשון ושלקח הבעי'א דחזרה במתקנת הויה חזרה בכלה ודלתיני' כלן לראשון ומקתנן לב' ושלקח הבעי'א בזה האופן מגד שלא חזר בכך וכך ממה שנתתי לפלו' חזרתי בו וריניו נתנו לפלו'. וכן לא חזר נתתי לפלו' זה כך וכך וכל השאר יהיה עומד ביד הראשון אלא חזרתו יהיה שלאחר שנתן לראשון כל נכסיו חזר והומר אח"כ ונתן בדרך סתמה מתקנת נכסיו לאחר וכדלמך בזה איבעי'א לן והפשיטא בעיין דחזר בזו לא דאמרינן מאחד שרמינוכו שבה לתורת דייחתיקי התרת בדרך סתמה נתגבית לנו דעתו דחזר בכל מה שנתן לראשון והוא מה שפלו' רבינו הרשב"ם ז"ל דבריו ואמר וחזר בו במתקנתו ונתן שוב לאחר שיר' ל וחזר בו במתקנתו וההחזרה הזאת היא בזה שנתן שוב לאחר מתקנת בדרך סתמה לא בדרך שיובן מונחה שלא חזר אלא באתו מתקנת ובדלמך באתה הב' דלדיס'. ולכן שמוסיק כלם כשהזכירו דין זה אמרוהו בענין זה כי כל אחד מהם ז"ל כך אמר ש"מ שנתן כל נכסיו לאחר חזר ונתן מתקנת לאחר וכו'. וכן רב' כמיקי יוסף ז"ל פתח ואמר בזה הסיוגנון איבעי'א להו' וכו'. כבר פירשנו וכו'. עד והשתא בעינן דהש נתן לאחר כל נכסיו וא"כ חזר בו ונתן לאחר מתקנת דהא קי' ל דייחתיקי' מבטלת דייחתיקי' וכו'. ולכסוף כתבנו ז"ל דהפסק תלמודא דהויה חזרה בכלה בודלי' לא משמע היכה דלומר בפי' איני חוזר הלא במתקנת דהא נשארתי מקתנן לראשון עכ"ל ז"ל. ויש לדקדק דבריו אלה דמילתא דפשיטא היא היבא דגלי דעתיה למימרי' פבי' שתינו חזר אלא מוקתנן בודלי' הוא שהשאר יהיה עומד ביד הראשון וא"כ והיכה תיבא הדעתין דחזר בו בכל עד דלויפל הרב' ל' לבודיענו שלא נעלה על דעתנו לומר כן. ע"כ חני' חזר לקלישות דעתי שיעור דבריו ז"ל הם על זה האופן שמה שאמר לה משמע היכה דלומר פבי' איני חזר אלא מתקנתך והשאר יהיה עומד ביד הראשון ויש דבר הזה חרוס דלויפל הרב' כ"י למומריה והופכיל הרב' ב"י ז"ל למוסיקים בשויה מאחר שבה משמעות הדברים מדיוקא דלישנה. ואולם אם נאמר מדברי כ"י הם שהמר' כן פבי' דעו ורלו' שתינו חזר בו אלא מתקנתך נתי' טיבותיה. דמר דמשמען התי' מילתא מילתא דפשיטא היא.

ובמציאנו

למידון לפי' שגם לדברי הטוען שטען שבנ"ד

אלא אם הפסוק את דבריו ושתק בין אחד לחבירו ובהא נמי אמור
 תלמודא ודילמא הוי דשתק עיני קא מעיין במילי ויהיב כלו' דלפי'
 אם שתק לה חמירין בי' שהיא כמלך רק הוא כמחלק. והאי דשתק
 להות ולחשב את דרכו בחלוקה זה ותידן תלמודא ש' מירק דייק
 והדר יהיב' ופירש רש"בס ז'ל סתמי מירק דייק בלבט מהותן
 לכל אחד ואחד קודם שיבואו לפניו ואין לשחוק בין זה לזה ומדשתק
 גמול' הוי עכ"ל ז'ל. הגה מצואר לפניו דלא תמירי דליכא המלכ'
 אלא אם הפסוק את דבריו ושתק בשעה חדא. וכן נמי כד' לא
 אמרינן אם נתן לאחד את הכל וחזר ונתן לאחר מוקפת נכסיו שחזר
 בכל האלף אי ליכא הפסקה בין זה לזה דלכולהו טעמא חדא חיה להו
 ולזה טעור ז'ל כתב ש' מ' שחלק כל נכסיו לב' או לב' אס לא הפסוק בין
 אחד לחברו וכו'. וסמך לזה וחמר ש' מ' שנתן כל נכסיו לאחד וחזר
 ונתן מוקפתן לאחד וכו'. נרא' ממוז' ז'ל במה שסמכין זה לזה דטעמא
 חדא חיה להו לב' עניינים אלו דלא שייך למימר המלכ' והחזר' אלא
 אם שתק ועשה דייחתיקי אחר דייחתיקי אבל אם היו דבריו בפעם
 אחת ובהדרג' אחת ליכא החזר וליכא המלכ' ובהג' הו' פי' מהמוז' ז'
 כתבו בשם הר"ס ז'ל דהא דנתן בפ' בט פשוט כתוב בשטר מלמעלה
 מנה ומלמט' ומהתיים וכו'. הכל אוך' אחר התחמו' וכו'. היינו דוקא
 היכא דלא אפשר לקיים ב' הלשונות עליון ותחתון והיו סותרין זה את
 זה. אבל היכא דאפשר לקיימן לא אמרינן דסתרי אהדדי אפי' היכא
 דשני הלשונות מרוחקין זה מזה וכו' היכא דסמיכי אהדדי דלא
 ארחא הוא למימר בתוך כדי דיבור שני לשונות דסתרון אהדדי עכ"ל
 ז'ל. וכן טעור ז'ל סיון מ'ב כתב וז'ל היה כתוב בשטר למועל' דבר
 אחד ולמט' דבר אחר וסותרין זה את זה הולכין אחר התחמו'.
 וכתב הגאון בעל ד' ז'ל וז'ל ומוז' שרבי' ויהיו סותרין זה את זה
 משמע דס'ל דדוקא דסתרי וז'ל לקיימן אבל אם אפשר לקיימן
 מקיימן אותם עכ"ל. וכן' הגה דברי הש"מ הוא יכולין להתקיים
 דלית כאן פני לשונות דסתרון אהדדי. איכא חס' ה' הדבר כד'
 בדבר מסויים ר'ל שחם הית' לו לש' מ' זה הני אחר מסויימת או שא'
 דיגריס מסויימים וזה שתנתן אות' חזר כלה לא' ואח"כ אפילו שלא
 שתק כלל אלא בתוך דבריו חזר ואמר החלי או הרביע. מאות' חזר או
 וחות' ונעת וכתבו לפלוני אפשר לומר דחזר בו מהראשון בכל ואין
 לו כלום דרגלים לדבר יש שדבריו סותרין אהדדי ונחפוס דבריו
 האחרונים. אך חמנה אחר אשר אין לו אחתו של ש"מ בדבר
 מסויים ואנו יכולין לקיים את כל דבריו אין כאן החזרה כלל וזה
 דבר ברור ומסויים.

ואין

לומר שבג' נמי הרי הש"מ הוא סיים את כל נכסיו לב'
 בנותיו הראשונות כי כן אמר כל נכסי לגוו' האר' ומה
 דמשמע הנכסים בכללותם ופרטותם ואח"כ הוסיף לומר ויעלו
 בנותי רבקה ומה' וגא' והקדיש מה שהקדיש ולפי זה דבריו סתרון
 אהדדי. אין הנו יכולין לומר כן לפי שיש לומר דהאיב' נכסי
 דקאמר בראשונה היינו רובא דרובא ומכסיו שלפי שלא הוסיף מכלל
 נכסיו תקרקעי ומוטלעלי לב' בנותיו האחרונות אלא המעט
 מהמעט לזה קריה למתנת הראשונות כל. והעד המוכיח על זה
 הוא מה שהעטיף את דבריו בוי' ואמר ויעלו מהם רבקה ומורגא'
 ונחתיים וכו'. ולשון בני אדם הוא לומר על מי שיטול הרוב פלו'
 נטל הכל. וכן ב' הוא לשון ר'ל לומר הכל על הרוב דבמקום
 דתניין כל אמרינן דתנא ושיר דלא ילפינן מהכללות ואפי' במקום
 שנאמר חזן. וא"כ לשון זה הוא לשון חכמים גם בני אדם גם בני
 אדם וליכא ספיקא כלל שזאת היה כונת הש"מ ובתר דעתיה
 אזלינן כמו שנוכח לקמן ב"ה. וכן ב' י'ל שכל נכסי שאמר שיהיו
 לגוו' האר' ומה דוקא קאמר בלומר כל ממש וזה שלפי שהש"מ בזה
 היה בנעתו שיוציא מכלל ממונו לבנותיו האחרונות המתנה היא
 שנתן להם והו'ל כאלו נתנו להם כבר וכל נכסיו הגשמיים הם
 לגוו' האר' ומה לכן בקדים ואמר בראשונה כל נכסי לב' בנותי
 גוו' האר' ומה דבין שמתנתו היתה בתיכופה אחת חמיניא דמעיקר'
 שיר לרבקה ומרגה המועט הוא ואמר כל נכסי לגוו' האר' ומה
 בדך' אמנות כאלו הקדים בראשונה המתנה המועטת ואמר אח"כ
 כל נכסי וכו'. וכ' רש"ב' ז'ל בתשובה הביאה הגאון בב' כ'
 בטוח' מ' ס' רמז' ז'ל ש"מ שאמר אני נוהן לבני כך וכך ושאר כל
 נכסי להשתי כיון שנתן מוקפת נכסיו לבנו ואין לו אלא אותו הבן
 זה מוכיח מלד עיניו שלא נתכוון בנתינת האשה לעשותה אפטרופ'
 עליו בשאר נכסים שא"כ מ"ש אותו מוקפת שלא עשה עליו

אפטרופא כמו שעשה על השאר ועוד שכבר אמרו ז'ל ה' ע'ד
 שיכתבו כל נכסיהם וזו אחת מהם ובאן הרי לא כתב כל נכסיו שהיו
 נתן מוקפת מהם לבן. אפי' שיש לבעל הדין לחלוק ז'ל כל
 שבנו מוליא מירו זה אינו כמוסולק. ועוד דכיון שבשעה אחת נתן
 מוקפת לבן והשאר לאשה הרי זה כמושייר בין שנתן לבן תחלה ואח"כ
 לאשה ובין שנתן לה תחלה ואח"כ לבן עכ"ל ז'ל. הא קמן מובאר
 דכל שנתן לזה ולזה בשעה אחת הרי זה כמושייר. ומוז' רבי' בין
 בין וכו'. יראה שהגם אם אמר תחלה כל נכסי לפלו' והוסיף לומר
 כך וכך לפלו' שג' קרינן ביה כמושייר כלומר דויה שאמר כל נכסי
 בתחלה כאלו אמרו לאחר מתנת המוקפת:

והגם

כי דברים הללו הם מבוארים ומבוררים ואינם צריכין
 חיזוק עכ"ל להפסיק דעת הטעור י'ל כי איש חכם הוא
 ויכול הוא לומר הורוני מתיבן דתמוני לבן אוסיף עוד ידי שנית
 ואומר שהו' של ויטלו בנותי הגשמות הוא מבואר שהמתנות הם
 מבוברים יחד ואין להפריד ביניהם ולומר דאיכא החזרה יש להוכיח
 זה מטענה ודאי.

הראיה

היא מדאמרינן בפ' י'ל כי תחא רבין אמר ייש פלו'
 שדה פלונית ותנתן שדה פלו' לפלו' ר' יוחנן אמר
 קנה וכו'. ושקלינן וטרינן בגמ' ומוסקי' מוך כדי דיבור כדביאר דמי
 אפי' בב' בני אדם וב' שדות אם אמר ירוש' פלו' שדה ותנתן שדה
 פלו' לפלו' דקנה אותו האיש שאמר עליו בלשון ירושה גם שא"כ
 ירושה ואע"ב דקי"ל דאם אמר בלשון ירושה על מי שאינו בר ירושה
 דלא קנה כלום אם עובדא הוא בתרנגברי דלאר לאחד בלשון ירושה
 ואע"פי שאינו בר ירושה והאמר לחבריה בלשון ירושה קנה גם אותו
 שאמר לו בלשון ירושה דמועיל לשון נתינה דהאי ללשון ירושה דהאי
 דהגיד עליו רעו כלו' דמדקאמר להאי בלשון נתינה דהאי נמי
 יהיב ליה במתנה ולשון ירושה דקאמר לאו דוקא.

וכתב

הרב בעל כ"י ז'ל וז'ל ומה שהעלינו דתוך כדי דיבור
 מהני לשון מתנה דהאי ללשון ירושה דהאי היינו
 כשאומר ירוש' פלו' שדה פלו' ותנתן שדה פלו' לפלו' בוי' אצל אס'
 אמר נתנת בלא וי' אפי' באדם אחד ובשדה אחת לא מהני לשון
 מתנה ללשון ירושה אלא אמרינן או תפוס לשון ראשון או לשון אחרון
 עכ"ל ז'ל. ובג' הרי הש"מ קשר את דבריו והעטיף אותם בוי'
 העטף באמר ויטלו בנותי וכו'. ואחרי ראחנתו אוי' האות וי'
 אריכא וקופא בוי' דזויתא ולא בוי' קטיעה דכתיבא אלופתא אך
 יעלה על לבנו לומר שהדברים הראשונים חזר בהם והלבו לפס'
 ונשאר בנותיו מנה וגו' אר' בלא עוס מתנה והאחרות הגשמות
 עמדו במתנתן ונמלא י' י' בא' בארעא וגירא בשמי שמיא דלא
 אפשר לן למימר הכי לגבי האי ש"מ כמושייר במוסק'. וק' הוא
 אם מנד' הוי' מהניא לשון מתנה דהאי ללשון ירושה דהאי וב' בג' ד'
 שהדברים מוכיחים שכל דברי הש"מ הזה הם שפה אחת ודברים
 אחדים אפי' אם היא בלא וי' ומהגם עתה שברו מועטפים בשלית
 וי' ומנומדים והיו לאחדים.

והטענה

היא שבסדר טענות הטעור הוא אומר שכל קרובי
 הש"מ היו לוחצים ואוללים אותו לזנות שאם ימות
 בנו שיהיו כל נכסיו לב' בנותיו הגשמות לאחיו שלא יבא ז'
 בנחלתם והנפטר גם כי היה קשה בעיניו לפתוח פיו לשפן כנגד
 בנו יחידו עכ"ל לדברי קרוביו נענה כי היתה עיני כלל נרים
 בזרים שיבואו בנחלתם וכאשר היה מזהה כרלון קרובו כנו' נגמס
 עליו חכם אחד וא"ל הש"מ למען הש"מ ב"ה תורוני דך' שמתקיים
 נוואתי ושלך יהיה לה ביטול מלד איוו טענה מהטענות והשיב אותו
 החכם ואמר לו שלא יעלה בידו רלונו להיותו נתן כל נכסיו לבנותיו
 הגשמות לאחיו אלא כשיתן להם כל נכסיו וכשיזכה הבן לחסה
 תהיה המתנה בטלה. וגם אמר לו אינו מהראוי שיוציא בנותיו
 האחרות נקיות וריקות מכל נכסיו והלמוד הזה שלמדו החכם
 הוא מבואר שהכוונה ממנו היא שלא יבוא הדבר לידי הפסק ירושה
 כמבואר במקומו. הגה לפי זה הדברים מוכיחים מטענות הטעור
 עמו שהש"מ הוא רלונו וכוונתו שיהיו דבריו נכסים ועומדים
 כדיומדין שלא יהיו נכסיו וקרבותיו כי אם לבנותיו הגשמות
 לאחיו. וא"כ אך יעלה על לבנו לומר שאמר שנתן כל נכסיו לב'
 בנותיו הגה אשר עליהן היתה לו החרדה היא ונתן כדי דיבור
 חזר בו ואפוי' מתרעא אפי' דיהב מוקפת נכסיו להני אחריתא
 וקמייתא לא יהיב להו מידי דהבי קי"ל כן לראשון ומוקפתן לב'
 שגי

שני קנה בין ארבע מיתות י"ל בלמוד שלמדוהו המכס שכאשר הבין זכר
 למטה המיתות המכס' בטלה ובדאי הוא שלמדו זה לא היה חלק על
 המכס' הכוללת שרצה לתת לבנותיו הגשולות לחיו' וכן עשה הוא
 שלאחר שפשה המכס' הכוללת שהיא העיקרית והמגדלת חל"ה
 חזר ופשה שז"כ בני לחופה המכס' בטלה הדברים החלה מוכחי'
 שלאחר חלה הדברים חלה על המתנות בכללן וה"ל לא חזר בו
 המזונתה הראשונה והדברא עלי' ביחוד חזר שיהיה בטלה בש"זכה
 בני לחופ' כמו שארזו המכס' לעשות עלי' חזר חזק ד"ה חס מכס'
 החיותיו חס מוכס טענותיו דלה חית לן דינה דחזרה במקנה כל ד'
 ואין בו שינוי ותמור' והזוהה היא קיימת ושרידה' ולא חית לן ללא
 קטירכה ולא תברא :

ורעין

טענת המזון שהש"מ הוא חזר ומתתי לבנותיו גו' הר
 והנה וכו' כל ככסי מוקרעי ואבן מטלטלי דמשמע
 דלא יקנו מטלטלין אלא אבן קניית הקרקעות והקרקעות לא יקנו
 אלא לאחר מיתה וכשלא יקנו המטלטלין אלא אבן דהנהו מוקרעי
 היו זה כמק' מטלטלין להדס אחד חזר קרקעות של עצמו וכמו
 שכתב הגאון מהרי"ק בב' בטח"מ סימן ר"ן בשם הרש"ב ז"ל וע"ש
 כי משם לקחה המזונת להעמידה לו לבתולה' איברא שיש לנו לחוש
 לדברי רבינו הרש"ב ז"ל ולדברי מהרי"ק ז"ל המוכס בשמו דחזו
 מן דברי רבינו דסודו עלה דהאי מילתא והבס כי רבינו מהרי"ק לא
 חסיק לה להאי מילתא בשלחנו הערוך' עכ"ל יש לחוש לה מ"מ
 כיון דנפקת מוסמי' דהרש"ב ז"ל וחתיס עליו מהרי"ק ז"ל בטור
 וכו' ולפי' לכאורה י"ל בג"ד שלא זכר גו' חזר ומה מוכס מתנת
 הבית ל"ע אלא בקרקעותיו לבד והולס כל המטלטלין כשאר
 לארבעתן חלק חותם בשוה כפי נחלקן' אך חמנה י"ל דלית לן
 למתן שלאי מילתא כלל בג"ד' וזה מוכס טענותיו הנה שהש"מ הוא
 כל גמחנה היית' לקיים מוחתו וכו' וגם העדים המתומים על
 הלאה מעדים ומדברים בפיהם כל כל אשר קבלו מדעתו בשמיט'
 והב' וקבלה שלא היו כל דבריו וגו' ומותיו אלא לקיים מתנתו לגו' הר
 ומה וכו' היה חזר חנה רבותי למען הש"ב ש' שפעשו לי דרך
 שלא יבאר שום פקוק בנוחתי' ואת כדי שלא יהיה שום מסה
 מריבה אחרי ועל כן תפחלו מהטענות והפקוקים בוד חזר
 לבסוף שלא יהי' רשות לשום חכס או לשום רב דלין לעשו' פירושים
 ודיוקים לדבריו אלא כולם יבנו כפי שחיתוס וכפי הגמרת' וזה
 קול קורא בהמון הכמות יס וגליו שרזנו של ש"מ זה וכל דעתו
 כונה להעמיד חלקו נכסיו כפי מה שחלקם בהרבות' לאלו ולמעט
 לאלו ואחרי שידענו ידיעה לחזו' שזאת היא כוננת הש"מ אך חנו
 ועליוס לעשות דיוקים וחקי' בדבריו לבטל כוננתו הגודעת וממו
 לכל היסודים לפני בע"ש שהיה מו' מוחתו ובפרט העדים שחמו
 על שטר הגווא' שהעידו וידעו והבינו מהש"מ בכלל'ה ובפירש שכל
 דבריו לא היו אלא לחוק זרועות שני בנותיו הגשולות לחזו בענין
 שלא יבואו זרים בנחלתן' ואין להקשות ולומר שהעדים אחרי
 חתימתן אינם יכולין לומר שום דבר לא להוסיף כח ולא לגרוע'
 וי' לשגי' עדי' מוחת' היות שהם יכולים לבאר דבריהם ולומר מה
 הבינו מכוונת הש"מ ומה היפה חזו' דלעיל דדעתא דדיה' וכמ"ס
 הי"ג ז"ל בתשובה ס' קס"ח דיוסיק בה הכי וכו' שיהיו העדים
 של הגווא' נשאלים ונחמוים הס לבאר דבריהם בכוונת המזונת
 ומעשה שהש"מ חזר נתתי לבנותיו וכו' מוקרעי ואבן מטלטלי
 וכו' חן סהדי ושמיס וארץ מעידים דלא קאמר הכי אלא להוסיף
 אומן לשני בנותיו וכו' ולא לגרוע כחן' ובפאה מילתא בדלתי
 היא דלה דרשין לי שגח דשטר'ה אלא אזלין בתר כוונ' דש"מ ואומנ'
 דדעתיה' וכן מצינו לרוב הפוסקים ז"ל דחזרו דהבס שיהיה לשון
 השטר בענין שאינו כפי הדיון חס כוננת הש"מ לא היה שא להעמיד
 את דבריו שלא יפלו ארצה לא חזלין בתר לשניה' ובמ"ס הרי"ב
 ז"ל בתשובה ס' ע"ל ענין אומן שגוה ואמר שפלוני יהיה אפטרופוס
 ומזונתו על ממוני ועל כל מה שיש לי ונפל הספק לפי שחכף שמת
 יאלו הנכסים מכלל ממונו כההיא דפ' השותפות קונס לביאך
 שאינו ככנס ומת או שמכרו לאחר מותו וכו' והשיב הוא ז"ל דלענין
 ש"מ אלו הולכין אחר אומנו' דעתא דדי' ומקיימין את דבריו בכל מה
 שאנו רואין לומר שהיה בדעתו בכל כוונת דבריהם אלו עכ"ל ז"ל'
 וגדולה מוחת כתב הגאון מהרי"ק ז"ל בב' בטח"מ סי' רנ"ג על אומן
 שגוה וחזר חני מנוה להניח חמשים דוקא' עי' למנחם וכו' וכתב

הוא ז"ל הגם כי לשון להניח חזונו מועיל לענין הדיון דלא קאמר חני
 מניח אלא להניח דמשמע חני מנוה לחזרוס להניח' חס"ה האלו
 ומדע'ה כוננתו שהוא המניח יועילו דבריו ואין קפידה עכ"ל ז"ל'
 ובג"ד מני חף שהש"מ חזר נתתי לבנותי כל ככסי מוקרעי ואבן
 מטלטלי חן לדיוק בדבריו דיוק דיוק הרש"ב ז"ל דקושטא דמלת'
 ברירא לכולי עלמא וגליה כשימושא בשירוחא שהש"מ הוא לא
 מלתא על לבבו הטונה שהיא ולא חסוקא הדעתיה דכ"ע דקאמר
 הכי לא חזרי לה חלה לתוספת כח וליסות כח' ודיוקא דלא דקאמר
 הרש"ב ז"ל חן לא ידעיין לה הש"מ הוא ידעה' ואי בההיא דפ'
 זה ברור אומרוני מיי חוכה מיי דחן לא ידעיין ופופרי דבי רב ידעי
 וכו' וכ"ש בהאי מילתא דלא ידעי לה לא דייני ולא סופרי דניימא
 שהש"מ הוא כיון להאי דיוקא חזן ידעיין ביה דדעת' הינה שיטלו
 בנותיו הגשולות לחזו כל ככסיו בלי שום עכוב משאר יורסיו ומשחדו
 מהדיוקים מוה וחזר שלא יהיה שום רשות לשום חכס ור"כ וכו'
 כל אלה הדברים הם לדברי המזונת להשיבו כפי טענתו' ומה הגם
 עתה דלא דמייה דהרש"ב ז"ל לג"ד' דההיא דהרש"ב ז"ל המנו'
 חזר נתתי לפלוני קרקעותי מתנה גמור' ואבן נתתי לו נכסי דה"ק
 לשון השואל מי שנתן קרקעותיו ואבן נתן מטלטליו וכו' ומשמע
 מזה שקדמה מתנת הקרקעות ואבן נתן נכסיו ולפוס הגי' פסק רבי'
 הרש"ב ז"ל דלא קנה המטלטלין משום טענה דקאמר' ואלס
 בג"ד הש"מ חזר ומתתי וכו' כל ככסי מוקרעי ואבן מטלטלי
 משמע שכלל כל נכסיו בנתניה אחת ובפעס אחת תחול המתנה
 מהקרקעות והנכס' בכללם ולא שייך הכא טעמא דקאמר הרש"ב ז"ל
 ז"ל כדון דידיה והחלוק מבוחר ביניהם ויעו"ש בלשון התשובה
 במקומה וימלא דהכי הוא כדקאמרינא' סוף דבר בהא סלקינן בהא'
 כחתינן בענין האי דייחתיקא למיקס ולמיימוי וקיימין מילי' ושיריה'
 כדאוכחן מכל הני סוגייתא דלעיון מילתא דברין חיי בעית קרא
 אב"ה סברא' ונחן דלית ליה מילתא אחרינה יקרא' כסברא
 נילתא ונהירא' ליתו ולמלא לן וגזית למיליה באפי' כסבינן
 ודעתא נהירא' כחלמידיא דשמיט' למיליו דרביה ומדי כהו מדותא
 יתירא' ואי נהיר לן דמילתין לא מתמורא' ומשמעין חולא
 בהר' חספכא ושומעתא דדיה היא כסיונה ובחירא' חדווח חית לן
 בהאי מילתא יקיר' ונהירא ונהירא בה ולא חזיל באפי' סומקא
 ואחי מורא' רחמינא ליה רחמינא סבייתא כאבא דרחים לבריה
 בוכרא' ואמינא ליה מודים מודים וכרענא קמיה כחורא' עד
 שיתפקקו כל חוליות השדרה' כהס זעירא דלאו מן חברייה
 עיניה זקיסן לשמי שמייה למיהב לי' חילא באורייתא ולא תעסק בה
 בתדירא' הלעיר אשר בחלקו יציל וישמח' שלמה ס"ט בכתה' הר'
 זמח דורחן זל"ה :

אחר

זה עדין בעל הדיון היה מחזיק בדבריו ומסתפק לומר
 דיש בג"ד חזרה בזקנת' והוא בעל יוס הולך ומתחזק
 בסברתו זאת ועל כן הלכו הדברים מזדו למקומות אחרים בדרך
 שאלה לשאלו את פי מורי ההוראות בישראל ומהכלל באלו דבריו אל
 המכס השלם ה"ר חיים כפוסו נר"ו' במזכיר וזאת תשובתו אלי
 והוא נר"ו ברוב ענותו ומוסרו העללי למרומי עליות' והגדיל עלי
 תושות' כדרכו הישרה לשום שפלים למרוס ולכבד נבדא חזו'
 כבוד' ואלו הם דבריו ואלונו' ברוך הוא וברך טעמו :

בי דינא

לדיקא דשלמה מלכא דאורייתיה באלגוזאירי זכרא
 וברקא' מימרא דה' בפעדיה די עבד שמייה
 וארקא' שדר פרוונקא בדיסקא' וזה רש"ם דייחתיקא' וז"ל
 ודעיס אלו ומעיליס' עדים החמונים למטה עדות ברורה אך
 נכנסנו לבקר את העלוב וכו' כמו שהיה כתובה הנזוהה למעלה
 אחת באות תיבה בתיבה עד תומה :

ישאל

השואל חס המתנה הכוללת האמורה בכוונה זו קיימת
 או חס חזר בו במה שנתן מתנת אחרות חסריה במ"ס
 ז"ל ש"מ שנתן כל נכסיו לאחר חזר ונתן מוקפת לב' הרש"ן לא
 קנה וכו' ואותי כוונה האדון נר"ו' לחזות דעי הגם כי אינו נר"ך
 למודעי' ומחן דעמייה מוקורא' לחיי סס חיי מחן בעי' האמנס
 לחודי קא בעי ודיקין לן מז' ואף כי טרדותי רבות ושומעת' בעיה
 צילוחא ולא נחזה רק מהמר' עכ"ל יען כי ממונתך האדון עלי חובה
 ובדיבור אחד וכו' ושמו' חסדא קנייה ומאי דחיי לן וחס' יהיו לרצון
 לישרי לן מר' ז"ס לא יכחו לגב' עיניו ומורתא זמור' ומצדא גמור'
 כי לעשות רצונך חסתי חסרי ורצתי' ולא חשתי לרוב טרדה ולחן
 ועיני

ועיני ראתה ונבי רחש ויאמרו לאמר:

הז אמת כי כל העובר על הפקודים דפקיד' מ"ז זה בלואה וז
 יתקשה על מתו המפקיד ויאמר קורא אני עלי ומוציא אני
 מר ממות את האמתה הכוללת הזאת שהיא קשה ממה שלפניה ומוציא
 שלחמיה דתמן תנין בפקד מי שמת כלן לראשון ויתקלת לשני שני
 קנה ראשון לא קנה יתקלתן לראשון וכלן לשני ראשון קנה שני לא
 קנה ואוקימנא בגמ' להגי תרי בבי בחרי מוקמתי רישא בחדא וסיפא
 בחדא רישא בין אם מות בין אם עמוד וב' קנה דהדרביה מהראשון
 ואיכא שיעור טובא וראשון לא קנה דחורה במקלת הוייא חורה
 בכליה וסיפא הוי ליקא בשעמוד ונש' ראשון קנה דמתנת
 מקלת היא והויא מתנה וסבי לא קנה דליכא שיעור וק"ל דאם עמד
 חורבאל הא מת תרווייהו קנו והשתא בלואה זו האם נביט
 השמימה ונסתכל מה למעלה דהיינו מה שהקדים ונתן לבנו שאל
 תהיה המתנה בלואה בשמן בריכה ביומה רפה ומלושה וקרובה
 להתבטל שאם יוס אחד או יומים יעמוד לא וקם ולא יקום כדאמ'
 בגמ' סיפא בשעמוד ואם אל הרץ נביט וכסתכל מה למטה והיינו
 מתנת שתי האמיות הנשארות ומה שהקדים לבסוף יהימיז ביטול
 האמתה הכוללה שלפניה כדחני ברישא דברייתא כלן לראשון
 ומקלתן לב' שני קנה ראשון לא קנה ואוקימנא לה בגמ' בין עמד
 בין מת כולא כי כל המוכרים וסדורים בלואה זו עליונים
 ותחתונים מפקדים לדמות פעמי רגלי ההמלצות והיא המתנה
 הכוללה להעמידה בחוק אלה ומה ואלה משה:

האמנם

אמר ער'ל הושוו והושוו לקיים דברי המת
 חייבים אנו לעמוד על כונתו בתמים ובאמת
 כי בענין הבלואה הכתובה אללי כונת המלווה וגילוי דעתו לא לשון
 השטר דאע"ז דבעלמא השטר הוא לראיה צמורה והוא המעלה
 והמוריד וממנו נראה וכן נעשה בלואה המת אינו כן דאינו ראה
 להבא אלא לשעבר לגלויי לן דעתו וכונתו של מלווה דעיקר הבלואה
 הוא דברי הש"מ לא השטר דמיציא הדבר מפי הש"מ נגמר מלהכתו
 ועשה והגליה כמ"ל דברי הש"מ ככתובים וכמסורים דמ"ו ו"כ
 שטר הבלואה אינו ראה להבא אלא לגלויי לן מילתא בעלמא לה
 שעבר ונ"ל להאי דאמרינן יד בעל השטר על החתונה דלדעתו
 לא אמרי' הבי אלא בשטר בעלמא דקאים לראיה להבא ועל פי
 אותיותיו אנו דנין וממנו מספשו יא' ולהאי אמרינן יד בעל השטר
 על התחתו' דהמע' אכל בש"מ שכל מביטנו אינו אלא לקיים
 דבריו ומולא שפתיו לא יסובה לא חיישין לשטרות דלא בא' אלא
 לגלויי לן חפלו ורצונו של ש"מ וכפי שתבדר כונתו אלגיו
 ותסתיים תבאר לואתו ותתקיים והנה לשון הבלואה הזאת
 סדוריה בלוי עמודים קם הם עדיה כי הדבר ברור ויכיר שהן זה
 שום המלכה וחרטה כל עיקר ונתינת אותו מקלת שנתן לשני
 בעתו השניות אחר שנתן כל נכסיו לשתי בעותיו הראשונות לא
 מיקרייא חורה דלפי דעתו האי ברייתא שהזכרה למעלה ודכונתא
 האי דאמרינן דיימיקי מבטלת דיימיקי כנמלך ומתחרט עסקינ' ד"ל
 דשמעינן או חזינן ליה דברים שמורים על גלוי דעתו שנתחרט
 והיינו דיימיקי תלמודא דך ברייתא על היא דליבעינן לן או חורה
 במקלת הוי חורה בכליה דסתם חורה בכל מקום פירושו ומשמעו
 שמתחכם ונתחרט בפי' או בגילוי דעתו קודם שיעשה מעשה אחר
 לא שיהא המעשה בעלמו מגלה דעתו שחור ובולתו אין לט גילוי
 דעת אחר בחזרתו:

ולרידי

דבר זה מפורש לרש"בס ז"ל שכתב וז"ל חורה
 במקלת וכו' ש"מ שכתב כל נכסיו לאחד וחור בו
 במקלת ונתן שוב לאחד שהרי יכול לעשות כדאמרינן דיימיקי
 מבטלת דיימיקי וכו' הרי שפי' בהדיא שחור בו בחזרתו מקלת
 קודם שנתנו לאחד ואין לפרש שאומרו ז"ל ונתנו שוב לאחד פירוש
 מה שאמר קודם וחור בו במקלת ותכא וחור בו במקלת והדר מפרש
 דהאי דידעינן דחור בו במקלת היינו שנתן שוב לאחד ובהגלוי
 דעתיה שחור בו בחזרתו מקלת שנתן מעיקרא דלהא לא צריך הוא
 ז"ל לפרוש' לן דפשיטא כיון שנתן אותו לאחד שחור בו מהראשון
 בחזרתו מקלת ולמאי אכפל למיכתב מילתא דלא צריכה אלא ודאי
 פי' דבריו ז"ל אי כסדרן וכמשמטן ואתא לשמעויעין דחורה זו של
 מקלת לא מילתא הויא דהיינו ממה שנתן אותו לאחד אלא בפירוש
 הויא דהיינו שחור במקלת מתלת הראשון ואח"כ נתן אותו במקלת
 לב' ומשום דהך חורה היא בפירוש והיא חורה אלימתא משה'

ומפקא ומיבעייה ליה לתלמודא או הויא חורה בכליה ומכאן
 דהויא חורה בכליה א"כ מהא משמע דכל מאי דשקלינן ומרינן
 בהאי ברייתא ודכונתא משום המלכה וחרטה בפי' הוי וכוין דליכא
 חרטה והמלכה משום הא לא מקמינן אלא חד מינייהו ראשון או
 כפוס מאי דחזינן דחני בברייתא אכל כל שלא גילה דעתו
 שחור מהמתנה הראשונה וכ"כ בל"ד דהדרבא דבריו מוכיחים
 שכיון להקיים כל הגמורה כחוב בספר הבלואה מלווה לקיים דבריו
 ובהא מדויקא לי"מ"ש הרב בעל ל"ו ז"ל שם בפרק הג' והב' וכו'
 הרב בב' בח"מ סי' ק"ן וז"ל והיינו הא דפסק תלמודא

דהויא חורה בכליה ודאי לא משמע הכא דלומר פירוש איני
 חור בו אלא במקלתן דחו ודאי נשאר מקלתן לראשון וכו' והשקל
 בשלמתי כל מאי דשקלינן ופרינן בברייתא ובבעיה הוי בחורה
 גמורה דהיינו שגילה דעתו בחורה ומה שחור במקלת לב' וכו'
 מילא משמע שפיר שלא חור בשאר קרוב אלא בראשון דלא חור
 ולומר שאפי' שפירש בהדיא ביוה לא חור לא ליהוי ליה וכו'
 חורה בכליה כיון דחורת אותו מקלת הויא חורה אלימתא ובהאי
 איצטרך הרב ז"ל לשמיעין דלא היה דאם פי' בהדיא דלא חור
 אלא במקלת שזכה הראשון במה ששיר אכל או ברייתא דלא חור
 בסתם כל' דלא ידעינן חורתו אלא ממה שנתן אותו מקלת לבני
 מהיכא תיתי להסתפק לומר שאפי' פי' בהדיא שלא חור אלא בראשון
 מקלת שלא תועיל והיא חורה בכליה עד שהוצרך הרב ז"ל
 להשמיענו שאם פירש בהדיא שדבריו קיימין אלא ודאי משום
 דחורה משמעה בכל מקום חורה ומשמעו ויינו שנתחרט ממש ממה
 שעשה וכו' מיידי היא ברייתא וכל מאי דאפי' עלא משום מה
 היה מקום להסתפק ולומר כיון דהך חורה דמיק תלמודא דהי
 חורה בכליה היינו שאמר בפי' אני חור בו בחזרתו מקלת ומילתא
 משמע שאינו חור במה ששיר ואפי' מסיק תלמודא דהי חורה
 בכליה א"כ מקום י"ג ב"ב אפי' שפי' בהדיא איני חור בו במקלת
 שנתחייר אפי' הוי חורה בכליה להכי איצטרך הרב ז"ל
 לשמיעין שאם פי' בהדיא וסיים דבריו ואמר במקלת או האי חור
 ובחזרתו מקלת איני חור שדבריו קיימין כל'.

הא

למדת ולא מכללא אימתר אלא בפי' אימתר דהא דלימור
 ש"מ שנתן כל נכסיו לאחד וחור ונתן לשני הראשון לא קנה
 היינו דוקא היכא שפי' חזרתו בחזרתו מקלת או שגילה דעתו בחזרתו
 כיון שאמר שנתן כל נכסיו לאחד הפלגי מוחותו לואה ואח"כ
 מחדש תנו כדוך לפלו או שבה הב לפניו וכוכר מומי וזוהי למת
 לו מקלת נכסיו או בגוויי אחריו מה שגלגלים דעתו שעתה
 נתחדשה לו בלואה זו בהאי הוא דאמרינן דהוי חורה ולישאר דקדמיה
 בגמ' דיימיקי מבטלת דיימיקי משמע שהם שתי לואות נפרדות
 שכל אחת מהם חולקת רשות וקברת' לואה בפני עיניו ובהא
 היא שתי לואות דבדר' אחד מוסיים בגוון שנתן דבר אחד לראשון
 וחור ונתנו לשני אפי' אס' בזה שתי לואות בתכפית בזה אתר זה
 כיון שאי אפשר שיתקיימו שתייהן שפיר מיקרו נפרדות השניות
 מבטלת הראשונה אכל אס' לא היו השתי לואות בענין זה אף
 אם היו כל' ד שנתן כל נכסיו לראשון ונתן לשני מקלת נכסיו שכת'
 הגר' הדבר ברור שמה שנתן לשני מקלת נכסיו חור מהמתנה
 הראשונה עכ"ז לא מיקרייא חורה אס' לא שבה בשתי לואות
 נפרדות כלום בב' שטרות או אפי' בשטר א' ואיכא שתיקה בנתיים
 אכל כל שבה בשטר אחד ולא שתיק בנתיים כיון דאפשר לקיים את
 שתיים כפרש וגומר דהא דקאמ' כל נכסיו ר"ל כל מה שישחיד
 מנכסיו מלווה לקיים את זה דבריו דכיון דלא שתיק בנתיים ובזה כל
 דבריו בסידור אחד זה אחר זה לא אמרינן בהו המלכה וחרטה:

והכי

רש"בס ז"ל וז"ל סתמיה מידק דייק בלבו מה יתן לבל
 אחד קודם שיבואו לפניו ואין לו לשחוק בין זה לזה ומדשחק נמלך
 הייבוי' הא קנין דלא מיקרי נמלך אלא כשחק וכל כמה דלא
 שחק לא הוי נמלך אלא מוקמינן ליה אסתמיה מידק דייק וכו'
 היבוי' ואת דבר עשה יפה דעתו ועליו לפרש הבלואה בחזרתו
 שיתקיימו כלב' וכן לדמות ולומר דמהא לא שמעינן אלא
 בשחק הוי נמלך אכל לא לדוק מינה דכל כמה דלא שחק לא
 הוי חורה דאיפשר דבי היכי דננתן דבר מוסיים לאחד וחור ונתנו
 לשני דע"כ אפי' בלא שתיקה בנתיים הוי חורה כיון שאי אפשר
 לקיים שתיים הגה בעותן כל נכסיו לאחד ונתן מקלתן לשני כיון דלפי
 הגר'ה

הנה
 לית
 יהיב
 דבר
 שחק
 אכל
 חרטי
 הדות
 בכי
 שיק
 הוה
 והיב
 הרש
 דכיר
 וכלו
 כי כו
 לקיים
 וכפשו
 וזק
 להבי
 ושרת
 מינו
 נכח
 להא
 והא
 ובע
 ומסק
 להי
 שדבר
 וכל
 ודע
 הש"מ
 ו
 הוה
 לה
 וזית
 לא
 חיות
 תש
 לגד
 בש
 ת
 שח
 ש
 בעני
 הוה
 הכ
 חת
 עד
 שה
 שח
 וה
 דמ
 אן

הנראה חזרה היא דייקן ליה כחזרה אפי' בלא שתיקה. דהא
 ליתא כיון דבגמ' מסיק ופסיק ותני ש"מ סתמיה מידק דייק והדך
 יהיב כל כמה דלפטר לאוקומיה חספמיה מוקמינן ליה וכשנתן
 דבר מוסוים לאחד וחזר ונתנו לאחר בזה אחר זה אפי' שלא
 שתק בנתיים ע"כ או חזרה כיון דאי ליפטר לקיים את שתיקתו
 אבל כל שלא שתק בנתיים ואפשר לפרש דבריו באופן דלית בהו
 חרטה והמלכה ולאוקומיה סתמיה מפרשין ליה אפי' על ד
 הדומה כ"ש ב"ד שנאלו כל דבריו בסידור כגון ונכנס כבי טוב ויא
 כבי טוב דפתח בהקדש וסיים בהקדש דסידור זה מורה באצבע
 שקודם שכלו העדים היה הכל לפניו ערוך ושגור בפיו ועל המנויה
 הזה וכיוצא בו בפרטות קאמר תלמודא סתמיה מידק דייק והדר
 יהיב ויפטר בהקדש בסידור דבריו נתינת כל נכסיו לב' בנותיו
 הראשונות ואח"כ נתן מקצת נכסיו לשניות לאו חזרה היא דכיון
 דסידור דבריו מורה דלכתת' לכך אכיוון ואין מוקד' ומאחר דבריו
 וכללו דבריו א' וכלו דבריו א' לאמר כל יוואתו ואחר שנתבא' אללו
 כי כוונתו הוה' והוה דעתו שיתקיים כל מה שכתב בכוונה זו מנה
 לקיים כל דבריו ולא לבטות לא שנאלו ולא ימין. ובה תנו דעתו
 ונפשו ונתמודד לקן הימין זה מה שהעלת' מודתי' עם רוב טרדותיו
 ולקו עתיו. כאשר יגיד ויעיד הנכבד הלו איש עמי' ואשלחה
 לבידי לדרוני בנייבי ועמי' ידעתי גבירי ידעתי כי כוונתי
 ותינת ההדון שלימה. ולוולתו אינו לריך עמו עון ותושיה כמה
 מינו מבניו אב כלל ופרט ומכנייה ומכנייה מברך. האמנם מר
 נטבורה' ומנחתו עלינו חובה. ומקום שאמר לקצר אינו רשאי
 להאריך. רק שפלה לאלי' לא לל חי ימים עלימי מלך וסיף
 ויהריך. נאם רביא כרע כחיה. ינשק ידיו מחוי קידה. קטין
 והריך. חיים כפוסו ס"ט. ע"כ דבריו נרו'.

ואעני
 דבהיה דרש' בס' ונ' ז' פירשס הוא נר' באורחא
 אחריתי מ'מ בעיקרא דדינא בלו דבריו כפי דרכו
 ומסקנתו כיוס קנתינו לאשר ולקיים המתנה של האחות הגשואות
 לאו הש"מ מהרדיות עלמס שהבאנו לדברינו כי הרחה יראה
 שדברי דבריו בלו שבגמ' אחד ואין בניהם הלא מה בקדימה ואומר
 והלו הולך לסגנון אחד ובכך קיימו דבריו ואושרו והובררו ויבי
 ועבדו וקיים ושר ונאמן הדבר. ועמדה המתנה לאחות הנו' כפי
 דעתו הקרה ודעת החכם השלם הנו' המלה הכמה ומני כולאו
 תשי' במשנה ונמ' נר' ולא יכבה חלס'ו. שמה דורסן ס"ט.

שאלה נב

הנה בצרנו זאת באש אחד שהשיא את בתו הגדולה בחייו והנני
 לה כנדונייתה כך וכך חשבון ממוון ואח"כ נפטר לב"ע האיש הוא
 והניח אחריו הבת הגדולה הנו' ונשואה וכן אחד וכן אחת קטנה
 לא בית לאיש אחר שנתיים יום ונת הבן הוא ונפל' יושטו לשת'
 אחיותיו הנשואה והבחולה הקטנה וכפלה מריב' בין המורים הם
 נפשה הקטנה קודם ותטול מתעטסת הבית כשיעור מה שהנני האב
 לגדולה ואח"כ תטול החלוקה ביניהם או אם תטול החלוקה ביניהן
 בשוה והקטנה תנשא משלה ויבקשו ממני להשיבם כפי שורת דין.
תשובה
 לפי זקו העתים ורוב תחתים
 אשר לנו בהם נחתים אין לנו יכולים
 להאריך מענית לברר הדברים
 נאריך ובתוספת ביאור אך איננה תכמי לבב כנוכס מהמעט
 שנכתב בידינו הרבה וכא'ול לחכם די בראשי פרקים:

קטנים הרי אנו נושאים כדרך שנשאתם אתם אין שומעין להם אלא
 מה שנחן להם אביהם נחן. הניח בנות גדולות וקטנות וכו'. עד
 ואם אמרו קטנו הרי אנו נושאת כדרך שנשאתם אין שומעין להם
 וכו'. וטעמה דבנות קטנות כעממא דבנים דמה שנחן להם אביהן נחן
 וכן פסקו כל הפוסקים ז"ל הרמ"בם ז"ל פ"ט מהל' נחלות. והמוד
 ז"ל ב"ה סי' ק"ב ובה"מ סי' רפ"ו.

ב ובענין

החלוקה הב' נהלקו בה רבי יוחנן ור"ח בפ' מציאת
 האשה דלחמ' החס מו שמת והניח ב' בנות וכן
 וקדמה הראשונה ונטלה עשור נכסים ולא הספיקה ב' לבנות וכן
 שמת הבן הר"י שניה ויתרה כלומ' עישור נכסים כנגד מה שנטלה
 אחתה שלא תטול היא ג' עישור נכסים ואח"כ יתלוקו הלא זו
 שקדמה ונשאת וזתה דבא על הבת אף לה עישור נכסים שהרי
 שתישן שות בירושה. ור' חנינא אמ' גדולה עזאת אמרו מוציאין
 לפרנסה ואת אמת שניה ויתרה כלומ' שמאחר שגדולה היא פרנס'
 הבת ששעבדו האמן את הנכסים יפה כח פרנסה לטרוף מן
 הלקוחות וכו' שהנכס' הם עמודים לפנינו אמרינן ויתרה השנייה
 ופסק הר"ח ז"ל והרמ"בם ז"ל כר"י משום דרב אשי דהוא בתראה
 סבר כוותיה ובתלמודא אמרי דטעמא דר"י משום דאיכא רוח
 ביהא כלומ' שהרי נשכחה הרבה ליעול חזי הירוש' והירושלמי
 פסק בהדיא כר"ח וכת' הר"ש ז"ל וכיון דבירושלמי פסק בהדיא
 כר"ח עבדין כוותיה ודרב אשי שקיל וטרי הוא אליבא דר"י ולא
 משום דס"ל כוותיה. וכתב הר"ן ז"ל שגם הרשב"א ז"ל הסכים
 לפסוק כר"ח ולע"ז שאלו יש ביד השנייה המומן חפוס תחת ידה
 כנגד עישור נכסים שנטלה אחות' דלא מפקין מתחת ידה ומאחר
 שהראש ז"ל ומוחן דעמיה קא פסיק הלכה כר"ח ואם המומן אינו
 בחזקת שנייה אמרי הלכה כהרמ"בם ומוחן דעמיה דקא פסיק הלכה
 כר"י כי כהרמ"בם ז"ל נהגו לדון בכל אלו הירצות לבד מתלת ואי
 ממונה בחזקת הב' לא מפקין מינה ומאחר שהוא מחלוקת בין
 הפוסקי' ז"ל דאי בעין למיפק מינה מומר תימא לן אייתו ראייה
 דלית הלכתא כר' אש ז"ל ומוחן דעמיה וזמו שהארבנו בזה בתשובה
 סי' ו' והבאנו ראייה מדברי מה"רי קולון ומדברי ח' הרשב"א ז"ל.
 ואח"כ מולאתי תשובה לא' הרשב"א ז"ל שכתב ז"ל בס' תק"פו
 שאם אין הקטנה תופסת בנכסים דחלוקת בשוה כר"י ע"כ. הא
 קוין בפי' דלא חולקות בשוה הלא אם אין הקטנה תופסת בנכסים:

ג ובענין

החלוקה הב' נהלקו בה רבי יוחנן ור"ח בפ' מציאת
 האשה דלחמ' החס מו שמת והניח ב' בנות וכן
 וקדמה הראשונה ונטלה עשור נכסים ולא הספיקה ב' לבנות וכן
 שמת הבן הר"י שניה ויתרה כלומ' עישור נכסים כנגד מה שנטלה
 אחתה שלא תטול היא ג' עישור נכסים ואח"כ יתלוקו הלא זו
 שקדמה ונשאת וזתה דבא על הבת אף לה עישור נכסים שהרי
 שתישן שות בירושה. ור' חנינא אמ' גדולה עזאת אמרו מוציאין
 לפרנסה ואת אמת שניה ויתרה כלומ' שמאחר שגדולה היא פרנס'
 הבת ששעבדו האמן את הנכסים יפה כח פרנסה לטרוף מן
 הלקוחות וכו' שהנכס' הם עמודים לפנינו אמרינן ויתרה השנייה
 ופסק הר"ח ז"ל והרמ"בם ז"ל כר"י משום דרב אשי דהוא בתראה
 סבר כוותיה ובתלמודא אמרי דטעמא דר"י משום דאיכא רוח
 ביהא כלומ' שהרי נשכחה הרבה ליעול חזי הירוש' והירושלמי
 פסק בהדיא כר"ח וכת' הר"ש ז"ל וכיון דבירושלמי פסק בהדיא
 כר"ח עבדין כוותיה ודרב אשי שקיל וטרי הוא אליבא דר"י ולא
 משום דס"ל כוותיה. וכתב הר"ן ז"ל שגם הרשב"א ז"ל הסכים
 לפסוק כר"ח ולע"ז שאלו יש ביד השנייה המומן חפוס תחת ידה
 כנגד עישור נכסים שנטלה אחות' דלא מפקין מתחת ידה ומאחר
 שהראש ז"ל ומוחן דעמיה קא פסיק הלכה כר"ח ואם המומן אינו
 בחזקת שנייה אמרי הלכה כהרמ"בם ומוחן דעמיה דקא פסיק הלכה
 כר"י כי כהרמ"בם ז"ל נהגו לדון בכל אלו הירצות לבד מתלת ואי
 ממונה בחזקת הב' לא מפקין מינה ומאחר שהוא מחלוקת בין
 הפוסקי' ז"ל דאי בעין למיפק מינה מומר תימא לן אייתו ראייה
 דלית הלכתא כר' אש ז"ל ומוחן דעמיה וזמו שהארבנו בזה בתשובה
 סי' ו' והבאנו ראייה מדברי מה"רי קולון ומדברי ח' הרשב"א ז"ל.
 ואח"כ מולאתי תשובה לא' הרשב"א ז"ל שכתב ז"ל בס' תק"פו
 שאם אין הקטנה תופסת בנכסים דחלוקת בשוה כר"י ע"כ. הא
 קוין בפי' דלא חולקות בשוה הלא אם אין הקטנה תופסת בנכסים:

אבל אי מעיינין שפיר בה לא מדימין האי חלוק בתרייתא לא
 להאי קמיתתא דמתני' די'ג ואמרינן דר"ח מודה בהא
 דחולקות בשוה דלא קאמר דחטול השנייה פרנסת' ואחר כך חולקות
 חלא בהדיא לפי שהניח האב אחריו שני בנות בלא נישואין דכשקדמה
 הא' ונטלה פרנסתה אמרינן הואיל וקא ירדינן לגוביינא חשבינן לב' **ב**
 שבלו גבתה ולכן כשמת הבן קאמר ר"ח תטול הב' וכו' דמאות' שעה
 שבתה אחותה הוה לה חלקה על אחיה חוב גמור וכגבוי הוא ולא
 אמרינן דבמיתת הבן דלית לה רוחה ויתר'. ואולם ב"ד שהאב
 השיא בת אחת בחייו ואח"כ מת והניח אחריו הנשואה והבן ובת קטנ'
 ולא נחתין לגוביינא דפרנסת הבת עד שמת הבן בודאי בהא מודה
 ר"ח לר"י דחולקות בשוה ודייקא נמי דקאמר תלמודא בהדיא
 דמציאת האשה מו שמת וכו' וקדמה האחד וכו' ולא הספיק' השנייה
 וכו' דיל' דלמה ליה לתלמודא למיקט האי לישנא דקדמו' להל"ל
 ונטלה הראשון את פרנסתה. ועוד בשניי' צ' לל"ל ולא הספיקה
 השנייה ליעול וכו'. הו"ל ולא נטלה את השנייה ומת הבן. אלא י"ל
 דלדייקא דא קא אמר הכי לומר דלא היפליגו ר"ח ור"י אלא מטעמא
 דתמוליד גוביינא דראשון' דקדמה לנישואין ונטלה והשנייה י"ס היא
 מחמתה שעה כבר כאלו הוא גבוי חלקה וכומד רק בחמותה קדם
 ושלה נתחאר ולא הספיקה ליעול עד שמת הבן כלומר שהתחילה
 לבנותו.

זוהי ומוסיק
 קלינן ומפיק
 וכוין דלוי
 וראשון לו
 וגיבא דשמי
 וי מוכיח
 יום דבריו
 הנו' והבול
 סק תלמודא
 פירוש הני
 בו' והסמ
 ה היו שמה
 נקלת לבד
 להספיק
 ליה והיו
 מוחא ובה
 יא דלא אמר
 ייתא חיי
 נקלת לבד
 הלא שמה
 ד' הרב
 ודאי משום
 יומם שמה
 משום הב
 גמולת דמי
 ג' ומתנה
 דמי מוחא
 ב' במקל
 הרב ז"ל
 ה אי חוד
 ד לחימוד
 שן על קנה
 זו בחזרו
 ואלה' ליה
 וליה ליה
 זו שמה
 ח' דקאמר
 ז נכדחת
 ז ונכח את
 ד לראשון
 ז אחר זה
 ז והשני
 כן זה לא
 סו עכתי
 מהמתנה
 תי מוחא
 ה בנתיים
 לקיים את
 ששתיק
 ובא כל
 דעו
 יהיב וכו'
 יתן לל
 זק נמל'
 כמה דלא
 יק והדר
 ה באופן
 יתן אלא
 שתק לא
 זר ונתנו
 זי אפשר
 יין דלפי
 זר

לכבודו ולא בשלמה בבייתה עד שמת הבן שזו משמעות לשון לא
 הספיק שהוא מאמר מטופח א ההתחלה וההתחלה היא קדימת
 גביית החובה אבל כ"ל ללא נחיתה לגובייה לא תפלונו א"כ
 עלה בידנו דב"ד הפי רבי מינה מודה דוותרת ויחליקו בשוה
 כמתני' ד"י והגם את' ל דב"ד נמי פליגי ר"י ור"ח כדאמרן לעיל
 הגה הר"ף והרמ"ב ז"ל פסקו כר"י ופל פי הרמ"ב א"ו דען והם
 הדת הקטנה תוספת המונן חזר הדין לספיקה ואין מוזילין מספק
 וכדאמרן לעיל וכ"ש לבני דיוקא דידן דבס"א מודה רבי חגיגה ודי
 בזה לפי השעה הגדולה שאנו בה והוא יתברך ירויח לנו מזרועותיו
 ויעמידנו על האמת ואויבנו ינמית אב"ר נאם אח"כ שלמה ס"ט
 בכמה דר' נחמ דוראן ז"ל ה"י

עם אברהם משליון ג' ה"י בעוד היום גדול האמנה שיהיה לו
 עם סיאודי האחר הקסטיני הוא בליה ולכן לא ידע מה היה לו
 והכל שריד וקיים
 במוחב תלחה כחדא הוינא יתבין אגמחה בי דינא דחתימין לתתא כד
 אתא קדמיה רבי יעקב בר' ווסף משנינו י"ז והסדר עדות זו
 בפנינו וקבלנו עדות זו ממנו לאחר הדקדוק בדבריו כפי הרמז
 והכונה שהעיד בפנינו רבי יעקב ג'ו' אלו בי דינא העיד שהיה
 היה בב"ד אל עוב' א"כ והלך לשוק הרצענין לקנות מנעל ח' לעלמא
 ובה לחנות של רצען אחד לקנות מנעל אחד משם ומנעל בואות חנות
 כמה עכו"ס יושבים מספרים זה עם זה כשראה כך הלך לחנות
 אחרת שלפניה והוא עומד לשם כדי לקנות המנעל ראה שעב' א"כ
 עבר דרך שם והעכו"ס ההוא רב החובל על השפינה שנכבד בחנותו
 גבול באותם ימים והמר שמעו עכו"ס אחד מאותו הקבוץ שהיה
 יושבים באותה חנות הגו' מספרים זה עם זה אמר לחביריו תקללו
 לאותו האיש שעבר אמרו לו ולמה אמר להם זה רב החובל של
 הספינה שנכבד ואפי הויתו בה וכמה תחנות ובקשות ששמו עמו
 לחתור לגשת אל היבשה להגיל את הספינה ולא רצה לחתור לו
 חביריו ומה לו לעשות זה העני אמר להם לחכי שכמעט לא היה
 מיעשו אלא י"רך יגוד וגם שהוא רצה לעשות כן להועיל לעמו
 לקחת בזה ושב' והעיד רבי יעקב ג'ו' שב היות העכו"ס הגו'
 מספר דברים אלו אמר לחביריו י"ה אגמחה בנה מא' דה' אל יתב' י
 יכא"פ אמרו לו וחביריו ומה הפחד של היהודים אמר להם אתו
 היהודי עמארי כמה פעמים הלך דרך ים ועב' כשראה הים הלך
 וסוער היה בוכה אמרתי לו ולמה את' בוכה ובי אין לך גבורת אלמים
 והלא כמה פעמים הלכת דרך ים והשיב חותי והל' ח' ית' פי' ית' ית'
 ב"ה ש' ע"ל רוח' אלא האל' ח' ית' ית' כה לתי אלדי גיבתו
 בניד גרדהו אפי הווא כהן מואבי לקהבטיה והאח בעלתיא גי' ללח
 אל טריק בעד דאלך בקינא חתא חקלקלת הספינה אלדי מולת חתא
 וחלדי חכס פי הספינה טלע עלך דהאר הספינה וימן גומלת חס
 עמארי והל' יהודי נסס אלשיך והל' יהודי' כאלהו עמארי והל' קלת
 לעמארי יעטינו שי מן מאלכו אלדי כהן בין ידיה פי' כדבוקהו
 נגמרו ואבא בעד דאלך חייבו אלאס ארווחה חוס ללעול פי' אל
 בחזר וימן גומלת חס יהודי ואבנהו וכדאלך אל יהודי' כאלתאו אלדי
 עמארי ערד חווא' ג' והבוקא משמר ושרול אמרר עליו רומה רומה
 ללעווס פירש אל בחזר והנח כדאלך רמיית רוח ללבחזר ואתנא
 ללבר ומחתו אלאס ועאשו גאב וסת אל האל אל יהודי כרב קבלתו
 אבנהו כרב מעאנא והנח כופת עלא שא' ין מיהביט עלא עלא קבלתו
 חול עהאב כדית אל גאבה בקית יומין לנהאר החלת אלדי נהקת
 הספינה גית לשאט אל בחזר וסיבת תס באת מסיביין ובאל מייחין
 פיאוס אל יהודי ברתיס' כאלתאו אלדי עמארי מייית מסיביית ומיית
 וסרוואל אמרר אלדי בשאכאן פי' ווסטכו ובעד דאלך פנינא
 נקלבוה לח' יכון שי אפלה קלבו מרבוט ריבה אל עראבא ין כנסה
 והרבה פי חאללה כל זה העיד בפנינו רבי יעקב ג'ו' שמעו
 ביהר היטב העכו"ס הגו' מדבר עם חביריו בדברים אלו על עמנו
 מטיית לית והנו ח' מ' קבלנו עדות הזאת מפי ה' יעקב ג'ו' כפי עמנו
 שהעיד בפנינו חות באות תיבה בתיבה ולראיה על סתיה נפיש
 כתבנו וחתמנו וי' ר' טבת שלשים לכסליו שנת השנה לתיבה
 באלגזא חיייר מתא והכל שריד וקיים
 זה כתבתי לאחי ורעי חכמי העיר י"ז

שאלה נג

מעשה היה בארצנו זאת
 באיש אחד שהלך לו דרך
 ארצה בלב ים ורוח בעים
 עומדה על הארץ ונטבעה במעמקי מים שאין להם סוף ונתקבלו
 עדויות בענין האיש שהוא להתיר את אקטו ומאמר העיון וז"ל
 העדויות אשר נתקבלו
 העיד בפנינו א"ו ח' מ' אברה' בר סעיד מועיר בוכ' ועומד פה תונס
 יע' א' ח' ה' ב' ב' בספינה עם דרומיו בר נחבוב הידוע משליון
 מנ' לא לבנורה ויהי סער גדול בים והאני' חשבה להשבר וילאו מן
 הספינה וישלכו עמם לים אולי יוכלו להגלגל לגשת אל היבשה עם
 קנת הגשם החרים יהודים ועממים מהגמלאים בספינה ההיא
 והעיד אברהם בר סעיד ג'ו' עדות נכונה וברורה אין ראה את
 צרימיו' מחבוב ג'ו' שמה בים פעם ושתיים ולא יכול לגשת אל
 היבשה ונתק לעקה גדולה ומרה ואמר בקול גדול רבי אברהם שלי
 מות כיהמיוס עד נפש והעיד רבי אברהם הגו' זה בפנינו שראה
 את צרימיוס ג'ו' מות מוטל על פני המי' ונפמה לה נותרה בו והח' כ'
 כלל בחקר המזילה וזו מה שהעיד בפנינו רבי אברהם ג'ו' בעישור
 ראשון לחדש חיייר שנת השנ' ד' לתיורה פה תונס מתא דעל כ"ף יומא
 מוחבא ולראיה חתמנו פה והכל שריד וקיים

במוחב תלחה כחדא הוינא יתבין אגמחה בי דינא דחתימין לתתא כד
 אתא קדמיה רבי יעקב בר' ווסף משנינו י"ז והסדר עדות זו
 בפנינו וקבלנו עדות זו ממנו לאחר הדקדוק בדבריו כפי הרמז
 והכונה שהעיד בפנינו רבי יעקב ג'ו' אלו בי דינא העיד שהיה
 היה בב"ד אל עוב' א"כ והלך לשוק הרצענין לקנות מנעל ח' לעלמא
 ובה לחנות של רצען אחד לקנות מנעל אחד משם ומנעל בואות חנות
 כמה עכו"ס יושבים מספרים זה עם זה כשראה כך הלך לחנות
 אחרת שלפניה והוא עומד לשם כדי לקנות המנעל ראה שעב' א"כ
 עבר דרך שם והעכו"ס ההוא רב החובל על השפינה שנכבד בחנותו
 גבול באותם ימים והמר שמעו עכו"ס אחד מאותו הקבוץ שהיה
 יושבים באותה חנות הגו' מספרים זה עם זה אמר לחביריו תקללו
 לאותו האיש שעבר אמרו לו ולמה אמר להם זה רב החובל של
 הספינה שנכבד ואפי הויתו בה וכמה תחנות ובקשות ששמו עמו
 לחתור לגשת אל היבשה להגיל את הספינה ולא רצה לחתור לו
 חביריו ומה לו לעשות זה העני אמר להם לחכי שכמעט לא היה
 מיעשו אלא י"רך יגוד וגם שהוא רצה לעשות כן להועיל לעמו
 לקחת בזה ושב' והעיד רבי יעקב ג'ו' שב היות העכו"ס הגו'
 מספר דברים אלו אמר לחביריו י"ה אגמחה בנה מא' דה' אל יתב' י
 יכא"פ אמרו לו וחביריו ומה הפחד של היהודים אמר להם אתו
 היהודי עמארי כמה פעמים הלך דרך ים ועב' כשראה הים הלך
 וסוער היה בוכה אמרתי לו ולמה את' בוכה ובי אין לך גבורת אלמים
 והלא כמה פעמים הלכת דרך ים והשיב חותי והל' ח' ית' פי' ית' ית'
 ב"ה ש' ע"ל רוח' אלא האל' ח' ית' ית' כה לתי אלדי גיבתו
 בניד גרדהו אפי הווא כהן מואבי לקהבטיה והאח בעלתיא גי' ללח
 אל טריק בעד דאלך בקינא חתא חקלקלת הספינה אלדי מולת חתא
 וחלדי חכס פי הספינה טלע עלך דהאר הספינה וימן גומלת חס
 עמארי והל' יהודי נסס אלשיך והל' יהודי' כאלהו עמארי והל' קלת
 לעמארי יעטינו שי מן מאלכו אלדי כהן בין ידיה פי' כדבוקהו
 נגמרו ואבא בעד דאלך חייבו אלאס ארווחה חוס ללעול פי' אל
 בחזר וימן גומלת חס יהודי ואבנהו וכדאלך אל יהודי' כאלתאו אלדי
 עמארי ערד חווא' ג' והבוקא משמר ושרול אמרר עליו רומה רומה
 ללעווס פירש אל בחזר והנח כדאלך רמיית רוח ללבחזר ואתנא
 ללבר ומחתו אלאס ועאשו גאב וסת אל האל אל יהודי כרב קבלתו
 אבנהו כרב מעאנא והנח כופת עלא שא' ין מיהביט עלא עלא קבלתו
 חול עהאב כדית אל גאבה בקית יומין לנהאר החלת אלדי נהקת
 הספינה גית לשאט אל בחזר וסיבת תס באת מסיביין ובאל מייחין
 פיאוס אל יהודי ברתיס' כאלתאו אלדי עמארי מייית מסיביית ומיית
 וסרוואל אמרר אלדי בשאכאן פי' ווסטכו ובעד דאלך פנינא
 נקלבוה לח' יכון שי אפלה קלבו מרבוט ריבה אל עראבא ין כנסה
 והרבה פי חאללה כל זה העיד בפנינו רבי יעקב ג'ו' שמעו
 ביהר היטב העכו"ס הגו' מדבר עם חביריו בדברים אלו על עמנו
 מטיית לית והנו ח' מ' קבלנו עדות הזאת מפי ה' יעקב ג'ו' כפי עמנו
 שהעיד בפנינו חות באות תיבה בתיבה ולראיה על סתיה נפיש
 כתבנו וחתמנו וי' ר' טבת שלשים לכסליו שנת השנה לתיבה
 באלגזא חיייר מתא והכל שריד וקיים
 זה כתבתי לאחי ורעי חכמי העיר י"ז

תשובה

מיס עמוקים ולהביא חכמה מואין ולשאוב מים מהעיינה
 והעין' המה המים היואלים מהמקדש דברי חז"ל רשעים
 והארונים ומתעבות הרבנים וכדי שלא להיות הדברים נשים
 ונדים במעשה זה דכ"ד שערך אליו דברי חסידים אמרתי לחוק
 אותם בכתיבה תמה גס כי אין בי חכמה והדבר אין בי עב'
 אמרתי לחכמה' מדברי אנשי שם לבושי מכלול ורקמה ועל כן
 העליתי על ספר הדברים והאלה אשר דעתי החלושה אליהם עטה
 ואליהם אחי ורעי הדעת והתבונה ליעין בדברי האלמנה הזאת
 כי עת לחננה משום ענונה והוא ית' וראו נפלאות ויעשה
 עמנו לטובה חות אב"ר
 הגם כי הדין הוא ר' ענין הטביעה בניסן שאין להם סוף והוא
 מים

כבר אז' אותות מחבימות להבין
 הדברים בשלמות וכ"ש דענין
 עתיקים אשר נרץ לדלות בהם
 מים עמוקים ולהביא חכמה מואין ולשאוב מים מהעיינה
 והעין' המה המים היואלים מהמקדש דברי חז"ל רשעים
 והארונים ומתעבות הרבנים וכדי שלא להיות הדברים נשים
 ונדים במעשה זה דכ"ד שערך אליו דברי חסידים אמרתי לחוק
 אותם בכתיבה תמה גס כי אין בי חכמה והדבר אין בי עב'
 אמרתי לחכמה' מדברי אנשי שם לבושי מכלול ורקמה ועל כן
 העליתי על ספר הדברים והאלה אשר דעתי החלושה אליהם עטה
 ואליהם אחי ורעי הדעת והתבונה ליעין בדברי האלמנה הזאת
 כי עת לחננה משום ענונה והוא ית' וראו נפלאות ויעשה
 עמנו לטובה חות אב"ר
 הגם כי הדין הוא ר' ענין הטביעה בניסן שאין להם סוף והוא
 מים

שיעור שתלאה נפשו ולא שראהו שמת קודם הטביעה אלא שמת
 מחמת הטביעה והיינו דקאמר או טבע ביים הגדול ומת ר'ל
 שנראה לו ממחמת הטביעה מת וכמו המעיד על מי שמת במפולת
 דהיינו שראה שנפלה עליו ומפולת וידע הוא שמת תחת אוחו מפולת
 וכן ג' כ"ו שמת במלחמה דהיינו כשראה החרום משליבים חללים
 אר"ל וראה אח האיש שהוא מעיד עליו שנפל מלח קומתו אר"ל ומממת
 מכת מרב וראה לו שהוא הלל על פני האדמו וע"כ הרב המגיד ע"ה
 הוצרך לבאר דברי רבי ז"ל הקשה לן בגוייהו שהאיש הזה המעיד
 ע"ה שראהו טבע בים ומת איך תקובל עדותו שאמר שראהו לאחר
 שטבע מת מאותה טבע והלא אפשר שיגא במקום אחר לאחור ולאחר
 בהאי חלוקה איך אחר רבי ז"ל אם נשאת לא תגא ולכן ה"ה ז"ל
 נתן טעם לשבח לדברי רבי כמו שכתבנו בשמו למעלה דתקן מהדי
 דלא קאמר הכי אלא משום דעמד עליו וטהה שיעור שאלה נפשו ואם
 כן בודאי הוא שדבריו קרובים לאמת ולפיכך אם נשאת לא תגא
 ובג"ד העד הנו' העיד שהוא ראה אוחו מת מוטל על היס ונשמה לא
 נותרה בו ואמר כך ללל במגולת וטהה עליו ולא ראה עוד וא"כ הרי
 לנו שהעיד במיתה תמלה וא"כ העיד בשקיעה דקברי' בה ראומא
 וטהה עליו ולא נראה אליו עוד זה יראה דכאלו אמר וקברתיו דמי
 וכמו שכתב הר"ן ז"ל בתשובה זו' ומ"מ הו' אהירין דבדר דלא בעינן
 דאמר וקברתיו דוקא הלא כל שאמר דברים אהם קרובים ובחורים
 שאין לספק בהם דאמר בדדמי סגי כגון דאמר אני נבעתי בו לאה'
 שמת או שמתיו ממוקם למקום וכיוצא באלו וכדאמרין בפ' האשה
 שלם כגון דאמר חסדינהו קמן וחגינהו לאחור וכו' וכבר יגא
 להיות בכיוצא בזה על ידינו ועל יד חבירינו אבל מ"מ נר"ך דקדוק
 גדול בעדות זאת כדי שלא יחא בו שום נד דאיכא למימי' בדדמי אמר
 עכ"ל ז"ל - ובג"ד אע"ג דלא קאמר העד נבעתי בו לאחר שמת או
 שמתיו וכו' - הרי הוא אמר שדקדק בדאיתו וידע בו שמת בודאי
 ואחר כך נטבע וטהה עליו ולא ראה עוד א"כ לפ"ה היה לנו לומר
 דתנשא אשה זו לכתחלה גס לדעת הרמ"ב ז"ל - ואולם מיראת
 האורח אמינה דהר"ן ז"ל שנסתיעעו מינו דלא בעינן וקברתיו ממס
 הרי הוא אמר כגון דאמר אני נבעתי בו או שמתיו ממוקם למקום
 ובג"ד לא קאמר נבעתיבו ואין להקל ולהתיר הערו' בקהווי קהותא
 אלא ברשות דמיילתא ולאסמקין שניעמתא אליבא דהלכתא בניטין
 לפשוטתא - לכן ז"ל שהאשה האת היא עומדת בחיסורא דרבנן
 אליבא דהרמ"ב ממדלא קאמר העד וקברתיו או שמתיו ממוקם
 למקום או נבעתי בו כי מי הוא זה אשר יתיר בדבר ערוה בדיוקן
 ולמיזל בתר חורין וסדקין במיילתא דאסרי בה הרי"ף והרמ"ב ז"ל
 ובמ"ש הרי"ב ז"ל סימן שע"ט ו"ל ומה שכתבת מפני שלא אמר
 מת וקברתיו כמדת הר"ף והרמ"ב ז"ל ודאי הוא כי לפי האלכס
 ועיקר השמועה נדמו דבריהם דלא בעינן וקברתיו אלא בש"ש עממה
 במלחמה אבל בעד אחר בתלמיתו ב"מ וכו' נאמן ואין נר"ך לומר
 וקברתיו וכו' ולכסוף לאחר שהביא ראיות על זה מסיק הכי ו"ל לא
 שכיון שגילא הדבר מפני הרי"ף והרמ"ב ז"ל ראוי להחמיר ולחוש
 לדבריהם כמ"ש הרש"ב ז"ל בתשובה ומי לא יחוש לדבריהם וכי
 הרי"ף והרמ"ב ז"ל קטלי קני ב"במא ניגהו הלא הם ג'אני עולם
 ועומדי התורה ומי יתיר לשוק אשה שהיא ערוה לידעתם חלילה עכ"ל
 ועל כרחין האי ערוה דקאמר מר היינו ערוה לרבנן דהה"ב ז"ל
 קאמר עלה דלא קאמר וקברתיו הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תגא
 ולא שיד לומר הכי אלא בחיסורא דרבנן וקל להבין - וא"כ לפ"ה
 אשה זו דכ"ד לא תנשא לכתחלה לדעת הרי"ף והרמ"ב ז"ל והסכמת
 הרש"ב בא והרי"ב ז"ל אחריהם:

ואולם

יש לנו דרך ומבוא ממוקם אחר להחירה להגשא
 לכתחלה ואין לפקפק בהכלל אליבא דכ"ע וזה
 מודע העדות האחרת של העכו"ם המ"לית אשר היא עדות עכו"ם
 המ"לית אליבא דכולהו רבוותא למה שלא נתכוון לא להתיר ולא
 להעיד רק היה מדבר עם חביריו מה שהיהוה שטעמו בדבוייה
 היתה' ומעתה בהגטרפות הכ' עדויות יחד מהישראלי והעכו"ם
 המ"לית האשה האת היא מותרת ליבשא לכתחלה - וזה לפי
 שהרי"ף והרמ"ב ז"ל והאסמיקיים על דבריהם הגריביות שהגריכו
 לומ' וקברתיו הוא משום דילמא בדדמי קאמר שמתוך שהדברים
 הסמה רובם במיתה דומה האיש ההוא בלבבו שמת ואמר עליו שמת
 והוא לא מת לפי האמת ולזה כשיאמר וקברתיו הסור לנו הספק -
 ועדתי שהדברים לא נאמרו אלא במי שלא נמנעו לו הוכחה אח"כ

שמת אלא עדות האיסרה שהעיד והיישין ליה דילמא בדדמי
 קאמר ולכן השו"ה שלא תנשא לכתחלה והולס כ"ד שאמר שמת
 אברהם נ' סעיד חנו' בלחגו עדות העכו"ם המ"לית דמכיר דלמו
 בשמו ובמעשיו ובטביעות עינה הטוב כפי מה שהיה עמו בפסיעה
 עדות העכו"ם הזה המ"לית היא מסירה מלבותיו כל ספק שמשאר
 לנו בעדות הישראלי שהספק הוא דילמא בדדמי קאמר ובמסקנא
 עדיון מי הוא ושמא יגא למקן אמר הנה עתה יש לנו עדות העכו"ם
 המ"לית שראהו מת מוטל על חוף הים והנה עדות העכו"ם הזה יש
 בה די להתיר האשה להגשא לכתחלה לפי דעת הרמ"ב ז"ל
 כפי מה שהבין ממונו הרי"ב ז"ל שהוא כתב שיוכן מדברי הרמ"ב ז"ל
 ז"ל שאם ראוהו חו"ג ימים לפביעתו דלא חיישין להשתחיה
 ועדות העכו"ם המ"לית הזה הוא אומר שביים השלישי לפביעתו
 הספיקה ראהו ומת מוטל על חוף הים והכירו הברה שליתה ומת
 וגם הכירו בלבשו האל כר"וואל אמר א"כ האשה האת היא
 מותרת להגשא לכתחלה בהגטרפות עדות הישראלי עם העכו"ם
 המ"לית ממה נפשך שאם בלבו דלון אוחה כפי דעת הרמ"ב ז"ל
 כמובן שהבין ממונו הרי"ב ז"ל די לנו בעדות העכו"ם הא"ל
 שהיתה עדותו שראה אוחו יום ג' לפביעתו הספיקה דלא חיישין
 לאשתיה ואם בלבו דלון אוחה כפי דעת רוב הפוסקים הראשונים
 והאחרונים דחיישי לאשתיה גס חו"ג ימים אפ"ה תהיה מותרת
 לדעתם בעדות הישראלי שהעיד שראהו מת מוטל על היס ואלה
 נשקע וכו' - דלא מותר לומר וקברתיו זה דבר מבורר לגבי כ'
 העדויות אליבא דכ"ע למד כדלית ליה לומר כדלית ליה קול' -

ואם

לכתחלה מחורת הרי"ב ז"ל ומאן דעמייה לפי שישנה
 ראינו לו ז"ל שהוא לקח הב' ספרות להחמיר הנר"ך לומר וקברתיו
 וחיישי לאשתיה אפי' שיגא הית חו"ג ימים לפביעה - וזה
 הישראלי לא קאמר וקברתיו והעכו"ם המ"לית לא קאמר דמיילת
 לשעתייהו רק אמר שראהו מוטל על חוף הים - הא ליתא דודא
 דלא אמרין הכי לדעת הרמ"ב ז"ל אלא אם היו העדויות כב' ג' מ"ה
 חלוקות שבעדות הטביעה בים דלא קאמר וקברתיו אלו בעידי
 במסיקא דרבנן ולהכי לא תנשא לכתחלה ואם נשאת לכתחלה
 ובעדות העכו"ם המ"לית חיישין לאשתיה - אבל כ"ד שהעדויות
 באו שמיכן על אשה אחת שבעדות הישראלי כבר היא מותרת
 מדאורייתא וכדאזכרן לעיל וא"כ בזה עדות הב' של העכו"ם
 המ"לית החששא דחיישין לאשתיה היא במילתא דרבנן וספקיה
 דרבנן להקל:

ובל

שכן דאשה זאת שיהא אחרי עדות הישראלי חנו' שמוערת
 באיסור' דרבנן וכדאזכרן - בעדות העכו"ם המ"לית חנו'
 היא ספק ספקא דרבנן ודנין אותה להקל - וזה הספק דחיישין
 לאשתיה כדברי המחמירין ספק אי לא חיישין כדברי המתירין
 וא"ת דאוליגין לחומו' וחיישין לאשתיה גס ביום הב' לפביעתו
 אם היה מודע לנו דאשתיה ואולס כ"ד שבה העכו"ם פתא
 ומזארו על חוף הים ואין בו שום שינוי ולא אתפסיה ויאמר לנו שיה
 הייתה עלייתו מהיס אוחה שעה שראהו העכו"ם ומהגס ספק
 שמלאנו ראונו לסמ"ז ז"ל שכתב בענין אשתיה כ"ד שמת ואין
 דגריסי בהרמ"ב ז"ל י"ב שעות וגם לה"ן ז"ל המחמיר הוא גריס
 בהרמ"ב ז"ל שעות שיר"ל שנשתחא שעה אחת שלמה וכנס לשעה
 הב' וזה העלוב מי אמר לנו שנשתחא שעות ומה לאחור ראהו
 בחו"ג שעה אחת וא"כ לפי זה גם לדעת הרי"ב ז"ל שחשבו
 לאשתיה ובעי וקברתיו האשה האת דכ"ד היא מותרת להגשא
 לכתחלה בהגטרפות הב' עדויות וכדאזכרן שלא דבר הוא ז"ל אלא
 בחדא חדא דאיבא חדא ספיקא ואוליגין לחומרא אבל בשעה אחת
 שנגטרפו בה הב' עדויות כ"ד לא קאמר דחיישי ספיקי בדרבנן
 אוליגין לקולא וזה דבר מובן הוא והארכיות בו מהמומרי:

וליראת

הב' נ"ל דהא לא צריכא רבא שפיטא ממעידין עליו אפי' לא
 כמה ימים ומשטבע ועד שעלה לחייר העולם וכן נמי כשראיהו אחר
 מת מוטל על חוף הים אין לחוש שיהא הועלה יום או יומיים קודם
 שראהו אוחו או אפי' שראהו נטוב אין מעידין עליו אלא את
 לומר שראתו העת הועלה ומעידין עליו דהא חלמודא חסי' **וכי**
 בהדיא דמיילת אפי' לאחר כמה ימים וכו' - דמייא מייצמת כמות

וכי... שבת... חלום... חיישין... שבת... חלום... חיישין...

ובסוף מסיק הרב ז"ל הכי בברכת ר"ל בתשובה כפי
 מה שכתוב ב"ה דהא דתנין חן מעידין לאחר ג' ימים לא קאי
 אלא ידוע שהיה ניכר להם בחייו למעידיו דהא אפי' לאחר כמה
 ימים ומצינו כו' עד ח"כ ב"ל שהיה אדם ידוע למעידיו שהיה
 ניכר להם בחייו והכירוהו בטעויות עין גמור שהיה כלו שלם בלתי
 שום תבול בפניו ובלתי שום חסרון בחיבוריו אפי' שהיה ידוע לנו
 בעד הועלה מן המים קודם שנילו אותו יום או יומים מעידין
 ב"ל כ"ס בשלח ידועו בו מתי הועלה כמו ב"ל שבדלי אנו תולין
 גומר שעתה הועלה ומעידין עליו ולא אמרין שמה קודם לכן
 הועלה עכ"ל ז"ל ומועדה נבוא לכ"ד בקו' שחס בשעות אחת
 דהיא ספיקא חדא כדון דמ"ה' דה"ס ז"ל קאמר הגי שגדון להקל
 גומר שעתה הועלה כ"ס ב"ל שקדמה לנו עדות השראה
 בעדויות לבד איכה חכמי להחזיק להשגח לכתחלה ובראשון לעלי
 א"ל ב"ל להחזיק בה אינו אלא חומרה מדרבנן ואחר כך באהגו
 עדות שכו"ס ה"ל על אותו אופן לה תהיה האשה הזאת מותרת
 להשאח לכתחלה אליבא דמרנא מה"ה"ס וגם לדעת הנומריין
 האשוח והארוכים אשה זאת היא מותרת להשגח לכתחלה
 מהלטרפות העדויות וכדארכון :

גמרה גם עתה שעדותו של עכו"ס זה ה"ל לא היטה כמותם
 מעשיות הנו' בתלמוד שיש בהם ק"ת הוכחה ענין דומה
 למי שמכונן להעיד ככה"ל דאמרין הוא דאמר מי"כ"ה בר חיובי
 ז"ל שיש לוור בהם מאחר שהאז כמבשר להעיד אולי הוא אומר
 בדמיו ואולם ב"ל שהעכו"ס הוא היה מדבר מעשה שהיה
 לעשותו מרעהו בודאי דלא קאמר בדמיו אלא דבריו היו כנים
 ונשם בזה שראה וידע והכיר ומצינו בתשובתו של מה"ה"ס ז"ל ח"ל
 ק"ל בפרוש גמור של הפוסקים כלם מסכימים שב"ל לא
 עשין לעמוד וקברתיו אפי' אם היה העד אחד ישראל מעיד בו
 א"ל ש הכא שהיה העכו"ס מ"ל דלא שייך ביה בדמיו שכן כתב
 ר"י מנחם בר' יעקב ור"י אלעזר בר' יהודה ור' קלונימוס ברבי
 גרשום שכתבתם הלכה היא דלא שייכא הדין בעיא דפ' האשה שלום
 ג"כ ע"ס ש"טו נאמן כי אם במ"ל דבשלמא ישראל המתכוין
 להעיד ז"ל דבשעת מלחמה נתכוון להתיר ולהעיד על הגדמה ודבר
 ההוא אכל העכו"ס שהיה מ"ל ולא שם כוונתו לשום דבר אותו
 העכו"ס אינו אומר אחר הכדמה כי אם כאשר דימה נמשג וסברא
 שמתה דלא שייכא בעכו"ס עכ"ל ז"ל והעכו"ס הוא המ"ל ב"ל
 לא היו דבריו עם הישראלים כלל שהיינו אומרין שמה נתכוון להתיר
 או להעיד אלא היו דבריו עם עכו"ס אחרים חבירו להודיעם מקרה
 אשר קרה לו בספינה ההיא ובכלל דבריו שהיה את העלוב ההוא
 אשר היה עמו בספינה בודאי לא קאמר בכדמה אלא שהכיר את
 העלוב הכרה שלמה ולפיו זה האשה הזאת מותרת היא להשגח
 לכתחלה מהלטרפות הב' עדויות כפי ההכחות שהוכחו אליבא
 דלע' והוא ית' יעמידנו על האמת ואויבינו יעמית ואם אחי ורעי
 עומתם וי' דל ויוקתכם לא תחדל אכ"ר כנפש קדושתכם וכנפש
 אחרים בשלומכם לבו יגיל וישמח שלמה ס"ט בכמה"ה"ר נאמן
 דוראן זל"ה :

שאלה נד

למסע וכבן כה"ר שמואל אבנומיל א"ל'ס בעדו טובה
 מימר ויפס על ימיו ימים ויבלה בטוב ימותיו ושמותיו בשמימים
 חן ואמן וזה לשון שאלתו מרנא כפי רשי' מהאמנא מרי
 מלכא אלנא דמניה יתן חייל יתא ליה שלמא רבא מן שמיה
 ששם דקאמרי רבנן מנין שכל הנחמד בדבר שאין בו שרף
 להודיעו שגא' אל תתן את האמת לפני בת בליעל וכו' בהימנותא
 ודען עלמא דלא סליק אדעתיה כלל דאשה רעה לבעלה דלאוי
 לו דעה דרעה ברעותיה או דפרך דאי לא גמירנא ולא סבירנא
 ותיבינא הא היא בשבועה דלא ברענא מינה ולא אוסיפנא בה
 שדי מן די כתיבנא לה עד שתחא אכל אגב שיטפא כתיבית דאין
 הדינא סובלתה והעברית יתיה מן כחבא מינה מן דאמריית דנראה
 מה קאמרי רבנא דה"ה"ה אמתיה וכו' דאי לית ליה במאי
 לפרע כתובה דאינו רשאי לגרשה מדקאמר מה"ה"ר ז"ל עיין שם

לא דאפליג אוהו אלא דאמרי דקאמר ר"ה"ס ז"ל אהיה עובדא
 דנכפית דאפי' חן לו דמגרשה ויהיב לה מה דאית גביה לא פליגי
 עליה הכה רבנותא דאע"ג דאמרי דאי לית ליה במאי לפרע
 אינו רשאי הכה עודה דנכפית דאי פליגי עליה ומאי דקאמרי הוא
 בכל גווגא ולא שגח נכפית הא אמר ליה בהדיא מה"ה"ר ז"ל ועוד
 דאי איירי מתניתין אפי' נכפית היכי פליגי ר"ה"ס אמתיה ע"כ
 נראה דמאי אסיק ארעתיין ועירא דלא פליגי הכה רבנותא אה"ה"ה
 ז"ל וממני דכתיבנא גרשה הכי לחוד אי לפוס לחוד אי לפוס
 דממלא יקר דליילא אשתמע הכי אלא דנאגה בעינא לדמיוי האי
 דנכפית למאי דקאמר ר"ה"ס ז"ל אשה רעה ברעותיה דהייקא
 טעינא אן ואלהא רבא מידע דע כלא וכל מאי דקאמר רבינו
 נהיר ונהיר ובריר ובריר ושריר ושריר וימי בחר מלכא ואנא ידענא
 דלאו אנא בר הכי דליומא אמאי דקאמר רבינו דהכי מילתא ואהוי
 כמכריע אבל אנא בתלמודא דמשכח מאי דגמיר מרביה והשתח
 מילתא אי בעי מרבינו דלא לישמע ולא ליקבל מאי דקאמרי
 איכסי עלאי לירידין לקפ זכור דנערא דילן טובא ואין אדם נחפס
 על צפרו אבל ליהו ידע לרבינו דלא הוא אפסר דליוכן אנא בעידנא
 גדיל לאומיב להאי אמתא כתובה ודלא למיקם בדה עבידנא
 הכי ואלהא רבא ידע קושטא אמאי קבילנא עלאי גלותא דנא
 חלן פתגמא דשמועא דגסיק אכרעא דלשונא קרעיה תאוב
 דמחך וכעב' הגעיר שמואל אבנומיל :

תשובה

מימר' דשמיה להוי בסעך וליהיב
 לך מילא ולעדו מיכך עקרה
 ולערה וחילא חזינא להאי מיילי
 מעליתא דסדירמר קמיה דמורן מרייהו דכלהו שמעתתא
 ודייקנא בה דיוקא בתר דיוקא וחזינא להו לפוס סברא דילן
 דלאו אליבא דהילכתא מלתייהו סלקא דכולי עלמא אמרי
 דאכתתיב קמיה דמריכוין דידה בלא ערות דבר איכא איסורא
 ובתלמוד ירושלמי קא מוספי חומרא יתירה ואמר דהאי מילתא
 מן דעבדא קא עבר אעשה דאורייתא ולב"ה דאמרי אפי' אדבר
 בעלמא דהיינו הקדיחה חבשילו אית ליה רשותא לתרוכי אמתיה
 היא בגמ' קהו בס קהותא ומסקי לה דהכי מיילי באמתיה תנייתא
 ולא באמתיה קנייתא ולא פליגי בהאי מילתא אמרי רבנותא
 בתלמודא מילתא חדא דכל המגרש אשתו ראשונה דאית לעלמא
 במלתיה דא נערה ואניגה גם מוצח מורד עליו דמועות ועלמא על
 האי מילתא בישא עבדא זוטא ועמנא דמדבחה קא בני ואית ליה
 בהאי מילתא נערא משום דרמנא שויה למדבחה לייפק מיניה
 לעלמא שלמא ובסומא וקיומאי והאי גברא עבד קרבה עם
 אמתיה ואחרביה לביתיה עבד למדבחה מילתא דהיא פליגא
 חדידיה ודלא ברעותיה ולפוס הא בני ואוריד דמעמיה
 ולהיה דיוקא דרייקמר מלישגא דגאון מה"ה"ר ז"ל דקאמר עיין
 בזה שכתבתי בסו' ק"ו בתשובת ר"ה"ס ז"ל ואסיק מרמיה דאית
 לך רשותא לתרוכי אמתיה דהיא לך שואתה ומכוח קא עבדת
 שרובין דידה דלא ליהו לך מינה בנין דעבדין עובדא דלאו
 מעלייתא ואמר מר האיל ואית בהאי מילתא לפוס דעתא דידך
 מנחותה דחובא על בי דינא לאודקוק להאי מילתא לאכרוחיה להאי
 אמתא לקבולי גיעא דידה דלא כרעותא ואע"ג דלא אית לך
 למיהב לא כתובהה ולא דגוייתא כד אוכחת מהא דיוקא
 כלל' דלא נתכוון מן מה"ה"ר ז"ל להאי מילתא דחוקה ורמיקא
 לאכרוחיה אמתא עלובתא למיול מגברא דידה בלא כתובהה משום
 דגברא דידה לא איתיה ליה כפוס דעתיה ועובדין דידה איין
 כרעותיה דאי תימא הכי דנכפיה לאברהם אע"ה כפקי מגבריהו
 בעל כרתייהו וכלהי גברי אכלי פודנא דידיהו והמרילו זילן
 לכו בלא כתובהה בשעתא דא עד דליהו לי גובינא דשעתא דאי לא
 אית ליה חפילו פרוטה חדא מומי עובדא דא דהא מילתא רמיקא
 מדעתה וקושטא דמילתא אי לעיין מר בכלהו שמעתתא דאיכתתא
 קמיייתא אפי' דפרע לה כתובהה לא אית ליה חילא לגברא דיהה
 לתרוכה ולמיפסרה אי לא עבדין מלין דאיסורא כדסירשו להו רבנן
 בשלה גמ' גיטין ובכתובות וביבמות ובכלהו סוגיין דתלמודא
 דאבארו מילין בשלימותא דאי עבדת האי אמתא מילין דלא כאוריי
 אית ליה לגברא דידה חילא למיהב לה גיעא אע"ג דלא אית ליה
 מעונא למכב לה כתובתי וסורנא אית ליה חובא לבי דינא
 לאכרוחא לקבולי גיעא ולמיוול למרפות אחר דעובדין דידה
 איטן

רבא די בראשי פרקים ורחמנא מלכא ליחוי בדוחקיה דמור ואוקימיה ליה מוקים כנפסך ונפש אחרי אשר בעובדך לכך יגלו וישמות שלמה בכתב רנח דוראן זהו

שאלה נה

חכס לבב ואומץ חכ מהכס השלוש אשר שפתוחו מופת מר וחכו ממתקים נופת נופים וון ההר נתמן סוכבל ושורך האל ויהיה בעורך הבח אחרי השורות הנו דורש את שלומך בקידיה החד השתחוויה עד שיפתקו כל החליות שבשדרה ומודיקן שסיבת השורת האלו לחלות פניכם הרמות להודיענו שני עניינים הם הראשון הוא כי אחתו בכאן לענין חשיפה נהגים קולא להכשיר לגשים לחין בנתר הבח מארץ ארום ויארץ מוליטלה כי אחתו מבירים אותו ונהגנו בו קולא על פה הרב המודיקה ש'כ' ובעט הרש' בש' זהו שהם העידו שבדקויה ומואלויה שהוא מסלול השור ולח מקטף ובלאו הזמנים אינו בא כלל וחזר לבח מאללכס החד אחר ואין אלו מבירים טעמו מזה על כן האדון יא' להרים וימלל מדרך העם הורכנו לכחוב לב' להודיענו מזה אחר נהגים בו וכדי לדעת חומר הענין מזה על כן האדון תמחר תחיהם בששמה

גם האדון יא' הנני מחלה פניך הנעמיים להודיענו הסכנות המתפרט בענין חלון אחת נעשה על פתח הארץ והאלון רואה ממנה קלת ומחמר חבירו ומעבר הדרך רשות הרבים ונפקת ביניהם כי בכאן נפללה מחלוקת בין חכמי העיר קלת אמרו שחייב לטחוס חלוני להיותו מויח חבירו בראיה כי ראה קלת מחמר חבירו גם רואה עבור ומעבר לרוב תמיש החכר ומביאין ראייה מזה שאמרו בענין שני חצירות בשני גדי רשות הרבים וכו' וקלת אמרו שחייב סוחם ומביאים ראה מהמשנה שאמרה ונפתות הרבים פותחים פתחו ואלון כנגד חלון וכו' כיו שפי' שם ונפתת ההלכות וקלת אמרו שהדבר בספק על כן מן הספק ארט סוחם ועדיין הענין תלוי עד בוא הכרעתך הניגזרת ונפתתך המאודרת ואשומנה על ראשי עטרת וזולת זה אין חדש מה להודיקן רק שאני מחלה פניך שתמחול לי על שלא בא כתבי בראי משאור שכת' ועל זה נפשי בתפלה לפניך עותרת ומחייב על המקרא לך דומיה תהלה וכן האדון שלום כנפסך ונפש עבדך קטן קטני תלמידך האעיר רנח ס"ט בכהרר שמעון קן הדבר ר' יצחקן

תשובה

בר אבהן ובר אוריין החכס השלם נר' היעני כתבך ובבוא נחמלה כל הבית אורה כי מחובו נתגבר לי כי החזכירו יראים את ה' מאד' ולזה מסתפקים ושואלים אפי' מני שאין בו דעת לישראל כמוני היום ואע"פ לא השיב פני שאלתי ריקם וכדי שלא אטול עטרה לעלמי חשיב מפי ספרים תשובות השאלות ואומר כי הגתר אשר נסתפק לכס דינו מובאר בשור וזה דעה כי הוא מסבך השער ואין האשה חופפת בוגם באלה האקרא באש'ול באל ערבי אין לחוק בו כי זה חיתך ואח"כ אותו האחתן חוזר ומסתבך והאחר אע"פ שאינו חותך מסבך השער ואין לנו לחקור אחר דבריהם כי הם בקיאים בטבע וחר מדורות הלה ואם ישאל אדם מזה הנתרילך אל הערוך וימלא שהוא אותו שעשית כלים נמנו וכן בא בתלמוד כלו ואין אנו רואין כלי נתר כי הם מאותם כלי שתי המלה פני' וגר' דה' הקרא אע"פ באל ערבי ועוד נתן בו סימון אחר שמומין אותו בנימים ורוחץ בו ראשן בנות המרחץ והוא הוא הטופל שרוחצות בו ראשן הפילו הישראלית כשהוא לנקות ראשן ולהטעין ואין ללמוד מכאן שהדין נתן לרחץ שער הרא' בנתר חו' כי כבר כתבו עליו שמשיר או מומעט או מסבך את השער ועזרת תקן חשיפה להסיר כל קשר ודיבוק החולץ בסביל לכיני לנו להבדיל בין קדש לחול ולחמויר על נשתינו שלא לחוק בו בלי טבילתן ואם ירצו לרחוך בו אחר הטבילה אין בזה אשם עוד העמתקני לשאל על מהגו בו ואני לא נסית כי דרך נשים הוא ולא אשאל מפני הבושה ולמעקף שאלתי אות דקך ואמרה שמועלם לא חפפה בו בלי הטבילה אצל יש חופפות בו ואחר כך חושבות בנימים חמין לתקן אתהכל ואני הולך לשטמי ומזהר שלא לעבור על דברי הספר החתום ומן הספק היה לנו לפרש כ'ש' שהוא מופרש ומגה' הרע הזה שאמרה לי אשתי' שמוהות קלת נשים

לוינו בישין לגבי שמייה ולגבי נברא לא אינון ימות ואי אנתתיה דא לא חולא געובדין דידה דלא כרעות שמיא אע"ב דהא לא אשכחית רחמיין לגבי נברא ועל דעתה לא אחיה אדרבא חיובא על בי דינא למיהב לה הינא כהדי בעלה ולמויעבד בינייהו שלמה דלא חית לן מוואתה רבחה כמזוה דא היא קיומא דעלמא ולגבי אנתתיה תכייתא חיברה דהכי קא אמרי דחית רשותא לבברא דידה למייפתר אפי' אדרבא בפלמא והלכתא כוואיהו ואפ"ה אי לית ליה מוואה למיהב לה כתובתה דידה מי ימר דיכיל בעלה למימר לה זיל לך דאת שנתחת ידי ואנא לא חית ליה קבנא למיהב לך אפילו מילי בעלמא טול גיטך עד דיהיב רבון עלמא חילא ושלמא ואפרע יתך לדנוייה דילך ולכלא כתובתך האל"ם אלו אמרה יהושע ו'אן האי לא נקיבלנא דהיא מילתא קשיא היא עד דלא יקבל יתה דעתא דהא דה'אש ז'ל דקאחר עליה דהאון מה"ריק ז'ל פסקי דידה למימר ועיין במקום פלוני במלין דלוינו שייכין דא ונא דתי כתבון האון ז'ל לחלוק על הרש'בן ז'ל ומאן דעמיה הוה ליה לברורי מלתיה ולמא כדברי הרש'בן והרש'בא לא חיתא דעתיה וכי מאן דפליגי על הרש'בא והרש'בן ז'ל אמר להו למלתיה בדרך רגז והערה ועיין במה שכחתי וכו' ולימא אפין זאת דעתי במילתא ברירא ובכן כללא דמילתא כל אנתתיה קמייחא אמר רבנן דגמיי הוה המשלח ומדבחה אמית עליה דוועתא והס' דפרע לה כתובתה אלא אי עבדה מלין דלא כארמייהו דבנות ישראל ודלא כאורייתא וכדארמיין לעיל ולגבי תניינה אפ"ב דהלכתא בב"ה דלא חית ליה אים רא דתרוכין דידה אי חית ליה חילא למיהב לה כתובתה קושטא דמילתא דלא יכיל למויפתר יתה וראיה מההיא דאמרו רז"ל במדרש על פסוק נתנני ה' בידי לא אוכל קום וז' אשה רעה וכתובתה מרובה ואי יכיל נברא לתרוכי אנתתיה דלא חיתא ליה בדעתיה בלא כתובתה מאי לא אוכל קום דאמרי רבן ולימא לה להגנה תלמידי דההוא נברא דהוה ליה אנתתיה בישתא למיעבד לה דקתת' ויהי ליה ממונא להבויי לה כתובתה כדאיתמו לה לההוא עובדה במדרש וכולי דהיא אשה רעה דקאמרי רבן ז'ל לאו רעה בעיני שמיא היא בעובדין דלאו כאורייתא דתי הכי הוה יכיל נברא למויעטרה אע"ב דלא חית ליה כתובתה וכדארכינין לעיל דוועתא דחית בה היינו ריעותא עם בעלה דלא מותבא לה אדעתיה ועובדין דידה לא אינון כרעותיה ואשה רעה דאמרי רבן מזה לגרשה היינו רעה בעיני שמיים ומשום הכי באתר חצרינא קרו לה ריעתא כדאמרי התם זו הויה רעה ובייתי ואמרי עליה ג' ברש לך וינא מדון דתי רעה אלה בעיני בעלה דלא חולא חליבא דידיה ולא חיתא בדעתיה אמרי קרו לה רעה ולך וכו' והיינו דקאמר המ"בס ז'ל אשה רעה כרעותיה ושאינה נעושה כבנות ישראל מזה לגרשה שכל ברש לך וינא מדון דוק בדבריו ז'ל דהכי הוא כדאסקינין אבל אי איתתא דא חולא באורחין דאורייתא אע"ב דהיא רעה לגבי בעלה תהו עמיה כלו וימיה כדאמרי רבן ז'ל וכה כנגדו לא זכה מעדןו דתי לא חית ליה חילא למיהב לה כתובת' דידה תהו עליה דא שעלין נאמר נתנני ה' וכו' ולא חית לו לבי דינא רשותא למיכרחה למיפק בלא כתובה אלה אי עבדי עמיה טיבותא למגבי לה מדידיהו כד עבדו הנהו תלמידי רבא דידהו וכ"ש אי ריעותא דהיא איתתא לאו אינון מפורחין אלימתא אלה מוליין דתמימותא ופתיותא כהסיא אנתתא דאיתתא עובדא דידה בשלי נדרים פקר ר' אליעזר דלא אפטר בעלמא מיהכו פתיותא כהסיא אנתתא ועכ"ז ר' בבאן דומה ע"ה עבדי עליה בעותא לגבי שמיא דלהו לה תרין בני כותיה וכן הוה לה דקבל רחמנא ללותא ואי רעה דאמרי רבן מזה לגרשה היינו רעה בעיני בעלה אין לך רעה בעולם ביומר מהאש וכו"ש אי ריעות' דידה בעיני בעלה היינו מוסס ריעותא דלא הייא שפירא בריוה ויאה בחוזה דאין זאת מזה לגרשה ועלה אמרו רבן גרמא דנפל בחולדך וכו' ואמרי אי אנתתך גונה וכו' ולחוי מר מאי דמוסיק האון ז'ל מה"ריק במלתיה ז'ל דהיא דאמרינין כי שכל שלב בשגלה דשמינע על ידי דבר שעשה דעל ידי שמה אחרת נאה המנה אין לשגלה וכו' ואפין מליין דאמרי ז'ל משחמעי אפי' דיהיב לה כתובת' כ"ס דלא מיפק לה משום רעה בעיניו בלא דנויית' דתלקה מדה כדן על כך ובעינא מיינה דמר לייחוי להו מליין ידי בעינא טבא ובכסוייהא לליבא' ואנא ידענא דמר הוה נודבה מרבנן ואמר דבאורחא דקושטא אזלינן ומלתיהו דרבנן קאמרינן ולא חייבה

לח

לה מנהגה הכא כי איכא דשמע בהא ולא שמע בהא ואלף הרוחלות
 שאלו לא ידיתו יפה והמנהג הרע הסירוהו מנביהם וגם אני
 אמלל את דבריהם בע"ה:

ענין בו
 ולענין פתיחת החלון הנה דינו
 מפורש בתנן המשפט סי' קנ"ה
 שאם כבר נפתח חלון כנגד חלון
 יא לו חוקה דלא הוי כ"כ קפידא אבל אם לא החזיק אין לפתוח
 ופתח כנגד פתח סומנין אותו אפי' אחר חוקה לפי שנעשה
 ב"ה משום דבלאו הכי לריך ליטמר מ"ה שומתכלין בו לפיכך
 בגמ' גב' ב"ה אסור לפתוח כנגד חלוני חבירו שבעלייתו ואפי'
 כנגד חלוני הבית אם הם גבוהים קצת שאין בני ר"ה ההולכים
 בגמ' ילמדי יוכלין להסתכל ע"ה אסור אפי' שהרובין יוכלין
 להסתכל שאין זה תדיר ואין מותר אלא בנימוכין כי ההולכים
 בגמ' ילמדי יוכלין לראות הרי כחבנו כל הגריך לענינו זה שאם
 החין אותו בני אדם ההולכים ב"ה כל מה שיוכל לראות חבירו
 זה מן החלון פתח ואינו יכול לעכב עליו ולא מגלה הגסתר מבני
 ר"ה אפי' פתח ובוה די לחמיהם ולא כהתשית עליו חמית אשר לא
 הגמ' ראה כי אם מבעלי הסורים כי אין מורין מתוך משנה גם
 לא מתוך תלמוד כי אם מתוך מעשה ודברי הפוסקים בהלכה
 למעשה ומן הפוסקים הקרוב אלינו הוא אשר דברתי אליכם ואומרי'
 משל הערב אם מולת כרכך ביד השורר לא חלק אל השופט ועוד
 כעשר נרה היא ליעקב ומונה טוע ב"ה ובין אמלל פניו יגדיל
 המלךך וחורקך בנפשך החמיה וכפשך חמך * נמנן סוכב ס"ט *
 מעשה החכם ה"ר אברהם יל"ו ב"ר
 יעקב טוואה ל"ע לו בית סמוך
 קרוב לחמוה ומגד מורח בניו ובין

החמוה יש ע"ה מוקם חרב ונעשה בורסקי והקהל יש לו קלואה ורלו
 למעות שם בית המטבחים ומגד לפון יש שם מעבר לדרך לחרבה
 הנה וגסו לכסותה ויבנו על גבו עליה אחת והנה בבית החכם הנה *
 בבית המטבחים בניו ובין חרבה הנה יש שם חלונות מהם תחתיים
 והם מתדרין החתונות והם עשויות לאורה רחבות מבפנים וברות
 מתחת ולמעלה מהם יש בשתי עליות כמות חלונות אחרים מהם
 אחת גדולה נתונה באמצע הבית יש חלונות אחרות על המעות
 למעלה ממדרשותיהם זה בעליה אחת ובאחרת יש זיו ואלא לחון
 קרוב קבו' יש שם חלון אחת באמצע כמנהג והנה הח' הגו' רנה
 למבד על הקהל ולמעשות שם בית המטבחים והנה עם היות
 נעשות החכ' רבות יש מהם ראוי להסתכל בהם יש מהם שאינם כל
 קדחיות ועם היותם רבות במנין אבל אם תעמדם על כוון
 החלונות שהוא סוכב על ששה טענות ה"ה שהוא נווק מהקהל
 הגדולה שהם רוחים אותו כשיעבור בתוך עלייתו על דרך החלונות
 הסתומות באמצע הבית * מגד החלונות הסתומות
 הנשויים לאורה שרועים לסתומים * מגד רוח רע הנכנס לביתו
 שמתנו הבשר וישבחו העלמות * מגד רוח רע הנכנס לביתו
 על דרך החלונות מבית המטבחים * מגד רוח רע הנכנס לביתו
 שמתנומתיים ומתעממותיהם על הבשר וישבחו החכם בתוך ביתו
 כי לא יוכל לישן כ"כ לעיין ההלכה דשומעתהא בעיה כלותה כי
 הנה' הוא חולני מגד כחב הראש גם כיהוס חו"א' למחר יתלה אחד
 הנה בתוך ביתו * וישבחו ולא יוכל לישן * מגד הליצנות של
 הקצבים ולא יוכל לסבול ורבים כמו אלו הטענות והנה הקהל
 יתעורר האל הם טוענים ומשיבים על טענותיו הראשון ראשון
 ואחרון אחרון אם על הזקק הם משיבים שיסור גם הוא הזקק
 מעליהם שיסתור חלונותיו ואם יסתמם אז לא יזוק הוא מהם גם
 אז בונים מתוך שלנו ובלי ספק חר היתה קודם שנעשית בורסקי
 אז בונים והחלון שיסתם ומאליו יסתם * ואם לנגוד אינו נגיע
 לשורר כ"כ שהרי היו שומקים סימנים * ואם לריח רע אנו נעשו
 אפן שלא יהיה שם שום ריח אלא חקף ולא כל הלכלוך חון לחמוה
 ל"ה חיה קשה זו או הבורסקי ואם מגד הקול והליצנות עד שהיה
 החון יוכר או נולדו ומשם הקהל כ"כ שאינו קנינו מלח העב"ס
 ומחלל בהא מחמת עב"ס הרי הוא כעב"ס ואם מן ימאן המלך
 תן לו זה המקום וילך אלא המלך יתן תרעומתו עליו והנה עדין
 החכם הוא משיב לקהל ואומר אם מגד המלך אני בודאי שותק
 ויש רשעים אכל לענין הדין עדין אני משיב שבכר החוקתי בכל

ענין בו

החמוה יש ע"ה מוקם חרב ונעשה בורסקי והקהל יש לו קלואה ורלו
 למעות שם בית המטבחים ומגד לפון יש שם מעבר לדרך לחרבה
 הנה וגסו לכסותה ויבנו על גבו עליה אחת והנה בבית החכם הנה *
 בבית המטבחים בניו ובין חרבה הנה יש שם חלונות מהם תחתיים
 והם מתדרין החתונות והם עשויות לאורה רחבות מבפנים וברות
 מתחת ולמעלה מהם יש בשתי עליות כמות חלונות אחרים מהם
 אחת גדולה נתונה באמצע הבית יש חלונות אחרות על המעות
 למעלה ממדרשותיהם זה בעליה אחת ובאחרת יש זיו ואלא לחון
 קרוב קבו' יש שם חלון אחת באמצע כמנהג והנה הח' הגו' רנה
 למבד על הקהל ולמעשות שם בית המטבחים והנה עם היות
 נעשות החכ' רבות יש מהם ראוי להסתכל בהם יש מהם שאינם כל
 קדחיות ועם היותם רבות במנין אבל אם תעמדם על כוון
 החלונות שהוא סוכב על ששה טענות ה"ה שהוא נווק מהקהל
 הגדולה שהם רוחים אותו כשיעבור בתוך עלייתו על דרך החלונות
 הסתומות באמצע הבית * מגד החלונות הסתומות
 הנשויים לאורה שרועים לסתומים * מגד רוח רע הנכנס לביתו
 שמתנו הבשר וישבחו העלמות * מגד רוח רע הנכנס לביתו
 על דרך החלונות מבית המטבחים * מגד רוח רע הנכנס לביתו
 שמתנומתיים ומתעממותיהם על הבשר וישבחו החכם בתוך ביתו
 כי לא יוכל לישן כ"כ לעיין ההלכה דשומעתהא בעיה כלותה כי
 הנה' הוא חולני מגד כחב הראש גם כיהוס חו"א' למחר יתלה אחד
 הנה בתוך ביתו * וישבחו ולא יוכל לישן * מגד הליצנות של
 הקצבים ולא יוכל לסבול ורבים כמו אלו הטענות והנה הקהל
 יתעורר האל הם טוענים ומשיבים על טענותיו הראשון ראשון
 ואחרון אחרון אם על הזקק הם משיבים שיסור גם הוא הזקק
 מעליהם שיסתור חלונותיו ואם יסתמם אז לא יזוק הוא מהם גם
 אז בונים מתוך שלנו ובלי ספק חר היתה קודם שנעשית בורסקי
 אז בונים והחלון שיסתם ומאליו יסתם * ואם לנגוד אינו נגיע
 לשורר כ"כ שהרי היו שומקים סימנים * ואם לריח רע אנו נעשו
 אפן שלא יהיה שם שום ריח אלא חקף ולא כל הלכלוך חון לחמוה
 ל"ה חיה קשה זו או הבורסקי ואם מגד הקול והליצנות עד שהיה
 החון יוכר או נולדו ומשם הקהל כ"כ שאינו קנינו מלח העב"ס
 ומחלל בהא מחמת עב"ס הרי הוא כעב"ס ואם מן ימאן המלך
 תן לו זה המקום וילך אלא המלך יתן תרעומתו עליו והנה עדין
 החכם הוא משיב לקהל ואומר אם מגד המלך אני בודאי שותק
 ויש רשעים אכל לענין הדין עדין אני משיב שבכר החוקתי בכל

א לראשונה

ולגשיה שהרי צענין החלונות אני אומר
 שאם נבואו לדקדק ולכתוב כל השמועות
 יאריך המכתב על כן ראיתי לקצר בתכלית הקצור כפי האפשר *
תנן
 בפרק חוקת חלון המזרית אין לה חוקה ולזריות יש לה
 חוקה חיובה חלון הזריות כל שאין ראשו של אדם נכנס בה ר'
 יהוד' אומר אם יש לה מלבן אפי' ש' שאין ראשו של אדם נכנס בה הרי
 זו חוקה ע"כ לשון המשנה והמובן אלינו ממה אליה דגמורא לענין
 הלכה שהחלונות הם על ג' מזבזים המזרית והיא הקטנה אין לה
 חוקה וכל זמן שירצה יבנה כנגדה ויסתמנה * והזריות והיא
 הגדולה שראשו נכנס בה כ"כ אם היה יותר מזה יש לה חוקה ועשוי'
 לאורה עם היותה קטנה יש לה חוקה * והרמב"ם ז"ל ס' מה שצ"ה
 ביאר שלשם כאחד זה אחר זה ויושבהכנס בגיהם בכל חלון וחלון
 אם היא למטה מד' אמות או למעלה מארבע אמות לפי שבגמרא
 על המשנה הזכרת אמרו שם ח"ד זירא למטה מד' אמות יש לו חוקה
 ויכול למחות למעלה מד' אמות אין לו חוקה ואינו יכול למחו' ונפלה
 המחלוקת בין הפוסקי אם ר' זירא אמרית קאי או על הזריות קאי
 לפי שלא באר דבריו כפי הראוי * והרא"ש ז"ל בפסקיו הביא המחלוקת
 וכונתו היא שהאומר אמרית קאי יאמר שהחלון המזרית שהיא הקטנה
 שאמרו אין לה חוקה דוקא אם היא למעלה מד' אמות דלאו אין לה
 חוקה דמצי ח"ל לא נפרצתי בכך וקבלתי להניחן לפתוח החלון
 אלא להיות למעלה מד' אמות לפי שאין לי בה שום חוק * ואיך
 יוכל להסתכל ב' אבל אם היא למטה מד' אמות עם היותה קטנה
 יש לה חוקה שלא הניחו לפתחה עד שנתראה בכל ההיזק ולכן חייב
 להתרחק ממה בכל התרחקות הבאים לפניו ב"ה אבל חלון
 הזריות שראשו נכנס ממה בין למטה בין למעלה לעולם יש לה
 חוקה וזה דעת רבינו הרמב"ם ז"ל וא"ו הרמב"ן ז"ל ובעל העוורים
 ז"ל אבל לדעת האומרים דרבי זירא אמרית קאי יאמרו
 דלעולם המזרית בין למטה בין למעלה אין לה חוקה והדברי' בזה
 עתיקים בדרכי הראיות וכל אחד מהם מכריח לשון הגמרא והסוגיא
 לדבריו אבל מ"מ זהו דעת מחלקותם וכל אן הדברים אינם אלא אם
 אינו עשו לאורה אבל אם הוא עשוי לאורה קטנה וכדאמרין החכם
 ולאורה אחר שמואל אפילו כל שאו קנה כי המשנה לא דברה אלא
 בחלון שאינו עשוי לאורה ועם היות שהרי מילקס הראשונים בזה
 הם כלם מוסכמים * וזה החלון העשוי לאורה לאו דוקא שאין לו
 אורה אלא על דרך אותו חלון וחלון אין לו אורה כלל אלא כל שמוסיף
 אורה בבית לאורה נקרא * וזהו הנובן אצלי מדברי רבינו הרמב"ם
 ז"ל שאמר אבל אם פתחה לאורה * אבל ח"ו הרשב"ש ז"ל כתב ששמו
 כל שאין תקרה עליו ומבחוץ אלא גלוי לשמש ע"כ דאינו יודע אם
 למד זה לדעתו מדיני טומאה וטהרה נענין חלון המכנים טומאה
 והריב בעל העיור ז"ל כתב כל שניכר שעשיתו לאורה כגון שתהיה
 לרה מבחוץ ורחבה מבפנים ולענין התרחק מלפני זה החלון עד
 כמה תהיה גם זה משנה מפורשת פרק לא יחפור דתנן התם החלונות
 מלמעלן

ומלמען ומלמען ומכנגד ד' אמות ע"כ וביאר בגמרא טעמן של דברים שמכנגדן כדי שלא יאביל ודבר זה הוא מוסכם מהכל ועל כן אין להרבות בדברים שאין כונתנו להחריך אלא לקצר כי טענה שאלה הדברים פתחו את החלון העשוי לאורה והניחו מעבר ונתן לו רבוע אמות בהלירו שכנגד אותו חלון והמובן ממה שאמרה מלמען ומלמען ומפירוטם בגמרא על זה מלמען כדי שלא יאביל עליו ויראה ומלמען כדי שלא יעמוד וישקיף וביאורם של דברי' הוא שאם היתה החלון למטה בכותל וכל חצרו ובה כנגדו כרחוק ד' אמות יאמר לו בעל החלון הגביה כחלק ד' אמות כדי ששפתעמוד על הכותל לא תביט בחלון וכמו כן כשהיה החלון גבוה למעלה בכותל יאמר לזה שבה כנגדו הגביה כחלק ד' אמות שמה שעמוד על ראש הכותל ותשקף בביתו זה פירוט מלמען ומלמען ויראה מכלן דהיוק רחיה שמה היוק שאם אינו היוק לא הורך התנא לכל זה עם היות זהו מבורך בפרק השותפין שרצו מאומרים שם אמר רבי שני בתים בשני גדי הרבים זה עושה מעקה לחצי הגב ומעדיף זה עושה מעקה לחצי הגב ומעדיף זה עושה מעקה לחצי הגב והעודפה היא כדי שלא תראה באלכסון ואמרו שם מהי ארץ רשות הרבי' אפי' רשות היחיד רשות הרבים אנטריכא ליה סד' המור ליה סוף סוף הא בעית אנטוטי מבני רשות הרבים קמ' ד' אומר ליה בני ר'ה בימנא חו לי בליילא לא חו לי את גמי חיות בליילא לי כי קאמינא חו לי את כי יתיבנא גמי חיות לי בני רשות הרבים כי נעייני חו לי כי לא מעייני לא חו לי את כי לא מעייני חיות לי וכן מההיא דאמרינן בפ' חזקת במשנת לא יפתח אדם חלונותיו אמרינן עלה בגמרא תנו רבנן מעשה באדם אחד שפתח חלונותיו בחצר השותפים בה לפני רבי שמעאל ברבי יוסי אמר לו החזקת בני החזקת בה לפני רבי חיאל אמרו לו יענת בני יענת יענת ופתחת לך יגע וסתם ונפסקה שם ההלכה כרבי חיאל וכל זה ממשום ההיוק רחיה שמה היוק וכן היא קבלה ביד הגאונים ומוסכם מכל הפוסקים והמחברים ז"ל ולא נפלה בזה מחלוקת בין הפוסקים ומפשי ההלכות אלא בשני דברים לבד הא' אם החזיק בזה ההיוק הי הוא חזקתו חזקה ר'ה ב' אם תמנא לומר שחזקתו חזקה או בחזקת חלונות העשויות לאורה אם לרך טענה אם כוונתו אם כמתל' אשטר היה לו ואבד לפי שהכל' אמור בידו כל חוק' שאין עונה טענה אי' חזקה ואם לראשונה שהיא הי היא לה חזקה או לא הרי"ף כתב בתשובה שאין לה חזקה כלל וכל זמן שיר' יכול הוא לסתו חלונותיו עליו דמיני אמר ליה יכול הייתי לסבול ולא יכולתי וכמו שהעידו על אותם תשובה שני עדים כשרי' ונאמנו חלמידי רבינו יוסף אבן מנאש ז'ל ורשב"ה ז'ל וכת' הרשב"ה ז'ל משמו דאפי' קנו ממונו בקנין שנתר' עכ' יכול לסתם מהטעם הנזכר ונמשכו אחריו בזה הרשב"ה ז'ל בפירוש והרמב"ן ז'ל והרשב"ה ז'ל אבל רבינו יוסף אבן מנאש אינו סובר כן ואמר דיש לה חזקה וכן חלמידי הרמב"ם ז'ל וביאר זה בפ' המשנה ביאור רמב וחביבור ריש פ' מהלכות שביעית ואחר זאת הדעת נמשכו רש"י ז'ל ובעל העיטור וכת' אחר שהעיד על חזון הרשב"ה שחזר בסוף ימיו וסמך' והר"ם ז'ל ומה שאמר הר"ם שקנה אלתר ביאר הרב בעל העיטור דלא לשעת קאמר אלא לאחר שלש' יום ונראה שלמד מה' היא דאמרינן בפרק השותפין סוכה דמטללא עד ל' יום היא לה חזקה' אבל בעלי זאת הסברה עם היותם שוים בדבר אחר דיש לה חזקה הם חולקים בזה לשתי כתות כי הר"ם ז'ל נמשך אחר דעת רש"י ז'ל ואומרים דעם היות שיש להיוק רח' חזקה בסברת הר"ם אבל אומרים דלא הייא לה' חזקה אלה לאחר ג' שנים כשאר החוקות והר"ם ובעל העיטור וסמך' סוברים אלתר שהוא ל' יום כפירוש בעל העיטור ואם לספק הב' שהוא אם לרך טענה הרי מבורך שרש"י והר"ם ז'ל הם מלרבים טענה ואם לא בה' מתנת טענה אין אותה חזקה כלום משום דסוברים דחזקתם היא על גוף הקרקע ולדעתם הר"ם והגמטשים עמו אין לרך טענה כלל משום דחזקתו אינה על גוף הקרקע ולדעת הר"ם ז'ל והגמטשים עמו אין לרך טענה כלל משום דחזקתו אינה על גוף הקרקע עד שיהיה לרך לבוא מחמת טענה ואינה אלא שיש לו זכות על אור' אותה חרבה והאיר אינו בתורת המור ולא בתורת מתנה וכמו שביאר זה בה' מכרה ורבינו האי בספר הזקא ולזה טענה דסבלנותא זמן מה שהוא ל' יום או אם שוים בבנינו ובתשובה לח' הרב"ם ז'ל הרי"ף ז'ל והרשב"ה ז'ל ובעל העיטור סוברים דלא בעינן בטענה חלונות חזקת ג' שנים וטענה דסבלנותא ומשקת והדעת מוכרעת כמותם

עכ"ל ח"כ לענין הכדון שלפנינו בשתי טענות של החלונות העשויים לאורה והעשויים להזנת העין כאלוהי הדיון עם' החכם בזה דלדבר היות החלונות העשויים כלם הם חלונות נוריות שהרי ראש החכם כנס בהם חזקתו בזה חזקה כ"ש אחר היותה תוך ד' אמות מתקין' העליה והחלונות המתחזקות הם עשויים לאורה כמו שגמ' מוצק' ומתכותם וז"ל החזיק וקנה אותם וקנה כנגדם בקרקע חרבה שאמרה ד' אמות וזה לדעת כל חכמי ישראל כלי שום חולק כלל ועם היות שמינינו אומרים כל שאינו יכול למחות ר"ל לעכב על ידו מלעשו' אותו חלון אין לאותו חלון חזקה ולזה אמ' הר"ם ז'ל בפסקיו פר לא ימסור שהסותח חלון על חרבת חצירו אין לאותו חלון חזקה אחר היות אלו יכול למחות בו מאחר שאינו מוזיק וכיון שאינו יכול למחות בו אין לו חזקה לפיכך אם נמנא חלון פתוח למרבה אין לו חזקה אם לא שהביא עדים שהחזיק בו ג' שנים קודם שבעשה חרבה וכתב זה בגוב' החושן ס' ק"ג וכן הוא דעת ר"מ ור"ת ור"א הרשב"ה בתשובה וא"ר שהסותח על גב דעפוס של חצירו אינו יכול למחות לפי שהיו מוזיק ולכן בשעה שרצה לבנות עליה יסחו כנגד איתם חלונות אבל הרשב"ה ז'ל הוא חולק בזה ואמר בשם רבו הרמב"ן ז'ל שהסותח חלון על חרבתו של חצרו יכול למחות בידו לפי שאינו חונה למיניקם בהדיה למחר דמינא ודינא כשיבא לבנות ויזכיר שהוא מקבל הגזק בגדי דידי והביא רח' מהירו' שאמר סתם חרבות עשויות להבנות והרבה להביא על זה ראיות שהפ' לו דנה לכתוב לו שטר ה דלא בכך אין שומעין לו דמינא זה לרך' לשמור שטרן מן העכברים ולה' אמרו נותנין שובר אלא משום עבד לזה לרש' מלה ומשול' לא יאכל ומדי' לא הכי לא ע"כ וכן באר מפרש הטלבו בשם רבינו יונה ור"ה הרשב"ה ז'ל בתשובה' ולדון שלפנינו אינו אומר שהפ' לדברי הר"ם ז'ל יודה בזה שהרי זו אינה חרבה שהחזיק בה חזקתו מניס שם בני אדם וזו אינה אלא חצר כשאר החצרות המיושבות שתדיר היו מניזים שם עם בעלי האומנות ובדיני האומנות יש היוק רחיה כ"ש במקום שהם מקבלים היוק בודאי שהיה העבד שחזק' העורסקי ומחזרו ולמטה ערום והיה נזק מהם בראייתם אותם שהי' בושבם היו וקבל היוק מלוחם חלונות שהיו הפסד מיוון מצד הסידיגם נוקי אחר' ולא היה יכולת בידם לסתום ח"כ אין לה דין חרבה וחזקת התבס חזקה מעלייא הויא' והקבל שם מוזיק חלונות אם מנד' האורה אם מנד' הרחיה חייבים להרחיק את עצמם' ומה שהקבל הם טעני' שם הם נזקין מהאדם מנד' חלונות החלונות מהיוק רחיה ולזה רוצים לסתם' ואם יסתום חלונותיו לא חל היה לו עם היוקם בזה אין להקבל לשום זכות כלל דמאחר היו חזקתם לרן על פי הר"ם ז'ל וכבר נבאר למעלה שדעתו היא דהיוק רחיה יש לו חזקה מהנכס להם עוד לדבר כנגדו כ"ש בהטרף חלונות' והר"ם ז'ל שם הרמב"ם ז'ל שנים יש כאן שלשים של ג' כ"ש בהטרף חלונות' ובעל העיטור והרשב"ה ז'ל ר"ת כ"ש שאינו אומר אפי' לדעת הרי"ף והרמב"ן ז'ל והרשב"ה ז'ל האומרים אין להיוק רחיה חזקה כדון וזה הם מודים שהרשב"ה ז'ל אמר בתשוב' דה עם היות דהיוק רחיה אין לו חזקה אם לא מחמת טענה החזיק ע"כ והתנסה הוא עם היותו יורש דיוור' והבא תמנה ריש אינו לרך טענ' דמנו טענין ליה ליה הרי הוא טוען בפירש' ואומר קנין כשפירו הוא האל קב' ר"ל היותו והחלונות שבו ובתנאי בהם יזמר משווי כל חרבה ומראה מתכונת הכותל לרך דבריו הם אמתים' וכ"ש אחר היות הדבר בספק אין מהם קדם בבנין ובזכות החלונות אם החלר או חרבה ואחר היות הדבר בספק אין יכולת ביד הקהל לסתום אותם החלונות' ואינו אומר זה לדעת הר"ם ז'ל והגמטשים חריו לא אפי' לדעת האומרים שאין להיוק רחיה חזקה לפי שכך ביאר הרשב"ה ז'ל בתשובה שא"ר מלאת הכת וז"ל אפי' לדברי מי שאומר שאין חזקה להיוק רחיה כ"ש שאין אינו יודעים מי קדם אם חלונות של זה לחלר של זה או חר' חלר לחלונות של זה כל שאין אהיה יכול לסתום חלונות של זה ולסלקו מסת' זה נמנא שכבר החזיק בעל החלון בזכות זה שאין הזכות תלויה בחלון זה אלא שהחזיק בזכות זה עכ"ל: והרבה להביא ראיות על זה עוד כתב בתשובה אחרת ז'ל דדוקא שהיה ידוע שקנה חצרו של עכ"ל לפתיחת חלונותיו של ישראל זה לפי שאי אפשר לישאל למה לא לפתח חזקה ואין מוחזקין על קרקע שנועד לעבוס' שפתיחת חלונות כמו שאמרתי אלא בשטר אבל אם אין ידוע מי קדם הדיון ע"כ ור"ל בעל החלונות שאינו אומר שחלונותיו קדמו לחלונות של זה עכ"ל:

העולה

העולה
גדי ד'
כמו כתי'
על הר'
חיבים'
לאורה'
החכם'
ושם היו'
תוך הענ'
היכנסו'
חמס כ"ש'
בין איש'
גדי ר'ה'
היות כי'
כ"ל ח'ה'
המראה'
בספר הח'
ובגמ' דר'
החלון וה'
שם שכתב'
על החומ'
וארזו וזכ'
שחבלה'
ובל מנו'
ושם היות'
בגמ' פ'
הוא עברי'
ובזה כי כ'
ומע' ר'
כלי בזה'
לא השעינו'
ולכשאר'
החברת'
פרש שם'
ובזה הרב'
זמל אמרי'
האומין ח'
טעמינו'
שמן' שם'
יכול לעשו'
היוק לשו'
היוק לאו'
לאהיו רב'
עם זה הגו'

העולה

בידינו מכל זה שהח' קנה והחזיק בראייתו בחלונות
 ובחור הנכנס לו מהחלונות וזכה בהזיקו עם היותם
 בני דירה ופי' לדעת הר"ם מנחם תקנת הקהל אם מלך שנהגו
 מנו כח מהבבאית' אם לדעת כולי עלמא הפילו לדעת החולקין
 על הר"ם מלך שאין לנו יודעים היזה מהם קדם ועל כן הקהל
 חייבים להתחמק ממוט' ד' אמות לפי שהחלונות התחנות הם
 לאורה ולאדם יכולי' לעשות עם שום בית המצבחים כל אחר היות
 ההגם הוא כיווק מהקהל מלך ראייתם וכבר ביארנו דהזיקו הזק'
 ועם היות שאיכ' רואי' חלל כשיעבור בתוך ביתו וקלת מנוף העובר
 תוך היות ולכד אפי' מפני זה המעט יעכב על ידס הזיקו גמור
 היינו שפיאר רבינו ירוח' בספר מישר' ועם היות שיש הרחקה קלת
 והם כ"ס שהחכם למעלה להקהל למוט' מיבי' להתרחק עד שלא יוכר
 בין אדם לאשה דהזיק רואה חין לו שיעור דא' אמרי' שני חלונות בשני
 גדי' ר'ה ור'ה י'ו אמות היוכתב הרשב"ה ז"ל אפי' עד הרבעי' ועם
 היות כי החכ' גם הוא כיווק מלך החומ' סגנדרו מהעוברי' על החומ'
 כפי' אפי' אומר שאינן יכולין שכל המרבה הזיקו ומקדו יותר מעט
 המטוא ומנענו וכמו שפיאר הר"ה ש"ל בתשובה הביאה הרב בנו
 בספר החושן שיון ק"ג הם יכולי' להמירו בענין כותל' שיש בו חלון
 וסגנדרו לו חלון כנגדו והרס הכותל ור'ה להזיח וזו כנגד
 החלון והשיב דחבירו יכול למונעו משו' דמקרב הזיקו וכיוצא בזה
 יש תשובה להרשב"ץ ז"ל והשיב כן שאינו דומה הזיקו וראית העובר
 על החומה כ"ס כשהמקור הוא ר' עד מלך לראית היושב בתוך ביתו
 והצדוק והמטב' בחלונותיו באופן שלא יעבור אדם בעליה עד
 שיתגלה ליושב' בבית המטבחי' אך לך חלום שנוגים יותר
 מאלו כנ"ל:

ב ורנ'

שה' מלך כדודו הכותל בשעת שצירת העלמות אני
 אומר שאם יתברר זה הדבר בודאי הזיק גדול הוא
 וכל למנוע' שהרי הגדוד הוא מהגזק' שאין להם חזקה לדעת הכל
 וזה היות שאפשר שלא יגיע הגדוד לאותו שיעור המוכר בגמרא
 בבבא' פ"א יחפור דפ"י ובגמרא עניהו והעשיר בנה אפודנה
 וזה עברי' שומע' בשביתתה וכו' ואמרין ומונדי רבי ויס' דגריה היו
 וזהו כי נלמד בכתומה אשומים דלכא פירש הכסוי מעל פי החבית
 וקרא' דלכית קיימה על ראש הכותל וכו' בעל התוספות תמה
 בזה כי תמה גדול דאם החבית היא על ראש החומה והגיע הגדוד
 לזה השעור לאו גריה כינה אלא הפסד בתים היא על כן פי' הוא
 ולכאשר אמת בידו הגד שזנה דבר מועט הרבה אם מתגדד
 המגדל חייב להרחיק ובבבא' ח"ה הרשב"ץ ז"ל בשם הרמב"ן ז"ל
 מרש שהתעלה למטה וכיון דנידא בכתומה בידוע הגיע גם לחומה
 וזה הרב הגדול הר"י יחקק בר ששת ז"ל בח"ב מתשובותיו סימן י'
 ולא אמרין האי שיעורא בכל הכותלים אלא שיש לעיין על פי
 האמרי' אם הוא זקן לכותל לפי מה שהוא החוק הוא הרבה ומה
 שמיניס הקהל שהיו שוחקים עם סומונים' בודאי שאם היו
 שחקין עם סומונים הגדוד יותר גדול מזה והמחזיק בהזיקו גדול
 יעל לעשות הזיקו אחר הפחות ממונו וכדאמרין התם החזיק לנטיפי
 החזיק לשופכי לפי שהזיק הנוטפים גדול מרובה יותר משל השופכי'
 החזיק לאורבני החזיק לאשורי ואפכא לא אבל אחר היות החכ' טען
 לאהיו דברים מעולם ריכיים הקהל ישל' להביא עדי' ישראל שהיה
 עם זה הזקן ואו' יבטלו מעליהם טענה זו ואם לא ימצאו שום עדות
 לריכיים להרחיק את עצמם באופן שלא יזק:

ג ולר'

שהוא מלך הריח של בית המטבחים' גם בזה אם
 יתבאר שאפשר שיהיה אפי' לאחר זמן טענת החכם
 רח טענה שהרי הזיק גמור הוא שאם לא היה הזיק הריח הזיק גדול
 לא שמוה מכלל הזקקים שאין להם חזקה שהרי בית הכסא והעטן
 האומה זקק' שאין להם שום חזק' וכמו שמוכר' להר"ם בפ' מהל'
 שמיניס וכתוב בספר האשן בשם ר"מ דזה העטן הוא כעטן הכבשנו'
 שהוא עטן הרבה וכן בית הכסא בפ' רש' ז"ל שהוא בבית הכסא
 שכל פני הקרקע שכן היו בני כסאותיהם וריחם היה רע ביותר
 והזיקם מרוב ולכן חין לו חזקה אבל בני כסאות שלנו שהם מוכסי'
 פי' לו חזקה עכ"ל' המובן מזה הוא דחזקה הוא להיות לבתי
 כסאות שלנו אם כבר עשה והחזיק אבל הבא לסמוך מהדס יכול
 לנעב וכמו שפי' הוא ז"ל למעלה מזה בענין העטן' ובפי' ההלכות
 בשם הר"ן ז"ל כתוב שכל שיש לו ריח רע שאין דרכן של בני אדם
 להכליל לא מהגיה ליה חזקה ע"כ וכתב הר"ה ש בתשובה והביאה הרב

בנו ז"ל בחשן בסוף סי' קנ"ד בענין ראוין שהיו לו בחי' באל' קל' עוף
 והעיר עשויה אכסדראות וכו' ועמה מקרוב חזרו למגור הבשר חזק
 לחצר סמוך לביתו של ראוין וראוין מערער ואמ' שאינו יכול לסבול
 שיהיו הקלבים סמוכים לביתו מפני הריח רע והכלבים והחזירים
 הנוגעים במקום הקלבים והשיב שהד' ועם ראוין מפני הריח רע
 וכו' ועם היות ששם אכסדרה פתוחה למקום הקלבים וכאן כותל
 מפסיק ביניהם וכל אחד בחצירו הכל בסגנון אחד כל שמוגיע הריח
 רע אליו כ"ס שם קלבי' לבד וכאן בית השמיטה ולכלך הדם וסרחנו
 הוא חוספת' ומה שהקהל טוענים שאנו נעשו אופן שלא יגיע אליו
 הזיקו בהרחיקה וזולתה אפי' רואה שום נמשות בטענה זאת כי אחר
 היות שיתבאר שאפשר שיהיה הזיקו אפי' אחר זמן אינן יכולין לסמוך
 שקך כתב הרשב"ה ז"ל בתשובה כל שאינו יכול לסמוך בשע' שהזיקו
 מוכן כבר לקבל הזקן אינו יכול לסמוך אפי' כשאינו מוכן האז'י
 ולבסוף צריך לסלקו ע"כ וכן בפ' ההלכות ז"ל שמויעין דמן דאית
 ליה לסלקו בשעת הזיקו גם עמה קודם שיגיע אינו רשאי לסמוך בו
 כדי שלא יטעך חצירו להתעטעט עמו בדיון וכו' וז"ל כ' אם הקהל ירחלו
 יום או יומים או חדש בשאפשר שיום אחד לא ירחלו ויעלה אליו הריח
 יכול למנעם כ"ס אחר היות דברי זה פלה עד שהוא מהנכסים
 המיוחדים לבית' ואל' למנעם' ומה שטוענים הקהל שיותר הוא קשה
 ריח רע הבורס' וכבר ביארנו שהמחזיק בזקן גדול החזיק גם בזקן
 הקטן ומונ' הנהגם טענת החכם בזה שהבורסקי היה נתון
 במורח וקבלת רבותינו שרוח מורחית מכלתו או שאינו מוויק אבל זה
 יותר קשה לי ממונו בזה אני צריך תלמוד שאין לי הכרעה וע"כ אני
 אומר שהקהל יעכבו הדבר ולא יקבעו בית המטבחים עד שיתבאר
 הדבר ותהיה ההכרעה כ"ס אחר היות הח' אינו מעכב על ידס
 מטענה זו לבדה אבל אם חטעך לחברותיה תחזר חזקה כמותם
 כמאמר הכתוב מושבי העון בחבלי השוא ובהעטרסו פעימים
 הרבה יחזרו כעבות העגלה וכו' :

ולר'

שאל מלך קול העם בתנועתיהם ותעצמותיהם
 על הבשר וילטער הח' בתוך ביתו אם מלך
 העיון ואם מלך החלי' כו' יכ"ש קול שללגינות' אני אומר בזה דהיינו
 הגיחות שבחצר יכול למחות בידו ולומר לו איני יכול לישן מקול
 הנכנסים ומקול היוצאין ועושה כלים בתוך החצר ויוצא ומוכר לשוק
 אבל אינו יכול למחות בידו ואומר לו איני יכול לישן לא מקול הפטיש
 ולא מקול הריחים ולא מקול התינקות ע"כ לשון התעלה ואמר' עלה
 בגמרא ורואי' שיה' רישא ומנה' שאל סופא פי' רישא קתני אינו יכול למחור
 וסופא קתני אינו יכול למחות בתינקות ואוקומה אפי' סופא בחצר
 חצרת ורבה דמיה' לאוקומת' דאפי' ואמר דסופא בתינקות של
 בית הספר ובדאוקומתיה' דאפי' פסק הלכתא דר'י' ח"ה ור"ס והר"ה ש'
 ואמר הר"ם בפ' המשך דאין הדיון הזה נהוג אלא במלמד תינקות תורה
 אבל אם היה מלמד חשבון ותשבורת יש לו רשות למנוע ולומר לו
 איני יכול לישן לא מקול הנכנסים ולא מקול היוצאין ע"כ ואפי' סופר
 הקהל דכותב להם ספרות או המלמדים אומנות לא מייצעה בעלי
 החצר אלא שיכולים לעכב על ידס' אלא אפי' בני המנופי מעבדי
 עליו ומפני שמרבה עליהם את הדרך והרב בעל החשן כשפי' חזק
 לא הביא מכל זה כלום אלא כתב דרך כלל ואמר מפני שאל להם הזיקו
 מנומו' אם מפני רבוי הדרך אם מפני הקול הוא הזיק והנה הדבר
 גלוי לעינים אם קול אחד או ג' הוא מנוע והעירו בו חכמינו ז"ל
 שהוא הזיק ק'ו בנו של ק'ו קול הקהל ברעיו על הבשר כ"ס קול של
 ליגנות שהוא חסור לשוננו ועם היות שקלת בני אד' רואי' לאמר' כ"ס
 לשמענו הכל לפי מה שהוא האדם שזה ת' חות' חס' וחלילה שנאמר
 שרבה בזה ולא יהא זה אלא כהיה' דאמר' התם דאמר לכו רב
 ווסק להסוא אומני' אפוקולי קודקוד מהבא ועם היות שהאומנים
 היו יושבים בחצרים ובמקומם ובשלהם היו עושים מ"ת מלך הזיקו
 זה שהיה מגיע לו מנעם וכן פי' ר'י בעל התוספות וכן כתוב הר"ם
 בפ' מהל' הנזכרות וז"ל מי שהחזיק לעשות מלאכת דם או נבלות
 וכיוצא בהם במקומו ויבואו העורבים וכיוצא בהם בגלל הדם ויאכלו
 היו הם מערי' לחברו בקולן ולפלטון או בדם שברגליה' שהם יושבי'
 על האילנות ומלכלכין פרותיהם אם היה חצרו קפדן או חולה
 שהצפוף כזה מוויק לו שהפירות שלו נפסדין לו בדם חייב לבעול
 אותה מלאכה או ירחק עד שלא יבא הזיקו לחברו עכ"ל' ואם מפני
 קול הצפוף של העוף אם הוא מוויק צריך להרחיק מכ"ס מקול קהל
 ומה

העשויים
 הם דלחם
 זה החכם
 ת מקרב'
 א' ממש'
 זה החכם
 זולק כלל
 זה על ידו
 זה בספקו
 לין חזקה
 חייב יכול
 ביה א' יכל
 שהחכם
 ור'ת ור'ה
 חייב יכול
 זור' כנגד
 בשם רבו
 בידו ופי'
 וזה וימלא
 ח' חרות
 לכתוב לו
 שפרו מן
 ז'ש מלה
 לכו בשם
 זה שאפי'
 זה הוא חין
 אפי' שמיניס
 זה היות
 בידו בחזק'
 וחתומה'
 זמן מלך
 אין לדון
 יקס אמת
 ופי' ומה
 והחלונות
 זו לא היה
 'תקנתם
 יזוק רואי'
 אלו רש'י
 בהלכות
 פי' לדעת
 זה חזקה
 זה דהיה
 זה הוא עם
 עניני ליה
 י ר'ל חזון
 זה המנופי
 נספק חזון
 חר היות
 זה ורואי'
 זה האומר'
 וזה שפי'
 רואי' כל
 זה מלך זון
 לקו מוס'
 ולבו בחזק'
 גל זה שיה'
 על עט' ה'
 לבוא אלה'
 ת תלונות
 גם שראת'
 ר'ו של זה
 לה

ומזה הגיונו ר"ח והרמ"ב בכל מילת 'ידיעה' דלית אינש סביל לה און
 לה חוקה וכתב הר"ש ז"ל בפסקיו כי חכמים לא נתנו כל השיעורין
 הנזכרים בפ' לא יחפור אלא במילתא דברירא להו אותו היוק ובריר
 להו עד כמה תהיה ההרחקה ולזה לא נתנו שיעור אחר בהרחקה
 כלשהו אלא כל אחד ואחד כפי מה שהוא באופן שלא יזיק . ולכן כל
 מילתא שאין ידוע שהמעייער סובלין אע"פ שבני אדם סובלין אותו
 אין לו חוקה וכן כתב הר"ב בפ' בח' ב' ס"י בשם תשובת הרשב"א זכ"ל
 בפירוש ההלכות ובחשן ולכן הגאונים הסכימו שירחיק בית הכסא
 מזכור חבדו חמשים אמה כדי שלא יטעים בניו חבדו . וא"כ לענין
 הגדון שלפנינו אחר היות החכס מן אגוני העת בשמיעת קול
 הלינות כרב יוסף מפני הקרקור או הפסד הפירות וגם קול הבס
 ברעו על הבשר בודאי ואין סרדי שהוא קול גדול ועצו' כ"ש . בערבי
 שבתות וימים טובים והקול הוא חזק גדול להיותו מוסכס ומכל
 הפוסקי' א"כ הקהל אינש יכולין לסמוך ולעשות שם בית המטבחיי'
 ועם היות הקהל הם בחצר אחרת הנה אם יהי' ביניהם שום הרעונו'
 אפשר להחלות בזה באוקומתיה אבל הנה כבר נדחה כ"ש אחר היות
 בית הכסא יש בה יותר מעשרים חלונות וכלם פתוחים על אותו
 מקום בודאי כחצר אחת כינהו שהרי מצינו שמעכבים על דרך
 חלונות :

ואחר

אשר הרחכנו הדבור בכל טענה וטענה השלים הדבור
 בשתי טענות טענות הקהל והם **הא'** שהקהל קנו
 מהעכו"ם והבא מחמת עכו"ם הרי הוא כעכו"ם כחאמר רב יהודה
 דאמר בפ' חוקת ובדיני העכו"ם אמרו שאין החכס יכול למנעם .
 בזה אני אומר שעם היות שאני כדאי שאבריע או שאכניס לעמי
 בין הרים גדולים כי מהאני ומה שבלי יחוש כמותו ולואי שאבין
 דבריהם אבל האלה מה שראיתי כתוב והשומע ישמע והחדל יחדל
 הגה' בס' המרדכי בפ' חוקת הביא שם תשובה בשם רבינו מתתיה
 ותשוב' אחת בשם רב נחמן גאון ז"ל בענין חלונות הפתוחות לחצר
 חבדו המזכיר מהם דלא אמרינן ישראל הבא מחמת עכו"ם הרי הוא
 כעכו"ם אלא לגרועותא דמה לנו ולגמוסיהם וכי נתיחלמוד שחלון
 יש לו חוקה ונעשו כמנוס העכו"ם הבא מהאי ישראל בהדי ישראל
 כינהו וכו' ועוד כתב בשם ריב"א ז"ל דהא אמרינן בכל דוכתא ישראל
 הבא מחמת עכו"ם הרי הוא כעכו"ם היינו דוקא לענין הרע כמו
 של ישראל כגון הא דאמרינן בפ' חוקת ובי הא דאמרינן בפ' הגזול
 קתא הלבתא גזל פרה משוברת בעי רבא השנח מהו וכו' אבל
 ליפות כמו לא אמרינן דהוי כעכו"ם להחזיקו בזה שהחזיק העכו"ם
 שלא כדון החזיק ורואה אני את דבריו דמה לי החזק בקרקע מה לי
 החזק בחלונות וכן בספר רבינו אבי"א וכן השבתי בתשובה עכ"ל .
 ובעדות שבפסק הר"ש ז"ל בשם רבי' יחיאל בפ' חוקת דלא אמרי'
 ישראל הבא מחמת עכו"ם הרי הוא כעכו"ם אלא לענין הודע כמו
 באותו מעשה המזכיר שם . ובספר העטור אמר ומסתברא הרי הוא
 כעכו"ם דקאמרינן בכל דוכתא כאלו אותו העכו"ם בא עם ישראל
 דדון תנא אם אתה יכול לזכותו בדיני ישראל זכהו . בדיני עכו"ם
 זכהו ואם לא באין עליו בעקיפין ושמע מינה ישראל שיש חלון בחצר
 עכו"ם ובא ישראל אחר וקנה החצר מן העכו"ם אע"פ שבדיניהם היה
 יכול העכו"ם לסתמו כיון דישא עם ישראל הוא ישראל הבא מחמת
 עכו"ם הרי הוא כעכו"ם כאלו בא אותו עכו"ם עם ישראל לדון שמזכין
 אותו ובדיני ישראל אין לו לעכו"ם לסתמו כך ישראל הבא מכחו אין
 לו לסתמו דכי אתא החלון לידוע בהיתרא אתא לידע עכ"ל . וכתב
 שכן כתב רב שרירא גאון בתשובה וכן כתבו תלמידי רבינו יונ' משמו
 אבל הרשב"א ז"ל בתשובה עם היותו חלוק על ראיית הרב בעל
 העיטור ודחה ראייתו ומכל מקום הוא מודה בדיני שכן אמר בסוף
 אותה תשובה זה אני אומר לענין הלכה אבל מה אעשה והנה הרב
 בולס את פיניו עם דברי הגאון ע"כ והר"ש ז"ל חולק בזה וא"ו הרב

הגדול הרשב"ן ובנו הרב רבי שלמ' ז"ל רבני העיר הזאת קיימו דברי
 הגאונים ז"ל ודברי הרב בעל העיטור הלכה למעשה ואמרו דלא
 אמרינן ישראל הבא מחמת עכו"ם אלא לגרועותא . והחך קד' אחר
 היותם רבני העיר ויש להם עמוד על מה שיסמוכו מיוי לכל לדחותם
 כ"ש אחר היות און ראייה המוכרחת לבטל דבריהם :

ורב'

הוא שהמלך נתן לנו רנ"ג הוא שיבואו באונס מלך המלכ'
 באמת שאני בוש הרבה מלשמוע הטענה הזאת
 כ"ש לכתבה בכתב כ"ש שתאמר נגד החכס י"ה אחר היותו ענין
 ואומר דין ישראל כ"ש שתאמר בפני אנשים וזים מקהלות אחרות כדי
 שימפרסם הדבר בשעת התפלה והודיו שעל כיוצא בזה רחוי ללבוס
 שמורים ולהתכסות שמורים ולהרעיש כל הקהלות עליהם שאם
 עשו העכו"ם זו הדבר היינו זועקים ומתריעים ועכשו יבואו ישראל
 ויעשוהו כ"ש אחר היותם קהל פי יחיד הגזול את הרבים מלינו רבי'
 הגזולים את היחיד לא מלינו ובפ' הגזיח את הכד אמרו רבי' גולגלי
 כינאו בתמיהא ועם היות שאמרו בפ' המזכר פירות מלך שהחזיקו
 רבים אסור לקלקלו ופרשה הרשב"א ז"ל לפי שהרבים ישו את
 הדקדק ומקנהו להלוך והבעלים ידעו ושתקו אסור לקלקל דהיינו
 לרבים מהל עכ"ל משמע דדוק בתורת מחילה אבל בתורת גזולותא
 לא יזכרבו בשם הר"י מקרקושא ז"ל כגון שהחזיקו בו רבים בטענה
 כגון משנתינו וכו' אבל רבים לא גולגלי כינאו . עוד כתב ז"ל שם
 קשיא לי היכי אמרינן אסור לקלקלו והא מקשינן בדוכתא אחרת
 וכי רבים גולגלי כינאו בתמיהא ואיכא למימר דלא שייך גזילה אלא
 בדבר שזולים ממש מתחלה שלא נתן מתחלה לדעת אבל מה שנתן
 מתחלה לדעת כי דבר ובעי למשקל ההוא נידי ואין רבים נותנין לו
 הדקדק שנתן לא מקורו גולגלים ואסור לקלקל אותו דהיינו משת' אודבריו
 שכל שלא נתן מתחלה לדעת והחזיקו בו רבים גולגלי כינאו . ולכן
 הקהל אם עשו שום דבר מה שלא יחוייבין הדון או יעשו שם בית
 המטבחיים גולגלים כינאו אחר היות לא נתן מתחלה ברעו' . ועל
 אינש יכולים לקבוע המקום שם . וזה הנדרשה לי לענין הדון שהוא
 אמתי ואל אמת הוא יתמו באורח מישור שהוא הדקדק האמת .
 ומפני הגזול מה שיש בידי לעשו' עשיתי כי על כל ראש הקהל ובפני
 רבים ועקתי עד שרצו לתפוש אותי בידיים מלכות וכן עשו וזה אני
 חושב שאת נפשי הצלתי . וא' חל"ס כבאות יראנו ונתורתו ככללות'
 ויעשה עמנו לעובה את . וכדי להיות ביד החכס לזופת ולאות'
 כדי להראות לדורות הבאות . ומחמתי שמי פה הנעיר למת ס"ט
 ב"ה שרמעון דוראן ל' :

והוא חמישי להרשב"ן זל אביו של הרב המחבר זל

ואחר כך הקהל ישל'ו לפי ארכס למקום ההוא ביותר עד שמינעו
 לא היו הכבוד יבולן לעמוד בלא הוא העתירו והפצירו והרטו על
 החכס השלם ז"ל רעים עד שמחל להם והניחו לעשות בית המטבחיי'
 במקום ההוא ועד היום הזה הם משתמשים במקום ההוא לבית
 המטבחיים ובודאי הוא שהחצר ההוא של החכס השלם ז"ל
 נעשה בהרשם גדול וקבלה נוקים רבים מחמת הבית
 המטבחיים ההוא אכן הנוודך הרב הכריח לקהל לקבוע
 בית המטבחיים באותה חרבה ומלך ההבחה הוא
 החכס השלם ז"ל וה' ובניו אחריו שתקו ונאניו
 לקהל לעשות כרצונם לגדקה
 רבה תחשב להם לפני
 ה' אלהיהם :

תשובת שאלת מור הראשון מחוט המשולש

מפתחות לשאלות ותשובות מהוט המשולש חלק רביעי מספר התשבין טור הראשון

על הנשבע לחבירו לפרועו לזמן ידוע ואשר עצמו מבשר ויין אם לא
יפרע והעני ומוטה ידו וכתבגלגל דין אונס' דשכח ואונס'א דלא שכח
באורך ועניינים רבים דף כב שאלה סי' מג
יבאר דהנשבע ונידר לחבירו על דבר שחייב לו מקודם אינו יכול
לומר לזה כונתי אבל הנידר לחבירו על דבר שלא היה חייב לו אלא
שעתה מחייב עצמו יכול לומר לזה כונתי ולזה לא
כוונתי ש"ס שורש ד

יבאר דהא דאמרין דהנשבע לפרוע לזמן והעני דהוא פטור
משבעתו מלד' אונסו היינו לעבר אבל עדיין שכוונתו קיימת ועומדת
ש"ס הר"ח מכאן ולהבא חייב הוא לקיים שבועתו ש"ס שורש ה
יבאר דהש"ס נאמנת על זכרי הבית אפי' באיסור דאורייתא ופירש
פסוק האשה אשר נתת עמדי דף כד שאלה סי' מ"ד
ראובן ושמעון לקחו ביחד נעוה ברבית מעכו"ם לזמן קצוב ולאחר
חדש או יותר לקח ראובן משמעון הקרן שלו וא"ל אני אפרע לעכו"ם
הרבית שלי ושלך אם אסור או מותר דף כה שאלה סי' מה
יבאר ש"ס היו ערבין שלוק דין חייב ראובן לפרוע כל הרבית חלקו
וחלק שמעון ש"ס שורש א
יבאר ש"ס היו שותפין ובעטת חלוקה לקח אחד כל הקרן חייב לפרוע
כל הרבית ש"ס שורש ב
על בהמה שנקרע שעור טפח בשער שבין הלעוה הנקרא אדר"ע
בא"ל ער"בי והעור עדיין קיים אם אסורה או מותרת ופי' בשר החופה
את רוב הכרם דף כה שאלה סי' מ"ו
על החלב שבין עובי בית הכסות הנקרא גלי"ד אל כר"ש בא"ל ער"בי
שהוא מותר דף כה שאלה סי' מח
על אשה הרואה דם ממתת חשויש ולא נשתנה וסתה רק כמנהגו
והא והדס אינו כל כך אדום ודברי הפוסקים בזה ותיקון
בדיקתה דף כ"ו שאלה סי' מט
על הנותר הנקרא אטפ"ל סבא מעיר פא"ס אם מותר לחוף בו
בטבילת מזה דף לב שאלה סי' נה

תשובות רשייבי לטור אבן העזר

על אלמנה שהכניסה בידה עץ דלוק לחדר שהיו בה בגדי היתומים
וכשרו דף א שאלה סי' א
יבאר ששאי' היו הבגדים טמונים ומכוסים חייבת
בהם האלמנה ש"ס שורש א
שבין אלמנה ששברה כלי היתומים אפי' בשעת מלאכה
חייבת בהם ש"ס שורש ב
על מניית האלמנה שהיא לעצמה ואין ליתומים בה
כלום ש"ס שורש ג
על מי שנשא אשה על אשתו במקום שכותבין בכחובה
שלא נשא וכו' דף ב שאלה סי' ג
על מי שאין ידו משנת למונות שחייב לגרש ש"ס שורש א
יבאר שמי שמועד לאשתו ומאמת הדברים שאסורה על
עצמו ש"ס שורש ב
יבאר שמי שחייב לגרש מן הדין שאין לו לאסרה על
אחרים ש"ס שורש ג
יבאר אין פוסקין מוונות לאשה שהלך בעלה אלא עד ג' חדשים ואם
נכתבאר בבירור שהגיה ביתו ריקן או פוסקין נשים
ראשון ש"ס שורש ד
על מי שטען על ב"ד שפסקו מוונות יותר מדאי
לאשתו ש"ס שורש ה
יבאר שהבעל חייב בזמנות אשתו עד שחקבל גיטה היא או שלוחה
אבל כל זמן שלא נפרעה מכתובתה כמו שפסק הר"ם ב"ן
זה"ה ש"ס שורש ו
שכל דבר שהוא מחלוקת בין הפוסקים יכול הנתבע לומר קים לי
והמואץ מחבירו עליו הראיה ש"ס שורש ז
פי' הגרושה נוטלת מה שעליה הוא מה שראוי להיות עליה אפי' עתה
א"כ

שאלות רשייבי לטור אורח חיים

על אב המבדק הגומל על רפואת בנו קטן דף א שאלה ד
אם המבדק הגומל כשיולדת אשתו דלא היו ברכה
לכסלה ש"ס שורש א
כל סופר שחייב קוצו של יו"ד לאחר כתיבת פרשה של הפילין
וביחוד קוצו של יו"ד פי' רש"י ופי' ר"ת דף א שאלה ה
על אמת הדומה לאמת אחרת כמו דלתי' רישין ונא"די שהיתה חלוקה
משם ויניק דלא חכים וטפיס יודע לקדושה ש"ס שורש א
על מקום שהולאו יעקב מביתו וקבעו ב"ה להתפללו בו ושם בו
היה שנים וגם אחרי נוחו מלא מקומו ראובן בנו הגדול ועמה
עמד הקטן וערער ליטול חלקו מיד בן ראובן ולמנות אחר במקומו
מהו ה"י בזה דף ב שאלה ז
יבאר ש"ס של יחיד יכול אדם להסרה ולשנותו כמו שיראה וגם יכול
למנות רבים מלהתפלל בו אבל לא ליחיד אם אין ב"ה באותה
העיר ש"ס שורש א
יבאר שאין טענת תפלת הרבים כמה שנים טענה אלא אם יטענו
טענת הקדש בוודאי ש"ס שורש ב
יבאר על ס"ת של יחיד אין הכבוד יכולים להחזיק בו שהוא
הקדש ש"ס שורש ג
יבאר דלא אמרו אם הבן מומל מקום אביו הוא קודם אלא בשררה
על רבים אבל במקום שהוא של האחים יכול הקטן להעמיד אחר
במקומו אם ירצה ש"ס שורש ד
יבאר לשון טור א"ח סימן תנ"א קדרות של חרם שנשתמש וכו' ומוותר
להסתות עד לאחר הפסח ומשתמש בהן בין במיין
בין שלא במיין וכו' דף ד שאלה יב

שאלות רשייבי לטור יורה דעה

על גדי שנשחט והוא בן שמונה ימים דהוי ספק סתוקא
ולחלה דף א שאלה סי' ב
יבאר שבית הרחם אין בו משום ריבוק איברים ש"ס שורש א
פלאיסור בן ח' ימים הוא בין לקרבן בין לחולין ש"ס שורש ב
על היתר חתיכת כרס שמונבזה במים חמים בלא מליחה דאין
מחייקין דם בבני מעיים וגם הכלים מותר' דף א שאלה סי' ג
אבל גדיד שהיו מנוקרים משמן דשימן אין בה משום דם ש"ס
וגנים ישמעאלים נכנסו לאוצר ישראל וגם הרבע בחיות יין ואחד
מקדמתי' ופתחו אותם ולקחומהם אם נאמר היין ודין מגע
שישמאלים שלא בכונה ודין ספק מגען ודין יין שיש בו דבש וחלוק
אם ממואץ חסרים או מוקצתן לבד דף ד שאלה סי' יא
על מנהג ינו באלבז אייר בהיתר חלב שחלבו עכו"ם
ואין ישראל רואה דף ט"ו שאלה סי' ל"ב
יבאר שהבבילה שאיסורה משום גזירה אם בטל הטעם לא בטל
איסורא אבל חלב שאיסורו הוא משום תערובת אם בטל טעמא בטל
איסורא ש"ס שורש א
יבאר שאין לחוש לעירוב חלב בהמה טמאה אלא במלתא דשכיחא
אבל במלתא דלא שכיחא לא חיישין ש"ס שורש ב
יבאר שאם האיבור ביוקר והמותר בזול אין מוששין
לתערובת ש"ס שורש ג
על ענין הבא אל"ן מומתי'א ש"ס שורש ד
על ארתי' יב' שמוכרים על הפלרות ש"ס שורש ה
קח חולבת מלובכת בחמאה הדבוק בה ותחבה אותה בקדרה של
בשר שירדה מעל האש ונחה מרתיתתה שאין הקדרה והאש בשל אסורי'
אחר שאין היר סולדת כל כך דף יט שאלה סי' ל"ז
וגם בדף כד שאלה סי' מ"ד

בפתחות ביטור הראשון

על יבמה שילדה בתשלוש ט' חדשים בת מנה ונגמרה בשערה
 ופסוקיה רק לא יבמה פמיים לאחד העולם ופסק החוללת ולא
 מתיבמת
 משנה ביבמות פ' הרבע אחים וכו' היתה אחת כשירה ואחת
 פסולה
 על אשה שמתה ובה הבעל לתבוע ממנו שחרית
 הנדוניא
 כלל שכללו הפוסקים היבא דיש מחלוקת בין הפוסקים יכול הנכבד
 לומר קים לי
 יבאר שמחלוקת רש"י ור"ת היינו היבא דייחד לה האב כמות וכלים
 ונשאר אצלו ומתה אבל כל זמן שלא ייחד לה הלא נשאר חוב אצלו
 הכל מודים דאין הבעל יורש אותם
 על הרוב שנתעלם מן העין ועכו"ם מל"ת וגם ישראלים מיעדים
 להתיר ועכו"ם אחרים אומרים עדיין הוא חי דף יז שאלה ס"ל
 פסק על העכו"ם שאמרו עדיין חי דלית לה לעידותיהו דלא הו
 חל"ח
 על הכחשתם שאמרו הנה הוא במקום פלוני ולהנמלא
 שם כלל
 יבאר דעדי ויתא אינם נריבי דרישה וחקירה
 יבאר מהו הנקרא מל"ת
 יבאר נד היתר מפני שהראה להם העכו"ם סדר
 והמש שלו
 על יבאדי ששמע מפני יהודי אחר
 בחקירת מל"ת
 על העכו"ם שאמר אני הרגתי
 על שנוי המקומות שאח"כ אמר הוטרף ושינוי
 במקו' פלוני דלא הויה הכחשה ושינוי
 אלמנה שלא נשבעה ונשבעה עובד בעלה והכניסה איתו בדוניות
 לבעלה השני ומתה ובהו בניה הראשון לערער על הבעל שכל מה
 שלא כדון עדיין הוא בחזקתם והבעל כותבן אני יורש מנה
 שהביאה לי
 יבאר שאם יש נאמנות בכחובת הראשונה עכשו שמתה הבעל שהיה
 יורש שלה יורש כתובתה אע"פ שלא נשבעה
 יבאר שאם מנה שבנתה הוא קרקע אין לבעל כלו' וקרקע בחזקה
 בעליו עומד
 יבאר אם אין נאמנות בכחובתה ומתה אין יורשיה יורשי'
 כלום
 יבאר דבקרקע גם הפירות חוזרין
 דאם הגבוי מטלטלין מחלוקת בין הפוסקי'
 אם יש ליתומי' ראה בעידי' שהכניסה לבעל השני יותר ממשך
 כתובתה הראשונה יחזיר' הבעל להיתומי'
 על אלמנה שהגבוי מקצת כתובתה ולא השביעה בתחלה כי
 אמרו עד חשלו' הפרעון ובין כך ובין כך הלכה והיתה לחי' אה
 ובה היא ובעלה לתבוע המותר והינה רוצה לישבע שהיא
 אשת איש
 יבאר שהדין שהתחיל לפרעה בלא שבועה הוא עושה בדבר מתנה
 וישלם
 יבאר דלא מיבעיא שאינה נוטלת הנשאר אלא בשבועה אלא אפי' מנה
 שבנתה כבר רמזה להחזירו ליורשי' אם לא תשבע
 עכשו
 על אשה שמתה והייתה בת קטנה והזקינה אם אמה מחזקת בה
 לגדלה הלאה והאב עומד תשאר בתו אצלו ופסק הרב שאם היה
 היתום בת תשאר אצלו וקצתה
 שאם הזקינה נשואה לאיש אחר יכול האב את בתו ולא תשאר
 אצלו
 אב וכו' נפלה עליה' מופלת והוליוהו האב בתחלה ספק חי ואת'
 כן הוליוהו הבן מת ונסתפקו באשתו י"א תתייב' וי"א נותרת
 לשוק
 בהיתר אשת שמואל הל עובד אבי שעבו"ם אחד מל"ת ראהו מת
 מושלך בחול שפת היס והכיר אותו בטעניות עין וקברו אף על פי
 שדברו העכו"ם סת' ולא אמר אם ראהו כשפלטו היס או לאחר
 שעות
 בהיתר אשת נעובע בניו' שאין להם סוף והארץ בסברו' הפוסקים
 בדרמי'

אינם עליה שהם בגדי חול אבל לא בגדי שבת
 יבאר שהבגדים הראוים לחול ולשבת נוטלתן בלא
 שומא
 יבאר אם האשה תובעת הגירושין מרצונה שמי' אפי'
 בגדי חול
 על ענין קדושי קטן או כס כלום אפי' שלה סבלנות
 נמנהגו
 יבאר דלא אמרינן הן עדי ייחוד הן עדי ביאה אלא מן הגישות
 אבל מן האירוסין לא אמרינן גם גריביס האיש והאשה לידע
 שהעדים רואים אותם
 על ענין קלא דלא ספק בקידושין
 אלמנה שאלה לתבוע כתובתה ואין שטר כתובה יולא
 נמתח ידה
 יבאר דאפי' במקום שהגוי שלא לכתוב כתובה אינה גובה אלא עיקר
 ותוספת אבל כדויה לא וכו' ש במקום שכותבין כתובה ואינו יולא
 נמתח ידה דאינה גובה הנדוניא אלא ח"כ היורשים מודים שלא
 נפרעה
 על ענין גביית כתובת האלמנה ותפיסתה
 למזונות
 יבאר שמתנה בסכ' רח' מיזונות וכמות הוא כפי דין
 החלמוד
 יבאר שיעור המזונות והכמות
 על בגדי כצעונין שהגוי לזבוע שחורים
 אם היה לה בחיי הבעל משמעת לשמשה
 אם טענה היורשין טול מעשה ידך במזונותך אין שומעין להם ואם
 כתובתה על עצמה והותרה והיתה הוא ליורשים
 שורש ו
 יבאר דאם תפסה תחת ידה הרבה אין להוציאם מחמת ידה וזריכה
 לישבע למזונות
 יבאר דעל ידי כ"ד יעשו דרך הגאה ופירות כדו' שלא תכלה
 הקדן
 על שנוי המטבעות דאין הולכין אלא כשעת גובייא אלא בין למעלה בין
 למטה
 על הכלאות וככסי הנדוניא היאך נוטלתן אם בשווא ראוניה אם
 לא
 יבאר שאם האלמנה הינה רוצה ליטול בלא תיהא אין
 בדבריה כלום
 על אלמנה שמתה בלא שבועה ואין בכחובתה נאמנות ונחל' עזובה
 להקדש בעד אחד בלבד והיורש שהיכו בנה טוען שהו' יורש אביו ואין
 במתנת האלמנה כלום
 דף ח שאלה ס"י יח
 יבאר שאלמנה אם מוכרה למזונות בלא כ"ד' או משכנה ממכרה
 מוכר
 יבאר אם תפסה לפרעון כתובתה בלא כ"ד' שורש א'
 יבאר אם הבעל מת פתחו' או בשבי' אין לחוש לטענת נררי'
 אחפסה
 יבאר אם האלמנה יתנה מטפלת לעצמה וגושאח ונותנת והרויחה
 ומה שבנתה ומכס' הבעל היה דבר מועט אמרינן כבי האי גוניה
 מוליה מלאה או מתנה צימנה לה והקדשה הקדש
 שורש ד
 על טענת עד אחד בהקדש שאין מקום לטענה זאת אלא אם יורשיה
 טוענים כך אבל יורשי הבעל אין להם דין בהלו'
 הנכסים
 יבאר שאם אין לה יורשים גבאי הקהל נוטלים הכל
 לעניים
 יבאר שבגדי המת היורשים נוטלים אותם
 על אחד שקדש את בתו לאחר וקבעו זמן לבי שואין ועבר הזמן ועדיין
 היא קטנה ותבעו הבעל לנישואין והוא מעכב דעדיין לא בגר' דאין
 טענתו טענה וחייב פזונותיה אם העכוב
 ממונו
 על אלמנה שלא רצתה להתייבם
 יבאר דאין כופין לא לגרש ולא לתקן אפי' אין מונחו למנוה אלא
 לדבר אחר
 על חלינה נוטעת דהוא חלינה
 על היבמה אם כותבין עליה אגרת מרד
 על מזונות היבמה

בדרמי'
 על הרוב
 לפתע
 השנה
 כל דבר
 קים לי
 כל איש
 מזהר רח'
 ענין חוב
 ענין חוב
 כל ענין
 יבאר על
 דה עבד
 יבאר אם
 דה ויה
 על מי ש
 שנים ש
 על שליח
 החליה
 על שליח
 יבאר ש
 לה ידע
 א פשיה
 על ראויה
 וכן ונס
 ליתנה
 ראויה
 לזבעל
 יבאר דהו'
 היורש
 יבאר דה'
 המקדש
 דה היה
 שוואתו
 על מוכס
 גלס'
 על החוב
 יבאר דה'
 זמנו מש
 יבאר דה'
 יבאר דה'
 הוא זוס
 ב בטעם
 אף הגט
 על גבוה
 נשבעים
 יבאר דה'
 לחזור בו
 דה נת
 מליהם
 יבאר דה'
 אפי' בתק
 יבאר דה'
 וקדושין
 וגל הקן
 ו"ש אם
 בדיעבד
 ענין של
 נעמו ומה
 עדי לז

ענינים מפורדים ובללים

פיוז כלל שאמרו הילכתא כרב ביאסור וכשמואל בדיני לבד
 מתלת דעבדין כשמואל ביאסורי מדליקין מנר לנר ומתירין ומבגד
 לבגד והלכתא כר' שמעון בגרירה דף ה שאלה יב שורש ה
 פי' משנת יבי ביתך ביה ועד לחמיו וכי יבי ביתך פתוח לרחוק
 וכי ובתוכה ביהור מחו' ל' שמעון לד' ת' וביאר מוסרה ב' יוקח יוקח ח'
 מעט וכי' דף כח שאלה סי' יג
 בדיני אונסין שהם תריגוני אונסא ד'פשי' דף כב שאלה מג שורש א'
 ואונסא דאחריבי דף כב שאלה מג שורש א'
 גדול מכולם דף כב שאלה מג שורש ב'
 יבאר דאונסא דשכיח טובא הוה ליה לאתגויי ואי לא שם שורש ב'
 אתני חיובא דאפסיד אנפשיה דף כב שורש ג'
 יבאר מלתא דשכיחא טובא ומילתא דשכיחא ולא שם שורש ג'
 שכיחא דף כב שורש ד'
 כלל לכל מקו' שמוכיר הטור ז' וכן היא מסקנת א' א' הרא' ש' א'
 כן כתב א' א' הרא' ש' שכך הוא דעת דף טו שאלה לא שורש א'
 בנו ז' כלל כל מקום שמוכיר הרב בתחלה דין אחד בסתם ואחר כך פתח
 ופלוני כתב כך וכך או ויש חולקין שדעת הרב הוא כסברא הראשון
 אבל אם הרב הביא שני הדעות בזה הלשון כתב פלוני כך וכך
 וכתב פלוני כך וכך או י' א' כך וכך וי' א' כך וכך דעת הרב הוא
 כסברת הפוסק האחרון דף טו שורש ב'

על החובות שהיו על הקהל מקודם כיצד גובין אותם
 על שטר מתנה שערערו לבטלו בטענת חורה במקלת הוי חורה
 והאריך הרבה בפי' דברי הפוסקים ז' ו' והסכמת החכם הר'
 אברהם כפוס ז' בדין זה דף כז שאלה סי' נא
 מי שהשיא בתו בחייו והוליד לה נדוניא כמנהג ומה והניח אחריו בן
 ובת קטנה ואחותה הגשואה ואח"כ מת הבן ונפלה ירושתו להחיותו
 הגשואה והקטנה כיצד חולקין דף ל שאלה סי' נב
 אם מת האב ובן אין לו ריק בנות יש מהן כשואות בחייו ויש מהן
 קטנות עד יין לא נשאו כיצד חולקין שם שורש א'
 אם מת האב והניח אחריו בן ובנות קטנות ובחיי הבן נשאת אחת
 מןן ונעלה לדוניתה ולא הספיקה לינשא עד שם שורש ב'
 שמת הבן על חלו' הנעשית על פתח החצר בצד רשות הרבים ורואה ממנה
 קלת מחלד חברו העומדת בצד השני של דף לב שאלה סי' נו
 רשות הרבים על קביעו' צא"ר אלה"א שבעיר אל גז' אייר בצד חצר בני טוואה יש"ן
 וטענות בעל החצר הנו' על הקהל י"ן וזכה הרב לבעלי
 החצר הנו' דף לג שאלה סי' ז'
 בדיני חלו' המצרית וחלו' הגורית וחלו' העשויה
 לאורה שם שורש א'
 מוצד נדונד הכותל בשעת שירות העלמות שם שורש ב'
 מוצד ריח רע בית המטבחים שם שורש ג'
 מוצד קול העס ברובע על הבשר שם שורש ד'
 בדין הבא מחמת העכו"ם הרי הוא כעכו"ם אם הוא שם שורש ה'
 לריעותא או לניבותא

נשלמו המפתחות בסדרן

שחיבר בהרר שלמה דוראן

חוט
המשולש
חלק רביעי

הטור השני

שחבר המלך הגדול אשר נודע בשערים שמו • וה' נתן חכמה לשלמה
שהודש כמה הירושים נאים • ודינים עמוקים ונפלאים • כאשר
עיני הקורא תחזנה משרים • הלא הוא המאור הרב הנאון הגדול

כמה"ר **שלמה צדור** זל"ה

גם אלו תשובתו שחבר בכת החכמות הרמה • גם הם כמה מאות שנים
גנוזים ונשמרים עד היום שנעשו חלק רביעי לספר **התשבץ**
חבירים • והיום הזה נהגלגל הזכות על ידי שלוחא דרחמנא
יקר רוח איש תבונה והחכם המרומם כמה"ר

מאיר קרשקש יצו

מבני של קרושים ושלשלת יוחסים בן החכם השלם כמה"ר נזנאל זל"ה
נין ונכד לאותו צדיק החכם השלם הדיין הרב הגדול הישיש כמה"ר רר
נזנאל קרשקש זל"ה • אשר רוח ה' נוססה בו ועדבה רוחו לזכות
את הרבים ולעשות נדת רוח • דובב שפתי ישנים להרב המחבר
ז'ל הנ"ל זכות הרבים תלוי בו ולכל בני ישראל עם קרובו :

נדפס

ב א מ ש ט ר ד ם

בבית ובדפוס

הגביר הרופא המובהק ה"ה כהר"ר נפתלי הירץ לוי
רופא בן הגביר האלף והקטן ס"ו כהר"ר

אלכסנדר זיסקינד לוי

מעמדין :

בשנת **צ ר י ק** כתמר יפ"ה לפ"ק :

מלה
לידך
הספר
וזמנו
לשון
הספר
הנה
וכתב
חזה
שהוד
לי ש
מסמך
לקנות
לעצמי
מסמך
כפי ש
מה ש
הה ש
מלא
לו ש
הסמך
מאת
השכל
ובכלל
הסמך
זרע
וזמן
כדברי
משפט
מבית
מנה
פלא
לקנות
זמן
רבות
פענח
לשון
נקוד
נדון
כס
מי
למנה
חלופה
מבנה
מסקנה
המבנה

מנהג חסידים

מנהג חסידים

מנהג חסידים

מנהג חסידים

חלק רביעי חוט המשורש שאלה א

הטור שני

ר' נסים שהיה ק"ל גרושש דמוה נפסק אס' לטענתו ה"ל היה לו ליקח כל הריח שעולה במעותיו כמו שהריחו הסמורות אשר ב"ח ממזרים והיה עולה לו יותר מששים גרושש' ואס' לטענה השנית ל"ב היה לו ליקח כל הריח שהריח בהס' נסים כל זמן שהיו בידו לפי שלא היה אנוס בעיכובם כמו שהעידו העדים והוכחש בהתשלוחו וכן עשו והלכו איש לדרכו וזה מה שעבר לפני ב"ד הצדק י"ז' וכשמוע' ר' נסים הגו' מה שפסרו ב"ד יס' פער פיו לבלי מק' ושת בשמק' פיה ואמר לא הוא והומוה הוא וסודר בעיי' מוצרים בביתו לא ישכרו רגליו ואכל כל פניה הולך וזועק ברחובות קריה כי ב"ד י"ז' עקמו עליו הדרך הישרה ומלאה איש בלבבו החכם ה"ר יוסף ברוך י"ז' ויען ויאמר לו שאפילו עיכב מעות הר' נתן ברננו ונשא ונתן והריח בהם מה בכך שהרי הם פקדון בידו וכל מי שיש בידו פקדון והוא נשאל ונתן בו אין לו לתת מהריח שום דבר לבעל המעות וכל מה שנוטל ממנו רבית קצוה שכדבריו הלא הקשה את רוחו ואמץ את לבבו להקריב מה להאריך לשון בהרוסין וגידופין ב"ד י"ז' עלמנו מקספר' ואס' אמרנו גשית בינינו מוכיח ומחובת עם החכם הזה עצור במלין מיויכל ושמה ח' י"ז' מפינו דברי שלוחי נאות וכבר חכמי' הגידו עונש השומע וזלזול דרבנן ולא יקנה קנאת ה' לנאות מנ"ש לזלזול בכבודם' אך לבד זה ראינו לייחד לו הדיבור ולדון עמו מאחר דפסקו הסופקים לב"ב' זה טועים לא מיישין כמ"ש מהר"ק ז"ל ח"מ סי' מ"א דל"ב' טועים בדבר ידוע שיקיימו השטר קודם שימקרו העדים לא מיישין ובכמה דוכתי אמרי' הכי' אך נעלמו דברים אלו מפני שהמובן מדעת החכם הגו' שאורו עיניו בהיה דשנינו המבטל ביסוס של חבירו אין לו עליו אלא תרעומת ואיחא"ג"כ ירוש' פ' אהבה כשך הגותן מעות ליקח בהם פירות ולא לקח אין לו עליו אלא תרעומת והספיק פניו מוספה דמילתא דסיים התם ואס' לקח ומכר מוליאין וממו' ודבר ידוע כזה איך גזר אומר שכ"ד טעו בזה ובתחילה חשבתי להליך בעדו ממ"ש הרש"ב ז"ל בתשובה אלף ר"ע ז"ל בסוף התשובה ואין אומרי' בזה חוקה ידעתי ולא חתמי עד לאמר להם חתמו דאין סהדי דלא ידעו והו"ל כאיך אודיתא דהתם דלא היה כתוב בה במופת תלתא כחדא הוינא דאמר רב נתן משמיה דרבה כל כי התי גוונא חיישין לב"ד טועין' וחז"ל הא"כ הוא סתם על תשובה זו אך המסתכל בעין יפה יראה דלא אמרה הרש"ב ז"ל הלא בטעמא דאין סהדי דלא ידעו אך על הסתם ומה גם בדבר ידוע אפי' לדרדקי דבי רב לא חיישי' ואס' אמרנו שדבר ה' היה בפי החכם הזה והערה עליו חס ממרו' וידע שכ"ד טעו ובקרט' אס' נתבון לשתי אותיות שהוסף עתה בשמו לשתי מדות שמהם הגבוהה שורה כמו שהיא מתגבר בחכמה הזאת' כבר גזרו אומר רז"ל שמיאס שגחרכ' הבית בעונתיו נסתלקה הגבוהה ולא זו החכ' הזה מתבשרת ה"ר נסים הגו' עוד שסידר כתב כחפלו ורננו להטעי' דבריו והשיג על ב"ד י"ז' לסתור דבריהם ואגמריה כסי' ולא ידע ובסלה לו וחמיני שיבא לדינו הבתב הוא לדעת מה ידבר בו כדי להשיב על תוכחתיו ולא בא לדיני אך ידענו שקנת מחמיני מזרי' חתמו עמו ורוכס לא הטו חזון לדברו ולא חתמו בו' וכשמוע' ב"ד י"ז' את הדבר הזה היטב חרה להם ולכן גערתו חמני אני הקטן שבהם ובתבתי פסק זה להודיע להחכ' הזה שבמקום שחשב לעמוד לא עמד ואס' זינו עליו ספרו כאן:

את זה כתבתי למזרים להחכמים השלמים החכם השלם האשל הגדול כה"ר אברהם אורינה נרו"ו והחכם השלם המסיד כה"ר יוסף ו' סעיד והחכם השלם כה"ר משה ש"מ ז"ל והחכם השלם כה"ר אברהם מדינה נרו"ו:

ענין א

מעשה שהיה כך היה שה"ר נתן הלוי י"ז' הזמין את ה"ר אברהם טוהה י"ז' וכה היו דבריו דעורבותי שאני סלחתי לר' נסים מייארה למזרים ק"ק סולט' ובתבתי לו הכה יגיע לידך עד של פלוני הסך הגו' אס' יש את נפשך לעשות עמי שותפות חמרים ממוך כנגד הסך הגו' ותקנה בהם סמורות ותשלם לידי ותשך השותפות בינינו' ואס' אין לכך חפץ בשותפו' תקנה לי לשתי במעותי הסמורות אשר אני כותב לך פרטם ותקד' למאה שבר מרשך ותשלם לי הסמורות בספינה הראשונה שתבוא ועתה הכה בזה הספינה ושלה לי מוקפת המעות ועיכב בידו ק"ל גרושש וכתב לי להתנצל על עלמנו שבהיות בעונות י' ה' הויה בעיר והוא חזר לברוח אל נפשו לא מלא פנאי לקנות לו בכל מעותיו עד שתודתן ספינה אחרת וישלח לו מה שגשאר אל' ועתה נחברר לי ששלם עם ה"ר אברהם סמורות כיום ת"ק גרושש לעמנו והסמורות בעלמם אשר כתבתי לו לשלוח וכי לעלמו היה לו פנאי לקנות ולי' לא היה לו פנאי ומה גם שאני אומר שהסמורות אשר שלח לעמנו הם קצוי' ממועותי ועתה אני תובע לה"ר אברהם שיתן לי הסמורות ר' נסים אשר בידו מה שעכב ר' נסים אללו ממועותי כפי ערכם במזרים' השיב ה"ר אברה' י"ז' ואמר בן הוא האמת ששכתב לך שלא היה לו פנאי לקנות הסמורות ומה ששלח לך גם מה ששלח לעלמו אני הוא שחילה פני לקנות לו לפי שלא היה לו פנאי ולא קניית הסמורת בלבד היה על ידי אלא שגם הבולט' שהלכו לו ומלאו אני הוא שהחלפתים בגרושש ובמאיי' דיש וקניתי אלו הסמורות ששלח לך וששלח לעלמו' השיב ה"ר נתן הלא כה דברי מארתי שמועותי נקמו הסמורות כי בן אתה אומר שהסולט' שלחו לו ומכרן' אתה החלפת אותם וקניית בהם הסמורות האלו ובגללם הסולט' אשר שלחתי לו אני א"כ הרי כל מעותי נקמו בהם סמורות לזה חזר ה"ר אברהם ואמר הוא נתן בידו הסולט' עמוני וידע אס' הם שלך או שלו או של אחרים ועל טענה זאת נתעלמו ואין מוכיח לאמת הענין' טען עוד ה"ר נתן ואמרתי לו יקי בעבדך שהסמורות אשר שלח לעלמו קלה ממועותיו למה יעכב מעותי בידו לישא וליתן ולהריח בהם היטב בעיני ה' שיעכב מעותי להריח בהם אני רוצה ליקח הריח שהריח במעותי עתה שנתמיתוה' חזר ה"ר אברהם שהוא אנוס בעיכובם שלא היה לו פנאי' והביא ה"ר נתן עדים והעידו כי ר' נסים חילו היה רוצה לקנות סמורה היה קונה כפלי כפלים מהסך הגו' שכל כך היה לו זמן לקנות קודם לאתו את העיר' ואחר שמוע' ב"ד י"ז' דברי רשות הסכימו לפשר ביניהם להיות שלא נמלאה ראייה לצדק טענת ה"ר נתן י"ז' גם לא נמלאה ראייה לפותרם ושלוח היה לר' לקנות למזרים שיכבד ר' בסי' הכו' שהסמורות אשר קנה לעלמו לא נקמו ממועות ה"ר נתן גם לר' לישבע שמועות ה"ר נתן הנשארים בידו לר' והניחם ולא שלח בהם יד ולא נשאוגתן בהם ולא הריח בהם וזה דבר שלא יוכל ר' נסים לישבע עליו כמו שהוא טוען לכל מי שיש לו מנה בקרקדו ולעשות כל זה היה לר' זמן ארך לשלוח למזרים הענין הזה' ומה גם שהיו בין ה"ר נתן והר' נסים הכו' חלופי דברים מתחבטות אחרים מפנים קדמוניות לזה הסכימו בתבתי' שלמה אחי' נסים העומד כאן במקומו לפקח על עסקיו בכל עת וזמן' לפשר ביניהם ולא ישאר להם שום דין ודברים ולא חשבון ופסרו ב"ד י"ז' שיקח ה"ר נתן הקרן הנשאר ביד

ועתה יש לראות בטענת ה"ר נתן י"ז' אלו נחמורו ובתלבו טענותיו מה היה הדין נותן בהם אס' היה זולא ה"ר נתן זכאי בדינו ומפני שאין מוכיח עליהם לפני ב"ד יעשו פשרה ביניהם נמלא טעשו כדון וכשורה או אפילו היו טענותיו נודקות לא היה הדין עמו וגמלא שכ"ד עקמו עליו את הדרך כמ"ש החכם' ואען ואומר שכל"ד דחילו נמלא ראיית לצדק טענת ה"ר נתן היה הדין נתן שיטול כל הריח העולה לו במעותיו אס' לטענה הא' שטען שהסמורות נקמו ממועותיו נר' פשוט שהוא וכה בדיני' ועיקרה דהאי דינא נפיק מההיא שמעמא דפרק הגוול עניס דקרמי תלמודא תרי מתניתא אהדי ואוקרי' ר' יוחנן אוקמתא חדא ורבי אלעזר אוקמתא חדא' והנה להביא אותה סוגיא ומה שיש להבין בהם להביא דברי המפרשי' ז"ל במה שפירשו בה אריך תתישב הסוגיא כפי חילוף דיעות המפרשי' יאריך הענין ומה גם בעת הזאת אשר אני חלוש ביותר אשר ע"כ אני מקלר ועולה לבד זה ראיתי ונתן

ומתן אל לב להבין בהתקפה דאתקוף רב שמואל בר סמרת
 לבטל חובת דבני מערבא ולקיים דברי ר' יוחנן לכאורה נראה דלמה
 לדמות קושייתם בלי טעם והרי הוא כמפרש דבר הסתם בכתבו
 ובי טעמי שקושייתם שייכא ג"כ בחטיו וחטיו בזה היו דבריהם
 לחיוב הן אמת דמריהטא דדבריו נראה שדמיותו היא דמאחר שאנו
 רואים דמחמתו נקטה חטיו ושעורי ולא נקטה חטיו וחטיו משמע
 דבחו' חטיו וחטיו וא"כ מאלו דבחו' וחטיו שייך להקשו קושייתם
 מי מודיעו לבטל החטיו ולא קא' וקטבו לה ופשיטא להו דהותירו
 לאחזק ג"כ בחטיו ושעורי א"כ דשייכא בהווי מודיעו לבטל
 החטיו לא מקשינן לה ואין כאן קושיא וכו' מה שגמרה משמעות
 דברו א"כ כפי האמת אין מכלן לחיוב כלל ומהגם כפי מה שפי'
 רש"י ז"ל בקושיית בני מערבא ז"ל בשלמה לר"ה כו' ושליחותיה קא'
 עבדו אלא לר' דאמר משנה הוא ולא הוי שליחות וכו' נראה דס"ל
 לבני מערבא כל מקום שהשליח עושה מידי דלא קפיד בעיה"מ קמי'
 בניה"מ מטעמה דשליחותיה קא' עבדו וכמו שאמר ר' אבהו לקיים
 דבריהם ומאחר דס"ל הכי א"כ לא תפול קושייתם אלא בחטיו'
 ושעורי מטעמה דקפיד בעיה"מ א"כ בחטיו וחטיו דלא קפיד לה תפול
 קושייתם א"כ מאי הוי דקא' וחקיקף להו רב שמואל אלא לא ה"ל
 טעם אחר גס י"ס להבין בדברי רש"י ז"ל בזה שהאר"ך לשונו
 להסיר קושיית בני מערבא מפל' ר' אלעזר דלכאורה נראה דמושלל
 דאשון הוא זה דלא תפול קושייתם על ר"ה מטעם דלסמורה
 שליחותיה קעבדו ואינו מקפיד גס הטע' שתק' ר' אבהו לקיים
 דברי בני מערבא והביא ראייה ממתני דערבין נר שמוכר לומר
 כן דאלת"ה למה אין להקדש בנכס שבטען לשמן וא"כ רב שמואל
 דלית ליה קד' טעמ' דשליחותיה קעבדו א"כ יתכן הוה חטיו'
 דערבין וז"ל לומר דרב שמואל לא כעלם מוטו קד' טעמה
 דשליחותיה קעבדו דשייך בחטיו וחטיו ולא שייך בחטיו ושעורי'
 א"כ ראה דבני מערבא דקא' מקשו מי מודיעו לבטל החטיו' שהמובן
 ומסתמיות דבריה אלו שגרי' המוכר לידע למי מקנה המכר ולבין
 דעתו להקנות לו ונמצא דלפי דבריה אלו דלא אזלינן אלא בחר
 דעת המוכר למי הוא מקנה ולא בחר דעת השליח למי הוא מתבין
 לקנות אלא לעצמו או לבטל המעות וא"כ הוי קושיא בעצמה שייכה
 ג"כ בחטיו וחטיו א"כ דבחו' וחטיו איכה טעמא דלא קפיד
 בעיה"מ ושליחותיה קא' עבדו הוי טעמא יספיק לשוכל השליח
 לזכות לבניה"מ ר"ל שהמוכר יזכה המוכר לבניה"מ ע"ש השליח א"כ אחר
 שידע מי הוא בעל המעות אבל א"כ המוכר אינו יודע בעיה"מ ולא
 בתכוון להקנות לו במה יזכה בעיה"מ לפי קושייתם דאזלי בחר דעת
 המוכר וא"כ גס בחטיו וחטיו תפול קושייתם * ונראה דרש"י ז"ל
 גדחק בקושי זה דלמא' לא קא' וקטבו בני מערבא אלא לרבי יוחנן
 דממה שגמרה מוסתמות קושיית דקא' אזלי בחר דעת המוכר גס
 על ר"ה תפול הקושיא הוא מתרין דברייתא דלסמורה וזוהי א"כ
 הותירו לאחזק ולפי דבריהם אפי' הוי לסמורה ולא קפיד בעיה"מ
 מקשינן מי מודיעו לבטל החטיו ונראה דרש"י בתירוץ קושי זה והרשב
 הדברים לטעמא דשליחותיה קעבדו ולא תירץ כלום ודברי רש"י ז"ל
 והאר"כ לשונו מורה באמצע שדחק בזה נמצא דלפ' דאתקפה
 דרב שמואל חזקה כרתי מוקד דמשפט דבריהם והמובן מהם קא'
 מוקשה להו דמאחר דאנהו ס"ל דבחו' ושעורי' בעינן דעת המוכר
 למי מתכוון להקנות גס בחטיו וחטיו בעינן דעת המוכר וא"כ אין
 דברייתא לא נקטה אלא חטיו ושעורי' דנראה דפשיטא לה דבחו' ושעורי'
 וחטיו א"כ הותירו הותירו לאחזק ולפי דבריהם גס בזה למה
 יותירו לאחזק אלא בהכרח דאית לן למימר דברייתא לא ס"ל
 דבעינן דעת המוכר למי מקנה ולא דעת השליח למי מתכוון לקנו'
 ולזה בחטיו וחטיו פשיטא לן דהותירו לאחזק לפי טעם הסתם
 הוא מתכוון לקנות לבניה"מ ולא חדשה לנו דברייתא אלא בחטיו'
 ושעורי' דע"ג דשייכה השליח וקס"ד דמאחר ששייכה בלא דעתו
 שלעצמו נתכוון לקנות ולא לבניה"מ קמ"ל שגם בזה דעתו לקנות
 לבניה"מ דסתמא דמילתא דכל מה שעושה השליח דעתו לקנות
 לבניה"מ וא"כ שיקנה בשמימי הוי ברייתא ס"ל כר' יאודה דאמר שייכו
 אינה קונה וזה הטעם עצמו שיש לרב שמואל בהיה' מתני'
 דערבין דע"ג שהגבע הוא מתכוון להקנות הגבע לבטל מאחר
 שהגבע ומסתמא דעתו לזכות לחשה קנתה האשה א"כ פי שהגבע
 אינו מתכוון להקנות לה דבחר דעת השליח אזלינן ולא בחר דעת

המקנה ובה' שכתבנו יובנו דברי הרא"ש ז"ל שכתב בספקין
 ז"ל והע"ג דר' אבהו משני בקד' דערבין חליבא דבני מערבא
 וכו' דלכאורה נר' דר' אבהו בא לבטל דבריהם ולקיים דברי ר' יוחנן
 שהרי ר' אבהו בא לבטל דברי ר' ודמי' דאתקפה דרב שמואל
 ויהיב טעמא לקיים דברי בני מערבא והביא ראייה ממתני דערבין
 ור' אבהו בא אחריו ודמה דאיתו א"כ נר' שכל לבטל דברי בני
 מערבא ואין כתב הרא"ש ז"ל דר' אבהו בא לחזק המשנה חליבא דבני
 א"כ בזה שכתבנו יובנו קלת דבריו דברי מערבא ס"ל דאזלינן בחר
 דעת המקנה ובא רב שמואל ואתקוף להו וס"ל דאזלינן בחר דעת
 הקונה ובחר' אבהו להעמיד דבריהם והביא ראייה ממתני דערבין
 ור' אבהו ג"כ א"כ דחה הטע' של ר' אבהו לא דמה אלא הטעם
 ויהיב טעמא לכל המקדים אין דעתו על כסות אשמו ובניו ואילולי
 הוי טעמ' הוא אחר' מי מודיעו לבטל ר"ה דלעול' אזלינן בחר
 דעת המקנה ואילולי קד' טעמה נמצא דס"ל לר' אבהו כבני מערבא
 דבעינן דעת המקנה והוא מתרין הוה מתני' כפי' סברת' דקמקשו
 מי מודיעו לבטל החטיו' ולא כעלם מונטי שיש לחומר שיהיה
 תיבא בחטיו' ושעורי' ס"ל כוותיהו אכל בחטיו וחטיו נר' דפלגי
 עלייהו דברי בחטיו וחטיו ס"ל לבני מערבא דלא בעינן דעת
 המוכר כדייב טעמא ר' אבהו משום דשליחותיה קעבדו ור' אבהו
 שדחה טעמו נר' דס"ל דא"כ בחטיו וחטיו בעי דעת המקנה שהרי
 היא מתני' דערבין הויה בחטיו וחטיו ואילולי קד' טעמא דכל
 המקדים הוא אמרינן מי מודיעו לבטל נראה מה שגס בחטיו'
 וחטיו ס"ל לר' אבהו דבעינן דעת המקנה מה דלא ס"ל לבני מערבא
 א"כ אין כתב הרא"ש ז"ל בסת' דמשני ר' אבהו אלא ביה דבני מערבא
 אבל דאפשר לו דמאחר דבני מערבא לא הווי מתכוון אלא על חטיו
 ושעורי' שבהם דבריה דברייתא דזוק' ר' יוחנן ור' אבהו לזכר
 לישב דבריהם רק בחטיו ושעורי' דבעינן דעת המקנה ובא ר' אבהו
 ג"כ לקיים דבריה בזה א"כ דבחו' וחטיו פלגי עלייהו

ומצאנו

למפרשיו ז"ל חילוף דיעות בנפיקת דידע דעק'
 מההא שמעתי ררתי כס' ז"ל פ' וימכרה כתבול' ז'
 הודו ויקנת המורי' שא"כ קנה לעצמו במעות חבירו אחר שקפן
 עליו במלוה קנה לעצמו כו' ואני אומר שאין דין זה אמת אלא התק'
 של המשלח כמו שכתב ר' עקיב' ע"כ ז"ל וכתב הרא"ש ז"ל
 שהרש"י בא ז"ל האר"ך לאבין כן מ"מ הם הפירו' על מלתא בזה
 שאמרו שהוא נאמן בדבריו הקל ודאי דוקא כשיש ידע' ששלח בזה
 יד לעצמו וכו' ודעת המחבר כדעת בעל מתיבות וקדוש לוח דעת
 ההלכות בענין העסק בהקבל ע"כ ז"ל ומו"ק הרמ"ב ז"ל כמו
 שכתב ר' עקיב' כד' דה"ל אפי' זקפן עליו בפני עדים ואפי'
 בפני ב"ד המקח של המשלח כמ"ס בדיו העסק בפ' משלוחין :

וראיתי

להבין בדברי הרא"ש ז"ל תהלה יש לראות מנין הויה
 שדעת המחבר כדעת בעל מתיבות שדברי ב"מ
 כתב הר"ן ז"ל דבדקושי' פ' האומר על ההוא עובדא דרבה בר בר
 חנה דיהיב זוזי לרב למזבן ליה הוה ארעא והוא' כד ובה' לפניה
 וכו' כתב שם הר"ן ז"ל ואל' ותני' בתוספתא ואיתא למי בימישלומי
 פ' איזהו נשך וכו' והכה נמי ליפקה להויה ארעא רבה מרב ומרלו
 בשם בעל מתיבות ז"ל דהת' בשלח בזווי משלח אבל הכה רב בזווי
 דנפשיה לקח ע"כ ז"ל והואיל ותה' לידן הוי לישיבא דהר"ן ז"ל אית
 לן למידק ביה מאי הוי דקמקשי מהתוספתא דהתם קא' משמע
 בזמן מעות למחליט שכל וקנה במעות העסק וזהו א"כ נודע
 שקנה מוני' אין ממונו בעל כרחו דאית לן לחלק בין העסק לשליח
 כמו שחילק הר"ן ז"ל בפ' המקביל בין המת' עסק במנות חבירו למי
 שיש לו חלק בנזק הממונו כמו שכתוב לשמו לקחן בס"ד ויהיב
 טעמא דאי אמרינן הכי א"כ מה הוועילו חכמים בתקנתן שאמרו
 הוי עיסקא פלגא מלוה ופלגא' פקדון משא"כ ב"י שיש לו חלק בנזק
 הממונו והחילוק שרצינו לחלק ג"כ שייך כאן דבשליח לא שייך
 טעמא דמה הוועילו חכמים ונמצאתי לרב הגימטין ז"ל שרמז זה
 החילוק בפ' איזהו נשך על משנתאן מושבין חבירו וכו' ז"ל אמר
 המחבר וזהו הני אומר שע"כ יש לנו לחלק בין כשעשאו שליח לזוך
 המושלח לענין זה שאמר לו למחליט שכל שהרי בפ' האומר
 בדקדושין ב"י עובדא דרבה בר בר חנה וכו' משמע התם מה שעשאו
 עשיו וכו' ונראה שחילוק אשד רמזו ררב הגימטין ז"ל הוא החילוק
 שחילק הר"ן ז"ל משום טעמא דמה הוועילו חכמים וכו' ומאחר
 דאית לן הוי חילוקא לקח בייביהו א"כ מאי הוי דקא' מתמה ר' ז'
 ז

ז' עד שחזק לתוך כשם בעל מתיבות דרב קנה במעות שלו מה
 דלא משמעון מפסדא דעובדא . הן אמת ש"ל דלא ס"ל להר"ן הא
 חילוקא דמחלק הרב הגימיוק ז'ל כמו שנמצא לרבינו ירוח ז'ל
 שכתוב דבריו לקמן בס"ד דלא מחלק האי חילוקא אדרבה משמע
 מדבריו דכה המתעסק עדיף מזה השליח ולזה הוכרח הר"ן ז'ל
 לתוך כשם בע"מ . אך עדיין י"ל ומאחר דהאי עובדא דרב הוא
 בלא דלאמי ולרב הוה נהבי ביה כבוד מה שלא היו עושים לרבב"ח
 א"ל הוה ידעי דהוא בעה"מ א"כ יש לנו לחלק האי חילוקא ולומר
 שאי עובדא דרב שלא היו מוכרים אלא לו ולזה לא חסקה מניה רבה
 אבל החוספתא חיפשה שגם לבע"מ היו מוכרים ולזה חילוקא מניה רבה
 בע"מ ולעולם הוה חסקה במעות המשלח וא"כ למה דחק הר"ן
 לך תירוצא דבעל מתיבות . באופן שהר"ן ז'ל הראנו לדעת ודס"ל
 לב"מ ז'ל שאם קנה השליח במעות המשלח המקח למשלח . ועתה
 גם לראות איך מדברי בעל מתיבות אלו הוכיח הר"מ ז'ל דס"ל
 שהרמ"ב ז'ל דאפי' זקפן עליו במלוא אפי' ב"ד לא מהגי ליה
 דאיפשר לומר דלא אחרת בע"מ אלא בשלא זקפן עליו אך דס"ל זקפן
 עליו לעולם אימא לך דמורה ב"מ דקה לעצמו וס"ל כדעת המורי'
 ולכל הפחות ה"ל לסתות דעתו הקדמה לעצמו וס"ל כדעת המורי'
 שה"מ חוק הסברות מן הקדמה אל הקדמה שדברי בע"מ יובן מהם
 דס"ל כדעת המורים והוא ז'ל הבין כהם דס"ל כהרמ"ב ז'ל
 הן אמת ש"ל דהרמ"מ ז'ל הבין זה דמד"ל ס"ל לב"מ לחלק האי חילוקא
 ולומר כאן שזקפן כאן בשלא זקפן ולא תירך הכי א"כ נראה דלא שני
 ליה בין זקפן ללא זקפן . ובאמת שאם זה הוא ההכרח שיש להר"מ
 ז'ל כדא דל"ן כאן הכרח דאיפשר לו' לעולם שאני ליה והאי דלא
 תירך הכי משום דנראה לו' דניחא האי תירוצא מק' תירוצא דהרי
 נכתב לעיל תרי תירוצי אחריו דהו"ל לתירוץ ולא תירך להו'
 הדע שחא' כן דלא אחריו מדלא תירך הכי לא שאני ליה דהרי
 המורים שדאי להו בין זקפן ללא זקפן וכן הרמ"ב ז'ל דשאני ליה
 בין זקפן בעדים לזקפן בלא עדים נר"מ א"כ יודע מנין לאו האי
 חילוקא דקמתחיל דה"י בגמ' בהיא שמעתא שממנה יצא להם דין
 זה מוכר חילוקים אלו שם רק אוקמתא דר' וד' אלעזר ופסקו
 המוסקים כאוקמתא דר' ומניין לא להגי רבוחא הכי חילוקי דקא
 מתקיף אלא בהכרח דאית לן למימר דגם ר' דאוקמתא כוותיה ס"ל
 חס זקפן עליו במלוא קנה לעצמו ולהר"ב ז'ל חס זקפן עליו
 בפני עדים כאמר דר' הכי ס"ל חס אימא דזה הכרח דמדלא תירך
 הכרחא דלא שאני ליה גס אהמו כאמר להגי רבוחא חס אימא
 דר' מי ליה בין זקפן ללא זקפן למה אוקי תרי מתניתא חדא כר'
 ומא' כר' מ' לוקינתיה לתרתי אליבא דהך חס מתניתא חדא כר'
 זקפן וא"כ מנין להכחז רבוחא לחלק בין זקפן ללא זקפן ומא' בלא
 הרמ"ב ז'ל אינו קשה כ"כ משום דהיא נר"ך לאוקמתא תרי אוקמתות
 זקפן עליו במלוא ושזקפן בפני עדים . וכל' לר' יוחנן דוחק
 לאוקים כברייתא תרי אוקמתות ולזה ניחא ליה לאוקים חדא כר'
 ומא' כר' ח' לך לסברת המורים יקשה למה אוקים ר' יוחנן הכי
 לאוקמתא כר' והו' וחדא שזקפן במלוא וחדא בשלא זקפן חס אימא
 דזה הכרח אלא בודאי נראה דאין זה הכרח . ועוד איך חס נראה
 לחוק עצמו ונאמר שזה הכרח עדיין י"ל מאן לימא לן דס"ל
 כהרמ"ב ז'ל איפשר לומר דס"ל כהרמ"ב ז'ל חס זקפן עליו
 דהרמ"ב ז'ל מחלק חילוק זה שחילק בע"מ ז'ל בין חס זקפן עליו
 השלח לקנה במעותיו לסיכך אנו דנין דס"ל ג' אפילו זקפן בפני
 עדים חס זקפן ג' הכרח דהרי הרמ"ב ז'ל ג' מחלק האי חילוקא
 והנראה מתשובה שהביא מוהר"ק ז'ל סי' קפ"ג וז'ל כתב הרמ"ב ז'ל
 ז'ל שאלת נהגו בעלי חנויות כשרוצים לקנות בגדים וכו'
 קשה שורת דאין וכו' ולא עוד אלא אפי' אמר לשלוח קנה לי חפץ
 ס' ויה עשה עשוי כו' ואם נתן זה לחבירו מעות וקנה הבגדים כו'
 נהרמ"ב ז'ל א"כ חס זקפן כו' וכ"כ בע"מ ז'ל ע"כ . הנה הרמ"ב ז'ל
 לא משמע מתשובתו שחזק וכו' וכו' בע"מ ז'ל ע"כ . הנה הרמ"ב ז'ל
 החלוקה לתוך בין מעשה דרבב"ח בע"מ ז'ל ומלאנו דהר"ב ז'ל חס זקפן עליו
 ויחלוקה כו' שמתוך בע"מ ז'ל ומלאנו דהר"ב ז'ל חס זקפן עליו
 בפני עדים מהכי ליה ודאי לן למימר דג' דס"ל לבע"מ ז'ל כהרמ"ב ז'ל
 דמחלק האי חילוקא כותיה וא"כ מאין הוכיח הר"מ ז'ל דס"ל
 כהרמ"ב ז'ל . וכבר עלה בדעתי לפרש דמ"ש הר"מ ז'ל דבע"מ
 ז'ל כהרמ"ב ז'ל לאו דס"ל כותיה בכל מכל כל אלא בהאי חילוקא
 שחלק הרמ"ב ז'ל בין קונה במעות עצמו לקונה במעות המשלח

לשליח כתב הרמ"ב ז'ל חס קונה במעות עצמו אין לו עלי' אלא
 תרעומת וכאן כתב חס קנה במעות המשלח המקח למשלח ובחילוק
 זה בלבד ס"ל כהרמ"ב ז'ל והאיתי דפירוש זה הוא דמיו מאליו ואין
 לו על מה לסמוך מכמה אנפי מדא דהריגס הרש"ב ז'ל ס"ל האי
 חילוקא כדכתיבין לעיל . ועוד ממה שסמך הרמ"ב ז'ל וכתב וקרוב
 לזה דעת ההלכות נראה שדעתו להשוות בע"מ ז'ל עם הרמ"ב ז'ל
 בכל מכל כל דארי ההלכות שפי' איתמר דאפי' זקפן בפני ב"ד לא
 מהגי ליה ועוד מכמה אנפי אחריו נראה דפי' זה נכח רגליש
 ודעת הר"מ ז'ל להסכים דעת בע"מ ז'ל עם הרמ"ב ז'ל בכל מה
 דכתב ודבריו שגבו ומניין וקצר מצע שכלי מלהבינס . ועוד יש לי
 גמגום בדברי הר"מ ז'ל כמ"ש וקרוב לזה דעת ההלכות דמשמע
 מדבריו דאינה ממש דברי ההלכות אלא קירוב דעת יש בלבד
 והעומד על דברי ההלכות יראה בעין ופה שבהלכות בא הדבר ברוב
 ענין יותר ממה שכתב בדברי הרמ"ב ז'ל ואילו כתב ודברי המחבר
 קרובים לדברי ההלכות הוא ניחא לן ממש וקרוב לזה וכו'
 שהרמ"ב ז'ל בדין העסק לא כתב דין זה דאפילו זקפן בפני ב"ד
 לא קנה רק בשלא דמלוא כמ"ש בפ"ו משלוחין אך בשלא דפקדון
 לא כתב ואף על פי דשלא דפקדון אתייש במ"ש חס דלא בשלא
 דמלוא דמשיקרא בא לירו בתורת מלוא להתחייב באונסיה
 וקיימא ליה ברשותיה והו"ל כנכסיו כתב הרמ"ב ז'ל דאינו ראוי
 לזקפן עליו אפי' בפני ב"ד כ"ש וכו' פלגא דפקדון ולזה לא הו"ך
 הרב ז'ל לכתוב מה יהיה דין זה אך שיהיה לא נוכר בדבריו הדין
 משא"כ בהלכות שבת שם הדין ביאר היטב דין פלגא דפקדון שהוא
 ביד המתעסק כמו דין השליח כמו שיראה העומד על דברי ההלכות
 ואיך כתב הרמ"ב ז'ל וקרוב לזה דעת ההלכות . ועלה בדעתי לומר
 שהרמ"ב ז'ל כתב דעת המורים וא"כ דעתו דאפילו זקפן עליו בפני
 עדים לא מהגי ודין זה דשליח לא נוכר בהלכות רק בנותן מעות
 למחילת שטר ויש לאומר שאמר דאיפשר לחלק ביניהם החילוק
 שאילק הרב הגימיוק ז'ל שכתבנו לשונו לעיל משום טעמא דמאי
 אהנו רבנן מה שאין כן בשליח ולזה כתב הרמ"ב ז'ל וקרוב לזה ר"ל
 דמשלא דפקדון דכתב הר"מ ז'ל ב"ד דין העסק וכו' אנו ללמוד דין
 השליח ומשום דאיפשר לחלק החילוק ההוא לזה כתב שקירוב דעת
 יש בדבר זה עלה בדעתי ליישב דברי הרמ"ב ז'ל . אך שבת וראה
 הדוחק שיש בזה מדא שרי הרמ"ב ז'ל למד זה מדין העסק ועוד
 בשלמא במ"ש ההלכות בפ' המקבל לא נוכר דין השליח מפרש אך
 מלאנו בפ' הגזול ע"פ כתבו ההלכות דין השליח כמו שיראה ועוד
 הרמ"ב ז'ל הוכיח בתשובה שנכתוב לקמן בס"ד שדעת הר"מ ז'ל
 בשליח שקנה במעות המשלח אפי' זקפן בפני ב"ד לא מהגי והיינו
 סברת הרמ"ב ז'ל כדמותה בלמה . באופן שדברי הר"מ
 ז'ל תמוהים :

והרשב"א ז'ל רוח אחרת אתו שאם זקפן עליו בפני עדים
 קנה לעצמו כמ"ש הר"מ ז'ל בשמו . ועתה
 זריכין אנו לראות חס דברי הרמ"ב ז'ל והר"ב ז'ל דוקא כשלא
 שינה השליח אלא קנה מה שזה המשלח בזה ס"ל דלא קנה אך חס
 שינה יקנה בשנינו ולהרמ"ב ז'ל חס זקפן בפני עדי קנה ולהר"ב ז'ל
 אפי' שלא בפני עדים לפי שדבריהם בלא סתומים וסתומים .
 וכל' לדעת הרמ"ב ז'ל איפשר דס"ל אפילו שינה השליח לא קנה
 לפי דעיקרא דהאי דינא נפיק מההיא שמעתא דפ' הגזול ע"פ
 ואוקור' הך מתניתא דאמרה חס הותירו הותירו לאמנע כר' הו'
 דאמר שיכו' אינו קונה והאי אוקימתא היא דאיתוקמא בגמ' ומאחר
 דאפסיקא הלכתא כר' יוחנן אליבא דר' הו' ח"כ השינוי אינו מושגל
 לו לשליח וכן פסק הרמ"ב ז'ל בפ"א משליחות וז'ל כתב לו מעות
 ליקח בהם חטים ולקח שעורים וכו' ואם הוסיפו דמיקן הוסיפו
 לבעל המעות . הרי כתב הרב ז'ל דלא קנה השליח במה ששינה
 כאוקימתא דר' ולא חידש לנו עתה הרב ז'ל אלא אפי' זקפן עליו
 בפני עדים לא מהכי ליה וס"ל חס האי דינא דהלכות מכירה קמי'
 על מאי דכתב בה' שלוחין למה לא כתבו שם סמוך למ"ש בהלכות
 שלוחין . כבר תירץ הר"מ ז'ל וקשה למה לא כתב רבינו סוף
 הירושלמי שאמר חס ידוע שלקח מוסיאין ממונו . וי"ל שדין זה לא
 שייך בדברי שליח אלא בדין מקח וממכר וכבר נח בחר בדבריו בפ"ו
 ממוכרין וזהו הדין שכתב בפ"ו ממוכרין וכבר נח בחר בדבריו בפ"ו
 מוסיאין ממונו וק"ל איך לא שייך דין זה בשליח והוא בפירוש כתבו
 ב שליח

בשליח באופן שהנראה מדברי הרמב"ם ז"ל דם ל' אפילו אם שינה השליח וזקפן בפני עדים קני' ואחר שכתבתי זה מנחתי בשליח הגבורים בפרק גזול שכתב שדעת הרמ"ם ז"ל דוקא אם לא שינה אבל אם שינה קנה לעצמו ולה ידעתי מנין הוכיח זה והרשב"א ז"ל אף על פי שדבריו באו סתומי' מדין דבריו שכתב הרמ"ם ז"ל כהה"ל דלפי ששינה השליח נרץ לזקפן עליו בעדים דלדאו להבין בכפל דבריו שכתב הרמ"ם ז"ל דלדאו דוקא כשיש עדים ששלח בהם יד לעצמו או שאומר בפניהם שחזר בו משליחותו וקנה בזה המעות לעצמו וכו' דלגאוריה נראה שדבריו כפולים דמאחר שכתב ששלח בהם יד לעצמו שר"ל שאומר בפני העדים מעות אלו נחנם לי פלוני לקנות לו בהם חטים ועתה אני שולח ד בהם לקנות לעצמי מוילא משמע שהיא חוזר משליחותו לגמרי דלילו היה עדין עומד בשליחותו אך יאמר שקנה לעצמו והוא נעשה שליח לקנות לחבירו וכו' מ"מ הא"י דחזר וכתב או שאומר בפניהם וכו' ודוקא לומר דם ל' דלרץ שיאמר אני שולח בהם יד לעצמי ויביטא בשפתיו החזרה בפירוש דהרי כתב או שיאמר דנראה דתרי מיילי או והוא זה אלא לעד דם ל' להרשב"א ז"ל דתרי גווגי דחזרה איכא או שהשליח חוזר בו משליחותו מכל וכל ר"ל שהמשלח עשאו שליח לקנו' לו חטים ונחלה להיות שלוחו לקנות לו חטים ועתה הוא חוזר משליחותו לקנות שעורים לעצמו דה"ל חזרה גמורה או שהיא רוצה לקנות חטים אשר נעשה עליהם שליח לקנותם אך רוצה לקנותם לעצמו דה"ל חזרה במקצת וגילה לנו הרשב"א ז"ל דעתו בתרי גווגי דחזרה לרץ להיות בפני עדים והתחיל בגדולה שבהם דהיינו ששינה ודין דלומר דחזר ששלח בהם יד לעצמו ר"ל לקנות בהם מה שירצה ואפילו שעורים שלא נעשה שליח עליהם אע"פ דם ל' דמאחר ששינה גלה דעתו שלעצמו הוא קונה קמ"ל שם בזה לרץ להיות בפני עדים או אם קונה הסחורה בעצמה נעשה עליה שליח אלא רוצה באותן המעות לקנות לעצמו והוא שדייק בלשונם באחרונה וכתב וקנה באותן המעות ר"ל הסחורה שנעשה עליה שליח לקנות באותן המעות אלא שחוזר לקנותם לעצמו וזו וכו' וזו וכו' וזו וכו' שיהיה שיהיה או לא שינה לרץ לזקפן בפני עדים גם מהתשובה שהביא מה"ר"ק ז"ל סי' קע"ו נראה שזו היא דעת הרשב"א ז"ל וז"ל כתב הרשב"א ז"ל בתשובה נתן לו מעות ליקח בהם סחורה והלך וקנה ומדע שהעסק היה מאותן המעות ועכשו טוען כי מתחלה לא נתכוון אלא לעצמו אינו נאמן אבל אם חזר בו בפני עדים ואמר סחורה זו שאני עושה וכו' ושי' דכל היבא דמתכוין לקנות לעצמו לא זכה בעל המעות וכו' מ"מ נמי דכל המתכוין לקנות לבעל המעות זכה בעה"מ ואפילו שינה בדבר שבעה"מ מקפיד וכו' דיש להבין בדברי תשובה זו דבתחלה הורה לנו הרב ז"ל שאם טרע בדברו שקנה באותן המעות אף על פי שנתכוון לקנות לעצמו לא קנה עד שיחזר בפני עדים ובסוף כתב ושי' דכל היבא דמתכוין לקנו' לעצמו לא זכה בעה"מ דנראה דבחר דעתיה אזלין וכו' שיחזור בפני עדים ואך בתחלה כתב הפך זה אלא שהכוונה מבוחרת בדבר ז"ל שבתחלה פירש לנו מי הוא הנקרא מתכוין לקנות לעצמו ומי הוא הנקרא מתכוין לקנות לבעה"מ ואומר כל שחוזר בו בפני עדים זהו מתכוין לקנות לעצמו אמנם כל שקנה סח"מ ולא חזר בפני עדים מתכוין לקנות לבעה"מ אף על פי שנתכוון לקנות לעצמו ואחר שפירש לנו דעתו ז"ל כשכח לנפקותא דדיעה לא הוצרך לפרש פעם אחרת וכתב ושי' דכל היבא דמתכוין לעצמו דהיינו שחזר בו בפני עדים לא זכה בעה"מ ושי' נמי דכל היבא דמתכוין לקנות לבעה"מ דהיינו שקנה על הסח"מ ולא חזר בו בפני עדים אף על פי ששינה לא מהני' ליה דלא קני בשוגגו ולא מהני' ליה עד שיזקוף עליו בעדים זה כ"ל בהבנת דברי התשובה והאמיל ואח"כ לידן האי תשובה יש להבין בזה בסוף התשובה וז"ל ומדברי הר"ק ז"ל שכתב בפרק המקבל נראה הפך כל זה שהוא כתב שם דתרי שותפי' אי בעי חד למויפלג בלא דעתא דחבריה אע"פ דאחתי קמי' ב"ד לא יוסי' וכו' משמע ומדברסין כפ' איווא נשך גבי הני תרי כותאי דעבוד עיסקא וכו' והעומד על דברי הר"ק ז"ל כפ' המקבל יראה שלא דבר הר"ק ז"ל שם אלא בדיון העסק לפי שהמעטק אין לו שום דבר במזון העסק וכו' כתב הר"ק ז"ל דלית ליה דשוחא למויפלג אבל שני שותפין שיש לכל אחד חלק במזון השותפות יכול כל אחד לחלק בלא רשות חבירו והוכיח זה מתרי עובדי' דאיסור ורב ספרא והנהו תרי כותאי וכו' אך

ורבינו

הביא הרשב"א ז"ל סיוע לדברי הר"ק ז"ל שהשותף אינו יכול לחלוק בלי ידיעת חבירו והנהו כותאי וכו' וז"ל הכותב בהפך וכו' שיש בשם הר"ק ז"ל בתרי שותפי' דעלמא שיש לכל אחד חלק במזון השותפות אלא במתעסק במזון חבירו והר"ק ז"ל קרי' לכו שותפי' לפי שיש למתעסק חלק בריווחהפסד ומ"ש הרשב"א ז"ל וה"ל משמע מהנהו תרי כותאי ר"ל שמשום יש להוכיח ולחלק בהכרח בין שותף למתעסק אך עדין ק"ל דהרי בהדיא כתב הר"ק ז"ל הני תרי עובדי' ס' וע' לדבריהו"כ אך כתב וה"ל משמע דנראה דהרשב"א ז"ל מביא סיוע להר"ק ז"ל מה שלא הביא הוא והר"ק ז"ל עמו הביא הראיה היא בעצמה באופן שהראיה מתשובה זו דהרשב"א ז"ל ס"ל דאפילו שינה השליח אינו קונה עד שיזקוף עליו בפני עדים והורה לנו בתשובה זו דעת הר"ק ז"ל דאם קנה במעות חבירו אפילו זקפן עליו אפילו בפני ב"ד לא מהני' כמו דם ל' להרמ"ם ז"ל:

ירוחם ז"ל שהביא דבריו מהר"ק ז"ל סי' קפ"ג נראה שדעתו אף זקפן עליו במזנה בפני עדים קנה השליח אך לרץ שיש לו אבל אם לא שינה לא מהני' אקופה אלא או זקפן בפני ב"ד כפי מה שהגיה בדבריו מהר"ק ז"ל ובעמדי על דברי ר"י ז"ל בנקומים מלחמי שדבריו מגומגמים גם לכאורה כר"ל דלרץ נוקם להגנה זו שהגיה מהר"ק ז"ל בדבריו שהוא ז"ל כתב זה הדיון בשלשה מקומות עב' מקומות כתב הדיון במתעסק ובמקום אחד כתב הדיון בשליח' נתיב ח"ג כתב וז"ל כתב הר"ק ז"ל ונחמו הדיון שלמעלה שאם נתן מעות לחבירו למהות שכן ור"ל לחלק הסחורה או המעות שאם נתן מעות לחבירו למהות שכן ור"ל לחלק וכו' ונראה דוקא שלא שינה אבל אם שינה הכל לעצמו כאשר תראה בשליחות ח"ג' משמע מדבריו דאם לא שינה לא מהני' תנאה אפילו בפני ב"ד דהרי הוא בתחלה כתב דם הר"ק דם ל' דלא מהני' תנאה אפילו בפני ב"ד ועליהם הוסיף הוא דעתו בזה הוא אם לא שינה וכתב כאשר תראה בשליח' ובנתיב כ"ח חלק ה' בשליחות כתב אמר לשלוחו קנה לי חטים וקנה שעורים אם התירו לבעה"מ וזה אמר בפני עדים לעצמי אני קונה וכו' אם התירו והתירו לבעה"מ ודוקא כששינה דקניניהו בשנייה דאם לא שינה לא מהני' ליה תנאה בפני ב"ד וכל זה מיירי בשליחות כי למחית שכן כתבתי בשפתיו עכ"ל הנהגה לנו הרב ז"ל דעתו בפני מקומות אלו בדיון העסק והשליח דאם לא שינה לא מהני' ליה תנאה אפי' בפני ב"ד ה"ל מת מקום להגנה זו שהגיה מהר"ק ז"ל בדבריו והיכן מלא בדבריו דם ל' הכי דאפילו שינה מהגיה ליה תנאה בפני ב"ד ועוד ק"ל בדבריו שכתב וכל זה בשליחות כי למחית שכן כתבתי בשפתיו ומשמע מדבריו שיש לו ז"ל איזה חילוק בין השליח והמתעסק שכן כתבתי זה בשליחות ר"ל הדיון הוא דוקא בשליחות איתיה אבל המתעסק כבר כתבתי מהייה דינו בדיון השותפין והוא אינו כיו"ש במתעסק כתב כאן בשליחות וכשרי' שמדבריו אלה רצה מהר"ק ז"ל להני' בדבריו ולעשות חילוק בין השליח והמתעסק דבמתעסק לא תנאה ליה שום תנאה אפילו בפני ב"ד ובשליח מהני' ליה תנאה בפני ב"ד ולחלק החילוק שחילק הרב הגיונוקי ז"ל אך ראיתי דלכאורה תנאה אינו שיהיה מתרי' חפשי' חלא שהרי בנתיב ח' כתב כאשר תראה בשליחות דמשמע דשניהם שקולים לפניו במאזני' דקד ודינם שווים ועוד מו"ש בנתיב כ"ו ח"ה נראה שדעתו לחלק בהפך ממה שחילק הרב הגיונוקי ז"ל דהרי כתב שם הגותן מעות למחית שכן ליקח בהם שום סחורה ואמר לא לקחתי וכו' ואם יש עדים שלקח וכו' מוליאין ממנו בעל כרחו זה מיירי שקנה סח"מ דאם אמר נכס עדים לעצמי אני קונה נעשה גזלן על המעות והכל שלו וכו' משמע מדבריו אלה דאפילו לא שינה קנה כשזקפן עליו מדכתב הגותן מעות לסחורה ואמר לא לקחתי ר"ל הסחורה שאמר לו לקנות וזה אם יש עדים שלקח ר"ל הסחורה שאמר לו ועוד דלא כתב דוקא כששינה כתב בפני מקומות האחרים נראה דלא שהי' ליה קני' אלא שינה ושלח כתב ודוקא כששינה אבל אם לא שינה לא מהני' ממה שחילק הרב הגיונוקי ז"ל והדרא קופיה לרוביהם מנין מל מהר"ק ז"ל להגיה בדבריו שהיוון מהנתו דם ל' לר"י ז"ל שהביא עדין מהמתעסק דמהני' ליה תנאה בפני ב"ד משא"כ במתעסק ודוקא לומר דלפענן שינוי ס"ל דעדיף כח המתעסק ולפענן מתעסק ס"ל דעדיף כח השליח דזה דומה גדול ועוד ק"ל בדבריו ובנתיב

דברי
וכו'
ונר'
שינה
דרי'
ליקח
שלקח
ולעול
היה
שכר
שומר
כל
הם
דאם
זה
ז' ל'
דברי
בפני
בשליח
בשפת
מהר"ק
מכות
במקום
עדים
היעו
דאם
נה
הו
ע"י
היעו
הריוח
אחרת
בפני
זקפן
שאלה
נבוא
שאל
מתכוין
עשה
אי
שאל
דמות
אך
הגזו
גם
דמש
הוא
הר"ק
הר"ק
במקום
עדי'
שהו
תנאה
צ"ל
ועני'
אבל
דע
בזה
דבריו
לדבר
דרי'
כהה
לבעי'

דמתיב כ"ז נראה דמתעסק לא שאני ליה בין שינה ללא שינה
ובגין כדון המתעסק כחב דלא מהני ליה שום תנאה לא אש שינה
אבל אש לא שינה לא מהני ליה שום תנאה :

ונראה

לע"ד דכל מהי דתיבעא עד השתא לאו מילתא היא
ולעולם ר"ז ו"ל ס"ל דמתעסק נרדך שמי ואש לא
שינה לא מהני ליה תנאה כמ"ש בנתיב ח' על דברי הר"ק ו"ל מהי
דריקא בדבריו שכתב בכ"ז ל"ו דיוקא הוא דמ"ש הגות מוצת
ליקח בהם שום סחורה וכו' ואש יע עדים שלקח ומכר אינו ר"ל
שלקח הסחורה שגובה האל"ל לקח ומכר מה שגראה והוכס בעיניו
ולעולם כשינה ומה שלא כתב דוקא כשינה כמ"ש בנ"ח לאו קושיא
היא דמתאחר ספירא וגיבילת עתו שם למה לו לכתבו פסח אחת מה
שגבר כתבו במקום אחר ויחא לן למימר היולא לעשות דבריו
סותרין זה את זה ומה שכתב שם כמו שתמצא בשליחות לא קאי על
כל מ"ש לעיל בין אש שינה או לא שינה האלא קאי אלא על מ"ש
אש שינה והותירו היתירו לעצמו שהדין שזה במתעסק ובשליח
האש שינה וקפן בפני עדים נעשה וז"ל עליהם וקניניהו בשני ועל
זה כתב כאשר תמצא בשליחות וכו' בשליחות אמר"ש לא שינה ס"ל
ז"ל דיש הפרש ביניהם דמתעסק לא מהני ליה שום תנאה אפילו
בפני ב"ד אונס בשליח מהני ליה תנאה בפני ב"ד והוא ש"ס וכל זה
בשליחות ר"ל דמהני ליה תנאה בפני ב"ד כי למתאית שכר כתבתו
במתקין דשם כתב אפילו בפני ב"ד לא מהני ליה תנאה וזה הוכרח
מהר"ק ז"ל להביא בדבריו ולומר האל"ל בפני ב"ד וכוה ב"ד דבריו
מכונים מ"ש בנתיב ח' ע"מ ש"ס בכ"ח והגהת מהר"ק ז"ל כגוה
בזמן מה שעולה מדברי ר"ז ז"ל דאפילו וקפן עליו במלוה בפני
עדים לא קני אלא אש שינה אבל אש לא שינה לא קני * ודעת בעל
השט"ק ז"ל שכתב דבריו מהר"ק ז"ל סיון קפ"ג המורס מהם
האש נתן מנעות לשליח לקנות לו סחורה אש שינה השליח והרווח
בה הרווח לחמוע וטעמא דמילתא נראה עבדו לפי שהרווח בא
ע"ש שינה ע"י המשלח וע"י השינוי ששינה השליח ולכך חלקו וכו'
הרווח בשם ההגהות דאש שינה השליח וקפן עליו במלוה אפי' שלא
נפני עדים רק ביטו לבין עצמו קנה לעצמו אבל אש לא שינה אפילו
קפן בפני עדים לא קנה * והרמ"ה ז"ל שהביא דבריו הטור ז"ל
נראה דאפילו וקפן עליו במלוה בעינן דעת המוכר למו מקנה :

נמצינו

למדנו שדעוהו הפוסקים ז"ל בהאי דינא שניין דא
מן דא שדעת המור"ז ז"ל אש וקפן עליו במלוה אפי'
שלא בפני עדים ואפי' שלא שינה קנה לעצמו * והרמ"ה ז"ל
מתיבות כפי מה שהבין בדבריו מהר"ם ז"ל דאפי' וקפן בפני ב"ד לא
עשה ולא כלו' וכך היא הסכמת הר"ק ז"ל ובלאמת דעת הגי רבנותא
אי שאני ליה בין אש שינה ללא שינה לא בא מובאר בדבריה דאע"ב
דמחמת לעיל מדברי הרמ"ה ז"ל במקו' אחד משמע דלא שאני ליה
אך שיהיה לא בא הדבר מובאר בדבריו ומה גס שכתב בשלטי
הגמ"ר דשאני ליה להרמ"ה ז"ל והדבר שקול ויש פני' לכתו ולכתו
וגם בעל מתיבות לא נחבדר בדבריו אן אחת שמדברי בעל העיטור
דמשמע מזה דבעי שינוי וכח שבעל מתיבות מסכים לדבריו דגם
האז בעי שינוי אהל מדבריהם שכתב שבעל מתיבות מסכי' עם
הרמ"ה ז"ל יש פני' לכתו ולכתו והאי ספיקא ג"כ אית לן בדברי
הר"ק ז"ל ועם היות דלענן כ"ד לא נפקא לן מידי' כדי להתלמד
בזמן אחר אי כותב זה * ודעת הרש"ב ז"ל אש וקפן עליו בפני
עדי' קנה ואפי' לא שינה כמו שדייקנו בדבריו שכתב הה"מ וכמו
שהוכיח בתשובתו * ודעת המור"ז כל שלא שינה לא מהני ליה שום
תנאה אלא בפני ב"ד כפי מה שהגיה מהר"ק ז"ל בדבריו * ודעת
בעל העיטור אש שינה חולק עם בעה"מ ואש לא שינה הכל לבעה"מ
ודעת הגהות בעי שמי וקופסה אך הזקופה אפי' שלא בפני עדים
אבל אש לא שינה אפי' וקפן בפני עדים לא מהני * והרמ"ה ז"ל ס"ל
דבעינן דעת המור"ז למו יתבונן להקנות לו הש דעוהו הפוסקים ז"ל
בזמן דעוהו כפי מה שנתאם בדבריהם * אך יש להבין בדברי הגי
רבנותא דס"ל דלא קני אה"כ שני אפי' תחייב שך סוגיא בס' הגזול
לדבריהם דהרי אוקומה דאוקו' רבי זמנן להאיאמתיתא אליבא
דד"ה קמה וגם נכב' ואי דתיא חוכא דכני מערבא ומאחר דנקיטין
להאיא אוקומתא דשינוי לא קני דמסתמא דעתו דשליח לקנות
לבעה"מ אפי' בשינה כמו שהוכיח רב שמואל בקושיותיו והיא שעתה

א"כ מנין ליה להגי רבנותא לחלק בין שינה ללא שינה בשלמא להחיא
חילוקא אחרינא דוקפן עליו ללא וקפן אף ע"ב דלא נזכר דבר מזה
בגמרא תתיישב הסוגיא בנקל אבל לדעת הגי רבנותא אחרינא דס"ל
דאין קנה לא בשניו אף תתיישב הסוגיא דאיתוקמא כריה"ן
דס"ל דשינוי אינו קונה ואפילו שינה קנה בעה"מ * ובשלמא לדעת
העיטור והרמ"ה ז"ל אינו קשה כ"כ דאינהו לא תלו טעמיהו בשניו
ר"ל שקונה ממחמת השינוי אלא משום שהרווח בא על ידו בזה ששינה
ולא משום דשינוי קונה וכדמוכח מדברי הרמ"ה ז"ל שכתב העיטור
ז"ל ו"ל ויתאם בההיא דהמר"י בכתובות הוסיפו לו אחת יתירה
חולקים משום ברמא שלו הוכיחו לו והבא כמי וכו' עכשיו ששינה
הרי הוא גרם אוחו הרווח וכן המעות ברמנו לפיכך חולקין עכ"ל *
וגם היות דיש לדון על דבריו ז"ל דנראה דאין הגדון דומה לראיה
ובההיא כתוב במדכ"פ הגזול ז"ל כתב האלפסי ז"ל דלא אמור
ריה"ו וכו' עד וכן פסק ר"י ז"ל ולא דמיא לפלוגתא דר"י ור"י וסי'
דאש הוסיפו לו מנה יתירה דפרק אלמנה ניונת וכו' וכדי שלא
ללאת מן הכונה אין וקוס להאריך כאן משמע מדבריו דלאו משום
דקונה בשניו כדאמרן בעלמא שינוי קונה אלא משום שהוא ברמא
בההיא חומא * באופן דלבעל העיטור והרמ"ה ז"ל לא קשה למו
כ"כ אך להגהת רבנותא אחרינא נראה דלא מתיישב הסוגיא ומהגם
לדברי הרמ"ה ז"ל דבעי דעת המוכר קשה להלוס דבריו דהרי הך
מוכר דכני מערבא אודייתא דס"ל דבעינן דעת המוכר למו מתכוין
להקנות ולא עמדו דבריהם וכמ"ש הרמ"ה ז"ל בפסקיו בפני' וא"כ אך
תתיישב הסוגיא לדעתו ז"ל ע" :

הכלל

העולה מכל מה שכתבנו דכל אפי"ה שוין דלטענה
דקטעין ה"ר נתן יצ"ו שהסחורה אשר שלח הר' נסים
לעצמו היא קנויה ומתנתו וכה הר' נתן יצ"ו ולא מביעא לדעת
הרמב"ם ז"ל ולכל תמן דעמיה אלא אפילו לדעת המור"ס לפי שלא
וקפן עליו בעלוה ואש אמור יאמר עתה שוקפן אינו נאמן שכתב ידו
מכחשו שכתב להר' נתן שלא קנה במעותיו ולא מביעא ל"כ לדעת
הגי רבנותא דס"ל דאפילו שינה השליח לא קנה אלא אפי' ל"כ דס"ל
דאש שינה השליח קנה וכה הר' נתן מתרי טעמי חדא דאינו ס"ל
דאפילו שינה נרדך שיוקוף המעות במלוה משא"כ כדון דיקן * ועוד
שהוא לא שינה שהסחור' בעלמא שנעשה עליהם שליח לקנותם
קחאם לעצמו א"כ אש טענת הר' נתן יסנה במתיבות וכה הר'
נתן דבינו :

ואם

לסענה הב' שטוען אפילו לא יהיו הסחורות ששלח קניוס
ממעותיו מאחר שעכסם בידו בלי שום אונס והוא נושא
ומתן בהם מה שהרווח בהם יעלנו הר' נתן נראה ג"כ שהדין עמו
ואין בזה שום חשש רבית רק בהיתר נמור יעלנו ועם היות שכל
מ"ש לעיל בטענה הא' יספיק ג"כ לטענה הב' דמאחר שר' נסים
הוא שלוח של הר' נתן ומדין שליחות קא איתין עלה ולא מדין נפקד
שהנפקד הוא מי שהפקד בידו חבירו מעותיו לשומרו לו או שלחם
לו ע"י אחר להניחם בידו וכו' הנקרא נפקד' אך ל"ד לא שלח הר'
נתן מעותיו לר' נסים שיניחם אליו כדי שיהא נקרא נפקד' לא עשאו
שלא שיקנה לו בהם סחורה ולכן נקרא שליח וכבר כתבנו לעיל
דיעות הפוסקים ז"ל דאפילו שינה השליח וקנה סחורות אחרו' לא
קני בשניו ומאחר דלא קני בשניו כל הרווח שיעלה בהם הס למשלה
וא"כ רבי נסים זה שהוא נושא וכתן במעות הר' נתן אפי' שקנה
סחורות לא קניניהו בשניו וכל מה שמרווח בהם הוא למשלח אף ע"פ
שהוא מתכוין להרווח לעצמו לא מהני ליה לדעת הגהת רבנותא עד
שיוקוף עליו בעדים ולדעת הר"ק ז"ל והרמב"ם ז"ל שלשת
עמודי ההורא' אפילו וקפן בפני ב"ד לא מהני ליה ומה בלבד היה
די והותר לחייב את הר' נסים זה לתת כל הרווח שהרווח להר' נתן
ומה ששנינו המבטל כיסו של חבירו אין לו עליו אלא תרעומת וזהו
במקום שלא הרווח בו אלא הוא שמור ומונח אבל אש הוא מרווח בו
יעול הרווח בעל כרחו וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ו משותפין וזו
הגותן מעות לחבירו ליקח בהם וכו' ואש נודע שלקח ומכר
מוציאין ממונו בעל כרחו עכ"ל הרי פסק הרב ז"ל שבעה"מ יטול כל
הרווח א"כ מכל זה נראה פשוט דכל מה שיטול הר' נתן בהתר
במור נוסף זה אפי' אמור לפי שר' נסים דין שליח יש לו ולא דין נפקד
כמו שהוא בן האמת אך בשביל ששמעתי שהחכם הזה יצ"ו המור"ז
בידו ומעשים דבריו היה אמור שר' נסים דין נפקד יש לו ואינו חייב
ליתן כלום מהרווח לר' נתן וכל מה שנוטל ממנו רבית קפולה לזה
אפי'

לחלק
ול
אחד
קני
לכו
ש"ב
ול
הסכמת
ר"י ו"ל
דמחמת
ר"י ו"ל
משנה
קוף
עליו
הה
דמ"ו
גמ' דס"ל
פ"ג נראה
בה השליח
אין וקפן
י על דברי
כר"ל דאין
ב"ד זה הדין
נאום אחר
ל' מילתו
ד"ה לחלק
ד לא מהני
אשר תמצא
ללא אפילו
מהני תנא'
ס לא שינה
ליחות כהן
ועה"מ ואש
יזרו לעצמו
ליה תנאה
יו בשותפין
דין הסכמ
ד"ה"כ נתן
דבריו דס"ל
ק"ל בדברי
ד' דמשת
בן כתובות
למתעסק
במתעסק
ק"ל להגי'
אן לא מהני
בפני ב"ד
לכחורה
אשר תמצא
דינים שוין
ממה שחילק
שכר ליקח
לקח ומכר
אחר בפני
וב' השת
כתב הטור
לקנות וכה
כתב דוקא
אפי' ליה
לא שינה
יה זה בהם
המנין מל
ז"ל ששה"ש
במתעסק
ולענין חילוק
בדבריו
בנתיב

אני אומר דל מהכא דין שליח אלא אף דיהיבין ליה להאי אורבא
 מרבין טענהיה ודייבין ליה דין נפקד משא"כ האמת לכל הפחות
 צריך ליתן לה' נתן האוי מכל מה שהרויח במעותיו וזה כתבא מדברי
 המרדכי ו'ל מכוח תשובתו מאונו ע"כ שכתב ע"כ בפרק הגזול
 ו'ל ובתשובת רבינו האי גאון ו'ל מלאתי ו'ל המפקיד מעות אלא
 חבירו וכו' ואם הרויח בהם נותן לו חצי הרויח הרי שפסק הגאון ו'ל
 דאם הרויח בפקדון נותן לו מהלית הרויח ואין כאן חשש חיסור כמו
 שאמר המכס הזה י'ו ועוד לעיל כתב ו'ל מלאתי תשובה אחרת
 בפנינו חקק רחובן לשמעון וכו' והראוי מן השמים שמעון חייב
 לשלם לרחובן חלקו בריוח וכו' ועוד שפסקו הגאונים כמה שטינו
 המבטל כיסו של חבירו חין לו עליו אלא תרעומת וכו' במקום שאינו
 מרויח בו אבל אם הרויח בו חייב ליתן לו וכן הורה לנו רבינו אלעזר
 בה"ר יאודה וכו' אמנם כן הוא המבטל כיסו של חבירו והרויח בו
 שנותן הרויח לבעל המעות וכו' ונראה דגם פקדון נמי אם תובע
 פקדונו והלה מעבד ומרויח גם זה מבטל כיסו הוא וכו' הרי לדעת
 ר' האי ו'ל אפילו בפקדון אם הרויח יכול בעה"מ מחלית הרויח
 ודבריו ו'ל אפילו לא התרה בו שישלם לו מעותיו אלא שהפקיד' בידו
 והוא שלם בהם יד בלא רשותו וכן דעת בעל השם' האחר שהסכימו
 בה הגאונים דאפילו לא התרה בו המפקיד שלא יעבד מעותיו ח"כ
 גם אם כדון את ר' נסים כמו נפקד חייב ליתן לו מחלית הרויח
 מכל מה שהרויח במעותיו' גם כפי סברת המש"ב שהשיב לרבינו
 ההס"ר פשוט שזכינו לדון בנ"ד שאם נדון את ר' נסים לשלם כמו
 שהיה האמת ששלם לו הר' נתן מעותיו לקנות לו סחיה ולשולח
 לו עם הספינה הא' והוא עבד המעות אלא בלי שום חונס והרויח
 בהם חייב לתת לו הרויח שהרויח בהם לפי שבטל כיס חבירו והרויח
 בו כמו שסיים הרב המושב בכתב הרויח לבעה"מ כשנותנו מתחלה
 לקנות בו דבר להחיה כגדון דידן' ואם נדיננו בפקדון משאין כן
 האמת הרי כששלח הר' נתן מעותיו כתב לו שישלם עם הספינה
 הא' ח"כ הרי התרה בו שישלם לו מעותיו והוא עבד אלא וכאן
 הרב המושב דבפקדון ג'כ אם התרה בו חייב לתת לו חלקו וכתב
 מכל נד ומכל פנה זכינו לדון שכל מה שטבל ממנו הר' נתן הוא
 גוטל בהיתר ואין כאן שום חשש חיסור וכל זה אני כותב לדעת
 המכס י'ו שמדמהו לפקדון משא"כ האמת שאין כאן אלא דין שליח
 והייבוי נסים לתת לה' נתן כל הרויח שהרויח במעותיו ולא
 יתרוק רמיה בידו ופתו אשר חבל יקיאנה' וב'ד י'ו ברלוחם
 שנתעצמו שני האנשים האלו בעוונת מעלות קטנות ומרובות ואין
 מוכיח לה'דיק טענות הר' נתן ולא לסותרם' ועל הטענה הא' לא
 סומכו עליה וגם השכל מרחיקה קצת והוליר' נסים יוכל לישבע
 עליה דאפשר שלא יקנו הסחורות במעות הר' נתן אף לטענה
 השנייה ב'ד י'ו ידעו את האיש ואת שיחו שאינו אומד כ"כ שהיו
 בידו מעות הר' נתן ולא ישלם בהם יד דמטעם זה חייבו בגמ' בפר'
 המפקיד לנפקד שולחני באחריות המעות שפקדו בידו ומותרין
 ואפילו שלם בהם יד והחזירם למקומם משום דאין מתרמי ליה זבי'
 שולחן יד בהם ואפילו בעל הבית פסק מהרש"ם ו'ל בתשובה סימן
 שבעל הבית בוטח הזה דייקן ליה כשולחני לפי שרוב בעלי בתי' בוטח
 הזה נושאים ונותנים ומהגם ר' נסים זה דכלהו א תנהו ביה סוחר
 ושולחני ואינו אומר בנכסים דלאמר איפשר שלא שלם בהם יד
 האלהים אילו התרה יהושע לא משחיתן ביה דדברי רבותינו קבלה
 דאמר השולחני שולח יד במעות המופקדים בידו ובעל הבית בוטח
 הזה דין שולחני יש לו ומסתמא הוא נושא ונותן ומרויח בהם ועל
 טענה זו סמכו ב'ד י'ו שלא יוכל ר' נסים לישבע שלא נשא ונתן
 בהם אלא לררו והגיסם בפקדן זוי' דלא גברא דדינא דאבמיר
 ולבנו יחשוב שאין בכך כלום ומה שמרויח לעצמו הוא מרויח ולא
 ידע דלא אועיל לו כלום דל' בפני עדים לעצמי אני מרויח ועל כי
 האי נושא אמרו ר' חין לדיון אלא מה שעיניו רואות ובכמה
 דוכתי איתא דדיין באומדנה ומהגם באומדנה דמוכח דמוחזק הוא
 האי גברא בכל כי האי גוונא ומהגם שהיה בין הר' נתן ורבי נסים
 כמה חשבונות אחרים והפרשים וכו' לברר וללבן חשבונות' ולהשקט
 הריב הסכימו לפשר ביניהם ולהודיע ולהודיע שדבר' ה' היה כפי
 ב'ד י'ו יש אלהים שופטים בארץ ולא כמו שעלה בדעת המכס הזה
 שאורה לדעת שלא נחשבו בעיניו אפילו כרועי בקר' אומר למע"ת
 שאם בוא יבוא זה האיש לפני מע"ת וישבע שבועה כדון וכשורה
 שמים שהגיעו לידו מעות הר' נתן קנה הסחורות ששלם לו והשאר

שאלה ב

בידו לררו והגיסם בפקדן זוי' ולא שלם יד בהם בשום אופן לא בחו"מ
 הלוואה ולא בעסק ולא בשותפות רק נשארנו נרויחם ומונחם ע"כ
 שדע שלקח הר' נתן כאן מעותיו גם אכחו נכריה הר' נתן להחזיר
 מה שלקח ונתנה הדור אחסו ראו על מה חרד אלינו החברות האמת
 המכס הזה ונתן אלבע בין שני החמה הרעה הזאת וכבר כתבתי ח"כ
 חפזן לרבי עמו שמואל ח'ו נכ"ה לנבוע וחס ליה לזרעא דאש' לחלל
 יקר תפארת הצורה ולזה אני תומך פ"ך השתיקה בידו ואהיה מן
 הנעלבים כי הגידו לי מגידי אמת שכל יעשו וחטאו לא היה רק
 לנגדי ולהתכבד בקלוקי היתה כונתו ולזה כנכסתי בעיני הקונה
 וה' יכפר בעד כה דברי הגרוע לעבוד עבודת מש"כ עבדי הר' המשבי
 שמו מעשה דל שלמה נחר ט"ט:

לפלא חריפה תורה נחיה
 התורה והאדם אחיו יקרא
 התם הגכון כה"ר שמואל

לבית חזן נר'ו' אהדש' ושלם כל החצרים ישמרכם שומר האמת
 לעולם יחזיק במעוזכם וירחיב גבולכם בתורה ובמצוות' פתח
 דברך החיר' אל עבר פני שומתי שמהה גדול' בסוב מצב ברחובות'
 כן יתמיד האל שלות חדות מעוזכם ישמרכם יולרכם יעורכם על
 דבר כ"ש' ונגניי מוכן ומזומן לכל אשר ידמוון פני פנינו מעב'ת'
 אף לדבר הזה יסלח לי כ"כ שאני יודע ידיעה תמה ש"ל כלם
 חכמים ונכונים ויש יוש אהבם בעלי סברה ישרה ובקראות וספתי
 הפוסקים הלא הנה חתומי' באורחותיהם ואין התם צרכין לומר
 ומהגם למי שאינו יודע לשאל וכו' להשיב בדני ממונות אשר הם
 כהררים החלשים בשערה ודיני נחלות שבמה וכמה קשה להשיב
 הנחלה ומעליה כלהתא' בפר' י' ובכתובות פ' אף על פי ובמ"ט
 הרמב"ם ו'ל פכ"ו מ"ה' נחלות וגם די' קידושין אשר הם נושא
 חומר ואין תיקון ליעותו ויתא' בפ"ק דקדושין כל מי שאינו יודע
 בטיב גטין וקדושין אל יחל לו בעסק בהן ולזה יתירו פעמי שומתי
 כי אמרתי אולי מקרה הוא ואפשר שנתברר הדברים בינינו כ'ך
 ראיתי כתב אחד מיומתי שבעט והוא קורא עלי תגר למה לא
 חשתי והתמהמתי מלהשיב לכ"כ וכמעט שהבנתי מתוך דבריו
 שאין אני משגיח על דבריהם ואין אני מעריך אותם ולא כן אני
 עומדי ולבדי לא כן יחשוב לכן דחקתי עצמי וכנכסתי לפני מוחותי
 וכפטיתי להרים דגל מהמרכם עם היות שדבות אמתו נאמר
 לא נעלם מכת' החולה לאל החלה פניו אשאלה ממנו מענה לשון'
כתבת ו'ל רחובן נלכ'ע וחלי'ש והגיסו אחריו שני בני' קטנים
 ובאיתו מוטל על ערש דיו המזין עדים וסדר דבריו
 לפניהם בחזון מיושב בדעתו וזהו מחמת מיתה ואמר אני מניח
 מנכסי לשמעון וכו' ומה סך ידוע להיות שעשו ענייניהם
 חסדים ואני רואה שהשעה דחוקה להם ביותר אני מניח לל' לל'
 מהם ברצון נפשי סך כך וכך מנכסיו ושאר כל נכסי שיש לי בכל מקו'
 בין הנכסים שיש לי ביד יאודה אחי בין הנכסים שיש לי בכל מקום
 מקרקעי ומנטללי יטלו אותם שני בני במתנה במונה שזה בשום
 ואם ח'ו יפטר א' מהם יטול אותם אחיו השאר במתנה ואם יהיה
 עוני גדול מנשוא ויפטר גם אחיו השני שאריו כל נכסי יאודה
 אחי ולהיות שראובן הוא ת"ח קצת אחד מהיושבים לפניו ואל' למה
 אתה נותן לבניך במתנה והלה הם יורשים אותך מדון ירושה ענהו
 ראובן וא"ל אני יודע מה שאני עושה וחזר ואמר לעדים הסוד
 בדברי שאין אני מניח שום דבר לפני מדן' ירושה אלא מדון מתנה
 כמו שאמרתי במתנה גמורה ככל הזק ותוקף המתנה וכל פרי
 דיני המתנה וילאו האנשים היושבים לפניו ולא נאשר רק העדים
 והאיש אשר שאל לו למה הוא נותן במתנה וחזר ושאל לו בחיך
 תודיעני סוף דעתך בזה שצריך אני להתלמד בזה ואז אל' אני אומר
 לך אילו אני מניח לבני בתורת ירושה אס ח'ו יפטר בני יבואו אחי
 ויירשנו נכסי ואתם ידעתם כמה רעות גמלוני ונתת שנתתי להם
 בתורת מתנה אס ח'ו יפטר לא ירשו אחי שכך היא שורת הדיון וחזר
 ואמר ג'כ לעדים הסוד במונה גמורה ובפטר ראובן מתוך חלוני ובמתנה
 לבני נכסי אלא במתנה גמורה ובפטר ראובן מתוך חלוני ובמתנה
 הלוואה ככל הכו'ל אף הדברים שאמר לשאל שפירש לו סוף דעתו
 בסוף לא נכתבו בלוואה אף העדים מעידים ע"פ שך ביאר דברו
 ראובן ובעיני לא האריכו ימים אחר אביהם ובתוך ג' חדשים מתו
 גם שניהם ויאודה הגובר שהוא אחי ראובן מאמנו כשמעו שמתו
 הבנים

הכלים הם ובהן המקום אשר היה שם שהיה במדינה אחרת והוא
 הולך להחזיק בנכסי ראובן הנשאר מלבד מה שיש בידו כבר
 הנכסי ראובן ואחרי ראובן מאביו שהם היורשים האחרים אומרים
 עליהם משפט הירושה ולא ליאודה שהיא אחיו מאמו וגם אומרים
 שאין לשמעון ולוי שום זכות במה שהניח להם ראובן ועדיין נכסי
 ראובן תלויים ועומדים ולא הוקז בהם שום א' משתי הכחות לבד
 מה שהיה ביד יאודה מקודם ויש אללינו ת"ח מיוזרים והורה הדין
 שאין ליאודה שום זכות בנכסי רבי ראובן לפי שלא נתן לו בלשון
 מתנה רק אמר ישארו ליאודה ולשון זה הוא לשון ירושה ויאודה הנו'
 חמו ראוי לירשו שהוא אחיו מאמו והלאה הדין בהרמב"ם ז"ל
 בלשון ירושה למי שאינו ראוי לירשו אינו מועיל וגם על שמעון ולוי
 אמר ומאחר שלא נתן להם בלשון מתנה אינו כלום והנחנו לה דע
 מה נעשה וסדרנו דברינו לפני הארון להורות לנו הדרך אשר נעלה
 בה ונאמר שכלנו במה שגראה לארון ומפיך אנו חיים שקך קבלו
 פליטה שתי הכחות שאחרי דברך לא ישנו לכן בבטן במטן מהארון
 שחשבתך מהרה תנחמו עכ"ל :

תשובה

לכאורה היה נראה שאין ליאודה
 הגזכר שום חלק ונחל' בנכסי ראובן
 ונדקו דברי הגמורה נר"ו מאחר
 שהיא אחי ראובן מאמו אינו ראוי לירשו
 אמר רחמנא א"כ מאחר שאינו ראוי לירשו כל
 שלא נתן לו בלשון מתנה אין מועיל לו כלום
 ונשארו הנכסי היורשים האחרים
 והכי תנן בפרק יש נוהלין האומר חיים פלוני ירשני
 במקום שיש בתו מירשני במקום שיש בן לא
 אמר כלום ר"ן ברקא אומר לא אמר על מי
 שראוי לירשו דבריו קיימים ואפסיקא הלכתא
 הני וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"כ מהלכות נחלות
 וכ"כ הטור ז"ל ב"מ סי' קפ"ח וזוהי הסכימו
 כל האחרונים ז"ל לבד זה מצאנו ראוי
 נכתב מהר"ק ז"ל סי' רנ"ב וז"ל כתב ר"י
 בכתב ט"ו כתב הרמב"ן ז"ל בכתב ירושה
 נוטלן משום מתנה וז"ל ונראה שפשוט
 שהרמב"ן ז"ל יחד בסברא זו דלא איכא מי
 שמתכוין לדעתו לא הו"ל לומר ר"ק ז"ל
 לישתוק מהעלותו על ספר הדין
 נגד כל הפוסקים אמנם אם נתן לו בלשון
 מתנה יועיל לו לפי אינו ראוי לירשו וכן
 פסק הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר וכן הו"ל
 בסו"ט הכו"ה והרא"ש ז"ל בכתב בתשובה
 כולל פ"ד שאין לשון מועיל למי
 שאינו ראוי לירשו רק אם הוא נתן בלשון
 מתנה וזהו הסכימו כל האחרונים א"כ
 ב"ד שיאודה אינו ראוי לירשו והרי הוא
 נאש כגרי וראובן לא נתן לו בלשון מתנה
 נראה לו ש"נדקו דברי הגמורה י"ו שאין לו זכות בנכסי ראובן :

אינרא

שיש מקום לאומר שיאמר שהלשון שאינו מועיל הנ'
 בגמרא ובפוסקים הוא לשון ירושה בפירוש אמנם
 נראה שיש לאמר ראובן יאודה ירשני רק אמר ישארו ליאודה הרי
 לאמר לשון ירושה אף על פי שב"כ לא אמר לשון מתנה אך שיהיה
 נאמר הדבר בספק לזה י"ל שאם אין ליאודה טעם אחר לזכות
 בנכסי ראובן לבד בטעם זה נ"כ שהוא טעם תלוש המזכיר רפה הדי'
 מתק הדרכה לפי שיש לנו כלל גדול מדברי האחרונים שכל ספק
 נאשל בדברי הנותן על מקבלי המתנה מוטל לכרד הספק הוא
 לפי שהנכסים מעת מיתת המוריש הם בחזקת היורשים ומקבלי
 המתנה באים להוציא מחזקתם א"כ עליהם מוטל להביא ראיה א"כ
 טעם גרע כזה לא מצינן להעבירי אחסנתא דאורייתא דכל
 תדק דמצינן למיעבד להחזיק היורשים בנכסי מורישן עבדי ולא
 לעבדו ירושה דאורייתא בטעם גרוע כזה א"כ מכל זה היה
 נראה שפשוט דאין ליאודה חלק ונחלה בנכסי ראובן ונדקו דברי
 הגמורה י"ו א"כ חבל בד מעינין בה שפיר אשכחן דיש ליאודה זה
 חלק ונחלה בנכסי ראובן והן לו יהי שמה שאמר ראובן ישארו
 ליאודה הוא לשון ירושה בפירוש וכאלו אמר ירש יאודה כל נכסי אחר
 מיתת בני אפילו הכי נלע"ד שזכה יאודה בדיו :

הראיה

לזה דתנן התם בפ"י' המתלק נכסיו לבניו על
 פיוריבה לאחד ומיעט לאחד והטעם להם את
 הגזר דבריו קיימין ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום כתב בין
 המחילה בין באמצע בין בסוף משום מתנה דבריו קיימין ובגמרא
 ה"ו דמי מתנה בתחילה וכו' ודוקא אדם אחד ושדה אחת אבל שדה
 ומתני בני אדם שתי שדות ואדם אחד לא וכו' שתי שדות לשני
 בלשון

והשתא נידון ונאמר בנדון זה ומה התם דאיכא מתנה
 לריעותא דאמר נכסי לך שלא אמר לשון מתנה
 בפירש אלא שאנו מפרשים דבריו ונאמר ר"ל נתונים לך וגם אמר
 לשני בלשון ירושה כנזכר בפ"י בלשון הברייתא ואחר כך ירש פלוני
 ואפ"ה אמר' אם היו דבריו האחרונים תכ"ד הראשונים קנה שני
 מה ששייר ראשון כד' דאיכא תרתי לסיבותא דלראשון אמר לשון
 מתנה בפירש כנזכר בלשון הגלוייה שאמר ישלבו במתנה גמורה
 שלשון זה נקרא מתנה בפיר' כו"ש הריב"ש ז"ל בתשובה סי' ת"ס
 בשם הרמב"ן והרשב"א ז"ל ואינה נקראת מתנה סתם ככל שאר
 ישיני למתנה וגם לשני לא אמר לשון ירושה בפירש אע"פ שלשון
 ישארו"ג' משמעו לשון ירושה שאין אנו דנים לשון מתנה אלא
 כהני לישני דנאמר בגמרא כגון יחזיק ויקנה ויטול ויחלוק וכו' וכל
 שאר הלשונות אפילו מאי דסלקו בגמרא בתיקו דיינין בהו לשון
 ירושה ח"ך שיהיה לא אמר לשון ירושה בפירש כ"ש דנימא דלשון
 מתנה בפירש שאמר לראשון דמהני בלשון ישארו דשני שלא אמר
 לשון ירושה בפירש ובנדון זה ב"כ היה תכ"ד שאע"פ שהאריך המגו'
 בלשון

לא תמוי
 חיים פד
 לחזור
 דה היות
 דתתי את
 זכא לתת
 אהיה מן
 היה רק
 הקורה
 המושגי
 אזה נהיה
 יצו יקנה
 ד' שמואל
 נר היות
 ברייתא
 זכרם על
 י מועלת
 ל' כלום
 וספרי
 ל' תודיע
 ו אהיה
 להעביר
 פי' וכו'
 יס גוף
 יצו ודע
 י משפטי
 יעביד
 למה לא
 דבריו
 קו אנו
 יחזיקו
 יו כאשר
 ה לשון
 י' קנינים
 דר דבריו
 אנו מניח
 עניינים
 וכלל א'
 כל מתן'
 כל מקום
 וזה בשוה
 אם היה
 י ליאודה
 א' למה
 שה ענה
 והיה
 ו מתנה
 כל פרטי
 העדים
 ו בחיך
 כי אומר
 יצו את
 יו להם
 יו ומוזר
 יו מיתת
 בכתבה
 דעתו
 דברו
 ש מתו
 שמתו

אחרים שמגלה דעתו בהם שמ'ס לא משום ירושה וכו' כוונתו על
ההפסקה או א"ל להזכיר ההפסקה מאחר שגילה דעתו שכוונתו
במ'ס לא משום ירושה שעל ההפסקה נכתוב וז"ל הר"ב שם
במשפחה סי' קס"ח דף לדעת הרמ"ב ז"ל כותב נכסיו לראוי
לירשו נר"ך שיזכיר הלשון האו"כדי שיזכר שעל ההפסקה הוא מכין
שם על כוונתו לבר היינו סומכים הרי כל האומר ואחר כך כבר אנו
רואים שכוונתו להפסיקה אלא שאין סומכין על הסוגיה לבר ומה
שכתוב בנ"והא זו אין נראה כלל שעל ההפסק' הוא מכין אלא שלא
יכול הבן לתבוע משום ירושה עכ"ל. דוק והבן בדברי הר"ב ז"ל
חלה וסוף שאמר שעל ההפסקה הוא מכין כי מה לו לבר לכוונתו
דאי חיתא עסובר הרב שלהרמ"ב ז"ל לר"ך דוקא שיזכיר ההפסקה
ולא די לו בדברים המורים על ההפסקה לא היה לר"ב ז"ל לא אלא
שלא נזכר בה לשון הפסקה לא שיאמר שעל ההפסקה הוא מכין אלא
שלע"ן שסובר הר"ב ש' דלהרמ"ב ז"ל לאו דוקא שג"ך לזכור
הפסקה בפי' אלא אם אמר שאמר לא משום ירושה אני נותן לך
אלא במתנה אמר דברים אחרים שמגלה דעתו בהם שכוונתו
בדבריו הראשונים הוא על ההפסקה הרי זה כמי שהזכיר ההפסקה
בפי' ור"ך אני להתלמד בדברי הר"ב ז"ל שכתב אלא שלא יוכל הבן
לתבוע משום ירושה או משום מתנה והלאה אין בין לשון ירושה ללשון
מתנה אלא ענין זה של ההפסקה כמ"ס המ"מ ז"ל בפי' מה' זכ"ה
שכתבנו לשונו לעיל שכתב ופי"ב יתבאר החילוק שבין לשון
ירוש' ללשון מתנה ומתבאר בפי"ב שהחילוק שיש ביניהם הוא ששם
אמר משום ירושה אין לה הפסק ואם אמר משום מתנה יש לה
הפסק. גם מ"ס הרי האומר ואחר כך כבר אנו רואים שכוונתו
להפסיקה אין משום הברעה דהתם אמר' לפי שהוא רוצה לתת גם
לשני לא יפסק ליה לתת בלי שיאמר ואחר כך לפלוני ולא שייך שם
ענין ההפסקה לו שכוונתו להפסיקה אלא לתת לראשון וגם לתת
לשני אחר הראשון ולפי שרצה לתת בחייו גם לשני אמר ואחר כך
אע"פ שם בדבריו אלה מכין להפסיקה מהראשון עיקר דבר
וכוונתו לתת בחייו גם לשני וההפסקה נון הראשון אח"כ מומילא
ומתניחו לשני אמנם נמי שנתן כל נכסיו לאחד כוונתו לתת לאחד
בחייו ואמר ואחר כך לפלוני שהשלים כוונתו שרצה לתת גם לשני
ואמר לא משום ירושה אני נותן לך ששיטתו דאי אין כוונתו
בדבריו אלא להאמינם אלא לענין ההפסקה שם לתת גם לשני
הרי כבר אמר ואחר כך לפלוני ולמה יחזור ויאמר לא משום ירושה
אני נותן לך אם כדי שלא יתבוע משום ירושה אלא משום מתנה לבני
התובע ראשון מהאיכפת ליה אם יתבוע משום ירושה או משום מתנה
הלא בין משום ירושה בין משום מתנה הוא מוטלן לעצמו ואין חילוק
ביניהם אלא לבני יורשיו ששם נוטלין משום ירוש' יורשיו יורשים
אותו ואם משום מתנה נוטלין השני אחריו באופן שר"ך להתלמד
בדברי הר"ב ז"ל וכעת אין פנאי לזה. ואחזור לכ"ד נלע"ד שאף
לדברי הר"ב ז"ל שסובר בדברי הרמ"ב ז"ל שר"ך הנותן לפרש
דבריו שכוונתו להפסיקה בפי' לר"ך ביאר דרובן כוונתו ודעתו שה'
תפסיקה ומכללל חיתורו ופי' איתמר שכתב אלא אמר לראש אשר
שאל לו למה אתה מניח לבניך במתנה השיבו אני יודע מה שאני
עושה הורה בדבריו אלה שלא יאזו דבריו מפני על לך הקרי
וההודמן אלא ככוונה מכוונת ממונו ומה גם היותו ח"מ כמו שכתבת
ודינא הרמ"ב ז"ל הוא במירוסביר ואמר לעדים הזהירו בדברי שאין
אני מניח לבני משום ירושה אלא במתנה ר"ל דברי אלה הם לתכלית
כוונתי והוסף עוד לו' ככל חוקך ותוקף המתנה הגם שאיפשר
לפרש דבריו אלה כהני שופרי דלישני דכתבי בשטר' כדי שתהיה
מתנתו מתנה חוקה בלי מי שימנע עליה שום ערעור א"כ למה חזר
ואמר וכל פרטי דיגי המתנה אלא שזה מורה באצבע לברר דבריו
שאמר אני יודע מה שאני עושה שכוונתו להפסיק הידועה מיושע
בניו אחרים וזהו אמר לא משום ירושה אני נותן לבני ובפי' ג"כ
איתמר שהרי כשומר השואל וא"ל תודיעני סוף דעתך בזה ופ"ו לו
כוונתו בפי' וא"ל אילו אני מניח לבני בלשון ירושה אם ח'ויפטר
הבנים יבואו אחושהם יורשים אותם מן הדין ויירשו כל הכססים
הרי ביאר ופי' כוונתו שמה שאינו מניח משום ירושה מפני שירשה
אין לה הפסק ויבואו אחיו וירשו הבנים ונתן טעם לדבריו ואמר
ואתם ידעתם מה עשו לי כנראה כי רעה גמלהו ולא הספיק לו
לכאשר שהירשה אין לה הפסק אלא שם פי' העשם שהוא נתן להם
במתנה

וא"ל מן האחרונים חולקים כשיאמר בלשון מתנה בפירוש לומר
שם לה הפסק עכ"ל. הך חזיה שהמ"מ ז"ל בשני מקומות הביא
שני הדיעות ולא הכריע בדבריו בכל מקום שהוא מכריע בדברי הרב
ז"ל כותב ויעיקר נראה שלא הסכים לדעתו גם מ"ס פ"ט ושם
כתב המתנה ולא כתב רבינו כדרכו כנראה ג"כ שלא הסכים לדעתו
בפי' הר"ב ז"ל על כוונתו בזה וז"ל וכבר אתה רואה שהמ"מ ז"ל
לא שכתב דעתו בזה ולא הזכירו בלשון רבינו כדרכו רק אחר שזה
הדין המתנה לקושיא הרי'. הך רואה שמה שזכירו בלשון
המתנה כתב הר"ב ז"ל שבו הורה שאינו מסכים לדעתו * כנראה
שה"ן והר"ש והר"י ז"ל אול בשטיה חלה וגם המ"מ ז"ל נראה קצת
דומה כותביהו שם אמר בלשון מתנה חפי' היה הראשון ראוי
לירשו קנה שני מה ששייר א' וכן דעת הגאון בעל המפה והגאון
בעל הבלבוס ז"ל מתנה א"כ בל" שראובן נתן לבניו בלשון מתנ' בפי'
אע"פ ששם קודמי' בירשחו לכל אדם זכה יאודה כמה ששיירו
הבנים לדעת כל בני רבותא הזכיר ולכל הפחות וכל להחזיק
במה שמתת ידו ויאמר קים לי כותביהו:

אמנם

אמר אשר ראוי שהגאונים ז"ל ומכלל הר"ף ז"ל
אשר דבריו דברי קבלה וכתב מהר"ק ז"ל שורש ק"ח
מכנהו לפסוק הלכה כהר"ף במקום שאין התוספות חולקים עליו
והדין זה לא חזינו שהתוספות חלקו עליו ומה גם שהרמב"ם ז"ל
אמר דבר תוספות ישראל תמורה וממערב סומכים על הוראתו
בדברי תמונות אויל בשטות הגאונים ז"ל וכתב בביתור של מתנה
למי שהוא ראוי לירשו אינה אלא ירושה וכן הר"ב ז"ל בתשוב' סימן
ק"ח הסכים לדעת הגאונים וכן מורינו הר"ן הרשב"ן ז"ל בתשו'
ה' ק"ח ומי הא זה ואיזה הוא אשר לו עינים לראות ויראה דברי
הגאונים האדירי' האלה ויפסקו הדין נד דעתם שפי' היו דבריה
למי שאינו ממונ מתנתק היורשים היה לנו לחוש בסברתם ומה גם
לחזיק היורשים בנכסי מורישן ושלא להעביר הנחלה מבעליה לחנם
כד משייך שפיר בנ"והא זו דל' תשכתן שאפילו לדעת הרמב"ם ז"ל
לכל מאן דלזיל בשמתיה זכה יאודה בדינו שהרי כתב בפי' כ"מ
גמ' ז"ל ש' מ' שאמר נכסיו לך ואחר כך לפלוני והיה הא' ראוי לירשו
והיה האומר לא משום ירושה אני נותן לך שאין לה הפסק אלא במתנ'
הרי הפסקתיה קנה השני מה ששייר אחד עכ"ל. הרי הרב ז"ל
שהק' בשטות הגאונים ז"ל כמ"ס המ"מ ז"ל בפ"ט מהלכות זכ"ה
דעת הרב ז"ל דעת הראב"ד והגאונים ז"ל שאפילו נתן בלשון
מתנה למי שהוא ראוי לירשו אין לה הפסק כתב שם פירש ואמר
לא משום ירושה אני נותן אלא במתנה קנה השני. וכ"כ הרי פירש
הר"ן ואמר אין אני מניח לבני שום דבר משום ירושה אלא במתנה
גמורה א"כ לא מבעי' לדעת הר"ן והר"ש והר"י ז"ל ולכל מאן דלזיל
במתניהו עזבה יאודה דבריו אלא גם לדעת הרמב"ם ז"ל וכל מאן
דעמיה זכה יאודה שהרי פירש ואמר לא משום ירושה אלא
במתנה גמורה:

ואמר והלא הלשון שכתב הרמב"ם ז"ל שיעיל הוא שיאמר לא

משום ירושה שאין לה הפסק אלא במתנה והרי הפסקת'
משום מדבריו שר"ך להזכיר ההפסקה פירש משא"כ בפי' שלא
מנה ההפסקה. הן אמת שהמ"מ ז"ל כשפירש דברי הרב ז"ל לא
הזכיר ההפסקה ש"כ ותירך רבינו שאף על פי שלמי שראוי לירשו
המתנה כירוש' כשאמר לא משום ירושה אלא משום מתנה פירש
וא"ל י' לה הפסק עכ"ל. הרי הנראה מדבריו שלא דוקא שר"ך
להזכיר ההפסקה רק לבר אם אמר לא משום ירושה אלא משום
מתנה דאי שבלשון זה יש לה הפסק ולא יעטרך להזכיר ההפסקה.
אבל נראה ש' להר"ב ז"ל שכתובה שרצה השואל להבין הבנה זו
בדברי הרמב"ם ז"ל הר"ב ז"ל לא נחה דעתו בזה אע"פ שהשואל
לא הבין זה בדברי הר"ם ז"ל מדברי המ"מ ז"ל כמ"ס א"ך שיהי' רצה
להבין זה בדברי הר"ם ז"ל והר"ב ז"ל לא הסכים להבין זה בדברי
הרב ז"ל ואם הר"ב ז"ל לא נחה דעתו להבין זה בדברי הרב ז"ל
ונראה שעמד ג"כ על דברי המ"מ ז"ל מי הוא זה אשר ימלאנו לפי
הבין בדברי הרב ז"ל מה שלא הבין הר"ב ז"ל אמנם כדדייקקן
שפיר לשון הר"ב ז"ל נראה שהבין בדברי הר"ם ז"ל שמה שזכר
בדברי הרמב"ם ז"ל לשון הפסקה הוא כדי לגלות דעת הגאון ש' ש'
לא משום ירושה אני נותן אלא משום מתנה להורות שעל ההפסקה
הוא מכין למה זכר הרב ז"ל לשון ההפסקה אבל אם הנותן אחר
שאמר לא משום ירושה אני נותן אלא במתנה הוסיף ואמר דברים

ירוש' או דמינה
ר"ך לפלוני
ז"ל אלא
אף המתנה
על ד' חת"ס
תב לירוש'
בין מלמעט'
שחזר רחמי
אבל רובן
וירכל חת"ס
לה הפסק
היו מילתא
י' בן ברוקא
יקו א' א' ב'
הק א' ל' רצה
ה הפסק
בדא כותיה
זכריה נכסי
למי ירושה
לחבר חת"ס
עבד רצה
א' חת"ס
ז"ל שר"ך ז"ל
אין לפני
ביכלו' אלא
והק על פי
ותן מתנה
בל אס היה
סיד ירושה
ז"ל והלכה
לפי ירושה
ע"ו וקודמן
ע"פ שנתן
נכסי ראובן
וייתא מה'
ו שקל לבני
ד' חת"ס
י' חת"ס
י' שכתב'
יה' דייט'
מתמן להם
אחז לאמר
וס למה אין
אין לירוש'
תירוש'
ר"ך ה' ז"ל
ראשון שהיה
א' דאין לשני
ב' דתמרי'
ירוש' נתבון
לשון מתנה
האומר תם
הר"ה ז"ל
נתב' מכוון
לירוש' וי'
נתוני לך
אין חילוק
רב לשון אמר
ירבלוס וכו'
אין לפני שראו'
ק' וכו' דשם
ז"ל

הכל אלו הוה כתוב בואה לא משום ירושה וכו' שהוה הדין האחר
 על הר"ס וז' הפסד היה מסכים לדברי הרב וז' למועשה כדעת
 הר"ס וז' הפסד על פי שנים בדיון וז' כתב חזן דיון נכון אפשר שלהלכה
 חזר כן והלוי היה בשאל עליו לא היה פוסק הדין נגד סברת הר"ס
 ז' כמו שכתבנו ומה גם אחר שכתבנו דברי הר"ס בן הרשב"א ז' שכתב
 בפ"י שהוא מסכים לדעת הרמ"ם ז' וז' פקידור אבל כל שנתן
 נכסיו לראוי לירשו בין בלשון ירושה בין בלשון מתנה אין לה הפסק
 וכן הסכימו רוב הפוסקים ז' ואין לה הפסק בשום נד אם לא
 שיחזיר ככה אני גותן לראשון משום מתנה ולא משום ירושה אבל
 אם אמנם לא פי' ככה בפ"י מחזיר לראשון מתנה לירש הוי ירושה
 וירושה אין לה העסק אין בדבריו כלום לעקור נחלה דלא יתיארה הלא
 בדברים מצוררים שהיא מתנה ולא ירושה וכו' הר"ס ז' וז' ש"מ
 שאמר נכסיך לחזקתך לפלוני והיא ה' ראוי לירש פי' שיש ואמר
 לא משום ירושה וכו' הר"י שהרב ז' הסכים לדעת הרמ"ם ז' וז'
 בזה שפי' ואמר לא משום ירושה וכו' וגם הראה דברי הרב בזה
 וירושה שאינו מצריך לנותן שיוכר ההפסקה שהרי כתב אם לא
 שיחזיר ככה אני גותן לראשון משום מתנה ולא משום ירושה ולא
 חזר הרב ז' ההפסקה נ' שדעתו שצדמו' לא משום ירושה הלא
 משום מתנה לבד אף על פי שלא חזר גותן ההפסקה בפ"י בזה
 שאמר לא משום ירושה הלא משום מתנה בזה הפסיקה והיא כוללת
 תחת ז' שלא חזר הוא ג' בפירושו על דברי הר"ס ז' ההפסקה
 כג"ל ז' נקטין השתא שר' בש ז' יחד בסברא זו שזכר שפי'
 אמר לא משום ירושה הלא משום מתנה דאין לשני כלום ועו' סמכתי
 ומה יד יאודה על העלוונה ויטול החזי לבדו ואם מה שהוא תחת
 ודיו ומה מחזיר ג' וכה זו ומה שזכו יורשים יתנו לשמעון
 ולוי מתנתם ומה ששאר קן רב קן מעט אם יקחוהו בחלקם ובה
 יעלה ודי חובת כל הפוסקים ז' ולא יכלמו היורשים מכל וכל ולא
 יטעו ונקבלי האמתה ומתחילת דעת הנותן בקבר ואיש על מקומו יבוא
 בשלום. הנלע"ד כתבתי :

שאלה ג

אמרנו שני בני קטנים ותכף אחד פטירתו נפטרה מהם ואחר
 מה נפטרה הב' ובעת פטירתו נתן כל הנכסים שהניח אביו לאמו
 שנתנה לבד חלק א' שהיה לאביו בשדה אחד הגיה לירושיו כדי
 שלא להעביר הירושה מהם ושאר כל הנכסים שירש מאביו מקרקעי
 ומטלטלי נתן לאמו ועדי הלוואה הם קרובים זה לזה ומגד שהם
 בעלי בנות שתי אחיות ועתה יורש' הבן טוענין לבטל הלוואה מפני
 שהדיים קרובים זה לזה ועוד טוענין שהבן קטן ואין מתנתו מתנה
 ולהיות שרוב הנכסים הם קרקע ומעט מועד הם מטלטלין הם
 חזים שתטול אמו המטלטלים אך בקרקעות הם רוצים לזכות
 בהם ועוד טוענין שאמו הסיתה והדיקה היות לעשות לוואה זו
 ולא מתנתו נתן לה אלא על כרחו ופלו דברים בין ההפדים יז'
 וכן ת"ח הוה יז' בדיון זה יותר מדאי ורצונו מהאדון לבאר לנו
 הדין באר היטב במה שדראה לאדון כפי הדין עכ"ל :

תשובה

השאלה הזאת היא מ"ס סתומה
 מכל נדרים שלא כתבת הבן הוה
 כמה שנים יש לו ואם הוא חרף
 ויודע בטיב משא ומתן וגם אם יש לו אפטרופוס אם לאו שכל נד
 מחלו הנדדיון יש לו דין בפני עמו ואפשר שבה נפלו החילוקים
 בין הנכסים ובין ה' חזיו' ולכן צריך אני להשיב על כל נד ונד
 מהאדון הבן' ותחלה אני משיב על זה שרצו' היורשים לבטל
 הלוואה מגד קרבת העדים נר' שאין בדבריהם ממש ויכולים
 מדים אלו להעיד לכתחלה וז' הרמ"ם ז' פי' מה' עדות כל
 עמי נשים שהן ז' עס זו שני בשני בתליהן מעיד' זה לזה' וכתב
 מהרי"ק ז' בפ"י על הרב ז' ש"מ דלא מליגין מי
 שאמר חרי בעל באשתו שני בשני וכיון דמעיקרא הוה מבעיא לן אי
 חזרי' בעל באשתו חזרי' וימנה מסתין לפסול היבא לחזית' חרי
 נהדי' אבל היבא דלא חזית' בהדיא כשר עכ"ל' ז' וכן פסק המור
 ז' סי' ל"ג וז' אבל הכוונת שתי בנות אחיות או בנות אחים
 חרי' דלא חזרי' חרי בעל באשתו שני בשני ואפי' ראשון בשני לא

חזרי' חרי בעל באשתו ע"כ הרי הטור ז' הכשיר אפי' ח' בשני
 בתי' הכשיר רחל כשר לנשוי בת לאה' ודעת הרא"ש ז' לדעת
 הרמ"ם ז' ז' כמ"ס הטור ז' ואפי' שכתב שהרי"ק ז' פוסק
 בכשולין שתי בנות אחיות כבר תמה עליו מהרי"ק ז' וכתב
 שהרמ"ם ז' בשעת הרי"ק רבו חמרה וכתב שמלא בחשו' להרשב"א
 ז' ל' דלא חזרי' חרי בעל באשתו אלא באשה ובתה ובבעלי שתי אחיות
 וכתב שכן מנה ביהור' הרא"ש ז' הרי הר"ק ז' והרמ"ם ז' הרא"ש
 ז' אשר הם עמודי הבוראה והרשב"א ז' שהוא מגדולי האחרונים
 אולי בשעת חדל' דלא חזרי' חרי בעל באשתו שני בשני ככרון דין
 ח"כ מה שרבו הירושין לבטל הלוואה מגד העדים שהם קרובים אין
 להם על מה לסמוך' ועתה נבוא להשיב על הטענה השנית
 שאומרים שהבן קטן ואין מתנתו מתנה' ולזה נאמר שכל שיהיה
 הקטן פחות משש שנים לית דיבא ולית דייגא שאין מתנתו כלום
 ואפי' אנו רואים היות חרף ביותר אין בבעשו כלום ונדבר זה הוא
 מוסכם מכל הפוסקים ז' וז' ל' שכן הרמ"ם ז' פל' מה' מוכרה
 קטן עד ו' שנים אין הקנייתו לאחרי' כלום' וכלל הרב ז' וז'
 בדבריו הקצר שאמר אין הקנייתו ר"ל ומכח ומתנתו ז' וכן פסק
 הטור ז' סי' רל"ה וכן הסכים הרשב"א ז' כ' כ' בש"ס ז' וכן פסקו
 כל האחרונים ז' ולא מבעיא בקרקעות אלא אפי' במטלטלין וכן
 יש לו אפטרופא ובין אין לו שאפי' אין לו אפטרופא או יש לו והסכים
 למעשו אין בבעשו כלום דלא חזרי' רבוואה לענין אם אין לו
 ח' טרופא ח' אם יש לו הלא אם הגיע לעולם הפטור' שאו מתנתו
 מתנה במטלטלין בזה חזרי' רבוואה כמו שביא דבריהם לקמן
 בס' ד' אבל כל שאלה הגיע לעולם הפטורות ליבא מאן דלפי' דאפילו
 אין לו אפטרופא אין במתנתו כלום ואם יהיה הבן מבן שש ועד
 עשר ויודע וחרף ובקי בטיב משא ומתן מתנתו ז' ומתנה במטלטלין
 ולא במטלטלין שקנה הוא בלבד אלא אפי' במטלטלין שירש מאביו
 ועיקרה דהאי מילתא בפ' הגזקין על משנת הפטורות וקחן מקח
 וכו' חו"ה ב"מ ועד כמה מחוי רב יהודה לרב ויבא בריה כבר
 שית כבר שבע וכו' ואיחא חס מתנתו מאי רב יימר אמר אין מתנתו
 מתנה מר בר רב אשי אמר מתנתו מתנה ומסק' דגמ' כמר בר רב
 אשי אחת מתנה בריא אחת מתנת' ש"מ אחת מתנה מרובה אחת
 מתנה מועטה וכתבו החוס' וז' ומדל' חזר נמי אחת מתנת
 מטלטלין אחת מתנת קרקע נר' דוקא מטלטלין אבל בקרקעות לא
 והרי"ק ז' כ' כ' דברי החו' בהלכות וכן הרא"ש ז' בספיקו והרמ"ם ז'
 ז' בפ' הגז' כתב וז' ומשש שנים ועד שיגדיל אם יודע בטיב משא
 ומתן מתנתו מתנה וכו' והכל במטלטלין אבל בקרקעות אינו מוכר
 ואינו גותן' וכ"פ הטור ז' בפ"י הגז' ומטלטלין אלו שמתנתו
 קיימת בקן אם היה מבן שש ועד עשר ויודע וחרף אפי' במטלטלין
 שירש מאביו כ"כ המפרשים ז' דסתמא תקן הפטורות מקחן מקח
 וכו' במטלטלין ולא מפלגי בין נכסי אביו לנכסי עצמו' וכן פסק
 הרמ"ם ז' ז' ז' אבל בקרקעות שירש מאביו לא ימוכר עד שיהיה
 בן עשרים שנה' משמע מדבריו דוקא בקרקע אבל במטלטלין
 שירש מאביו אפי' בשנות מעשרים דהיינו מבן ו' ומעלה אם יודע
 וחרף מתנתו מתנה ולזה הסכים הרשב"א ז' בש"ס סי' קס"ח
 וז' כל שגביע לעולם הפטורות מוכר ומתן במטלטלין כרצונו בין
 שהם שלו שקנהם הוא או שנתנו לו במתנה בין שירש מאביו או משאר
 מורשיו ומבן עשר עד בן י"ג שנה ויום א' שאו נקרא ח"ס ג"ג מתנתו
 מתנה במטלטלין שירש מאביו אלא שבה יש קלח חילוק בדברי
 הפוסקים ז' שלדעת הרא"ש ז' שאפילו אינו יודע ובקי בטיב משא
 ומתן כל שאנו רואים שאינו שונה אפי' שאינו יודע וחרף מחזיר
 ש"ל לכלל ח"ס מתנתו מתנה' אבל הרמ"ה ז' סובר שגם בזה
 צריך שיהיה חרף ויודע ואז תהיה מתנתו מתנה' והרמ"ם ז' ז'
 נר' מדבריו שמשכים לדבריו הרמ"ה ז' שכתב ומשש שנים ומעלה
 עד שיגדיל אם יודע בטיב משא ומתן מתנתו קיימת וכו' ואחר זה
 כתב קטן שהגדיל והביא הכר שתי שערות אחר י"ג שנה אפי' שני
 שאינו יודע בטיב משא ומתן מתנתו מתנה במטלטלין חרי מדבריו
 משמע שמבן שש עד י"ג צריך שיהיה יודע ובקי בטיב משא ומתן
 ומבן י"ג ומעלה ח"ס להיות יודע ובקי בטיב משא ומתן ולדבריהם
 הסכים הרשב"א ז' שכתב בגי' הקטן ל"ג' שנה בו' עד הריבוי חרי
 שמתלטלין מקחו ומתנתו מוכר אפי' שאינו יודע בטיב משא
 ומתן כיון שהוא גדול ובוהיפה כח מן הפטורות שאין חזרין
 במטלטלין אלא יודעים בטיב משא ומתן' הנה לדעת החז"נים
 והרמ"ם

חלק רביעי

חוט המשולש

שאלה ג

והרמ"ה והר"ב בש שכל שאלה הגיע הקטן ל"ג שנה אם אינו יודע
 בטיב משא ומתן אין מתנתו מתנה חשי' במטלטלין ובכך הוא
 שהוא מוכן שש ועד י"ג שאלוהו אם הוא יודע ובכך בטיב משא ומתן
 מתנתו מתנה במטלטלין אם דוקא כשאין לו אפטרופוס או אפי"ס
 לו בזה נפל מחלוקת בין הפוסקים ז"ל ועיקר פלוגתייהו כפיך
 מהיאה מיימרה דס"פ מליאת האשה לחייה התם תנן הפעוטות
 נקחין נקח ונמכרין מוכר המר דפרס לא שנו חלל שאין סם
 אפטרופוס אבל יש סם אפטרופוס אין נקחין נקח ואין מוכרין
 מוכרין דלדעת קתת מן המפרשים ז"ל לא חיתמר הא דפרס חלל
 דוקא במקח ומוכר אבל במתנה לא שנו ואיירי מלתייהו דפרס
 דלמחר אבל יש סם אפטרופוס אין נקחין נקחין דוקא נקח ומוכר
 ולא מתנה וזאת סברת ר"ח כמ"ס התוס' סם ז"ל פירש ר"ח ז"ל
 דוקא מוכר אבל מתנתו מתנה דלענין מתנה אין לחלק בין יש סם
 לאין סם והרי"ף ז"ל הביא מיימרה דפרס בהלכות צ"פ הגזקין
 ז"ל הפעוטות נקחין נקחין ומוכרין מוכרין על"פ מליאת האשה חמיר
 דפרס וכו' ומתנתו מתנה חמיר מתנת בריה' מתנת ש"מוכו הרי
 הרי"ף ז"ל כתב מיימרה דפרס וכתב בסמוך ומתנתו מתנה וכו'
 גר' גדעתו לומר שדברי פרס נאמרו גם על המתנה ק"ן חמת
 שאקשה לי קתת למה לא כתב דין המתנה חלל לאחר שכתב דברי
 פרס שז"ב מזה שדברי פרס אינם חוזרים רק על המתנה ומוכר
 דכתב לעיל ונתייח כסברת ר"ח ולא על המתנה דכתב בתר מנייח
 שאלו היה סובר שדברי פרס חוזרים גם על המתנה ה"ל לכתוב
 המתנה סמוך למוקח ומוכר וכתב אח"כ דברי פרס כ"י שז"ב
 שדברי פרס חוזרים על הכל ר"ל גם על המתנה ומה נראה שגם
 הרי"ף ז"ל סובר כ"כ שדברי פרס לא חזרו חלל על המקח
 ומוכר לבד הכל המתנה לא שאני לן אם אין סם אפטרופוס ליש
 פ"ט אבל אחר שראינו שהרמ"ב ז"ל פליג אר"ח כמו שביא דבריו
 לקמן פ"ט נראה יותר לו שכשיכתב הרי"ף רבו אמרם שכלל זה
 בדין מדברי האחרונים ז"ל שרוב דברי הרמ"ב ז"ל בשעת
 רכותיו אמרם ובקלת וקומות שחולק עליהם ק"ן חומר ורבותי הווי
 וכאשר הוא כותב הדין בסתם על הרוב מסכים עם רבותיו אם כן
 מתי"ס דין המתנה אחר דברי פרס אין משם הכרעה לו שתלמיד
 חולק על רבו ובראי שהרמ"ב ז"ל אולי בשעת הרי"ף רבו ז"ל
 ופליג אר"ח ז"ל ה"ל הרמ"ב ז"ל בד"ה בקטן שאין לו אפטרופוס
 אבל אם ה"ל אפטרופוס אין מעשיו כלום חשי' במטלטלין חלל
 נודעת האפטרופוס שאם רצה לקיים נקחו ומוכר ומתנתו קיים
 עכ"ל הגה הרב ז"ל השווה נקחו ומוכר למתנתו ואפי"ס
 שכתב חלל לא כתב ומתנתו רק אמר אין במעשיו כלום ויש לחומר
 שאמר שפי' מעשיו שאמר הרב ז"ל הם נקחו ומוכרו ולא מתנתו
 חרי חרופירש דבריו בסוף וזכר גם המתנה דס"ל דדברי פרס
 נאמרו גם על המתנה והתי"ב כתב ז"ל וחילוק זה מיימרה
 תפורשת בכתובות ובהלכות בהגזקין ע"כ הורה לנו הרב ז"ל
 בדבריו חלל דס"ל שדברי פרס אמרם גם על המתנה שהרי אר"ח
 חילוק זה מיימרה תפורשת ר"ל החילוק הוא שקילק הרמ"ב ז"ל
 והשוה בו המתנה למוכר הוא מיימרה פרס דחילו הוא ס"ל כה"ח
 לא ה"ל לסתום ולומר חילוק זה מיימרה תפורשת וה"ל לפרס ולומר
 דוקא במקח ומוכר ולא במתנה ומדכתב חילוק זה סתם ומיינו
 שהרמ"ב ז"ל בחילוק זה השווה המתנה למוכר פשוט דס"ל
 כותיה ועוד מדלל כתב ז"ל דוקא במקח ומוכר ולא במתנה
 כדברי שחולק שכתב סברת החולקים על הרב גר' פשוט דלא חש
 לסברתם ולזה לא כתב דעת החולקים גם מתי"ס ובהלכות
 נראה שעשתו לו סמ"ס הרי"ף ז"ל בהלכות חילוק זה דפרס דעת
 לומר שסמכים לדברי הרמ"ב ז"ל שהשוה המתנה למוכר והר"ן
 ז"ל פתשו ס' מ"ט הסכים לדעת הרמ"ב ז"ל ח"ל הפעוטות
 נקחין מתנה במטלטלין מיהו דוקא שאין להם אפטרופוס אבל יש
 להם ואין מתנתם מתנה כדברי ס"פ מליאת האשה אמר פרס
 לא שנו וכו' ומשפחה ודאי דכי היכי דיש להם אפטרופוס אין נקחין
 ומוכרין כלום כך מתנתם דאין לחלק ולומר ניפה בזה כח המתנה
 מן האמ"כ והרבה הרב ז"ל להביא ראיות ולבסוף כתב וכ"כ הרמ"ב ז"ל
 זהו דין הפעוטות כל שאין להם אפטרופוס מתנתם מתנה
 במטלטלין אבל יש להם אפטרופוס אין מתנתם מתנה עכ"ל
 ומלתייהו בדרב"י ס' מ"י שמת ששאל רבינו גרשון ז"ל על יתום
 שנשטר וכו' ונתן כל אשר לו לראובן מקרקעו ומטלטלי והורישם

היו מתעמים שהיה הבן פחות מבן י"ג שנה והשיב הרב ז"ל
 במטלטלין מתנתו מתנה ולא חילק בין אין סם אפטרופוס ליש
 סם אבל אין משם ראייה שאלוהו דברי האמ"כ חלל פי' על דברי
 הגמ' ולא חילק חילוק זה היינו חומרים דס"ל דאין חלק וכל
 דבריו חלל בזה תשובת שאלה ואפשר מפני שלא נשאל על ענין זה
 חלל לענין חס מתנת הקטן מתנה ולזה לא השיב רק על מה
 שנשאל ואפשר ג' כ' ד' ע' שהין לו אפטרופוס בחופן מדלל חילק
 חילוק זה בתשובתו אין משם ראייה מיימרה שאינו מתנה חילוק זה
 לענין הדין חונס בדרב"י מליאת האשה ומלתייהו שכתב
 שהרי"א ז"ל קבל מרביוו כדברי המיימני ז"ל וכדברי הרמ"ב ז"ל
 ז"ל פסק מהרי"ק ז"ל בספרו הקדמון וכן בעל הגלגל ז"ל והרי"ב ז"ל
 ז"ל כדברי שמשכים לדברי הרמ"ב ז"ל שהרי אחר שהביא
 דעת ר"ח כתב ויש מי שלא חילק בזה חלל מתנה פומכר וכשם שאינו
 מוכר במטלטלין כשיש לו אפטרופוס כך אינו נותן דעת הרמ"ב
 ז"ל ומדחזין שהביא דעת הרמ"ב ז"ל לבסוף גר' דס"ל כותיה וכן
 מלתייהו מלתייהו ג' ג' ל' ל' ז"ל שהוה חזרון ופסק כהר"ם ז"ל וז"ל
 ובדליי שקך כהגנו לפסקו כהרמ"ב ז"ל דהוה מריה לחזרון וכן
 פסק מהרי"ק ז"ל ולא חש לסברת ר"ח ז"ל עכ"ל כמלא שהרי"ף
 והרמ"ב ז"ל והר"ב ז"ל והר"ן ז"ל והרי"ב ז"ל ומה"י ז"ל ובעל הגלגל
 ומהר"ם ז"ל ג' ג' ל' ל' ז"ל בלבו חלל בשעת מה דלא חמיר ומתנתו
 מתנה במטלטלין חלל כשאין סם אפטרופוס אבל יש לו אפטרופוס
 אין מתנתו מתנה חלל חס ידע האפטרופוס והסכים למעשיו וקיים
 מתנתו והר"ח ז"ל בפסקיו פ' מליאת האשה פסק כ"כ וכתב
 שכך כתב רב החיי"ג ה"ח מ"ל ח"כ דין זה חלל בשלמותו דרבותי
 ומי יוכל להכתיב ראשון בין הרים גדולים ועומים כאלה' ואם
 ישיה הבן מבן י"ג שנה ומעלה מתנתו מתנה חשי' בקרקע שיש
 מאביו ועיקרה דמלתא בבחרה' פ' מ"י שמת חיתא חס קטן מאביו
 מוכר בכספי אביו רבא ח"ר נחמן בן י"ח ורב הונא חמיר בן עשרים
 ופי' רשב"ס ז"ל קטן הורש בכספי אביו שמת מאביו מוכר בכספי
 אביו במקרקעי וכו' ועל האי מיימרה חיתמר התם בסמוך חמיר
 חמיר ומתנתו מתנה חלל רב אבי לחמיר השתתף ומה זביעי דמקל
 זווי חמיר דלא דילמא מוויז' ומובין כ"ש מתנה דלא מטי ליה ולא
 מדי אר"ל ולעומדן זבין שוי פומשה בששה הכי כמי דזביעי זביעי
 חלל קיס ליה לרבנן דמקל חמיר חמיר דעתיה לגבי זווי וזוי חמיר
 זביעי אביו ומובין דמקרקעי ליה זווי חלל ומובין כל בכסי דמנה
 אבל מתנה ח' לזו דמטי ליה הגאה מניה לא הוה זביעי ליה מתנה
 חמיר רבנן דתהוי מתנתו מתנה עכ"ל הגמרה ופי' רשב"ס ז"ל וז"ל
 ומתנתו מתנה מתנה של י"ג שנה ויום ח' הויה מתנה חשי' שאינו
 יודע בטיב משא ומתן ואין מוכרם קרקעותיו מכירה וכו' הרי"פ
 רשב"ס ז"ל דלא חילוקו חמיר דמיר חמיר חמיר חמיר חמיר חמיר
 עשרים חלל לענין מכירה וכן מתי דליתמר בש' התקבל לחמיר
 בכספי אביו ע"כ ל' אינו חלל לענין מכירה וכדלתייהו טעמא גמ' חס
 חמיר זביעי זביעי חלל ומובין חלל נכסיו דבזה ובמכירה הוא
 דלתייהו חמיר חלל לענין מתנה כ"ש מודו דלא בעיני עשרים חלל
 כל שיהיה הבן מבן י"ג שנה ומעלה חשי' שאינו יודע ובכך בטיב
 נושא ומתן מלתייהו ובעשה חס מתנתו מתנה חשי' במקרקעי
 שיש מאביו דמתנתו לא תקיבורבן כדלתייהו גמ' ודברתי חמיר
 חס חשי' בקרקעות אבותיו שדברי חמיר חמיר על מאי דליתמר
 לעיל קטן מאביו מוכר בכספי אביו שפי' רשב"ס ז"ל נכסי אביו
 קרקעות אביו כנ' לו על האי מיימרה חיתמר חמיר חמיר חמיר
 מתנתו מתנה מתנתו בקרקע שיש מאביו חנ' לו ומסקנא דמ' חמיר
 ופי' רשב"ס ז"ל שכתב שדברי חמיר חס בקטן מבן י"ג ולמעלה
 אפילו לא הגיע לעשרים חס חלל בקרקע שיש מאביו חמיר חמיר
 חמיר חס ח"ל בד"ה בקרקע שיש חס ח"ל ז"ל חס בפסקיו וכן פסק
 מוכרו עד שיהיה בן עשרים וכו' ומתנתו כשהוא פחות מבן י"ג
 זה קיימת וכתב המ"מ ז"ל סי' וייתר על י"ג דלא לא ודאי אין
 מתנתו מתנה במקרקעי וכו' ופי' הרב' מ"ג ז"ל חשי' שאינו
 יודע בטיב משא ומתן וכן פי' המפרשים ז"ל ובין בכספי אביו ובין
 בכספי עלמיו מתנתו קיימת וכן פסק הטור ז"ל ח' חשי' שאינו
 שיש מאביו יכול ליהנות משיבדיל אפילו אינו יודע בטיב משא ומתן
 ופי' משבדיל ר"ל מבן י"ג ולמעלה שאו נקרא חס גדול' ומדבר
 הטור שכתב בשם הר"ף ז"ל גר' שכן דעת הר"ף ז"ל שכתב והרי"ף
 כתב ובכספי אביו אפילו יודע בטיב משא ומתן אינו יכול למכור חלל

הדין ונראה שפחדו ממנו ואמר לו שדין זה הוא חמור וצריך הם לשלוח לנו ושלחו כל המעשה כג' וקבלת העדות שהעידו בפניהם העדים ואנחנו פסקנו הדין שהקדושין בטלים מלד שעד הוא קרוב לראובן מאמו וכשאר עד אחד והדין הוא המקדש בעד א' אין משעין לקידושין והא' ת"ח שהוא עמנו ואומ' שהוא מכיר לאדון ולמד עמו בישיבת הכנס כה"ר הבינדור והמר מהמר שהקרוב הוא קרבתו מאמו אין פיסולו מן התורה אלא מד'ם והראה לנו הדין בהרמ"ב בס' ז"ל שהמקדש בפסולי עדים מד'ם ריבה גט מספק ומהגם בזה שחמד כשר ואחד אינו פסול לה מד'ם ועוד אמר אף על פי שכתב הרמ"ב בס' ז"ל שהמקדש בע"ה אין קידושין קדושין יש פוסקים רבים חולקים עליו ובמגרי"ם חוששין לזה ובה' שעד אחד כשר והעד הב' אינו פסול אלא מד'ם חטילו הרמ"ב בס' ז"ל וזה שחוששין לקידושין כאלו ואריכה גט מספק ואנו הסכמנו כולנו להתורה בלא גט וכן כתבנו ושלחנו להם והא' הוא בכל יום אומר לנו התרם אשת איש בלא גט ושלא השאלה למזרים ורונים אנו ומפקקים מהאדון לכתוב לנו דעתו אם חשור אותנו עכ"ל :

תשובה

הת"ח הוא שאמרת לא ידעתי או מזהסוף וגם את שמו לא הובד לי אבל יהיה מי שיכיר במחילה מוכ"ח אני או שאם קרא לא שנה ואם שנה לא שלש ואם שלש לא שמש רבותיו כל זכרובו והאמת אתכס ולא מטעם פיסול העד בלבד אלא גם מלד טעמים אחרים שמואל בקידושין אלו הקידושין בטלים והוטלוק שנים מלד הענין ושנים מלד הלשון ובכל א' מאלו הטעמים היה די והותר לכתוב הקידושין האלו ומה גם בהצטרף כולם ואילו לא היה הת"ח הוא שריו אלכלס לא הייתי מטריח עממי לכתוב מולא ומקור כל טעם וטעם מהטעמים הנז' אבל אחר שח"ח זה שריו עמוכ' ומה גם שכתבת שלש השאלה למזרים לזה לריד אני להרחיב הדבור בזה ולכתוב מולא כל טעם וטעם מהטעמים הנז' מהג' ומדברי הפוסקים כדי שלא ימלא א' זה ענף להסתפק בו אע"פ שכל מה שאני כותב בזה הם דברי פשוטים גלויים וידועים :

וחתלה

אני בא לדון עס הח' הזה יכ"ו שלא מן הצד על מה שאמר שהקרובים מלד האם אין פסולים מן התורה אין נראה כן מדברי הפוסקי' המובהקי' אלא כל השנויי' במשנה בפ' זה בורר בין מלד האב בין מלד האם כולם פסולים מן התור' כמ"ס הרש"בא ז"ל בשתבה סי' חלק קפ"ה וז"ל הר"ב בס' ז"ל בשתוב' סי' י' דאע"ג נכתב הרמ"ב בס' ז"ל בפ"א מהל' עדות שקרובים מלד האם או מלד אשתו כולן פסולין מדבריהם ולא מן התורה כבר סתם דבריו הרש"בא ז"ל ואמר שכן קרובים מלד האב או מלד האם כולן פסולין מן התורה ושהאומרים יש הפרש ביניהם כבר ביאר טענתן שינה להן זה שאותן קרובות מודרש חו"ל הם ובלאמריקן התם השתכן קרובי האב קרובי האם מנין אמר קרא אבות אבות תרי זיימני וכל הבא מודרש ז"ל מדרבנן הוא וכבר דמה רבינו הא"י ז"ל דברים אלו בראיות חזקות כראי מולא יגוקות ותדע עוד שאם אתה אומ' כן אף קרובי האב מדבריהם שהרי פטט הכתוב אינו חלה שלא ימותו לו בחטא אלו וכן לא יהיו קרובי האב פסולין אלא לחובה שהרי לא ימותו כתוב וזכות לא למדו אלא מלד ימותו תרי זיימני ואפשר שהר"ם ז"ל הלך בזה לשיעורו שאמר בעיקר הב' של המז' שחבר שכל הדברי' הבאי' ומלד מיי' מדות שהתורה נדרשת בהן אינם מן התורה אלא מדרבנן וכו' מלבד שיש עליו קושיות גדולות חבילות חבילות שסקסן עליו גדולי עולם ואחד מהם אחד מרבותי רב מובהק וגדול וכו' כל זה כתב הרש"בא ז"ל בשתובה ורמו על א' מרבותיו על הרמ"ב ז"ל שחבר ספר המצות להשיב על הרמ"ב ז"ל והרמ"ב ז"ל בספר ההוא סתם דבריו והביא ראיות גדולות וכת' בסוף דבריו וידעתי כי הספר הוא לרב ז"ל ענינו מומתקים וכלו ממודים מלבד העיקר ההוא שהוא עוקר הרים גדולי' בתלמוד ומפיל חומות בצורות בגמ' והענין ללומדי הגמ' רע ומר ישתקע הדבר ולא יאמר וכו' הר"ף ז"ל בשתוב' שכל הקרובים השנויי' בפ' פסולין מלד אוריתא עכ"ל הר"ב ז"ל בשתוב' סי' י' ד' והרש"ב ז"ל כתב בח"א מתשובותיו סי' קנ"א ז"ל ומ"ס הרמ"ב בס' ז"ל שקרובי האם הבאים מדרש הם מדרבנן שסובר בכל מדרש חו"ל שאינם קרויים מלאורייתא אינו ר"ל שהם מדרבנן לא שהם קרויים מדרבנן לענין שאינם נכללין בדברי ר' שמלא לענין מנין המצות אבל מ"מ דין תורה יש להם והרבה בראיות מדברי הר"ם ז"ל עמנו ובסוף כתב ח"מ בס' ז"ל מהל' עדות חבל שאר הקרובים

עד עשרים נראה דוקא למכור דבני הר"ף ז"ל שיהיה כן כ' אבל ליתן אפילו פחות מכן כ' כל שיהיה מוכן י"ג ומעלה סגי וכך היא הכמות הר"ב ז"ל בתשובה ח"ל והאמת אף בכנסו חביו דוקא למכור דבני עד עשרים חבל לתת לא אלא מתנתו ומתנה אפי' בכנסי חביו כיון שהוא גדול עכ"ל :

הבלי

העולה מכל מה שכתבנו שם היה הדין הזה שבהא עליו השאלה הוא פחות מכן שש כל מה שנתן לאמו אין בו ממש אפי' במטלטלין בין אין לו אפטרופוס בין יש לו ואם הוא נשוי ועד בן עשר ויודע ובקי בטיב משא ומתן ואין לו לאמו קיימת אפי' החזיקו היורשים בהם מוציאין מידם ומתנין לה ואם לא ידע האפטרופוס או אפי' ידע ולא הסכים למעשו אם אתם מוציין לפסוקו בהרמ"ב בס' ז"ל וזו בהם היורשים בכל מקום שהם ואפי' באו בכר ליד אמו ואם אין אתם נהוגין לפסוקו בהרמ"ב בס' ז"ל שכבר באו ליד אמו וכתה בהם דיכולה לומר קים ליר' והר"ה ז"ל והאין ז"ל ואם לא באו לידה נשארין בחזקת היורשין בהרמ"ב בס' ז"ל והדין בענינו אם היה מוכן ויודע וכל זה הוא במטלטלין שנתן אלא בקרקעו' אין במתנתו ממשות ואם הוא מוכן י"ג ולמעלה כל מה שנתן לאמו וכתה בו בין מטלטלין בין קרקע בין אין לו אפטרופוס בין יש לו הרי כל דין הקטן במתנתו כתוב לפניך ומבואר היטב ועל הכעסה הב' שטוענין שאנו הסיטה והדימה אחוה בדבריה ושלח ברובנו נתן אלא על כרחו נראה שדבריהם אלו סותרים זה את זה שכתלה אומרים הסיטה והדימה אחוה ואח"כ אומרים על כרחו אם נמנעם בנ"ש על כרחו ר"ל במה שהדימה אחוה ולזה אומרי' על כרחו נראה שיש שתין בדבריה' ממש שתין זה נקרא על כרחו שתין ההסטה והאמת נקראין אונס שההסטה אינה אלא בדברי פיוס ותחמוס והאמתית על שהאונס אינו בלבו ודעתו לעשות מה שאומר לו החובת' ואם מה שאומרים שלא ברובנו נתן אלא על כרחו הוא ענין אחר מלבד ההסטה וההדמה וידעוהם בהרמ"ב שדבריהם ליתן לאמו אין משימה לנו ולזה נרדף עדים שיעידו שגלה להם דעתו הנותן שלא ברובנו הוא נותן אפי' שבמתנה אין לריבין העדים לידע אונס מ"מ לריד שיגלה דעתו לפני העדים שבע"כ הוא נותן כמו שכתבנו כל זה להרמ"ב בס' ז"ל פי מהל' מכירה ולזה נרדף שיהיו המעשים נשאלים ע"י שאם גילה דעתו להם שכל מה שנתן לאמו הוא שלא ברובנו ועל כרחו אפי' שלא אמר להם ההכרח שהכריחו לתת מולו אין במתנתו כלום אמנם אם אין עדים מעידים בזה לא שיהיה אומרים זה באומד הדעת אין בדבריהם ממש אדרבה אנו אומרי' אלו לא עבדה ליה איניתי כיימא לא הוה יתיב לה מודי' כדיתיב טעמא בדמרא כנז"ל הכל ע"ד כתבתי :

שאלה ד

עוד כתבת ששאלה שאלה זו לפניכם מהמקום הגז' וז"ל ראובן היה לו קרוב דעת עם בחור אחד והבחור ה"ה נטש' ונתן בקצת מנכסיו לראובן נשואין שהוא כבן בית והיתה לראובן בת אחת והבחור נתן עיניו בה וקלט מהעם היו חוששים שהיא משודכת בידי ויוס אחד היה לראובן אבא ושניהם בבית קרוב אחד מקרוביו מאמו ואיש אהר עומה ובה החבור וישב הכלם וכשרה הבחור שראובן פתח יין הרבה קס והלך לנשת בעל הבית והמר לה השאלתי טבעת אחת והמרה שאין לה והיתה בתה יושבת הכלה וראה אצעה ביד הבת ואמר לה השאלתי האצעה הושת ולקחה האשה האצעה מיד הבת ונת' לו שוב למקומו ושל כ"ס יין ונתן לראובן ונתן לו האצעה עם הכוס ולאחר ששתה חזרין הכוס אל' מה זה האצעה שנתת בידי אל' נתתיך האצעה היא קידושין על בתיך והו' ראובן כשומעו דבריו השליך האצעה על כנו וא' ל' היו שכל מהולל בתחבולה אתה ברא לקדש בתי ולקח בע"ה האצעה וא' זאת היא שלי מאין בזה לידך ח"ל ומה איפכת לך אני חתן ומור' אל' ובי אנו מוכר כלי של בתי אילו אתה נתן משקלה אב איני מניחה לך וקם הבחור והזיף קול בכל העיר שקדש את עת ראובן והקול נשמע שבת ראובן נקדשה לבחור הנז' ויהי אחרי קידושין דמה הבחור מהאלו ולקח מידו נכסיו שהיו אללו ולא הכינו לעצם לביתו עוד ובראות הבחור מה שעשה לו ראובן הלך לשר גזול מטרי הכר שהוא אדונו ואל' הדוני בת ראובן מקודשת בידי גיימני ואת אינו רוצה ליתנה לי ושלא השר אל חתני הכר שאמרו

הרב ז"ל
רוסוס לית
י' על דברי
לחלק וכל
על ענין זה
דק על מה
ולד חלק
החילוק זה
ה' שכתב
י' הרמ"ב
והרי ב' ג'
מר שהביא
בשם שתי
דעת הר"ם
במיתו וכן
ס' ז"ל ח"ל
לחלק וכן
א' שר"ק
על הלכות
י' מתנתו
אפטרופוס
נשוי וקיים
ר"ח וכתב
א' דרבות'
לכ' ואל'
רקע שיש
מן מתנתו
בן עשרים
כר בכנסי
בסוף חור
ידי דקבל
לידה ולא
ידיה זני'
אפי' אמת
ליה חובה
ליה מתנה
ס' ז"ל ח"ל
ב' פי שאם
י' הרי ש'
ד' חרין
בל ומת
א' ענין זה
יהי הוא
שעריה לא
בני עשרים
במקדש
ד' חתונה
בכסי אפי'
ור מתנתו
ב' באומרי'
ג' ולמעלה
וכן פסק
אבותיו אין
בן כ' הרי'
והוא ח' ח' ח'
אפי' ש' ע'
אביו וכן
לו קרקע'
זה ונתן
ומדברי
ב' והרי ח'
נכור אלא
עד

מן האם או מדרך אשוח כולן פסולין מדבריהם ר"ל שלא באו בפי
 זן התורה אלא מדבריהם אבל מ"מ על דין תורה הם ח"כ המקדש
 בפניהם הינה מקודשת כמו המקדש בפני קרובי מן האב עכ"ל
 נמצאו למדין מדברי הרמ"בן והר"ש פ"א והר"ש ז"ל שהעיקר והוא
 שהיחס שבין ז"ל עוקר הדין גדולים בגמ' וכל גדולי עולם חלקו ע"יו
 בזה ודאי שאין לסמוך עליו בזה ואין להביא ראיה ממנו ולדברי
 הרש"ב ז"ל אפי' הרב ז"ל מודה שפיסולי קודשת האם הם מן התורה
 והמקדש בפניהם אינה מקודשת וא"כ גם ז"ל פסקו כל האחרונים
 ז"ל א"כ האי לורבא מרבנן אם קרא בספ' הרב ז"ל לא שנה בדברי
 האחרונים הבאים אחריו אשר מהם חלקו עליו וסתרו דבריו ומהם
 פירשו לנו דבריו וגלו דעתו שאפי' בקרובי האם סובר הרב ז"ל
 שפיסולן מן התורה כמו קרובי האב כמ"ס הרש"ב ז"ל ועתה
 שנתברר לנו מדברי הני רבותא שהקרב הזה הוא פסול מן התורה
 אפי' לדעת הרב ז"ל א"כ כמאן דליתיה דמי ואין כאן רק העד הכשר
 וה"ל מוקדש בעד אחד שאין חוששין לקידושיו כמ"ס הרמ"ב ז"ל
 וכן פסק הר"ף ז"ל בהלכות פ' האומר וכן פסק הרמ"א ז"ל בפסקיו
 ובתשובה וכן הסור ז"ל סי' מ"ב וכן הרש"ב ז"ל והר"ן ז"ל וז"ל
 הרש"ב ז"ל בתשובה סי' ק"ל והטענה הב' מספקת ודאי לבטל
 הקידושין כדאיתא פ' האומר אמר רב יהודה אמר שמואל המקדש
 בעד א' אין חוששין לקידושיו ופ"כ בה"ג וכן הרמ"ב ז"ל וז"ל בס'
 עמודי גולה וכן היא סברת הראשונים והאחרונים ז"ל וכן כתב
 הרש"ב ז"ל לאחד מן התלמידים שבה מעשה לידו והיה סומך על
 ס' המלות וז"ל השופחו ומה שבלת לסמוך על זה שזאלת בספר
 המלות מי סנו כ"ע והר"ף והרמ"ב ז"ל וכל חכמי ישראל שאתה
 מורה עמך כח"ש אמת יותר מכל אלו ומכל אשר נהגו בכל
 הארצות לסמוך על שיטת כשיטות הגמרא דהא רבשמואל
 ובי דינא רבא ורב נחמן ורב הונא ורב כהנא דאמרי דאין חוששין
 לקידושיו ושיטה פשוטה בכל התלמוד אין דבר שבערזה פחות מזה
 וכיון שגדולי האחרונים הסכימו עם הראשונים ועשה מעשה
 והדברים נראין בעינינו כדבריהם והכרענו כן בחיות כפי עניות
 דעתנו אין לחוש לקידושיו ושרינן לה לעלמא בלא גט ואין כאן בית
 מיוחד כלל עכ"ל הרש"ב ז"ל ובספ' ק"ד כתב ג"כ מענין זה וז"ל
 וכדי שיסמוך לב כל אדם בזה ולא יאכל לבו ונקפו אכזבו לך על
 מעשה שהיה בייחורא בומן הרש"ב ז"ל מענין אחד שטען שקדש
 אשה בפני שני עדים ולא העיד בב"ד רק אחד והתירה הרב ז"ל משו'
 דאין דבר שבערזה פחות משנים ופסקו רבותא המקדש בעד אחד
 אין חוששין לקידושיו ואחד מהתלמידים בעט בהוראתו וכתב לו
 בלשון הזה ויזהר רבינו שלא להתירה בלא גט והרב ז"ל כעס עליו
 וכתב לו בלשון הזה מי אתה הר הגדול שאתה מזהירני על הוראתי
 ומישר אורחתי ומה הגזע עלותיך הלקו הוראתי תשברנה הלקו
 שנתנה איני רואה אותך רק בכסיל העושה עצמו בסכלות כסיל
 ועל שיטה זו היה לי לייסרך בשונים כאשר ייסר איש את השופים
 ועל כל קו וקו להכות אותך בקוים אבל מוסרי וסכלותך מצינ'
 אותך גם יגודל לבב אינך מכיר לבדך השוכב ופאת אלי בהלכות
 שראוי להחמין על אשה זו להצריכה בט' ושני דעת אינך מכיר
 שכשמועיה זאת אתה חסר דעת עכ"ל א"כ האי ת"ח שאמר שריבם
 חולקי' על הרב ז"ל בדיון זה דהמקדש בעד אחד לא מנא ידיו ורגליו
 אדרבא רבי' גדולים ועלומים סברי כותיה ולא נמצא מי שחולק בזה
 רק הסמ"ב ז"ל וכבר אתה רואה מ"ס הרש"ב ז"ל לתלמיד ההוא
 שבעט בהוראתו ורצה לסמוך על הסמ"ב בזה ואני ידעתי דהאי
 לורבא מרבנן בראותו דברי הרש"ב ז"ל בוש יבושופניו יחווה
 ומ"ס ומה גם בזה שהאחד כשר והאחד אינו פסול אלא מד"ס גמ'
 הרמ"ב ז"ל וידע שחוששין לקידושיו עד א' הרי כבר הוכחנו מדברי
 הרש"ב ז"ל שגם הר"ם ז"ל סובר שקרובי האם פסולין מן התורה
 ונמצא שאחד פסול מן התורה ואחד כשר וכתב מהר"ק ז"ל בס"ס
 מ"ב ז"ל כתב רבינו ירוחם ז"ל בשם הרמ"ב ז"ל המקדש בפני שני
 עדים והאחד מהם קרוב מתירים אותה לינשא לכתלה בלא גט ע"כ
 ולא הביא שום חולק עליו משמע פשוט דהלכתא כותיה לנמצא
 שהת"ח הזה י"ו בזמקום שחשב לעמוד לא עמד גם מה שרצה
 לקיים הקידושין מוחמת הקול שילא בעיר שנתקדשה בת רחוב
 לבחור והביא ראיה מן המשנה שאמר י"א שמה בעיר מקודשת ה'
 מקודשת ואמר דמחלוקת בין הפוסקים אם מבטלין הקול אם לא ומן
 ש"סמק צריכה בט' כו' אומר אני דדמי האי לורבא מרבנן בדלח

גמרי אינשי שמעמא ועתה זה לי כמו שכתוב ויום כשחלתי נמצאו
 תלמידי על ענין זה של ביטול הקול והיה הקול ההוא הזקן מוחזק
 ובחבתי חיות נכסות לבטל הקול ההוא והר"ח היה הפסק לבד
 מורינו כמ"ל דמתחלה קרשקש ר"ו והוכשר בעיניו והתם בפסק
 ההוא ועתה אני כותב לך קילור מה שכתבתי לך באורך והתם בפסק
 דאיפליגו רבותא חי מבטלין קלא שהר"א ז"ל ומהר"ם ז"ל סברי
 דמבטלין קלא והרב רבינו פרך ז"ל סברי דלא מבטלין קלא
 ואף להני רבותא דסברי דלא מבטלין קלא בעינן שיהיה קול
 ותכסימו ובגמ' ספ"ק דניטין מפ' תכסימי הקול כדי שיקרא קול
 הם שני דרכים האחד שיהיו נרות דולקות ומטות מונעות וכן
 אדם נכסים ויולאים ואומרים פלונית נתקדשה היום והשני
 שיאמרו פ' מהיכן שמע מפלוני ופלוני ופלוני והלכו למדינת הים
 ועל הקול היוצא באחד משני דרכים אלו איפליגו הני רבותא חי
 מבטלין קלא חי לא אמנא קול היוצא בעיר ולא יהיה על א' משני
 דרכים אלו אין זה נקרא קול אלא הפרה בעלמא וז"ל ביטול שאין
 כאן מה שיתבטל ואף על פי שינא הקול על אחד משני דרכי
 לריך שיתחוק בב"ד כדאיתא תם בגמ' אמר רב השי' כל קלא דלא
 איתחוק בב"ד לאו קלא הוא ודברים אלו לא נמצאו עליהם שום חולק
 ויוסכמים מכל הפוסקים הרמ"ב ז"ל בפ"ט מה' אישות הטור ז"ל
 סי' מ' ובנדון זה שבהם עליו השאלה לא היה שם א' מה' דרכים
 הגו' בגמ' לא נרות דולקות ולא מטות מונעות ואפי' לדברי
 הרמ"ב ז"ל שכתב שם בס' הגו' וז"ל וכן אם בלא שנים ואמורא רבי
 כמו שמחת אירוסין ושמענו הבה נב' דמשמע מדבריו דלא בני
 נרות ומטות אלא אם ראו כמו שמחת אירוסין ושמענו מדבריו דלא בני
 זה נקרא קול כבר כתבנו בפסק ההוא כוונת הבנת דברי הרב ז"ל
 בלשון ההוא לפי שהיה נדון ההוא כמו שמחת אירוסין אבל במה
 זה לא היו נרות דולקות ולא שמחת אירוסין ולא שום ענין וגם הקול
 ההוא שילא לא איתחוק בב"ד רק בחבור עמו הו"ה הקול ובשם
 הב"ד לחוק הקול ופאו העדים לפנייהם להעיד נמצא אחד מהם קרוב
 הרי נתבטלו הקדושין מועלמא ואם הק' דושין שעליהם י"א הקול
 נמצאו בטלים כפי הדין מה קול נשאר עוד שינעך ביטול כמלמא
 אילו היו העד' כשרי' רק שאינם נמצאים לפניו כדי שיבאו וישעו
 לפניו לראות עלותם אם היא עדות קיימת או היינו חוששין לקול
 שילא כבר נב' בזה לריך שיהיה הקול שילא על הדרכים הגו' אבל
 נדון זה הרי העדים שאומר בחבור שקדשה לפנינו נמצאו לפנינו
 והאומרים שהקול שילא הוא אמת ובפנינו נעשו הקידושין אבל נמצאו
 שהקידושין איני קידושין ונתבטלו ו"כ מה קול עוד נשאר והאי' ליה
 מ"ס הטור ז"ל בס' הגו' בשם הר"מ ז"ל וז"ל כתב הרמ"ה ז"ל דוק'
 שנתברר בודאי ששקר היה כגון אוחן העדים שתלה בהן הקידושין
 שקדש בפניהם אמרו להר"מ אבל הם לא נחברר אלא באמתא
 ובגד ספק אינה מבטלת הקול עכ"ל וכתב מהר"ק ז"ל סי' מ"ב
 שכדעת הרמ"ה פירשו המופרשים ז"ל הרי לדעת הרמ"ה ז"ל אם בלא
 העדים שתלו בהן הקידושין ונמצא שלא היו עם קידושין אלא
 דכ"ע מבטלין הקול אפי' היה הקול בטכסימו והרי בש"ז הכס'ם
 לדברי הר"מ ז"ל בתשובה ובנדון זה הרי העדים שתלה בהם
 הקידושין הם לפנינו אע"פ שלא אמרו להר"מ ז"ל מאחר שאחד מהם
 קרוב וכמאן דליתיה דמי ומנא' שהקידושין אינם קידושין כפי הדין
 הו"ל כאלו אמרו להר"ם ז"ל וכן הטעם הזה של פיסול העד לבד הם
 די והותר לבטל הקידושין אמנם כדי להגדיל תורה וכדי להתלמד
 במקום אחר נר' לומר שהקדושין אלו בטלין ומפוטלים מנד' אדרבא
 טעמים אחרים:

הטעם האחר מולד עליו הקידושין לפי שקדש בהם
 שאינו שלו שאם החפץ הזה שקדש בו הוא
 של בעל הבית שהוא כי האמת שאינו אלא של ב' מהאחר שנטלו שלא
 מדעת בעליו נקרא גול וק"ל המקדש בגול של אחרים אפילו שידך
 אינה מקודשת כדאיתא בס' האיש מקדש וכן פסקו כל הפוסקים ז"ל
 ואפי' נכתבה בעל החפץ כגון שא"ל אפי' היה של זכר לא היה קדש
 בעיני אינה מקודשת כדאיתא ת' ב'ההוא קדשין דפרומא דשיכא
 אתא מהר"ה דבייתא שאמיה א"ל אמאי לא תתיב לה מהיגר הר פ"א
 וכו' הרי כוונתו שגלה דעתו שהוא מוחל לו ארצה גזילה ואפי' הוא
 רבא שאינה מקודשת וכן פסק הר"ם ז"ל בס' מה' אישות וז"ל
 הנכנס לבית חבירו ולקח לו כלי או חובל וכוונתו בהן וקדש בהן את
 האשה וכו' בעל הבית אף על פי שא"ל למה לא נתת לה דבריה

הוא טוב ומה שלח לה אינה מקודשת שלא אמר לו
 דבר זה אלא כדי שלא להתיישב עמו האילו וקדם במזמן
 הכירו שלא מדעתו ה' גול ואינה מקודשת עכ"ל וכן פסק הטור
 ז"ל סימן מ"ב וכן פסק הר"ם ז"ל וכן הרשב"א ז"ל סימן כ"ב וזה
 הסכימו כל האחרונים ז"ל. הרי אפי' נתרצה ב"ה במה שעשה
 התקדש וגלה דעתו שהיה חפץ במה שעשה לא מביעה שסתק ולא
 מניחה ח"ל אפי' אמר דברים שהורה שהוא חפץ במה שעשה אפי' הכי
 אמרינן שאינה מקודשת כ"ש ב"ד שלא די שתק ולא מניחה ח"ל
 שניחה בפ"י ואמר שאינו חפץ במה שעשה שהרי ח"ל לא היה נותן
 משקלה וזה אינו מניחה לך ולקח החפץ שלו שנתראה פשוט שאין כאן
 שום קדוש' כלל. והף ע"פ שכתב הרמב"ם ז"ל ואם קידשה בדבר
 שאין בע"ה מקדיף עליו כגון תמורה או אגו ה"ז מקודשת מספק.
 ג' וזקא בשל ח"ל ח"כ דברים הנראים שהוא חפץ בכך אבל בגדו זה
 שהקפיד בדבר נר' בודאי שדעת הרב ז"ל לאינה מקודשת ועוד
 מלפני שכתב הרשב"א ז"ל שלא אמר הרב ז"ל זה אלא בתמורה או
 אגו שאינו שיהיה פרוטה ואין בו דין גול וכיוצא בזה אין החברים
 מקדימים זה על זה והף על פי שאין בו ש"פ ויש בו דין גול אינו מקודשת
 שיהיה פרוטה בידי אב"ל בדב"ש בו ש"פ ויש בו דין גול אינו מקודשת
 כלל. ח"כ ב"ד נר' פשוט הליבה דכ"ע שקדש בדבר שאינו שלו שלא
 מדעת בעליו ויש בו יותר ממה פרוטות והקפיד עליו בעליו ואמר
 בפ"י שאינו נותן לו אינה מקודשת ואם אמר יאמר המשיב שהחפץ
 היה הוא של האשה והרי נעלו מדעתה ח"כ שאין כן האמת שאילו
 האשמה והיא היא של האשה בעצמה היה אפשר לומר שהוא שלה
 שניתנה לה במתנה ע"ז שאין לבעלה רשות בה אפי' שיש
 בה כמה חילוקים עד שיהיה שלה ומה גם שהאשה הנשואה כל מה
 שיש ביה מהתכשופין על הסתם הוא של בעלה כמ"ס האחרונים
 במ"ס הרמב"ן ז"ל. אבל האשמה והיא היא של בעלה כמ"ס האחרונים
 אפי' היא ונמלך שהיא של בע"ה והרי בע"ה הקפיד על הענין ואין
 כאן קידושין כלל. ואפי' ח"כ ב"ד בדרך רחוק שהוא של האשה שעשתה
 אותו לכתב נומעות שניתנה לו במתנה ח"כ נר' פשוט שאין כאן
 בית מיוחד כלל לפי שלא אמר לה בעצמה שהיא רוצה לקדש בו
 ויאמר שלא אמר לה כן והלך וקידש בה אינה מקודש' כמ"ס הטור
 ג' במ"ס הר"ם ז"ל ואפי' שכתב שהר"ם ז"ל חולק על הר"ם ז"ל
 וז"ל נראה שטור ז"ל מסכים לדברי הר"ם ז"ל שכתב דבריו בסוף
 הלכות הר"ם ז"ל הסכים הר"ם ז"ל בתשו' וכתב שהרב בעל
 המלחן כתב במ"ס הגאונים ז"ל שהמקדש בטבעת שאולה שהם
 המלה לקדש בה מקודשת ואם השאילה סתם אינה מקודש' ולזה
 הסכים הר"ם ז"ל במ"ס ס"ר ז"ל וכן פסק מהר"ם ז"ל מדינה ז"ל
 ומ"ס הרדב"א ז"ל ס"ר ז"ל. נמצינו למדים מכל מה שכתבנו
 עתה פשוט שאין לחוש לקידושין אלו בין יהיה הספק הזה שקידש
 בו של בעל הבית או של האשה.

דמעים הב'

ג' כ מזד הענין והוא שלא אמר לאבי הבת
 דבר ונענין הקידושין בעת נתינת החפץ
 ואם לא אמר הקידושין וכו' נר' פשוט שאין כאן בית מיוחד
 כלל. ועיקרה דהיא מלתא בפ"ק קידושין ב'הוא גברא דקדיש
 בנישואה דאם ח"ל והא לית בה שום פרוטה. ח"ל תקדוש בד' וזו
 אפי' שיהיה שתיקה ויהיה שתיקה אמר רבא הוי שתיקה דלאחר מתן
 מעות ולתו כלום היא. ופרש"י ז"ל דהא דשתקה משום דלא איכפת
 לה עיבור תמורה מעיקרה לאו דמעשה דהכי שקלתינה ומוסקת דגמי'
 נכח וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' אישות וז"ל כן לה אגודה
 על הדם וכיוצא בה וח"ל הרי את מקודשת לי בזה וקבלה אותה וח"ל
 וז"ל אין שום פרוטה ואמר תקדש בד' וזוים המומחלים בתוך
 הלכות אם אמרה הן מקודשת ואם שתקה אינה מקודשת בננות
 אלא שהשתקקה אחר קבלת המעות אינה מועלת כלום ויהי מקודשת
 ומפק' מפני הבדלה שח"כ ש' במוקם אחר עכ"ל. וז"ל הר"ם ז"ל
 ז"ל בתשובה דשאלתא בלשון הקידושין הגאמר לאשה בעצמה נתינת
 ויהי טעמיה דה ולקח' הטבעת או היא מקודשת בשתיק' שקבלת
 הטבעת היא הודאה כיון שכבר שניעה שתק לה לשם קידושין אבל
 אם שקבלה הקידושין לא שניעה לשון הקידושין אלא אחר קבלת
 הטבעת אין שתיקה כלום והסכימו כל האחרונים דהלכה כרבא דכל
 שתיקה דלאחר מתן מעות לאו כלום היא ולא מסלינו. בין פקדון
 מילתא דהא רב הקה"ל פריך על רב הובא בריה ודביקא נמי לא חס לה

ואפי' שלח אותן דשמיע לבן חושו לה משום כבוד רבא ח"ל כן דהי'
 משום דיכא אפי' אינו נמי הוא חיים לה וכ"כ הר"ם ז"ל לוכן דעת
 הרמב"ם ז"ל עכ"ל הר"ם ז"ל בתשו' וכן פסק מהרש"ם ז"ל וכן
 מהר"י הרדב"א ז"ל וכן פסק הרב הגדול מהר"י ב"ל ז"ל ח"כ ב"ד
 שבשעת נתינת החפץ לא אמר הבחור לאבי הבת שום דבר מענין
 הקידושין אלא אחר שהיה כבר החפץ בידו ושהיה זמן רב עד שעתה
 הכוס או נזכרו הקידושין נר' פשוט מדברי הכירבוותא הנו' דאין כאן
 בית מיוחד כלל. ואפי' לדעת הטור ז"ל שכתב בד"ה שכל לידה
 בתורת פקדון אבל בא לידה בחור' קידושין שא"ל התקדשי לי בחפץ
 זה וח"ל והרי אינו ש"פ ח"כ אמר לה יש בחובו ש"פ התקדשי לי בו
 ושתקה הוי ספק קידושין. דמשמע מדבריו דספק קידושין דלאחר
 לאו משום דשמח החפץ שיהיה פרוטה במקום אחר כמ"ס הרמב"ם ז"ל
 אלא דהויא מקודשת משום הד' וזוים שיש בחובו שאפי' שלא אמר
 לה שתקדש לו כסא אלא לאחר שהיו בידה כבר ח"כ אמר שהיא
 מקודשת מספק והיא סברת הר"ם ז"ל בהלכות לאשוקה לריב' גט
 ולעולה לריב' קידושין אחרים ולא סגי בהגהה קידושין והיא סברת
 הר"ם ז"ל בפסקיו ולדבריהם הסכים מהרי"ק ז"ל בספרו הקצ"ר
 שכתב ח"ל התקדשי לי בחפץ זה וח"ל והרי אינו שום פרוטה וח"ל
 התקדשי לי בד' וזוים שכתבו ה"ז ספק מקודשת דמשמע מדבריו
 ג' כ' דספק מקודשת הוא משום הד' וזוים כמו שפי' הטור ז"ל ולא
 כמו שפירש הרמב"ם ז"ל. ח"כ ב"ד כ"ע מודו דאין כאן קידושין
 כלל דעד כאן לא קאמרי הכי רבוותא דמקודשת מספק לא חס לאחר
 שהיה כבר בידה החפץ וח"ל התקדשי לי בו שתקה אפי' שלא אמר'
 הן מלאך ששתקה הויא מקודשת מספק ועוד במא' דאמרי הכי
 רבוותא שנשאר החפץ בידה ונעלתה והלכה לה. אבל בגדו זה דאין
 תרתי לטיבותא חדא דלא מביעה שסתק ולא אמר הן אלא שניחה
 בדב' ומרפו וגדפו לבחור וקראו סבל מהולל על האועשה אשר עשה
 הרי שאמר בפ"י שאינו חפץ בקידושין ח"כ ועוד שטפחו על פניו
 בחפץ ולא הניחו בידו וכתב מהרי"ק ז"ל בספרו הקצ"ר וח"ל א"ל
 התקדשי לי בד' וז"ל ונעלתה ורקתו לים בפניו וכו' וח"ל חס ורקתו
 בפניו למקום שאינו חפץ בה מוכיח שאינה חפיה בקידושין וזה ח"כ
 בשעת נתינת החפץ ח"ל התקדשי לי בו וכבר הרב ז"ל חס ורקתו
 מידה אינה מקודשת מכ"ס ב"ד שלא נזכרו הקידושין אלא אחר
 שכבר בא החפץ לידו וכשומעו זכר הקדושין השלך החפץ מינו
 ומרפו וגדפו לבחור פשיטא דכולי עלמא מודו דאין כאן בית מיוחד
 כלל.

דמעים הג'

מזד לשון הקידושין דאין כאן ידים מוכיחות
 לפי שלא אמר קידושין לי על בתך ופסקו
 רוב הפוסקים רוב בני גבוב מינין דאין לחוש לקידושין כאלו משום
 ידים שאינן מוכיחות לה הויין ידים כיון דאיבא כמה וכמה אשלי
 רבדי דסברי הכי וחס הרמב"ן והר"ם ז"ל והרא"ש והטור ז"ל וגם
 הר"ן כתב שיש מי שהמר דאפי' דקי' בנדדי' לידים שאינן מוכיחות
 לה הויין ידיים אפי' לנענין גפין וקדושין אולינן לחומרא והויא ספק
 מקודשת וכו' ז"ל דמק דבריו ופסק דחס לא אמר לי בקידושין לא
 אמר כלו' ואינה לריב' נט ומוותרת לכהן וכן דעת הר"ם ז"ל והרמב"ם
 ז"ל שכתבו סתם הרי את מקודשת לי הא' חס לא אמר לי אינה
 מקודשת וגם הרב הגדול מהרי"ב ז"ל כתב ברמזו תשובה בראשונ'
 ובשלישית לשון מה' ר' ישעיה מטרטני ז"ל הראשון שכתב ואם אמר
 הריני כותן זה לך לקידושין לא אמר כלום. הרי אפי' אמר הריני
 דחשיבי קידושין לדעת הר"ם ז"ל במ"ס בתשובה סי' רס' ח"כ אפי' חס
 פסק מה' ר' מטרטני ז"ל דלא חשיבי קידושין כ"ס בג"ד דאין כאן לא
 לי ולא הריני רק אמר קידושין על בתך דפשיטא דאין כאן קידושין
 אפי' דכ"ע. ואפי' לדעת מהר"ם די מדינה ז"ל שכתב בכמה
 תשובות מתשובותיו שיעולם לא ספק על הטעם הזה שלא להצריכ'
 גט לבד אם יהיה טעם אחר. הרי בגדו זה ויש כמה טעמים
 הקידושין עבר שם במסיבה זכר הקידושין ביניהן ונחלו החפץ אף
 על פי שלא אמר לי היא מועיל אבל כאן לא היה קודש נתינת
 שום זכר קידושין ביניהם ולא שידוכין. והף על פי שכתבת שקבלת
 מן העם היו חושבין שהיא משודכת להבחור און בכך כלום שאפילו
 היתה משודכת עמו מקודש מאחר שבשעת נתינת הקדושין לא נזכר
 ביניהם ענין הקדושין ועמד וקדש ולא אמר לי אין כאן בית מיוחד
 כמ"ס המבי"ט ז"ל בתשובה סי' קב' וז"ל וטעמא דשידוכין לא
 אלימי

אלמני כמדבר עמה על עסקי קידושיה וקדש דהרי אס שדך אשה
 ואחר כך אל הרי את מקודשת ולא אמר לי אכתי היין ידים שאינן
 מוכות דדוקא כשהיו עוסקין על עסקי קידושין הוא שכתב דאס
 אמר מיד סתם הרי את מקודשת ולא אמר לי דהו דים מוכות
 והיית מקודשת לא כשדך ואח' אמן קדש ולא אמר לי דלא לישתמיט
 חד מן המפסדים לומר אס שדך ואח' כ קדש ולא אמר לי דליהו
 קידושין עכ"ל וכ' ה"מ ז"ל בשם הרש"ב ז"ל דשידוכין דקוד' לא
 חשיב כמדבר עמה על עסקי קידושיה :

המעם הר' ג"כ מצד הלשון דבעינן בלשון הקידושין
 לכשיהו מועילין לשון המורה להבא ואע"פ
 שדבר זה לא נמצא כתוב לראשונים הנה הרש"ב ז"ל כתב בשמו'
 סי' כ"ג והביא ראיות כדמות לדבריו ולדעתו נמשכו האחרונים
 הבחי' אחריו ומהר"ק ז"ל כתב בסי' ז"ך שהרב הגדול מהר"י בי רב
 ז"ל פסק בתשובה כהרש"ב ז"ל דבעינן לשון המורה להבא שאם אמר
 קידושין ס' ולא אמר יהו או הרי הן קידושין לא אמר כלום א"כ
 צ"ד שאמר הם קידושין על בתך אינם קידושין ומה גם שאמר בפי'
 לשון המורה לשעבר שהרי אמר נתתי לך פשיעה ודאי דלא אמר
 כלום :

הכלל העולה מכל מה שכתבנו שהחור' הוהת שבלה עליה
 השאלה היא מותרת להתקדש לכל מי שתלה ואין
 לחוש כלל ועיקר לקדושי החבורה וכל טעם וטעם מהטעמים
 שכתבנו יש בו דיומחר לבטל הקדושין הנו' וא"ל גם כלל ועיקר
 ומה גם בהצטרף כל הטעמים הנו' . ואתה עתה ברוך ה' החזק
 עומת אל חרף . ואל יבטוחו וירו של הת"מ הזה יצ"ו לומר שיש
 בחומרה בית מנום שהאום' במוהר יתיר באסור ומה גם שהמחור
 צעין כזה היא חומרה דלתיה לודי קולא שאס יקדשה אחר קדושי
 ודאי לדעתו וא"ל גם משני חף על פי שהיא לטעמי מקודשת גמורה
 וכן אס יקדש זה את אחותה יתירנה בלא גם שיאמר אין קידושין
 תופסין בחלותה ונפלאתי הפלא וכלא חף החכם הזה אין עיניו
 בראשו לירד לעומק הענין . וטעמי כבודו מראות טעמים אלו
 שהם גלויים וידועים לכל מתחיל ללמוד דברי קידושין ומה גם
 למי שלמד בעיר גדולה של חכמי' ורבנים אבל מה שיש ללמד עליו
 זכות ששקב שחומר' צענינים אלו היא בית מנום וה' יכפר בעד
 ויאלו דבריכו בהיתר :

שאלה ה

עוד כתבת וזהו תורף
 דברך ואס בלא בלשון
 בלתי צח ומתוקן ראובן
 נתן עוסקה לשמעון כ"כ נוצח היענה להוליכה בידו לביטוליה
 והריוו וההפסד לחאי והקדן של ראובן וכתבו פטר ביניהם כדן
 העסקות וקבעו זמן העיסקה עד שילך שמעון לביטוליה ויחזו והלך
 שמעון ודוע שנגהג העיר כשולחו הסחרות מהספינה יניחו אותם
 במקום אחד הקרא אורי' כל סחורה ידוע כמה זמן תשאר ס'ם
 ושמעון עשה באופן שהבירה הנוגה מהאורי'טו קודם הזמן שתשא'
 שם ונגלה הענין אל מקום המושטו והיה בסכנה גדולה כאל' העיר
 עדים שהיו נמלאים שם באופן שהאחר כמה השתדלות הלכה הנוגה
 כולה לטמון' כמות שהיא ושמעון מהפחד נפל למשכב ואחר עבור
 עשרים יום לכניסתו לעיר כלב'ע ואחר שני חדשים לפטירתו קודם
 שבלה שמעון נפטר ראובן פה ועתה בלה הספינה נזכר' ואלו
 נכסי שמעון שהיו שלו לבדו ואלו העדים שהיו עם שמעון והעירו
 בכל מה שעבר מענין הנוגה שהלכה לטמון' כמות שהיא ולא נמלט
 ממונה שום דבר ועמד אפטרופוס יתמי ראובן והגליא שטר העסק
 ודוזה לבבות מיורשי שמעון תחלה חאי השטר שהוא מלו' אל' שמעון
 וגם תובע החאי האחר ואו' ששמעון פשע שהגליא הנוגה קוד' הזמן
 ועל ידו הלכה לאיבוד ושמעון זה הלך כמה פעמי' לשם וירע ההפסד
 אל' נפגי שחיו הקונים בעת ההיא מבקשים הנוגה לקנותה ביוקר
 והביאו העדים והעידו שכן הוא האמת שהיו מבקשים אותה ביותר
 ולזה הבדיחה שמעון ונמצא שעשה כדי להרויח בעסק ועוד נזכר
 הסומרים להבדית מן המכסם ובלאו כמה אנשים שהלכו לשם והבדיוו
 הנוגה מהמקו' ההוא ולא ארע להם שום הפסד ולא ידע אדם בהם
 ומה גם שיש להם עד אחד שמעיד שבשעה שהיו קושרים הנוגה
 בארנו כדי לטעון אותה בספינה אמר שמעון שבע' זה הוא יעשה

באופן שיבדיחה ומהכסם ואל' ראובן הלוואי תעשה זה וא"כ הרי
 ברשות ראובן עשה מה שעשה וזהו הסיב אפטרופוס היתומי' שאס
 בלנו לפדות עד ח' הרי נ"כ עד אח' מעיד שקודם שני ימלי' לביטול
 שמעון היו ראובן ושמעון יושבים בבית העד הזה והיה שמעון מניד
 להם מה שארע לו פעם אחת בביטול' שהגליא הנוגה מהאורי'טו
 בסתר ועבר עליו כמה מן הצער וא"ל ראובן א"כ הוא חף אחרת לי
 שאהי יכול להבדיחה וא"ל שמעון ירחם ה' וא"ל ראובן אס עשית כן
 פעם אחרת איני רוצה שתהיה סחורתי בכל כך אחריות כמו שאתה
 אומר שילך בוך האדם ומומי' לא תעשה כן בפעם הזאת ושמעון
 שתק ואני הייתי מושב שעד ח' אינו ועכשיו שחלמרו שיש לכם עד
 ח' שנתן לו ראובן רשות הרי עד ח' מעיד שחזר ראובן וא"ל שלא
 יעשה דבר זה ובלאו שני העדים לב'ד' וכל אחד העיד כנ"ל חלו סם
 טענת יורשי שמעון עם אפטרופוס יתמי ראובן . והכסם הגומר
 פטר את יורשי שמעון מכל השטר על החאי שהוא מלוה אמר ויחזר
 שמת לזה שהוא שמוען בחיי מלוה שהוא ראובן ואח' כ' מות ראובן חף
 אדם מורש שבועה לבניו וקצת מהחכמים הודו לו וקצת אמרו לו שלא
 כאמר דין זה אלא במלוה ובכחו' . וגם על החאי האחד שהס' פטורי'
 שהשופטין שומרי שטר זה לזה ופשיעה צבעלים פטורי' ועוד אמר
 שאין זה פשיעה שדרך הסומרים להבדיחה מן המכסם ומה שעשה לא
 עשה אלא לתועלת שמיסם ואילו היה שמעון חי והיה חמו' שך התנה
 עם ראובן היה נאמן בשבועות וק"ל דטוענין לירש כל מה שהיה
 אביהם טוען וזהו אמרנו לו והרי אין אדם מורש שבוע' לבניו ומאחר
 שהי' שמעון חיוב שבועה עכשיו שמת קודם שבוע' אן יורשי ובלוי'
 לישבע לזה אמר מאחר שעד ח' מסייעו לא היה חיוב לישבע ועדין
 הדבר חלי ועומד והכסם ביד נאמן וכתבו למגדלים עליו
 ולכן הארון תודיע לנו דעתך וגם מה שאמר פשיעה צבעלים פטורי'
 חזר לנו הענין היטב שלעולם חנו יודעים שהפושע חיוב בין
 שומר שטר בין השותפים כל מי שפשע חיוב ותבאר לנו כל זה הטב
 עד כאן לשונו :

תשובה

ראיתי מה שכתבת מנס' החכם יצ"ו
 והייתי רוצה לראות ראיותיו מן
 ומן הפוסקים ולא שיחלק חילוקים
 מדעתו כאלו דבריו דברי קבלה מסורי' לו ויסיגי ואף לא ידע ולא
 שיע בע' זה כבר פסקה הקבלה ויפסי ספרים אלו חיים ואף על פי
 שאומ' שהוא יודיענו ומכירנו והאובנו האמת לא ביישגית ולא פחודי'
 והיא ההוזה יחר ממנו ונל' עד חאי הפעוט שנטה מעליה דרובו
 כוין אליה מכל וכל ובמהילה מוכבודו לא כדעת הגמ' דבר ולא נהשל
 הפוסקים . ולענ' שחייבים יורשי שמעון לשלם ליתמי ראובן כל
 הסך הכתוב בשטר . ותחלה חאי באל' לרון עמו על החאי' שהוא מלוה
 אל' מורישם והיות שבהיותו בעיר תוכס נשאלתי מבר'ח' על ענין
 כיוצא בזה ואני אז הייתי על פרק הגסיעה ולא יכולתי להשיב שמי'
 דבר וכאשר באתי לכאן כתבתי להם מה שכל' עד והענין היה שראובן
 נתן עסק לשמעון לילך למגרים כ"כ שמן זית וטליות וקבעו זמן
 עד שילך ויחזור ותקם לכניסת שמעון למגרים הוכה בצעופה ואחר
 שני ימים נלגיפחו ללב' והלכו כל נכסיו לטמון' כמנהג העיר שכל
 מי שמת והוא גר ואין יורש לו שם נכסיו הולכים לטמון' ואחר כך
 מת ראובן וקמו יורשיו ותבעו מיורשי שמעון חאי השטר שהוא
 מלוה אל' מורישין . והשאל רצה לפטור ליורשי שמעון מהטעם הזה
 שרצה החכם יצ"ו לפטור יורשי שמעון וחביריו חלקו עליו . והאמת
 תשובתי חליו לעד'ן שחברך שלא קיימה בידך והל' בנתך לא
 נשענו האמת אחס' אע"פ שלא כתבת לי מאי' טעם חלקו עליך ומה
 ראיה הביאו לדבריהם חף שיהיה מה שהורו כדן הורו ולא מציעה
 אס היה כתוב בשטר כאמנות שהאמין הלוה למלוה עליו ועל בלי
 כמו שנטולין היורשים בשבועת היורשים ואס האמין גם את יורשי
 המלוה עליו ועל יורשיו חפי' מת לזה בחיי מלוה שנטולין בלא שום
 שבועה ולפי שאני יודע שאין אחס' כותבין כאמנות בשטר חאי מחרף
 בזה אלא חפי' לפי מנהגם שאין כותבין כאמנות בשטר אפי' חייבין
 יורשי שמעון לשלם מנכסיו מורישן חאי השטר שהוא מלוה אל' בלא
 שום שבועה . והטעם לזה הוא שמי' מת לזה בחיי מלוה ואח' כ' מת
 מלוה אין היורשין נטולין כלום לפי שאילו היה אביהם חי לא היה
 נטול אל' בשבועה וכשמת קודם שנשבע בזה אמרו אין אדם
 מוריש שבועה לבניו אבל אילו היה אביהם חי היה נטול בלא
 בלא שבועה וירשין ג"כ נטולין בלא שבועה שהעיקוב שהיה מעכב
 עליהם

עליהם היא שבועה שהיה אביהם צריך לישבע ובמקום שאביהם
לא היה חייב לישבע העיבוד חלק הלך לו והוא היה לזה ענין
האמנות שכתבנו שאם האמין הלוה למלוה אע"פ שמת לוה בחיי
הלוה הדין הוא שהורשין נוטלין לפי שאביהם לא היה צריך לישבע
וממדין הם מהשבועה שהיה אביהם צריך לישבע ואילו לא היה
אמנות בשטר אבל הם צריכין לישבע שבועת הורשי' כמו שמבאר
כל זה בהלכות ב"מ ז' פ"ו מהל' מלוה ובטור ז' ס' ע"א ובכחן זה
אלו היה ראובן חי ובא ליפרע מנכסי שמעון היה נוטל ג"כ בלא
שבועה לפי שהעסק היה לזמן עד שילך שמעון למחרת ויחזור
לגור' א"ו ה' מלוה תוך הזמן ועדיין לא הגיע הזמן שנוטל המלוה
בלא שבועה ואפי' מורשי הלוה כדליתא פ"ק דבתרא ח"ר"ס לק"ס
הקובע זמן לחבירו וה' פרעתיך תוך הזמן אינו נאמן להלוה שיפרע
הדם תוך זמנו וקפסיק חלמואל ואפי' מיתמי ואע"פ דאמר מר הב"ה
לפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה חוקה לא עבד איכס
דערע בגו יתומיה' והע"פ שבמלוה בא ליפרע מהלוה במלוה תוך
הזמן חילופיו דבוח' דהרי"ן מ'גאש והרי"ן והרמ"ב ז' ס' סברי
דנטל בלא שבועה אלא בחיים סתם והרמ"ב ז' ס' חולק עליהם ואומר
צריך לישבע דוקא מן הלוה עצמו אבל כשכא ליפרע מורשי' אפי'
הרמ"ב ז' ס' וזה דנוטל בלא שבועה כדדייב טעמא שכשכא ליפרע מן
הורשים אין מי שמכישו אבל כשכא ליפרע מן הלוה עצמו וזוהו
פריעו סובר הרמ"ב ז' ס' צריך לישבע ולא נקיטין כותיה אלא בין
מן הלוה בין מורשי' במלוה תוך הזמן נוטל בלא שבועה וכן פסק
הרמ"ב ז' ס' בפי"א מהל' מלוה ח"ל אין ההלוואה על פה נגבית
מורשים אלא בחת"מ דרכים אלו כחייב מודה בהוכ' או
שיתה מלוה לזמן ועדיין לא הגיע הזמן כל אלו גובין מן הורשין
בלא שבועה וכן פסק הטור ז' ס' ק"ח ו"ו או שהיתה לזמן ידוע
ועדיין לא הגיע הזמן דחוקה אין הדם פורע תוך הזמן וגובה הפירען
מורשים אפי' מלוה ע"פ בלא שבועה' וכתב מהרי"ק ז' ס' השוה רבי'
דין מלוה לזמן ולא הגיע הזמן אלאו משום דליכא למיחש לגררי
וחוקה אין הדם פורע תוך זמנו וכן דעת הרמ"ב ז' ס' וכן ביאר
דעיו המ"ז ז' ס' ברפ"ב מהל' מלוה וכתב שכן דעת הרמ"ב והר"ב
ז' ס' והר"ב ז' ס' כתב שרבינו יונה חולק במלוה לזמן והוא ז' ס' דחה
ועיו והר"ן ז' ס' כתב שיש מי שחולק במלוה לזמן והוא ז' ס' דחה דבריו
ג"כ נמצינו למדים שאם היתה מלוה לזמן ומת הלוה תוך הזמן
המלוה נפרע מורשי הלוה בלא שבועה ולא חיישין לא לגררי ולא
לפריעה דחוקה אין הדם פורע תוך זמנו וה"ל כל זה הוא אם
המלוה קיים ובה ליפרע מורשי הלוה הוא נוטל בלא שבועה אך אם
המלוה מת הוא מת ובאו יורשי' לגבות מורשי הלוה מהל' למהל' לן
שהיה דינן שיה לדין אביהן והרי בענין האמנות שאם האמין הלוה
למלוה הוא נוטל בלא שבועה ואם אביהם מת הם נוטלין בשבועת
הורשין לבד אם האמין גם ליורשי המלוה עליו ועל יורשין אז
המלוה או יורשי' נוטלין מן הלוה או מורשי' בלא שבועה' לזה ז' ס'
היה הטור ז' ס' כתב ב"מ ק"ח ואם המלוה מת ובאים יורשי' לגבות
מן יורשי הלוה מלוה ע"פ אם היא בחת"מ דרכים אלו גובין מהם
בלא שבועה אע"פ שמת לוה בחיי מלוה ואח"כ מת מלוה שהרי אביה'
לא היה צריך לישבע' הרי כתב בפי"א שאם מת המלוה אחר מות
הלוה כג' שהיה מלוה לזמן ובאו הורשים לגבות מן הורשי' נוטלין
בלא שבועה וכן טעם לפי שאביהן היה נוטל בלא שבועה והטעם
ואלמון רבנן כח החוקה הוהא דאין הדם פורע תוך זמנו כדי לפטור
המלוה מורשי' מן השבועה יותר מן האמנות שלא פטרו רק המלוה
אלא יורשי' כשבעים שבועת הורשים לבד אם האמין גם את יורשי'
לפי שבענין האמנות מאחר שעבר זמן המלוה חיישין שמה פורעו
ולא חש הלוה להבוע השטר גם המלוה לא נתן אל לבו מה שדרשו
ח"ל על פסוק ואל תשכן באהלך עולה' ואילו היה המלוה חי ותובע
ללוה או ליורשי' אמרינן ליה מאחר שעבר הזמן והיית רשאי לתובע
שיפרע לך שמה פורעך ולזה לא היה נפרע אלא בשבועה ואם האמינו
עליו אינו דלפיכך אכפשים ואם לא נבעו בעודו חי ובאו יורשי'
לחטע הלוה או יורשי' אמרי' להו ב"מ מאחר שעבר הזמן והיה המלו'
נוטל ליטול את שלו שמה תבעו ולקח את שלו ולא חש לקרוע השטר
ובנת מותו אפשר שזהו את יורשי' שהשטר פורע ולזה נשבעין
יורשין שלא יזנו אבא וכו' אבל בתוך הזמן מאחר שהמלו' אינו
רשאי לתובעו וגם הלוה חוקה שאינו פורע בתוך זמנו אע"פ שמת
גיה בחיי מלוה ואחר כך מת מלוה אין יורשי' המלוה צריכין לישבע

שום שבועה דאין לנו לתלות שמה פורעו ולא חש לקרוע השטר ושמה
זה ליורשי' שהשטר פורע מאחר שהמלוה לא היה רשאי לתובעו
והלוה חוקה שמהלוי אינו פורע תוך זמנו ודאי שלא פורעו ומאחר
שאין לנו לתלות שמה פורעו אין יזנו ליורשי' שהשטר פורע' תדע
עד כמה גדולה חוקה זו דאין אדם פורע תוך זמנו שהרי אם האמין
המלוה ללוה לו' פרעתי אפי' תוך הזמן אם מת הלוה תוך הזמן ובה
המלוה ליפרע מורשי' גובה מהם בלא שבועה אע"פ שהאמין את
אביהם לומר פרעתי בתוך הזמן וקי"ל דטוענין ליורשים כל מה
שאביהם יכול לטעון ואילו היה אביהם חי והיה טוען פרעתי היה
נאמן בלא שבועה אפי' האין אנו טוענין בשבילם טענה זו משו' דחוק'
אין אדם פורע תוך זמנו ולזה אילו היה אביה' חי והיה טוען פרעתי
היה נאמן וטעם שהאמינו המלוה אבל עשה שמת ואבדה אמורה
חורה החוקה למקומה משום דגדול כמה דחוקה זו כמ"ס הטור ז' ס'
ס"ס ע"א בשם הרמ"ב ז' ס' ואע"פ שכתב דבעל התרומות חולק עליו
כדברי הרמ"ב ז' ס' פסק מהרי"ק ז' ס' וכן פסק מהרי"ב ז' ס' בראשון'
ס' ע"ל וכן מהרש"ם ז' ס' והדין הוא שכתבנו אף ע"פ שלא נזכר
בדברי הרמ"ב ז' ס' ובדברי הטור ז' ס' אלא במלוה ע"פ שה"ה גם כן
במלוה בשטר ולשון הטור ז' ס' וכתב שכתב אפי' מלוה ע"פ בחת"מ
דרכים אלו גובה מן הורשין בלא שבועה' דמשמע לא מיבעיא
במלוה בשטר דאלים כח השטר בכל ענין אלא אפילו מלוה ע"פ
דגרע כמה אפי' אם היא בחת"מ דרכים אלו גובה מן הלוה וכן
יורשי' המלוה מן יורשי' הלוה בלא שבועה אפי' מת לוה בחיי מלוה
ואח"כ מת מלוה כדדון דידן' ואע"פ שהסברה נותנת זה דלאברה
מלוה בשטר ממלוה ע"פ כמו דמשמע מדברי הטור ז' ס' ע"ל היה לבי
מהם בזה מאחר שלא נזכר דין זה בספרי הפוסקים רק במלוה
ע"פ עד שגלתי למהרי"ק ז' ס' בפירושו להרמ"ב ז' ס' בפי"ב מהלכות
מלוה שהשווה דין מלוה בשטר למלוה ע"פ בדין זה בפי' ח"ל וכוונת
רבינו דבמלוה ע"פ היאך דגובה מורשים גדולי' דהיינו היכא שהיא
בחת"מ דרכים אלו הנזכר גובה ג"כ מורשים קטנים ובמלוה
בשטר אם יש בה חת"מ דרכים אלו גובה אפילו מורשים קטנים
שלא גרע ממלוה ע"פ וכן מלתי להרי"ב ז' ס' בתשובה סימן ש"ב
ז' ס' ועוד כל הפוסקים פסקו אין הפרש בין מלוה ע"פ למלוה בשטר'
אלא לגבי לקוחות דלית ליה קלא אבל לגבי יורשין שוין הן כל היכא
דליכא למיחש לפרעון עכ"ל ובתוך זמנו ליכא למיחש לפרעון'
ואם לחשך הדם לומר שכל זה הוא אם היה כתב בשטר זמן
קבוע לשני' ולחדשים ומת הלוה תוך הזמן הנזכר בשטר
אז היו תוך זמנו אבל בשטר זה שלא נכתב בו לא הדם ולא שבת אלא
עד שילך למצרים ויבא אפשר לך מקרי זמן' ואפשר ג"כ שגזומ'
לו איזו סחורה אשר ישרה בעיניו ושלחה לבעל העסק כי כן יקרה
לפעמים ואף ע"פ שקובעים זמן בעל העסק והמתעסק עד שילך
ויבוא וקודם שיבוא תודמן לו שום סחורה' בזול ויקנה וישלחה
לבעל העסק קודם שיבוא' ויודין אכן ג"כ בג"ד דבר זה וטוענין
ליורשים טענה זו שהרי אביהם היה יכול לטענה זו אף אשתו
אמר לו אי משום הא לא איריא ולא מידי ממנה אנכי מדא שכתב
בשטר וקבעו זמן העסק וכו' ומאחר שנזכר הזמן אע"פ שלא נזכר
לא הדם ולא שום לא איכפת לן לפי שמה שלא נזכר הדם ושנה מפני
שלא היו יכולים לקבוע חדשים ושנים שמי יודע כמה הי' להתעבד
בדרך וכמה הי' לישב במצרים ואם יזדמן מוכרים וקונים כרצונו
ולזה לא נזכר הדם ושבת והו"ל האו זמן קבעו כאלו הזכירו
חדשים ושנים תדע שהוא כן שהרי אילו היה ראובן תובע שמעון
משמעון והוא עדיין לא בא לא היה זוכה בדין ואינו יכול לתבעו
מעותיו ממנו עד שילך ויחזור כמ"ס הרמ"ב ז' ס' ד מה' שלוחין
ז' ס' הנותן מעות לחבירו ליג' למ"ה לסחורה או לקנות סחורה או
לישב במקום אינו יכול לחזור בו לחזיר המעות מיד השותף עד
שילך למקום שהתנו ויחזור או עד שיקנה הפירות וימכור שזה כמי
שקבע לו זמן הוא עכ"ל הרי בפירש כתב הרב ז' ס' שאף ע"פ שלא
קבע לו לא חדשים ולא שנים רק עד שילך למ"ה ויחזור כמי שקבע
לו זמן דמי ח"כ נראה ברור בג"ד כמי שקבע לו זמן וכבר כתבנו דין
הקובע זמן לחבירו' ועוד טענת שהרי כתבת שכתב ומיד אחר
עשרה ימים הוכה ומת אי"כ אימתי מאז פנאי לקנות הסחורה
ולשלחה והוא עדיין לא מכר הסחורה' של העסק שהולך בידו שהרי
כתבת שכלל הנכסי' שהלכו לחיבוד הלכו ג"כ סחורות הכסף אם
הסחורות אשר מדוניהם היה קונה סחורות אחרות לשלוח לחבירו
עדיין

וא"כ הרי
זוהי טעם
על כבוד
מעון מבר
תהאור' יעו
ד אמרת ל
ד עשית כן
כמו שחתה
את ושמעון
יש לכס עד
וא"ל שלא
ז' ס' הלוה
בכס הנזכר
אחר מאחר
רובין אין
תעו לו שלא
הס פסוק
ועוד חוק'
השעה לא
שכן התנה
ל מה שהיה
בזמן ומאחר
דשו וכו'
שבע ועדיין
דרי על זה
עליו טעור
חייב בין
ל זה הטע
החכם יל'
נו מן הטור'
חילוקים
לא ידע ולא
ואף ע"פ
לא פתחו'
הדרט ולא
לא בהשגל
ה ראובן כל
שהוא מלוה
אז על ענין
השיב שמי'
הה שראובן
וקבעו זמן
גובה אחר
העיד שכל
ואחר כך
שטר שהוא
הטעם היה
ז' ס' והוא
בינתן לא
עליך זמנה
לא מבעיה'
ועל כפי
ס את יורשי'
ין בלא שום
איני מירד'
ופי' חייבין
ה אלו בלא
ז' ס' חת"מ
חי לא היה
אין הדם
ה נוטל בלא
שהיה משכב
הס

עדיין לא נמכרו אך קנה סחורות ושלחם ואפי' אם נראה לדחוק
 עמנו וליכנס במשעול לרמן המצר ולומר שמה היו בידו מעות
 חדודי משלו וקנה בהם סחורה ושלחה על סמך שימכור סחורות
 העסק ויהא נפרע מהם או שלקח בהקפה אפי' דלא עבדי איניש
 למעבד כולי האי למישבך נפשיה ולמעבד רוחא לאחריני
 ואפילו גנס בעסק אית ליה רוחא בגויה מה שמרויח לו
 לעצמו ואין לזה אמו הוא יותר טוב ואם אמת היה הדבר הזה לעצמו
 יהיה קונה אפי' שזה דבר זר ורחוק ומה גנס אם לא הרשהו ראובן
 לשלוח לו עם הקוד' לבוא אפי' שהוא יתעבד ולא יבוא עם הקוד'
 שלא היה שמעון עושה דבר זה מדעתו ויתחייב באונסין שכ"כ לא
 היה עושה שמעון ויהיה ראובן קרוב לשכר ורחוק מההפסד אלא
 שאפילו היה שמעון חי וטוען ששלחו לו איזה סחורה לא היה כאמון
 שהרי מעת שהלך שמעון לא באה שום ספינה משם עד עתה שבה
 הספינה ובאה שמועת שמעון שנלפ"ע. אי"כ נראה ברור והאמת
 יורה דרכו ששמעון עדיין לא מלא ידיו ורגליו למכור ולא לקנות שום
 דבר והוא הולך בטח לעשות מלאכתו ושלוחי מות תפסוהו בבגדו
 כי היה דבר המלך בחזק ונשארו נכסיו כמות שהם עם נכסיו העסק
 והלכו כולם לאיבוד. הכלל העולה מכל יזה שכתבנו מחייבי
 יורשי שמעון לשלם מנכסיו גמורין ליורשי ראובן חצי הסך הכתוב
 בשטר שהוא מלוה אלל מורישן והוא חייב באחרימות ואין על יורשי
 ראובן שום שבועה קלה וחמורה וב"ד הגדה מה שפורש כד"ן הורה
 ויפה זיכו ליורשי ראובן ויפה חייבו ליורשי שמעון. זהו מה שכתבתי
 בעת ההיא לגר"ה:

ועתה מקורב בל ידי בת שבעות מורישו הר"ש בן הרשב"ן ז"ל
 בכתובה סי' ת' שכתב שאם מת לזה בחיי מלוה ואח"כ מת מלוה
 אפילו היה מלוה לזמן ומתו גס שניהם בתוך הזמן שאין היורשין
 יכולין מן היורשין אלא בשבועת היורשין וז"ל אבל אי אפרש אלא
 בשתי חלוקות אי עבר זמנה או לא עבר זמנה שאם עבר זמנה אילו
 היה חי לא היה נוטל אלא בשבועה וכיון שמת יורשיו אינם גובי' דאין
 אדם מוריש שבועה לבניו ואם לא עבר זמנה גובה הוא המלוה בלא
 שבועה כדאמרי' פ"ק דכתרא כו' כיון דאילו הי' אביון מי הי' נפרע
 שלא בשבועה היכא דמית אביון אנה שקלי בשבועת היורשין
 כדאיתא בשבועות כו' הרי שכתב הרב ז"ל שאפי' תוך הזמן אין
 היורשין נפרעין מן היורשים אלא בשבועת היורשין. וזריך אני
 להתלמד בדברי הרב ז"ל דלא מוכח כן לא מן הגמרא ולא מדברי
 הטור ז"ל אם מדברי הגמרא שמשם הביא הרב ז"ל הרחי"כ ש'אין
 משם הוכחה לפי שדברי הגמרא אינם אלא במלוה שעבר זמנה
 דאיתא התם וכן היתומים לא יטרעו אלא בשבועה מקשה הגמרא
 ומאן חילימא מלוה אביון הוה שקיל בלא שבועה ואנהו שקיל
 בשבועה ה"ק וכן היתומים מן היתומים לא יטרעו אלא בשבועה.
 ומדקא מהדר תלמודא וכן היתומים מן היתומים לא יטרעו אלא
 בשבועה כרא' דס"ל לרב דכלל גובה לא שקלי אלא בשבועה. וזמנה
 שכתב מהרי"ק ז"ל בשמין ק"ח בשם הר"מ ז"ל בפירש הסוגיא וזמנה
 דאיתמר בשמין פלוגתא דרב ושמואל ודבי אלעזר אם מת לזה
 בחיי מלוה וכו' נראה שפוט דלא קא שקיל וטרי תלמודא אלא במלוה
 אחר הזמן ועלה משני תלמודא וכן היתומים. ולא משמע כלל
 דבמלוה בתוך הזמן איירי שמהרי"ק ז"ל כתב וז"ל אם מת המלוה
 ובאים יורשיו וכו' כתב הר"מ ז"ל זו היא שבועת היורשין המוכרת
 במשנה בפ' כל הנשבעין וע"כ לא קאמר בגמ' ומאן חילימא מלוה
 אביון הוה שקיל בלא שבועה ואנהו בשבועה ואוקימנא ביתומי' מן
 היתומים דאלתה מן הלוח עמנו נפרעין בלא שבועה ה"ו בדלא
 טעין ליסתבעו לי אלא דאמר פרוע הוא דכיונא בזה האב היה נוטל
 בלא שבועה ולא הורע כח היתומים מכחו אבל בדטעין ליסתבעו
 לי כיון דאי הוה טעין הכי לאביון היה נשבע אינה נמי שבועת
 היורשין וכ"כ הרי"ף ור' האי ז"ל בתשובה וכן עיקר ויישוב הסוגיא
 לפי שיטה זו עכ"ל. כונת הר"מ ז"ל בפירש הסוגיא שהגמ' מקשה
 למאן דתנן וכן היתומים לא יטרעו אלא בשבועה קא מקשה תלמוד
 מוני' באים היתומים ליפרע דתנן לא יטרעו אלא בשבועה אית
 במלוה עמנו והלא אביון היה נוטל מן הלוח בלא שבועה ואיך יורע
 כח היתומים מכחו. וה"ת היכן מנינו שאביון היה נוטל מן הלוח
 בלא שבועה והלא הדן הוא שאשילו שטר ומקיים ביד המלוה והלו'
 טוען פרעתי אינו נוטל המלוה אלא בשבועה ואיך פשיט תלמודא
 ומקשה והלא אביון הוה שקיל בלא שבועה. לזה פ"ה הר"מ הסוגיא

באופן שהיה אביון שוקל בלא שבועה כפי הדן וזהו פשוט תלמודא
 ומקשה והענין הוא דאיתמי אמרו שהמלוה זריך ליסבע בשבועה
 או לו השבע לי שלא פרעתיך או חייב המלוה ליסבע לזה האביון
 הלוח אינו אומר ל' שטר פרוע הוא ולא ח"ל השבע לי או ח"ל ליסבע
 לו אלא אמרי' ללוה זיל שלים ונטול המלוה בלא שבועה כדאיתא
 בפ' שבועת הדיינין אמר רב פשא האי מאן דאסיק שטרא על חביוה
 וא"ל שטרא פריעה הוא אמרי' ליה זיל שלים לכו כל כמינך וזי
 אמר ליסתבע ליה אמרי' ליה זיל אסתבע ליה ע"כ וכן פסק הר"מ ז"ל
 ז"ל פי"ד מהלכות מלוה וכן הטור ז"ל נמצא שאם אין הלוח אומר
 ליסתבע לי נוטל המלוה בלא שבועה ועל דא קא מקשה הגמרא
 והלא אביון הוה שקיל מלוה בלא שבועה לזה פירש הר"מ ז"ל
 הסוגיא ע"ז הדרך בדטעין הלוח ליסתבע לי שבענין זה אילו היה
 אביון קיים והיה טוען למלוה ליסתבע לי היה זריך ליסבע ל' זה
 היתומים זריכין ליסבע שבועת היורשין. ואם תשאל למה לא
 הצימדו המשנה בה"י גובהו שהיו שים באים ליפרע מן הלוח זמני
 וטעין ליסתבעו לי שבועת היורשין שזריכין ליסבע ולמה העמידה
 ביתומים מן היתומים כבר תרן הר"מ ז"ל קושי זה הנה הרחי"כ בשמין
 יפה יבין הדבר לאשרו דמאי דקא שקיל וטרי תלמודא אינו אלא
 במלוה שעבר זמנה שהרי שמשקא הגמרא ומאן מלוה אביון הוה
 שקיל בלא שבועה וכו'. שפירשו בלא טעין הלוח ליסתבע לי
 אבל אי הוה טעין ליסתבע לי הוה זריך ליסבע לא ידקא זה האב
 במלוה שעבר זמנה אבל במלוה תוך זמנה חפי' היה הלוח שומר
 וזמנו ליסתבע לי לא היה זריך ליסבע כדאמרינן לעיל הקובע וכן
 להבירו וכו' ואפי' הלוח או' ליסתבע לי אין משגיחין בו דהכי איתא
 התם ואפי' דלאחר מר הב"ה ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא
 בשבועה חפי' אמרי' דנטול המלוה בלא שבועה ובפירש ומאן
 במרדכי בכתרא ז"ל מכאן משמע דאם אדם מושיא שטר וז"ל השבע
 לי שלא פרעתיך תוך זמני ח"ל לעשות שבועה דחוקה אין איש
 פורע תוך זמנו ח"ל אמרו לו השבע שלא פרעתיך בזמני וכדאמרי'
 הרב ז"ל שכתבנו אחר זמנו והלו טוען שפרעו תוך זמנו ק"ו בחמש
 תוך זמנו. ועל האי שקלא וטריא מתרן תלמודא וכן היתומים מן
 היתומים וכת"ש הר"מ ז"ל דהוה מלי לאוקומה ביתומים הבאים ליפרע
 מן הלוח והוא טעין ליסתבעו לי. דהוה זריכין ליסבע וע"ז איתא
 המשנה וכן היתומים לא יטרעו אלא בשבועה משום דאביון וכו'
 אילו הוה טעין הלוח ליסתבע לי הוה משבע אלא שהעמידה
 ביתומים מן היתומים דאפי' לא טעני לא יתומי הלוח ליסתבעו לי
 אלו אמרי' לכו דליסתבעו כדי שתהיה חלוקה זו דהיתומי' שמהנה
 במשנה שיה לכל החלוקות הגזר במשנה דהפוגס שפרו ועד אה
 שהוא פרוע והב"ה ליפרע מן הלוקחות וכו' דכל הני אשילו לא
 טען הלוח ליסתבע לי הני אמרינן מיהו משום שאין אדם מוריש
 שמהיה חלוקה זו דהיתומים לא יטרעו אלא בשבועה שמהנה
 העמידה ביתומים מן היתומים ולעולם אינו אלא במלוה שעבר
 זמנה גס ומאן דאיתמר שם במגוון מוכח דלא שקיל וטרי תלמודא
 אלא בשטר שעבר זמנו דאיתא התם על מאן דאיתמר וכן היתומים
 מן היתומים לא יטרעו אלא בשבועה רב ושמואל דאמרי' תרוייהו לא
 שכי' אלא דמית מלוה בחיי לוח אבל מת ליה בחיי מלוה ואח"כ מת
 מלוה כבר נחייב מלוה לבני לוח שבועה ואין אדם מוריש שבועה
 לבניו שלמה קמי' דרבי אלעזר שבועה זו מה טיבה שלא להו יורשין
 נשבעין שבועת היורשין וטעמין ודברי רב ושמואל שאין אדם מוריש
 לאמרו לא במלוה שעבר זמנה כדאיבי טעמא משום שאין אדם מוריש
 שבועה לבניו וטעם זה לא ידקא אלא במלוה שעבר זמנה שכתבה
 המלוה חי והיו בני הלוח אמרי' לו יסבע שלא פרעו אביון או אשילו
 לא טענו הרי אלו טוענין בעדם כמ"ש הטור ז"ל בשם הר"מ ז"ל
 משום דהב"ה ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכשמת
 קודם שנשבע סברי רב ושמואל דאפי' בשבועת היורשין לא יטעו
 ור"ה סבר גנס בזה היורשין נוטלין בשבועת היורשין אבל במלוה
 תוך הזמן היה המלוה נוטל בלא שבועה בין מן הלוח בין מורישו
 ואם מת קודם שנשבע לא אמרי' בה אין אדם מוריש שבועה לבניו
 לפי שאביון היה נוטל בלא שבועה וזע"ג דתנן הב"ה ליפרע מנכסי
 יתומים לא יטרעו אלא בשבועה במלוה תוך הזמן לא דינו בהאי
 דינא דמתני' דהכי אפסיקא הלכתא כריש לקיש ובבי אפי' מיתמי'
 ח"כ פלוגתא דרב ושמואל ור"ח איתא אלא במלוה ח"ה האין ופלוגתא
 דידהו איתמר על מאן דמתרן תלמודא וכן היתומים מן היתומים

לא יפרעו אלה בשבועה א"כ מכל זה נר' פשוט דמאי דקא תקשי
 תלמודה ומתוך על משנה זו וזו חלה במלוה שעבר זמנה א"כ נר'ך
 להתלמד בדברי הרב ז"ל שאמר אפי' בתוך הזמן היתומים מן
 היתומים לא יפרעו אלה בשבועת הירשין שזן הגמרא אין ממש
 הוכחה דבתוך הזמן קא משתעי אדרב' מוכח טובא מן הסוגיי' דלא
 משתעי אלה במלוה שעבר זמנה * ולא נעלם מומי שיש למעיין
 שיאמר שערב ז"ל רוח אחרת עמו בפ"י הסוגיי' מזה שפי' המ"מ
 ז"ל ויבור לו זה הדרך שמי' המשנה וכן היתומים לא יפרעו אלה
 בשבועה ר"ל אפי' במלוה תוך הזמן דאע"ג דקי"ל המלוה את חבירו
 וקבע לזמן לנטול המלוה בלא שבועה דוקא המלוה בעצמו
 מן הלוה ואפילו מירשיו אבל וירשי המלוה אינם נוטלין חלה
 בשבועת הירשנים ורשאי דמתי' משיעיא לי' דתכן הפוגמת כתובת'
 ועד אחד מיעידה שהוא פרועה והבא ליפרע מנכסים משועבדי' וכו'
 כולן לא יפרעו אלה בשבועה וס' ל' להרב ז"ל שכנס שכל אלו הגזכרי'
 צריכין שבועה אפי' בלא ליפרע תוך הזמן כמ"ש הטור ז"ל בסיומן
 פ"ד על הפוגם שטרו ועל עד א' מיעיד שהוא פרוע בשם רבי' האי'
 ז"ל ובס' ע"ח בכת דין הבא ליפרע מנכסים משועבדים אפי' מלוה
 בתוך הזמן לא יפרע אלה בשבוע' כ"ג ב"כ בשם ר' האי' ז"ל וכ"ג ב"כ
 נבי ק"ד בשם הגאון הגז' ז"ל וא"כ אפשר דס' ל' להרב ז"ל שכמו דכל
 הני דתכן במתי' אפי' במלוה תוך הזמן לדעת הגאון ז"ל דהיינו נוטלין
 חלה בשבועה אפי' מאי דתכן ג"כ וכן היתומים לא יפרעו אלה בשבוע'
 במלוה תוך הזמן קא מיירי והרי זה כמ"ש המ"מ ז"ל בתירוקן קושיית
 לזה העמידה הגמרא המשנה ביתומים מן היתומים ואמר כדי
 להשוותה עם החלוקות דתכן ברישא דמתי' כמו שכתבנו לעיל
 דכרי' דרב' ידוע הוא דכל מאי דמריקן לייטעבד לאוקומי כולה מתני'
 מתנוונת עבדינן ואפי' בדרך חוקק ומתי' דמקומי' ורשאי בחד גווני'
 וסיפא בבוזא אחרת' ועד ז' מפרש הרב ז"ל דברי הגמרא דקא
 תקשי מתי' אלימא מלוה אבוהון הוה שקיל בלא שבועה ר"ל
 שכללו תוך הזמן היה מלוה נוטל מן הלוה בלא שבועה ואיך אביהם
 היה נוטל בלא שבוע' וירשיו נוטלין בשבועה ואיך וירע בחי' היתומי'
 מתח' אביהן וזו מתוך הגמ' וכן היתומים מן היתומים כו' ר"ל אלו
 יתמי המלו' באים ליפרע מן הלוה עצמו אה"כ ללא גרע כחס מנח
 אביהם והיו נוטלין בלא שבועה אלה הכ"ע כשבאים ליפרע מיתומי'
 מלוה ולזה אמרה המשנה שלא יפרעו אלה בשבועה ולעולם אימא
 לך גנם במלוה תוך זמן עסקינן * זה אפשר אל המעיין לו' שהרב
 ז"ל בומר זה הדרך אבל שפתי ורשאי שאין דרך ישרה שיבור לו האדם
 גדול בענקים הוא הרב גדול ז"ל ולא מסתברא כלל האי פירושא
 ומתה אפי' חלה דבשלמא חילו כל החלוקות הגז' במשנה ויכולין
 לתפרסם במלוה תוך הזמן ולא היה גשאר לנו רק חלוקה זו דתכן וכן
 היתומים לא יפרעו אלה בשבועה לדחוק עצמנו ונפרשה אפי' במלוה
 תוך הזמן כדי להשוותה לשאר החלוקות ותתפרשה המשנה כולה בחד
 גווני' ככ"ז ל' אבל הרי יש שם חלוקה אחרת שהיא הבא ליפרע מנכסי
 יתומים שהלוקה זו של וכן היתומי' לא יפרעו אלה בשבועה דתקלין
 וקרינן בה כתובה אחר סונוך אליה ויובנת בדה' והחלוקה הייתה
 על הבא ליפרע מנכסי יתומים אי' איפשר לאוקומה בשום נד' ואופן
 במלוה תוך זמן דהכי איפסיקא הילכתא כר"ל וגבי אפילו
 מיתמי' כמו שכתבנו לעיל לשון הגמרא דפ"ק דבתרא הקובע זמן
 לחבירו וכו' א"כ השוי שריני להשוות כל החלוקות שבתורה יגענו
 ולא טה לנו א"כ מוטב הוא שיתפרשו שתי חלוקות אלו בשווי ולא
 שתייה לרחה יושפת בדה' ויכילגה למשכולי נפשין ולמימר דאמרו
 להכי כתבייהו הני תרתי תנא דמתי' לבסוף ללמדנו דעת' ולומר
 שאע"פ שכל מה דתכן במקמי' ברישא יכלינן לאוקומי להו אפי' במלו'
 תוך הזמן כמה דחוקים להו ר' האי' ז"ל הני תרי' בני' לא יכלינן
 לאוקומי להו במלוה תוך הזמן ולזה נקטיננה סמוכים זה לזה בסוף
 ועוד מה שכתבנו שכל החלוקות הגז' ברישא דמתי' יכול' להתפרש
 אפי' במלוה תוך הזמן המ"מ כס' ז"ל לא כן יחשוב ולכבו לא כן ודמה
 שהרי כתב ברפ"ד מהל' מלוה הפוג' את שטרו ועד אחד מיעיד שהוא
 פרוע והבא ליפרע שלא בפני הלוה והטורף מיד הלוקח והגפרעין
 מן הירש' בין קטן בין גדול לא יפרע אלה בשבועה וכו' ואם היה
 החוב לזמן ורבע בזמנו יפרע שלא בשבועה עבר זמנו לא יפרע אלה
 בשבועה עכ"ל * הרי הרב ז"ל מפרש המלוה כולה במלוה עש' זמנה
 כמ"ש בפ"י ואם היה החוב לזמן ותבעו תוך הזמן יפרע שלא בשבוע'
 וכו' ז"ל הכריע בכל החלוקי' כדברי הרב ז"ל אע"פ שיש מי שחלק

והואיל

והתה לידן האי ליטא דהרמב"ם ז"ל פתר דלימין
 מיניה מאי דלעטרין לן כדון דיקן כדדיק בו קתת
 דיוקיס במ"ש והגפרע מן הירש' בין קטן בין גדול לא יפרע אלה
 בשבועה דמשמע דבשבועה מיהא יכול ליפרע בשלמא מיתומים
 גדולים ניחא אבל מן הקטנים היאך יכול ליפרע אפילו בשבועה
 והלא הרב ז"ל עצמו כתב לעיל פ"י א"ן ההלוואה ע"פ נגזיית מן
 הירשין אלה באחד מג' דרכים וכו' ובפ"י כתב א"ן גפרעין מן
 הירשנים א"כ היו גדולים אבל אם היו יורשין קטנים א"ן גפרעין
 מהם ואפי' היה שטר חוב שהיה בו כל תנאי שבעולם לא יפרע בו
 המלוה כלום עד שיגדילו היתומים וכו' לכו' אם היה רכית של
 כותי אוכלת בנכסייהם שמעמידין להם אפוטרופוס ופורעין החוב
 או לכתובת אשה משום חינה כדי שחגש' בו לאחר וכו' הרי שהחליט
 הרב ז"ל וגזר אומר שא"ן גפרעין מן הירש' קטן בין מלוה ע"פ בין
 מלוה בשטר אלה באחד מג' דרכים וכו' או לשני דברים שכתב
 שם לפרוע כתובת אשה ולפרוע רכית דכותי וא"כ איך כתב כאן
 דבשבועה נפרעין מירש' קטן ועוד מה שהביא הרב ז"ל כפסל לשנוי
 ואמר עבר זמנו לא יבנה אלה בשבועה דנראה דחלוקה זו יתיר לגמרי
 שהרי כבר כתב בתחלה לא יפרע אלה בשבועה וכתב א"כ ואם היה
 החוב לזמן יפרע שלא בשבועה משמע דמ"ש בתחלה לא יפרע אלה
 בשבועה הוא אם עבר זמנו א"כ למה חזר וכתב עבר זמנו לא יפרע
 אלה בשבועה דבשלמא חילו לא כתב בתחלה שיפרע בשבועה רק
 כתב דפוגם השטר או שעד א' מיעיד שהוא פרוע וכו' אם היה החוב
 לזמן ותבעו תוך הזמן יפרע שלא בשבועה עבר זמנו לא יבנה אלה
 בשבועה הוה התי' שפיר וא"ן כאן שפת יתר אבל אחר שכתב בתחלה
 לא יפרע אלה בשבועה הרי דין שעבר זמנו וכתב א"כ כוונת
 היה החוב לזמן הרי ג"כ דין מלוה תוך הזמן אמור וא"כ במה אני
 מקי' האי' בכה בתרייתא דכתב עבר זמנו וכו' * ותו איכה למידק
 בהאי' בכה דעבר זמנו איך' מאי קא טעיין אי דקא טעין פרעתין
 אחר הזמן ובגון דא נריכה ליה לרב ז"ל למימר שלא יבנה אלה בשבועה
 פשיטא ודאי מהחר שעבר זמן המלוה והלה טוען פרעתין אחר הזמן
 כ' עמוד ולא יפרע אלה בשבועה וכתבו הרב ז"ל בסמוך וז"ל
 התובע את חבירו לפרוע וכו' טען הלוה ואמר ישבע לי שלא פרעתין
 ויטול משביעין אוחו בנקיטת חפץ שלא פרע כלו או אחר' כ' יכול וכו'
 ובדאי דדברי הרב ז"ל בזה הוא במלוה שעבר זמנה * ואי איך
 טעין פרעתין תוך זמני' א"כ נוטל שלא בשבועה דחוקה אין אדם
 פורע תוך זמנו אפילו הלוה עומד וזוה' לישהבע לי א"ן משנתי' כ'
 אפילו עבר זמנו ותבעו אחר זמנו והלה טוען פרעתין בתוך זמני'
 נוטל שלא בשבועה כמו שכתבנו לעיל לשון המרדכי ז"ל ודברי
 המרדכי היה בעייה בגמרא ולא איפשיטא וכתבו האופרשים ז"ל הוי
 קולא לכתבע דוקא במלוה ע"פ אבל במלוה בשטר לא אמרינן קולא
 לכתבע וכמו שזכרנו מדברי מהרי"ק ז"ל בסיומן ע"ח שכתב על דברי
 בע"ת * א"כ במאי א"ן קיימין ב"מ' הרב ז"ל בהאי' בכה איך' מאי
 קא טעיין * ועוד קושיא אחרת וגדולה היא בעיני כל בעל נפש ואריך
 פטיס יסונן סלע להולמה שהרב ז"ל כתב בתחלה דפוגם את שטרו
 וכו' ואומרים לו כשיכתב השבע ואח"כ תטול משמע דאפילו דלא
 טעין הלוה ליכתבע לי א"ן טענינן ליה וכך הוא לשון הגמרא בספר
 שבועת הד' ינין דאמר רב פפא האי' מאי דאפיק שטרא על הכהני'
 הזמן * וכו'

תלמוד
 שכתוב
 חלק רביעי
 חומ המושלש
 שאלה ה
 בז

ונו' שכתבנו לעיל וקאמר התם ח"ל רב אחא ברבי דרבה לרב אשי
 מה בין זה לפוגם שטרו ח"ל התם אע"ג דלא טעין איהו טענין
 ליה חנן הבא אמרי ליה זיל שליט ואי אמר לישתבע לי אמרי ליה
 זיל אשתבע ליה ואי צורבא מרבנן הוא לא משבעינן ליה . הרי דין
 זה לפוגם שטרו אע"ג דלא טעין איהו לישתבע לי חנן טענין ליה
 הוא גמי' ערוכה וכן הן דברי הרב ז"ל שכתב וכו' לו כשישתבע השבע
 אחר כחטול . ואח"כ כתב בצבא הסמוכה וז"ל התובע את חברו
 לפרעו וטען הלוה שטר זה או מקלפו ובעל השטר או לא
 פרעת כלום אמרי' לו שליט לו טען הלוה ואמר ישבע לי שלא
 פרעתו ויטול ומשבעין אותו בנקיטת חפץ שלא פרעו כלום או שלא
 פרעו חלה כך וכך ואח"כ יטול ואם היה המלוה ת"ח אין נוקקין
 לשבועתו עכ"ל הרי כתב ז"ל שאין משבעין אותו שלא פרעו חלה
 כך וכך שזהו פוגם שטרו חלה עד שיטעין הלוה השבע לי וא"כ איך
 צבבא ח"כ בפוגם שטרו כתב שיטעין אפילו לא טעין חידך שיטע
 לו . ודברי הגמ' ז"ל בזה תמוהים בעיני כל רואים שכתב על
 האי צבא וז"ל החובע את חברו וכו' וימרה בפ' כל הגשבעין
 ומבאר שם שזה החילוק יש בין פוגם שטרו לחוב פוגם שטרו אם אין ליה
 לא טעין ליה חנן טענין ליה ואם אין מלוה פוגם שטרו אם אין ליה
 טענין אין טענין לו כדברי רבינו ז"ל עכ"ל . ופליאה דעת מומי
 איך לא ראה הרב ז"ל שכתב בפ' הרב ז"ל או שלא פרעו חלה כך
 וכך שזהו פוגם שטרו ועכ"ז כתב הרב ז"ל טען הלוה ישבע לי
 דמשמע דוקא דטעין ליה וכו' וכמעט שעלה בדעתי לומר שהמ"מ
 ז"ל לא היה גרים בדברי הרב ז"ל חלוקה זו דלאחר או שלא פרעו כך
 וכך חלה כך הוא גרים טען הלוה ואמר ישבע לי שלא פרעתי ויטול
 משבעין אותו שלא פרע כלום ואח"כ יטול דהיי' דין מי שאיש פוגם
 שטרו דכל כמה דלא טעין ליה חנן לא טענין ליה דלא חלה המ"מ
 הוא גרים או שלא פרעו חלה כך וכך וכתב מה שכתב . ויולד
 הכרח זה דהמ"מ ז"ל ח"ה לאוקומי האי גירסא לפי שבתחלה כתב
 הרב ז"ל וטען הלוה שפרע שטר זה או מקלפו ובעל השטר או לא
 פרעת כלום משמע שהמלוה משיב שלא נטל כלום לא ממנו ולא
 מקלפו דקטעין ליה וא"כ איך כתב הרב ז"ל אם טען הלוה ישבע
 בשבע שלא פרע כלום או שלא פרעו חלה כך וכך אם המלוה משיב
 שלא נטל לא מומי ולא מקלפו אפילו פרעה ח' איך ישבע שלא
 פרעה חלה כך וכך בשלמה חילו כתב בתחלה שהמלוה משיב שלא
 פרעו כלום או שפרעו קצת חלה חינו כ"כ כמ"ס הלוה הוא חתין
 ספיר דברי הרב ז"ל שיטען על שתי הטענות טעונן הלוה שפרעו
 כולאו וקלפו ר"ל הסך שאומר הוא והמלוה משיבו על כולו ועל
 נוקלפו דלאחר חבל אם המלוה חינו מודה בשום מקלפת רק משיב
 שלא נטל שום דבר איך כתב הרב ז"ל שיטען שלא פרעו חלה כך
 וכך . באמת שבדברי הרב ז"ל בצבא זו עזים וקשים מחומים
 וחחומים חותם בתוך חותם עד שלבי חומר לי דלא היה גרים
 הרב ז"ל חלוקה זו דלא פרעו חלה כ"כ דחין לה משמעות חבל מה
 כעשה וכו' ומפני שקצר ונע . שכלנו מלהבין דברי הרב ז"ל נתלה
 טעות בספרים שבדקתי בכל ספרי הדפוס הגמולאים חללנו הרב
 ז"ל ובכולן נמצאתי נוסחא אחת ח"כ בודלי כך היא גירסת הרב ז"ל :
ונראה לומר ליישב כל הדיוקים שדייקו בדברי הרב ז"ל
 ש"מ' והגפרעין מן היורש בין קטן בין גדול דבריו
 חלה נכונים ונכונים ישרים ומוכרחים וראויין למוי שאומן להיות
 כי עיקר הבבות חלו כולן שכתב הרב ז"ל דהפוגם שטרו או שעל
 ח' מעיד שהוא פרוע וכו' לא נאמרו במשנה בפ' כל הגשבעין
 ובכתובות פ' הכותב חלה על חלומה הבאה לגבות כתובתה דהכי
 תנן בפ' הכותב הטומאת כתובתה לא תפרע חלה בשבועה וכן ג"כ
 עד דא' שהוא מעידה והגפרעת מנכס יתומים וכו' וכן ג"כ בפ' כל
 הגשבעין הכי תנן כמותה עיקרה דהיי' דין כולו לא נאמרו חלה
 בחלומה ומענה למרו לשאר חובת דעלמא וכבר כתב הרב ז"ל
 בפ"ג שאלמנה שפאה לגבות כתובתה גובה מן היורש בין קטן בין
 גדול ומפני שעתה הרב ז"ל כלל דין שאר חובות עם דין כתובת
 חלומה ליה כתב בין קטן בין גדול ור"ל שדין זה שהגפרע מן היורש
 בין קטן בין גדול חוזר לחלומה דעיקרן דהיי' דין כולו חיתמו
 בה' ומו"ס ח"כ ואם היה החוב לזמן הוא על שאר חובות דעלמא
 שלמדנו אותם ומדין חלומה וראיה לזה דהיי' בחלומה לא אפשר
 לו בה החוב לזמן שתוך זמן הכתובה הוא בחיי הבעל ואז לא ניתנה
 כחול לגבות מחיים ומיום מות הבעל נקרא חזר זמנה ח"כ בהכרח

מו"ס ואם היה החוב לזמן הוא על שאר חובות דעלמא . גם מ"ס הר"פ
 ז"ל עבר זמנו לא יבנה חלה בשבועה נר' לומר שאברהם הרב ז"ל
 לכפול דבריו לחדש לנו דין חדש בכל חלו הכו' לפוגם שטרו וכו'
 להיות דהוא ס"ד בחלו כולם דאפילו חלה טעין פרעתי אחר
 זמני דלא היה נוטל המלוה בשבועה ממשום דכל הכי איבא למשדי
 בהו גרמ' לפוגם שטרו הרי איתרע שטרה קצת מאהר שפוגם וכן
 עד ח' מעיד שהוא פרוע איתרע ג"כ וספורן מן הלכות חיישין
 לקטנא ח"כ הוא ס"ד דחפ"י בשבוע' לא לישקול מלוה וישבע ליה
 ונפטר דבשלמא ח"י לא איתרע שטרה דבא ליפרע מבני חרי' חלה
 ליפרע בפני הלוה אם טעין פרעתי אחר זמני המלוה שקול
 בשבועה ממשום דשטרה מעליא בידיה ולא אית ביה ריעותא וכן כמי
 הגי בני החרי' חבל עתה דאית בכליה ריעותא הוא חייבא דחפ"י
 בשבועה לא לישקול מלוה ויהא חלה נשבע ונפטר קין' ל' שגם בחלו
 ישבע מלוה ויטול . הן חלמת סדרך זה הוא חרי' חבל לשון הרב ז"ל
 לא מסייעין שכת' לא יבנה חלה בשבועה דמשמע דהוא ס"ד דפרע
 אפילו בלא שבועה כי כן משמע לשון חלה וחילו כתב הרב ז"ל עבר
 זמנו גובה בשבועה הוא משמע כמו שכתבנו . הרי עכ"ל נר' לפתע
 דברי הרב ז"ל לחידך גיסא דקטעין ליה פרעתיך תוך זמני ומה
 חלומה שגם בחלו דייקן האי דינא שכתב המרדכי ז"ל שאם עבר
 הזמן וטעין ליה פרעתיך תוך זמני נוטל בלא שבועה דחוקה
 אין חלם פרוע תוך הזמן קח"ל הרב ז"ל דבאלו לא דייקן האי דינא
 ממשום דאיתרע שטרה וכו' ודוקא בשאר שטרות דעלמא דלא אית
 בהו ריעותא חו' הבא ליפרע בפני ליה או מבני חרי' וכו' בהאי חומי'
 דהי טעין ליה פרעתיך תוך זמני הוא נוטל בלא שבועה חבל כמי
 לא דייקן האי דינא חלה דוקא אם שבועה תוך זמנו ז"ס הרב עבר
 זמנו לא יבנה חלה בשבועה סמוך לח' ש' חוב' בזמנה ישבע שלא
 בשבועה ר"ל דוקא כתבנו תוך זמנו שיפרע שלא בשבועה חלה
 עבר זמנו ותבעו ח' פרעתיך תוך זמני לא יטול חלה בשבועה .
 ומ"ס הרב ז"ל בצבא האחרת או שלא פרעו חלה כך וכך וכו' לומר
 שלא ב' הרב ז"ל לו בדין פוגם חומי ישבע שהרי כתב דין פוגם
 שטרו שיטען חסי' לא טעין ליה ככו' בצבא ח' חבל הכוונה שכתב
 כן פוגם שטרו לפי שבגמ' פ' שבועה העדות איתמר דין' וי' שיש
 פוגם שטרו דלא לישתבע חלה עד דטעין ליה לישתבע לי דבגמ'
 לעיל לישנא דגמ' אמר רב פפא האי תנן דאפיק שטרה על חתימה
 וכו' ובתנן כן איתמר מומר דרב אחא ברבי דרבה דלאחר דפגם
 שטרו חפ"ג דלא טעין איהו חנן טענין ליה ואיתמר בתר הכי ואי
 צורבא מרבנן הוא לא משבעינן ליה . ובפי' האי דאיתמר ואי ליה
 מרבנן וכו' נחלקו האפרסים ז"ל לדעת הר"ש ז"ל דלא קאי חלה
 על דין מי שאיש פוגם שטרו וטעין ליה פרוע הוא לישתבע לי לא
 משבעינן ליה לבד אם רצח מאליו ליטען ואי תפס מזל ליה לא
 מפיקי מיניה ונטל בלא שבועה כ"כ הר"ש ז"ל בפסקיו וכו' האי
 סברת הטור ז"ל שהרי בדין פוגם את שטרו לא כתב דין זה דלאחר
 מרבנן ובדין מי שאיש פוגם בס' פ"כ כתבו נר' דסבר כהר"ש ז"ל
 וכו' ומהו פסק מהר"ק ז"ל והגאון בעל הלבוש ז"ל . חומה חרומה
 ז"ל סובר דמאי דאיתמר ואי צורבא מרבנן הוא לא משבעינן ליה
 חוזר על כל מאי דאיתמר לעיל בין פוגם שטרו בין אין פוגם
 חס המלוה ח' חין משבעין אותו ולוה הרב ז"ל כשראה לכתוב
 דין זה של ת"ח על מי שאיש פוגם שטרו כתב ג"כ עמו מי שפוגם
 שטרו לפי שהוא סובר שדין ת"ח שיה בשתייהן חבל לענין שבועתם
 הם חלוקים פוגם שטרו כבר כתב דינו בצבא ח' דאפילו לא טעין
 ליה חנן טענין ליה ויבבא שנית כתב דין מי שאיש פוגם שטרו דהי'
 לא טעין ליה חנן לא טענין ליה ולפי' שראה להודיע הדין מי
 שאיש פוגם שטרו כתב ג"כ פוגם שטרו כדי שיחזו' דין ת"ח עליהם .
 וק"ל טובא לדעת הר"ש ז"ל דסבר דהפוגם שטרו ת"ח שיה לכל
 חלם ח' ויפרשו דברי הגמ' והרי בגמ' שני הדיןין חלו איתמר
 זה אחר זה ועליהם איתמר ואי צורבא מרבנן הוא ח' ח' ח' ח' ח'
 דגמ' ואו' הר"ש שאיש חוזר על מי שאיש פוגם שטרו . ודוקא לו'
 דסבר הר"ש ז"ל דפוגם שטרו כיון דאיתרע שטרה חפילו ת"ח
 משבעינן ליה דהיי' מזכיו בגמ' איתמר דין ת"ח חס על פוגם שטרו .
אמנם לפי דין נר' לומר דדין פוגם שטרו לא איתמר התם חלה
 חבל גרמא דהתם הגמ' לא שקיל וטרי חלה בדין מי
 שאיש פוגם ויתמור וימרה דרב פפא והקשה לו רב אחא מה בין זו
 לפוגם שטרו חבל גרמא והיי' רב פפא חילוק שיש ביניהם ואמר

כך חזרה הגמ' להשלים דין מי שאינו פוגם שטריו ועלה איתמר ואי
 מורא מרבין הוא כו' ומסייע ליה להרא' ש' ז'ל' דפס' כל הנשבעין
 לאיתמר התם דין פוגם שטריו לא נזכר שם חילוק זה של ת' ח' א' ב'
 הא מוכח טובא דת' פ' שזה לכל אדם בפוגם שטריו אמנם הרמ' ב'ס'
 ז'ל' סובר מאחר דמצינו דהגמ' כתבה דין מי שאינו פוגם שטריו דהיי'
 מורא דרב פפא ולא השלימה דינו דאם היה ת' ח' אינו נשבע ואח"כ
 היה מייתי קושית רב אחא ותיירין רב פפא ח' כ'ס' ל' לבטל הגמ' דדין ת' ח' קאי
 על פניהם ומיהו דלא איתמר דין ת' ח' התם בפ' כל הנשבעין בדיון
 פנים שטריו לית מתמן הוכחה דאפשר שסמך הגמ' על מהי דבתב
 הכא בפ' שבועת הדיינין' וכבר יצאנו מענייננו אלא שדוחק לשון
 דמ' כ'ס' ז'ל' הכריחו ללכת מדרכנו בחזקתן שמצינו למדים
 שהרמ' ב'ס' ז'ל' מפרש כל המושלש כולו במלוה שעבר וזנה ח' ב' בהכרח
 שגם תלוית וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה במלוה שעבר וזנה
 דף ח' חשיבני דבר ותאמר שהרמ' ב'ס' ז'ל' מ' המסנה כדעת רבי'
 ה'יו נאון ז'ל' דאפי' במלוה תוך הזמן מלבד שאפי' לדעת הגאון עדיין
 מלוה והנפרע מן הלוה והנפרע שלא בפניו לא אפשר לאוקימנהו
 במלוה תוך הזמן כמו ש' לעיל אלא שבדברי הגמ' ה' א' ב' כ' דמתוקמי
 במלוה תוך הזמן דהרי כשמוקה הגמ' ממחן אלימא מלוה אבוהן
 שקיל בלא שבועה וכו' בהכרח דדייקין הכי דוקא מן הלוה בעלמו
 הוא שקיל בלא שבועה הא מן וירשו לא הוה שקיל אלא בשבועה
 והכרח דדייקין הכי מ'ל' מ'ל' מוקשי הגמ' אלא מלוה ולא קא מוקשה
 וירשו דלילו הוה מוקשה מירשו הוה מושמע לן רבותא טפי דלא
 נצטע מן הלוה עלמו אלא חפי' וירשו הוה שקיל בלא שבועה ואיכא
 קא בשבועה ומדמצינו דלא קומשי אלא מן הלוה עלמו ולא מירשו
 הוה מושמע לן רבותא טפי והי' קושיתו יותר חזקה משמע בודאי
 דמירשו הלוה הוה פשיטא ליה לבי דגם אבוהן לא הוה שקיל אלא
 בשבועה ולהכי לא קא מוקשה אלא מלוה עלמו ואילו במלוה תוך
 הזמן קא שקיל וטרי הגמרה היה יכול להקשות גם מירשו הלוה
 והתם קושיתו יותר בעלמ' דהרי במלוה תוך הזמן הוה שקיל ג' כ'
 מירשו הלוה בלא שבועה דהיי' אפיסקופא הלכתא כ' ל' ואפילו
 מימינו כדכתיבנה לעיל בשלמא לפי' המ' ז'ל' דמיקל לה במלוה
 שעבר וזנה דדייקין שפיר דוקא מן הלוה גופיה הוה שקיל אבוהן
 מלא שבועה אם ח' פרוע הוא ולא אמר לישבע לי אכל מירשו
 הוה טעל בלא שבועה חפי' לא אמרי לישבע לן אכן טענין להו
 אמרי ליה לא לישקול עד לישבע ולכן לא קא מוקשה בגמרה אלא
 מלא עלמו ולא מירשו אכל ח' מוקמי' לה במלוה תוך הזמן גם
 מירשו הלוה הוה מ'ל' מוקשי כדכתיב' בחזקתן שמדברי הגמרה לית
 מתמן הוכחה כלל:

ג מדברי הטור ז'ל' כ' פשוט שמלוה תוך הזמן הורשין גובין
 מן הורשין בלא שום שבועה שהרי כתב בס' ק' ח' א' ח' ח' ח'
 הלוה והורשין באין לגבות מירשו הלוה מלוה ע'פ' אם היא באחת
 ת' דריס' אלו גובין והם בלא שבועה חפי' מת לוח בחיי מלוה
 פ' כ' ה'י שכתב שם בלא שבועה דמשמע חפי' שבועת הורשין ח' א'
 לשבע והוא לוח מ' מ' בסמוך ואם מת המלוה ובזין וירשו
 לנפשו שטר ומלוה ישבעו הורש' שבועה שלא פקדנו אלא וכו'
 ובסמוך כתב ואם אמר המלוה שטר זה אינו פרוע בפני עדים
 נטלין בלא שבועה בין מן הלוה בין מירשו וכל הדין יש לורש'
 המלוה כשכחין לפרוע מן הלוה בין יש להם עם וירשו הלוה אם מת
 ואם לפרוע מירשו נשבעין שבועת הורשין ונטלין הכך
 ח' ח' הטור ז'ל' בתהלה כתב דין מלוה תוך הזמן וכתב שם
 שנטלין בלא שבועה וח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
 בתהלה דין יורשי המלוה עם הלוה ויורשי השבועה שנשבעין יורשי
 המלוה שיהי' שבועת הורשין ומאחר שלא כתב בפ' שבועת הורשין
 לא עתה ולא כתבה בתהלה דין מלוה תוך הזמן אלא כתב שנטלין
 בלא שבועה גר' פשוט דמתן לא שייך למימר שבועת הורשין
 ונכחי' לכתוב פרטי דיני מלוה אמר הזמן כתב ואם יש עדים שאמר
 המלוה שטר זה אינו פרוע נטלין בלא שבועה חפי' בלא שבועה
 נשבע הכא בהכרח הוא שבועת הורשין שהרי כתב קודם שנשבעו'
 שבועת הורשין וכשכתב ח' ח' דאם יש עדים וכו' נטלין בלא
 שבועה בודאי שטל שבועת הורשין קאמר וח' ח' כ' פשוט דכלל
 שבועת שבועת במלוה תוך הזמן אינה אלא שבועת הורשין והטור
 ז'ל' הביא דינין אלו בלי שום חולקתן מהר"ק ז'ל' שהוא מאסף לכל

מחנות הפוסקים לא כתב שם חולק בזה שמכל זה גר' פשוט
 שדינין אלו הלכה פסוקה ומיוסדת מכל המפרשים ז'ל' גם מיוס
 שמצינו שהשוו הפוסקים מלוה תוך הזמן לכשגובה הלוה בעת
 מיתה שלא פרע השטר ולמי שנדחו ומת כדדיון כ' ג' פשוט שא"כ
 הורשין מן הורשין לישבע במלוה תוך הזמן דהרי במלוה בשטר
 שלא פרעו לית סברה ל' שזריכין וירשי המלוה לישבע כי למה
 זריכין לישבע והרי הלוה עלמו מודה שלא פרעו לא למלוה ולא
 לירשו ואם בהודעת הלוה אמרי' שירשו נטלין מלוה ומירשו
 בלא שבועה מב'ס' בהודעת הלוה עלמו וכן ג' כ' בידיו ונת
 בנידיו ריבא הכי ח' ב' במלוה תוך הזמן גם כן דמתחיל ליה הפוסקים
 עם הודעת הלוה ומת בנידיו בחדא מחתא דינא חדא ליה לכו
 ודע שכל זה שאני כותב הוא להלכ' והייטי רוצה שיש לי רב להתלמד
 בדברי הרב להבין ולהורות מאין הוציא הרב דין זה ועי' ונעתי
 וחפשי חיפוש וחפוש ולא סוה לי אך איני לומר לעשות כירא
 אני את לדוני ממך פן יחזן גולגלתי שמאחר שאריה שאג
 והארה הלכה למעשה והיא דברי הגמ' ודברי הטור ז'ל' וכחך מה
 שכתבתי לא ירא לארורות נגד דברי' ואילו הרב כתב דין זה סתם
 ולא כתב כדאתא בשבועות היינו אומרים אפשר שזנה הרב ז'ל'
 דין זה מפורש בגמ' במקומות אחרים או בדברי הגאונים או
 המפרשים ז'ל' אך לא כתב הרב ז'ל' מקום אחר לבד כדאתא
 בשבועות ולא נזכר דין זה של היתומים בשבועות לבד במקום
 שכתבתי שהוא בפ' כל הנשבעין:

ואפשר לר' שאפי' שכתב הרב ז'ל' דאפילו במלוה תוך הזמן
 נשבעין שבועת הורשין' כדקון זה יודה הרב ז'ל'
 משום דהתם שאני בין דהלוה והמלוה שניהם יחד בעיר אחת אמרי'
 אפשר דהתמי ליה ז'ו' ללוה ופרע תוך זמנו אבל כדקון זה דהיי'
 עיסקא ומיערקא אדעתא דהכי קא נחית כדי שיהא המתעסק לושא'
 וכחן בכל המזון עד שיגמר הזמן ואח"כ יבוא לחשבון ויקבע
 המזון הקרן שהוא שלו ואם יהיה ריוח לחזקין ואם יהיה הפסד או
 בעת ההיא יפרע המתעסק חלקו בהפסד דהיי' יהיה הפסד או
 ליתול שום דבר קוד' בנאם לחשבון ואדעתא דהכי מוקבל המתעסק
 העסק ח' כ' החי' הוא מלוה אלא המתעסק אינו מלוה בגמורה
 רק דאין חשיבין ליה מלוה לענין חיוב האונסין' תדע שהוא כן
 שהרי אילו היה המתעסק רוצה ליעול החי' הוא שהוא חייב באונסין
 לעשות בו מה שלכו הפך ולהוציאו כדכתיב בשאר חובות והלוואות
 לא היה יכול דהיי' אמרי' בפ' המקבל אמר רבא להכי קרו ליה עיסקא
 דאל' לאיעסקין ביה יריבנה לך ולא למשתי ביה שכרא ומכחך
 פסקו הפוסקים שאין המתעסק יכול לחלוק המעות של העסק או
 הסחורה ול' חטול החי' שבחורה הלוהה לעלמי ואעשה בו מה שאני
 הפך כמו שפורש כל זה להרמ' ב'ס' ז'ל' פ' מ' שותפין והטור ז'ל'
 ב' ד' ס' ק' ז' ח' כ' לא מלוה ג מורא היא אלא דמשביין ליה במלוה
 להתחייב באונסין ח' ב' ח' כ' סברה לומר שיתן לו המתעסק החי'
 הזה קודם שנשלם הזמן' וזוה נאמר שאיפשר כדקון כי הוה יודה
 הרב ז'ל' ועוד ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
 שלא אמר אלא כשהלוה והמלוה שניהם יחד בעיר אחת מעת כתיבת
 העסק עד דיום שנשלם הזמן אבל כדקון זה שכתב לקבלת שמעון
 העסק חלק חלק לו כמו שבחבת שאחר ז' מיוס שפרעו שמעון
 ההם ביניהם הלך לו שמעון אך יעלה על לב איש שפרעו שמעון
 ואל' תשיבני דבר מו' ש הטור ז'ל' בס' ק' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
 הזמן ושלא הזמן קודם הפרעון שאין אומרים בזה חזקה אין אדם
 פורע תוך זמנו שיש לחוש שמתא שלח לו מועותו מ' ח' ע' שליח
 דדברי הטור ז'ל' אינם אלא בשנשלים הזמן והוא במדינת היס ועוד
 דחיישי' שמתא שלחו ע' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
 הזמן ואחר ז' חדשים נות ג' ראוהו ולא בא משם שום אדם שהרי
 תכך לכניסתו לביציאות מה ומיוס שהלך לא באה משם סכינה
 כמו שבחבת' (חסר כאן הרבה מן ההעתיק אבל על דאבדון)
 חדא דלא אמרי' מיגואלא כשהטענה שפיה יכול לטעון היא טובה
 יותר מהטענה שטוען עתה ולהכי אמרי' מיגו דהיי' לטעון בענה
 שהיא יותר טובה מטענה זו שטוען עתה ולא טענה וטען טע' כ'
 זו ומינין אבל אם הטענה שהיי' לטעון היא גרועה ממה שטוען
 עתה לא מיימין ביומין כמ'ס' הרמ' ז'ל' בפסקין בפ' שבועת
 הדיינין גבי מנה ליבידך אל' תפרעו לי אלא בעדים ח' ל' למחר
 פרעתו לך חייב מנפני שזריך לפרוע לו בעדים ואם אמר פרעתני

בדעות שהיא חוץ לגוף החוב איך שיהיה בנדון זה נר' פשוט דאין
 כאן בית מיוחד כלל לפי שלא הנריכו הגי' רבנותא קבלת עדות ע"פ
 בחיי המוריש הלא ביורשים קטנים דק"ל אין מקבלין עדות שלא
 בפני ב"ד וקטן כשלא בפניו דמי אבל כשהיורשין גדולים א"ל
 שתתקבל העדות בחיי מורישן ובנדון זה המובן מדברך ששועין לא
 הניח בנים אלא יורשים הקרובים אליו ומשפחתו וגם נר' שהם
 גדולים שהרי כתבת ובה הפטרופוס יתמי ראוהו דמשמע דראובן
 הלוי יתומים קטנים דמאחר שנתמנה עליהם הפטרופוס משמע
 שהם קטנים להפטרופא לדקנני לא עבדי' כדאיתא בפי' המפקד
 מה שלא כתבת כן ביורשי שמוען שלא כתבת יתמי שמוען אלא
 יורשי שמוען ומשמע ב"כ שהם גדולים מאחר שהם נשיבים בעמ'ם
 לטענות הפטרופוס שכן כתבת והיורשי משיבים מכל האי משמע
 שהם גדולים וא"כ א"ל שתתקבל העדות בחיי מורישן :

ג מה שכתבת בשם החכם י"ו שאמר שאין זו פשיעה שדרכך
 הסומרים להבדיל מן התכס ואילו היה אביהם חי והאמר
 שדך התנה עם ראובן היה לאמן בשבועה וכו' באמת שעגמה נפשי
 לשמוע דברים אלו שאין להם עמר דלא ימנע מחלוקה שאם הוא
 סובר שהברכה מן המכס אינה פשיעה וחשיב לה אונס וק"ל שאם
 נאכס התקדן ביד המפקד שהוא פטור א"ל מה לורך עוד לטענת
 התנאי שמו' ואם כוונתו לו' בענין התנאי טענה אחרת ויר' שדף
 אס מן הדין הברכה המכס הוא פשיעה אס היה א"ו שהתנה עמו
 שתקן לו רשות להבריחה היה לאמן בשבועה הי"ל ועוד דף אס
 נאמר שהברכה המכס היא פשיעה אילו היה שמוען קיים והיה טוען
 זה וכו' לא כמו שכתבת בשמו' ולזה נשיב ונאמר שהברכה מן
 המכס היא פשיעה גמורה ומוזיק בידים כמ"ס מוה"ר י"ו א"ל בשורש
 ק"ה והמבריחה שלה מדעת הבעלים ויבוא א"ו הפסד חייב לשלם
 ומפני שבנדון זה אין אנו לריכין לטענה זו אוני מטריח ענמי
 להעתיק דברי הרב ז"ל לפי שבנדון זה אינו ענין הברכה המכס
 שהענין הזה והתקן שהקדן בכל הרלות ארוס שיניחו הסמורות במקו'
 הוא הנקרא אורי' מו הוא ממנות חולי המגיפה שיש להם סכרת
 האזורים שהוא מחלואים המתדבקים ולזה הם עושים הרחקה
 ושמירה זו ומניחים הסמורות במקום ההוא זמן מוגבל ומי שעובר
 החוק ההוא מתחייב בנפשו ומכ"ס במונוו ולא ממוס נתינת
 המכס הם נותנים שם הסמורות פתנית המכס הוא כלבסיס
 הסמורה בפתח העיר והתקום הזה הוא הרחק מן העיר כאלפים
 אמה במדה למלא שהברחה מן המקום ההוא קרובה להפסד מבלי
 שום תועלת א"ל אין כאן מקום לדברי הח' י"ו שהברחה מן המכס
 אינה פשיעה כי כן מנהג הסומרים שאין זה נקרא הברחה מן המכס
 ומנהגם בנדון זה ראובן התנה בו שלא יעשה דבר מזה והוא עבר
 על דעת הבעלים וכתב מוה"ר י"ו א"ל בשורש ט"ו שכל המטנה לעשו'
 דבר בשותפות דמסתמא חבירו מקפיד עליו כל הפסד שאפשר
 לתלות שבה ממנות השינוי עליו' וזה בדבר שמשותף חבירו
 מקפיד ק"ו ובני של ק"ו במי שהקפיד וזהו דחייב לשלם' ומה שהביאו
 והלך ועשה שלא על פני דפשיעה ודאי דחייב לשלם' ומה שהביאו
 יורשי שמוען עדים שמה אכסים הרבה עשו כן והועילו הכל יפנה
 פיהם ודבריהם בזה מהבל ימנע דאין מביאין ראיה מן השוטים
 ואיך לא ראו ותמאו מהרבה שעשו כן ולא הועילו ונתפשו כדב'
 במורה ומהגם כי אדם רשאי לעשות בשלו מה שלבו חפץ מה
 שאינו רשאי לעשות בשל אחרים דהרי הנפקד שהניח הפקדון
 במקום שאינו משתמר אע"פ שהניחו עם חפלו ואבד חייב לשלם
 לפי שבשלו הוא רשאי ולא בשל אחרים באופן שכל דבריהם בזה
 יסא דוח יקח הכל' ומה שכתבת בשם הח' י"ו שאמר שאילו היה
 שמוען קיים והיה טוען פענה זו והיה נפטר בשבועה כו' והתם
 אמרתם והלא אין אדם מוריש שבועה לבניו ומאחר ששמוען לא
 היה נפטר אלא בשבועה עכשיו שנת קודם שנשבע אין אדם מש"ל'
 לזה אני א"ו שהמורה הזה י"ו שאל שלא כענין ואתם השיבתם לו
 שלא כהלכה' וכשיב על אחרון ראשון שדין זה דאין אדם מש"ל לא
 נאמר אלא ביורשין שבאים ליפרע ולהוליא מיתומים אחרים בזה
 אור' אין אדם מש"ל שפירושו אין אדם מוריש לבניו ממון שאינו
 יכול להוליא מיד אחרים אלא בשבועה דכיון שהוא ביד אחרים והאב
 לא היה יכול להוליא מהם רק בשבועה והבנים אינם יכולין ליבע'
 שבועה שהיתה מוטלת על אביהם לזה אין מוציאין הממון מיד
 המוחזק בו אבל ממון שאדם מוחזק בו וחייב עליו שבועה כדי שלא

ל' המפקד הכל חבירו בעדים א"ל להחזיר בעדים א"כ בנדון זה
 טענת נאכסו היא ברובה שהיא נר' להביא עליה עדים משמ"כ
 בשענת החזרת א"כ לית ליה הכא שום איגו ופסי' כתב הרמ"ב ז"ל
 דין זה בפ"ב מה' שכירות זו' ו' וכשם שהם טען נאכסם נשבע מן
 החזרה כך אס טען החזרתו וכל ב"ד כשהיה השומר יכול לטעון
 נאכסו וזה נר' אוהו להביא ראיה על טענתו אבל אס היה חייב
 להביא ראיה על טענתו כמו שיתבאר' הוכיח לאמן לו החזרתו וכו'
 והב' המ"מ ז"ל פ"י יתבאר ברפ"ג שבמקום רואין ועדים מלוין
 שמינו נאמן בשבועה שהרי בזה הלך אין כאן דין מיגו כלל וא"כ פשוט
 הוא שלא יהיה לאמן לו' החזרתו שהרי הטעם שאמר לאמן אינו אלא
 מיגו וכל זמן שאין שם מיגודאי אינו נאמן ופשוט הוא עכ"ל'
 וכל זה הוא אילו היה הנפקד חי והיה טוען החזרתו מכ' שבנדון זה
 שנת ג' ואין טענתו לורשו' דלא מני' למוטען כדמתי' לעיל'
 והי"ו אס לא היה נר' להביא ראיה נאכסו והיו שתי הטענות
 שוות זה' אפילו טענת נאכסו א"ל פענה מעליה בנדון זה לא היה
 יכול לטעון החזרתו במיגו נאכסו משום דהוי מיגו במקום עדים
 דהרי יש עדים מעידים שהפקדון הלך כולו לטעמין ממנות שהברית
 מן המכס וה"כ אילו היה פועל נאכסו לא היה לאמן שיש עדים
 והחשיב אותו דלא נאכס אלא שפגע בו דההבדל מן המכס היא
 פשיעה גמורה כמ"ס מוה"ר י"ו א"ל שורש ק"ה והאפילו לא חשבינן לה
 פשיעה דהי' התרה בו ראובן שלא ברימאה והוא עבר על דעת בעליו
 וחיוב אביה' דכ' ודע' לית לן אלא עד א' מהני דמות שנוכח
 לקמן כד' נמלא דאין כאן מיגו נאכסו לפי שיש עדים שלא נאכס
 וחיובו במקום עדים לא אמרי' אפי' במקום עדים פסולין' ועוד
 אפילו א"ל טענת נאכסו בנדון זה לא היה לטעון החזרתו במיגו
 נאכסו לפי שאין אנו ממניבים האדם בטענה שטוען אותה במיגו
 והוא יכול לטעון טענה אחרת' אלא בשם טענה זו שהוא טוען
 שהוא יכול לטעון אותה אבל אס הטענה שטוען עתה אינו יכול
 לטעון אותה אע"פ שיש לו מיגו אינו נאמן וזה דבר פשוט שא"ל
 להביא ראיה עליו' ובנדון זה אע"פ דה"ל טענת נאכסו לא היה
 יכול לטעון בזה החזרתו שארי עדים מעידים שהלך הפקדון כמות
 שהוא א"כ אין יכול לטעון החזרתו דה"ל כמו עדי' ראה שראו'
 התקן בידו דאינו יכול לטעון החזרתו אע"פ דלית ליה טענת נאכסו
 משום שמוסס מן הפוסקים' באופן דאינו יכול לטעון בנדון זה
 לא נאכסו ולא החזרתו ועוד בנדון זה אינו יכול לטעון החזרתו מט"ה
 לפי שהוא תוך הזמן ונאחר שהוא תוך הזמן אינו יכול לטעון החזרתו
 משום ששים הטור ז"ל בסו' הכו' ואמר אבל אס אין יכול לטעון
 החזרתו כגון שהודה אביהם שלא החזיר או מת תוך זמנו חייבין
 לנאס עכ"ל' באופן שאין כאן שום טענה דהוא אבואו יוכל
 לטעון ולהפטר כדי שנטען אן בעד היתומים' וגם לחששת
 חששת נר' שהתפיסו קודם שהלך בנדון זה לא חיישין לה
 ממש ראש' ז"ל בתשו' כלל פ"ס ב' ז"ל ומטעם זה לא חיישי'
 לגדי כדאיתא פ"ה דבתרא גבי הקובע זמן לחבירו דגבי אפילו
 זממיו ולא חיישין לגדי והקשה ר"י ז"ל מאי שנא מאלמנה דחיישי'
 לגדי אפילו תוך זמנו ותיירך דאדם עשוי להתפיס נר' להשתו'
 בשעת מיתה שאם ימות לא תלמדך לחזור אחר היורשים לבנות
 הנזכרת' הרי שכתב הרב דלא חיישי' לגררי תוך הזמן ודברי
 הרב ז"ל הם בחוב שיש קלת חשב' לגררי כ"ס בפקדון שהוא באחריות
 בעליו דאין דרך להתפיס הנפקד נר' מה' תאמר שהיה יכול
 לטעון כך וכך הוא חייב לי ואני מחזיק בפקדון שבדי הרי שלטענה
 זו לא היה נאמן אלא בניגו' דהחזרתו וכבר כתבת דאינו יכול לטעון
 לא נאכסו ולא החזרתו וטענת להד"מ אינו יכול לטעון משום
 הנפקד א"כ אפילו היה אביהם חי לא היה יכול לטעון שום טענה'
 וי"ו שהעדים אלו הם מעידים שאבד העסק כולו לטעמין
 בהסתת שמוען ואלא נאכסם שבעדותם מתחייבין היורשין' אינה
 נכונה אלא עדות ע"פ ולא כתקבלה בחיי אביהם וק"ל כל עדות
 ע"פ שלא נתקבלה בחיי אביהם אין היורשי' מתחייבים בה כמ"ס
 המור ז"ל בר"ס ק' פ"ה מוה"ר י"ו א"ל שגזו הכיניו הרמ"ב ז"ל
 המור ז"ל והר"ש והר"ן ז"ל והרב כמה"ר שמואל לבית קלעי ז"ל
 שכתב בדבריהם אע"פ שכתב סכרת החולקים ואע"פ שדברי הרי
 דאיתא בדין זה לא נאמרו אלא בעדות החוב עמו ולא בעדות
 הגענות שהינה עדות גוף החוב עמו ולא בא לדי דברי האחרוני'
 לרק בעדות גוף החוב עמו שדרכך שתתקבל בחיי המוריש ולא

לכל חומת
 י ששעלית
 אונס את
 עשה שלח
 בעד ונפטר
 ר"ה מהס
 ית וחס כן
 והרי היה
 זאחר דאין
 ח' חית לנו
 לו לא הות
 שלח והיה
 בידו כבד
 וה שכתבו
 עובד לא
 נר' אבל מה
 ו שליחין
 יענוו את
 שום טענה
 שליח למה
 מקום למה
 שליח ה"ל
 ח"ה' מושג
 החמין ותי
 קבית חותך
 יהי בנמיא
 והלא ה"ל
 די אן עדי'
 ה היה חותך
 ובעד ומה
 דב ז"ל שהו'
 ה א"ל ה"ל
 ון זה היינו
 כמ"ד מיגו
 א עליו שטר
 דברים אבל
 נשבע הלוה
 ו טוב שהיה
 הו ליה האו'
 עתה דקל
 ות היו כבד
 די הרב ז"ל
 דק שכתב
 האריס הם
 בכל טענה
 בו כל שליח
 אמר אוסי
 שחות ה"ל
 זיבן למשען
 וזה שהובנו
 היה מורישן
 ענת נאכסו
 ז ראי עליה
 יוכל להיות
 ונאכסו היה
 זית לי ואל'
 זו חס היה
 חייב לשלם
 וי הלא חותך
 ד היו שטר
 להביא ראיה
 ה לר' ראה
 יק"ל

לשם אותו המזון ומת קודם ששבע עליו יורשו מחזיקים בזה שבדים בלא שבועה רק ממריצין עליהם חרם סתם בפני מי שמוכנים שאינם יודעים שזמון זה הוא ברשות מוריץין שלא מליבו שבועה ליורשים חלה להוציא מיד אחרים חבל להחזיק בזה שבדים ח"כ ליבע' ח"כ כגדון זה חילו היה הדין ששמעון היה נשבע ופטר ח"כ'פי שמת קודם ששבע היו יורשו מחזיקים בפקדון הזה בלי שום שבועה חבל ה' הזה י"ל' נשבע ולא ידע מה נשבע שדין אותו כן כגדון זה שאילו היה שמעון או' ה'י התקנית עמך ונתת לי רשות להבריה מן המקום ההוא לא היה נשבע חלה ראוץן דלא ימנע מחלוקה או היה ראוץן מודה לדבריו או מכחישו דאם היה יוכחשו או' לו לעולם לא התנית עמי תנאי זה חלה אדרבה ח"כ התריתי כך שלא תברוחנה היה נשבע ראוץן ע"ז וכו' של דמילן לא היה שטרם בידיה לא היה נשבע חלה שמעון ופטר דהמ"ע"ה ואם אין לו שכנגדו נשבע ופטר חבל כגדון זה דראוץן נקיט שטר' בידיה היה נשבע וטול כמ"ש המור ז"ל סי' פ"ב וז"ל ענין הלוה על תנאי נעשה השטר כן והמלוה או' שלא היה שום תנאי וכו' אם היו נעדרים בו שלא בשום תנאי היה ואין המלוה עוד כו' נשבע המלוה כעין של מורה וטול' הרי כתוב המורה ז"ל שאם אין המלוה מודה לו נשבע וטול' וטעמא משום דנקיט שטר' בידיה וזהו עליה רמיא שבועה ואפילו שיש לשטעון עד ח' ומסייעו היה ראוץן נשבע ונקיט לו שמדדב' התרה בו שלא יבריתה פוערו משבועה דכסם שבעד הכוא היה נמיכו שבועה להכחישן כך העד הזה שהוא נמייעו ונקיט לו כדבריו פוערו והשבועה היא שמיכו העד הוא' וגם בזה חבל פלוגתא דרבנן ח"כ' כמ"ש הרשב"ש ז"ל בתשו' וז"ל בסו' תקס"ז והשורש בזה כל ששנים נחייבין אותו מעון ח' נמייעו שבועה ונקיט לו לפטור משבועה כלו' מי שנתחייב שבועה ויש לו עד ח' על מה שהוא טוען פטור משבועה אמנם בזה חלקן לג' מחלוקות הא' שהר"ס מרושנבורק ז"ל דעתו שאפילו לפטור משבועה המורה טוער העד והר"ן וה' אמורי הרב ז"ל מחו' דעתו ז"ל ומה עוכלי בעובל' בראוץן בראוץן ואדוני זקני הרמ"ק ז"ל דעתו שער אחד פוער משבועה המטנה וב' שמשבועה הסת' והר"ן כתב ששבועה המורה שהיא בהעדרת עד ח' פוער ממה עד ח' והרבה להאריך בראוץן ב' ק' דמטעם זה אמורי הרב ז"ל מפסק דבראומיו מ' מתכב' דסברא נכונה היא והטובה מכל והוא שעד ח' פוער משבועה המטנה וב' משבועה הסת' ואם היא שבועת המורה שהיא בהעדרת עד ח' פוער ממנה נ"כ עד ח' עכ"ל ח"כ כגדון זה אפילו היה ראוץן חייב שבועת המורה להכחיש העד שיש לו ומסייעו פוערו משבועה היא' ואם היה ראוץן מודה לו ואו' לו האמת כמו שאמרת שמתחלה תנאי היו דבריו ונתתי לך רשות להבריה חבל ח"כ' נולפתי והתריתי כך שלא תברוחנה אם היה שמעון מודה לדבריו טול' ראוץן בלא שבועה ואם לא היה מודה והיה מכחישו היה נשבע ראוץן וטול' ועפשו שזלו עד ח' מעיד כדבריו פוערו משבועה' באופן שכל נד' ונד' דשיך בה' עניינא לא היה נשבע חלה ראוץן דנקיט שטר' בידיה ונתת שיש לו עד ח' מעיד לו על מה שטוען היה פטור משבועה וטול' עליו וא"כ אין כאן שום שבועה שהיה חייב בהכדי להורשה לבנו דהרי מכל הכדדיון היה טול' בלא שבועה:

הכלל

העולה מכל מה שכתבנו שהשטר הזה שבאה עליו השאלה מאחר שהוא לזמן עד שילך שמעון לבניניא ויחזור ח"כ' שלא נקבע בו זמן כמו שנקבע דמי ח"כ מאחר שהוא לזמן ומתבסם שיהיה המלוה והלוה תוך הזמן ח"כ' שמת לוה בחיי מלוה ואח"כ מת מלוה לא דייטקן ביה דינא דרב ושמיא ומוטלין יתמי ראוץן מיורשי שמעון הח"י שהוא כמלוה חלל מורישן והח"י הוא פקדון ביד מוריץן חייבים לשלמו נ"כ ומכסי שמעון לשיפסע וקייק בידים והבריתו מן האורי' טו' ואף אם לא חשבי' ליה פשיעה נשאל' האמת כמו שהוכחנו לעיל הרי התרה ראוץן והוא עבר ושינה מדעת הבעלים ואפ"י שלא היה נוטל ראוץן חלה שבועה אם לא היה מודה לו שמעון מאחר שיש לו עד ח' שמשיעו פוערו משבועה ח"כ' אין יורשי' לריבים ליבע' ולפי'ת שכתבנו שהרשב"ש ז"ל כתב שהיורשין מן היורשי' ח"כ' במלוגה תוך הזמן לא יטלו חלה בשבועת היורשין ח"כ' שישענו למלוגה רייה לדברי הרב ז"ל ולא שום לנו למעשה ירא ח"כ' שן ישכמו בהבל פין כי מי זה שיבוא אחרי ואומדנא

המלך את אשר עשהו' ולכן אני אומר שהאפטרופוס של יתמי ראוץן אם ימינה ראוץן נשבע שלא לזוהר ראוץן ששטר זה שרש' חלה מלאו בין שטרות הפרועין ואם נתמנה במלומ' כ"ד נשבע שלא מלאו בין שטרות הפרועין בלבד וא"ל ליבע' שלא לזוהר ראוץן שהרי לא מינה ראוץן מאחר שהם יתומי' קטנים ואינם יכולים ליבע' לא כזון לעשות כן ולענות דיין והיו נכסיהן מטובין ביד יורשי' שמעון עד שיגדלו כמ"ש המור ז"ל בשם הראב"ד ז"ל ולדעתו הסכימו כל החמונים ז"ל וכן פסק מהר"ק ז"ל ובעל המלבוש ז"ל הגלע"ד כתבתי:

שאלה ו

עוד כתבתי ח"כ' ראוץן נ"כ בע' וצאה אלמנתו לבנות כמותה ואולי' לירשו כל חפצי הב' וכלי כסף שהיו לבעלה והיורשי' היו יודעים שיש לראוץן כלי הזה מפואר במת ולא מלאוהו ותפשוהו ונהאלמנה שתביא אותו וזה לאו שיחסרוהו מתכונתה והיא משיבה שאינה יודעת מה היה ולא אחר' או עשרה ימים שחלה בעלה כבר בקשה אותו ולא מלאוהו ומפני שה' בעלה חולה לא אמרה דבר מזה שלא ישמע בעלה ויתעב' עליו והיא חולה ויכבד עליה חלוי מדאנה והיורשי' אמרים שהיא נכבתה ומתה אותו לבנה שיש לה מאתי' אחר וע"ז קטנות ומריבו ביניהם בכל יום ויום וז' אמרו ליורשים שאין להם חלוקה בשבועת האלמנה בכל יום ויום ועתה אחר עבור שנתים ימים לפטירת ראוץן נכנסו ארבעים לבית לוי בן האלמנה והוא הכלי ההוא שנכבד שודעו ומיורשי' אומרו ואנו וגידינו ליורשיהם ותבעו היורשי' את לוי לפני כ"ד ימים שהמת הוא הכלי של ראוץן חבל ראוץן נתנו לו פתחיה מנו' לוי ואמר לו היורשי' ח"כ' אויטא כשהייעו כל היום במנה ומריב' בהם ואמר על אודות הכלי למה לא אמרתן כן ואחרי' הוא שביים עתה על האך ולזה משיב שמעון שבשכונלו ראוץן צוה שלא יגלה הדבר אחר מותו בשתי שנים והס' וז' חייב ללוי להחזיר הכלי מב' שנים האחד אמר שדין זה אנו דנין אותו בחומת הדעת והדעת טומאה במתנה בל' לידו והביא הח' מהרמ"ב ז"ל שכתב בה' סנהדרין לדיין לדון בדיני ממונות כו' ועוד ענין ב' שזו מתב' עמיתא שרי אמר שצוהו שלא יגלה הדבר וכתב הרמ"ב ז"ל שאם לא היה הגזון שלא יגלו המת' ח"כ' מתנה וקצת הוודו לו וקצת חלקו עליו ושתגב' על זה למתריס והימים אנו מהדדון לה' יד לבו דעתך:

תשובה

הן אמר שח' בלוג' לדין ז' והל' ח' אומ' בחומת הדעת ולפי'ת עלה' ח' אין לדיין אלמנה שיצטו חמת כמ"ש הרב ז"ל בפ' כד' מה' סנהדרין כמ"ש החב"ס י"ל' וכן נמצא להר"ש ז"ל בתשוב' כלל ס' ס' כ"ג וכתבה העיר ז"ל בחמ"ס ח"כ' חסו המתחלת אחר הדברים והאמת אכתוב לכם חת' אשר ע"כ לגבי ע"פ המור' אשר הורני חכמי המור' כו' עד ח"כ' שאין חנו' יעלים לרון בדברים שבכל חסם עדיף נגיב' וכו' ויראה הרוא' חמ"ס שאף על פי שהלכה פסוקה בש"ק דמניעה על שטר שכל' דאפילו גור' רבני' ונחלקו בדבריהם' אלעזר ור' יוחנן ומסקנא דמ"כ' ר' יוחנן דבשאלן לוח מודה כו' עמודו דלא חומר' והרשב"ש ז"ל בהחמת תשוב' כתב האומדן קיים השטר כמו שחתם ראוץן ומעשה דמר ומהל' דאניני' כסא דכספי' אוספי' ח' חיייה לההוא בר' כו' רב דמשי' וד' וכפר בגלוי' דחבר' וכפתי' ואודו' וכו' מוהר"ק ז"ל בשורשק"ן ח"כ' בקיצור גר' פשוט דעל' הדיין לרון ע"פ האמת שנתחמת אל' לא ע"פ הטענות אם הם נכחשות האמת' ובגדון זה ר' דמעת לוי מנכשת האמת שהדעת נוח' והלכ' גומר' שלא במתנה מזהו מראוץן בא' כלי' זה ליד לוי אלא בערמה ובתחבולה בל' לידו כשהוא נכנס ויולא לבית ראוץן שהוא בעל חמו' ובפרט כשהוא חולה טע' למות נתן עניו בו ולקחו שלא מדעת בעליו ויחמר בלבו שאם יקח ראוץן מחלי' ויחזרה למקומו ואם ימות ישאר בידו ואפשר שגם אם ידע בו והעלוי' עין ממש מואחר שאין לה כניס' מראוץן ודל' ח"כ' בחקנה בתה מתקנת היורשי' דכל כלי האורגילי למעבד הגי' נש' ע"פ שיבעה שאינו ברשות' ולא נתנה אותו ולא הפקיד' אותו שום נוצר מורה היא היתר לעמת' שבועת' באמת ובתמי' והעלמה עינה מנכה לא משמע לה שהוא בכלל שבועת' ואי' יודעת שלא דעתה אנו משביעין אותה דכל כלי הא' לא גמרי' חוכי' וב' ש' ואומדנא

האומדנא דמוכח הוא דאילו היה ראובן זה רוצה להטיב לחורט
 והטוב לו אחרי הסדר שאפשר שקבל ממון או בחיבתו אותו רוצה
 להטיב לו למה לא רצה לתת לו חלה כלי זה ועוד אילו ה' בחמת
 שנתנו לו למה יהיה שלא יגלה הדבר רק אחר מותו בשתי שנים
 ויגבשו לו בפרהסיא בפני עדים או ללוות בפני עדי' שיטול פלוני
 כלי פלוני והלא רשאי הוא לעשות בשלו מה שלבו הפך ואם מפני
 היותן והלא בידו להפקיע ירושתם בלאו הכי ועוד כשראה אמו
 כשתיהא בקטטה ומריב עם היושבים למה לא השקיט הריב ההוא
 ואחר להם שהכלי הוא אצלו כמו שטענו הירוש' שראוי אני שדבריהם
 בזה בכוחם והע' פ' שלוח משיב לוי שקן ז' ואו ראובן שלא יגלה הדבר
 עד תמונה שהכלי לו ראובן רחוקה אני שתשובתי כשאר מעל שאילו
 היה משיב שעל תנאי זה נתנו לו ראובן בתנאי שאם יגלה דברו אלה
 ימות המון הגזבר שאין מתנתו כלום ואם יסתיר הדבר שמתנתו
 ימות הוא אמיתה בשביל שלא תבטל המתנה לא חש לקטעת אמו
 חלה עתה שלא היתה מתנתו בתנאי אלא שזוהו סיסתיר הדבר אם
 היה מתעורר מה היה מפסיד בזה ומה גם אפי' היתה מתנתו בתנאי
 הולכותו אילו היה מסתיר התנאי ואו' שלא על תנאי נתנו לו ראובן
 היה היה מתכחשו והלא אין עדים בדבר באופן מכל הכי אומדני
 ומוכחי הלב גומר שיעולם לא בח ליד לוי הכלי הזה שמתן לראובן
 שקד הוא טוען ועל כיוצא בזה אמרו אין לדנין לא מה שטיענו רוחות
 כמו שאמר החכם י"ז:

ג

מה נעשה והרי הראש' ז' עכמו בפ' הא"ל כתב כל אן
 הדברים הן עיקר הדיון הכל משרבו בני דינין שאינן
 גומים ואפי' היו גומים במשפחה וכו' ולא ידון דינין בסמיכות
 דעתו ולא בידיעתו כדי שלא יהא כל הדיוט או לבי מחמין לדבר זה
 דעתו סמוכות ע"א וכו' ואם הראש' ז' עליו בכלל הגו' פ"ב כתב
 בטה' המתחלת מה שהפחת ראייה ומההוא דדמי בר המא' כו' כמו
 ידליח הרוא' ומס' כמה הוכחות היו שם והעולה על כול' הוכחה
 העולה והדלות כרום זלות ועני חסוד כמות ולא הוליא השט' לבבות
 שיעולם וי' שום כמה הוכחות גדולות ועלמות ועכ"ל לא סמך עליה
 הראש' ז' לפסוק עד הדין טבה בתלמוד ובספרי הפוסקים וז"ל
 הראש' ז' בתש"ס"ם ט"ב האל כתבו האחרונים ז' ל שאין לב"ד כח
 האל"ף הוא ב"ד חשב ומחוק בהכמה ובחסידות ומשרבו הדייקים
 אינם מומחין יש להן לחוש שלא יהא כל אחד פורץ לעשות לו דרך
 בלגונו עכ"ל ואם במומנס ובמומנס כתב הראש' ז' והראש' ז' ז'
 שאין חסיד כל ב"ד וב"ד לרון באומד הדעת הא"כ יהיו בו כל המד'
 מן ומומן הוא מי הוא זה ואיזה הוא שיחזיק עליו לב"ד חשב
 מחוק בתכונה ובחסידות לדון באומד הדעת לכן אין לגודלון הלא
 בזה שכתבו וסדרו הפוסקים בספרים וטופי ספרים אנו חיים
 לומר פשוט שלי וכה בכלי שהוא בידו ויהי' לאמן בשבועתו שנתנו
 לו ראובן במתנה דהרי שהי' השמו אילו נעלה כלי זה ואמר' בעלי
 נתנו לי במתנה אף ע"פ שכל מה שיש ביד האש' מן הסהם הוא של
 בעלה כמ"ס האחרונים בשם הראוב' ז' וכ"כ מהרי"ק ז' בשם
 הראש' ז' ב"ה ס' ס' ו' ואפי' אם תפסה כלי משל בעלה ואמר'
 בעלי נתנו לי במתנה ובחיי תפסתי חס' זה לא מינו היתה לאומנת
 כמ"ס מהרי"ק ז' תשו' הראש' ז' ב"ה ס' ז' והראש' ז' כתב
 לל"ג ס' ב' על הלח' שהורה בעלי נתן לי מנה בחייו במתנה
 שורה והיא מוחזקת בו ואין עדים בדבר והטיב כיון שיש לה
 היתן בעלה תחת ידי והיא יכולה לטעון על אחו' ממון אין בידי משל
 בעלי כלום לאומנת גם כן במינה לומר בעלי נתנו לי במתנה
 ובשבעה הכל אש' איה מוחזקת במומן בעלה לאומנת עכ"ל:

ד

זה אמרו באשתו דמן הסתם כל מה שיש ביד האשה הוא
 של בעלה כ"ש בריש נכרי ואינו נטא ונתן בבית ראובן
 דשפיעא ודאי שהוא לאון בשבועתו שנתנו לו ראובן במתנה אף ע"ב
 לת' לי שום מיינד דהרי' ש' עדים שראו הכלי בידו קודם שכתבואו
 הדיוט עכ"ד ולית לי מיינד דהחזרתי או להד' שסרי עדי' ומחיישין
 אותו שראו הספן בידו מאחר שאין עדים מעידים על שעה שבה
 הכלי לידו לאמן לומר בומר או במתנה ב' לידו ואפי' יש כאן עדים
 מעידים על שעה שבה לידו אם אינם מעידים שבה לידו כפקדון רק
 מעידים שהוא שמשר ראובן הכלי מידו ליד לוי מס' אפ' וכל
 לומר במכר או במתנה נתנו לי כמו שכל זה כתוב בהר הטיב בעור'
 ז' ס' ע"ב וס' ק"ג והכליהו אינו מדברים העשוין להשאיל
 ולהעביר ולא מציעא לדעת הראש' ז' שכתב בש"ח מהל' טוען

שאינו נקרה עשוי להשאיל ולהעביר אלא הדבר שעשהו בעליו
 מתחלה להשאילו ולהעבירו וכח ע"א והגוי'ם אל טענה בזה כוח
 שטעורבים וגדולים וכחם לבסוף וכדבר זה עיקר גדול בדין ואי' דבר
 של טעם ראוי שכמוןך עליו ולדון בו וברור הוא למומלאי דעת וראוי
 לדנין לשום אותו בין עשוי ולא ילון כך רוצה כמה וכמה הגוי'ם
 בדין זה מהו הנקרה עשוי להשאיל ולהעביר דפשיעה ודאי שהכלי
 הזה או נקרה עשוי להשאיל ולהעביר אלא אפי' לדעת הרי"ק
 ור"ת ז' שהביא דבריה' העור' ז' בס' ע"ב מאחר שהוא כלי מסוחר
 כמו שכתבת מסתמא בעליו מקפידין עליו ולהשאילו מפני חשיבתו
 שזאן יתקלקל ומה גם להשטיר דלא שייך כאן כלל ועיקר וקרי כאן
 דבר שאינו עשוי להשאיל ולהעביר ובדאי עכ"ד הדק עמדו על
 כל אלה הדברים וידעו דעת ראובן בעל הכלי שאי' רוב' אכל לוי
 ואפטר ב"כ שהחובן זה אינו רגיל להשאיל כליו לאחרים אפילו לני
 שדעתו קרובה אצלו שכל זה הלוי כפי ראות עיני הדיין ויודע אם
 דרך בעל הכלי להשאיל לאחרים כמו שכל זה מובחר להטור ז' ל'
 בס' הגו' ומאחר שהב"ד אמרו שלי יהיה לאמן בשבועתו פשיעה
 ודאי שידעו בכבוד שאין דרך ראובן להשאיל כליו ובפרט כלי זה
 שהוא מסוחר דלכ"ד טועין בדבר פשוט כזה לא חיישינן:

ו

שכתבת שרצה החכם י"ז לחייב לנוי להחזיר הכלי מן
 הטעם השני מדן מת' טמירתא במחילה מכבודו הגותן
 טעם זה הוא כ"ט לפגם ותפל הוא מבלי מלח ותכלין והמינה ליה
 להאי צורבה מרבנן רוב מרופיה לא דק והרי לשון הגמרא יביע אף
 ילריח שמתנה טמירתא היא שמוזה לעדים שלא יגלו הדבר ויחתמו
 בשטר זו היא הנקראת מתנה מסותרת פרה' בפ' חוקת א"ר יאורה
 האי מתנתא טמירתא לא מבינינן בה"ד מתנתא טמירתא אמרר
 יוסף דאמר לשהדי וילו אטמירו וכתב ליה ופרש' ז' ל' אומדן
 שאחר לעדים הטמינו עממכס ולשו' הראש' ז' יביע אומר ז' ל'
 מי שנתן מתנה לאחד בפני עדים וזוהו לעדים וא"ל שלא יגלו הדבר
 וכתבו ויחתמו בשטר זו היא נקראת מתנה טמירתא שהיא בטילה
 הרי הגמרא ודש' והראש' ז' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל' ל'
 להסתרת העדים לא להסתיר דבר מקבל המתנה ואפי' יבדיקו ליה
 להאי צורבה מרבנן טעמתי למקרי דא מתנתא טמירתא מה שאין כן
 האמת בכדון זה לא חיישינן להמכל וכל דהרי לא זזה הגותן שלא
 יגלה המתנה לעול' אלא שלא יגלה בעודו בחי' הכל אחר מותו לא כזה
 שלא יגלה דהרי זכוה שלאחר מותו יגלה ובמתנה כה"ג שלו' הגותן
 שלא יגלה רק אחר מותו אפי' אמר כן וזוהו לעדים המתנה קיימת
 כמ"ס הרי"ק ז' ב"ה בפ' חוקת וז' ל' בשם הגאון ועוד כתב ז' ל' ש'
 דאמר לא חבלו תפקידתה דא חלה לאחר מותו לא היתה מתנה טמירתא
 לכלי מתקיימת אחר מיתה ההוא עדינא לאו טמירתא היא דהא חל'
 לשהדי לאחד מותו גלויה הוא ודאי דבר מוכיח דעבירה לאובלוי
 וליכא למיחש למתנתא טמירתא עכ"ל וכן פסק הרב ז' ל' פ"ס מהל'
 זכירה ז' ל' ש"מ שזוהו ואמר לא חבלו מתנה זו ולא תודיעו בה אדם
 אלא לאחד מיתה ס' מתנה קיימת וכו' והרי' ז' ל' בפ' ההלכות כתב
 שהרימין ז' ל' פסק כדעת הגאון ז' ל' בס' ר"ב א"כ בכדון זה אפילו היתה
 ז' ל' כתב סברת הגאון ז' ל' בס' ר"ב א"כ בס' ר"ב א"כ בס' ר"ב א"כ
 המתכ' בפני עדים וזוהו לעדים שלא יגלו הענין אלא לאחר מותו
 הית' המתנ' קיימת מכ"ס דאין כאן עדים שזו' להם ואין סברא לחלק
 אם זוהו שיגלוה אחר מית' דוקא ר"ל תכף ומיד אחר מיתה או זזה
 שלא יגלה אלא לזמן מוגבל אחר מיתה שדברי הגאון ז' ל' לאחר מיתה
 סתם אמר ואין לנו לחלק מדעתנו ולח' נתנו ח' ל' דבדיהם לשיעורין
 ומה גם שדברי הגאון ז' ל' הם בזוהו לעדים שלא יגלו הדבר וזכר
 שלא החזיק למוקל המתכ' בחייו אבל בכדון זה שהחזיק אותו ראובן
 הכלי בחייו פשיעה ודאי מתנתו קיימת דהרי במתנתא טמירתא כת'
 הרי' ז' ל' בפ' ההלכות וז' ל' אבל אם החזיקו הוא בנכסיהם או החזיק
 בהם בחי' הגותן בפניו ולא ניהיח בנכסיה' ודאי מהיח דאיגלה
 מילתא דלאו למת' טמירתא איבון אלא דעתו להקנות וכן היה דן
 הרי' ז' ל' עכ"ל ואע"ג דבר' פשוט דדברי הרי' ז' ל' בשהחזיקו הגותן
 בפני עדים או שהחזיק הוא בהם בפני הגותן בעדים דאי לא לא
 ניהמני' מאחר שזוהו לעדים שלא יגלוה משא"כ בכדון זה דאי עדי'
 שהחזיקו ראובן ללוי בזה הכלי אי מוסר הא ל"ק ולא מיד שזוהו שהחזיק
 צריכין שם העדים שהחזיקו הגותן הוא כדי לבעול המתנה שהיא
 טמירתא ע"י עדים וזוהו אם עדי המתנ' הם עדי החוק הפה שחשט
 הוא הפה שהתיר ואם עדי החוקת אינם עדי המתנ' הם יתורו מה

שאלתו עילוי המכתב ונכדון זה ב"כ אף אם נחשבי' למתנתה עמירתה
 הוא ע"פ לוי שאמר שזוהו שלא יגלה הדבר ופיו שהסר הוא עלמו
 המותר שאמר שהחזיקו ראובן בכלי א"כ כמו שאמרינו בזה שאמר
 שזוהו שלא יגלה הפניו לאמר זה ב"כ ב"ש להחזיקו בכלי וכו' וכו' אפי'
 מחוב כדו להזלמד במקום אחר אבל כנודן זה אין כלל מתנתה
 ממירתה לא מתנה ולא מקצת' וזכה שמעון בכלי זה שהוא מוחזק
 בידו וישבע שבועת היסת שנתנו לו ראובן ויזכה ודברים פשוטים
 הם ומפי סופרים ומפי ספרים הגל' עד כתבתי :

שאלה ז

עוד כתבתי וז'ל ראובן נלב'ע
 וקודם מותו ז'ה על נכסיו לפי
 שלא הניח להן בן ולא בת לבד ב'

צני אחיו ושני בני אחיותיו ולפי שנכל לנו כמה ספיקות בזה הענין
 אפי' כזה ב' לאדון נוסח מולתו תיבה בתיבה אפי' עת' מעיד' א"ך
 נכנסנו לבקר את ראובן ומל'תנו חול' מושב על מטהו והוא מיושב
 בדעתו וז'ל תנו דעתכם שאני מול'ה לפניכם ומחמת מיתה מול'תי
 ז'את אפי' נותן במתנה לשמעון בן אחי לוי החנות של ר'ל קרקע
 החנות וכל הסמורה שיש בחוכה הן רב הן מעט הכל נתתי לו במתנ'
 וגם הספרים שיש לי בכל מקום יטול אותם במתנה ואני נותן
 במתנה ליהודה בן אחי ישעיהו ח'י המצר הקטנה שיש לי וגם נתתי
 לו השטר עסק שיש לי עם יעקב שהוא ב'ארצו המזרח הכל אפי' נותן
 לו במתנה וכל מה שיש לי בוינ'י' הן סמורה הן מעות שיש לי עם
 ביד הפאט'ור שלי הכל נתתי במתנה לך ונפתלי בני אחיותי שחלקו
 אותם חלק בחלק שזה בשוה' וח'י המצר הגדולה הזאת שיש לי
 שאני שוכן בה היא וכל מטלתי הבית וכל מה שיש לי בבית אחר
 שתקח אשתי סך כתובתה מהם כל הנשאר מהם אחר שהגבה סך
 כתובת' כל הנשאר מהם אני הקדשתי אותם לפניכם לעני' ולדקה
 ר'ל שיהיה רשות וכן לגובר העיר שיהיה בכל זמן לחלק ולתת כפי
 מה שיראה בעיניו לעני' העיר הזאת או לעני' עיר אחרת או לכל מין
 צדקה שיכשר בעיניו וההקדש הזה שאני מקדיש יהי' הקדש קיים
 לעולם ולעולמי עולמים והפירות יחלקם הגובר ככו' לך הקדשתי'
 קיים ואין רשות לשום גובר ליתן מההקדש כלום כל הגו' לזה בעיני
 דאובן הגו' וכפטר מתוך חולי זה וידענו שלא לזה נואה אחרת לבד
 נואה זאת ולראיה ולזכות בידים כתבנו וחתמנו ואחר פטירת ראובן
 צאו בני אחיו ובני אחיותיו להחזיק במתנתם והוציא שמעון בן לוי
 אחי ראובן שטר חוב שהיה לאביו לוי על ראובן הגו' וזוהו השטר זה לו
 י' שנה ותובע לגבות השטר ההוא' ונפל לנו כמה ספיקות בענין
 זה תחילה אם שמעון יכול לגבות שטר זה מאחר שיש לו זמן רב
 שעבר וזוהו ראובן הגו' היה יכולת בידו לפדוע השטר שהוא עשיר
 וזמור ואחיו לוי אם לא היה עני' כ'כ לא היה מוחזק בעושר כ'כ כדו
 שנאמר שלא היה צריך לו ומה גם בזמנים הל' שהל' א"ט מונח
 שלו אפילו לבניו ומכ'ש לאחיו שהוא עשיר ביותר הל' ולפי שטרנו
 ולפי שהיה אחיו לא חשש לתפוע לו השטר ועוד אף אם נאמר
 ששמעון יגבה השטר אם נאמר שבכלל המתנה שנתן לו יגבה החוב
 הזה ממה והס'ר יהיה לו במתנה או אם נאמר שכלל המתנה
 יגבה השטר הזה - ועוד אם נאמר שיגבה השטר מלבד המתנה
 אם יחסרו לו מונחתו מה שיעלה לו חלקו בשטר הזה אחר
 שיחשבו נכסי ראובן שהניח ויחשבו השטר הזה ויעלה ד'ט עשרה
 למח' או פחות או יותר אם יחשבו עם שמעון בן יוחסרו לו ממתנתו
 או אם נאמר שיקח מתנתו משלם ויגבה שטר מהאחרים - ועוד אם
 נאמר שיגבה השטר מהאחרים אם ישרע מן דודו יהודה ג'כ חלקו
 בשטר או מן ג' פתלי בני אחיות ראובן כלבד' ועוד אם ההקדש
 ג'כ חייב לפדוע חלקו בשטר זה או אם נאמר דהקדש דינו
 כדיוט' ועוד בשטר העסק שיש לו עם יעקב שנתנו ליהודה בן
 אחיו ולא מסרו בידו ולא כתב לו עליו שום כתיבה שהשטר נקנה
 בהם אם תועיל מתנתו ב' בכל הספיקות האלו כסתפקתו ולא
 דאיתי לכתוב לאדון מהמחלוקת שנכל בזה ב'ן הצדדים י' ו'ובין הח'
 ז'י' בענין זה כי יש טורח רב לכתוב דבריהם אבל ראיתי לכתוב
 לאדון הדברים כהויתם וזמנים ומה שעלתה הסכמתו בזה
 שהנחנו סך השטר תחת יד נאמן קודם שלקחו כל ה' מתנתו ושטר
 העסק עדיין לא בא יעקב שיש בידו העסק מארץ המזרח אבל ממה
 שבה מנינ'יה שהוא חלק דן ונפתלי נטלנו מה שיעלה להם בסך
 השטר והנחנו ביד נאמן וגם מחלק שמעון נטלנו והנחנו ביד

תשובה

הנאמן הגו' והגובר לא רצה לה' מתן ההקדש כלום לפי שהח'
 י'ל' א'ל שאין להקדש לתת שום דבר בשטר ההוא שאין דין ההקדש
 כדן ההדיוט במתנת הגפטר באופן שעדיין הדבר מוערב בזה
 וכתבנו ע'ל למגרים וכתבנו לאדון לגלות דעתו לנו בזה ולבאר
 ולהתיר לנו כל הספיקות הגו' ונדקה תהיה לאדון להשפית רוב
 ומדון בין הצדדים האלה ושכרו הרבה מאד עכ"ל :

ראיתי דברי השאלה והספיקות
 שנסתפקתם בהם וכולם נכוחים
 למנן וישירים למואל' דעת וקצת
 מהם מתורת הגו' אנו למדים להשיב עליהם וקצתם מתורת
 הפוסקים ראשונים גם החרונים תתבאר תשפחם בזה היטב אלא
 שצאו דבריהם מפוורים ועיר עם ועיר עם ואפי' בעני' ארסון
 חסיפס' ואפי' ואומר לכאורה היה נר' שאין כח לשמעון לגבות
 שטר זה מאחר שיש לו זמן רב כזה שעברו עליו קרוב לשתי שנים'
 וקרוב קרוב ולפי' ובפרט בהיות החייב עשיר ויש ויש ספק בזמן
 לפדוע וז'ל אפי' שלא היה עני' לא היה עשיר כ'כ וכשרוי עיני
 בעיר אפי' שהוא היה אחיו בזמנים אלו אין מי שמוותר משהו
 כלום אפילו לבניו ובני ביתו ועיניו הרואות שעל הארכת הזמן
 מעט מן זמנו בני' ח'ס מקפידין כ'ס גומר לני' שאינו צריך והדעת
 היה גומל שלוי נפרע מאחיו ראובן וראובן לא חש לתפוע מאחיו
 השטר לקורעו ואולי שתבטו וז'ל אחיו שקרעו וסמך על החנוכה
 וכבר ידוע מ'ס הראש' ז'ל בתש' כלל ס'ס' ב' וז'ל וכן אפי' טענה
 כשאדם לפני שטרות ישנים אפי' חוקר ודורש להוציא דין לאחיותיו
 ואם רואה אפי' באומדנ' דמוכח שהדין מרומהו שקר אפי' אף שאין
 לשום דין מישאל להשתדל בדין זה וזה אפי' כותב וחותם בזה
 הגתבע עכ"ל א"כ נר' שבשטר יטן נוטן כזה אין לשא' דין
 לטפול בו' וחל' שהוא שטר קיים ויכול שמעון לגבותו כנודן זה
 נר' לכאורה שאין בו מומשות ויהיה השטר בכלל המתנה שנתנו
 ראובן וידוע הוא המחלוקת שנכל בין הפוסקים על ההיא דרייתא
 בפ' י'ב ש'תשאר תנו ק'ק' זו לפלוני בעל חובי שרש' כ'ס' ז'ל
 סובר ידוע על העלוונה אם היה החוב יותר והמתנה נוטל החוב
 ואם המתנה יותר מהחוב נוטל המתנה דדוקא אם חומר בראיו' לו
 או חומר' יטול את שתי'ן כדאיב טעמא בגמרא ממש לטעמ'
 יתירא דהלכה כרע'ק דריש לישאל יתירא אף אם לא חומר בראיו'
 לו לא יטול אלא אחת וידוע על העל ונה ולדעתו הסכים הרש' ז'ל
 ז'ל כ'ס' המ' ז'ל בשמו בפ' מה' זביה' וז'ל והרש' בא' ז'ל כתב
 וב'כשאר בחובו לא חומר' ידוע על העלוונה וכו' והיכא דלא
 חומר לא בחובו ולא בראיו' כולן ידוע על העלוונה ואפי' ב'ס' המ'
 חומר תנו ק'ק' זו לפלוני ב'ס' אין אומרים כולן ונוטל חובו אלא
 נוטל חובו מתוך המתנה ונוטל המותר ממש מתנה וכ'ס' הרש' ז'ל
 דכל היכא דלא חומר בראיו' לו ידוע על העלוונה ועקר והרי' ז'ל
 כתב בתש' ס' ת' שכן דעת הרמ' ב'ן ז'ל והוא ז'ל נר' שהסכים
 לדבריו הרי כל הכי רבוהא סברי כל שלא חומר בראיו' לו לא יטול
 אלא אחת אך ידוע על העלוונה ככו' הן אמת שר' אש' ז'ל חלק
 בזה וסובר דדוקא אם חומר תנו ק'ק' זו לפלוני בחובו או חומר'
 דלא יטול אלא אחת וידוע על העלוונה אבל אם לא חוסין ואמר בחובו
 אלא חומר תנו לפלוני בעל חובי אפי' שלא חוסין ב'כ ואמר בראיו'
 לו נוטל את שתי'ן ונר' שהטור ז'ל מסכים לדעת הראש' ז'ל וכתב
 ג'כ שכן דעת הרמ' ז'ל ומהר"ק ז'ל בספרו הקצר פסק בדעת
 הראש' ז'ל שכתב שצדקה לבסוף' באופן שלא ילאו מדי מחלוקת
 הפוסקים ומאחר דאיבא הרשב"א והרש"א ב'ן והרמ' ז'ל והרמ' ז'ל
 והרי' ז'ל דסברי דאין נוטל אלא אחת אפי' שם איבא הראש'
 והרמ' והטור ז'ל דסברי כל שלא חומר בחובו נוטל את שתי'ן
 הרי הדבר שקול ויכולין בני פלוגתיה דשמעון לומר קים לן בכל
 הני רבוותא דסברי דלא יטול אלא אחת' וחל' דנקיטו כהרש"א
 ז'ל ויטול את שתי'ן נר' לכאורה שיכנס גם הוא עמהם בפרשון
 החוב ההוא ר'ל שיננו לו מומנתו מה שיעלה חלקו בשטר ההוא
 שהרי הוא ג'כ ח' מוקבלי המתנה והיתא בפר' י'ב ת' ש'ט'
 שאמר תנו ק'ק' זו לפלוני וז'ל לפלוני וח' לפלוני אין אומרים כל
 הקודם בשטר וזה לפיכך אם יבא עליו שט' חגובה מכול' וכו'
 ופי' רשב"א ז'ל גובה מכל' שהרי לטען נחכוון ליתן ביחד אלא
 שאין ח'ס יכול להוציא ב' דברים ביחד הילכך גובה מכול' וכן
 המעט וימנע זמן הרביעה דמקבל מתנה כיוצא שויה רבנן
 כדל'

בדלוי' צפ' מי שמת כו' והכי איפסיקא הילכתא גמ' וכתבה
 הירף ז'ל בהלכות וכתב ה' דהכי יצא עליו שט"ח גובה מכולן לפי
 מומן הוא גובה שנוטל מכל אחד ואחד לפי מה שנטל דלוא' בתר
 דעת הכותב וכו' וכן פסק הר"ש ז'ל בפסקיו וכן הרב ז'ל בפ"י
 מה זכיה והטור סי' רנ"ג ח"כ נר' לכאורה פשוט שגב' לשמעון
 ממתנתו הלקו בחוב' ואין לו שז' ב"ח דעלמא שאליה שטר
 ובה לגבות ממוקבלי המהנה דהכי משמע מלשון הברייה דקתני
 לפיק' יצא עליו שט"ח גובה מכולן דמשמע שיצא השט"ח מתחת יד
 אדם אחד אשר לא מייקבלי המהנה ודלוי אין סברא לו' כן ווי שסובר
 כן נר' דלא חש לקמחיה דמאי' שלא חש אחד מהיותו מקבל המהנה
 ופשיטא דלא ברע מאיכיש אחרינה דעלמא דהרי פלוגתא דהר"ש ב"ס
 והר"ש ז'ל דכתיבנה לעיל היא ב"ח ענמו שהוא מקבל המהנה
 וכתב הר"ש ז'ל דישול שתיקן ולא יהיה לו ב"ח יתרון מב"ח דעלמא
 שלא יכבו לו חלקו בחוב' ממתנתו דמשפט לשון הברייה שחומר
 גובה מכולן נר' פשוט שיזן חלקו בחוב' ומחר שהוא ח' ממוקבלי
 המהנה' ומה גם כדדייקין לכאורה נר' פשוט דלא יפרעו החוב
 הוא חלל שמעון ויודה בני אחי רחובן ולא שחר מוקבלי המהנה
 לפי שמעון ויודה הם היורשים את רחובן בעת ההיא ואין יורש
 קרוב זיהם ומנ"ש הברייה גובה מכולן הוא כשאין שם יורש חלה
 כולם זיהם בבחלת הכותב וא' גובה מכולן חבל אם יש ביניהם יורש
 אינו גובה ב"ח חלה מן היורש ואם לא יפסיק לחוב חלק היורש גובה
 השטר ממוקבלי המהנה כמ"ש המ"מ ז'ל בשם הר"ש ב"ח ז'ל בפ"י מה'
 וכו' וזו ז'ל דינה דרישא דקאמר דלא אמרין כל הקודם בשטר וכה
 הוא במוקבלי מתנות כולן חבל אם נתן מתנה והגיה נכסיו ליורשו
 וחלו אם יצא עליו שט"ח גובה כולו מן היורשים דירשי כרעא
 ומורישין וכן במקומו הם עומדים ונכסי ירושתן כגני חורין ואין
 ענין מנכסים מושבעים ב' במקום שיש בני חורין ועיקר עכ"ל וכ"כ
 הטור בשם רבינו יונה ז'ל וז' מתנת ש"מ כירש שוויה רבנן והע"פ
 שיהא כירש כתב הר"ר יונה ז'ל שם ש' יורש גמור ומוקבל
 מתנה ב"ח אינו גובה חלה מן היורש' ח"כ בנדון זה שיש לרחובן
 יורש' שם בני אחיו ומוקבלי מתנה שאינם יורשו ב"ח אינו גובה
 חלה מן היורשים ולא ממוקבלי המהנה שאינם נוגעין בירושתו'
 כל זה שכתבנו היה נר' לכאורה:

אבל

כד בדקין שטר בדברי הפוסקים ז'ל ודייקין בדבריה'
 השכחן שמעון גוב' שט"ח משלם יתר על מתנתו ממוקבלי
 המהנה החורים ואין לו ולא ליהודה בן דודו לפרעו מן החוב
 הוא שום דבר' ואשיב על ראשון ראשון חל לענין השטר שהוא
 קודם כתבתי לך בתשו' הקודמת שבזמן הזה אין לשום דין ליהוד
 במוקבלי הדעת אפי' אם יהיה רב ודול' והר"ש ז'ל בתשוב' ה"ה
 בענינה שכתב וכשבאים לפני שטרות יגישו את חוקר ודורש להגיד
 חזין לחימתו וכו' הגדון שגשאל היה ג' החייב עשיר ובעל נכסים
 וזו נוסף שהב"ח היה עניו והגיע לדלי דלות וזיה מתפרנס מן
 הלק' דברין אם היו נותקין לו ומעולם לא הוב' או בחיי ה' ה' עד
 שמת הלוה אז הניחו ה' וכתב הרב ז'ל ח"ל בנדון זה אין לפסול
 השטר בעניות המלוה שלא תבע עד הנכ' הילכך אין לנו כח לפסול
 את השטר מכה הראיות שהבאתי' ואחר כך כתב ואם יראה לדין
 שדין מרומה הוא יונע מלהשתדל במוקבלי דין וכן אני עוש' שמיידיין
 לפני שטרות יגשים ואני רואה במוקבלי למוכח וכו' הקד רואה
 שאלף על פי שהשטר ההוא שגשאל עליו הרב ז'ל היה הלוה עשיר
 והמלוה עני המתפרנס מן הלק' ועברו עליו כמו שלשים שנה
 ועל' כתב הרב ז'ל שאין לפסול השט"ח מכל הגי טעמי ומנ"ש בסוף
 שאל' רואה לדין שהוא דין מרומה שיעשה כמו שה' הוא עוש' ומני
 טעיה נר' לו שהוא דין מרומה ושקר המתת אומדנות מוכיחות
 אחרות לה מנ' עשירות הלוה ועניות המלוה והריכות הזמן
 שבדברים הלוי אין לפסול השטר לבד אם יש אומדנות מוכיחות
 אחרות לבד מה' והעומד על דברי הר"ש ז'ל בחשונה היא
 ענינו רואה ולגבו יבין הדבר לאשור' ובנדון זה ליכא שום
 אומדנה דמוכח ששטר זה פרוע חלה הגרחה מדברין שהשטר עברו
 עליו י"ג שנה ואין זה שום הכחה שהוא פרוע דהרי בנדון
 דהר"ש עברו ויהר' מנכסיהם בשטר זה ולא פסלו הרב ז'ל גם
 בשטר זה נר' מדברין שהלוה היה עשיר והלו' לא היה עני כמו
 שנתון מדברין שהלוה היה עשיר ואחיו אם לא היה עני כ"כ לא
 היה ממוקבלי ב' עושר כ"כ' ר"ל לא היה עשיר כ"כ כמו אחיו חבל היה

פחות ממנו אם מעט ואם הרבה דל מהכא שלא היה עני כמו הגדון
 דהר"ש ז'ל שגבי למדרגת המתפרנס מן הלק' שאין למטה
 ממנה ועב"ז כתב הרב ז'ל דלית מתמן הוכחה לפסול השטר א"כ
 נר' פשוט שהשטר הזה אע"פ שעברו עליו י"ג שנה והלוה היה עשיר
 ויש ספק בידו לפורעו לא מוטעין ליה ואם נתקיים בזה המ"מ הרי
 הוא כשאר שטרות שרירין וקיימין וגובה בו שמעון אחר שישמע
 שבעת היורשין' ועת' שנתברר לנו שהשטר הזה הוא קיים כשאר
 שטרות דעלמא נר' פשוט שיטול אותו שמעון יתר על מתנתו ואינו
 בכלל המת' שולפד שגם ל' מעין יש לו לומר ג' כ' קים לי כהר"ש
 והר"מ והטור ז'ל דסברו דאם חומר סתם תנו ק"ק זון לפלוני ב"ח
 הע"פ שלא חומר בראוי לו ומאחר שלא חומר בחובו דישול את שתיקן
 ונכסי רחובן הגר' ומדברין לא החוקים בהם ללא חומר נר' ל' סך
 השטר הזה שגפ' החילוק עליו ביניהם וה"כ שמעון ומי שגמגמו כל
 אחד יכול למימר קים לי והיה הדבר תלוי ועומד עד שיעשו פשרה
 ביניהם מלבד זה נר' פשוט דכ"ע מודו שיטול רחובן סך הכתוב
 מלבד מתנתו דע"כ לא פלגי בני רבותא חלל בחומר תנו ק"ק זון
 לפלוני ב"ח או חגי נחול לפלוני או יטול פלוני בהגי לי שני חילוגי
 הגי רבותא חס' ז'ל בראוי לו אחי' לא חומר בראוי לו כמו שכתבנו
 פלוגתיהו לעיל חבל בנ"ד שהמר רחובן לו כ"ע מודו דישול את שתיקן כמ"ש
 הע"פ שלא הוסיף ואמר בראוי לו כ"ע מודו דישול את שתיקן כמ"ש
 הר"ש ז'ל בתשו' סי' תק"ז וכתבה מהו"ק ז'ל סירכ"ב וז'ל
 הסכימו הרמ"ב והר"ש ב"ח ז'ל דדווקא בחומר תנו מנה לפלוני ב"ח
 או לאשתי וכו' הוא להמירין רזה נוטלין בחבורה במתנה חבל
 אם אחר כפי' חגי נותן במתנה מנה לאשתי או לב"ח נוטלין ונוטל
 חובו' הרי שהרמ"ב והר"ש ב"ח ז'ל שם חזי בשיטת הר"ש ב"ס ז'ל
 הסכימו שם אחר כפי' חגי נותן במת' יטול את שתיקן והטעם
 לזה כמו שכתבתי במקום אחר שם חומר חגי נותן מנה לפלוני ב"ח
 או אחר יטול מנה פלוני ב"ח ולא פירש ואמר במתנה אחי' איפשר
 דבחיובו נתן לו מה שנתן ואע"פ שלא חומר בחובו סברי הגי רבותא
 דמודי ספק לא ילאנו והרי אנו מסופקים בדבריו ולא חגי ספק זה
 שאנו מסופקים בדבריו ומזיל מדי ודאי דירשים שם מוחקים
 בנכסי מורישין מן התורה חבל כשהוא מפרש דבריו ואומר שמה
 שהוא נותן לו הוא במתנה לה כשאר לנו עוד ספק בדבריו שחומר
 שמה שמה שאמר הוא בחובו שהרי פירש ואמר במתנה' ובנ"ד
 הרי סי' ואמר חגי נותן לשמעון בן אחי' לוי' במתנה ח"כ כ"ע מודו
 דישול חובו ומתנתו' הן חמת שאני מוספק בהפירה אחת בדין זה
 לענין נפקותא דד' נח' במי שאמר חגי נותן מנה לפלוני ולא חומר בעל
 חובי' חלה חומר סתם תנו מנה לפלוני ואחר כך נזילה אותו פלוני
 הוא ב"ח דאיפשר לומר דלא פלגי הגי רבותא חלה חס' חומר פלוני
 בעל חובי' דסברי הגי רבותא' ומאחר שזכר לשון זה ואמר בעל חובי'
 מיישגן שמה לפרעון חובו איכון עד שיאמר בראוי לו דהוי ליכא
 ימיה וזו אמרי' דישול שתיקן דחלו לחובו איכון היה מוספיק במה
 שאמר בעל חובי' ועתה ש' וסיף ואמר בראוי לו יטול את שתיקן
 והר"ש ז'ל סובר הע"פ שאמר בעל חובי' כל עוד שלא חומר ופירש
 בחובו לאו לחוב איכון חבל חס' פירש ואמר בחובו ודאי לפרעון
 חובו נתן לו חבל חס' לא הזכיר לשון חוב מכל וכל חלה חומר תנו
 מנה לפלוני ולא חומר בעל חובי' איפשר דכ"ע מודו דישול את שתיקן
 דמזין דבר שמה דחוב הכא ומאיכא תיסק אדעתין לחוב איכון
 זה חגי חומר שלשון הגמרא' ולשון הפוסקים הוא בחומר תנו מנה
 לפלוני בעל חובי' ולא אשתמיט חד מנייהו לומר תנו ק"ק זון לפלו'
 בלי שזכיר בעל חובי' ויאמר והיה הוא בעל חובו דנראה דדווקא
 שיאמר לשון זה' ואפשר ג' חס' חס' לא הזכיר בעל חובו אין בכך
 כלום מאחר שהוא יודע שהוא חייב לו אמר' דלפריעת חובו איכון
 ולא חייס לומר בעל חובי' שידע שלמחר יוצא שטרו או יביא עידו
 ויודע הדבר שהוא בעל חובו ומלשון הפוסקים שהזכירו ב"ח אין
 מש' רחיה ואיכא למימר ג' כ' מאחר דהר"ש ב"ס ז'ל ומזין דעמיה לא
 מזלן דרך לשיטול את שתיקן חלה דוקא בשאמר בראוי לו נר' דאין
 דרך אחרת במה שיטול את שתיקן חלה כשאמר בראוי ואי חיתה
 דגם אם לא חומר בעל חובי' יטול את שתיקן ח"ל למימר חס' חס' לא
 הזכיר ב"ח חלה חומר תנו מנה לפלוני והיה הוא בעל חובו יטול את
 שתיקן ומאחר דלא כתבו כן איפשר דלאו דינא חגי' ואת' דלאו
 דינא חגי' דאפי' לא הזכיר בעל חובי' דלא יטול חלה חומר דאמרין
 מאחר שהוא יודע שהוא בעל חובו לא חס' לומר ב"ח' יש לעמוד על
 הקיר' 26 כו

הקירה אחת שאפשר שתפול במנין זה כג' שיהיה שטר יסן נטון
 שאפשר ששכח מלב המותן ולעולם לא היה וזכר דבר ממנו בשעה
 שנתן ולא אמר ב"ח אלא תנו מנה לפלוני ומוכחא מלתא דלא היה
 נזכר מהחוב והח"כ כמלא שהוא חייב לו אם אמרי' שדלתי יטול את
 שתיקן מאחר דמוכח דלא איכוון לחיבאו אמרי' דלא פלוג אלא בכל
 גזונת אין לו אלא אחת לדעת הרש"ב ז"ל באופן שנידך עת וזמן
 לעמוד על כל המקורות האלו לגסקותא דדינא ובדברי האחרוני' לא
 אורו עינינו כדבר הזה ומדעתנו אין לנו כח לחלק חילוקים ובקדון
 זה כבר כתבתי שיטול את שתיקן אליבא דכ"ע :

ואחר

שנתברר לנו שיטול שמשון שפ"ח יתר על מתנתו נרא'
 ג"כ פשוט שלא יבכו לו ולא יהודה בן דודו ומתנת שום
 דבר קסון וגדול מסך השטר ולא יצפה שמשון חובו אלא מוקבלי
 המתנות האחרים דלא אמרי' שאם ילא שח"ו שם יורשים ומוקבלי
 מתנה שיגבה השטר מהיורשים ולא ממוקבלי מתנה אלא אם בתהלה
 נתן לאחרים מתנות והגיה שאר נכסיו ליורשיו אז אמרי' דהיורשים
 יפרעו השטר ולא מוקבלי המתנה אבל כשיש שם יורשים ושאינם
 יורשים ונתן לכולם במתנה והתחיל לתת ליורשיו בתהלה במתנה
 גזנה שרצה לתת מנכסיו ואח"כ חילק שאר נכסיו למי שאינם יורשיו
 במתנה ג"כ כג' דבתהלה נתן לשמעון והיה שם יורשיו הקרובים
 ליורשו בעת ההיא ונתן לכל אחד מה שרצה במתנה ואחר כך נתן לפני
 אחיותיו שאינם יורשים בעת ההיא ח"פ ע"פ שם הם יש זמן שזוהרם
 בירושתו בעת ההיא הם זרים נחשבים לו מפני שיש שם בני אחיו
 שהם היורשים האמתיים אין שמעון גובה שטרם אלא ממוקבלי המתנה
 שאינם יורשיו והראיה לזה ממה שסיים הטור ז"ל בס' הגזכר בשם
 רבינו יונה ז"ל וכתב ודוקא שפי' חלק מוקבל המתנה ולא פירש חלק
 היורש אבל אם אמר חנו ק"ק או לפלוני בני וק"ק או לפלוני שאינו
 ראוי ליורשו בנו קודם שהרי הקדמנו ואם ילא עליו שפ"ח גובה
 אותו מואם נכרי עכ"ל. הן אחת שיש להחיש בדברי הטור ז"ל
 שהדיוק שיש לדייק מרה' דבריו הוא בהפך מן הדיוק שיש לדייק בסו'
 דבריו שמתהלה כתב ודוקא שפי' חלק מוקבל המתנה ולא פי' חלק
 היורש דדייקין מדבריו הא' אם פירש חלק מוקבל המתנה ופירש שפי' חלק
 חלק היורש בין אם פי' חלק היורש בתהלה או לבסוף אינו גובה אלא
 ממוקבל המתנה דמטיקרא לא הוה אמרינן דגובה מן היורשים אלא
 אם לא פי' חלק היורש אלא נתן למוקבל מתנה והגיה שאר נכסיו
 בתם בתורת ירושה ליורש אבל עתה שפי' חלק היורש ואמר כ"כ
 אני נותן לפלוני בני בין נתן לו בתהלה בין נתן בסוף אינו גובה
 אלא ממוקבל המתנה דאם היתה דדוקא בעיני שפרש חלק היורש
 בתהלה כד' ה"ל לטור ז"ל למימר ודוקא שפירש חלק מוקבל המתנה
 בתהלה ולא פי' חלק היורש אלא לבסוף אבל אם אמר חנו ק"ק או
 לפלוני בני וכו' ומדלא אמר אלא שפירש חלק המתנה ולא פי' חלק
 היורש משמע דלא קפדינן אלא אם לא פי' אלא הגיה שאר נכסיו
 ליורש אבל אם פי' חלק היורש ר"ל שנתנו לו במתנה בין נתן לו
 בתהלה בין בסוף לא קפדינן וכדדייקין בסוף דבריו דאמר אבל אם
 אמר חנו ק"ק או לפלוני בני נר' דדוקא שהקדים בנו ובפירש כתב
 שהרי הקדמנו דמשמע דקפדינן ההקדמה ובעי' שפירש בתהלה חלק
 היורש באופן שיש להתיישב בדברי הטור ז"ל. ח"כ כג' שפי' חלק
 היורשים בתהלה ונתן להם ראוהו מתנות נרא' פשוט שהשט"ח
 שילא אינה גובה אלא ממוקבלי מתנות האחרים דהרי הטור ז"ל הביא
 סברת רבי יונה בלי שום חולק נרא' פשוט דדינא הכי וכן פסק
 גוהר"ק ז"ל בספרו הקלר וכן פסק בעל הלבוש ז"ל. הן אחת
 שמוקבלי המתנה ר"ל שכתב המ"ז ז"ל שכתבנו לשונו לעיל לא
 נתבאר לנו דעת הרש"ב ז"ל באם פי' חלק היורש מה יהיה דינו
 ומשפטו ויש למעיין בדבריו שיאמר' שדעתו ז"ל דשהגיה ליורש
 נכסיו בתם היורש חייב לפרוע אבל כשפירש חלק היורש ושוה אותו
 מוקבל המתנה ויפרע גם הוא חלקו בחוב עם מוקבל המתנה והיה
 הדעת טוחן זה קל"ת כדי שלא נלא מן הקלה אל הקלה דאם הגיה
 שום אמרי' דיפרע הכל היורש וכשנתן לו וישוה עם מוקבל המתנה
 יפרע הכל מוקבל המתנה ולא היורש ואפשר ג"כ למעיין שיאמר
 שדעתו ז"ל כשפירש חלק היורש לא יפרע הכל רק מוקבל המתנה
 שהרי כתב דדינא דרישא דלא קאמר כל הקודם וזה הוא במוקבלי
 מתנות כולן אבל אם נתן מתנה והגיה נכסיו ליורשיו אם ילא ש"ח
 גובה מכולן כו' ודייקין בדבריו ומדקאמר אבל אם נתן מתנה והגיה
 נכסיו ליורשיו ולא קאמר אבל אם היה אחד ממוקבלי המתנה יורש

משמע דדוקא כה"ג שהגיה שאר נכסיו ליורשיו או אמרינן דהיורש
 יפרע הכל אבל אם היה ח"ה מוקבלי המתנה יורש לא יפרע אלא מוקבל
 המתנה והיא סברת רבי יונה ז"ל שכתב הטור ז"ל ודעת מוכרעם
 שדעת הרש"ב ז"ל כמו שכתבנו לבסוף ומתרי טעמי חדא מדייקא
 דלישניה דקאמר אבל אם נתן מתנה והגיה נכסיו ליורשיו דמשמע
 דאין דרך שיפטר מוקבלי המתנה מהחוב אלא ע"ז הדרך דהגיה
 נכסיו ליורש אבל אם פי' חלק היורש יחזור הדין למוקבלי המתנה
 ועוד דכבר נודע בשערי הסופקים דאסופי שפלונתא לא מפשינן
 וכל היכא דמליגין לקרב הסברות ולהסכים הדיוטות זו לזו הוא יתיר
 טוב וגאה ולמה אנו עושין הרש"ב ז"ל חולק על רבי יונה ז"ל ודברי
 רבינו נזכר ליישב בדברי הרש"ב ז"ל בריחמאלא בלמאוס' ועוד
 מלמתי ראה כגובה מדברי הגאון בעל הלבוש ז"ל שהרש"ב ז"ל ורבינו
 יונה ז"ל מסכימים זה לזה כמו שכתבנו בסוף שאלהו הגו' ז"ל כתב
 בתהלה רישא דדינא שהרש"ב ז"ל ורבי יונה ז"ל מסכימים זו והוא
 אם נתן מתנה והגיה שאר ליורשיו שם שפירש יפרע החוב וכתב
 דין זה כמו שכתבו המ"ז ז"ל בשם הרש"ב ז"ל וז"ל הגאון ח"ב
 דמוקבלי המתנה ליורש שיהי רבין חס לא נתן הש"מ כל נכסיו והגיה
 מקלת לשני יורשיו אם ילא עליו ע"כ כו' ונכסיו ירושתן הם נכסיו
 חורין ואין גיבין מנכסים משועבדים כמקום בני חורין והס"ל
 דברי הרש"ב ז"ל בערוהו והיא ג"כ סברת רבינו יונה ז"ל וכתב
 ח"כ הגי מילי שפירש הש"מ חלק מוקבל המתנה ולא פי' חלק היורש
 אבל אם אמר חנו ק"ק או לפלוני בני וכו' חס ילא עליו שפ"ח גובה
 מאי ש נכרי ודברים אלו הם דברי רבינו יונה ז"ל שכתב הטור ז"ל
 ומאחר דמליגין שהגאון כתב דברי רבי יונה ז"ל אלו אחר שסיים דברי
 הרש"ב ז"ל ולא כתב ב"ח המ"ז כשפירש חלק מוקבל המתנה ולא פי'
 חלק היורש וכו' אבל אם אמר כו' אלא כתב כל שני הדינין בשם
 נר' פשוט דס"ל הגאון ז"ל שכלל דברי הרש"ב ז"ל הם דברי ר' י'
 ז"ל וזהו כתב שני הדינין בשם הרש"ב ז"ל אלא כתב ב"ח ז"ל והוא
 נכונה דלית למישידי בה נגזא דהרש"ב ז"ל סובר רבינו יונה
 ז"ל. נמינו למדין שדין זה מוסכם מכל הסופקי' אף על
 שראובן בתהלה פי' חלק היורשים שהם יורשיו האמתיים בעת ההיא
 ואח"כ נתן למי שאינו ראוי ליורשו בעת ההיא ויאל עליו הש"מ הוה
 מוקבלי המתנות שאינם ראויין ליורשו עליהם מוטל לפרוע החוב
 הזה ואין על יורשו מוטל לפרוע ממנו שום דבר :

וגם

מומה שהקדים נר' פשוט שיגבה ממנו ב"ח חובו שבעיני
 מתנת ש"מ שוה ההקדש להדיוט דהכי היתה ב"ח חובו שבת
 אציעא לכו הקדש כל נכסיו מהו חילק כל נכסיו לעניים מה תקי'
 וכתב רש"ב ז"ל ש"מ שהקדים כל נכסיו בלי שיעור ואח"כ עוד מלכו
 מי מלי הדר ביה מי חמיר מתנת הקדש מתנתה הדיוט וס"ק
 בתיקון וידוע דכל תיקון דמינא קולא לנתבע' והר"ק ז"ל כתב
 בהלכות ונתבע שם הר"ן ז"ל וז"ל הקדש כל נכסיו מי אמרינן
 כמתנה בעלמא כו' וסלקא בתיקון הילכך בין הקדש בין פנייה הם
 המוליגין ונכסיו בחזקת נתן קיימי ועליהם להביא ראיה וכן פסק
 הרב ז"ל פ"ט מה' זכיה ולזה הסכים הר"ב ז"ל ב"ח שובה פי' ק' ו
 ואע"פ דבגמ' לא אציעיא להו אלא בני שהקדים כל נכסיו ופחד
 לאו דוקא כה"ג הוא דאמרי' הכי אלא בכל דיני מתנת ש"מ דין
 ההקדש וההדיוט שוה והעומד על דברי הר"ב ז"ל במקומו ויאל
 דבכל דין מתנת ש"מ חתמתי והרש"ב ז"ל כתב בתש"פ
 מרכ"ב דבעינן או לא אפשיטא והרש"ב ז"ל פסק לקולא והאריך
 בראיות ואמר אע"פ שיש מי שפסק לחומרא אני דע"ז טעה כמו
 שפסק לקולא והטור ז"ל כתב שגם הרמ"ה ז"ל פסק לקולא מנא
 כי הרמ"ב ז"ל והרמ"ה ז"ל והר"ן ז"ל והרש"ב ז"ל והרש"ב ז"ל
 כולן פסקו לקולא וכותיהו נקיטין אע"ז דאיכא מאן דפסק
 לחומרא ונמלא מתנת ש"מ להקדש כמתנתו להדיוט ולא חמיר
 הקדש מהדיוט וכמו שבמתנתו להדיוט חס יאל עליו שח"ב ונתן
 מוקבלי המתנה ה"ג ג"כ שגובה מן ההקדש' והר"ן דקי' כר"ב
 דאמר הקדש חזן ושחרור מפקיע מדי' שיע"ז כדאיכא בגזין פ'
 השלח וביבמות פ' אלמנה ל"כ' ובפ' החולין ובגדרים פ' ואלו
 צדדים ובכתובות פ' אע"פ' ובכמה דוכתי בתלמוד' כבר פרש'
 בגדרים דלא אמר רבא הקדש ומפקיע מדי' שיעבוד אלא הקדש
 הגוף דהכי כתב הקדש וכו' עשה שרו וקפדין והקדש קודם
 הגוף למוכר ודוקא קדושת הגוף דקדושת דמ' לא משקעה מדי'
 שיעבוד וכו' הרי כתבתי ז"ל דלא אמר רבא הקדש מפקיע מדי'

שעבוד חלק הקדש הגוף אבל קדושת דמים אינו מפקיע מידי
 שעבוד. ואע"פ שהרב ז"ל נראה שדעתו אפי' בקדש דמים
 מפקיע מידי שעבוד כמ"ס בפ"א מה' ערכין וז"ל המקדש נכסיו
 והית' עליו כתובת אשה ופ"ח אין האשה יכולה לגבות כתובת' מן
 הקדש ולא כ"ח את חובו שהקדש מפקיע מידי שעבוד שקדש וכל
 מן שהיה ביד הקדש אין כ"ח יכול לגבות חלק עד שתלחמיד
 הקדש והוא יוכל למרוץ ממנה בו ודברי הרב ז"ל הוא בהקדש דמים
 דברי כתב אבל כשימכור הקדש הקרקע וכו' ואין זה רק
 בהקדש דמים דיוצא לחולין כפדיון ואילו הקדש הגוף אינו יוצא
 לחולין לעולם וכ"כ ב"ב בפ"א מה' מלוה וז"ל המקדש נכסיו אין
 כ"ח יכול למרוץ מן הקדש שהקדש מפקיע השעבוד וא"כ לדעת
 הרב ז"ל אפי' הקדש דמים מפקיע מידי שעבוד ואין כ"ח יכול לגבות
 ממנו. הרי הרא"ב ז"ל השו"ב וכתב מה"מ ז"ל שם בה' מלוה וז"ל
 דעת רבינו שכל הקדש אפילו קדושת דמים מפקיע מידי שעבוד
 והוא מותר לרעה דבר' כמ"ס וקדושת דמים מפקיע מידי שעבוד
 ומקדש מידי שעבוד והוא מפרש שכל הקדש משמע וכו' וכבר
 השינוי הרא"ב ז"ל מזה בפ"א מה' ערכין וכתב שמה שיצא לרבינו
 ז"ל שם מפי' זה אינו נכון וכל האפשרים דמות' חלוקים עליו וכו'
 הגה"מ ז"ל לא הסכים לדברי הרב ז"ל וכתב שכל האפשרים
 חלוקים עליו כ"ר פשוט דלא פקיעין כותיה ומה ג"כ שכתב הרשב"א
 ז"ל בתשו' סי' תר"ח על מי שהקדיש נכסיו והיה חייב לחבירו מנה
 והשיב הרב ז"ל דמלוה גובה מן הקדש דסתם הקדש לעניים וכו'
 דלא' שום פדיון אפילו בדבר מועט כקדושת בדק הבית הקדש
 עניים אין בו שום קדושה דמיון הדיוט הוא ואסור להלוותו ברבית
 כמ"ס המדרשים ז"ל והרא"ש כתב בתשובה כלל י"ג סי' ה'
 והקדש בדק הבית אפילו אינו קדושת הגוף חלק קדושת דמים
 מותר להלוותו ברבית דלחוקי כתוב ולא הקדש אבל הקדש שבזמן
 הוא שהוא לעניים או לת' לחוקי הס' וברבית דרבנן דוקא דאמרו
 מותר' ולדעת הרשב"א ז"ל הסבימו כל האחרונים דסתם הקדש
 מותר הוא לעניים דאין לנו בעונות לא בית ולא בדק הבית'
 ועכ' הרשב"ש ז"ל בתשו' שאביו הרשב"ב ז"ל היה אומר שאפי' אמר
 קדש לשמים הוא לעניים מותר' בפ"ק דהסו"ט גבי עובדא
 דא"א ארבע ברתותא וברי' אן הקדש לשמים ואין לך בהם חלק כח
 חייבי ירמיה' אלמלא חטי' אחר לשמים לעניים הוא. והרשב"ב ז"ל
 מאל על אי שהקדיש קרקע לקנות מדמיו ס"ט ויצא עליו ס"ט וסמך
 ענינה חובו ממנו וז"ל אבל המקדיש קרקעו לקנות מדמיו ס"ט
 לאמלא קדושה על הקרקע שהפקיע מידי' שעבוד ולא להסיף דינר
 וא"כ נקבה הס"ט מדמיו יכולה אשה ליטלו ככתובה וכן כ"ח
 נשוא וכו' והרבה להביא ראיות. הג"ח רואה די דוע גדול כח ס"ט
 מנת העניים דהרי אין אדם רשאי למכור ס"ט רק לשני דברים
 לבגד ללמוד תורה ולישא אשה אבל לנורף מזונותיו אינו יכול
 למכור כמ"ס הרב ז"ל פי' מה' ס"ט וז"ל אסור לאדם למכור ס"ט
 אלא לנורף מזונותיו וכתב שם מה"ריק ז"ל ומה"מ א"ש לתמוה הא"ר
 אפשר שלא התירו למכור ס"ט מפני חיינו והלא פקח נפש דומה כל
 מלת התורה. ז"ל דא"כ שאם היה פקוח נפש ממש ע"ן שחמו
 שלמות פשוטא דמותר' למכור כדי להחיותו והב"ב במאי עסקי'
 נשואותיו מלמולמים דיותר' אבל לא הגיעו לבגד שיש בו פקוח
 נפש עכ"ל. הרי אתה רואה כמה גדול כח ס"ט שאפי' היה שלו
 איש רשאי למכור. אפי' היה עני' ביותר וכו' ש"ס א"ש הקדשו ופסק
 הרב ז"ל שאפי' הקדישו כ"ח גובה חובו ממנו ואע"ג דק"ל דרשב"ן
 הקהל למכור ס"ט לפדיון שבויים היינו בס"ט שקנו אותו הקהל
 ומעית עבדו אבל אדם אחר שהקדיש ס"ט אין הקהל רשאים למכרו
 לגוף העני' ולא לנורף שום מלוה' וכתבה דר"ם מצינו דיד
 העניים ויד ההדיוט שזה דברי המקדיש חוב שיש לו על חבירו אם
 היה בשטר רבך להקמתו בכת יבה ומסירה לבגד ט"ל ההדיוט אם
 הוא מלוה ע"כ רבך שיקנה לבגד כמ"ס שלשתן ואם היה מלוה
 על המשכן והקדיש בעל המשכן את המשכן אינו מוקדש חלק
 חזק על חובו שהוא מושבן בו ואפי' היה שיהא יתר על המשכן
 ז"ל אינו יכול להקדישו דכל המשכן הוא מושבד לחבירו עד
 שיערערו וכן המקדיש דש"ב כגון סירת דקל כמו שבהדיוט אינו
 קנה כן הקדש אינו קנה והע"פ לדעת הרב ז"ל בייקדיש
 דש"ב אינו שיהא קדושה קונה כבר דמו דברי כל
 המבוקשים ונפקא מינה מכל מה שכתבנו דהקדש בזמן הזה

בסתם הוא לעניים כמ"ס דברי הרשב"א והרא"ש ז"ל ואינו מפקיע
 מידי שעבוד כמו של הדיוט ולא יגורף שום פדיון לגבות ממנו
 כמ"ס שאין לו נכסים אחרים לערוץ מהם החוב' ומה גס ככ"ד
 שראובן הקדש שהקדיש הוא בפ"א לעניים ולדקה דפשיטא דלא
 יד העניים ויד שאר מקבלי המתנות שום וכמו שהי"ב מוקבלו
 המתנות לפרוע השט' חזקה כן חייבים העניים ליתן חלקם בחוב
 הזה. והוצרכתי להאריך בזה מועט אפי' שגראוס דברים פשוטי'
 מועט שאני יודע שהגור יג' כ"ד להפך בזכות העניים יחזיק בשתי
 ידים בדברי החכם יג' שאמר לו שאין העניים חייבין לשלם חלקם
 בחוב הזה לכן הארכתי מעט הדבור בזה כדי שלא ימלא מקום
 להסתפק בו:

ובענין

שטר העסק שיש לראובן גדי יעקב שהוא בטרטות
 המותר ומתנו ליהודה ולא מסרו לידו ומסתפקת אם
 תועיל לו כתיבה זו ובר' פ"ט דזכה יהודה בשטר אפי' שלא נתנו
 לו בכתובה ומסור וכן פסק הרב ז"ל פי' מה' זכיה וז"ל וכן אם אמר
 חנו שטר פלוני לפלוני וזה בזה שיש בשטר וכאלו כתב ומסר
 אפי' שלא נתן השטר וכ"כ הר"ה ז"ל בפשו' כלל פ"ו סי' ד' וז"ל
 ופ"ו שאמר חנו ש"ח לפלוני שיש לי עליו ומסתפקת אי אמרי' לא
 אמר חלק הניר בעלמא לזר ע"פ גלויתא א"ד כל מה שכתוב לא
 קאמר' דע כי בכל דבר שמועיל שום קנין כדריא מועיל הדבור
 בש"מ וכשאמר חנו ש"ח לפל' כי אפי' היה הש"ח על אחר כאלו
 כתב ומסר לו וקנה וכו' וכן פסק הסור סי' רכ"ג ואע"פ שכתב
 המ"מ ז"ל שם בפ' הנו' בשם הרשב"א ז"ל אפי' דלא בעי כתיבה
 ומסירה מ"מ בעי למימר ליה על פה קני לך אינו וגל שעבדיה ואז
 קנה המקבל אפי' שלא כתב ולא מסר וכו' והביא ראיה מהפ"א
 דהיא"פ מי שמת ש"מ שאמר ידור פלוני בבית זה לא אמר כלום
 אלמלא לא מתקנין. לשה"ש דש"מ ככתובין וכמסורין דמו אבל
 להוסיף על דבריו לא אמרו דאי לא אף אנו מתקן הלשון ואמרו כיון
 דאמר ידור הרי גילה דעתו שירעה שדורה וכו' הרי המ"מ ז"ל
 הנה וכבר נחלקו עליו וכ"כ דעת המחבר שלא הזכיר הוא וכל
 שעבודו. והמ"מ ז"ל חילק בין דברי הרב ז"ל לש"מ דלמ' ידור
 פלוני בבית זה חילוק נכון והעמיד דברי הרב ז"ל וגם המה"רי"ק ז"ל
 בפ"א על הרב ז"ל כתב חילוק אחר בשם הר"ן ז"ל חילוק נכון ג"כ
 עם היות שאני עומדי על דברי הר"ן בהלכות ולא מתאני שכתב
 החילוק הוא וגם הרב ז"ל בחיבורו הגדול סי' רכ"ג כתב הח' לוק
 ההוא בשם הר"ן ואני בקשתיו בהל' בדפוס גדול ודפוס קטן ולא
 מתאני ואילו כתב הרב ז"ל כחם הר"ן סתם הייתי אומר אולי בתשו'
 כתב ג"כ אך כתב כתב הר"ן בפ' מי שמה ודברא בפ"א שמת כתב
 בהפך שדעתו היא כדעת הרשב"א ז"ל דבעי למימר ליה קנה לך
 אינו ושעבודו ומלוגא דשקרי דלמינה דרב עמרם דשארמה הן וכל
 שעבודו וכו' ואולי שכתב כן במידושו על בתרא ולא כפידש על
 ההלכות באופן שדברי הרשב"א ז"ל בזה אינם מושכמים וכן פסקו
 הרשב"ש ז"ל בתשו' סי' כ"ח ולזה הסכימו כל האחרוני ז"ל דדוקא
 דברי א"ש שטר רבך קרקע אפי' ש"ח כתיב ומסירה דז"מ רבך
 שואמר לו על פה קנה לך אינו וכל שעבדיה אבל בש"מ שאמר חנו
 שטר' פ' לפלוני ח"ל לא כתיבה ולא מסירה ולא אמירה כשה קני לך
 אינו ושעבדיה:

הכלל

העולה מכל מה שכתבנו שטרטות הוא זה שדור וקיים
 ושמעון יבנה שטר חובו אחר שיבטע שבועת היושרין
 ויבנה חובו משאר מקבלי המתנה ובכללם הנכסים שהגיע לעניים
 ואין מוכנין לו ממתנתו ולא ממתנת יהודה בן דוד שום דבר ויהודה
 זכה בשטר העסק שנתן לו ראובן אפי' שלא מסרו לידו ולא כתב לו
 כתיבה ולא אמירה כשה' זהו מה שכל' עד אפי' פשוט להשיב ע"כ
 שאלותיך כפי העת והעשה שאינה שעת הבושר ואם עדיין הית' את
 הא שרוי אללכס חפרשו עליו סוכת שלומיט ואם יראה שהרצית
 לפניו דברים אשר אין דעתו מזה בהם האלים יודע שכוונתי לשמו'
 ואל יחשוב לי עון בדברי הזה שלא הסכמתי לדעתו כי חלוי אמר
 אלי' לא תכירו פנים במשפט וה' יכפר בעד ואם כבר נכסע
 מצריכים תעשה באופן שיסור דבריו אללה קדושים אלו
 ותגלה את אוני במענה סיו וכבוד תורתכם
 יגדל למעלה לשם ולתהלה כו' דל'
 מעשר וצדקה חייבים לקנות
 שלמות צדק ס"ט:

שאלה ה

תשובה: שאלת שמעון ולי אחרים ושותפים זה כמה ימים ופנים במשא ומתנם ועתה כפלו ביניהם חילוקים כמעט שכלו ליפרד חיש ומעל אחיו וכדי להשקיע המחלוקת בדרוד' אנשים בעלי בתים מבני קהלם לעמוד ולבדר עסקיהם ולדקדק חשבונם והסכימו שכל מה שעשו עד' אנשים המוגדרין הן בדיון הן בפשרה עשו ומקובל ומורה עליהם אך כל זה בלי נטילת קנין ולא שבועה מאחד מהם רק הסכימו ע"ז בדברים בעלמא וישבו הברורים הנזכר ובררו השבועה וכתבו וחתמו כפי מה שגראה בעיניהם וכשמועו שמעון את אשר כבר עשה הברורים נר' לו שיגאל עשוק בדינו ועתה הוא נוהג כחף שורת למה שעשו הברורים וע"ז הוא טוען ב' טענות האחת שאחד מן הברורי' נבלה לו שהא' שונה לו ומבקש רעתו ואומר שכל היולם יודעין ומכירין מדבריו מהו שגאלו לפי שראוהו מהפך בחובתו ובזכות מי שכתב וזכרין שורת הדין שיהא שגאלו יושב בדינו * ועוד טוען שלא נטל לא קנין ולא שבועה ע"ז וק"ל פשרה זריכה קנין ומאחר שלא נטל קנין ע"ז ספק הוא וגומר בדעתו שאם יראה שעשו הברורים עמו כשורה יתראה כמה שעשו ואם לאו ויראה שהטו עליהם הדרך הכי חזק כי זהו הדרך טענות שמעון :

תשובה

הנה פדי בשמים עד כמה היה קשה עליהם הטפל בענין זה להיות שבערו הדברים בעיר של הכמים ומה גם שכבר הושגו לפני ה"ה הדיין המנויין יחד בדרוד כמה ה"ה שאלו סידרו כר' אשר טוען שמו בשערים המנויין בהלכה שדבריו הלכ' בכל מקום ומי כמוהו מורה בזמן הזה בכל גלילות המערב ומי הוא זה אשר מלאו לבו לבוא אחרי המלך את אשר כבר עשהו אבל מה אעשה כי לא בא מירי שלא להשיב שולחי דבר להיות שהנבון ומעולה אחיבנו ה"ה יחזק נאחון י"ז הפירען ביעד בוש והיה בעבור כבודו פרלתי גדר המוסר וכתבתי שורותיו אלו בקולר נמרץ מה שג' עד' מה שטען שמעון שאחד מהברורים הוא שגאלו ולזה הוא רוצה לחזור בו נר' שטענתו זאת אין לה שחר שאם הברור הוא הוא מהשנים שביירר הוא לעצמו יהיה דאפסיד אנפשיה ולמה לא בחן אותו אם הוא שגאלו או הכוב קודם שביירר אותו ומה שגרא' מדבריו שלא ידע בשגאלתו או חו רק אחר המעשה ומגאל שמקודם היה מדבר עמו ולא היתה שום חיבה ביניהם ואם באולי היתה חיבה ביניהם היתה כמותה בלבד מאחד שקודם שבייררו היה מדבר עמו היה יכול ליטב בדינו דהרי פסקו פוסקים דהא' דרין פסול לדון את שונאו היינו שלא דבר עמו ג' ימי' בחיבה ומה גם שכתב מהר"ק ז"ל בח' ס' ז' דמה שאמרו שונה פסול לדון את שונאו היינו לכתלה אבל בדיעבד אם עבר ודנו * אפי' לא דבר עמו ג' ימים בחיבה דינו דין ואם הברור הזה הוא מהשנים שביירר לו מי שכתב ומה בכך והרי הוא ג' כ' בירר לו שנים אחרים ואם שונאו מהפך בחובתו הרי הוא ג' י' ש' לו מי שמהפך בזכותו ובדלתי שה' ברורים כל מה שהיו עושים היה נגמר בהסכמתם כולם כי בפשרה לרין סוכימו כל הברורים מוש' בדיון שהולכין בו אחר הרוב * נמצא שמגד טענה זו אין שמעון יכול לחזור בו מכל מה שעשו והסכימו הברורים אבל מן הטענה השני טען שלא נטל קנין ולא שבועה נלע' ד' שהדין עמו ויכול לחזור בו אף על פי שכבר פסקו הברורים מה שפסקו וכתבו וחתמו :

ועיקרא

דהאי מילתא בפ"ק דסנהדרין איתא התם הלכתא פשרה זריכה קנין ומה שגראה מדברי היופשים ז"ל דבפי' האי מלתא איפליגו בה רבותא ושלש חלוקות בדבר * הסבדרא הא' סברת רבינו ישעיה ז"ל כתבה הטור ז"ל בח' ס' י"ב ח' ל' מה שזריכה קנין דוקא במירי דמלי' למהדר ביה עון חסן לך או במחול לך דחפיים שגאלו אבל במחול לך ולא חפיים שגאלו ח' קנין * והמרדכי כתב סבדרא זאת בפ"ק דסנהדרין בשם ריב"ן ואבי העזרי ז"ל כתב דדוק' הנותן יכול לחזור בו בלא קנין דהיינו הנחבע אבל החובע אינו יכול לחזור בו אף בלא קנין דמחיל' ל' קנין הסבר' גב' היא סברת התוס' ז"ל דכתבו אם נפרש דקנין של פשרה עושים קודם הפשרה וקנין זה מזה לעשות כמו שיאמרו הברורים הן לשלם הן למחול אין לדקדק מלאן דבעלמא מחילה זריכה קנין דמה שגריך קנין הכל על המחילה משום דאי' לאו קנין הוי כמו מחילה בטענות שלא היה יודע שיאמרו לו למחול קך וכך ואף ע"ז דהשתא

דאיכא קנין הוי כמו קנין בטענות מיהו אלימא מלתא טפי בקנין מבלא קנין וחק' אם נפרש דהקנין הוא לאחר הפשרה אכתי חין דהיה מס' דמגינן למימר דהקנין הוא על אותו שיש לפרוע אבל להחיל דומיל ח' קנין * הנה נתבאר מדברי התוספות ז"ל אם מחיל אחר הפשרה כיון שהתבע הוא מוחזק ח' קנין ואם שתיקה האדושה דמיה ושתק אחר הפשרה גם בזה כתב המרדכי ז"ל דאיכא פלוגתא דכחות' * הספ"ה גב' היא סברת גב' כמ"ס התוספות והמרדכי ז"ל טעמו דאפילו אחר שחתמו הפשרים זריכה קנין ואף במחול לך והר"ה ז"ל גראה דס' כסברת גב' לפי שסתם הדברים בפסקיו ולא פירש גראה דס' ל' דכל ענין זריכה קנין וכ"כ הטור ז"ל דכתב אחר סברת רבינו ישעיה ז"ל * והדו"ק אבי הרא"ש ז"ל לא חילק * הרי שכתב הטור ז"ל שגאלו ז"ל לא חילק ובכל ענין זריכה קנין והטור ז"ל ס"ל גבי וכן היא דעת הרב ז"ל בפ"כ מהלכות סנהדרין וכן פסק מהר"ק ז"ל בספרו הקצר ולדעת גב' והר"ה ז"ל הסכימו החארוזים דבין חובע בין נחבע ואפי' מחיל בפ'י' אחר ששמע הפשרה אם לא נטל קנין יכול לחזור בו כל א' מהם אבל אם נטלו קנין גם הנחבע אינו יכול לחזור ואין לגו' דהוי קנין בטענות דדוקא בלא קנין חזר' דמחילה בטענות היא לפי שמוחל ע"פ ענתם של הפשרים שהשיאו אותו לחולו לפיכך לרין הקנין לחזק הדבר ח' ז' וזינו לדיון בנדרון זה שברא' ישיבת הברורים הכלה לפי היתה רק לברר חשבון האחים הנזכר ולפטר ביניהם כפי מה שישג' שבלם ומה שחכמים בו דעתם ולא לדיון ד' ת' וסיקוב דיון את ההר שחילי היה בלבם שידונו להם ד' ת' היה להם להושיב אנשים ת' ח' המוכווני את הדיון לאמיתו לא שיושיבו אנשים בעלי בתים אלא בודאי שלעשות משפט שלום שהיא פשרה הושיבם ומאחר שלא קנו עדים מידם שהם מחולים בפשרתם אעפ"י שקבלום עליהם והסכימו דעתם בהם וכתבו וחתמו העדים שנתנו בהם כל עוד שלא קנו עדים וזכרנו לחזור בהם אפילו פסקו הפשרה מה שפסקו שג' שגאלתו על משנת מלא שטרי ביחודן דליאמר התם מלא שטרי שדורין הכלה חרנימו שטרי טענתא רבי' וימיה אמר זה בורר לו אחר ובלא ופרש' ז"ל כשבוררין להם דיינים כוחבין להם זה בורר לו פלגי ז"ל לו פ' שלא יוכלו לחזור בהם * דמשמע מדברי רש"י ז"ל שאחר שכתבו אינם יכולים לחזור בהם כל זה הוא כשבוררין לכן דייני' לחון ד' ת' בלי הטלת פשרה וכן דייק לשון רש"י ז"ל שכתב כשבוררין לכן דיינים * וכ"כ פשוט מדברי הטור ז"ל דאחר שכתב דייני' הפשרה בסיומן י"ב אח' כ' בס' י"ג החתול ואחר לא נתרנו לדון בפשרה ודע לדון בדיון האל' שלא הסכימו שניהם לפני חיזה ג' דוכו כל א' אפועלי דוכין בורר לו דין א' וכוחבין פלוגי בירר לו פלוגי בירר לו פלוגי זמן שלא כתבו יגולין לחזור בהם וכשכתבו אינם יכולין לחזור בהם עכ"ל * הרי כתב הטור ז"ל בפירש שלא נאמרו דברים אלו אלא לענין אם ביררו הברורים לדון ד' ת' אז אם כתבו כל א' את מי הוא בורר אפילו לא נטלו קנין מיהם אינם יכולין לחזור בהם * ואנא מ"ד אם התחילו לטעון טענותיהם בפניהם אעפ"י שלא כתבו אינם יגולין לחזור בהם * וכל זה הוא לענין ד' ת' כמו שכתבנו ולענין פשרה לא נאמרו דברים אלו אלא אפי' כתבו וחתמו העדים שנתנו הב' ד' ברורים וקבלום עליהם לפשר ביניהם והגיו טענותיהם בפניהם ופסקו הפשרים כפי מה שגראה להם וכתבו וחתמו ונתנו בידם אם לא נטלו קנין מידם יגולין לחזור בהם * ח' ג' נמצאנו למד' ששמעון זה וזה בדינו ויכול לחזור בו ואינו חייב לקבל עליו מה שפסקו הפשרים בין ליתן לחזור או למחול לו שלא לכתוב ומוט' ולא מיביעיה לדעת הרא"ש ובה"ז ז"ל דסברי אפי' מחל אחד ששמעו הפשרה כל עוד שלא נטל קנין יכול לחזור בו אלא אפי' לדעת התוס' ז"ל דסברי אם אחר הפשרה מחל או לפחות שתק ולא מיהא אפילו לא נטל קנין אינו יכול לחזור בו ובה"ז ששמעון בדינו שהרי כשת' דברי הפשרים לעק' לעקה גדולה ומרה ולא נתרנה בדבריה וז' נטל קנין לא בתחלה ולא בסוף נראה ברור דאינו חייב לקבל דבריה אפילו שפסקו וכתבו וחתמו בספר * הן אמר כי אפי' בפשרה יש זמן שאינו יגולין לחזור בהם והפ' לו לא נטלו קנין וזה אם אחר שפסקו הפשרים מה שפסקו קבל הנחבע גזירתא וכח' עליו שגר לשכנגדו בלשון חיוב או בלשון * הודאה אפילו בלא קנין אינו יכול לחזור בו כמ"ס מהר"ק ז"ל בשם הריטב"א ז"ל וכן פסק הרב הגדול כבוד מהרש"ם ז"ל בתשובה סימן ע"ח הלכה לתועה כדעת הריטב"א

הרביעי וכן ג' אס אחר שסקמו הפשרנים וחייבו לה' מהבע"ד
ליתן חיזה דבר למי שכתבו ונתן מה שסקמו הפשרנים ובה"ח"כ
לחזור בו לפי שלא נטל קנין בתחלה אין בדבריו כלום ואינו יכול
לחזור בו וכן פסק הרב הגדול מהריב"ל ז"ל בחלק ח' מתשובותיו
ובמדון זה לביא שום חלוקה מאלו שהרי לא קבל שמועון גורמת מכל
וכל הדרכה בשמועון דבריהם קרה בקול גדול ולא יסף ונתן כתף
מורדת א"כ נראה פשוט שיכול לחזור ואינו חייב לקבל מה שסקמו
כה דברי המתאבק בעפר עבדי ה' ולדקתם מעפר דל
שלמה לחור :

שאלה ט

תיטואן ראוון ושמועון
יש להם חצר בשותפות
ומשכן שמועון חלקו ביד
ראובן במשכנתא דסוריה לזמן קצוב וראובן הזכיר השכיר בית
בבית הזכיר לשמועון הזכיר כל ימי משך המשכונה ועתה בתוך זמן
גמל מתחלת בביכס וראובן הג' אומר עתה לשמועון גוד או חיגוד
ושאלה אם יוכל ראובן לבקש את שמועון ע"י עכ"ל :

תשובה

להיות המוביל כחון רגל בפנים
ורגל בחון אין פנאי להאריך ולה
אני מוקדם ועולה ומה שלע"ד הוא
שאלו ראובן לא השכיר לשמועון הבית הזכיר בחצר רק שמועון
מזין לו הני החצר ויכא מן החצר חונה לית דינא ולית דינא של
יכול לכופו בטענת גוד או חיגוד שמאחר שמועון אינו שוכן עמו
בחצר ואינו מוזיק אין לו טענה הזכיר שכל עיקר טענה זו אינה
אלא תשובת היוק רחיה וכשלא ישו השותפים בדיועויהם ותפול
קטטה בביכס אז כל א' יכול לבקש את חצירו בטענה זו אבל אם
משכן לו חלקו ויאלה חונה בטלה טענה זו וכן פסק מוריני הרשב"ש
ז"ל סימן פ"ה ולפי שהי' מסתפק אם הספר מני אלכלס רחיה
לעתיק לך דבריו אות באת וז"ל בפני עמודו לדין ראובן ושמועון
וזכר ראובן ושמועון גוד או חיגוד בחצר המשותפת בביכס ודנתי
מיניהם שבין שראובן שכר חלקו של שמועון אינו יכול לכופו בטענ'
גוד או חיגוד שיעקר דינו של גוד או חיגוד הוא משום היוק רחיה
ומה שאין ביד דין חלוקה ובחצר הזכיר חפ"י שאין בה דין חלוקה
ועתה דין גוד או חיגוד כיון שראובן הזכיר חלקו של שמועון
מזכר בטלה טענת היוק רחיה תוך זמן השכירות אך אחר עבור
זמן השכירות יש להם טענת גוד או חיגוד עכ"ל הג' ראה שכתב
הג"ז בפירוש שמאחר שמועון השכיר חלקו לראובן יאלה מן הבי'
מנה בני"ש הרב ז"ל בטלה טענת היוק רחיה שזה מורה שמועון
לא חן הבית וע"ז פסק הרב ז"ל שאינו יכול לכופו האילו היה
שמועון עדיין שריי בח"י היה יכול ר"כ לבקש בטענת גוד או חיגוד
שלא מלא הרב ז"ל טענה במה שלא יכול לכופו אלא מפני שבטלה
טענת גוד או חיגוד לפי שלא היה שם היוק רחיה שכל עיקר דין
גוד או חיגוד תלו בה ומינה כלומר שכל זמן שהיוק רחיה מני
ומהר במקומו יכול לכופו א"כ בגדון זה שאף עפ"י שמועון משכן
חלקו בחצר לראובן הרי הוא עדיין שריי עמו בחצר לפי ששכר בית
בחצר הזכיר והרי יש כאן טענת היוק רחיה וא"כ יכול ראובן לכופו
בטענת גוד או חיגוד על זה הדרך שעתה כל זמן המשכונה שהבית
הוא שכורה ביד שמועון יכול ראובן לומר לו או שכור ממני שאר חלקי
בחצר או השכיר לי הבית שהיא שכורה בידך עד תום זמן המשכונה
או אומר לו בגוף הקרקע גוד או חיגוד ומה שכתבנו עתה בתוך
זמן המשכונה יכול לכופו בטענת גוד או חיגוד בשכירות זה נר'
משון מדברי הרב ז"ל בפ"א מה' שכנים וז"ל א' השוכר מחבירו
מקצת בית או שדה שאין בו דין חלוקה וכן ב' ששכרו מקו' בשותפות
כל א' מהם יכול לבקש את חצירו ולומר לו או שכור ממני חלקי או
השכיר לי חלקך ואם יש בו דין חלוקה חולקין עכ"ל הרי שכתב הרב
ז"ל בפשיטות שא"כ ששכר חלק חצר מחבירו יכול כל א' לבקש את
חצירו בטענת גוד או חיגוד א"כ כנ"ד מאחר שמועון משכן חלקו
בחצר ביד ראובן נעשה כל הבית כשנת ראובן וכדידיה דמיא
אח"כ כשהשכיר הבית לשמועון ה"ז ממש שכר מחבירו ומקצת חצר
שכתב הרב ז"ל שכל א' מהן יכול לבקש את חצירו ולומר לו גוד או חיגוד
בשכירות ואע"פ שהרא"ב ז"ל השיגו זהו לדעתו ז"ל ששוכר
שאין דין גוד או חיגוד רק בירושה ובממנה וכבר חלקו עליו רבים
גזולים ועלומים בזה ומה גם שהרש"ב ז"ל יאלה לעזרת הרב ז"ל

והעמיד דבריו כמ"ש המ"מ ז"ל וגם המ"מ ז"ל הוסף טוב טעם
ודעת להעמיד ולחוק דברי הרב ז"ל היבדל כי מהר"ק ז"ל בח"מ
סי' קצ"א כתב שדברי המ"מ ז"ל אין מהם רחיה רק לדין שנים
ששכרו מקום בשותפות אף כתב ג"כ דברי הרש"ב ז"ל
בהעמדת דברי הרמ"ב ז"ל כוללת ג"כ לאחד ששכר מקצת חצר
מחבירו וא"כ מאחר שהרמ"ב ז"ל כתב בפשיטות שיכול כל א'
לבקש את חצירו בטענת גוד או חיגוד והרש"ב ז"ל שהוא גדול
האחרונים העמיד דבריו והטור ז"ל שדרכו להביא סבחת החולקין
וראיו שכתב סבחת הרמ"ב ז"ל ולא כתב סבחת שום חולק אחר
נר' פשוט דס"ל כותיה' ומה גם שמוענת זאת בכל גלילות
המערב דנהגו לפסוק הלכה דייני ממונות כהרב ז"ל דודאי כותי'
נקטינן הכלל העולה שראובן זה יכול לבקש את שמועון תוך זמן
המשכונה ולו' לו או שכור ממני חלקי או השכיר לי הבית שהיא שכור'
בידך ואחר עבור זמן המשכונה יכול לכופו בטענת גוד או חיגוד
בגוף הקרקע וז"ל אני כותב להלכה אך למעשה הנה החכם
השלם הדיין כהה"ר אברהם ז"ל אומר נר' הוא מאריה דאחרת ולו
משפט ההוראה ואם יסכים למעשה גם אני כמוהו הללע"ד
כתבתי מעפר דל שלמה לרור ס"ט :

ענין י

מעשה שהיה כך היה שהחכם השלם
מוריני כהה"ר נתחיל קרקע ק"ס נר' ו'
כתבנו כריתות שרצה הבעל לשלחו
לאשתו לעיר תלמסאן וכשהגיע הגט ליד החכם ה"ר משה שוראקי
י"ו שהא חכם העיר מלא בטעה י"א שכתב החכם נר' ו' ו' תיבות
והם אלו ומנאי ספר תרובין ואגרת שבוקין וגט פטורין ויש בין
תרובין ואגרת יד חלק שיעור כתיבת תיבה אחת וכן בין אגרת
לשבוקין וכן בין גט לפטורין וה"ו הכו' רצה להראות תפארת יקר
שכמתו ובקיאותו בטיב גטין מחק הנו"ן מתרובין והאריך הכף עד
שמילא כל הגייר החלק שבינה לאגרת וחזר וכתב הנו"ן וכן בטי"ת של
גט והאריך הגימ"ל וחזר וכתב הגימ"ל וכן עשה בגו"ן של פטורין
וכל זה עשה מדעתו ומבלי כווי הבעל שלא היה עומד עם במוקמו
וגר' לו שהחכם נר' לא כתב הגט כדון וע"ז האריך פיו ולשונו
נגד החכם נר' ושלח לי משפחה ומחפא במה שעשה וכתב על
החכם נר' דברים עזים ומרים קשים כגידון בחושבו כי כבוד
מנאה ידו ולכבוד הב"ה ולכבוד החכם מוריני הנו' השיבותיו
דבר ואם לא כלבבו להודיעו מסרונוכי במקום שחשב לעמוד לא
יוכל לעמוד ועדיין הוא מבחון רחוק כמחוי קשת ולא מלא דיו
ורגליו בבית המדרש וזהו מה שכתבתי לו :

החכם

השלם כה"ר משה נר' אחד"ש ידוע ליהו"י לך שכתבך
בא א"י והגיע עדי וכפתחי עמודי מרעד ומשתומם
על המראה בראותי בחזותי מות קשה על שלוח רסן לשוק לשון
מדברת גדולות ללד עילאה ימלא ולקדישי עליונן יבלא הלא ידעת
שהאז נאספו ומנו חכמינו בחסאינו כשאר עירנו שוממה וגלמודה
גלוי ה' הותיר לנו שריד דבר אחד לדור הוא החכם מוריני נר' אשר
הוא מרום למאונכו ומימינו שותים כל יודע ספר בשערי עירנו
לאורו הולכים כל הולכי חשכים כלל חכמתו אנו חיים ולטל מלקוטו
אנו מנפים ואם כ"ת גבר עליו כה המדמה אשר על הרוב הוא כוזב
בדמיונותיו כמ"ש הרב בעל עקידת יצחק פרשת ואלה ורואה כ"ת
לערך עמנו כמוהו כבודך במקומו מוכח בזה אתה טועה מדרך
השכל ומה גם להראות ענמד שאתה יודע בטיב גטין יותר ממנו
ועלה בדמיוןך שהי' יאלה מתחת ידו דבר שאינו מתוך ואתה בכת
דמיוןך רוצה לתקן אותו והחוש הכובי אותך ועוותת עיזו גדול
אשר אין מי שיעוותנו רק מי שלא ראה ולא למד הלכות גטין
וכי היום החל החכם נר' לכחוב גטין עד שאתה בא בכח דמיוןך
להתחכם עליו ולומר ידוע מ"ש הרא"ש ז"ל מי שאינו יודע בטיב
גטין וכו' ואילו אתה מרגיש במה שחנ"א מפקד ונגד מי אתה
אומר דברך אלה היות יודע כמה נוקשת באמרי פיך וכי לא ידעת
אם לא שמעת והגוד לך מראש שהחכם נר' זה לו ימים ושנים שהו'
מסדר וכותב גטין וכמה גטין כתב ושלחו בכל גלילות ישראל
מורה ומערב עיירות של חכמים וסופרים ולא כמנ"ה אדם קטון
וגדול חכם או דיין שפקפק בהם שום פקפוק ועילה ושחיתה לא
יכלן להשכחה כל קביל די מהימן הוא בעוד בחיי חיימים החכמים
הדיינים הקדושים אשר בארץ החיים המה חכמי דייני עירנו זאת
ישב עומה על כסא ההוראה יורה יורה ידיו ידיו ועולה לא מנ"ה
בשפתיו

בשפתו ומו"ם שבתחלה העביר הקרקע מבעליו מימי יודע מה
 אהה פח חנה לא חילק ידענא ולא בילק ידענא מה שאני יודע
 ידיעה תמה הוא שהחכם נר"ו בכל בית הפסק נאמן הוא ודבריו
 הלכה בכל מקום ואין מי שערב את לבו למרות את פיו וכל
 המהרהר אחרי דברו כמהרהר אחר בית דין הגדול ודבר זה
 נודע בשערי בת ציון שערים המצוינים בהלכות סוף דבר ח"ן לי
 חכמית לשון לערוך לפניך נועט ונוער מיוצר זכות שכלו ורוחב
 חכמה וכושר מפעליו ואושר משפטיו ודיניו ונחות אמריו ודבריו
 דברי נדיקים דברים המולוקים משפטי אמת ואם ידעתי דלת
 לא ציית להני כללי דכילנה לך בשבחי החכם נר"ו לאו לסברה
 דידך אנה כריכא ומה לי אי את לא ציית כבר קדמוך גדולים ממך
 יחד פולס הודו והמליכו עליהם וקבלו כפת לוף אמריו בהבה
 דבהובטלשה לשונות של חנה ובשתי לשונות דמוסיף ר' אבה
 והגנו מודיעי לבית שלולי יראת העיני כי אחרים התאפק יקרטי
 עון לא הייתי משיב לבתי ע"ז חבל מי יחוש לכבוד החכם נר"ו יותר
 מונוי לזה גלית את אונך בקלת שבחיו להקיף משנתך להודיעך
 כי יש לדיס בלחץ ואם עיני בשר לך ותבין ותשכיל מעלת תהלת
 החכם נר"ו ממוצה דבר תכיר מעלך נגד מעלתו ולשם זלתה לה
 ולתפארת יהיה לך הדבר הזה והפילוסוף הגיב וד תקע יחד בדבר
 הזה באומרו מי מי שידע ערכו ומכחו ולהבא אתה תמוס לעניך:
וענה
 כבוד לענין הדן מה יהיה משפט הגט וכלע"ד שהגט
 הזה בתקון הזה אשר חשבת לתקנו אדרבא כפסל וז"ן
 בו שום דל להתגרס בו האשה הו"ת וזריכה גט אחר כדי שתהא
 מותרת לינשא לפי שכל הפוסקים הראשונים ואחרונים פסקו כל
 שנכתב הגט בלי ציווי הבעל מפיו אל הסופר שהוא בטל והרי הוא
 כחומר הנשבר שאין בו ממש וז"ל הטור ז"ל בא"ה סי' ק"ך לא יכתבו
 הסופר ולא יחתמו העדים עד שיאמר להם הבעל לכתוב כו' ואפי'
 אחר הבעל לשליח המומר לסופר וכתוב כו' לא יכתוב הסופר עד
 שישמע מפיו ואינו מטרחה עצמי להעתיק לך מ"ם מהר"ק ז"ל שם
 ומה שהרבה להביא דיעות הפוסקים הפוסלים והם איתני מוסדי
 ארץ הרמ"ב והר"א והר"ב ז"ל ואף הרמ"ה והר"ן ז"ל שדעתם
 להשיר בשמינה הבעל שליח לו לסופר לכתוב אפי' שלא שמע
 הסופר מפי הבעל כתב מהר"ק ז"ל של הלכה אמרו כן ולא למעשה
 וכתב מהר"ק ז"ל שדעת הפוסלים בגט שכתבו הסופר מבלתי
 שמוע מפי הבעל הלא מפי שלמו שהגט בטל מדאורייתא וידוע מ"ם
 הרב ז"ל בפ"י ופ"י מה גירושין הפרש שיש בין גט בטל לגט פסול
 שבכל מקום שאמרו הגט בטל או חינו גט ר"ל שהוא בטל מן התורה
 ואפי' אם נשאת הלא והולד מונור וכבר אמרתי לך שאני מנמיח
 עניי לכתוב לך דברי הרב המשביר והרי הספר מנוי האלף וחובל
 לעמוד עליו באופן שהדבר פשוט מפי סופרים ומפי ספרים
 שכל שנכתב הגט בלא ציווי הבעל מפיו אל הסופר הגט בטל
 ומבוטל ואף הרב ז"ל שכתב פ"ד מה גירושין אם אמר לשליח
 אמור לסופר וכתוב שהגט פסול סיים בדבריו ואמר וקובל ליהות
 בטל ואף המכשירין לא הכשירו הלא אם נכתב בצווי הבעל לשליח
 שיאמר לסופר וכתב מהר"ק ז"ל שלמעשה הם פוסלין אבל אם
 נכתב בלי שום ציווי מן הבעל לא מננו ולא משלחו הלא שהסופר
 כתבו מדעתו לית דינא ולית דינא שהגט בטל ומבוטל ואף ע"ז
 לא פסקת עיניך שהבעל לא נזהר אותך ולא שלח לך ע"י שליח ואפי'
 במקומך אינו עומד ואתה מדעתך שלחת די ומחקת מה שרית
 וכתבת מה שכתבת בלא ציווי מהבעל ולא משלחו ואם נפסק לו'
 שלא לאמור דברים אלו הלא אם כתב הסופר כל הגט בלא ציווי
 הבעל ר"ל הטופס והתארף או הוי הגט בטל אמנם בגט זה ששם
 האיש והאשה והאמן והרי את מותרת לכל אדם שזכו נקרא גופו של
 גט לדעת הפוסקים נכתב בציווי הבעל ומראה לך שבטופס אפילו
 כתב אחר מן הסופר שזוה הבעל אין קפידא בכך גם בזה לא
 נדקת אע"פ שלא כוננת יפה להלכה לפי שזון די יהיו ליכי מנאי
 ספר תרוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין לדעת רבי יהודה נקרא
 ג' גופו של גט כמו והרי את מותרת לכל אדם דהכי תנן בפ' המגרש
 גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם ריה"ו וזן די יהיו ליכי וכו'
 הרי דלדעת ריה"ו נקראים גופו של גט והטור ז"ל סימן קכ"ו
 כתב וצריך לכתוב והרי את מותרת לכל אדם וכו' וצריך לכתוב וזן
 די יהיו ליכי מנאי ספר תרוכין וכו' הגה הטור ז"ל כשם שהצריך
 לכתוב הרי את מותרת שהוא נקרא מונח הגט הליבא דרבנן כתב

ב"כ שצריך לכתוב וזן די יהיו ליכי וכו' משמע מדבריו שם חלף
 נקראין מונח הגט ואף אם אינם נקראים מונח הגט הרי כתב שצריך
 לכתוב כמו גוף הגט שזרע לו אף אם אינם גוף הגט ג"כ ח"ס
 נקראים מוטופס הגט מנאי' שזכר טופס הגט לא כתב שצריך לכתוב
 חלף וזן די יהיו ליכי וכו' משמע מדבריו שם דומים לתורף הגט
 ומיכה כמו שנגוף הגט אם כתבו הסופר שלא בציווי הבעל אפילו
 אות ח' שהגט בטל כך אם כתב אות ח' מדברים אלו בלא ציווי
 הבעל הגט בטל ואף אם לאמר שם מוטופס הגט לגמרי אין
 הסופר ראוי לכתובם בלי רשות וצווי הבעל ואפי' אות ח' מ"ם
 פקח עיניך וראה דברי הריב"ש ז"ל בכתובה סי' כ"ו וסי' ס"ו וז"ל
 ולענין הו"ו לתקן בשעת הדחק כדעת הר"ם ז"ל הוא רחוק שבעני
 כי אם צריך תקון ח"ן יתקן אחר זולתי הסופר שהוא שליח הבעל
 לכתוב הגט עכ"ל ראה עתה כמה רחקה דעתך ממה שם
 באריכות וז"ן שהיו אותיות שלימות רק שאין נקראות ע"י הדחק
 כו"ם מהר"ק ז"ל שאו"ן הלאו שהתיר הר"ם ז"ל לתקן בשעת
 הדחק היו אותיות שלימות הלא שהיו נקראות ע"י הדחק קצת שלא
 היו הרוכות כפי הצורך ועכ"ל לא התיר הר"ם ז"ל שיתקן בלי
 חלף בשעת הדחק פת"ש הר"ם ז"ל בכתוב כלל מ"ם סי' ט"ו שהבעל
 הרחיק נדוד ולא היה ח"ן אחר לכתוב גט אחר ובענין גדול כזה
 התיר הר"ם ז"ל ל"כ שיתרבו קצת הו"ו"ן ואף ע"ז כתב הר"ם ז"ל
 ז"ל שהוא מדולי הארונים שאין זה נכון בענין כדריב"ש עמ"ה
 ח"ן יתקן אדם אחר זולתי שליח הבעל ק"ו ובנו של ק"ו ובנו זה
 שמוחקת אותיות שלימות כמו שאתה מתגדר ומתפטר בלא התקן
 וכתבת אותיות אחרות שלימות מדעתך בלי צווי הבעל שמוחקת
 הנו"ן והט"ו מתוכה גט והרי בשמוחקת הנו"ן נקראו תיבות
 תרוכין ושבוקין ופטורין אפילו הנו"ן ואין להם שום הפסול ולא שם
 משמעות וכן תיבת גט בשמוחקת הט"ו נשאתה בלי שום הגנה
 ואינם נקראים אז תיבות ואי"ל כמאן דליתיהו ובשמות וכתבת
 הנו"ן והט"ו הרי כמו שכתבת תיבות שלימות ומי שזעזע את
 מי ראה כאלה שיוכל אדם אחר שאינו מנווה מהבעל לכתוב בגט
 תיבות שלימות אם הריב"ש ז"ל באריכות קצת הו"ו"ן שאין מתקן
 כזו הלא שהיו נקראים ע"י הדחק כתב שאין נכון בענין ומ"ם
 לכתוב אותיות שלימות שבהם תוקן התיבה ותקרא חסידות והסופר
 אינם נקראת תיבה שיוכל אדם אחר לכתובם ומ"הר"ק ז"ל כתב
 דברי הריב"ש ז"ל לפסק הלכה והגאון בעל הלבוש ז"ל סימן קכ"ו
 אחר שכתב ספרת הר"ם ז"ל שהתיר להצריך הו"ו"ן בשעת הדחק
 כתב דברי הריב"ש ז"ל וז"ל וי"א אפילו בשעת הדחק אין ל"ל לתקן
 שום תיקון וכו' ואף יתקנו הכ' דמה שלא נעשו עליו שלוחי אש"ה
 ואין תקנה לתקן שום דבר בגט הלא הסופר בעצמו שכתב שהוא
 שליח הבעל ששאו שליח ולא שום אדם אחר עכ"ל הרי הגאון
 ז"ל שהוא אחרון שבהארונים וראי' ספרות הראשונים וקצת מספרות
 בספרת הריב"ש ז"ל ועל הדלת והאמר ואין לתקן שום מקנה בענין
 הלא הסופר בעצמו שהוא שליח הבעל ולא שום אדם אחר ואם הלא
 הגדול הזה לא ז"ל ולא נטה מספרת הריב"ש ז"ל ופסק הדון עתה
 ולא חש לספרת הר"ם ז"ל מי הוא זה בדור הזה אשר יולדו לנו
 וזו מדבריו אין זה כי אם כל קביל די רוח יתירא המשתכחתי מיה
 ומגבס שהר"ם ז"ל לא התיר להצריך הו"ו"ן חלף בשעת הדחק
 שהבעל הרחיק נדוד ואין דרך לכתוב גט אחר אבל לכתוב אותיות
 שלימות אדם אחר בלי צווי הבעל חס ליה להר"ם ז"ל להתיר כמו
 שעשית אתה שלא אותיו בלבד ככתבת הלא תיבות שלימות שמוגלגל
 הנו"ן והט"ו שכתבת לא היו נקראות תיבות ובמה שכתבת
 נעשו תיבות ומה גם בתוקם שיש לכתוב כמה גטין אחרים הבעל
 עומד לפניו ואין שום שעת הדחק ולא עיגון שאפי' להצריך הו"ו"ן
 לא היית יכול ואפילו בסופר שלוח מהבעל שיכול לתקן אותה
 עיוות אינו יכול הלא קודם שיכתוב גט אחר כו"ם בעל המפה בשם מהר"ם
 ז"ל ואפילו לספרת המוקלים בזה דוקא קורס שחתמו העדים אבל
 אחר שחתמו העדים אין מקום לתקן כלל חלף צריך לכתוב גט אחר
 כו"ם הגאון הנו"ן שם סי' קכ"ה עיני' י"ו ומה גם כדון זה דבר
 נכתב ונחתם דאין כאן מקו' לתקן כלל אפי' אם היה הסופר שליח
 מהבעל כו"ם וכו' אחר שאינו שליח הבעל ולא ידעתי בשלוח
 היפה הרעה הו"ת וילאת המכשלה הו"ת מתחת ידך ומה שזכר
 מדברך הוא לפי שהיה הפרש בין התיבות הללו שיצור כתיבת
 תיבה

היבנה אחת הן חסר הן יתר וכל שזה פיסול בגט כמו שכתבת ספר
המר רחמנא ר"ל כמו שבס"ת אין להניח כוונת חלק בין תיבה לתיבה
אלא כמלאות אות קטנה כמ"ש הרב ז"ל בס"י מהל' ס"ת ולזה נר' לך
בגט זה שיש בין התיבות הללו יותר מאותיו שמים עלה בדמיוןך
שהוא פסול דספר אמר רחמנא באמת אם לזה כתובות הרבה
השכלת עשה דספר דכתיב גבי גט אין ר"ל שרך שיחיו בו דיני
ס"ת לא פי' סיפור דברים ולא לכל מיני דליתמונה שהרי כמה וכמה
דברים שהם פוסלין בס"ת ובגט לא קשרין בהומו ענין הכתב
דברי דבר פשוט דס"ת רך שהיה כתיבתו בכתב השורית ואם
נכתב בכתב אחר פסול והרי הוא כשר חמושין שאין בהם קדושה
כמ"ש הרב ז"ל בפ"ג הגו' משא"כ בגט שהוא נכתב בכל כתב שיהיה
כמו שפסקו כל הפוסקים ז"ל וכן ס"ת אינו נכתב אלא על הגויל
או על הקלף ושיהיה מעובד לשם ס"ת ואילו בגט תנין על הכל
מתנין על העלה של ית ועל קרן של פרה וכו' וס"ת אם כתבתו
הוא פסול ובגט תנין האשה ענוה כותבת גיטה וכמה דברים
המלה הרבה שימנה הרב ז"ל בפ"י מה' ס"ת שאם חסר אחד מהם
בס"ת שהוא פסול ואין גם א' פוסל בגט באופן אע"ג דליקרי ספר
לא למימרה דלית ליה דין ס"ת לכל מיני ועוד הדבר הזה שגר'
לך שהוא פיסול אפי' בס"ת עצמו לא מפסול בהכי שהרי הרב ז"ל
בפ"ו מה' ס"ת אחר שכתב קצת דברים שזריכו ליהויה בס"ת
ובכללן כתב שרך להניח בין כל תיבה ותיבה כמולא אות קטנה
דחשבה ולא יותר כתב אחר כך כל הדברים האלה לא נאמרו אלא
למנוח מן המוצהר והם שינה בתקוה זו וכו' הו' ספר כשר ואח"כ
נתיב הדברים הפוסלין בספר תורה ובפ"י מההלכות הגזר כתב
ע"מ דברים שהם פוסלין בספר תורה ודבר זה של פירוד
התיבות לא נזכר ס"ת וא"כ אפי' לפי דמיוןך שרית להשוות הגט
לספר תורה כמו שכתבת ספר אמר רחמנא מה שאין כן האמת
אך דבר זה פוסל בס"ת וא"כ למה חרה נחשךך וחס לךך ויריס
החוקך כמ"ש ז"ר וטע"ת טענת גדול כזה שבו נפסל
בגט וקרוב להיות בטל' ואם ראית שכתב הטור ז"ל על שטה
הרוגה שלא יהיו בה רק ג' תיבות וכתב הוא ז"ל ויעשה ממנה
אמתיות ארוכות עד שתתמלא היטה ומזה חשפת שבכל שטה
ושטה שלא תהיה מלאה מהתיבות שיעשה אותיות ארוכות עד
שתתמלא כל השטה ולזה כשראית בשטה זו שהיה פירוד של
תיבות עשית מהשעשית גם בזה לא חשתי לקיימך והלא
מיני יס' לך לראות שלא כתב הטור ז"ל דברים אלו אלא בשטה
הרוגה של כרת משה וישראל והטעם לזה שאם יסיים באמצע
השטה יבואו העדים לחתום בה' השטה הגשאר ולדעת קצת
מהפוסקים אין כוון לשמות כן ולזה כתב הטור ז"ל שאררך האותיות'
עד שתתמלא כל השטה ובשטה זו דוקא איתמר ולאו בכל שטה
ושטה ועוד לא כתב הטור ז"ל אלא שררך האותיות לא שיכתוב
אותיות אחרות ועוד לא אמר הטור ז"ל אלא הסופר עצמו שהוא
שליח הבעל ולא אדם אחר אחר שמתחם הגט שיוכל להררך או
לקר' אך לדעתי שלא עמדת על דברי הטור ז"ל בזה שאילו
עמדת על דבריו לא היית כותב מה שכתבת ראית מייך מי
שיכתוב ג' תיבות בשטה אחת והרי בשטה הארוכה הזהירו קצת
מהפוסקים שלא לכתוב בה רק ג' תיבות אלו ולא יותר כמ"ש הטור
ז"ל ומיהם שהחכם נר' לא ג' תיבות לבד כתב דשעשה תיבות
סס שכתב בשטה זו וארך אפי' בין ז' לשלשה לא לייקק ושלתח
פך פדעה נגד החכם נר' ומה שכתבת שבשטר שלימות לא
נכתב בו ככתב וכחתם לפני השליח ואינה נוסחת הלבנו והשולחן
דניתי לרע באיזה לבוש או שלחן ראית נוסחה זו והרי השלחן
טור לפענו ובס"ת הלבנו והטור ז"ל ולא נמצא שם דבר מזה
ובלבנו שכל דברך בלו בלי השקפה והבנה אף ע"ל לא פקחת
עיני' סוף דבר פקח עיניך וראה דע והבן שכתבת בבעשה
השעשית כשלין גדול ומאחר שהאשה הזאת עדין לא קבלה
קדושתין מאחר אין לנו לדקדק בבעול הגט אך בפיסולו דבר פשוט
אפי' לדדקי דבירב שהוא פסול ולא תגש'ו האשה הזאת
ואיכה למנות שליח שיעמוד עם הבעל עד שיכתוב להגט אחר
מדי שיהיה יכולה להנשא ועליך לבדך תלונת האשה הזאת שאתה
מזימה לגט אחר לא על החכם נר' כי מה שעשה כדון וכסורה
הוא ידיו המונה והאתה למיעוט השקפתך והבנתך בכל מעשיך
כמו שאתה גדול בעיניך נכתבת בנושא חמור כזה והיית קרוב

שאלה יא

שאלה שאל ממני הח' הנבון
כהה"ר משה מועטי י"ן
וה' ל ברסנין החם הגושה

הגותן באמונה אין לו עליו אונאה אף שלשן זה סתם הוא דממע
בין נתאנה מוכר בין נתאנה לוקח אין בו דין אונאה אפי' כ' לי נראה
שלא אמרו זה אלא אם נתאנה לוקח מהטעם שנתן ר"ח בזה שכתב
מפני שלא סמך משעה ראשונה על שווי המקח אלא על הדמי' ש
שלקח זה דלה שייך טעם זה אלא בלוקח שנתאנה שלא יחז' שמעו'
א' בשעת קנייתו לא סמך על שווי המקח אלא על הדמי' שנתן בו
הלוקח ומאחר שכך הוא האמת שנתן כמו שאמר אינו יכול לחזור
ולתבע אונאהו נראה מזה שלא אמרו הנושא והגותן באמונה אין לו
עליו אונאה אלא בלוקח שנתאנה ולא מלמדי לבי ללמוד ג'
למוכר שנתאנה ולומר ג' שלא סמך מתחלה על שווי המקח אלא
על שווי ה' מים ועל הריחו שנתן לו שאינו מיושב טעם זה במוכר
שנתאנה ומאחר שלא נזכר דין זה בגמרא ובפוסקים אלא בלוקח
שנתאנה אין לנו ללמוד ממונו ג' למוכר שנתאנה דלה שייך הטעם
הנזכר ועוד אף שלא מצאו טעם זה בדברי ר"ח איתא לך אלה היכא
דאיתמר איתמר ועי' תאחר שדין זה אינו מוסכם מכל הגאונים
שלפי דעת רש"י ז"ל וכל הגמשים אחריו פירש אחר יש בנושא
ונתן באמונה ד' לנו שנעשה דין זה כמ"ש הס' בפ' בלוקח שנתאנה
ולא להוסיף ג' במוכר שנתאנה והואיל והתא' לידן זה כדייק
בזה הגב אורחין במ"ש הטור ז"ל וז"ל וי' שאפ"ל לא אמר בכך וכך
לקחתיו אלא א"ל תן לי חסך זה כמו שקנית אותו ואני מאמיך בזה
שלאמר קנית אותו ואוסף לך כ"כ ריח אין בו אונאה וכו' יש
לחלו מאי אפי' זה ומה מדוש שבו על דברי הרמ"ם ז"ל עד
שכתב הטור ז"ל אפי' לא אמר לו ומה ר' ז"ל כתב ע' ז"ל ומושמע
לרבינו שהוא פי' מחודש ולי נראה דבכלל דברי הרמ"ם ז"ל הוא
עכ"ל נר' מדבריו שהוא תופס על הטור ז"ל שכתב ואפי' דלא הוה
ררך לכותבו שדברי המפרשים ז"ל בכלל דברי הרמ"ם ז"ל הוא
ולו נראה אם יראה בעיני כ"ת דאפי' דכתב הטור ז"ל דייק שפיר
והידוש גדול יש בדברי המפרשים ז"ל על דברי הרמ"ם ז"ל שדברי
הרב ז"ל משמע מהם איתמי אין ללוקח אונאה בזמן שפי' לו בכמה
לקח ודלה באותו הערך ונתלו כ' וכירוח והמפרשים ז"ל הידשו דלא
מבעיא אם אחר בכך וכך לקחתיו אלא אפי' לא א"ל בכך וכך
לקחתיו אלא שקנה ממנו כמה שקנאו הוא בסתם ונתן לו כך וכך
ריח לבד מראש המון ולאחר שמשך חסך א"ל ראש ממון וא"ל לוקח
מאחר שבכך קנית אותו הרי הוא ביותר ואינו רונה לקחתו אפי' ה'
ררך ליקחו דלדעת דהכי משכו ליתן לו כמו שקנאו וזה נסתלקה
חפיסת מהר"ק ז"ל מעל הטור ז"ל כ"ל אלא שחמיהו הו"ק
מהר"ק ז"ל לא ראה דברים אלו שהם פשוטים שכך היא כונת הטור
ז"ל וחידוש גדול יש בדברי המפרשים ז"ל על דברי הרמ"ם ז"ל ואף
אמר דבכלל דברי הרב ז"ל הוא ואולי י"ל שכל' שאפי' חדוש זה הוא
בכלל דברי הרב ז"ל אלא לא ידעתי ררך דברי המפרשים ז"ל בכלל
דברי

הח' הנבון
כהה"ר משה מועטי י"ן
וה' ל ברסנין החם הגושה

דברי הרב כפי מה שפירשתי וכן מספקא לי בדיון זה היכא ששיקרא
 שלא קנאס כמו שאמר הלא שקנאס בזול מעבדים ה' שלא היה יודע
 ערכם שללל משלל ובשבת למוכרם גם אותם בערכם שהם שוו'
 בשוק ואמר בכך וכך קניתם ר"ל כמו שהם שוו' בשוק ואמר כך ח"ל
 הלוקח השבט לי שקניתיים כמו שאמרת וח"ל אני הרי הם חללי כמו
 מניחה שקניתיים בזול הרבה מעבדים שלא ידע ערכם ועתה האם
 רביך לקחחס כמו ש"לך קחס ואם אין רנוךך שתאמר שהטעמך
 בדבורי הרימקתך מתק טעות ואני לעמוד בשלי ואתה תעמוד
 בשלך להיכלה דעתו לסבול שיחנם לו כמו שלקחם בעל כרחו והרי
 הוא לא מכרם לו הלא אדעתא דהבי ר"ל על הערך שח"ל ואין יחנם
 לו בזול הרבה ויתאכזר ואל"ת ומה קושיא היא זאת הרי אמרנו בשאלה
 הגותן באמונה אין לו עליו אונאה כפי הפשט דמירי בין במוכ' בין
 בלוקח דליהו דלפסיד חנפסיה שמתר באמונה כמו שלקחם עב"ל לא
 יכולתי לסבול זה הדעת שאדם קונה דבר בזול הרבה כמו שמלא
 מטמון והערך אותם בערכ' ששום בשוק ואמר שבכך קנא' ומכרם
 בשויו' שיחנם לאחר בזול כמו שקנאס ואל"ת והם לא נאמר כן מהו
 הגושה ונותן באמונה י"ל היכא שבה לזבוע האונאה ולקיים המכר
 אמר' ליה שאין בו אונא' אבל אם לא לבטל המכר לגמרי כגון שיאמר
 אם רנוךך שתקחנו באוחו הסך שאמרתי לך טוב ואם אין רנוךך לא
 שתקחנו בזול כמו שקניתיו יתבטל המכר שומעין ליה שזה הטעמה
 בדיבור דין מתק טעות יש לו ויש לזה הוכח מדברי רש"י ז"ל במנע' **ב**
ה יכא דהטעהו בדיבור דין מ"ט יש לו לא דין אונאה כלל העולה
 מדברי מספקא ליה בדיון זה אי חיירי בלוקח ומוכר וכן מספקא לי
 אי חיירי בלוקח ומוכר אם רצה לבטל המכר אם נכריחוהו שלא לבטל
 ויתנהו בע"כ שיתנהו בזול כמו שקנאו או לא נכריחוהו אלא יתבטל
 המכר כמו מ"ט שהטעהו בדיבורו הלו הספיקות כולדו לי כשרעיני
 לעמוד על דין זה בדיבור אלא אדוני העמודני על דעתך בזה
 שכחתי ומה שזמאתי בדיון זה בפוסקים המפורסמים לא רוחו
 גמאוני מאת אהובך אהבה רבה בקירות לבו כתובה מהם
 מועטי ס"ט :

תשובה

גנה דזנגבילא ושקא דפלפלא חריפא
 החכם הגבון כה"ר משה נר"ו
 נמצאו דברך לי ואוכלס ויהיו כפי
 כנפת זופים אמרום ולהיות שלעת בואת אני חלוש ביותר וזה לי
 ימים רבים ואני בדמשק ערש נוסף על צרות לבדי החריבו ולא היה
 מידי לחפש בזווית האחרונים הגוואלים התי לברר וללכך הענין
 הישב שא"ל שלא נשאל דבר זה מאלהם להיותו דבר מנאי בכל עת
 לבד זה מאלתי להרב הגדול כבוד מהרש"דס ז"ל שנשאל על ענין
 זה ויש קצת הוכחה מדבריו לענין זה כמו שנעתק דבריו לקמן בס"ד
 אמנם מה שעלה במאדתי ואם מעט מועד הוא כפי השעה אצנה
 לפתך עד יסקוף וירא ה' משמים ויניח לנו מעטבון ויניח אלי יקרה
 ה' ויאר עינינו בדברי האחרונים דבר מפורש בענין זה :

בזה

שדייק כ"ת בדברי הטור ז"ל בתי האהבה בכל עת שיבוא
 לידי דין זה בס' הלבוש כך אני מבין מדבריו בלי שום עיון
 ודיוק לבד מפשט הלשון דרך העברה בעלמא כך אני מבין דבריו
 ולדעתי אין ווי שיפרש בדברי הטור ז"ל שום פירו' אחר שלפי הגמרה
 אינו סובל פירוש אחר ומ"ש שגם למהר"ק ז"ל נראה לו שזה פירש
 מיוחדש אלא שגם חידוש זה הוא בכלל דברי הרמב"ם ז"ל לא משמע
 כן מדבריו שהרי כתב ומשמע לרבי ז"ל שהוא פי' מיוחדש ר"ל דלרבינו
 פראה שהוא מיוחדש אבל ליה ז"ל נראה שאינו מיוחדש כמו שנכתוב
 לקמן בס"ד אך מה שתמהת עליו ב"ש בדברי המפרשים הם
 בכלל דברי הרב ז"ל בודאי כגון דא זריכא רבה שאילו לא גילה לנו
 הוא ז"ל דבר זה כל הרואה דברי הרב ז"ל שלא הזכיר רק הלוקח
 זכירת הסך בתחלה יחשוב דפליג עליהו שהרי הטור ז"ל הבין זה
 בדבריו שאחר שכתב דברי הרב ז"ל כתב וי"ת דמשמע דפליג עליהו
 ולוי שמהר"ק ז"ל האירענינו בספרת הרמב"ם זכרוננו לברכה
 כך היינו מפרשים דברי הרב ז"ל ומי כמוהו מורה לירד לעומק דברי
 הרמב"ם ז"ל :

אמנם

הואך דברי המפרשים ז"ל הם בכלל דברי הרב ז"ל
 באמת של"ע ובפתיחי ספר הרב ז"ל לראות אם יש בו
 נוסחא אחרת בשינוי מנ"ש הטור ז"ל בשמו אשר כן יקרה לפעמים
 שזדמנו לטור ז"ל נוסחאות משונות בדברי הרב ז"ל עמדת ע"ד
 פנ"מ ז"ל ומדברתי למדתי ישוב לתמיחה כ"ת אם יראה בעיני

מע"ת שהמ"מ ז"ל כתב וז"ל כיצד חפץ זה וכו' כך פי' ר"ח משה ונחמן
 באמונה במיבא שחורות ומאלו הרוצה ללוקחן ובתורה לתת לו סך
 ידוע מריות והלה או' בכמה קני וכן הוא האמת וכו' הגה הר"ח ז"ל
 גלה לנו בתחלה שהרב ר"ח ז"ל שניהם בסגנון אכתבבו בשמות
 הברייתא דמשה ונותן באמונה ואח"כ כתב מה שפי' ר"ח ז"ל והוא
 החלוקה שב' שהיא זכירת הסך לבסוף שכן אמר בתחלה ובתורה
 בסך ידוע מריות ואח"כ אמר והלה אומ' בכמה קנה שזהו זכור הסך
 בסוף ובודאי שהחלוקה הא' שהיא זכירת הסך בתחלה בכלל
 דברי ר"ח ותייתי במנ"ש ח"כ מנאח' דהמ"מ ז"ל גלה לנו שהרב ז"ל
 ור"ח ז"ל שוים בפי' הברייתא וכתב בדברי ר"ח החלוקה שב' שלא
 נזכרה בדברי הרב ז"ל ובחלוקה שכתב הרב ז"ל היא כללית בדברי
 ר"ח ז"ל ח"כ משמע שגם הרב ז"ל מודה בחלוקה שכתב ר"ח אפי' ש
 שלא כתבה ממחר ששניהם שוים בפי' הברייתא גם בדיון היולאין
 מומנה ג"כ שוים ובודאי שמהר"ק ז"ל גם הוא סובר כפי' היולאין
 שכתב ור"ח שניהם שוין בפי' הברייתא ובדיון היולאין מומנה ו' ש
 וז"ל דבכלל דברי הרמב"ם ז"ל ומה שלא כתב הרב ז"ל רק החלוקה
 האחת איפשר שמר אמר חלואמר אמר חלואלוטלם לא פלגי זה
 מה שכל' לישב דבר מהר"ק כפי השעה הן אמת שהוא חמוק
 קצת מנד הלשון שכתב וז"ל דבכלל דברי הרמב"ם הוא שניה
 שכתבו הוא בכלל סכת הרמב"ם ז"ל הוא לא בכלל דבריו כמו
 שכתב מהר"ק ז"ל אשר על כן ג' עתה ואני כתב ענין אחד
 לישב דברי מהר"ק ז"ל והוא הנלע"ד כגון שמהר"ק ז"ל ג' ששתי
 חלוקות הן שוות ואין לאחת על חברתה שום הכרעה מה ש"ן
 דעת הטור ז"ל לפי שהטעם שכתב הרב ר"ח ז"ל לדבריהם הוא
 שאנו יורדים לדעת הלוקח ואומרים ממחר שזה לא קנה כדרך כל
 העולם ולא נתן אל לבו לדעת שווי המקח ונתרצה בזה המקח
 המוכר ואם רב הוא מערכו אין זה אלא שסומך על מעשה המוכר
 ואולי שזה חפץ במקח זה אוליך לו בעת היא ולזה חזי סומך על
 ערך המקח אלא מהדמים שנתן המוכר אם מעט ואם הרבה וז"ל
 ממחר שהטעם הוא זכ"מ לי אם ידע הסך בתחלה או בסוף האמת
 לומר חזיו דעתי זה בתחלה לא הייתי מתרצה חף המוכר שפי'
 אמרו לו למה לא שאלת בתחלה על הסך ה' ודאי מוכח שלא סמך
 בתחלה על שווי המקח אלא על הדמים שנתתי אצני ואם הם יותר
 מדאי ח"כ אין הפרש בין ידע בתחלה ולבסוף תדע שהוא כן שידיעת
 הסך בתחלה אינה מעלה ואינה מורדת בדיון זה דנשוא ונותן באמת
 דהרי בשאר קניות דעלמא אם זכר לו הסך בתחלה שהוא חלה
 במקחו וכך ונתרצה הלוקח וגומר המקח זכיה' כפי הדין וח"כ
 מודע ללוקח שנתאנה הדין הוא שחזר ותובע הוגאחו אפי' שדע
 הסך קודם גמר הענין ונתרצה בו רזו גמור אפי' חזר ותובע
 הוגאחו מה שאין כן בדיון דנשוא ונותן באמונה שאינו יכול לשמע
 הוגאחו מאלא שידעתו בתחלה אינה מועלת לזכרוס מפשט
 שסומך על קניית המוכר ואינו סומך על שווי המקח ח"כ אחר שה
 הוא טעם הברייתא שכתבו הרב ר"ח ז"ל אין הפרש בין ידע
 בתחלה או לבסוף ואפי' אם יאמר חזיו ידעתי שבכך קניתי לא
 הייתי מתרצה אנו אומרים לו ששקך הוא טוען וענה הוא שחלה
 לחזור בו ומעיקרא לא סמך לא על קנין המוכר ואדרבא אחר שגשה
 זו מעשהו ולקח על הסתם ולא נתן אל לבו לידע סך הקנייה קודם
 שקנה סובר מהר"ק ז"ל הוא עדיף יותר משאילו ידע בתחלה
 שזו הורה וגלה דעתו שסומך על מעשה המוכר וא"ל בין ידע
 בתחלה בין ידע בסוף קבל דבר אחד ו"ס ז"ל דבכלל דברי
 הרמב"ם ז"ל הוא ר"ל שטעם שיש להב' ז"ל בדבריו שהוא בלתי
 הסמוכה על ערך המקח הוא הטעם לעצמו שיש למפרשים ז"ל
 וא"כ ממחר שטעם אחד להם ובכל דברי אחד מהם שייך טעם
 זה מוכרח שבדרי כל אחד בכלל דברי חבירו ולדעתי שהיו
 היטב מדברי המ"מ ז"ל שכתבנו לעיל שיש להבין בזה שכתב כן
 פי' ר' חזקוני דברי ר"ח הוא שהזכיר לו המוכר סך המקח בסוף וזכר
 ז"ל כתב שזכר הסך בתחלה ואין כתב כן פי' ר"ח אפי' שיש
 לזה לומר שכונחו לומר שרוב ר"ח ז"ל פירשו הברייתא בדרך
 אחרת ממה שפרש' ז"ל וז"ל שפי' ר"ח ר"ל על דרך הרב ז"ל וז"ל
 על דרך רש"י ז"ל אבל בענין הדין היולאין מומנה טעמם אין חיל
 הוכחה שהם שוים בהם לפוס רהיעו יוכל הדוחה לומר זה אפי'
 ממה שלא כתב טעמם אלא אחר שכתב ר"ח אז כתב הטעם שיש
 לקרב שהוא הסמוכה על מה שנתן המוכר נראה שפשוט שכונתו היולאין
 לומר

לומר
 שכתב
 עד ש
 יש לד
 מהר"י
 ומד
 שתי
 מה ש
 נקל
 החלוק
 חזק
 האמ
 המוכר
 פירשו
 לומר
 דעבור
 כד ו
 חזי ה
 לו אונ
 הגלה
 שהוא
 ומכש
 שדין
 גמורה
 אמר ה
 דמיע
 משום
 ופי' ש
 פלכת
 לשפוט
 שהוא יו
 והיה א
 ופרש
 שאינו
 מתרצה
 שהוא
 המוכר
 אמר ה
 חלה

לומר במה שאמר כך פי' ר"מ ל' מן הטעם שכתב הרב ז"ל מה שכתב הוא הטעם בעצמו שיש לר"מ ולזה לא כתב טעם הרב ז"ל מד שכתב דברי ר"מ ואז כתב הטעם להבין ולהורות טעם אחד יש לדבריהם וזאת היא דעת מהר"ק ז"ל זה הלפע"ד בהבנת דברי מהר"ק שלא ל' שום חידוש בדברי המפרשים על דברי הרב ז"ל ושכלל דבריו דבריהם וזה שאין כן דעת העור ז"ל:

ומה

נראה לי לחלק ביניהם בשום דבר מהלדדין וזה דבר שחייבוהו הסברה ויגזור עליו הטעם ויעיד עליו הסדר אמנם זה שחייבוהו הסברה הוא שבדין ההנאה השוה הלוקה והמוכ' לבד בקצת עניינים שיש ביניהם איזה חילוק ביאר לנו המפרשים ז"ל הלוקה הוא ובמקום שהן שוין סתמו דבריהם וקראו אמרו כי היתברו מוכר לעמיתך או קנה וכו' וכדיהיב טעמא בגמרא דלמטרך למיקטת תרווייהו ומשנה שלימה שנינו אחד הלוקה ואחד המוכר באונאה ומאחר ששניהם שוין בעיקר הדין כל מקום שלא יתשו לנו המפרשים איזה חילוק ביניהם חזר הדין לסיני ואין לנו לומר דעבוד רבנן תקנתא למוכר ולא עבוד ללוקה דמי איכא מידי ועבוד רבנן תקנתא לחד ולא עבוד לחד מבלי תניית טעם דשיך בחד ולא שיך בחד זה דבר דר' כוונתו שנייה לקמן בס"ד ולא עוד אלא היינו מניחים דבר זה למשפט השכל היה שופט שהלוקה יש לו הנאה בדין זה יותר מהמוכר א' לולי המפרשים ז"ל שכתב האלהי הנאה עליהם בעלו לנו משפט השכל ונתנו לנו הטעם בדין זה שהוא בלתי סמוכה על שווי המקח שבטעם זה השוה שניהם ונתבטל משפט השכל והטעם שאני אומר שהיה השכל השופט שבדין זה הלוקה יש לו הנאה יותר מהמוכר אפי' שאינה ראויה גמורה אך שיהיה כמדומה ראויה היא דבגמ' על משנת ר' יהודה אומר אין לתגר אונאה איתא התם בתגר ספסר שנו מ"ט משום דמיעיד ידע ובתניה כמה שויה ואחולי אחיל גביה והאי דזכרנה הכי משום דאיתרמייה ליה ובינתא אמריתו והשתא מיהא קא הדר ביה ופי' סי' ז"ל ספסר קונה ומוכר מיד תמיד והנע' דלא אפסיקא פילנתא הכי אך שיהיה סברוה בעלי התלמוד ועלה בשכלם לפשוט משפט זה כמי שקנה ומוכר מיד שלא יהיה אונאה מבעט שהיא יודע ומוכרו כמה שיהי יתר ממה שמוכרו ועכ"ז מוכר בפחות והוא אמרינן אחולי אחיל גביה ג"כ בנדון זה דנושא וכותן באמונה ופטרס אס היה כעין ספסר דאיתמר בגמ' שג"כ נמלא דמי שאינו רוצה למוכר מיד אך שיהיה היתה שכל שופט בסתמא שלא נהלה זה למוכר כך אלא דאחולי אחיל גביה אפי' שהיא יודע שהיא שוה יותר ולא די לנו שלא נשפוט זה בשכלנו אלא שנאמר שמוכר יהיה לו דין אונאה וללוקה אין לו דין אונאה אלא בודאי הגמור כשם שעשו או"ז תקנה למוכר בדין זה שאין ללוקה עליו אונאה ג"כ עבוד ללוקה וזהו הדין לעיקרו ששניהם שוין בדין האונאה:

לזה נתנו הטעם והטעם הוא שיך במוכר ולא בלוקה ומאחר שהטעם לא שיך בשניהם ויש הכרעה למוכר על הלוקה שאין מקחו בידו בדין הוא שיהיה לו ד' יתרון על הלוקה ולזה אמרו שמוכר חוזר לעולם אמנם אלו היה הטעם שיך בשניהם היו שניהם נשארין שוין בדניהם כמו בעיקר החזרה ששניהן חוזרין וכן ג' יראה כ"ח בדין בע"ה המוכר כליו שאין ללוקה עליו אונאה כתב מהר"ק ז"ל לדמות דברי הרמ"ה ז"ל ולקיים דברי הרא"ש ז"ל שחילק בין מוכר ללוקה מטעמא דיהיב בגמ' בעל הבית מאני תשמישיה וקרי עליה כתב מהר"ק ז"ל וטעם זה לא שיך בלוקה וכן יראה כ"ח בכל מקום שתמצא איזה חילוק ביניהם מסבת איזה טעם והואו טעמא לא שיך בשניהם ונתנו יתרון למי שיש לו הכרעה על חבירו וכשהם שקולים חוזר הדין לסיני ובדין זה כבר אמר רוחאם שהטעם שיה בשניהם והוא הבלתי סמוכה על שווי החפץ ואילו היה הטעם הזה שיך בלוקה ולא במוכר היינו מניחין המוכר עומד בדמי כשאר המוכרים שהוזרין באונאתם וחוזרין לעולם ויראה כ"ח בפ"ג מה' מוכרה להרב ז"ל על בע"ה המוכר כליו וכו' כתב הרמ"ה ז"ל וכתבו המפרשים ז"ל דוקא אס נתאנה לוקח וכו' אבל אס נתאנה מוכר הרי הוא כשאר מוכרין ולזה נתכוון הרב ז"ל שכתב שאלולי הרבה לי הדמים וכו' ואין זה הטעם אלא כשתאנה לוקח ע"כ והטעם הזה שכתב הרב ז"ל הוא הטע' שנתנו בגמ' מאני תשמישיה וקרי עליה וכמ"ס מהר"ק ז"ל הכך חתה שבדין זה הגיחו המוכר עומד בדמי שחזר באונאתו ולא עשו כן ללוקה משום דהאי טעמא שיך במוכר ולא בלוקה אמנם בדין זה שהטעם שיה בשניהם לא עשו חילוק ביניהם דלילוי אית בהו שום חילוק הו' להמ"ה ז"ל לגלות לנו דעת המפרשים ז"ל אס איתא דיש חילוק כמו שגילה לנו בבבא הסמוכה לה כגו' אלא פשיטא ודאי שאין מי שחילק בדין זה בין מוכר ללוקה ומה שכתבת מאחר שלא נזכר זה בגמרא ובפוסקים אלא בלוקה וכו' מלבד מה שכתבנו לעיל דאילו הוה ביניהם איזה חילוק היו מפרשים אותו כמו שפי' לנו שאר חלוקים לבד זה נאמר שבגמ' בריתא סתומה ולא פירשה אס בלוקה או במוכר ואדרבא מסדר לשון הברייתא מוכת טובא דבתרוייהו משתעי דהכי איתא בגמ' מיתביה הגושא והגותן באמונה והאומר ע"מ שאין לך עלי אונאה אין לו אונאה ומדמינין דהברייתא מחתיכה להכי תרי דמי בחדא מחתא בודאי שהגושא דאשר בהם ידבר דין' מהב' דינין הם הטעמים בעצמם אשר ידבר בדין השני ומינו שדין האו' ע"מ שאין לך עלי אונאה ידבר בין במוכר בין בלוקה והדין שיה בשניהם שאם אמר בסתם יש לו אונאה ואם במפרש אין לו אונאה א"כ ג"כ הדין הב' הנו' בבריית' שוין בו המוכר והלוקה מאחר דנקטינא כחדא וזאת נראית לי ראויה נכונה ועוד נמלך אין לו אונאה משמע בין אינה הוא או נתאנה כמ"ס שם התום דף י"א ו"ו ו"ה' ומל' דחיידי בהדיוט וכו' וי"ל דלשון אין לו אונאה משמע בכל ענין בין שהוא מנאה או מתאנה וזאת נתינת ראייה אמתית שבכל מקום שנאמר אין לו אונאה משמע בין נתאנה הוא או אינה תהיה לשון הברייתא אין לו אונאה הא קמן בלשון מסדר הברייתא משמע פשוט דבתרוייהו משתעי ואם מולשון הפוסקים ז"ל אפי' שלא פי' הדין רק בלוקה נר' שדעת' לו' שהדין שיה בשניהם שהרי בחמלה כתבו לשון הברייתא כגורתה וז"ל הרב ז"ל הגושא והגותן באמונה אין לו עליו אונאה וכן הוא לשון העור ז"ל וכבר הוצאנו שלשון מסדר הברייתא משמע על שניהם וה"כ אפי' שלא לקחו בידם רק חלוקת הלוקה ודאי שגם המוכר בכלל דאין סברה לו' שיפרשו דברי הברייתא הפך המוכן מלשונה ויוליאו דין אחר שאינו מוכן ממנה ועוד אס איתא שיה הבינו שהבריית' לא דברה אלא בלוקה הו"ל דב' א' בלוקה אבל המוכר חוזר דכגון דא הו"ל ולא לסתום ואם משני שלא לקחו בידם רק חלוקת הלוקה ל"ק ולא מירי מאח' שכתבו הברייתא כגורתה שמוכן ממנה שעל שניהם דברה אפי' שלא פי' הענין רק בלוקה אמר' שוירי שייחה למוכר ודכוותה איתא בגמ' בפ' הזהב על משנת א' הלוקה ואח' המוכר באונאה איתא התם אמ' רב אשי דיקא כמי דקתני א' הלוקה ואחד המוכר ומפרש ליה ללוקה ש"מ שוירי שייחה למוכר הרי כפי' איתמר שהתנא בתמילה וזכר הדין בשניהם וכשחזר לפירש הענין פירשו בלוקה בלבד שאמר ר' אהר' אומר לו תן לי מעותי או תן לי מה שהויתני ואמר בגמ' שה' למוכר אף כג' ד אמר' מאחד שכתבן הפוסקים בתמילה הלשון שהוא מורה על שתיהן והוא לשון הברייתא

ומן

הטעם ג"כ אין נראה לחלק ביניהם שהטעם שכתבו המפר' ז"ל בדין זה הוא בלתי סמוכה על שווי החפץ ומאחר שאין טעם אחד בדין זה אס נשקלס יחד יהיו שקולים במאני נזק ואין לאחד על חבירו שום הכרע' וכשם שהלוקה אינו סוּמך על שווי החפץ כך המוכר אינו סוּמך עליו אלא שזה סוּמך על מה שתן המוכר וזה סוּמך על הריוח שתנון לו הלוקה ומהיכא תיתי לן לתת ד' יתרון למוכר על הלוקה ומה שכתבת שאינו מיושב טעם זה כנע"ד שהוא מיושב כ"ח לא נתן טעם ולא הביא ראייה לניעוטי וישוב אלא בדברים בעלמא והרי הוא מיושב על מתכותו וכן הסדר ג"כ שיראה כ"ח שבכל מקום שיש חילוק בין המוכר והלוקה בתמלה ב' הדין סתום בדברי הפוסקים נראה שהם שוים בדין ואח"כ חוזרין וכותבין החילוק שיש ביניהם בדין ההוא ומתגים טעם לחילוק ההוא לתרץ לנו הקושי שיעלה בדעתנו לו' לת חילוק ביניהם מאחר ששניהם בעיקר הדין הו' גמולא חילוק זה שניהם לזה הם נוהגים לנו הטעם והטעם הוא שיך בא' מהם ולא בדבריו ומאחר דלא שיך בשניהם דינא הוי שיהו חלוקים הלא תראה בדין חזרת האונאה בדין בתמלה בדברי הפוסקים סתום ואמרו עד מתי יכול לחזו' ולתבוע אונאה ולא פירשו על איזה מהם ידבר ואח"כ חזרו ואמרו בד' ב' בלוקה וכו' אבל המוכר חוזר לעולם ומתנו הטעם לפי שהלוקה מקחו בידו והארכנו לתת הטעם לפי שהסברה חתיב שיהיו שניהם שוין בזמן כמו שהם שוים בחזרה

והוא שכתב הרב ז"ל מה שכתב דברי ר"מ ואז כתב הטעם להבין ולהורות טעם אחד יש לדבריהם וזאת היא דעת מהר"ק ז"ל זה הלפע"ד בהבנת דברי מהר"ק שלא ל' שום חידוש בדברי המפרשים על דברי הרב ז"ל ושכלל דבריו דבריהם וזה שאין כן דעת העור ז"ל:

הבריותא אפי' שלא פי רק בלוקח אמרי' דה' לאובר ויורי
 שיריה למוכר ומה שכתב דין זה אינו מוסכם מכל הפוסקים
 שלפניו ז"ל פי' אחר יש פשוט ונתן בלמונה אמת הוא שבפי'
 הבריותא הלוקח הם רש"י ז"ל ור"ח ז"ל אבל לענין הדין כתב
 הגדול מוהרש"ם ז"ל דהיינו חולק רש"י ז"ל על ר"ח ז"ל כמו שיראה
 ב"ח תשובת הרב הגו' שאני שולח לכת' ויראה משום דכ"ע מודו
 לענין הדין ולא דין אונאה לכד חין לנושא ונתן בלמונה אלא
 ב"ח ח"ל להם מקח טעות שהאונאה ומקח טעות כולם בשם אונאה
 נקראים אלא שהאונא' היא על שתות ויתר משתות נקרא מ"ט
 ופי' כתבו הפוסקים חפ"ז זה חני קניתי בכך וכך ואני רוגה בו
 כך וכך וכו' הכך רוגה שלא נתמו בזה בגבול אלא חפי' קנה בלחך
 ומכר בעשרה שהאונאה מוכרים ביטול מקח בדין זה ואינו חין
 באונאה ולא יתבטל המקח ודוקא בטול מקח דלמיה ושונוא אבל
 בטול מקח דמדה ומקחל ומוסי' בהם כך מנאמי כתוב בשם
 הרש"י ז"ל

וערה

שהוכחתי כפי' ד' שאין חילוק בין מוכר ללוקח בדין זה
 ואין לאחד על חברו לא אונאה ולא ביטול מקח ממילא
 יתיישבו כל הספיקות כנסתפקת בהם וכל זה לא נאמר אלא הם
 נזכרו דברי המוכר כנים אבל הם כנושא שקר בדבריו חייב להחזיר
 ללוקח מה שהוסיף עליו וכ"ח נראה דברי הרש"ם ז"ל בתשו' סי'
 ב' שהיו לו כמה גי' צמר ומכרן לאחר בלמונה שא"ל שקנאם בנ'
 לבנים ואני לכל גי' זה ואח"כ נודע ללוקח שלא קנאם רק בג' לבנים
 כמאונאה הפליג הרב ז"ל בגגותו ואמר שהוא גזל גמור ופשוט אשר
 אכל יקאנו והשיב הגי' אהר גזל ועובר על עשה ולא תעשה
 ואני ח' שאם ח'ל תאמר בלמונה שניס וארץ בכמה קניתי ואו'
 המוכר הן כמו שטענים לומר הטענים ונתני' בלמונה שעובר
 ג"כ על שבועת ביטוי ועובר על לאו דלא תשבעו בשמי לשקר
 כמ"ס הרב ז"ל פ"ב מה' שמועות ואע"פ' שלא הזכיר לאשם ולא
 כינוי דלא אמר' דלר"ך להזכיר שם וכני' אלא לחייב קרבן או מלקו'
 אבל היסור מיהא חייב כמ"ס מוה"ק ז"ל פ"י על הרב פ"י מה'ה'
 הגו' וכן פסק הרב הגדול מוה"ר ר' דוד' ומרה בחשו' וכן עמא
 דבר שנוהגין לישבע בלשון זה והוא אולם כמו שבועה בשמות'
 ומה שכתבתי שם קנאם בזה הרבה ושם אמתם לעצמו כמו
 ששנים ובשעת המכירה שיקר בדבריו ואמר שקנאם בכך שם
 אמתם לעצמו' בלמה שתמיהא לי טובא עליך מי שפי פרה פירש
 אף יסתפק בענין זה וכו' הם דברים פשוטים עד שהתשובה
 עליהם מותר גמור אף יעלה כמכל הגוש שהלוקח או' תאמר
 בלמונה שניס כמו שאמרה יהודי בכמה קניתי והוא ח' בכמה שם
 אמתם לעצמו' והיכן היא האמונה ובפיהו חין נכונה ולשון הפוסקים
 צווח ככרוכיא ואומר הן לי החפץ כמו שקניתי אמתו ואני מאמיך
 אלא שתאמר שקניתי והטעם שלא סתך זה על שוי החפץ אלא על
 הדמים שלקח ואם הוא שם אמתם לעצמו היכן הוא מה שאמר לו
 הלוקח כמו שקניתי והרי הוא קנאם בפחות ממה שא"ל בלמה שפליא'
 דעת ממני חין לא סבלה דעתך דבר זה שתללנה אונים משמוע
 אמתו וסבלה שיוכל לשקר ולו' שקנאם בכך והוא קנא' בפחות
 ומ"ס והרי לא מוכר לו אלא אדעתא דהכי ר"ל על דעתך שא"ל גם
 בזה נפלאתי הפלא ופלאתו הלוקח בחר מחשבתיה דמוכר אויל
 הוא לא חויל אלא על הדמים שנתן המוכר לא על מחשבות חון אשר
 חשב וטעה פשוטה בכל התלמוד דברים שבלב חין דברים והרי
 המוכר לכד מפני חיון סיבה חס פירש בשעת המוכר ולא נחקיימה
 הסיבה יכול לחזור אבל חס מבר סתם אפי' שהיה בלבו שומעין כך
 הוא מוכר אפי' שגראין הדברים שמשני כך הוא מוכר אינו חוזר
 כמ"ס הרב ז"ל בפ"ה מה' מכירה והטעם הוא שהלוקח אינו שומך
 אלא על הינאה מפי המוכר לא על מה שמחשב בדעתו ואם כמה
 שהנאי משוי כמה שקרן בו חייב להחזיר ודברים אלו פשוטים הם
 לכל מבין' ויראה כ"ח בתשו' הרש"ם ז"ל שחייב המוכר להחזיר
 ללוקח מה ששיקר בדבריו ומי יאמר שהמוכר ג"כ לא שם האמר
 לעצמו כמו שהיה שוב בשוק ועכ"ז כתב הרב ז"ל שחייב להחזיר מה
 שהוסיף עליו בחופן שגלע"ד שהדיבור בזה הוא מותר גמור' ומה
 שהקניתי לשאלו ואל' והרי אמר' הגושא ונתן בלמונה ואינו
 דאפסיד אנפשיה שוכר בלמונה כמו שלקחם בלמה שהקניתי
 קושי' אבל התירון לא תירצת כלום חס בפעם ח' כתבת לא יכולתי
 לסבול זה הדעת בתחילה מנ"ח ובי' פשיביל שלא סבלה דעתך דבר
 להם

זה תנאה הקושיא על כגון דא אמר' גברא חוניה תירוצא לא חוניה
 ומה גם שגם אתה לא נחה דעתך כמה שאמרת והקניתי לשאלו פעם
 ענייה וע"ז תירצת ואמרת ז"ל היבא שבא לתבוע האונאה ולקיים
 אומר וכו' אבל חס ב"ח לבטל המוכר לגמרי כגון שאמר חס דלוקח
 ליקחהו כמו שאמרתי לך טוב ואם חין רעונך יתבטל המוכר שומעין
 ליה במחילה מכבודך והלא דין זה הוא בשאר מוכרים וקונים ודינה
 הכי גביהו שאם כמלא שחיתו המוכר ללוקח ביותר משתות שהיה
 ביטול מקח וכן הלוקח לתבוע אונאתו וא"ל המוכר חס תרצה במ"ס
 לך טוב ואם לא תרצה תחזור המקח וטול מעותך דינא הכי הוא
 ויתבטל המוכר וכל ח' עומד בשלו ואם תרצה לעשות דין זה ג"כ
 בנושא ונתן בלמונה הדרה קושיא לדוכתא דהרי הזירון הוא שר"י
 לחרן ולעשות רבותא בדין זה לנושא ונתן בלמונה הרי הוא ח"כ
 בשאר מוכרים וקונים ומ"כ תבו הגושא ונתן בלמונה הרי הוא ח"כ
 לשאלו' ועוד חילו דינא הכי הוא למה לא מלא הרש"ם ז"ל ח"כ
 אחר אלא שיחזיר המוכר מה שח"נה ושיקר הן אמת שמוכל השיב
 שהמוכר לא טען זה ואפשר שלא היה רוגה בביטול המקח ולמה היה
 פושט טענות אחרות לקיים המוכר אף עפ"י לא ח"ל לרב ז"ל למקוח
 מיהא וכך ח"ל שחייב המוכר להחזיר לו מה ששיקר בדבריו למה
 חס המוכר ח' לו חס לא תרצה בכך יתבטל המוכר ח' יחזיר משמתי
 וכל ח' יעמוד בשלו שכן הוא דרכם של הפוסקים האחרונים כשהם
 כשאלים על חיוה דין חס משיבים על כל חלקי הדין האואבטל
 פרטיו אפי' שהשאל אינו עושן כל דברי הרב חס משיבין על כל
 פרטיו הדין הוא ששאלין עליו והלכה למעשה הדין הוא שהרשות
 בפסק ח' ממה"רס גהלגטי ז"ל שהיה בדין דכד דר אפי' שהיה
 לא שאל על כל דברי הדין הוכרתי לתבוע כל פרטיו הדין כדי שאל
 ישפך לשאלו פעם אחת ולהשיב עליהן וכן ראיתי בכמה תשובות
 מהרש"ם ז"ל וטעם זה אני עושה סניף לראיה שכתבתי לעיל
 שאם שורת הדין כך ח"כ ומה הנושא והנותן בלמונה והרי בשאר
 מוכרין הדין כך הוא שהיא קושיא שנתקשה בה ב"ח כלל העולה
 מה שגלע"ד שדין זה דנושא ונתן בלמונה חין בו לא אונאה ולא חק
 טעות לא למוכר ולא ללוקח ואם מנאח שקרן בדבריו המוכר חייב
 להחזיר ללוקח מה ששיקר בו ח' ח' קנה אמתם לעצמו ואין לו בית
 אלא מה שנתן המוכר ולא כפי מה ששם אמתם לעצמו ואין לו בית
 מנוס לו שיתבטל המוכר שדין זה יאמר מהאחר המוכרים וקונים לכל
 דבר' ובס' מה שרצה כ"ח להוכיח בנדון דידך שנתן לו סחורה הלוקח
 מנומו שחורה הכה חשו' הרש"ם ז"ל תוכיח שהגדון אשר נשאל עליו
 הרב ז"ל לענין כדון דידך וכתב הרב ז"ל שיחזיר לו מה שהוסיף ושיקר
 בדבריו' וזהו מה שגראה לעל"ד להשיב על ספיקותיך כפי הדין
 והשעה עד שיחיר' ענינו בדברי המפרשים ז"ל הוכחה ברורה
 לאשר ולקיים מה שכתבנו או לעקל דעתנו מפני דעתם' כ"ח
 נאמן אהבתך בלבך וברור מעשר דל שלמה צרור ס"ס

שאלה י"ב

תלמיטון אל תהי' חייב
 כ' משה שוראקיי' ו' והב'
 פה"ר אליהו ז"ל: שאלת
 וז"ל ראובן ושמועון היו יושבים לאכול ולשתות בחברת אנשים אמר'
 בבית ראובן ובבית ראובן ובידה מיני מאכל להביא לפני השם'
 ואמר שמועון לראובן חן לי זאת הנערה לבני ועשהו ראובן שיחנה
 לו ואכלו ושתו ליום השבת הלכו ראובן ושמועון לב' להתפלל ואמר'
 קצת אנשים אל החון בלשון ערב' גלע"ד ח' שמועון לס' חתמת'
 מיע"א בנ"ח ראובן ואז החון קרא לבן שמועון לקרות בתורה וקרא
 עליו פיוטים כשאר בני חס חלדי' יתח' לבו ויאלאו מו"ס ומתוס'
 ההוא לא שלח שמועון לבת ראובן ח' שיה פרוטה עד אחר עבוד'
 ראשי שני' עמד ראובן לדרך בתו לבן לוי ח' שלח שמועון לבן לוי ח' ח'
 הבת מקודש' לבני וכן לוי ח' לא שם לבו לדבריו וסדך בן לוי בת ראובן
 ושמועון שלח אלו הדברים עם בעלי תורה לבן לוי קודש ששיך נת'
 דאובן לאחר ו' חדשים דבר ראובן לומר את בת לוי להביא לבניו
 והאמן תאכל ומתהה כדי להביא חתנו לביתו ח' שמועון ואמר לבן
 לוי בת ראובן ביד בני מקודשת וכשמועון ראובן הדבר הזה ח' ח'
 לשמועון ואל' יש לך עדים שבתו מקודשת ביד בכך ואל' שיש לו עדי'
 ע"ז ואלו העדים אשר אמר שמועון לפניו והעידו לפניו שאלו
 שמועון לראובן שיתן לו בתו לבנו אך הקדושין שאמר לה"ס והרי
 הדברים ביניהם ומת' שני האנשי' שישאלו את פי כ"ח ומה תאמר
 להם

לשם יעשו ועתה בבקש' מ"כ"ת תורינו מה יהיה משפט הבחור' האלה
 והדון ע"כ מי משניהם והעולם כולו יודעי' שראובן שמה כוס' ח' מיד
 שמשון קידושין על בתו והעדים אומרים להד"ס שמשון אומר
 בדוע שהם קידושין וכו' ג' אומר מה שראה לו כפי הדון
 והתשובה בנחמן לרגל הנזכר ושלם החותם סימן ולכל בני ישראל
 היה אור:

תשובה

אחר שלומכם ועונתכם כתבכם
 המופלא הגיעני ע"י אחיבנו כה"ר
 יהודה כ"ץ י"ו ור"מ"י ש"ת ר"ז
 למנוח על דעתי על ענין הקול שי"א על צד ה"ר יהודה י"ו
 שנתקדשה לבן ה"ר אליעזר סקסיק י"ו ועמדתי על כל דברי השאלה
 ועם כ"י ידעתי אני את עלמי שאין זה מקומי ומירתי הורא' אני ובפרט
 בדבר קדושין אשר הוא נושא חמור ונוסף על זה הגעת והעובדה הולת
 לני צל עמי אל הלך ומנוי ממחד עיניו החכם הדיין אחינו ראש
 ה"ר צמח דוראן ז"ל עליו דוה לבנו ומשכו עינינו אך להפקת רגון
 כל ור"מ"י יהודה י"ו ופניתי לגלות דעתי עם היות שאינה
 מוכרעת:

לכאורה

היה נר' שהבחורה האלה בת ראובן היא מוחזקת
 למקודשת לבן שמשון ממנה הקול אשר י"א בעיר
 שיהיה קבל קדושין עליה ותנן בסוף פירקא בתרא דגטין י"א שמה
 בעיר מקודשת מקודשת וא"ע שנתמל' א"כ שאין הקול חמת הא' איכא
 פלוני ב'נתי' א"י מבטלין קלא או לא מבטלין ובתבוא ק"ת מהמפרש'
 ז"ל דלפ"ו הנה עובדי דלויית' התם בגמ' שמה דסוגין כמאן דאמר
 ולא מבטלין ור"ן ז"ל כחב ו"ל נר' דעכשו בסתם מקומות אין
 מבטלין הקול ולפיכך לא כתבם ה"ר י"ו ז"ל בהלכות - גר'ה' שדעת
 ר"ן ז"ל להחמיר ולא מבטלי' קלא והרב הגדול מוה"ר ז"ל כתב
 בתשו' שהרב רבינו פרץ ז"ל דעתו להחמיר ולא מבטלי' קלא - א"כ
 לכאורה היה נר' לו שבת ראובן זו מחמת שי"א שמה בעיר שנתקדשה
 לכן שמשון אין מבטלין הקול שי"א כיון דאיכא תרי גברא רבירי
 מתגלי' ש"ן ה"ר ור"ן ז"ל דס"ל דלא מבטלין קלא - אמנם אחר
 השקפה וההבחנה בדברי המחזיקים ז"ל נר' שהבחורה האלה היא
 מוחזקת להתקדש לכל מי שתראה ואין כאן מיוחד כלל ועיקר לא
 מובעיה לדעת הרמ"ש ז"ל דפליג על הגי' רבוחתא וכבר דמבטלי'
 קלא כת"ש ס"ס בפסקיו וז"ל כתב מהר"ם בתשובה דמבטלי' קלא
 הו"ה אחריה דרב וכדלע"א אחריה דשמואל ופ"ת ריה דרב מבטלי'
 קלא והלכתא כרב באיסורי' וקף על גב דרב ששת נמי דהילכתא
 שמה ב'איסורי' ס"ל דלא מבטלי' קלא נר' דרב ששת מנהרדעה הוה
 זמס כהנו כשמואל ועוד דמיתש קלא חששא דרבנן הוה ובשל
 מפרים הלך אחר המוקל - ועוד בירוש' משמע דרבי יוחנן סבר
 מבטלי' קלא עכ"ל הגה לדעת מהר"ם ז"ל מבטלין הקול וכדלע"א
 ע"כ הרמ"ש ז"ל מסכים לדעתו מאחר שהביא דעתו מבלי שום חולק
 ע"י פשוט דס"ל כוותיה - אלא אפי' לדעת ר"ן ור"ן ז"ל דס"ל
 דלא מבטלי' קלא נר' פשוט דלא חיישין להאי קלא והטעם לזה הוה
 דהאי קלא דחיתמר במשנה י"א שמה בעיר מקודשת מקודשת
 דמפליגו עליה הגי' רבוחתא או מבטלי' קלא או לא מבטלין לר"ך
 שיהיה קול ותכסיו עמו ומפרש התם בגמרא שתכסיו הקול כדי
 שיהיה נקרא קול הס' ז' דרכים ה"י שיהיו נרות דולקות ומטות
 מולטות ובני אדם ככסין ויוג'אין ואומרי' פלונית נתקדשה היום
 והשני שאומרים פלוני מהיבן שמש מפלוני ופלוני מפלוני והלכו
 להם למדונה היום ועל הקול הוצא בלאחד משני דרכים או איפליגו
 או מבטלין האי קלא או לא אמנם אם הקול שי"א אין בו שום א' מב'
 דרכים חלולי' יבא מתן דפליג לפי שאין כאן קול שי"א אך בו שום א' ואין
 זה רק הברה בעלמא - ובנדון זה הקול הוא שי"א על הבחור' האלה
 אין בו שום דרך מן הסג' דרכי' הללו הנזכר' א"כ אין כאן קול שי"א אך
 ציבור - והו' איתא התם בגמרא חמור רב אפי' כל קלא דלא אחזק
 ג' ד' לאו קלא הוה ודברים חלו לא נמצא עליהם שום חולק וכפי מה
 שבהשאלה נר' דלא אחזק האי קלא בני' דיגא אדרבה עת שצאו
 לחזק הקול צ"ד נתחוק להפך שאומרי' העדים לה"ס ולא נזכר
 שום זכר קדושין א"כ הדבר ברור שאין כאן שום מש:

ושמענו מפ' שמשון מפלוני שנתקדשה פלונית בפני פ' ופלוני והלכו
 לני' או ממו' ה"ו קול שנתחוק בו האשה למקודשת עכ"ל - משמע
 מדברי הרב ז"ל אפי' אין כאן מטות מולטות ולא נרות דולקות רק
 אם ראו לבד שמת אירוסין ה"ו קול ונתחוק בו האשה למקודשת
 ובנדון זה הרי יש שמת אירוסין' והיא עליית הבחור לס"ת וקריאת
 הפיוסין וא"כ ה"ו קול ואתיק לפלוגת' דהגהו רבוחתא וכבר כתבנו
 שה"ר ור"ן ז"ל ס"ל דלא מבטלי' קלא ומוי הוה זה ואיזה הוה אשר
 לא יחוש לדברי' האלהים האדירים האלה להקל בדבר שהם מחמירין
 ובפרט בנושא חמור שהוא דבר שבערוה וא"ע שמיני' דהר"ש
 ומהר"ם ז"ל ס"ל דמבטלי' קלא מי יכניס ראשו בין ההרים הרמים
 האלה אמנם אחר ההסקפה בדברי הרב ז"ל נר' דאין כאן בית
 מיוחד כלל כנ"ד לפי שהרב ז"ל סיים בדבריו ואמר שמשון מפלוני
 שמשון מפלוני וכו' משמע מדבריו שהאנשים אשר ראו שמת
 אירוסין הם בעצמם שמשון שנתקדשה פלונית בפני פ' ופלוני
 אבל אם לא ראו רק שמת אירוסין לבד ולא שמשון מפלוני ופלוני
 שנתקדשה וכו' אין זה קול שראיות שמת אירוסין בלבד
 לא נתחוק האשה למקודשת - ועוד מ"ש הרב ז"ל וכן אם באו
 שנים ואמרו כו' ר"ל שבאו לבד' להעיד כדי לחזק הקול כי כן כתב
 הוה ז"ל בתחלת דבריו וז"ל וכל קול שלא נתחוק צ"ד אין חוששין
 לו אבל אם הקול י"א בעיר אפילו קול גמור אם כשבאו לבד' לא
 נמצא מי שיעיד אין חוששין לו' ובנדון זה כפי הגי' מדברי כ"ת
 שהאנשים הנמצאים בנ"ה כשעלה הבחור לס"ת לא ראו רק עליית
 הבחור לבדו ולא שמשון מפי אחר שבת ראובן נתקדשה לבן שמשון
 וגם האנשים אשר אמרו לש"ן שי"עלה הבחור לס"ת לא אמרו שמשון
 שנתקדשה פלונית בפני פ' ופלו' רק אמרו פלו' אחמ"לך ודברים
 אלו אמרו חוץ לבד' וכבר כתבנו שכל קול שלא נתחוק ואע"ל עליו
 צ"ד לא חיישין ליה - ועוד דבר זה שאמרו האנשים האלה לש"ן
 בלבן ערבי' מוכל לפרשם על השידוכין מבלי זכר שום קידושין
 ואיפשר שמשון שאמר ראובן שיתן בתו לבן שמשון ושמשון דברים
 אלו אשר עברו בין ראובן ושמשון וע"ו אמרו פלו' אחמ"לך מהי'
 שלא פירשו דבריהם ואמרו פ' קדש בת פלו' - וא"כ אפי' לדעת הרב
 ז"ל נר' כנדון זה אין בו מיוחד כלל ואין זה קרא קול שצריך פיוסו
 שלא נמצא מי שאמר שמשון שמשון שנתקדשה פלוני' בפני פ' ופלוני
 וא"כ שמשון מי שיאמר כן מאחר שלא נמצא מי שאמר כן צ"ד דלא
 אדרבה כשבאו לחזק הקול צ"ד נכתב הקול לגמרי ונמצא שלה' דס'
 א"כ אין כאן קול שנאמר עליו אי מבטלי' קלא או לא - ועוד שאפילו
 היה הקול הזה שי"א היה קול גמור בכל טכסיוסו ונתחוק צ"ד
 אפי' כנדון זה לא חיישין ליה בשלמא אם העדים שתלו בהם
 הקדושי' אינם נמצאים לפנינו רק שבאו צ' ואמרו שמשון מפלוני
 ופלוני מפלו' שמשון שנתקדשה פלונית בפני פ' ופלוני והלכו לני' או
 ממו' או הוה חיישין שמה אם מהר יבואו העדי' ויאמרו שנתקדש
 בפניהם וכן אם ממו' חיש' שמה חילו היו העדים קיימים היו
 מעידים על הקידושין ולזה חנו מוששין לקול זה שי"א אבל אם
 העדים שאומרים שנתקדשה בפניהם הם עומדים לפנינו אין חנו
 צריכין לקול שי"א להחזיקה בו למקודשת שהרי העדים עומדים
 לפנינו ויבואו ויעידו על הקידושין אם חמת היה או לא והרמ"ה לזה
 מו"ש הטור ז"ל סי' ת"כ צ"ש הרמ"ה וז"ל כתב הרמ"ה וז"ל דוקא
 שנתברר דהי' ששקר היה ולא באמת לא כגון אותם העדים שתלה
 בהם הקידושין שנתקדשה בפניהם אמרו להד"ס וכו' ובתב מהר"ם י"ק
 ז"ל שדעת הרמ"ה ז"ל פי' המפרשים ז"ל הרי לדעת הרמ"ה ז"ל
 אם באו העדים שתלה בהם הקידושין ואמרו לה' דס' דלכ"ע לא
 חיישין לקול אפי' היה הקול בטכסיוסו והטור ז"ל נר' דס"ל
 נותיה שהרי הביאו דבריו בלא שום חולק וכן פסק הריב"ם ז"ל
 בתשובה סי' קנ"ו וז"ל אבל היכא דאיתברר דשקרא הוה אפומת
 דהנך דאזלי למ"ה דפליג בהו עיקר קלא דאיתו ואמרי' להד"ס דכ"ע
 מבטלי' קלא דלא י"א אלא עדות גמורה כי איתברר דשקראמי לא
 מבטלי' ליה לגמרי דוקא נמי דנקט והלכו לני' טעמא דהלכו לא
 לא הלכו סומכי' עליהו עכ"ל וכן פסק הרב הגדול מהר"ן ז"ל לב' ז"ל
 כדעת הרמ"ה ז"ל ובנדון זה הרי העדים שתלו בן הקידושין באו
 והעידו הפך הקול שי"א ואמרו שלה' דס' ולא נזכר שום זכר קדושין
 לא בדיבור ולא במעשה ולא תליגין לו' דאיפשר שהאנשים האחרים
 אשר היו מסובין שם המה ראו שנתן שמשון לראובן כוס יין קידושין
 על בתו לבנו והשנים שאמרו להד"ס איפשר שהם לא שמעו רק
 תחלת

אחיות
 ול פ"ע
 ובקיים
 דלכונן
 שמינין
 דר"מ
 ת שיהא
 ה פ"ע
 דבי הוה
 וזה ה"ו
 ה שר"י
 הוה ג"כ
 הקשת
 ה תקון
 ה שבינה
 ליה הוה
 לי שחוק
 זר"ל לבד
 מועתה
 י כשם
 הוה כנ"ל
 י על כל
 ה דר"מ
 ה שחוק
 גדי שלא
 ת שחוק
 תי לעיל
 י בשאר
 ה העולה
 ולתקנה
 וכתבתי
 לא יתן
 לו לבית
 ל"ס לל
 דה וק"ל
 חל עליו
 י ויקר
 נפי שנת
 ה בחיה
 ה כ"י
 י"ט
 כס הדין
 ו' והו'
 שאלת
 ס אחר'
 ה יושב'
 שיתנה
 לל אחינו
 ה אחת'
 דה וק"ל
 ומוחזק'
 עבוד ל'
 ל' וז"ל
 נת ראובן
 שידך בת
 י לביתו
 אמר לך
 זה היה
 לו עדי'
 בו שאמר
 ה ואר"י
 ה תאמר

תחלת הדברי אשר עברו בין ראובן ושמעון אך אח"כ נתן שמעון
הגוס לראובן ושאר האוסבין ראו ואע"פ שלא נתייחדו לעדות
יכולין הם להעיד כדאי"פ הא"ש מקדש וכן פסק הרב ז"ל פ"ג מה'
אישות שעדי הקידושין א"ל ייחוד לעדות ואפילו הומנה א"ל כמ"ס
הנ"ת ז"ל אלא כל שראו העדות יכולין להעיד ובנדון זה איפשר
שאר האוסבין ראו נתינת הכוס ושמעו שאל שמעון לשון קדושי'
והשנים האחרים היו עוסקין בפת בגס ויין משתייהם ולא ראו ולא
שמעו לזה י"ל הרי שמעון כשבה לב"ד ואמרו לו ב"ד אם יש לו עדים
בדבר אחר שיש לו פ' ופלוני והם השנים שבאו והעידו ואילו היה
יודע שיש עדים אחרים הי"ל ג"כ ופלו' ועלו וא"ת לפי שידע שאף
ע"פ שיש עדים יקום דבר לזה לא אמר אלא השנים לבד א"כ כשרא'
העדים העידו הפך דעתו ונגד רגליו למה לא אמר אז שעדיין יש
לו עדים אחרים אם באמת יש מהאוסבין שיש לו עדות בקידושין
אלא דנוכחא מילתא שאין לו עדים אחרים על מה לסמוך רק על
ב'אלו אשר הביא לב"ד לחשבו שסמוך עליהם ומאלו קנה רצון
ועוד שאלתי את פי כמה אנשים מתושבי תלמסאן ואמרו לי שמכא
העיר הוא שכל מי שמקדש או משדך אשה שולח סבלונות ומנדנות
לבית הכלה תכף ומיד אחר הקידושין או השידוכין וכן בכל מועד
ומועד ואפי עני שבשיראל לא יגרע חוקו א' המרבה ואחד הממעיט
ושמעון זה אבי הבן כפי מה שמעתי והגיד לי ויודע אני ג"כ בו
אם אינו מעשירי העיר אינו ג"כ כחשב לעט ואילו היו דבריו כנים
שגמר הענין בינו ובין ראובן אפילו בשידוכין אך עכרוד' ראשי
שנים ולא שה לבו שלוח איהו דבר לכלתו כמו שעושים עניי העיר
ופחותי הערך בהיותו מנכבדי העיר גם הוא גם אבי הבת אין זה
כי אם הדבר ברור כשמש שבדברי העדים כנים ומכוונים שלא עבר
לפניהם רק מה שהעידו והאמת יורה דרכו מכל הגי טעמי דכתב'
נראה פשוט שבת ראובן היה מותרת להקדש לכל גבר דתצדיק
ואין כאן לא קידושין ולא קול' ועוד נלע"ד מ"א להיתר הבת האת
ודא פתח כפתחו של היכל דבגין זה אפילו אם יבואו עדים ויעידו
שמעון נתן כוס יין לראובן וא"ל אני נתן לך כוס יין זה קדושין על
בדך פלונית לבני וקבל ראובן הכוס ושתייה א"ת אין כאן בימיחוס
ולא לפי שכן שמעון כפי מה שהוגד לי בעת ההיא היה כן ח' שנים
כאם הדברים כנים שהבן היה קטן אין קידושי אביו כלום דתנן
בפ' האיש ונקדש המוקדש שתי נשים בשוה פרוטה או אשה א' בפחות
ויש"פ אע"פ ששלח סבלונות לאחר מוכא' אינה מקודשת וכן קטן
שקדש וכן פסק הרב ז"ל ש"ד מה' אישות וכן הטור ז"ל וא"ת והו'
אם הקטן עלמו קדש דק"ל אין מעשה קטן כלום אבל בנדון זה
שאביו קדש לו אפשר לו שיש ממשות במועצו' גם זה נרא' פשוט
דלאו מידי הוא דחי מטעם שליחות אין קטן עושה שליח כדאיתא
בגמ' פ' התקבל ואי משום דמיחא יד אביו כידו כדאמרין בבי
קטנה גם זה פשוט דבכת ובי ליה רחמנא ולא כגון כדאיתא בפרק
נענה שנתפתה הית בחי נחתי לאיש הזה וא"ת הן אמת דמדאורי'
לא הו קדושין דילמא מדרבנן הו קדושין כמו קטנה שאין לה אב
דאין לה קדושין מדאורייתא והית לה קידושין מדרבנן' הא נמי
ליחא וכמ"ס המפרשים ז"ל כל זה באריכות וא"כ מאחר שכן
שמעון זה היה קטן בעת ההיא ולא בא לכלל איש אין במעשה אביו
כלום' הן אמת שמהרי"ק ז"ל בס' מ"צ כתב דברי מהר"י קולן ז"ל
שכתב בשורש ל' בשם רב'א' שקטן בן י"א שנה שקדש לו אביו שלרי"כ
גט ועם היות שהרב המשביר ז"ל כתב על דבריו ודברים תמוהים
הם מזינו ג"כ הרב הגדול מוהרש"ם ז"ל כתב בשב"ש שגשאל על
נועשה כנ"ד ולאו כותיה קא חייבא באחד שנתן כוס יין לחבירו וא"ל
הרי כחך מוקדשת לבני בכוס של יין זה והיה הבן קטן והרב הגזכר
ז"ל אחר שכתב דברי מוהרי"ק ז"ל ותמה גם הוא עליהם כתב וז"ל
נמ"ת אחר שמהרי"ק קולן ז"ל רב וגדול ומפורסם הביא הסברה הזאת
דאין לחוש לדבריו וא"כ הרב ז"ל חשב לדבריו מי הוא זה אשר לא
יחוש' אבל הרב הרש"ם ז"ל אחר שדמה הסברה הזאת בב' ידדים
בראיות ברורות ודברי גדולי הפוסקים אשר מומעייתויהם אנו
מוסתפקים כתב ולרווחא דמילתא אני או דאפי' לדעת הרב ז"ל
שהביא דבריו מהר"י קולן ז"ל בנדון זה וידה דליכא למיחש כלל
דע"כ לא קאמר הרב התם אלא לפי שהיו קדושין בטבעת וכשהגדיל
הבן דאיכא למימר שמהא כתרלה הו קדושין בעין אבל בנדון זה
שהיה בכוס של יין דבשעת מלות הקדושין דהיו בו טעמה שהגדיל
אין הקדושין בעולם שפיעא דמודה הרב הגזכר ז"ל דלא הו קדושין

כלל וכ"כ בהגמ"י עכ"ל' א"כ וכינו לרין בנדון זה שאפי' היו דברי
שמעון כנים ויש לו עדים משידיים כדבריו הרי כשהגדיל הבן דאיכא
למימר שנתרצה במעשה אביו אין הקידושין בעולם' מכל הני
טעמי נלע"ד הדבר פשוט שבת ראובן מותרת להתקדש לכל מי
שפירא כמ"ס לעיל את כל זה כתבתי להלכה אבל למעשה איני
כדאי להורות במושא חמור כזה לבד אם יסכימו התכונים י"א ויפסקו
החכם השלם מוריניו כמ"ס נכתב לו ב"ד אשר אליו משפט ההורא'
ומימיז' אנו עומים ה' יארוך ימיו ושנותיו בטוב אנס'א' מעשר
ל שלמה ררור :

אשורה לפי מחסום ומואל שפתי אכלוסן יחסדנו שומע והייתי
בעיניו כמתעטע לא ישיב ידו ומלבע לאמר מי לחשך מי פגשך להדגש
ללא שאלך להינאל ללא בקשך המרת הכני הנני אל מילא קורא
בשדך אשר כמה דקדק בלשון השאלה להיות הדבר נשלם ע"כ
לא ע"י הזולת ולכן בעכו' חושי בי לחשך פי כעת ומה גם שהדברי
עתיקים ומשפטים דקדוקים ואינם גריבים היוזקים שהם כדאי
מולק חזקים ומותר הדברים בהם לפי פשוטותם בהרי או בשמקום
ניב שפתי לא אכלא לשאת תמנה בערך ומה חיים טובים ארוכים
עריבים ומתקיים כי את נפשך ונפש אהבך אהבה רבה אהבת עולם
כשמתח לבב הולך במחול משקיים' אביך קיך תתאל
קראקא ס"ט :

שאלה יג

שאלה ראובן ושמעון היו
בעיר קובנטובה נושאים
ונותנים והיה שם לוי
עמאס וזכו לו ואמרו לו אם יש לו מצות בעיר אלבאזיר ואמר
להם שיש לו ביד יהודה ואמרו לו אם ירצה יכתוב ליהודה שיקנה לו
במאה גרושין מיני סמורות שיאמרו לו פירקן ומעת שיקנה אותם
פקידו ויעטון אותם בספינה אשר תכשר בעיניו וישלחם לעיר צ'ו'
הם יהיו בחמירותם ר' לחמירות הדרך מאלבאזיר עד בונה והם
מעכשיו קמייים להם ויתנו לו עשרים גרושין ריח ומעת שיקם
יהודה הם מחויבים במאה ועשרי גרושין הגו' באופן ומעת שיקם
יהודה הם קניית להם ועומדים בחמירות' לכל מילי ובהמת הענין
ביניהם דקנין ושבועה ואע"פ שמעון וראובן כתחיבו ללוי צ'ו'
שכתוב לעיל לא רצה לוי לכתוב השטר רק על שמעון וכתבו ללוי
הסמורות אשר הם רוצים ולוי שלח ליהודה פנקס הסמורות וכתב
לו שיקנה הסמורות ההם מומעותיו שהם בידו וישלחם עם הספינ'
אשר תכשר בעיניו והגיד לו כל מה שעשה עם ראובן ושמעון וגם
הם כתבו ליהודה שישתדל לקניית הסמורות הגו' באופן טוב שיה'
וישלחם עם הקודש לבא' וכן עשה יהודה שקנה הסמורות ההם
ושלחם בספינה אחת ובעמות הספינה נטבעה בדרך ואמרו
הסמורות בעיני רע ואחר כך נפטר לב' ע' ומילי' שהפטר שכתב לו
על שמעון נאכד מומנו ועתה בא לוי וטובע מ' שמעון הסך הגזכר
שנתייב לו בו לפי שהסמורות באו בחמירות ומעת שקבלם יהודה
נתייב בהם כמו שהתו' ועל זה משיב שמעון אמת בתהלתך
היה בנינו אבל אח"כ כשלא רצית לכתוב רק עלי לבדי אלא
נתייבתי אלא עד שיבואו הסמורות לידי לפיר קובנטיוב' לזה
משיב לוי השביע לי שכן היא כדברך ולא קבלת חמירות' עלך משת
קנייתם והפטר לזה משיב שמעון הן לוי יהי כדברך מעיקרא התנא'
בטל ומבטל לפי שאין אדם מקנה לו ארי הסמורות ההם לא הו עדיין
של אדם משיב כדש"ב' וכמוכר לו ארי הסמורות ההם לא הו עדיין
ברשותו ולא ברשות שלוחו נאמא' שלא חל עליהם המכר והקנין בטל
אלו הם תורף טענותיהם אף על פי שיש להם טענות אחרות כולם
תלויות בטענות אלו שבהם הוא מתחזק שמעון :

תשובה

הן אמת שלכאורה היה נראה שדק
דברי שמעון דאפי' קבל עליו חמירות
הסמורות הגו' ומעת קנייתם קמו ליה
ברשותיה והם קנוים לו מאחר דבשעת הקנין עדיין לא היו ברשות
לו ולא ברשות יהוד' שלוחו אין כאן שום דבר שיחול עליו הקנין ומע'
דאין אדם מקנה דש"ב' דהבי אפסיקא הילכתא בפ"ב דקדושין כרבנן
וכ"כ הרב ז"ל פ"ג מה' מכירה וכן הטור ז"ל בח"מ סי' רע"ו והוא
הפכימו כל האחרוני ז"ל ודבר שאינו ברשותו של אדם חשיב כדש"ב'
וכן כתב הרב ז"ל בפ' הגו' וכן הטור ז"ל סי' רי"א ולזה הפכימו
האחרונים ז"ל וא"כ מאחר שלוי הגו' בשקנה הסמורות הגו' לשמעון
עדיין

דבריו לא
יכול לוי
לחזור בו
אמרו
לדבריו
דבריו
השקיה
להקנות
בעני העי
על פי
העניין
האמת
המורה
לחזור
הדבר
לאחר
לקנה
הוא והיה
מכירה
לקנותו
להקנות
מיד אחר
עליהו
דיקלה
לשטור
מקנה
מדבריו
שאינן
מקנה
המורה
הוא ויב'
על גבה
המטיל
דבר שאי
אין כתב
דעת הר
עלה לוי
על מה ש
היה לו
הקבל
דפי אחר
לענין
המכר ל
זמנתו
בסמוך
שוקה
שהוא ד
שהקנה
דחקה
ז"ל פ"ג
דבריו
עליו הק
שכתב
על מה
הגמון
הפכימו
כתב דם

כדין לא היו ברשותו ולא ברשות שלוחו אין הקנין חל עליהם והיה יכול לחזור בו וכמו שהיה לוי יכול לחזור בו כך שמעון יכול לחזור בו בכל עת שירצה ונמנע שאין כאן לא מכר ולא קנייה והמכר הזה הוא בטל מעיקרו כל זה היה נראה לכאורה:

אמנם

כד בדקיין פטיר בדבריו הפסק' ז"ל נלמד ששמעון חייב לפרוע ללוי מה שהיה נתחייב לו בשטר אם יודה לדבריו ואם יכחשו ישבע היסט ויפטר והטעם לזה שהנה מלאנו חלוני פדיון חסם המוקנה דבר שאינו ברשותו ופל הפרש בין הטעמים מהו הדבר שקנה שאינו ברשותו של חסם שאינו יכול להקנותו ואם הקניתו אין הקנין חל עליו ויכול לחזור בו שהדבר נתבע העיטור כתב בשטר רביו נסים גאון שהדבר המנוי לקנותו חף על פי שאינו ברשותו של חסם הקנה לחבירו חל עליו הקנין ומי שהעמיד המכר ולינו יכול לחזור בו שלא לחזור אין חסם מוקנה דבר לחבירו ברשותו אלא כגון מה דלתימר בפ"ק דמויעא מה שאירש מהאב מוכר לך מה שמעלה ומלווית מוכר לך שדה זו לשטחאמה מוכר לך דהני כלהו איפשר דלא לאו ולא סמכה דעתיה דמוכר לחזור ולא דעתיה דקונה לקנות ולזה אין הקנין חל עליהם אבל הדבר המנוי לקנותו מיד אחרים חף ע"פ שאינו מנוי בידו חסם הקנהו לאחר חל עליו הקנין וחייב להקנותו מיד אחרים כדי להעמיד המכר לקונה והמדרש בפ' המוכר חת הכית כתב סברה זו בשם גאון ז"ל וכתב שלוחו המסיר ריב"א ז"ל וכ"כ הר"ן ז"ל בפירוש הלכות בפ' מוכר האבד' אמיד ז"ל כתב סברה זו ב"כ בשם הגאון ז"ל בפ"ד מה"מכירה הרי כל העריות כ"ל שהדבר שהוא בעולם ומנוי להקנותו חל עליו הקנין ואם הקנהו אינו יכול לחזור בו ומי לקנותו מיד אחרים כדי להעמיד המכר לבעליו והר"ס ז"ל נראה דפליגי עלייהו דכת' בפסקיו בפ' הגז' ז"ל ארעא ותרדי דיקלי חזיקן אי אית ליה דיקלי היב ליה תרי דיקלי ואי לא לזבין ליה תרי דיקלי פירוש כדי לעמוד בדבריו ולא שהיה מחייב לקנות לו שני דקלים שאין חסם מוקנה דבש"ל וכל שאינו ברשותו מוקרי דבש"ל עכ"ל הרי משמע מדבריו דפליגי על הני דרומאחא הגו' ולקמן בס' דפרש דבריו שאין שומכים לדעתם והרב ז"ל בפ"כ מהלכות מכירה משמע מדבריו שומכים לדעת הר"ס ז"ל שכתב דבר שאינו ברשותו של מוכר אינו נקנה והרי הוא כדש"ל כי כיר שאירש מאבא מוכר לך ג' ובפ' הגז' ב"כ כתב ז"ל מי שתני קרקע במתנה לחבירו ונתן לו מלביב מאה דינרין אם היו דינרין ברשותו קנה וכו' דהא שאלה המלביין אם אינם ברשות הגות או המוכר לא קנה שאין חסם מוקנה דבר שאינו ברשותו הרי מופשטות דבריו נראה דל כהר"ס ז"ל וכן כתב מהר"ק ז"ל בסי' ר"ט אחרי שכתב דברי הר"ס ז"ל כת' וכן דעת הרמ"ב ז"ל אבל מהר"ק ז"ל בפירושו על הרב ז"ל באר נגלה לנו דעת הרב ז"ל דלאו כל דבר מוקרי שלא ברשותו ז"ל ש' על מה שכתב הרב ז"ל ש' בפ' הגז' אבל הפוסק על שטר שבשוק ולא הגילו מאותו המין חייב לקנות וליתן ללוקח מה שפסק ואם חזר מקבל מה שפרע עכ"ל וכתב עליו מהר"ק ז"ל חל מאחר דהיה דר' איזהו נכד חינה שנויה אלא לענין רביית מנין לו ללמד משם לענין קיום מקה וכו' שרבינו למד דין זה מדתני בתוספתא דמויעא המוכר לחבירו בחוקת שיש לו ונמנע שאין לו לא כל הימונו לאבד ומתו זה וזה והא כיון דאין ברשותו לא קני שכך כתב רבינו בסמוך שאין חסם מוקנה דבר שאינו ברשותו וי"ל דכיון שהמכר בשוק ה"ל כאלו ברשותו ז"ל הפוסק על שטר שבשוק הגו' וכו' משמע שהקנה המלביין אבד קרקע שאם אינם ברשותו אינם קנינו' היינו דווקא מוטלביין שאין כיוצא בהן נמכר בשוק עכ"ל הגה מהר"ק ז"ל פי' לנו דעת הרב ז"ל דלאו כל דבר ס' ל הרב ז"ל דמיקרי שלא ברשותו אלא דווקא דבר שאינו מנוי בשוק בכל עתה לקנותו אבל דבר שהיה מנוי ביד אחרים לקנותו קרוי ברשותו ואם הקנהו חל עליו הקנין ומייב להקנותו להעמיד המכר וזו היא דעת הגאון ז"ל שכתב בטל העיטור והמדרש שכתבנו דבריהם לעיל ואין לתמוה על מהר"ק ז"ל שכתבנו הגדול אחר שכתב דברי בעל העיטור ז"ל וז"ל הגאון ז"ל כתב דברי הר"ס ז"ל וכתב אחר כך וכ"כ הרמ"ב ז"ל דמשמע דבר ז"ל קאי בשמית הר"ס ז"ל דכל דבר שאינו ברשותו חסם מנמנע ביד אחרים אינו יכול להקנותו וכו' על דברי הרב ז"ל נתיב דס' ל הרב ז"ל שכל דבר שהו' חפני ביד אחרי לקנותו מוקרי

דבר שהוא ברשותו וזה דלא כהר"ס ז"ל דאיפשר לומר שכתבנו הגדול כתב מאי דמשמע מפשט דברי הרב ז"ל ואחר כך כתיב פירושו על הרב ז"ל דקוק בדבריו היטב וירד לסוף הפנת כוונתו וביאר דעת הרב ז"ל כ' נמי ז"ל שהיה שכתב כתיבנו הגדול וכו' הרמ"ב ז"ל הוא על מאי דלתימר לעיל דברי הר"ס ז"ל בדן ארע' ותרי דיקלי דכתב הר"ס ז"ל שאין מחייבים אותו לקנות הדקלים אלא אם ירצה לקנות שני דקלים כדי לעמוד בדבריו ולא ממחברי המכה שבה מסכים הרב ז"ל לדברי הר"ס ז"ל כמו שכתב בפ' כ"ד מה"מכירה ועל זה כת' מהר"ק ז"ל וכו' הרמ"ב ז"ל ולקמן בס' ד' נכתוב שיהיו דברי הרב ז"ל מה שכתב בפ' כ"ד בענין ארעא ותרי דיקלי מסכימים למה שכתב בפ' כ"ב על הפוסק על שטר שבשוק כפי דעת מהר"ק ז"ל וגם הר"ס ז"ל יסכימו עם הרב ז"ל:

ומצאתי

להרב הר"ס בן הרש"ן ז"ל בפתובה בפ"א אחר שכתב דברי הר"ס ז"ל כתב דעת רבינו נס' גאון ז"ל ודעת הרב בעל העיטור ז"ל דלא מוקרי דבר שאינו ברשותו אלא בחזור מה שאירש מאבא וכו' לפי שאינם ברשותו כלל אבל המוכר פירות לחבירו אע"פ שאינם ברשותו הם נמנעים ביד כל חסם וכן נראה דעת הרב ז"ל שכתב הפוסק על שטר שבשוק וכו' חייב לקנות וליתן ללוקח חס חזר בו וקבל מי שפרע ומה שכתב רבינו יקבל מי שפרע דוקא במעות אבל אם קבל בדקנין חייב לו אם שלו עכ"ל הגה הר"ס ז"ל נגלה לנו דעת הרב ז"ל כמו שכתב מהר"ק ז"ל ועוד נגלה לנו דמות שכתב הרב ז"ל יקבל מי שפרע דוקא אם נגימו המוכר במעות לבד אבל אם היה קנין סודר חייב המוכר לקנות הדבר האוחז וליתנו ללוקח מאחר שמנוי לקנותו בכל עתה וכן מלתיא הרב מהר"י אר"ז ז"ל בחשובה סי' ע"ד פסי' דברי הרב ז"ל כמו שפירשו הרבנים הגו' ז"ל שהרב נשאל על ראובן שמכר סך עורות לשמעון בקנין ובטעת הקנין לא היו העורות ברשות ראובן לא כולן ולא מקלקן ואחר כך בלא לידו העורות ונתייקרו ורצה ראובן לחזור בו מטעם דאין חסם מוקנה דבר שאינו ברשותו והשיב הרב ז"ל שחייב להעמיד המוכר וליתן לו העורות ואינו יכול לחזור בו ואחר שכתב דברי הגאון ובעל העיטור ז"ל כתב הרי דלסברת כל הני דבריי חייב ראובן לתת העורות עכ"פ אע"פ שלא היו ברשותו בטעת הקנין וכו' מן דין נראה דהרמ"ב ז"ל מורה בדקון זה דחייב ליתן לו העורות וזה שהרי כתב הפוסק על שטר שבשוק ולא היה לו מאותו המין חייב לקנות וליתן ללוקח משום דהוי כאלו ברשותו חף בדקון זה אע"פ שלא היו לשמעון עורות בטעת החיוב היו לו עורות לאחר שהיה אפשר לקנותם וכיון שכן חל עליו חיוב הקנין עכ"ל הגה הרב ז"ל שהוא מגדולי האחרונים פירש לנו דעת הרב ז"ל בענין המוקנה דבר שאינו ברשותו כמו שפי' מהר"ק ז"ל והרש"ב ז"ל ופסק הלכה למעשה כדבריו שחל עליו הקנין ואינו יכול לחזור בו ונמנע הרב ז"ל קאי בשמית הגאון והגמשים בסברתו והר"ן ז"ל כפי הברסא שהיה להרא' בד' ז' ולהרב אמיד ז"ל בדבריו נר' שענתו כדעת הגאון ז"ל שהרי בפ' כ"ד מה"מכירה כתב הרב ז"ל האומר לחבירו קרקע ודקלים אני מוכר לך אפי' לא היו בה דקלים אם רוצה לקנות לו דקלים הרי זה נקנה המקח וכו' והשינו הר"ב ז"ל על מה שכתב חס רצה וכו' וכתב שהרי חף ז"ל כתב שחייבים לקנות לו דקלים ועיקר יורב אמיד ז"ל כתב ז"ל ובהלכות מיהא שמעי' דמאן דזבין לחבירה מידי דשכח למיזבן חף ע"כ דליתיה לההוא מידי ברשותיה מחייבינן ליה למיזבן ולמיתן ליה וזהו שכתב הר"ב ז"ל עכ"ל הרי נראה שהר"ב דורב אמיד ז"ל היתה להם גירסת ההלכות מיהא למיזבן ולמיתן ליה והיא סברת הגאון ובעל העיטור ז"ל הן אצות שהנירסא בה' הגמלאות בידינו כך היא לאו חובב מחייבין ליה למיזבן ליה תרי דיקלי דדבר שלא בא לעולם הוא אלא רשות' יהיבין ליה למיזבן ליה ח' בעי דאי א"ל זביננא לך תרי דיקלי לא מלי אודך למימר לא שקילנא אלא ארעא דהית בה תרי דיקלי אלא הא גזין ליתרי דקלי חייב לקבולה להיא אע"כ דלית בה תרי דיקלי ע"כ הקד מואה שהנוסחאות בדברי הר"ן ז"ל והרב גומד והדעת מקרעת שהנוסחא האומית בדברי הר"ן ז"ל היא נוסחת הר"ב ז"ל והרב המגיד ז"ל שלא השיב על הר"ב ז"ל על הרב ז"ל מדברי הר"ן ז"ל אלא עד שבדק ומקר ודרש בדברי הר"ן ז"ל ומה שכן היה גורם מאחר שראינו שהשיב על הרב ז"ל וגם מדברי הרב המגיד ז"ל נראה שפשוט שהגירסא הנכונ' בדברי הר"ן ז"ל היא כמו שכתב הר"ב ז"ל שהרי אחר שכתב דברי הר"ן ז"ל כתב שיש

ופירשו השמועה כדברי המחבר דלא ליתייב את המוכר קאמר לא
 שאם רצה שיהיה מוכרו קיים יקנה לו שני דקלים וכו' מדקאמר
 ויש חולקין ופירשו השמועה כדברי המחבר ז"ל וכו' גראה פשוט
 טגס הרב המגיד ז"ל כתבאר לו בדבור שגירסת הר"ף ז"ל כמו
 שכתב הראב"ד ז"ל א"כ לדעת הראב"ד ז"ל והרב המגיד ז"ל שהרי"ף
 ז"ל בשעת הגאון קאי וגם הם הכי ס"ל דלא כל דבר מיקרו שאינו
 ברשותו של אדם אלא דוקא דבר שאינו מצוי ביד אחרים לקנותו :
אבר יש להבין בדברי הרב ז"ל שכתב כאן בדיון הרע"ה ותרי
 דקלי אס רצה לקנות לו שני דקלים שודאי הקנין נגמר
 בניהם בקנין וא"כ איך כתב אס רצה לקנות דמשמע שאינו מחוייב
 להעמיד המוכר אלא ברצונו ואף אס ירצה הקונה לקיים המוכר אס
 לא ירצה המוכר לא משגיחין ביה והרי מהרי"ק והרשב"ש ומהרי"א ז"ל
 פירשו דעת הרב ז"ל שכל דבר שצוי לקנותו אפילו לא היה המוכר
 לרצונו לקנותו וגם לא היה לו בשעת הקנין חייב לקנות וליתנו
 לקונה וא"כ תקשי להו דברי הרב ז"ל שכתב כאן אס רצה לקנותו
 ודקלים אס דבר שהוא מצוי ביד אחרים לקנותו וא"כ לדעתם ז"ל
 תקשי לרב ז"ל מדידיה אדידיה לכן י"ל דגלש חלוקת דבר שהמקנ'
 דבר שאינו ברשותו לגמרי כגון מה שפירש מהר"א א"ו מה שפעלה
 מוצדתי שאינו ברשותו וגם אינו מצוי ביד אחרים לקנותו כ"ע מודו
 דלא חל עליו הקנין ואפילו א"כ כ"כ ליד המוכר אס לא ירצה ליתנו
 לקונה ולא ליתן וכן הקונה אס לא ירצה ליקחו לא מחייבין ליה
 ליקחו לפי דלא סמכא דעתיהו לא דמוכר ולא דקונה מאחר שאינו
 ברשות המוכר ולא ימצא אהו ברשות אחרים וכו' אפילו הגאון
 ובעל העיטור ז"ל מודים דמלו הדרי בהו דתריהו והמקנה דבר
 שאינו ברשותו אכל מצוי ביד אחרים לקנותו אבל אינו כ"כ מצוי
 ד"ל דלאו בכל שעה ימצאו מוכרים אהו ר"ל שיוצאו בני אדם מוכני'
 ומזומנים שאומותם ומוטא ומתנס באהו דבר אלא לפעמים
 ימצא מי שימכר אהו דבר כזה דעת הגאון ובעל העיטור ולגירסת
 הראב"ד ז"ל והרב המגיד ז"ל בדברי הר"ף ז"ל כ"כ דע"כ הגאון
 וכן ס"ל להראב"ד ז"ל והיו דין הרע"ה ותרי דיקלי שהדקלים אמת
 שהם מצויים ביד אחרים לקנותם אך אינם מצויי לקנות בכל שעה
 באופן שמי שירצה לקנותם לא ימצאם מוכנים ומזומנים לבד אס
 ימצא מי שימכרם ולא בכל שעה ושעה יוצא מי שימכרם וס"ל הני
 דבזמנא מאחר שמוציא ביד אחרים לקנותם וחס בעולם חל
 עליהם הקנין ואין אחד מהם יכול לחזור ומחייבים המוכר לקנותם
 וליתנם ללוקח אבל הרב ז"ל והרא"ש ז"ל סוברים דלאו חיובי
 מחייבין ליה לקנותם אלא אס ירצה לקיים וקחו אז כדי שלא יהא
 נחוסת אמונה יקנה לו הדבר ההוא ומאחר שאינו מצוי בכל שעה
 לקנותם בזה ס"ל להני רבנא דלא סמכא דעתיהו וזהו דין
 הרע"ה ותרי דיקלי שכתבו הרב והרא"ש ז"ל אס ירצה לקנות לו
 דקלים ולגירסת הר"ף שיש בידינו הכי ס"ל ג"כ וכל זה אס
 עדיין לא קנה המוכר הדבר ההוא אז סברי הני רבנא דלא
 מחייבין ליה לקנותם לבד אס רצה לקנותם לקיים מוכרו אמונם
 אס טרח המוכר וקנה הדבר ההוא ואביאו אל הקונה ואינו רוצה
 הקונה לקבלו ויבטלו בעל כרחו ואינו יכול לחזור בו כמו שכתב
 בהלכות בנזכר שבידינו שכתבנו לעיל דאי א"ל זביננא לך תרי
 דיקלי לא מני אידך למיהדר לא מחייב לקבולה מאחר דטרח וקנה
 המוכר ואין הלוקח יכול לחזור בו וכן כתב הרב ז"ל האומר לחבירו
 דקדקע ודקלים אני מוכר לך הפי' לא היו דקלים אס רצה לקנות
 לו שני דקלים הרי זה קנה המוכר עכ"ל הרי שכתב הרב צפי'
 אס קנה לו השני דקלים קנה המוכר ואין הקונה יכול לחזור בו
 וכן ג"כ המוכר אס אחר שקנה הדבר ההוא ורוצה לבטל המוכר
 והקונה רוצה בו אין המוכר יכול לחזור דוקא קודם שקנאו אס
 רוצה שלא לקנות לא מחייבין ליה לקנות אבל אס כבר קנאו והקונה
 רוצה בו מחייבין ליה למוכר ליתנו באופן אס כבר קנאו אין אחד
 מהם יכול לחזור בו ומה שכתבנו שאס קנאו כבר והקונה רוצה בו
 אין המוכר יכול לחזור בו אפי' שגרא' זה מדברי הרב ז"ל שכתב אס
 רצה לקנות לו שני דקלים ה' קנה המוכר ומדאמר קנה המוכר
 משמע דלשנייהם קנה ואין אחד מהם יחזור אלא שגראתי' צפי'
 לבעל תרומת הדשן ז"ל בתשובה שנכתב בסמוך כס"ד והביאה
 הגאון בעל הבזוס ז"ל לפסק הלכה סי' ר"ט וז"ל מ"מ אס טרח
 המוכר וקנה הדבר שמוכר וכו' לידו צריך לקיים מקחו דודאי
 אדעתא דהכי טרח וקנה גדי ליקום בהיגנותיה לפיכך קנאו זה

בקנייתו של זה הרי שכתב צפי' צריך לקיים מקחו וכו' אס דברי
 הרב ז"ל שכתב הרי זה קנה המוכר וכתב הרב המגיד ז"ל ויש
 מי שהקשה ואמר לכוון שהמקנה דבר שלא בא לעולם שניהם יכול
 לחזור בהו וכוון שאינו ברשותו של מוכר בשעת המכר כמו שאינו
 בעולם הוא וכו' הכונה בדבריו ז"ל שיש מי שהקשה על דברי הרב
 ז"ל שכתב שאם ירצה המוכר לקנות הדקלים ולקיים המקנה הרי
 המקנה נקנה ר"ל שאין הקונה יכול לחזור אלא לרצה המוכר
 לקנות הדקלים ורולה לחזור בו מטעם שלא היו ברשותו בשעת
 הקנין יכול לחזור בו ועל זה הקשה מי שהקשה מאחר שהטעם
 שאין אלו מחייבים המוכר לקנות הדקלים הוא מפני דחשבינן ליה
 כדש"ב וק"ל דש"ב שניהם יכולין לחזור בהם א"כ למה אמר
 הרב ז"ל דהמוכר יכול לחזור בו אס לא ירצה לקנות הדקלים מטעם
 שלא היו ברשותו בשעת הקנין ואין הלוקח יכול לחזור בו מזה
 הטעם אס כבר קנאם המוכר והלא הקונה יכול לחזור לו מאחר שלא
 היו ברשותו בשעת הקנין שטעם זה היית יכול לחזור בהו גם לפני
 מטעם זה אני חוזר בו ואינו רוצה לקבלם והרב המגיד ז"ל כתב
 על דברי המקשה ז"ל ואין צריך מוכרין ולא כהן טעם לעינינו
 הכריותם אבל מהרי"ק ז"ל אס בפירושו על הרב ז"ל הקשה
 קושיא הולת צביאור יותר ז"ל ואלת ממה נפשך אי הו' כדש"ב
 כיון שלא היו ברשותו ואי הו' דבר של ב"ל דאע"ג שלא היו ברשותו
 הרי בעולם הו' הו' כדש"ב הרי המוכר בטל כיון שלא היה אהו
 שעה ברשותו ולמה לא יוכל הלוקח לחזור בו ואי הו' כדש"ב
 לעולם למה לא נחייב המוכר לקנות לו דקלים יש לומר דדין זה
 מורכב הוא שצדק שלא היו ברשותו אז משיב שלא בא לעולם ומאחר
 שאף על פי שלא היו ברשותו כיון שלא היה בעולם בא לעולם מקרי
 ולבדי לוקח דנין אהו כבא לעולם ולבדי מוכר כלא בא לעולם
 ואלת לימא היפא ה"ל דטעמא דמסתבר הוא דכשהמוכר נתן לו
 השני דקלים הרי הוא אומר לו אני מקיים כמו שהתקיתי ואפי' ש
 שבעת המכר לא היה ברשותי כיון שהאז היה בעולם ומה שהיה
 ברשותי הוה ליה כאלו היה אהו שעה ברשותי ומחייב אהו
 לקיים המוכר אבל כשאין רוצה לקנות הדקלים הרי הוא אומר לו
 צעת שעשיתו המוכר לא היו ברשותי וגם עתה אינם ברשותי והו'
 ליה דש"ב וכוון שכן לא קנה ואין לנו לחייבו שיקנם לשיאו דבר
 שבה לעולם עכ"ל :

ובאמת

שהמסתכל בעין יפה יראה שהצירוף הוא שהתיר
 הרב ז"ל סתום וסתום הוא וצדדין קשיית ממה
 נפשך במקומה עומדת לכן קל להרחיב מנוע הביאור בדברי
 הרב ז"ל ולפתוח להם פתח קטן דידוע הוא שהטעם דין הקנין
 חל על דבר שאינו ברשותו של אדם הוא לפי שלא סמכא דעתיהו
 דמוכר וקונה עליו דאע"ג דאמר דבר שאינו ברשותו שלא היה
 חשיב כדש"ב אין הכונה שטעם שאין הקנין חל על דש"ב מן
 הטעם ההוא אין הקנין חל על דבר שאינו ברשותו של אדם שהטעם
 שאין הקנין חל על דש"ב מפי שעה דבר ההוא אינו בזמנא
 ומאחר שאינו בזמנא אין כאן מה שימכר המוכר ויקנה הקונה אבל
 הטעם שאין הקנין חל על דבר שאינו ברשותו של אדם שהטעם שאין
 הקנין חל עליו לפי דלא סמכא דעתיהו שהקונה אינו סומך עליו
 מאחר שידע שאינו ברשותו לא יסומך עליו וגם המוכר אינו סומך
 על קניית הקונה לפי שאמר הקונה אינו סומך עלי באופן דתרויהו
 לא סמכא דעתיהו ודוקא בדבר שאינו ברשותו של מוכר וגם אינו
 מצוי לקנותו מיד אחרים כמו שכתב הטור ז"ל דברי בעל העיטור
 ז"ל וז"ל דלא חשיב דבר שאינו ברשותו אלא דבר שגיהס יודעים
 ומתנים בדבר שאינו בעולם וכו' דטעמא הוא משום דלא סמכא
 דעתיהו אבל דבר שאינו ברשותו של מוכר בשעת הקנין אבל הוא
 מצוי ביד אחרים וכשרצה יוכל לקנותו בזה סמכא דעתיה ללוקח
 יותר מדעתיה דמוכר שהלוקח חומר מאחר שהוא מצוי ביד אחרים
 ולפעמים ימצאהו כשרוצה לקיים מוכרו יטעה ויבקש עליו ואפילו
 ירצו בו בעליו יותר מערכו כדי לקיים מוכרו יותר משוויו ויקחנה
 מה שאין דעתיה דמוכר דלא סמכא כ"כ מאחר דברשותו וביד
 אחרים אינו מצוי כל כך לא סמכא דעתיה למוכר לבד אס ימצאהו
 כפי רצונו או כשרוצה לקיים מוכרו באופן שנגדון זה יותר סמכא
 דעתיה דקונה לקנות וגומר בלבו לקנות מן המוכר למוכר ולו'
 אס אין המוכר רוצה לטרוח ולקנות כדי לקיים מוכרו לא מחייבין
 ליה מאחר דידעינן דמיעקרה לא סמכא דעתיה למוכר אבל אס
 ראינו

ואינו שפרט וקנה צריך הקונה לקבל המקח לפי שמעיקרא סמכה
 דמיתה לקנות כמו שכתבנו ולזה צריך לקיים המקח באופן שלמדנו
 שהדבר שאינו ברשותו של אדם בשעת הקנין ושנו ברשות אחרים
 אבל אינו מוציאו כל כך באופן שכל זמן שיבקש לקנותו ימצאו מנוי
 אם אינו רוצה לקיים ממכרו אין מחייבין אותו לקנותו וליתנו ללוקח
 ויכול לחזור אבל אם טרח וקנאו חייב לקבלו הקונה ואינו יכול לחזר
 בו לא מביעיה לדעת הגאון וכל מחן דעמיה אלא הפילו לדעת הרב
 ז"ל והרא"ש ז"ל: והמקנה דבר שאינו ברשותו אבל הוא מנוי ביד
 האחרים ולא לפעמים בלבד מנוי שצריך הקונה לטרוח עליו ולבקשו
 אלא שכל שעה ושעה שירצה ימצאו מנוי ביד בני אדם אשר הם
 מוכנים ומזומנים למכרו ואזומנים בכך כמו בעלי החמויות
 והסמורים שהם מוכנים בכל עת ובכל שעה למכור סחורותם אם
 הקנה אדם לחבירו דבר מזה המין חייב לקנות ולתת ללוקח אע"פ
 שלא היה לו מזמו בשעת: הקנין דבזה המין מהמכר סמכה
 דמיתה דתרוייהו המוכר למכור והקונה לקנות וזהו מה שכתב
 הרב ז"ל בפ"ב ע"ה מוכרה ופירשו דבריו מהר"ק והרא"ש ז"ל
 מהר"ר ז"ל וכמו שכתב מהר"ק ז"ל ש"ס ו"ג הסוסיק על שער
 שבשוק וכו' משמע שהא דבר המוכר בשוק בכל שעה: ופ"ז
 התו שפיר דברי הרב ז"ל מה שכתב בפ"ב ע"ה מה שכתב בפ'
 כ"ד ולא תקפו מדידה: הדידה: וכן הוא הנדון שנאל עליו
 מהר"ר ז"ל שחיו עורות אשר הם נמלאים תמיד בשוק לקנותם
 כל מי שירצה ויש בני אדם שאין להם עסק אלא בהם וזהו המין
 מהמכר נלע"ד שאפילו הרא"ש מודה דחייב המוכר לקנותם
 ולתנם ללוקח שכל דברי הרא"ש ז"ל לא אמרם על מאי דאיתמר
 בזה הרע"ה ותרי דיקלי רס"ל להרא"ש ז"ל דלא מחייבין להו
 למקניניהו אלא אם ירצה המוכר לקיים מוכרו כמו ר"ל להרב ז"ל
 אבל במין זה מהמכר שהוא מנוי בכל שעה בשוק לקנותו רס"ל
 להרב ז"ל דחייב המוכר לקנותו וליתנו ללוקח ואפשר שגם הרא"ש
 ז"ל הכי עס כל הסוסים דאשפי פלוגתא לא מפשיין וכל מאי
 מיינין למעבד לקרב הסברות ולהשוות דעות הסוסים עבדין:
 ואע"פ שהעור ז"ל ס"ר"ט אחר שכתב דברי בעל העיטור ז"ל
 כחב און דעת א"ה הרא"ש ז"ל כן דמשמע דפליג הרא"ש על בעל
 העיטור ז"ל י"ל דדוק במין המוכר שהוא בעולם ומנוי ביד
 אחרים אבל אינו נמצא בכל שעה בשוק דגם בזה ס"ל לבעל העיטור
 מחייב המוכר לקנותו וליתנו ללוקח בזה פליג עליה הרא"ש ז"ל ועל
 אונת העור ז"ל ואין דעת אדוני אבי הרא"ש ז"ל והרא"ה לזה
 דלא פליג הרא"ש ז"ל אלא בהאי דינא דכתיבנא שמהר"ק ז"ל
 שכתבו גדול על מה דכתב העור ואין כן דעת א"ה הרא"ש ז"ל
 ז"ל כתב מהר"ק ז"ל הרא"ש בפ"ס המוכר את הבית כתב ודיקלי
 חזון אי אית ליה דיקלי וכו' פירוש כדו להעמיד בדבורו לא
 שהיה מחוייב לקנות וכו' כונת הרב ז"ל להורות לנו המקום שדבר
 הרא"ש שמשם למד העור ז"ל שאין דעת הרא"ש ז"ל כדעת בעל
 העיטור וכתב שלמד העור כן נמנה שכתב הרא"ש ז"ל בדן הדקלים
 וכתב כתבנו ההפך שיש בן דין הדקלים גם הרמ"ב ז"ל פליג על
 בעל העיטור וס"ל כהר"ש וזנינו שבמין המוכר הזה הנמצא בכל
 שעה בשוק כתב שחייב המוכר לקנותו וליתנו ללוקח מה שלא כתב
 בן דין הדקלים שאינם נמצאים בכל שעה בשוק א"ג גם הרא"ש ז"ל
 ז"ל בפ"ג כהרב ז"ל בדן הדקלים אמר דס"ל כהרב ז"ל בדן שאר
 הדברים הנמצאים בכל שעה דהכא דאיתמר דברי הרא"ש ז"ל
 גע' דהיינו בדן הדקלים וכיוצא בהן איתמר אבל בדן שאר
 הדברים הנמצאים בכל שעה בשוק דלא איתמר אין אנו אומרים
 ומדעתנו שגם בזה פליג הרא"ש ז"ל דיותר טוב לומר שהרא"ש ז"ל
 ס"ל כהרב ז"ל בדן זה דשאר דברים מאחר שזנינו שבדן הדקלים
 ומצא בהן ס"ל כהרב ז"ל משנאמר דפליג עליה מאחר שלא
 מצינו בשאר דברים פליג בפירוש: ועוד בהכרח הגמור אית לן
 למימר דלא פליג הרא"ש ז"ל על הרב ז"ל בדן זה דשאר דברים
 הנמצאים בכל שעה בשוק וס"ל כונתו דחייב המוכר לקנותם
 ולתנם ללוקח ואין אחד מהם יכול לחזור בו לפי דלילוי הרב ז"ל
 הא דין זה מן הסברה אית לן למימר דאפשר דהרא"ש ז"ל ס"ל
 כהרב ז"ל וזהו מה שכתבנו וזהו מה שכתבנו וזהו מה שהיה
 בריותא דבר' היוו נשך כמו שכתב הרב המגיד ז"ל והיה

ומערה כבוא לפסק דינ' דהאי קדון דיקן דלא ימנע מחלוק'
 אלו הסחורות שנפל עליהם הקנין בין שמעון ולוי
 אם נחשבינא מהדברים שהם מזויס ביד אחרים לקנותם אבל
 הונס מזויס בכל שעה והשוא דין זה דין ארעא ותרי דיקלי אע"פ
 שלא היו ברשותו של לוי ולא ברשות שלוחו מאחר שטרח שלוחו של
 לוי וקנאם הילו היה שמעון רוצה לחזור בו ושלא לקבלם לא היה
 יכול וחיוב לקבלם ומשעה שקנה אותם שלוחו של לוי קמו להו
 ברשות שמעון לא מביעיה לדעת הגאון ובעל העיטור וכל מחן
 דקיימי עמיהו אלא אפי' לדעת הר"ק ז"ל כנוסחא שבידיו ולדעת
 הרמ"ב ז"ל והרא"ש ז"ל ג"כ מאחר שלוי רצה לקיים המוכר וקנה
 שלוחו הסחורות אשר מכר לשמעון אין שמעון יכול לחזור בו ומאח'
 שלא היה יכול לחזור למכור הרי המקח נקנה אע"פ שלא היה
 ברשותו הקנין בשעה שהקנהו כמו שכתב הרב ז"ל אם רצה לקנות
 לו שני דקלים כרי זה נקנה המקח אע"פ שלא היה ברשותו הקנין
 בשעה שהקנהו כמו שכתב הרב ז"ל אם רצה לקנות לו שני דקלים
 הרי זה נקנה המקח ואם נחשב אלו הסחורות מהמין סב' מהמכר
 והוא דבר הנמצא בכל שעה לקנותו כמו שכן האמת הוא שסמור'
 מאיזה מין שיהיו הם נמצאים בשוקים ובחנויות ויש להם מוכרים
 מוכנים ומזומנים למכורם בכל עת ובכל שעה לבעלים ויקרו
 ולפעמים יזולו אבל לעולם הם מזויס פשיטא דאין מהמכר חל
 עליהם לא מביעיה לדעת הגאון ובעל העיטור ז"ל אלא לדעת הרב
 ז"ל כמו שפירשו דבריו מהר"ק והרא"ש ז"ל ומהר"ר ז"ל וכפי מה
 שכתבנו שאף הרא"ש ז"ל יודה במין זה המוכר ומצא דלילויא
 דכ"ע אין שמעון יכול לחזר בו וחיוב לוי לקנות הסחורות ולתנם
 לשמעון וכמו שלוי לא היה יכול לחזור מטעם שלא היו ברשותו
 בשעת הקנין כך שמעון לא היה יכול לחזור מן הטעם הזה ואף
 אם נאמר שהרא"ש ז"ל לא ס"ל כהרב ז"ל בהאי דינא מאחר שכבר
 טרח לוי וקנה הסחורות והמציא לא היה יכול שמעון לחזור בו אפי'
 לדעת הרא"ש ז"ל וא"כ חליבא דכ"ע בדון זה לא היה יכול שמעון
 לחזור: ועתה שהוכחנו שמעון לא היה יכול לחזור ובטלה טענת
 המוכר בעל שטופן שמעון מפי שהמכר לא חל עליו הקנין ואלא
 החזיר טענה ונקלעה תוך כך הקלע נחזור עמה לענין קבלת
 האחריות אם יש עדים ללוי מעידים שמעון קבל עליו האחריות
 הסחורות הנו' כמו שטופן לוי שעל תנאי זה נכתב השטר אע"פ
 שאבד השטר אם עדיו קיימים וזכרין עדותן יבואו ויבידו ואם
 אינם נמצאים כאן ומצאיים בעיר אחרת תתקבל עדותן שם כפי
 כ"ד וישלחו קבלת עדותן ואם אין העדים נמצאים או שאין זכרין
 העדות אם שמעון יודה לדברי לוי חייב לשלם הסך הנו' ואם
 יכפור ישבע היסת שלא קבל עליו הסחורות הנו' ואלא נתחייב
 בדמיהם אלא עד שיעזו לידו ויפטר ולפי מה ששמעתי מטענות
 אחרות שטופן לוי ומכדברים שעברו ביניהם בעיר בזה שמעון
 עצמו מודה בהם: נראה לי שמעון אינו יכול לישבע על זה ולפי
 שכל עיקר טענת שמעון שהוא סליק ונחית בה היא טענת ביטול
 המכר משיקרו ושלא חל עליו הקנין ושהיה יכול לחזור בו בכל עת
 שירצה כמו שנו' בשאלה לזה לא נכתבנו אלא להפיל חומת הטענה
 היא ארצה הגלג' כתבתי מעט דל' שלמה צורס"ט:

דין הס' דברי
 גבי ז"ל ויהי
 גיהם ויבוא
 יכמי שלוי
 ל דברי הרב
 המקנה הרי
 רצה המוכר
 ונתן בשעת
 דר שהטעם
 חשיבין ליה
 למה חזר
 לים מעתה
 ור בו מה
 מאחר שלא
 בן דין אפי'
 די ז"ל כתב
 נס לשיעור
 די כהקנה
 כדעל
 יו ברשותו
 ז היה אמת
 או כד' אפי'
 מר דין ויהי
 עולם ומגד
 עולם מקרי
 גומל
 זכרנות ל
 זי ואפי'
 ובעת ההוא
 חייב היה
 לו לחזור לו
 שומי והוא
 שיהו דבר
 זה שמין
 שית ממה
 אר דברי
 אין הקנין
 דעמיהו
 ו של אדם
 דס"ל מן
 ז שהטעם
 יאמת
 קונה הכל
 געם שון
 ומנן עליו
 יכו שוק
 דתרויהו
 וגם אינו
 ל העיטור
 יודעים
 המוכר
 אבל הוא
 ד לוקח
 ד אחרים
 יו ואפילו
 יו ויקחו
 שותו וכו'
 י ימלאהו
 יר סמכה
 בור וזהו
 ומחייבין
 אבל אם

חלק רביעי
שאלה יד

חזקת המשולש

שאלה יד

מעשה שהי' כך הי' ראובן
ושמעון עשו עסק ביניהם
ונמשך העסק שנתיים
ימים ושמונת ימים
סחורות וסך העסק מעיקרא לא היה לשום אחד מהם בו שום דבר
ולפי שלקחו אותו מיחודה בתורת משכונה אך שטר המשכונה נכתב
על ראובן לבדו לפי ששמועון לא היה לו קרקע לכתוב המשכונה
עליו באופן שנכתב הכל בשם ראובן ובתוך שנתיים ימים היה ניתן
שמעון שכירות המשכונה מן החנות פעמיים ליד יהודה בעל המשכונה
ופעמים ליד ראובן ואחר שנתיים ימים עמדו לחשבון ולא נמצא שום
רווח לשמעון בכל מכל כל אדרבה השכירות שהיה נוהג נמצא חלק
מומנו חסר מהקדן שעל זה הגשי קריה יפייחו לזון על שמעון אך
כיהו כדבר הזה בהיות שכל משאו ומתנו היה על צד היות טוב
ולא הפסיד כלום לא בים ולא ביבשה אין זה כי אם גזלת ראובן בידי
ועל זה עברו כמה קטנות ומריבו ביניהם עד שעמדו לחשבון בפני
שני אנשים ונשאר שמעון חייב לראובן שמה מלוא דיני זהב גזירי
בשטר כתוב ומתום לפורעם לזמנים ידועים ועתה שמעון אומר
כי אין לו לפורע רק חמש מלוא והשגש מלוא אומר שהשכירות שנתן
בזמנות המשכונה הם רבית ואין מן הדין ליתן אותם רק ראובן יען
שהוא יודע שהזמנות ההם היו קודם שעשו העסק בחזקת ראובן
שנתן לעצמו להרוויח בהם לעצמו ואם כן הוא חייב לשלם השכירות
ולא שמעון יען שלא כתב עליו ראובן שטר משכונה ונמצא כל מה
שנתן חלקו בשכירות הוא רבית גם אומר שה' התנה עם ראובן שאם
היה הרווח שיתנו השכירות מהרווח ואם לאו שיתן ראובן השכירות
מומוט ונמצא כל מה שנתן חלקו בשכירות הוא רבית קטלה והוא
רוצה לנכות אותו מהסך הכתוב בשטר :

תשובה

הדין הזה צריך לבחון בו שלש בחיני
תחלה צריך לדעת אם חייב שמעון
לפרוע הסך הכתוב בשטר בזמנים
הכתובים ואחר שיפרע השטר יחזור ויתבע את ראובן בזה שאומר
שלקחו ממנו רבית או אם ינכה אותם מהחוב שנית אם אחר
שיפרע השטר ואח"כ יתבענו בסך אשר הוא אומר שהוא רבית אם
ראובן וכמישנו ויאמר שלא היה כמו שהוא אומר ובהיתר נתן אם
יהיה ראובן נאמן או שמעון ואם יהיה ראובן נאמן צריך לישבע או
יהיה נאמן כדיבורו שלישי צריך לדעת אם יהיה העסק כפי
דברי ראובן אם הוא בהיתר או באיסור ולזה נשיב על ראשון ראשון:
הרמב"ם ז"ל כתב בפ' י"ד מהלכות מלוה ז"ל הוליא עליו
שטר מקויים ולזה טוען ואומר שטר מזוייף הוא
ומעולם לא כתבתי שטר זה או שטוען שחוב זה רבית הוא או חב
רשת או שטוען שהוא שטר אמונה כללו של דבר טוען טענה
שאלו הודה בה בעל השטר היה השטר בטל וכו' הרי זה מחלוקת בין
הגאונים יש מי שאומר והורה שחייב בעל השטר לישבע ורבמי
הורה שלא ישבע המלוה אלא אם טוען על הלוה שפרעו בלבד שהרי
הודה בשטר ולפרעו עומד וכו' ישלם ואח"כ יטעון עליו כמה שירכ'
אם יודה יחזור לו ואם כבר ישבע היסת ויפטר ולזה זמתי נוטה
עכ"ל וכדי לעמוד על תכונת הבנת דברי הרב ז"ל צריך לדיוק
בהם קצת דיוקים שמפני זה האורכתי להעתיק כל לשונו תחלה
יש להבין בדברי הגאונים ז"ל דס"ל דבכל החלוקות הנזכר צריך
לישבע המלוה הדבר תמוה למאד דבעטנת מזוייף אך צריך המלו'
לישבע כמה הועילו חז"ל בתיקון קיום השטר אם יוכל הלוה לטעון
מזוייף בשטר מקויים עוד מה צורך לכל החלוקות האלו שכתב
יאמר טענת מזוייף ואנו למדים מזה כל הטענות האחרו' במק"ש
ומה אם בטענת מזוייף שהוא עוקר השטר לגמרי ס"ל דנריך המלוה
לישבע בשאר הטענות שהוא מודה בשטר שהוא אמת אלא שהוא
בה לפטור עצמו בטענות אחרות לא כ"ש דנריך המלוה לישבע
עוד למה בכל חלוקה עשה לה טענה בפני עצמה שבתחלה כתב
והלוה טוען וכו' ומזו וכתב או שטוען ואומר ומזו וכתב או שטוען
ובאמרו בתחלה והלוה טוען היה מספיק ועוד אפי' כללו של דבר למתי
אחת דלכאורה טראה דלא נשאר שום טענה אחרת ועוד באבק רבית
אך כתב אם יודה יחזור והא קי"ל אבק רבית אינה יולאה לא ממולה
ללוה אלא מלוה למלוה והוא דבר מוסכם מהגמרא ומהפוסקים ז"ל
וכן כתב הרב ז"ל בפ"ד ממולה ואפילו לנאח ידי שמים כתב הר"ן
ז"ל שאינו צריך להחזיר וכתב שכן דעת הרשב"א ז"ל וא"כ איך כתב

הרב ז"ל באבק רבית אם יודה יחזור ועמדתי על הרב בעל לחם
משנה וכתב לראות מה ידבר על לזון הרמב"ם ז"ל ומה ישיב על
תוכחתו וראיתי שלא נתקשה רק בקושיא הראשונה שהקשו עוב
בה לא עשה מאומה והגיה הדבר בדרך עיון:
ה אמת שמודתי על דברי בעל התרומות ב"ח כ"א וראיתי
שהביא לזון הרמב"ם ז"ל וטענת מזוייף לא העתיקה לבד
הטענות האחרות וע"ז כתב הרב בעל גידולי התרומה ז"ל ואלו
מפני שלדעת בעל התרומות ז"ל אפי' הגאונים דמייבי טבעה
בהגך יודו בטענת מזוייף בקיום השטר ומבטל לגמרי מאי דטעין
לא כתבתי שטר זה שהרי נתקיים בחותמו ואין מקום לטענה
נראה דבעל התרומות ז"ל הרגיש בקושי שיש בטענת מזוייף דהיינו
ס"ל להגאונים ז"ל דצרי לישבע בטענת מזוייף ולכתוב זה לא העתיק
טענת מזוייף והליך עליו בעל גידולי תרומה ז"ל למה לא העתיק
טענת מזוייף לפי שלדעתו לא ס"ל להגאונים שצריך לישבע טענה
ולעד"ן דבעל התרומות ז"ל לא תיקן כלום בזה שלא העתיק טענת
מזוייף לפי שבדקנו בכל ספרי הרב בדפוס קטן בדפוס גדול כמנהג
לא נמצאו היא היושבת ראשונה בכל החלוקות גם כל מפרשי הרב
ז"ל הרב המגיד ז"ל והרב מהר"ק ז"ל כתבוה נראה שהרמב"ם ז"ל
גרים להגם מה שרצה הרב בעל גידולי התרומה להליך אלו בעל
התרומות לא היה מתקין הדברים משם הרמב"ם ז"ל היינו חומרי
שראה בדברי הגאונים החולקים על הרמב"ם ז"ל ולא מלא טענה זו
בדבריהם ז"ל אך הרב בעל התרומות ז"ל כתב הדברים בשם
הרמב"ם ז"ל ואיך יוכל להליך עליו אם על בעל התרומה ז"ל תימול
הלכתו על הרמב"ם ז"ל שכתב טענה זו משם הגאונים לא תימול
ולא תביל:

לבן

נלע"ד דאפשר לומר דס"ל לאלו הגאונים ז"ל דמה שתקן
חז"ל קיום השטר להוליא מכלל מזוייף דוקא לבעניי גבייה
דאם הלוה טוען שהשטר מזוייף ונתקיים השטר בחותמו אין אפי'
משתיין בדבריו וגובה בו המלוה אבל אם יטעון הלוה ישבע לו
שאינו מזוייף ס"ל להגאונים ז"ל לישבע המלוה דמיחש חיובי
לדבריו להאריכו שבעה ימים וז"ל לישבע המלוה דמיחש חיובי
מזינו רבא טעה בחתימתו ונדמה לו שהיתה חתימתו כדאיתא בגמ'
גט פטום בש"מ שמעיד על חתימת העדים האחרים וס"ל להגאונים
ז"ל שלא טעה הלוה טענה זו אלא עד שידע מאיזה צד שהמלוה
טרח וזייף שאלו היה מוזהר גילו דעת מפי אחרים שהמלוה
מזייף לא היה גובה בו אפילו יתקיים כדאיתא בפרק אלו נשבעו
האי שטרא ריעאלא מוגביין ביה אפילו נתקיים בחותמו ואומר
זויפי זייף וכתב ואף ע"ב דהתם אמו בי תרי ואמרי לדידהו ואמרי
לכו זייפו לי הרי הגמרא קא דחי ונקשה אם החזק הוא כלל אלא
מי החזקו ומתוך הכא נמי כיון דקא מיהדר אויפוא אומר זויפי זייף
וכתב הר"א אפי' שלא החזקו ישראל לשמוע לו לזייף אפי' חיישי
שמה זייף הוא וכתב ויטור ז"ל כתב בשם הרמב"ם ז"ל דאפי' בתי
העדים לצמנן והעידו על חתימתן דלא נשאר לנו שום טעם זייף
אפי' חיישינן שמה זייף זייף עד שהעדים עצמן סבורים שהיה
חתימתן אלא ששם שהורע מפי אחרים שאמר להם לזייף לא אפי'
שלא החזקו ישראל לזייף מאחר שיש רגלים לדבר דקא מיהד' לזייף
אמרינן דלא מגביי ביה לגמרי אבל כאלו שלא הורע מפי אחרים ואין
רגלים לדבר ס"ל לגאונים ז"ל שבעה מיהא בעי מאחר שהלוה
טוען כך לא להנס היה טוען ויש לו טעם בדבר ולזה צריך לישבע
ומה שכתב כל הטענות הנזכר נראה דכלהו אית להון זריכות וזה
כתבון הרב ז"ל לכתוב או שטוען בכל חלוקה מהן להודיע שכל
אחת מהן יש לה טענה וזריכות בפני עצמה דאלו כתב מעלי מזוייף
לבד הוא אמונה דוקא בהאי טענה צריך לישבע לפי שהלוה אפי'
משים עצמו רשע אבל בטענת רבית דקא מש' עצמו רשע דנכתי'
למומר לקמן דלדעת הרמ"ם ז"ל דאפי' עדיין לא נתן הרבית משנה
שכתב בשטר נקרא רשע וא"כ מאחר דהו' משים עצמו רשע בטענת
בריה הוה אמונה דאינו מזיקו לשבעה קמ"ן דגם בטענה זו
מזיקו לשבעה דס"ל דלא מיקרו רשע אלא עד שיתן הרבי' ומזכיר
ואי כתב הרי ולא כתב טענות אמונה אה אמונה דבטענה זו אינו
מזיקו לשבעה להצתה טענה שלא ניתנה ליכתב כדאיתא בפ"ב
דכתובות על עדים שאמרו אמונה היו דבריו אינם נאמנין והייב
טעמא התם מושם דשטר אמונה לא כיתן ליכתב וכן כתב הרב המגיד
ז"ל והוא אמונה דאינו צריך לישבע קמ"ן דגם בטענה זו מזיקו
לשבעה

לשבויה ומה שכתב כללו של דבר נראה להחיל להשמועין טענת מחילה שכתב שם הגורו ז"ל אחר שכתב שם דברי הרמ"ב ז"ל מחלוקת בעל העיטור ז"ל והרמ"ב ז"ל הם טוען הלוה מחלת לי דבעל העיטור ז"ל ס"ל דטענת מחילה אינו צריך ליטבע עליה דהני טענותי אחריתי והרמ"ב ז"ל ס"ל דטענת מחילה כטענת פירעון ולזה כתב הרב ז"ל דהאי כללא לחתיי טענת מחילה דהאמריים ס"ל כהרמ"ב ז"ל דשטר למחילה עומד ודעת הרב והרמ"ב ז"ל דלא תשיבא כטענת פירעון כדעת בעל העיטור ז"ל והבי דייק לשון הרמ"ב ז"ל דכתב דהרי הודה בשטר ולפירעון עומד דמשמע דשטר לפירעון עומד דווקא ולא לנחילה ואת"ס חתא דס"ל להרמ"ב ז"ל הרי סברה בטענת מחילה למה לא כתב הטור ז"ל דהרמ"ב ז"ל כבעל העיטור מאלתר שכתב אחר דברי הרמ"ב ז"ל הטור והרמ"ב ז"ל בטענת מחילה י"ל לפי שלא נזכר בדברי הרמ"ב ז"ל טענת מחילה בפירו' אלא שאני מדייק מדייק דבריו שכתב כללו של דבר ומה שכתב ולפירעון עומד אנו האמריים דס"ל הכי לזה לא כתב הטור ז"ל כהדיח דס"ל כבעל העיטור ומה שכתב באבק רבית את"ס ויהיחזיר ר"ל דס"ל כהר"ב ז"ל שכתב בתשובה ס' וז"ל דלא אמרו אין מוליין אבק רבית מיד המלוה דוקא כשאל כל המלוה הרבית מודעת הלוה אלא שאל לטעון עליו עתה ממתן איסור אבל את"ס קודם שאל עליו שלא יאכל והוא מוליך ממנו בע"כ דוודאיגול גמור ומוליין ממנו וכתב שזו דעת הר"ש והרא"ב בדורש"ב וכן כתב הרב מהר"ק ז"ל בגמור יורה דעה סי' קס"ו ואיפשר דגם הרמ"ב ז"ל ס"ל הכי ולזה כתב שאם הלוה אמר חוב זה רבית הוא דרכנו ואינו רובה ליתן ואנו מכריחין אותו ליתנו לפי שאין אנו מאמינין אותו כמלא שאינו כותבו מודעתו ולזה כתב הרב ז"ל שהם יודה יחזיר זה מה שגראה לע"ד ליישב דברי הרב ז"ל כפי השעה:

נמצא

לדעת הרמ"ב ז"ל ורבותיו שאין משביעין המלוה את המכריחין אותו בשלם ומה שכתוב בשטר ואח"כ יטעון עליו את"ס יורה שלקח ממנו רבית יחזיר לו את"ס אבק רבית ואם לאו יטבע היסת ויפטר והטור ז"ל סתם דבריו כדעת הרמ"ב ז"ל דכתב דבעל אלו הטענות אין הלוה נאמן להשיעו וכו' וכן פסק מהר"ק קארו ז"ל ונראה מנדבריו שלזה הסכימו הרמ"ב ז"ל והר"ב ז"ל וכן כתב הרב בעל התרומות שער כ"א והבי קייטנן:

וא"ת

דברי הרמ"ב ז"ל הוא כשטוען הלוה טענת רבית והמלוה כופר ואומר שזה שקד טוען ר"ל שלא נטל לא בהיתר ולא באיסור ולהד"ס אז הוי דינא הכי שיטלם השטר אבל אם המלוה אינו כופר שקד טעונו בהיתר נטלתי צריכין אנו לידע מה יהיה הדין בזה בין אם טען כן מתחלה בין אם אחר שיטלם השטר וחוזר וטוען עליו כמו שכתב הרמ"ב ז"ל את"ס יטעון המלוה בהיתר נטלתי את"ס צריך ליטבע או יהיה נאמן בדבורו ונראה שגלמן המלוה בלא שבועה שהגה רבנו ירוחם כתב נתיב ח' חלק ו' תשובה אחת לרבנו מנחם גלוי ז"ל וז"ל הרמ"ה ז"ל הטוען על חבירו לקחת ממני הרבית ומשכון היה לי אצלך והוכרתי לתת לך הרבית והמלוה טוען וכופר או שטוען על ידי עכו"ם בא משכון לי ובהיתר נטלתי הרבית נאמן המלוה בלא שבועה כדאמרי' פרויבול היה לי ואבד דנאמן בלא שבועה דלא שביק היתרא אבל איסורא ואם הנושכין בידו ואמר המלוה ע"כ עכו"ם בלא לידו נוטל רבית בלא שבועה ואם כבר נתן הרבית אין יכולין בידו להוציאו הדין אדם משום עצמו רשע לומר נתתי לך הרבית החזירתי לי דלאו דלא תשימון קאי בין בלוה בין בערש והיה לו להפסיד משכמו קודם שיתן הרבית כן כתב הרמ"ה ז"ל עכ"ל והיו שדברי התשובה הזאת נראה לכאורה סתומים וסתומים כפולים ומכופלי' צריך לדייק בה כדי לעמוד על הבנתה וגם צריך לדעת אם היא מסכמת לדעת הרמ"ב ז"ל שכתבנו לעיל בכל חלקי פרטיה ואם תלקח עליו במקלח ומסכמת עמו במקלח' תחלה יש להבין כמה שאמר המלוה כופר בכל אינו טוען כן מאלתר שכתב לא לקחתי לא איסור ולא בהיתר כמו שמוכן וכופר בכל למה הוא נאמן בלא שבועה והרי הוא כמי שאומר מנה לי בידך שגזלתי והלא אמר אין לך בידו כלום דלכך ליטבע היסת ואין לומר דפטור משבועה משום דלית ליה מינו דהוה יכול למימר בהיתר נטלתי והיה פעור משבועה משום דלא שביק היתרא עתה שכושר בכל יהיה ג' פעור

משבועה דהרי הרמ"ה ז"ל מכתב האומריים מינו לאיפורי משבועה לא אמריים כמו שכתב הרב המגיד ז"ל פ"ב משכירות שקד דעת ר"ח והר"ן מנאש ז"ל והרמ"ה ז"ל א"כ צריך כתב דכופר בכל נאמן בלא שבועה ועוד הטעם שמוכן לפירעון לא שייך אלא באומר בהיתר נטלתי ולא כופר בכל שהטעם שכתב הוא דלא שביק היתרא ואביל איסורא ולא שייך האי טעמא ככופר בכל דהרי הוא טוען לא לקחתי מוכר לא באיסור ואם בהיתר א"כ לא שייך האי טעמא אלא אם טוען בהיתר נטלתי ואת"ס שכושר בכל ר"ל שלא באיסור רק בהיתר מלבד שהפי' הזה לא יסבלו כופר בכל אלא שלא נזכר לומר זה הפי' שהרי טענה זו בזה בפי' שכתב או שטוען בהיתר בא לידו וכו' ועוד יש להבין בחלוקה האחרונה שכתב ואם כבר נתן לו הרבית דנראה שהיא מיותרת דהיינו החלוקה הראשונה שכתב ז"ל למה חזר וכתב פעם שנית:

וא"ת

לפי שהוסף בה טעם אחר דהיינו אין אדם משיב עצמו רשע מלבד שיש להקשות הרי טעמי למה לי אלא שהטעם הזה שכתב לבסוף חילו אמרו בתחלה היה ראוי והגון לשתי הטענות שכתב דמאלתר שאין אנו מאמינים הלוה בטענה שנתן רבית מפני שמשום עצמו רשע בה את"ס בין אם המלוה כופר בכל בין אם אמר בהיתר נטלתי יהיה המלוה נאמן משום שאין אנו מאמיני' הלוה וא"כ היה לו לכתוב הטעם הזה בראשונה ולא יצטרך לכתוב הדין פעם שניה ולכתוב הטעם הזה ועוד יש להבין כמה שכתב כדאמרי' פרויבול היה לי ואבד דנאמן בלא שבועה דמשמע דס"ל הכי והטור ז"ל ס"ל א"כ כתב בשם הרמ"ה ז"ל דבטענת פרויבול דלכך המלוה ליטבע בדברי הרמ"ה קשה מדידה אדוידה וזה מה שגראה לדייק בדברי התשובה הזאת כפי השעה הגם שידעתי שיש ויש כמה דיוקים אחרים אלא שאין הפנאי מסכים:

ונרע"ר

לישב דברי התשובה הזאת בשני פנים שניין דאמן דה' הא' שהרמ"ה ז"ל השמיענו בדבריו אלה שלשה דברים מחולקים האחד את"ס טוען עליו נטלת ממני הרבית ר"ל שלא מדעתי נתתו לך אלא אתה הבאתני לקחת אותי והלה כופר בכל ואומר להד"ס או בהיתר בא לידו ע"כ עכו"ם ולא דוקא שאינו נקרא בהיתר אלא ע"כ עכו"ם אלא בכל ענין שמשיב בהיתר נטלתי על איזה אופן שיהיה בהיתר וזהו הדין הא' הדין הב' שעדין לא נתן הרבית אלא שהמשכון בידו ובה ליטול ממנו הרבית הב' את"ס נתן הלוה הרבית מודעתו ורזנו ובה עתה להוציאו מידו והנה בדין הא' לא שייכי התרי טעונו דכתב הרב ז"ל ולא שייך אלא טעמא דלא שביק היתרא אבל טעמא דאין אדם משיב עצמו רשע לא שייך לפי שנתנו שלא מודעתו ואע"ג דכתבין לעיל דמשעת הגאולה נקרא רשע דוקא אם נכתב בשטר אבל ע"כ אינו נקרא רשע עד שיתגברו מרגונו וא"כ מאלתר שנתנו שלא מודעתו אינו משיב עצמו רשע והבי דייק לשיגיה דכתב נטלת ממני הרבית ר"ל אתה נטלת אותו ולא שנתתיו אני מרגונו מה שלא כתב כן לבסוף אלא כתב נתתי לך הרבית נמלא דדנין הא' לא שייך אלא טעמא דלא שביק היתרא ואף לתשובת המלוה דמשיב להד"ס שייך האי טעמא במקלח מאלתר דאינו אוכל האיסור א"כ כשטוען אתה נטלת ממני רבית והמלוה אומר להד"ס אנו מאמינים אותו לפי שאינו אוכל האיסור ומה שאמר דלא שביק היתרא שייך לטענה הב' שמשיב בהיתר נטלתי ועוד י"ל דהפי' בטוען להד"ס ס"ל להרמ"ה ז"ל דלא דניו לאומר מנה לי בידך שגזלתי והלוה כופר דלכך ליטבע וכן מאלתי למה ריק ז"ל שכתב בח' מ' ס' ע"ה וז"ל ודעת תלמידי הרש"ב כהרמ"ה ז"ל וכתבו ומיהו הטוען לחבירו מנה של רבית יש לי בידך והלה אומר לה"ס דעת מורי שאינו נשבע וכו' וטעמא דאינו נשבע ברבית טפי מנא"ה מושם דברבית לכה למימר דמשום ספק מלוה שיש לו אלו הלוהו ברבית דברבית לא איפשר בחזרה דלא מתקן הללו בהכי וכו' ואיפשר דהרמ"ה ז"ל ס"ל כוותיהו דבטענת רבית הפי' כופר בכל אינו נשבע משום דלא דמי לטוען גולתני נמלא דדנין הא' לא שייך אלא טעמא דלא שביק היתרא ושייך לשתי הטענות שמשיב המלוה או אם כופר בכל או אם טוען בהיתר נטלתי כמו שכתבנו דטעם דלא שביק היתרא שייך לאומר בהיתר נטלתי וטעם לא אביל איסור שייך לאומר להד"ס ולזה סמך לו הדין הב' שעדין לא נתן הרבית דלא שייך ביה ג' אלא האי טעמא אבל הטעם הב' לא שייך לפי שלא

שלא נכתב הרבייה בשטר ועדיין לא נתנו והדין ה' א"ס נתן הרבייה מדעתו ובלא עתה לאויליאו ויודו וכתב דהמלוה נאמן בלא שבועה ויסיב טעמא דחין אדם מסיב עגמו רשע ואע"ג דכפאי דינא שייך ג"כ טעמא דלא שביק איתרא אפשר לומר דהאי טעמא דחין אדם מסיב עגמו רשע טעמא דכרווח טפי לפי שישאוב המלוה ויאמר מאחר שנתן לי הרבייה ודעתו ורלונו בודאי מחל לי או נתנה לי במוכנה ויאמרו דברי הלכה להזיקו שבועה לזה כתב זה הטעם דחין אדם מסיב עגמו רשע וחין הלכה נאמן להזיקו שבועה :

וערה

במה שכתבנו בהגנת דברי הר"מ ז"ל פשיכו אחוה חולק על הרמ"ב ז"ל דלהרמ"ב ז"ל א"ס יכפור לר"ך לישבע והרמ"ה ז"ל ס"ל דנאמן בלא שבועה אף בכופר בכל ואילו היו דברי הרמ"ה מתפרשין כפשטן דבכל החלוקות הלכה נתנה הרבייה גורטו וינין להשוות סברתם דוכל לחלק ולומר דוקה בגדון דהרמ"ב ז"ל המלוה נשבע לפי שאנו מכריחין אותו ליתן ונתתה שנתנו שלא מדעתו ולא שייך התם חין מסיב עגמו רשע ולזה כתב הרמ"ב דקשבע וגם הרמ"ה ז"ל יודה בזה אבל א"ס הלכה נתנה הרבייה מדעתו וגם הרמ"ב ז"ל יודה דאינו נשבע לפי שאין אדם מסיב עגמו רשע לומר נתתי הרבייה מדעתי נמצא חלו חנו מניחין דברי הרמ"ה ז"ל כנראה מפשטן היינו יכולים להשוות הדעות ואם הם קצת בדוחק כי לא נעלם ממני שיש למשיין להשיב עלינו קצת אבל מהנעשה והרי דוחק לשון ההשבעה הכריחה להבין אותה על דרך שכתבנו ולחלק בין הדין הראשון לדין האחרון עד שילחנו מהדין הראשון לעשות הרמ"ה חולק על הרמ"ב ז"ל ודבר זה הוא דחוק למאד יותר מדומה בלבול דברי החשובה דכלל ג' לול בדינו הפשוט בפלוגתא לא מפשיקין וכל היכא דמנין לפרש הלשון אפי' בדוח' כדי להשוות דעות הפוסקים מפרשין ליה הכי אפי' בדוחק לכן נראה ליישב דברי החשובה באופן אחר וא"ס הוא דחוק כדי לתווך שלום בין הגורטו והאח"כ ז"ל דלעולם דברי החשיבה מתקומי בחד גוונא דלעולם הלכה נתן הרבייה מדעתו והדין הראשון הוא האחרון וז"ל למה לא כתב בתחלה הטעם שכתב לבסוף מאחר דשייך גם בתחלה י"ל לפי שירצה לסמוך לו הדין השני דעדיין לא נתן הרבייה והתם לא שייך אלא הך טעמא דלא שביק איתרא כמו שכתבנו לעיל לזה לא כתב בתחלה אלא הך טעמא ועשאו חילו בפני עגמו לבסוף לומר לך הטעם החלוקה הראשונה דכופר בכל או בהיתר נטלתי הוא ג"כ מסיב עגמו רשע וממא לאי זה כופר בכל לא שייך רק הטעם האחרון אבל באומר בהיתר נטלתי שייכי בה התרי טעמי הראשון והאחרון אבל א"ס עדיין לא נתן הרבייה והמטבון בידו לא שייך אלא הטעם הראשון ולפי שרצה לסמוך לזה הדין השני דלא שייך ביה אלא הזה לזה לא כתב הדין הראשון אלא הך טעמא דשייך ג"כ לאומר בהיתר נטלתי עדיין הראשון אף ע"ג דכופר בכללא שייך הך טעמא מאחר דשייך ביה קצת ושייך לדין השני לזה לא כתב רק אותו הטעם לבד וטענת כופר בכל דלא שייך בה אלא הטעם השני חזר וכתבה בסוף ונתנה בעם בפני עגמו ובה נתייבשו דברי הרמ"ה ז"ל וא"ס בלא דוחק ודוחמו בזה להשוות דעת הרמ"ב ז"ל לדעת הרמ"ה ז"ל דלעולם איתא לך א"ס הלכה נתן הרבייה מדעתו וגם הרמ"ב ז"ל יודה דחין המלוה נשבע וכל זה אינו כותב כדי להתלמד במקום אחר כי לענין כדון דידן לא איכפת לן מידי דראובן אינו משיב ואומר שלא נטל גוימנו כלום וכופר בו אלא הוא משיב בהיתר נטלתי דאף א"ס ירצה שבעל דין לומר הר"מ פליג על הרמ"ב ז"ל ולא תכוח דעתו במה שכתבנו להשוות דעותיהם כמו שמנינו להרא"ש והרש"ב ז"ל והטור דפליגי על הרמ"ה ז"ל בכופר בכל כמו שכתבנו לקמן א"ס אינו מוצא מקום לחלוק רק בכופר בכל אך א"ס משיב בהיתר נטלתי נר' פשוט דלא פליגי ומה גס א"ס נתנו מדעתו דשייכי התרי טעמי דכתב הרמ"ה ז"ל בין חזק הטוב מאחר שנתנו מדעתו אינו נאמן לומר נתתי הרבייה דמסיב עגמו רשע ומגד המקבל שאומר בהיתר נטלתי הוא נאמן מטעם דלא שביק איתרא וכו' ובה לא כל אפיא שוין דאינו לר"ך לישבע ועם היות שדבר זה הוא מוכרח כמו שכתבנו יש להביא ראיה לזה ומה שכתב הטור ז"ל בטור י"ד סי' קס"ט תשובת הרא"ש ז"ל וז"ל ראונו שאמר לשמעון לקחת מומי רביית מיד ליד ושמועון משיב לא לקחתיה רק ע"י עכו"ם כתב הדוכיחי הרא"ש בתשובה דנאמן בלא שבועה וכתב מהר"ק ז"ל וז"ל ובתש"ה הרא"ש ז"ל שכתב שא"ס טען לה"ס שר"ך לישבע היסת וז"ל דגם הרא"ש

יודה בזה דכיון דטוען לה"ס משביעין אותו דע"כ לא קאמר דנאמן בלא שבועה אלא באומר לקחתיו על ידי עכו"ם משום דהוי כאומר פרוצבול היה לי ואבד וכו' :

ואין

לומדי אמר לה"ס נתימני בנינו דהיינו אמר ע"י עכו"ם ב"ה לידו דמינו לאיפטורי ושבועה לא אמרינן . ודבינו ירוחם ז"ל כתב בשם הרמ"ה ז"ל דבין טוען לה"ס בין טוען ביהיתר נטלתי נאמן בלא שבועה וקוד' שכתב לבאר כוונתו רחמי לטעמו על דברי מהר"ק ז"ל בכל מה שכתב כי נלאיזי להלום דבריו הקט"ו כסלע תחלה במה שכתב בשם הרש"ב ז"ל נראה שהוא הפך ממה שכתבו תלמידי הרש"ב ז"ל בשמו שכתבנו לעיל ולא במקום אחד בלבד כתב זה פה בשם הרש"ב ז"ל אלא שגם בס' קט"ו ז"ל כתב ז"ל ועוד שם האומר לחמירו מנה לי בידך מרביית קנוניה והלה אומר לה"ס משביעין הנתבע היסת ולא אמרינן כיון דלדברי הנתבע משה' עגמו רשע אינו נאמן בשבועה עכ"ל הרי בשני מקומות כתב מהר"ק ז"ל בשם הרש"ב ז"ל דס"ל בטור בכל דלר"ך לישבע ואיך כתב מהר"ק סי' ע"ה שחלמידי הרש"ב ז"ל כתב בשמו דלא משביעין ליה ויהיב טעמא לחלק בין גזל לרביית דגזול ממשום ליה לאונש דמיתוק בחמה מה שאין כן ברביית דמשום ליה אפי' מחזיר הרביית כבר עבר הלכה ולזה לא אמרינן ספק מלוה ישנה היתה אלאו וכתבו לבסוף כן דעת רבינו דבין זה וכיון הוא אפי' פי' שרביס חולקים עליו אפי' שכתבו ומיניה כי אמרינן דלא משמע ליה לאונש דרביית לאיתוק לחויה בחורה הוה ליה רביית כגזול לגמרי ומשבע עליו דמשמע מהדברים אלו שהרביית הוא כגזול לגמרי ומשביעין עליו זה דעת תלמידי ז"ל אבל דעת הרש"ב ז"ל נראה דלא משביעין ליה אפי' הוא להו הרי תשובת דהרש"ב ז"ל סתרי אהדרי דבתשובת שכתבנו הראשונה נראה דס"ל בטענת לה"ס לר"ך לישבע ומה שכתבו חלמידי ומשום נראה דלא ס"ל הכי והתימה ממהר"ק ז"ל שלא נהעורר על זה . והיפטר שדברי תלמידי ה"ס כתובים בחלושי וכשאלו מעשה לידו וגשאל על זה חרבו' ועוד היפטר שמה שכתבו לבסוף ומיניה כי אמר וכו' אמרוהו ג"כ משה הרש"ב ז"ל אפי' ג"כ דכתבו משמו דפליגי בין רביית לבזל אפי' כיון דהשתא לא משמע ליה לאונש אלא שחשבי' א"ס ברביית יתוקן הלכה בה מה שהרש"ב ז"ל דחזר הרביית כגזול וכשם שהאומר לחמיר מנה יש לי בידך שגולתני והלה אומר לה"ס לר"ך לישבע משום ספק מלוה ויש לו אלאו הוא הדין אפי' אומר מנה יש לי בידך רביית והלה אומר לה"ס לר"ך לישבע ובהו יבואו דברי הרש"ב ז"ל במקומם למוטבותם על תלם :

עוד

יש להבין במה שכתב מהר"ק ז"ל וז"ל א"ס הרא"ש ז"ל יודה בזה דמשמע הוא ומסתפק בדעת הרא"ש אפי' משמע מאומר וכו' ואפי' צעני לא ידעתי יומינן ככנס לו ספקה בדעת הרא"ש ז"ל שפתיו ברור מללו בתשובה דאינו פטור משבועה אלא א"ס משיב לא לקחתי אלא בהיתר וא"ס איתא דס"ל דאף דמיתוק לה"ס פטור הוה ליה לומר ושמועון משיב לא לקחתי אלא ע"י עכו"ם א"ס א"ס יאמר לה"ס ונדלה אמר וכתב כן נראה דחוקא א"ס יאמר בהיתר נטלתי וא"ס מתיבן נסתפק בדעת הרא"ש ז"ל עד שכתב וכו' :

וי"ל

דחין משם ראיה מדלה אמר או א"ס יאמר לה"ס לפי שאל שגשאל ששמעון משיב ע"י עכו"ם לקחתי ע"י הסיבה הרא"ש ז"ל דנאמן בלא שבועה דמה שסיים הטור ז"ל בלשון אבל א"ס משיב אפי' יודע דלר"ך לישבע אינו מדברי הרא"ש ז"ל בתשובה זו אלא בתשובה סי' י"ג באופן שדעת הרא"ש ז"ל א"ס משיב לה"ס לא נכתב בתשובה זו א"ס לר"ך לישבע ואפשר שזהו כתב מהר"ק ז"ל וז"ל אך ממה שנתן הטעם בתשובה לתשובת ע"י עכו"ם לקחתי דנאמן בלא שבועה דהיינו טעמא משום דהוי כאומר פרוצבול היה לי ואבד שזו מה שהכריח למהר"ק ז"ל . להבין בדעת הרא"ש ז"ל דא"ס אומר לה"ס לר"ך לישבע בטענה זו לא קיי כאומר פרוצבול היה לי א"כ כנראה פשוט שזו היא דעת הרא"ש ז"ל וא"כ למה כתב וכו' :

ועוד

הכתב אחר שזו היא דעת הרא"ש ז"ל דהרי מנינו הטור ז"ל ס"ל כחו באומר בהיתר לקחתי בדעת הרא"ש ז"ל ובת"מ סי' פ"ג סתם דבריו כהרמ"ב ז"ל בכוונת לה"ס לר"ך לישבע כמו שכתבנו לעיל וכו' בהכרח א"ס אומר דלא ס"ל להרא"ש ז"ל הכי אלא באומר בהיתר לקחתי דאי לא תימא הכי תקשי ליה להטור

להטור
הרא"ש
שרבייה
משבועה
דברי
בת"מ
ובל א"כ
וכן מ"ט
מיתוק
כתב כ'
ר"י ה'
מה לי
דברי
לומר
כל זה
וכתב
ועוד
משבועה
ליפטר
מגזול
לאיפטר
דמאמר
בפשיק
דברה
דעזבו
להקט'
לקחת
העוה
מיתוק
בכופר
ז"ל
קשיא
מיניה
אלא ש'
הכי כ'
ט"כ
וה"כ
ומגזול
וגזבו

ונה

שבועה
ז"ל
ז"ל
דלר"ך
אמרי
שבועה
מחזור
בכל ל'
גם ה'
שטר
רביעי
בלא ש'
יודע
ואח"כ
ז"ל ג'
שבועה
ז"ל
בנדון
כל ט'
מכות

דלות לן למיתת כלל ורציה לזה דליתא בכתובות סוף פ' האשה
 שנתאלמנה ת"ר חזקה אשת איש ואי נזכר ואומר פנייה חיי נאמנה
 ופריך תלמודא וזה שויה נפשתי חתיב דלויסורא ותימן כגון שנתנה
 ונתת לה לדבריה ומייתי עובדא באשה אחת שהיא גדולה בגוי וקפלו
 עליה בני אדם שאינם מהוגנים לקדשה ואמרה להם מקודשת אני
 ליומים עמדה וקדשה עמתי אמרו לה חכמים מה רצית לומר לך
 אמרה להם נתחלה שכתבו עלי בני אדם מהוגנים אמרתי
 מקודשת אני עקשו שכתבו עלי בני אדם מהוגנים עמדותי וקדשתי
 עצמי וזו הלכה העלה רב אחא שר הבירה לפני חכמים באשה
 ואמרו להם נתנה ונתת לה לדבריה נאמנת עב"ל הגמרה ופי' רש"י
 ז"ל אמרתה משל וטעם למה אמרה ונתתה מקודשת אני הרי
 חכמים קה' סלכתא בגמי' שח' נתנה ונתת לה לדבריה נאמנת וכן פסק
 ר"י וכן פסק הר"ש ז"ל בפסקיו ואפי' לא נתנה ונתת לה לדבריה
 הרי לאחר זמן שהמז' מקודשת אני נאמנת דלא בעינן תוך כדי דיבור
 אלא אם להנתנה ונתתה אבל אם נתנה ונתתה הפילו לאחר זמן
 נאמנת כ"ש שם הר"ש ז"ל וכן פסק הרמ"ב ז"ל פ"ט מה' איש' ז"ל
 אמרה מקודשת אני ולאחר זמן עמדה וקדשה עליה אם נתנה ונתתה
 לדבריה ואמרה מפני כך אמרתי נתחלה עלי מקודשת והיינו
 בדברי יומת הרי זה מקודשת לפני וכו' וכתב הר"מ ז"ל ופי' ונתתה
 טעמה הנכרת שהיא כדי לסימון עליה כו' כוננת המ"מ ז"ל לכאור
 לו מהין למד הרב ז"ל לומר ורמינו בדבריה נמש' דמלשון הגמרה
 דמשמע פסח דהכי אמר להם נתנה ונתתה לדבריה ומיין למד הרב
 ז"ל לומר שריבין הו' לודע' אם יש ממש בדבריה לזה כתב הר"מ ז"ל
 שפי' אמרה לה הנזכר בגמ' ד. רך שהיה אמת והו' אנו סומכין עליה
 אבל אם אנו רואין שהיא שקר אין לסימון עליה ואיפשר שזה יובן ג"כ
 מדברי רש"י ז"ל שכתב ונתתה משל וטעם דלכאורה נראה שדבריו
 כפולים אבל האמת הוא שדבריו באו בדיוק כגון שנתחלה פי' פירוש
 אמרה ואמר שהיא לשון תרגום שחגגו משל הוא מתלה והו' ונתתה
 וכמו שכתב הר"ש להבין עמ' הענין כן הוא מתלה והוא שהיא
 נותנת כדי להבין דבריה הראשונים והוסיף עוד וכתב טעם רי"ל
 שדרך שהיה בנתחלה טעם מוטעם שהיה נכרת שהיא אמת ואז
 אנו סומכין על ונתתה ובהמה דהפי' לדבריהם ז"ל עדיין יש
 לשאול מהין למד הרב ז"ל שריבין לראות אם יש ממש בדבריה
 וז"ל שהרב ז"ל למד זה מההוא עובדא דהיה ונתתה שלא האמינו
 מ' ז"ל אלא מדד שהיתה גדולה בגוי ומלך זה קפלו עליה בני אדם
 והיו אותם בני אדם אינם מהוגנים ולמי שקדשה עממה היה הגון
 וכשנתנה ונתתה וזו לדבריה ורמינו שכנים דבריה ונתתה שרירה
 וקיימת או סומכו על דבריה ונתתה שראו שהיא אמת וקלת סויע
 יש לדברים אלה מדברי הרב"ש ז"ל שכתב סי' קל"ג. הרי נראה
 פשוט מן הגמרא ומדברי הפוסקים ז"ל שהאשה שאמרה מקודשת
 אני והא"כ קדשה עליה ונתנה ונתתה לדבריה הראשונים ואנו
 דוחין האמת לה שהיא אמת היא מקודשת לפני ואינה נריכחגט
 גוראון והי' באב שאמר קדשתי בתי כשהיא קטנה ולאחר זמן
 קדשה לאחר ונתן ונתתה לדבריה מקודשת לפני כגון זה אפי'
 אמר ראובן קדשתי בתי רחל ואמר לשון קידושין בפי' מאחר שהוא
 בותן ונתתה לדבריו שלא אמר כן רק מפני היראה שקפלו עליו בני
 אדם שאינם מהוגנים ופחד ורוב לבבו כי הפך עליו המון
 עריצים ויחול גדול יצאו לו ויפלו את בחו על כרחו ועתה מנא
 איש כלבבו ועוד וכנסים אחו' אנו סומכין עליו על ונתתה כמו
 שסמכו חז"ל על דברי האשה היא'

ואת ההוא עובדא דהיה ונתתה לא אמרה למי נתקדשה אלא
 אמרה סתם אני מקודשת וכגון דין אמר ראובן בתי
 מקודשת לפלוני וכתב הר"ן ז"ל בפ'י ההלכות בשם הר"ה ז"ל דהו'
 אמרה מקודשת אני לפלוני לא מהימנן לה בשום מינו אלא ח"כ הו'
 מודה בדבר דכיון שהודית שנתקדש' לפלוני לאו כל כמינה לחוב לו
 ולהפקיע עצמה ממוגו' י'ל טעם בזה אין כאן מיוחד כלל לפי
 שהאמר הזה שאמר ראובן בתו נתונה לו בלא לפניו ואמר שמעול' לא
 דבר עם ראובן על עסקי' בתו ומועולס לה קדש ולא שדך בת ראובן
 הכא ואיפשר דאפי' בנתחלה לא עלתה לו ח"כ אפי' לדעת הר"ה
 ז"ל שהיה ה' ז"ל אין כן מיוחד כלל ועוד כשאמר ראובן
 לאנשים אלה בתי נתונה לפלוני לא אמר שנתנה לפני עדים רק
 אמר סתם בתי נתונה לפלוני וכתב הר"ה ז"ל בכתובה כלל לב' ב'
 סי' ט"א אם יש עדים ששועמומי האשה שאמרה קדשתי פלו בפני

פלוני ופלוני והלכו למה' נאמרה בקרובו על פי דיבורה אבל אם
 אמרה קדשתי בסתם ולא אמרה בפני עדים אין דיבורה כלום
 דקידושין שלא בפני עדים לאו קידושין נינהו וכבר כתבתי בזמנך
 אחר מה שיש לדיוק בכתובה זו בחופן דקדשין מכל מילי דבתפלה
 דאפי' אמר ראובן בפי' קדשתי את בתי לפלוני מאחר שהוא גמון
 ונתתה לדבריו ואנו רואים שהאמת לא יש בה ממשות ומיגוס
 שהיה ראובן יהודי אשר השיאו עמהו על מ' לסמוך בתוספת מרובה
 יהדותו שהוא השיאו עמהו שיש לנו על מ' להעיד על נפשו ומל'
 על העיקר בעדות האיש הזהוגס בחבור אשר יא' קול שהיא נתונה
 לו בלא לפניו והודה שמעולס לא היה ולא נכרה דבר זה ששיעור
 ודאי דאין כאן בית מיוחד כלל ועיקר וכל זה אנו אומרים מילוי היה
 אמר ראובן בפי' קדשתי את בתי והפ'ה אין אנו חוששין לדבריו
 הראשונים אבל עתה שלא נזכר שום זכר קידושין בעסק זה לא מפני
 ראובן ולא מפני האנשים אשר שמעו מפיו ולא אמר רק בתי נתונה
 ומלה זו אין מובן מומנה לשון קידושין בהחלט ויתר קרוב לפרשה
 שהיא לשון שידוכין מלפרשה לשון קידושין שפיטה ודאי דאין כאן
 בית מיוחד כלל בדבדלה מוז שנזכר לשון אירוסין כתב הר"ה ז"ל
 בכתובה כלל לה' סי' י' שדרך בני אדם לקרות למשודכת הארסה
 כמו שיראה הרואה ממש דמשמע מדבריו כל שלא אמר קידושין
 בפי' לא חיישין לה כלל ומכ"ש כגון זה שלא נזכר אפילו לשון
 אירוסין רק האמרה אחרת בתך נתונה לפלוני דנראה שיש
 דאין כאן חשש כלל ומאחר דנכתב לבי דיבור גמור דאין כאן שום
 קידושין כלל גם קול קדושין אין כאן שגמור שיכל עליה הרי
 וחיישין לקלה וכבר כתבתי זה שם ימי' לאיש הזה האומר שהי'
 נריכחגט נט ענייני הקול שז' בגמ' ואפילו בה רבויא אפי' ומבטלי
 קלה אי לא מבטלין קלה וזה היה על אודות בתי ה' יהודה כלל
 נר' וכתבתי לו דרך שהיה קול ומבטלין בתי ה' יהודה כלל
 בתרא דנישין ושם כתפ'ש' טעמיס הקול שהיו נרות דולקות
 ומטות מונעות ובני אדם נכנסין ויוצאין ואומרים פלגות
 נתקדשה היום או שיתארו שמענו מפלוני וכו' כדליתא התם
 והטעם בזה מאחר שיכל הקול שנתקדשה בפני שני עדים אין
 העדים נמוציס בפנינו לידע אם אמת היא הדבר הזה אנו חוששין
 לקול הזה שמה' חילו היו העדים לפנינו היו אומרים אמת היה הדבר
 הזה ונתקדשה בפנינו וכן ג"כ אם היו נרות דולקות ומטות מונעות
 ובני אדם אומרים נתקדשה פלוגית אנו תלין ואומרים שלא ליק
 ולבהלה הדליקו נרות והניעו המטות ולזה אנו חוששין לקול האו' לבי'
 וגם דרך שיתחוק הקול ב"ד כמו שנו' כל זה בגמ' ובדברי הפוסקים
 ויהאמר דבריהם לפני ב"ד כמו שנו' כל זה בגמ' ובדברי הפוסקים
 אבל אם הקול הזה כשיכל הלכנו לחפש ולראות מהיכן יא' הקול
 ומנא הו' המקום שיכל אמנו הקול אין בו ממשות אין אנו חוששין לקול
 האו' לפי שהמקור נמצא מעין נרפס ומקור משתת והרואה לעמוד
 על דברי הר"ה ז"ל בכתובה כלל לה' סי' י' וכתבונה אשר
 לפניו יראה הדברים על ברוי' ויבין הדבר לאשורו ומיגוס
 שמה' יק' ז"ל ב"ה סי' מ' ביאר הדברים בדר היטב דיבי הקול
 שאנו חוששין לו ובג' ד' הקול הזה שיכל על בתי ראובן כשהלכנו למקור
 ולבדוק מהיכן יא' הקול הזה לא מנאנו בו שום טעמיס ומבטלי
 הקול הנו' בגמרא ובפוסקים רק ושב' קרנות הוציאו הקול ואמרו
 שראובן אמר להם שכתו נתונה לפלוני ולא אמרו שמענו מפלוני
 ופלוני אלא שמענו מהבי הבת וכשהלכנו לשאל את פיז למה
 אמר דברים אלו נתן ונתתה לדבריו ורמינו שיש ממש בנתחלתו
 מנא' שהקול ויעיקרו בטל ומבטל וכבר הארכתי בפסק האו'
 שכתבתי לו והרביתי יותר מדי' להביא לו ראיות הראיות להכתב
 וכל בני מיילי לית אגן נריבין להן אלא כשיס עסק קידושין בענין
 אבל כגון זה דלא נזכר ולא שמע שום זכר קידושין אין מי שיאמר
 שיש לחוש לקול זה רק מי שאין לו מוח בקדקדו ולא ראו ואורו עיניו
 בדיני קידושין בחופן נראה ברור כשמש בזה הריס שחל בת ראובן
 הגו' היא מותרת להתקדש לכל מי שתרצה ויין לחוש לקול זה שיכל
 עליה וכל מי שיאמר שזריכהגט אין בפיאו נכונה ודבר על ה'
 תועה ועמיד לית את הדין לפי שלא שם פחד א"ל' לנגד
 עיניו וה' וינילנו משנאמת ויעשה עמנו לטובה
 אות ויטע אהבתו ויראתו בלבנו לבתלי
 נחת' מעפר דל שלמה
 נרור ס' ע'

שאלה

ואת
 ופי'
 חתימה
 ופי'
 חתימה
 ופי'
 חתימה

הלך רביע
שאלה יו

חוב המושלש

שאלה יז

סח

שאלה נשאלתי בעיר תופס:
 ראובן נתן לחבן טובה
 לשמעון כדי לפסול אותה
 ולתקנה ואחר שתקנה הביא אותה לראובן כרי ליתן לו שכרו ואל
 שאלו עתה מצוי בידו וסילך עתה ויחזור עמה אחרת ויתן לו או אמר
 לו ראובן כמה שזה חבן וזו וחומר לו שמעון שאינו יודע ערכה חך חס
 ירבה וילך אותה לעבד'ס אחד האלוני ששמו פלוני והוא בקי
 בשומתה וחזר ונתנה לו ראובן ובלכתו פגע בו עבד'ס אחד ומשך
 עמו בדברים ועבר לפניו בחור אחד שהיה משרת לראובן ושני
 מצו בחנות וגם בבית וקרה אחוה שמעון וחומר לו קח האבן הזאת
 שהיא של ראובן ותלך לפלוני העבד'ס ותאמר לו נשמי או משס
 ראובן שיעיין בה לראות כמה היא שוה ולקחה בחבור בידו והלך
 ובלכתו קרה מתקרה שהיה ארי אחד בבית אדונו אחד ויפלה מן הבית
 לשוק ובני אדם העומדים בשוק בראותם ארי ברחובות קריים ברחו
 ולפניו בחרוה גדולה למלט נפשם ובחוסם בחור הגז' ברח אל
 נפשו ובהיותו בין העבד'ס בחבור ובמנוק דחפוהו ונפל הרבה
 ומלטה האבן מידו ועמה בה ראובן ונתבע את שמעון לדין לשלם לו
 דמי האבן וחומר ששום ששים גרוש'ס ושמעון אמר שהוא שליח שלו
 ומה יש בידו לעשות וראובן טוען למה גמת אותה ביד החבור
 כזה פשעה והילו היתה בידך אפשר שלא היתה נופלת ושמעון
 טוען אילו היה הוא הולך ג' בנותיו בחבור כמתקרה בחבור ג'ס הוא
 יקרה ועוד מי יאמר שהיא שוה הסך האמרת ובי מפקד אלו היי'
 ומה החכם ה'ד שמואל גר' חייב את שמעון מטעם שהוא שומר
 סגר שכל זמן שלא קבל שבידו עדין הוא עליה ש'ס וק'ל ש'ס
 חייב בגליפה ואבידה וזו נקראת אבירה ועוד פגע כמה שמהרה
 ליד אחר וק'ל שומר שומר לשומר א'פ' שריבה בשמירה חייב ויעל
 הסך שאמר ראובן ששום ס' גרוש'ס דן החכם ינ' שמואל ששמעון
 אנו יכול לשבע כמה היתה שוה שהרי הוא לא יודע ערכה שהרי
 כך השיב לראובן וחומר לו איני יודע מה היה מחייב שבעה שאינו
 יכול לשבע ומשלם ע"כ:

תשובה

לחיות שאני גר מתגורר בדרך הוהאת
 ולבי כל ענין משמועות ובהלוי
 מארץ מולדתי מיד ה' אשר הוא
 הוה שם וזמן הראוי לא היה לי לעמוד ולהורות אך להיות שהפלירו
 זו שני בעלי הריב יחדו לגלות דעתי וראובן ביותר שהומר שהם אין
 הדיו כותן שיש לו פנות שהיו רוצה ליקח מה שאינו שלו כי שמעון
 חס עני הוא ופא בשכרו וגם החכם בפי' אור שהוא ל'ל כך שורת
 הדין ואם יראה שלא כיון להלכה' שאין בכך כלום ולכן הוגדתי
 עלות דעתי' ונלע'ד שמעון פטור מכל כל בין אם היה הוא
 מוליך האבן בידו ונפלה מידו ובין עתה שנסתרה ליד החבור מכל
 אר פטור והטעם הוא לפי שהוא שומר חס בשמירתה ואע"כ דתן
 על האומנים כל האומנים שומרי סגר הן זוא קודם שכלו אומנותם
 א'אפי' כלו אומנותם וסר מחזיקים בכלי עד שיקבלו שכרם אז
 הם נקראים שומרי סגר אבל אם אינם מחזיקים בכלי בשביל
 ענין סגר הכלים אינם חלשים ליקח הכלי אינם עליהם רק ש"ח
 דמי נתן התם במונתיהן וכולן שאחרו טול את שגך והבה מעות
 וגו' וכן פסק הרמ"ם ז"ל פר' עשירי מה' שכירות וז"ל כל האומנים
 ש'ס הן וכולן שאחרו טול שגך והבה מעות או שהיו לו האומן גמרתיו
 ולא לקחו הבעלים הכלי הרי האומן ש"ח' וכן פסק הטור ז"ל בה"מ
 ס' ש' וכל זה הוא שערין הכלי ברשות האומן ובחוקתו ואפי' הבי
 הם אודיעו ואל' שפכר בגמר ולה' בראו בעליו ליקחו הוא ליה ש"ח
 מ'פ' בל'ד שהביא שמעון האבן ומסרה ביד בעלה דבר פשוט הוא
 שכבר כלתה שמירתו ומה שחזר ראובן ונתנה לו פעם אחרת
 לראות חס לעבד'ס הוא ליה שלוחו ואילו היה מותן לו שבר על שליחתו
 היה ליה ש"ס עליה אבל מחד' שגה נתן לו שבר לא היה ליה הרק
 ש'מ'ק'ל ש'ס פטור ונגיבה' והי' דה' ומה ג'ס דלמי אמר אפי' היה
 ש'ס והרע לו מתקרה כזה היה פטור דהמתקרה הוא אינו נכנס בגדר
 ח'היה אלא בגדר האונס דק'ל אפי' שומר סגר פטור מן האונסים
 ואפי' שגכרו זה אין שמעון רק ש"ח אינו חס להטפל עצמי להודיע
 מתקרה כזה מיקרי אונס גמור ובהר הוא:

שכתב הרב ז"ל וז"ל הפקיד חבל חבירו כפפים בדרך להוליך ליתמו
 או שפלה עמו מעות ממקום למקום לריכין שיהיו חרושים ומומים
 בידו וכו' הרי כתב הרב ז"ל לדין שיהיו חרוין והגרור מונח בידו
 והטעם לזה כדי שלא ישכח וישל מידו ואע"כ דפסילת חבן זו היתה
 באונס ולא ממתנת שכמה ששכח ולא נתן דעתו עליה הא"ק' לתלמו
 בפשיעה וסופו באונס חייב וא"כ בנדון זה שהיה תחלתו בפשיעה
 לבני שכמה שהיה אפשר שיסכח אותה ותפול מידו חף על פי שנפלה
 באונס היה מקום לחייב את שמעון אך כד וועיין שפיר לראח דלא
 מחייב שמעון מפני שלא נר האבן בסדיו לפי ששמירת הפקדון הוא
 בפיו וזמן שניירתו שיש לו לשמור כי דין מי שמוסר בידו חפץ לשומר
 לזמן ארוך אינו מצינו שמתקדן פקדון לשומר שעה אחת
 להחזירו לבעליו כי הנפקד לזמן ארוך צריך לזאת בכל התנאים
 הגזברים בגמרא לשמירת הפקדון חבל הנפקד לפי שעה אינו צריך
 לזאת בכל התנאים הנריכין הגזבר כמו שבפקדון עצמו כי כל דבר
 צריך שמירה ומקום הגמרא כפי מה שהוא הפקדון בי אילו דומה
 ומקום הגמרא המעות וכלי כסף והוא למקום הגמרא המלוגים
 והאמורות כן ג'ס שיעור זמן שומר הפקדון והראיה לזה שהרי שומר
 הכספים איתא בגמרא דאין להם שמירה אלא בקרקע ואע"כ דכחצו
 האחרונים דלא נאמרו דברים אלו אלא בזמן חביו בגמרא חבל
 בזמן הזה הם הגיחם באתרו או במקום המשתמר כראוי ועל כראוי
 די בזה ארך שהיה לפוס דינא דגמרא אין להם שמירה רק בקרקע
 ומצינו בדין המפקיד מעות חבל חבירו ערב שבת בין השמות אין
 צריך לטרוח לקוברם בקרקע עד מוצאי שבת כמו שכתב הרמב"ם
 ז"ל בפרק הגזבר וז"ל המפקיד מעות חבל חבירו ע"ש בין השמות
 אינו חייב לטרוח ולטמון אותם בחפץ שכל פקדון שלרין להיותו
 מזומן ביד השומר כדי להמליאו לבעליו אין השומר חייב לטרוח
 להטיחו במקום וינעלה כמו שהיה חייב אם היתה שמירתו לזמן
 ארוך כמו שפסק הריב"ם ז"ל בח"א סימן שמי' ובמקומות אחרים
 ובל"ד היה שמעון מוליך האבן בידו כדי להראותה לעבד'ס ולהחזיר
 לראובן מיד ח"כ צריך שתהיה האבן מזויה ומזומנת בידו כדי
 להראותה מיד לעבד'ס ולא צריך לקושרה בסדינו וא"כ אינו נקרא
 פושע כמה שלא נר אותה בסדיו ועוד מאי דאיתמר בשמירה חס
 צררו והפשיטין לאחוריו חייב ובגמרא מיייתי ראיה מדכתיב ונתת
 הכסף בידך אפי' שחורין יהו בידך הוא לענין דאפי' יהו גרוזין
 צריך שיהיה הגרור בידך כדי שיהא הגרור בידו שומר ביהודי חבל
 חס הניחם בידו דוקא מבלי שגררו בסדיו אדרבה נראה דהו' שמירה
 מעולה בחפץ שהגמרא הכספים בסדיו עדין לריבה להגמרא הוד
 חבל הגמרא הוד דוקא בלי צריחת הסדיו הויה שמירה מעולה וא"כ
 הגמרא האבן בידו הויה שמירה מעולה ולא היה צריך לגור אות' בסדיו
 ומהגם שהיה צריך שתהיה בידו מזומנת להראותה לעבד'ס שלא
 היה צריך לערוח ולגור אותה בסדיו ולהחזירה ולגור אותה פעם
 אחרת כדכתיב'א לעיל:

ועוד לעד' לפטור את שמעון ממקום אחר חפילו דחשבין
 כתיבת האבן בידו הויה פשיעה חפ"ה הוא פטור והטעם
 לזה הוא מנח' שראובן היה רוצה שמעון נעל האבן בידו והלך לו
 ולא נר אותה בסדיו והוא עומד ורוצה ולא אמר לו שיעור אותה
 בסדיו נראה שקבל השמירה הויה ונתרצה בה והראיה לזה שכתב
 המרדכי בפ' המפקד וז"ל ושומר שומר לפני בעל פקדון ולא
 מ'יחה חס נכבד או נחבד פסק בספר המקצועות דלישבע שני דלא
 פשע וגם ליתיה ברשותיה ונפטרו תרוייהו דכיון דלא מ'יחה בו ולא
 מצי האיך לומר לו האיך לא מ'יחה לי בשבועה עכ"ל. הא קמן
 דאע"כ דק'ל שומר שומר לשומר חפילו ש"ח לש"ס דעילוי עלייה
 לשמירתיה חייב השומר הראשון חפ"ה חס פשתן הראשון לפני היה
 המפקד רוצה ושחק ולא אמר לי דבר פסק הרב ז"ל לפטור חס כן
 בג"ד ג'ס כן חס ת"ל דאין דרך להניח האבן בידו אלא שצריך
 לגור אותה בסדיו כיון שראובן רוצה שלא נר אותה בסדיו אלא
 שגמלה מידו והגיחה בידו והלך בה ולא מ'יחה בו הרי קבל
 השמירה הויה:

ואת והרי כתב הראש' ז"ל בה שובה והביאה הטור ז"ל ח'מ
 סימן רצ"א על ראובן שהלך ליריד וחומר לו שמעון הולך
 לו מנע'לים לו פתך וחומר לו הניחם כלן על החומר והניחם שמעון
 על החומר ולא קבלס ראובן מידו אלא כמו שהניחם שמעון כך
 מוליכס ראובן ולא קשרם והלך לו מן הגד להסך רגליו והניח החמו'
 על

הה חבל חס
 צורה כלום
 בתי במקום
 י דכתיבה
 שהוא נתן
 ות ומהם
 כשפו ועל
 פת מרובה
 והיא כתיבה
 זה פשיעה
 חפילו היה
 יין לרבינו
 זה לא חפיו
 בתי חתונה
 וב לפיכך
 י דאין חס
 הר"ח ש"ל
 ח הרוס
 ד קרובות
 פילו לכן
 זהו פשע
 ין כחן שום
 עליה קל
 חומר ש'
 י מבעלית
 אדה כללן
 וקן מתק
 ת דולקות
 ס פלוגת
 והתם
 צדים וכן
 אלו חושבין
 הים הדבר
 ז מוטפות
 שלה ליתן
 קול הויה
 ההוא לבי'
 הפוכים
 יצה הקול
 ששן לקל
 לה לשומר
 בה אשר
 ו מהגם
 דמי הקול
 גו לחוקר
 צוטטטיס
 קול וחומר
 ו מפלוני
 פיו למה
 אמתלתו
 ק הסוף
 להתכבד
 ין בענין
 י שהומר
 רוי עניו
 ת ראובן
 זה שיחה
 על ה'
 לגדר

הלך רביעי

חומ המשוש'ש

שאלה יו

על אם הדרך ונאכדו המלעלים והאיב הראש' ז'ל דמייב רחובן
 והרי התם שמעונו עלמו שם אותם בידו על החמור ונמכה שסבר
 וקבל השמירה והש' החיוב הראש' ז'ל אעג' ב' דהימור בגמרא הא
 ביתא קמך דאינו אפילו ש"ח וכן הך לפניך ומכ"ש בגדון ידון
 דדריה בעלמא ישכאן שראוהו שלח' ז'ל האבן בסדיונו וי"ל דהתם
 הך רחובן והגיה החמור לבדו על אם הדרך ויה שאין כן בג"ד שלח'
 זזה האבן מתוך ידו ועוד דהתם פשיטא דהגחת היוגעלים על
 החמור בלי קשירה לא היו וקוס המשתמר כלל אפי' שמירה כל
 דהוא וכבר ידוע שהיו נאבדים ומשם הם נחמת שיפלו במחלצת
 החמור ולא היה מרגיש בהם וכל מה שחדש לנו הראש' ז'ל הוא שלח'
 נחמור שלח קבל עליו שמירה כלל דהוא חמרינו דדמי למאי דאית'מ'
 בגמרא הא ביתא קמך' ואפילו ש"ח לא היו לזה בה הראש' ז'ל
 לומר דלא נחמור דכרס' אלו הלא בבית הנפקד דהיו מקוס קלת
 משתמר חבל בגדון זה ששם אותה בידו וסגר ידו עליה דהיו
 שמירה ומעולה ורחובן רחא אעג' ב' דבעיקר למימרה שהיה חייב לומר
 אותה בסדיונו ונחמור שרה' אותה שלח' ז'ל אית'מ' ולא מימרה בו היו
 כללו חמור לו בפי אפי' יכול לטמח וללמוד לחתם וכן פסק מהרש"ם דס'
 על ענין דומה לזה ודולה מוזכר בעל תרומת הדשן ז'ל סימן
 ט"ג בשם הגה"ת מהר"ח ז'ל שחם נתן הנפקד הפקדון בחדר
 סגור ונאכד משם דפטור ויהיב טעמא דהמפקיד דהעמא דהכי קא
 מפקיד' וכיים בה ב' ז'ל וז'ל ונראה דרובה לומר דכיון דידע
 המפקיד שהפקד רגיל לשמור שם בחדר מעיקרא אדעת' דהכי
 מפקיד וכו' הרי אעג' ב' דלא ראה המפקיד שהגיה הנפקד הפקדון
 בחדר ההוא אלא בידעה בלבד שידע שהוא הגיה שם ולא מימרה
 בנאכד משם שהיה פטור ומכ"ש בגדון ידון שראו רחובן שהגיה
 האבן בידו והלך לו לפטור ולא חמור לו שגור אותה בסדיונו
 נראה דפטור:

וערה

שהוכחנו שאילו היה שמעון מוליך האבן בידו וקרה
 מה שקרה שהיה פטור מפני שלח' פשע בשמירתו
 כדכתיבנא ח"כ עתה ב"ס ששלחה עם הבהור נראה ב"כ שהוא פטור
 ואעג' ב' דק"ל שומר שומר חייב מחמת שהבהור הזה הוא
 מטרת לרחובן בחנותו וגם בבית הוא ש"ו חללו ומתפא' ואלו
 שיש לו בחנותו מחמלי זכב ואכנים טובות שוקבל ומני אדם לעשו'
 להם חפציה' הוא מימרה בידו בחנותו ורחובן מחמלי בו להגיה לפטור
 בחנותו ושולח בידו כמה פעמים אפי' יקר נהליכס בידו אם כן
 נראה פשוט דלא חייקי' פושע שמעון בזה כדאית' בפרק המפקיד
 בההוא עובדא דהגרי' גינאי דהו' מפקדי' מרייבו בכל יו' וא' גבי
 ההוא סבתא וכו' ומכאן פסקו הפוסקים שחם השומר השגיו רגיל
 המפקיד להפקיד בידו חסלו דפטור השומר הראשון בין לטעמא
 דחביי דחמור דמני חמור ליה אין רלוגי' שהיא פקדוני ביד חמור בין
 לטעמא דרבה דחמור דמני חמור' א"ל את מהימני לי בשבועה הךך לא
 מהימני לי דק"ל כותיה דרבה מחמור שהמפקיד רגיל להפקיד ביד
 השומר השגיו לא מני למימרה ליה הךך לא מהימני לי וז'ל הרמב"ם
 ז'ל ב'פ' חטניות עבר השומר ומסר לשומר השגיו וכו' אפילו היה
 הראשון ש"ח ומסר לש"ש וכו' לפיכך חם השומר דרך בעלים להפקיד
 תמיד דבר זה אלא השומר השגיו הרי השומר הראשון פטור שהרי
 הוא אומר לבעלים זה הדבר שהפקדתי חללי וכו' וכן פסק הטור
 ז'ל ח"מ סימן רצ"א ואם כן בגדון זה לא מני רחובן לומר לשמעון
 הבהור הזה אינו נאמן לי בשבועה שהרי הוא מחמלינו ומימרה חסלו
 בידו וגם חסלי חמרי' ואפילו לפי דעת מהר"ו ז'ל שהביא
 דבריו מהר"ק ז'ל בבית ווסף והכסף משנה דלייק משלן הרמב"ם
 ז'ל דדוקא שהמפקיד תמיד הוא רגיל להפקיד ביד השומר השגיו
 ולא שנתפיד אלו לפעמים דלאו הוי פטור אף חם לפעמים לבד
 הוא מפקיד אלו לא מימרה אעג' ב' דההר"ק ז'ל דחה דבריו בדבריו
 נכונים ראויין למי שאמרו אלא חף שגדחוק עצמנו לקוי' דברי מהר"י
 ווי"ל ז'ל בגדון ידון נראה דשמעון פטור שהרי הכחור הזה תמיד
 מבלי הפסק הוא נאמן רוח לרחובן וכל יו' ש' לו נתן בידו ובחנות
 והוא נושא ומותן בנכסיו ומה שיעשה עשוי ומקיבל כאדם העושה
 בשלו והרי זה דומה להיה תשובה שהביא הנרדכי ב' המפקיד
 משם מהר"ם ז'ל על רחובן שאמר לשמעון חן לי פקדוני שיש לי
 בידך ושמעון משיב כגד נתתיו ליד אשךך ורחובן משיב מה איכפת
 לי כמה שנתת ביד אשתי וכו' והשיב מהר"ם ז'ל חם אשת רחובן בת
 דעת והיא נושא'ת ונותנת' ישבע שמעון שומר בידה ופטור דלא

שייך בהא שומר שומר לשומר דלא ובעיה לרבה דיהיב טעמא
 משום שבועה דפשיטא דפטור דהא לאשתו מהימני דהיא נושא'ת
 ונותנת בנכסיו אלא חסלו וכו' דמחייב מטעם דאין רלוגי' שהיא
 פקדוני ביד אחר כהפטור כדמשמע בהא גבי הגה' וביא' וכו' ח"כ
 בגדון ידון שהבהור הזה הוא נושא ומותן בנכסיו רחובן בפניו ושלא
 בפניו לא מני למימרה ליה אין רלוגי' שהיא פקדוני ביד אחר' וגם
 למה שכתב מהר"ק ז'ל ביישוב דברי הרמב"ם ז'ל דכתב תרי' ומנין
 זה הדבר דבר זה שגרה מהר"ו ז'ל לומר דבעיקר שהמפקיד רגיל
 להפקיד דבר זה עצמו ולא דבר אחר ומהר"ק ז'ל ליישב דברי
 הרמב"ם דבנותו דיוקא עד אותו שיעור שהיה דרכו להפקיד רגיל
 הוא דפטורין ליה חבל חם היה יותר מזה שרגיל להפקיד חללי לא
 נופטור דלדילמא לא היה מחמלינו יותר מאותו שיעור וכתב דהשגרי'
 זריך חלמוד והנה כונת מהר"ק ז'ל בדבריו אלו נראה שגרי'
 לומר דלא מפקדון ממונא ביהאי דיוקא דלייק דדוקא עד אותו
 שיעור מחמור דלא איתמר בפירוש בדברי הרמב"ם ז'ל דהיפסד
 דסירכה דגמרא נקיט ומעשה דהגה' גינאי הכי הו' ולא חת' הדב'
 זריך חלמוד ולא מפקדון ממונא מן הגה' כע' ואע"ב דהיפסד
 להבין בדבריו כונתה שרת נראה דזאת היא ההבנה הנכונה' ולי
 חומר שהדן דין חמת חף חם לא תהיה כונת דברי הרמב"ם כוונ'
 שהביע מהר"ק ז'ל מהיה תשובה דמהר"ם ז'ל דלא פטר שמעון
 אלא מטעם דאשתו של רחובן רגילה לישא וליתן בנכסיו ביניה'
 ומסתמא משמע דיותר ויותר מהפקדון ההוא יש בידה חבל אפי' לא
 היה חס' טעמא דנושא ומותן ולא היה בעלה מאמינה דק בדבר מוטעם
 לא היה פטור מהר"ם ז'ל יש להוכיח על מה שהבין מהר"ק ז'ל דבתי
 הרמב"ם ז'ל דלא בעיקר הדבר ההוא עצמו דוקא דהרי הפקדון
 ההוא לא היה רגיל להפקידו אלא אשתו והאפי' פטר אותה וכו' הרי
 רחובן מחמלין הבהור הזה ביותר כפלי כפלים יוסך האבן ההוא חם
 כן נראה פשוט דפטור הר' דוד וגם למה שכתב הרמב"ם ז'ל דהיה
 שפטור השומר הא' דוקא חם לא גרע בשמירתו חבל חס' גרע
 בשמירתו כגון חם היה ביד השומר הא' בשכר והפקידו אלא חס'
 במס' חס' שהיה שולח אלו והפקידו בשכר האיל ומיעט בשמירתו
 חייב וכו' והדן הזה הוא אפילו חס' היה המפקיד רגיל להפקיד אלו
 השומר ה"ב כ"ד שגרה פשוט דפטור הר' דוד דלדבריה הרבה
 והוא' שמירתו לפי שהר"ד הוא בענין זה שומר חס' והבהור שומר
 שכר אלא הר' יעקב שהא' שכר בידו לתת לו סך קצוב ככל שיש
 וזכה לעשות מלאכתו עמו בחנותו ובממשלו ובמתנו והרי הוא ש"ס
 אלא הר' יעקב ואפי' דבשמירת הפקדון בעת שהיה מחמלי
 להראותו לעצם' לא היה מקבל שום שכר אף שיהיה נקרא ש"ס אלא
 יעקב וחת' ל' דלא הרבה בשמירתו וזתה עושה שניהם ש"ס על
 הפקדון הו' דל מהבא שלח מיעט ח"כ תכל מאי דכתיבנא נראה
 לומר שהר' דוד פטור לגמרי מתביעה הר' יעקב והו' מה שלפ' ד' לפט'
 חת' הר' דוד' ולענין זה שדן החכם הנזכר על תביעת הרבי יעקב
 שאמר שהאבן היתה שוה ששים נרושם והר' דוד משיב שאשתו וזת'
 כמה היה שוה ואמר החכם הר' אהיה ליה מחייב בשבועה שאשתו יוכל
 לישבע דמשלם אעפ" דאין ליה נרייה לזה דכבר יצא הר' דוד ואפי'
 בד עכ' להתלמד במקום חמור חני כותב זה ואומר דלכאור' נראה
 דדק החכם הר' דהרי כתב הרמב"ם ז'ל ב'פ' ד' מטוענו ז'ל מנה
 לי בידך והלא אומר לי דעגא' ודאי שיש לך בידו ול' איני יודע חס' חני
 חייב בהם חם לחו' חמייב שבועה מפני שהודה במקצת ואע"כ וכל
 לישבע במקצת שכפר בו שהרי אינו יודע לפיכך משלם המנה כאלו
 שבועה וכו' וכן פסק הטור סימ' ע"ה ואין לומר דהתם הרי הוא
 מודה במקצת דחמור' חני יודע בהם והרי הוא מודה במקצת דחייב
 שבועה מן התורה ובה חמרינו מתוך שאינו יכול לישבע משלם כוונ'
 שכתב הרמב"ם ז'ל ב'פ' ח' משאלה וכן הטור סימ' ע' דהבבא נמי
 משיב מודה במקצת כוונ' שכתב הר' ב"ש מהר"י ז'ל וימנא ז'ל
 שאפי' לו טען בודאי הפקדת חללי מומן ואינו יודע כמה חף על פי
 שלא נתן מדה לטענתו חייב שבועה ומשיל'ם שאין בישעשע
 הדא' חו' חלל פחות שבמנין וכ"ס שאם באת לבנות ממונא הודיתו
 אין לך בה חלל פחותה כד לחייבו על השאר כמורה בפרוט' הוא
 דהא' נ' ידענא וכו' ל' דיעגא' נמי לאו דבר שבטענה הוא לגמרי כיון
 דלא ידע בהכ"ג אלא בכל מה שאומר איני יודע רחובן אותו כאלו
 כפר בו להחייב שבועה מש"ל'ם עכ"ל' הרי הרב ז'ל כתב
 בפירוש דאפילו אעמודה בדבר שבמנין חשיבין ליה כאלו מודה
 במקצת

מקבל
 חס'
 השאר
 כמק'
 שהק'
 דימין
 היו נמי
 יודעם
 איב
 והלה
 משרת
 היה בן
 המועין
 ידע ש
 וז'ל חס'
 הודיה
 ב'פ' ח'
 דהבא
 דהא' ה'
 שאפי'
 לא חייב
 שגמרה
 לא הוה
 גבי' ח'
 דימין
 דבר ח'
 שיענו
 סתרי'
 ממתני'
 דהרב
 התיב'
 מזהב'
 ואמר
 נחור ד'
 נטענה
 נאופן
 שדי' ד'
 היינין
 איני יוד'
 חס' מוח'
 וכו' ומי'
 הוא חמור
 ה' ב'פ'

המפקד לישבע כמה היה שוה ואז יטול מאחר שהפקד לא הוה ליה למידע לא חשיב מחוייב שבועה :

אברה

לכרך להבין בדברי הראב"ד ז"ל שכתב ב' טענות במילוק זה שחילק אי מלך כל הג' טענות הכתובים להוציא הנקבע ממחוייב שבועה וכו' או אם נאחזת מן לבד מספיק לדברי המ"מ נראה דכלל אחד מן לבד יספיק דכתב על דברי הראב"ד ז"ל וז"ל שורש דבריו ז"ל שאין קרוי מחוייב שבועה וכו' כל שלא היה לו לדע וכו' ואם מחמת טענה זו ודאי הפקיד קללו פירו' מיוחדין ועירבן עם פירותיו היה לו לדע בשעבר ועירבן שהיה לו למודקן אלא שהראב"ד ז"ל נשען על הטענה האחרת שאין זה טוענו בדבור אלא יודע שקד היו ואינו כופר לו בדבר שבמנין וכו' ומכל מקום יש לטענה האחרת מקום כשלא עירבן ונאבדו בפטועה שיבצע הלה ויטול ואפשר שכן הוא הדין וגם הראב"ד ז"ל כתב שלא יטול הלה בלא שבועה שלא היה לו לכתוב לדע אעפ"י שהודה במקלח ואינו יכול לישבע על השאר עכ"ל . משמע מדבריו ז"ל שהבין בדברי הראב"ד ז"ל דכלל טענה מהם יספיק להריכת כח ואם מפני טענה זו וכו' אלא שהראב"ד ז"ל נשען על הטענה האחרת ועוד כתב וי"מ יש מקום לטענה האחרת וכו' שמדבריו אלו נראה כמו שכתבנו . אמנם ממה שכתב בפרק י"ג מ"ל וכו' נראה בהפך דכתב שם וז"ל בהשגה ח"א על שיטתו הוא שזו שחייב אומר אלהי יודע ששאלתי אלו יודע על זה על בריא לוכן הדין בדבריו עכ"ל . ואם איתא דס"ל להראב"ד ז"ל דכלל אחת מספיק אפילו היה מובעו אלהי יודע ששאלתי אלו יודע על זה על בריא וברי עדיין יש לו טענה אחרת דהוה ליה למידע וגם לא כפר בדבר שבמנין שהוא אומר אני יודע שהוא יודע מדמי המשכון אבל איני יודע כמה דא"ג דהוא מודה לכל הפחות בפרוטת הרי אנו מוכיר שום מנין וא"כ י"כ כתב אבל אם אמר לו כן הדין כדבריו הן אמנת לדעתך דלא הוה ליה למידע הוה לן למיידע כאן דהוה ליה למידע מאחר שהוא מלוה מעותיו על המשכון ממילא . לא הלוהו עד שידע כמה הוא שוה אך הטענה השנית שאינו כופר בדבר שבמנין אית לן הכא ואם טענה אחת לכך תספיק הרי יש לו טענה זו שלא כפר בדבר שבמנין ומדבריו עזברנו נראה דנאחזת לבד מספיק . וז"ל דא"ג דכתב הראב"ד ז"ל תלת טעמי נראה להי"מ דאולי בתר רוב הני טעמי והיכא דאית לן תרי מינו הני תלת ומספיק להוציא מדין מחוייב שבועה וכו' ומה שכתב בדברי המ"מ אלא שהראב"ד ז"ל נשען על הטענה ל"ל כל הטענות האחרות דל"ל אך כתב על הטענה דמשמע אחת לבדו ואינו שכתב שתי טענות הא' דאנו טוענו בדבור אחרת יודע הוה' שאינו כופר לו בדבר שבמנין אלא ודאי דגרסינן בדברי המ"מ על הטענות האחרות ובהו אתי שפיר מה שכתב בפרק י"ג ממ"ל דהתם אלו הוה מובעו בדבור אחרת יודע ששאלתי הוה לן תרי טעמי לחייבו חלף האי טעמא דחובו בדבור ואידך דהוה ליה לדע לפי שהוא לא הלוה עד שידע כמה שוה ולא בשאר רק טעם אחד לפיטרו דאנו כופר בדבר שבמנין ובטענה אחת לבד לא מיפטר ממינו למד' דבפקדון שאבד השומ' לדעת הראב"ד ורבותיו ז"ל אם אמר איני יודע כמה שוה דלא מייקרי מחוייב שבועה וכו' . וכן מלאחי כתוב שאלה לרא"ש ז"ל בשלטי הגבורים ז"ל רחובן השאל חפץ לשמעון והפסידו אמר שמעון השבע כמה הוא שוה ואפשר והשיב בעל החפץ השבע אחרת והפטר חסובה ישבע בעליו ויפטר שכנגדו ואם לא ישבע לא יפטר לו שכנגדו ואינו נקרא מחוייב שבועה שאינו יכול לישבע וכן ג"כ דעת הראב"ד ז"ל כמו שכתב המ"מ בשמו ובטעם זה התי שפיר מה שהביא מהר"ק ז"ל תשובת הרשב"א ז"ל ח"מ סי' ע"ב על המלוה לחבירו על טבעת שיש בה אבן ונאבדו ז"ל ואם המלוה אומר איני יודע כמה שוה והלוה טוען בריא שיתיה שוה יותר הרי הוא חל'מן לפי שהמלוה מודה במקלח ואינו יודע כמה והוה ליה מחוייב שבועה וכו' ומשלים כל מה שהלוה טוענו וכו' והראב"ד ז"ל חז"ל לשטתיה דכל מקום שפיר לו לדע לא מחוייבין ליה והא"ג דין הטענת הוה ליה למידע לפי שהוא מלוה על המשכון כדכתיב בלא לעיל מה שאין כן בשומר שאבד הפקדון דלא הוה ליה למידע ולהכי מיפטר . נמצא אילו היה רצו דוד פושע באבן הזאת לא מחייבין ליה דתלת טעמי דכתב הראב"ד ז"ל להוציא השומר מדין מחוייב שבועה וכו' שייכי בנ"ד חלף שאינו טוענו ה"ד יעקב אלהי יודע בודאי ששוה כך וכך ועוד איש

מקלח אפילו בנ"ד הרי' דוד אינו יכול להכחיש שהאבן הזאת היא שוה לכל הפחות גרוש אחד ח"כ הרי הוא מודה במקלח ועל השאר שהוא טובע ממונו אומר שאינו יודע והו"ל משי' לם . וכן פסק ג"כ הרב ז"ל פ"ה המשאלה וז"ל ומנין שהדין כך הגע עלמך שהפקיד הללו כוסים תלה וזכירם ופסעו בו הבעלים אומרים מאתים לדנין היו והשומר אומר ודלו שהיו בו דינרים אבל איני יודע כמה היו נמלא זה כטוען מאתים והודה לו במקלח ואומר השאר איני יודע שהוא מחוייב עכ"ל . הרי כתב בפירש דאפילו לא הודה לו בשום מנין הוה ליה כמודה במקלח ומייב :

אברה

דין להבין בדברי הרב ז"ל ממה שכתב בפ"ד מטוען וז"ל אבל אם אמר לו כים דינרים מסרתי לך והלא אמר' לא מסרתי לי אלא חמשים מאה דינרים מסרתי לך לא מסרתי לי לא נראה של דינרים ולא מנית אותם בפני ואינו יודע מה היה בו ומה שהנחת אהם נוטל הרי זה פטור . הרי שבדין זה ג"כ הטוען אומר מאה דינרים מסרתי לך והטוען משיב שהכיס אני יודע שיש בו דינרים כמו שאתה אומר אבל איני יודע כמה היה בו ונאחזתין לך קא חשיב לי מחוייב . שבועה וכו' והטעם לפי שלא הודה בדבר שבמנין כמו שכתב המ"מ ז"ל ומאי שנא זה ממה שכתב בפ"ה משאלה דהתם נמי לא קא מודה ליה בשום מנין . ואין לומר דהכא אינו מודה לו שיש בו דינרים אלא נראה שסתם מסרה לו הרי הרי כתב נראה של דינרים ולא מנית אותם בפני דמשמע שהוא מודה לו שהיו בו דינרים . הן אמנת דבגמ' בפ' שבועת הדייני' לא היתירת חלף כים מלא מסרתי לך והלא אומר איני יודע מה שהנחת אהם נוטל פטור ואלו הרב ז"ל העתיק לשון הגמ' כמו שהוא לא הוה קשה לן מידי דהוה אמרין שהכחשה ביניהם על מה שיש בים כדמשמע מפשטא דמתני' כים מלא מסרתי לך ר"ל מלא דינרים והלא משיב איני יודע ר"ל איני יודע אם יש בו דינרים או דבר אחר מול או נרורות ומאחר שאינו מודה לו בשום דבר ממה שטענו לזה הוה פטור אבל לפי מה שכתב הרב ז"ל קשה לר"ה דבריו סתרי ההדדו וגם יש להבין מאין הוציא הרב ז"ל הדין הוה ומפשטא דמתני' נראה שהכחשה ביניהם באיכות מה שיש בים . וז"ל דהב ז"ל ס"ל דאין לומר שהכחשה ביניהם באיכות ומה ששייב הכתוב איני יודע ר"ל איני יודע אם היה מלא או חסר ולעולם דקא מודה ליה שהיה בו דינרים והוכיח זה הרב ז"ל ממה שסיים התנא אחר זה אומר עד הוה זה אומר עד החלון מייב ובטענה זו נראה נחר דאין הכחשה ביניהם באיכות הפקדון אלא בכמות וא"כ גם בטענה הראשונה הוכחשה היא בכמות וכל זה הוא דוחק גדול . באופן שמדברי הרב ז"ל בפ"ד מטוען ובפ"ה משאלה נראה ברור שרבי דוד מחוייב שבועה לכו' גם מדברי הר"ן שכתב בפ"ב שבועת הדיינין בשם הרמב"ן ז"ל וז"ל שומר שאבד מה שהפקיד בידו ואמר איני יודע כמה שוה למה אנו דנין אותו כמחוייב שבועה וכו' הרי אנו מודה בדבר שבמנין והוה ליה כאומר מה שהנחת אהם נוטל וכו' ומירץ הרמב"ן ז"ל דלא דמי דכיון דהוה וכו' עד הכא נמי הרי הוא אומר פרטתה ידענא שהוא שוה ואידך לא ידענא הא קמן שכת' הר"ן בשם הרמב"ן ז"ל דשומר שאינו יודע כמה שוה החפץ שאבד שיטול בעל החפץ בלא שבועה :

אמנם

כלע"ד מנאחר שהנשבע הוא מוחזק יכול לומר קים לי כהראב"ד ורבותי ז"ל דהרי מנינו להראב"ד ז"ל בגמ' אומר על הרב דנין שומר שהיו בידו פירו' שאינו מודין ועירבן עם פירותיו ולא מודן הרי זה נוטל בלא שבועה וכו' כת' הראב"ד ז"ל ורבותי אין מודין כן לפי שאינו דומה לל' ידענא וחמשים לא ידענא דהתם הוה ליה למידע ואערומוי הוא דהא מערים ומובע נמי אומר מידע ידעת ודבר שבמנין קא כתב ליה ודבר שבמנין קא כפר ליה והוה ליה מחוייב שבועה וכו' אבל הני לאו הכי . הא קמן שהראב"ד ז"ל חולק על הרב ז"ל ושאלתי ליה ב"ן דין השומ' שאומ' איני יודע וכן מודה בל' וני אומר אני יודע ויהיב טעמא דשומר לא הוה ליה למידע ומא"ד שאינו מחוייב לדע אם אמר איני יודע לא מייקרי חייב שבועה וכו' ומי שכנגדו אינו נוטל אלא בשבועה ומדמי מדבריו דפליג גס על הרמב"ם ז"ל וס"ל להראב"ד ורבותיו דכל שלא הכיר בהודאתו מנין יודע דממילא משמע שכפר בשאר לא מייקרי כופר בדבר שבמנין אעפ"י שאין בהודאתו פחות משהו שפירש נמצא לסברת הראב"ד ורבותיו אילו הנפקד הוה היה פושע בפקדון ואומר איני יודע כמה שוה לו מייקרי מחוייב שבועה ונלך

ב טענות
הוא שוה לכל
לכתיב טענה
זו וכו' וכו'
שפירש ושלח
אחריו וגם
שפירש ושלח
ישב דברי
שפירש ושלח
יד אלו לא
תב דהדבר
היה שורה
עד אומר
ל' דאפשר
כת' הראב"ד
גב דאפשר
וכה' וכו'
מוב' כמו
פטר שמעון
בכסו בטה
אבל לא ל'
דבר מועת
ק' ז"ל בדברי
הרי הפקדון
והראב"ד הו'
הוא זה
יש ז"ל דמי
כל אלו
ידו אלו ה'
גב בשמיעת
ל' הפקיד א'
דבר הרבה
גב פכל שוה
יהוה ש'ל
והיה מוטל
דא ש'ל א'
גב ש'ל על
זכרתי נראה
ל' ד' לפי
הרב יעקב
שאינו יודע
ל' דוד וכו'
כאור נראה
ז"ל מנה
ודע אם אתי
ז ואינו יכול
האנו בלא
הרי הוא
מקל' דחייב
משלים כמו
דהא"ג מ'
מיאב"ש ז"ל
ה"ק על פי
בית שמע
כו הודאית
פרטתה הוא
גמרי כיון
אומר כאלו
ב ז"ל כתב
אלו מודה
ל'ת

אילו כופרו בדבר שבחמין אפי' צב דהוא מודה לכל הפחות שזה
 גרוס אחד הרי אילו מוכר שום מיני ועוד מאחר שהוא כחנה לו
 לרשות כמה שזה לא היה ליה למידע כמה היה שזה א"כ היה יכול
 למימר קים לי בהרשב"ד והביתוי והרשב"א ז"ל ואת מאחר דיכול
 למימר הכי למה ישבע הלה ויסול ויהיה האצבע יודע כמה שזה
 ויפטר וכבר כתב המ"מ ז"ל תירוצ קושי זה בשם הר"ן מ"ג א"ש
 ז"ל ו' לעוד הוסיף דברים ואמר ואם תשאל כיון דאלו אמר בריא
 לי שמינין היה מלא לא היה חייב אלא היסת כדן טענו חטים והודה
 לו בשערין ועכשיו שאמר איני יודע כמה יהיה כמי שטענו ומה לי
 בידך והלה אמר איני יודע ששבע היסת שאינו יודע ויפטר ותיירץ
 הוא ז"ל כשאתרו מנה לך בידך והלה אמר איני יודע דפטור לך
 אמרו הלה בדוקא כשאינו מודה לו בודאי משום דבר אבל כשהוא מודה
 שהוא חייב לו והוא יודע מה הוא אין אומרים בכך ישבע ויפטר הלה
 ושבע הלה ויטול עכ"ל א"כ חילו היה רבי דוד פושע לא יטול
 ד' יעקב רק בשפועה ולעיקר הדין כבר כתבנו לעיל שה' ר"ד פסור
 לגמרי הגלגל ד' כתבתו מעשר דל' שלמה גרור ס' ט':

שאלה יז

שאלה ר' יצחק בר' רבא הית'
 לו סחורה הנקראת קרמז
 ובהא ה'ר שלמה הבקן והל'
 הנה עכו"ם פלוגי שנתתי שהוא רוצה לקנות קרמז לך אמור לו שיש
 כאן מעט קרמז אם ירצה לקנותו ואל תאמר לו שהוא שלי אמור לו
 שהוא שלך והאן לך שטרך והלך ודבר עם העכו"ם
 ואמר לו העכו"ם שילך ויביא לו מעט ממנו והלך והביא
 לו והוכשר בעיניו ועשה עמו סכום והלך והביא הקרמז מבית רבי
 יצחק ושקלוהו והוליד העכו"ם הסחורה לביתו ונתן המעות לרבי
 שלמה ונתת לר' יצחק וקבל מידו שכרו ובכל זה העכו"ם לא ידע
 דבר מר' יצחק והלך העכו"ם והתחיל לזבוע ממנו ויבא בוון הזבוע
 דע ביותר לפי שהקרמז היה מזויף והעכו"ם תבע לר' שלמה לבית
 הערבאות שלח ונתחיי' להחזיר הנזק וגם דמי ה'זבוע' שנתקלקלו
 בצבע ועמה ר' שלמה תובע לר' יצחק להחזיר לו המעות שקבל וגם
 הכובעיים שהעכו"ם תובע ממנו ור' יצחק אמר שיחזיר דמי שקבל
 אך דמי הכובעיים כי רוצה ליתן ור' שלמה טוען מאחר שידע
 בסחורתו שהיא מזויפת למה לא גילה אוננו והיה מתנה על העכו"ם
 שלא יחזור עליו שאילו התנה עליו והמ' לו קנה מה שהיה רוצה כמו
 כמו שרגילין המוכרים להתנות לא היה לו מקום לחזור ועוד שהני
 שחוקך ועשיתי ככל אשר צויתני ולא ענית שום דבר בשליחותי ולא
 פשעתי והרציה שאתה יודע שהוא מזויף שהרי לא רצית להודיע
 לעכו"ם שהוא שלך ור' יצחק אמר שמה שלא רצה להודיע לעכו"ם
 שהוא שלו לפי שיש לו עליו מלוה ישנה ופחד שיטול מתחת ידו
 מה שהוא אמר שהוא חייב לו אלו הם תורף טענותיהם:

תשובה

מארי קולון ז"ל שורש קל"א כתב
 תשוב' הרשב"א ז"ל וז"ל שלח שהגיע
 נזק בממונו מחמת שליחות שלוחו או
 שהעלילו עליו מחמת שליחותו והפסידוהו ממונו עם על המשלח
 לשלם לו נזקו או לאו. תשובה אין המשלח חייב בנזק השליח וכו'
 וכ"ש אם השליח שטר שהרי הלך בשכרו כדכתי' ואליו הוא נושא את
 נפשו ואלו דברים פשוטים הם וכו' הרי לך בהדיא שאין המשלח חייב
 בנזקי השליח ואפי' עשהו בחסד ואפי' אירע לו נזק מחמת אונס ולא
 פשע השליח כדמשמע מלשון השאלה דקאמר חו' שהעלילו עליו
 כ"ש וכ"ש הכא שנטול השליח שטר. ועוד הביא מהר"י קולון ז"ל
 רציה אמרתי לחוק דברי הרשב"א ז"ל וכ"כ בשורש קנ"ה. אם כן
 לכאורה יראה מדברי הרשב"א ז"ל דכ"ד שהגיע לר' שלמה משלימות
 יצחק שר' יצחק פטור ומה גם שהוא נוטל שכר דלע"ג שיש חולקים
 על הרשב"א ז"ל כמו שכתב מהר"ם איסרלן ז"ל דוקא אם היה
 אשליח במאס בהא ליכא מאן דפליג על הרשב"א אבל שלח בשכר
 ליכא מאן דפליג א"כ לכאורה נראה שהדין עם ר' יצחק:
אמנם כד דייקנן שפיר אשכחן דר' יצחק יתחייב בכל מאי
 דמתחייב ר' שלמה מאחר שלא פשע בשליחתו ולא
 שינה ולא עיזתו ביה שכת' הרשב"א ה' הוא שהגיע הנזק לשליח מחמת
 עצמו ר"ל שהעלילו עליו עלילות מבחוח. ולא מחמת הדבר שהיה
 שליח עליו אבל אילו הגיע לו ההפסד מחמת הדבר שהיה מוליד בידו
 על המשלח בודאי שהרשב"א מודה שעל המשלח לשלם כל הנזק

הבא לשליח וכו' ד' לא העלילו על ה'ר שלמה שום עלייה מזה עליו
 אלא שנתמלח הסחור' שמכר מזויפת נמלח שההפסד הוא בשחור
 של המשלח ובנדון זה לא דבר הרשב"א ז"ל והכי דייק לשון הרשב"א
 שכתב שליח שהגיע נזק בממונו שלו מחמת שליחותו חו' שהעלילו
 עליו מחמת שליחותו וכו' דמשמע שלא הגיע הנזק בממונו האשליח
 שה' מוליד בידו אלא כמשל שהיה שליח איזה סחורה וקפלו לספיס
 עליו ולקחו סחורתו ממנו או שהעלילו עליו על סחורתו אף על גב
 דמחמת שהוא הלך בשליחות המשלח הגיע לו הנזק אין המשלח חייב
 בנזקו והכי דייק לשון הרשב"א ז"ל דכתב אבל אם הגיע נזק לסחורת
 המשלח עצמו חו' הגיע לשליח נזק מסחורת המשלח כמו אם היה
 סחור' סבור המושל שלח לבדא חו' אל עירו ורחובו שלח שלח על
 שמעון ולא ידע שמעון בורת המושל והוליד ונתפס עליה הגיע לו
 הפסד ליכא מאן דפליג דחייב המשלח בהפסד ההוא ומה גם אם
 ידע המשלח בבורית המושל דל' שמעון אילו הודיעתו ששפיר
 שביע לי איזה נזק לפי שאין יכולת ביד שום אדם להולכה לחוקק
 ההוא לא הייתי מוליכה וכמו שמוכיח מתשובת מהר"ק שורש קנ"ה
 בענין הפסד שאולך בידו השליח ונתפס ביד המוכר והעלילו עליו
 והפסידו ממונו יע"ס. ונדון דידן נראה ברור שר' יצחק ידע בסחורתו
 שהיא מזויפת ולא הודיע לשליח אונס השליח לא ידע מחמתו והיה
 אמור אילו העלילו עליו ואמר לו אהם מוכר סחור' מזויפת והפסידו
 ממונו חו' היינו לריבין לחלק אם ידע השליח חו' לא ידע דלמ' ה' ידע
 שהיא מזויפת חו' אמרין ל' מאחר שאתה יודע שכל המוכר רבי
 מזויף ויודעים בו יעסיקוהו ממונו למה ה' לך ליספל בה ואת הוא
 דאפסדת אפסך ואם המשלח הוא שידע והשליח לא ידע חו' היה
 המשלח חייב בנזק השליח אבל בנדון זה שלא העלילו עליו על
 המוכר אלא שהסחורה עצמה נמלח מזויפת נר' פשוט שההפסד
 על המשלח. ומה גם בנדון זה דלדינא ובדייני היה המוכר חייב
 להחזיר דמי האקנה ללוקח ויקח סחורתו א"כ מה לו לשליח בזה
 ובג' דולה מוז כתב הרשב"א ז"ל כלל ע"ט סי' ו' בשותפין שחלקו ונתן
 עליה על אחד מאן מנד חוזה סחור' שמכרו בהיותן שותפין ונתן
 הרב ז"ל אם הית' התביע' כדן חע"פ שחלקו ואין העכו"ם חונט
 רק לאחד מהם אין חבירו יכול לומר אהחנו כבר לקחנו ומוז' גרס
 מאחר שהעכו"ם תובע בדין וכו' בג"ד שאין כאן שום שותפות
 שליח לבד. והשקר חו' הוא נחתיק לעומקה דדינא וה' המוכר היה
 מוכר הקרמז לר' שלמה בחוקת שהוא טוב ויפה וה' לרבי שלמה
 מוכרו ליהודי אחר וכצע בו ומלח שהוא מזויף ה' המחזיר לר' שלמה
 ורבי שלמה חוזר על המוכר ואף ע"פ ששלח בו יד וצבע בוקאס
 שהכיר במונו ה' חוזר על המוכר לפי שכל דבר שטומד ללבוט בו
 לא יוכר ממונו עד שזבועים בו ואם צבע בו והוכר ממונו הרי זה הית'
 וחוזר לעולם כוונ' הרמ"ב ז"ל פ"ג ממוכר' וכן העור סימן ר"ב
 א"כ בג"ד אין כאן שום עלייה רק שבדין היה המוכר חייב להחזיר
 הנזק ומה גם שנועד הדבר והוכר שהמוכר הוא ידע בסחור' שהיא
 מזויפת אף שלא נודע לדברי רבי שלמה שאומר שהמוכר עצמו ידע
 הסחורה אלא אף לדברי המוכר שאומר שלא עירב בה שום זיוף הרי
 מודה שידע בה שהוא מזויפת. וכל זה היה אילו מכרו לר' שלמה
 ועתה הוא חוזר עליו מנד הנוס היינו נושאים ונותני' ליעיין בדינא
 דאיכא כמה חולקים בענין זה כמו שכתב בספרי הפוסקי' אף בג"ד
 שר' שלמה הוא שליח ועשה שליחותו כאשר צוה עליו המשלח בן אם
 ה' העכו"ם תובע כדן בין שלח כדן חייב המשלח לשלם לשליח כל
 ההפסד שבה לו מחמת סחורת המשלח מאחר שלא פשע ולא שנה
 השליח בשליחותו ואפי' הוא נוטל שכר על שליחותו וזה הנראה לע"ל
 מעשר דל' שלמה גרור ס' ט':

ואחר

כמה שני זכני השי' ובא לידי ח"פ מחשבות החב"ב
 ורציתי בסימן קנ"ו על א' ששלח לחבירו לקנות לו בית
 מעכו"ם אחד והלך ועשה הסכום עם העכו"ם אף עדיין לא נגמר
 המכר ביניהם והמשלח נתחשב מלקנות הבית והעכו"ם תבע ללואו
 והזמין עדי שקר שנגמר המכר בחוסן שנתחייב השליח ליקח הבית
 והמביע' כתב לחייב המשלח והביא תשובת הרשב"א שכתב
 לעיל והביא עוד רציה מתשובת מהר"ם שכתב המדברי בפרק
 הגוזל יע"ס:

שאלה יח

שאלה אלמנה אחת בזה
 לבד ותבעה שיובא לה
 כתובתה מנכסי בעלה
 ומטר

תשובה

ויעתר לתובתה לא נמצא בידה והמורה שנאבד מונגה שהיה מונח ביד קרובה בענין שנאבד ולא גודע מה היה לו והמקום מוקם שכתבין כתובה כמנהג איום בכל גבילות ישראל והביא עדים שהעידו על כך כתובתה כמה היה עיקר וקדושתו והוספת ונפל חילוק דעות בין ה'ת' ח' יש שאומר מאחר שאין לה שטר כתובה בידה שלא תפול כלום ויש מי שאומר שלא תפסיד רק התוספת ויש מי שאומר שלא תפסיד כלום והקשה לומר לוי היה רק מלוה ע"פ הא"ק ל' דמלוה ע"פ הא"ק תוך הזמן נגבית מן הירשים ועתה שיש עדים שראו שטר כתובת ומעידים על הסך הכתוב פה הוא מלוה על פה ונקראת תוך הזמן דק"ל לא נכתבה כתובת לנצבות מחיים ומנוגה שהיה מלוה תוך הזמן עכ"ל:

לעד' מי שאמר שאין לה כלום הדיו עמו וכוין אל האמת ועיקרה דהאי מילתא בכת' פ' הכותב תן להם

להוציא מיד אחרים אבל להחזיק כמה שצידס אינם נשבעים כמו שכתב הרא"ש ז"ל בתשובה אבל מהרמ"ן סתם במשנה הירשין ולדבריו הסכימו גדולי האחרוני' אע"פ שיש מי שמחלף וז"ל המ"מ וידוע שטוענין לירוש' לכתובה נראה דדבריו אלה אין להם שיבות עם מה דכתב לעיל אלא הכוונה דתינתן אלו היה הבעל קיים והיה טוען פערעך או נמלכת לי אינה גובה אבל אם מת הבעל מאן לימא לן דפרעה או מחלה לו' לזה כתב וידוע דטוענין לירוש' קן חמת דקשה קצת בהאי כללא דכלל ואמר ולעולם טוענין לירוש' ואין מניין דלא אמרו' הכי אלא דמילתא דשכיחא אבל מלתא דלא שכיחא אפי' אילו היה בעל הדבר חי וכיוצא בזה שכיחא אפי' אלו טוענין ליתמי כמו שכתב התוספ"י בפ' הכותב בההוא עובדא דר' מיהשא ז"ל אפי' אילו היה ר' מיהשא קיים הוה מצי למיטען וכו' וי"ל דמילתא דלא שכיחא לא אמרו' הכי וכן פסק הרמ"בם ז"ל בפ' משאלה ועם היות דטענת פריעה או מחילה שכיחא לא הוה ליה להמ"מ ז"ל לומר וידוע דלעולם נמוגה שהאלמנה אשר קדה שטר כתובה במקום שמתבין כתובה לדעת הר"ק והרמ"בם והטור והרמ"ב ז"ל אינה גובה בלום ואע"פ שכתב העיטור ז"ל שכתבו קצת גלושים שבובה עיקר ותוספת וכי"ז יעשו ויזיחו שנים או ג' כתובות ומכתובות קרובותיו ויגבו לה הפחות שבין ובשבעה כבר כתב מהר"ק ז"ל שחלקו עליהם גלושים הרבה ודמו דבריהם וככל הני רבואתה נקיעטן:

ובמה שהקשה המקשה ולמה ידיין לה כמלוה ע"פ מאחר שיש לה עדים מעידים על כך כתובתה חמימה לא גברא

חוציא ולא תיובתא חוציא דאם הירשים הם קטנים אפי' היא בתוך הזמן אם לא נהקבלה עדותם בחיי הלוה אינה נגבית מן הירשים משום דאין מקבלים עדים שלא בפני בעל דין וקטנו כשלא בפניו דמי כמו שפסק הטור ז"ל סי' ק"ט וז"ל או שהיתה ההלוואה לזמן ועדיין לא הגיע הזמן גובה בלא שבועה ואפי' מן הקטן וכגון שנהקבלה העדות בפני אביהם וכו' וכן פסק הרמ"בם ז"ל פ"ח מעדות וכן פסק הרא"ש ז"ל בתשובה וזה הוא במלוה ע"פ שהודה הלוה בפני עדים שהוא חייב כך וכך אך לא נכתב בשטר וכי"ז אל העדים האלה אינם החתומים בשטר הכתובה אלא ראו הכתוב וידעו מה שכתבו בה אינה נקראת מלוה ע"פ מאחר' שלא הודה הבעל בפניהם ולא שמעו מימנו דבר ואם הם העדים החתומים על שטר הכתובה גם כן לא הועילה כלום וגרע ממלוה ע"פ והטעם אפי' שהמלוה ע"פ אם היא תוך הזמן אין לנו חוששין שמה פרע דחוקה אין להם פורע חובו תוך הזמן ואין לנו כמה לבטל החוקה הואת אבל אם היתה מלוה בשטר ואין השטר ולא מתחת יד המלוה ע"פ אע"ב שגם בזה איכא חזקה דאין להם פורע תוך זמנו יש לנו כמה לבטל החוקה הואת והוא העדר השטר דחיישין שמה פרעו והחזיר לו השטר וקרעו דלילו לה פרעו הוה ליה להוציא בשטרמה מאחר שאין לו על מה למחוק רק על השטר נמאש שהעדר השטר מבטל החזקה דבגדולה מו' מלינו שמתבטל החזקה הואת והוא שאפי' היה השטר קיים רק שאינו יולא מתחת יד המלוה שגפיל ממנו והשטר אחר אפי' אם היה נמצא ביום שנכתב השטר אפי' האם אין הלוה מודה שערדין לא פרעו לא חיזר וחישישין לפריעה בת זימנה ואפי' במלוה לזמן וכפל תוך הזמן אולי תק חזקה מכל שכן כשאין השטר במציאות דפשוט הוא דחיישישין לפריעה ואפי' בתוך הזמן כמו שכתב הטור בשם הרמ"בם ז"ל סי' מ"א וז"ל כתב הרמ"בם ז"ל הורו רבותי אפי' היה החוב לזמן ועדין לא הגיע הזמן האילו נכתב לו השטר ואין השטר בידו וכו' שאנו חוששין שמה פרעו ולפיכך קרע השטר וכו' שכוין שאין השטר ביד המלוה אין כאלו חזקה וכתב מהר"ק ז"ל ז"ל אפי' באו עדים ענין שחתמו בשטר ואומרים שהם חתמו בשטר והראיה לזה דרכי הטור ז"ל כתב בתחלה מי שאבד שטר חובו ונא' לב"ד שיכתבו לו שטר אחר אין כותבין לו ואפי' הביא עידי השטר חובו הראשון ומעידים שכתבו ומתנו לו השטר הראשון דאיכא לחישה שמה פרעו' ואפי' כתב דברי הרמ"בם ז"ל דאפי' היה החוב לזמן ר"ל החוב הנז' שאבד השטר והביא המלוה עידי השטר הראשון וע' חזורים דברי הרמ"בם ז"ל ודבריו מפורשים בפ' ד ממלוה וז"ל מי שיהיה לו שטר על חברו ואבד השטר והרי העדים קיימים אע"פ שקנו מידו וטוען שפרע הרי וס נשבע וכפטר והאורחות ש' אפי' היה החוב לזמן ועדין לא הגיע הזמן וכו' ואפי' שהשגו הרא"ש

מלך על צדק
אלו שכתבו
על פני הבעל
מון התעלה
פלו לסמי
ו' אף על גב
היה על מה
זק לשחרר
נו אם היה
שלמה בר
יה הכביע לו
ומה גם הם
תפו ששפת
דה למקום
שור"ק ק"ה
העלילו עליו
ע במשורה
ונה חזקו
פיה והספיר
אם הו' יודע
המורכב
בה ואת הוא
ידוע לו היה
עליו על
ע שהספיר
המורכב חייב
יח בלתי
חלק ותה
חפי' ונת
ל' הניב
ז' וז' נה
שבתה
ומורכב הוא
דבי שמה
ו' ל' שמה
ג בוקוד
ל' בצבעו
ד' והת'
סימון ר"ל
יב להחיר
חור' שיה
ענינו ויין
ס זיוף הרי
ל' שמה
יובדיעה
ל' אף כ' ב'
ל' פן אם
לשליח כל
ג' וכל שנה
ר"ל לענ'

הנה בר ז'ל כבר הו' בירר וליבן דברי הרב ז'ל וממקום שהשיגו
 הרב בר ז'ל משם הלך בעדו וכתב שהרש' כה' הסכים לדברי הרב
 ז'ל וכן עיקרו ובס' כ'ג כתב להפ' לאבד בשעה שכתבו ח'ן גובה
 בעדי החתומים בו ומעתה נכתבה קושיית המקשה וזוה' אחרו
 יפה כתמי שאין לו שטר ממי שהיה לו ואבד ויש לדיוק בדברי הטור
 ז'ל דז'אחר שדברי הרמ' בס' ז'ל חזרים על מה שכתב בתולה הכל
 מיו שיש לו שטר ואבד והביא עדי החתומים בו וכו' ועל זה חזרו
 מה שכתב אח' ז'ל והרמ' בס' כתב הפי' היה החוב לזמן כמלא סמוך
 הלשון ומחלתו הם דברי הרמ' בס' ח'כ למה הפסיק ביניהם בדברי
 הרמ' מאחר שהכל דברי הרמ' בס' ז'ל והרמ' ז'ל טראה שכן
 דעתו שהיה גובה כלום כל זמן שלא תוליה שטר כתובתה ומה
 שכתב מהר"ק סי' ק' בשם הרמ' ש'ה' שהיה שאלה כתובתה רואים
 כתובת בני משפחה וכתובתה כמותם וכו' לא לענין גבייה כתב
 גבי אלא לענין אם אבדה כתובתה והוא דרוה' לכתוב לה כתובה
 אחרת בזה כתב הרמ' ש'טרוחין כתובת בני משפחה ודבריו אלו
 פתח הטור ז'ל סיון ס' וז'ל לפיכך השה' שאבדה כתובתה יתקדקן
 בכתובת קרובה כפי מה שנהגו לכתוב בני משפחה כותבין לה
 ג'ו' הר' שכתב בפ' כותבין לה' אם היה לענין גבייה ה'ל' למימר
 גובין לה אלא מהחוליה דלענין כתיבה קאמר הרמ' ז'ל :

איברא

איברא חילויה לה עדים מעידים שנאבד שטר כתובתה
 מידינו שהיה בידו היינו מוצאים מקום לדק' בדינה
 ממה שכתב הרמ' ז'ל בשם הרמ' סיון מ' וז'ל ובתשו' אחרת
 כתב הפי' נאבד דעדים אין כותבין לו שמה' וימלאו אחר אלא אם יש
 עדים שגשרף ואפי' ג'ו' כתב ואם היה ביד אחר ואבד משם והעדי'
 מעידים שנאבד כותבין לו אחר דליכא למימש שמה' ומלאו כיון שלא
 היה בידו הרי כתב הרמ' ש'ה' היה ביד אחר ונאבד משם בעדים
 שכותבין לו אחר דלא בעינן שגשרף אלא אם היה ביד המלוה עליו
 הכל ביד אחר בעדי אבדה בני ובתשובת הג' נתן טוב טעם ודעת
 דבשלמא מיד המלוה עליו חיישין שמה' זכור המקום שנאבד בו
 ויחפש אחריו וימלאו ויג' בו פעם אחרת אבל מיד אחר לא חיישין
 א"כ ב"ד חילויה לה עדים שנאבד מיד קרובה ויפחו עדי הכתוב'
 ויעידו ויכין מוכינן לה כדעת הרמ' ז'ל הכל אם אין לה עדים
 שמעידין על אבדת הכתוב' אלא מפיה הגו חיון חילויה בעלה קיי'
 והיה טוען שפרעה או מחלה לו היה גלחין בשביע' כמו שכתב הרב
 ז'ל עתה שמה' והיא בזה ליפרע מן היורשים הן טענינן להו' ואף
 אם יבא מי שהיתה הכתוב' תחת ידו ויחזיר אמת שהיתה בידו
 ונאבדה ממנו אינו מועיל כדמוכח מההיא תשובה שב'ד הפקידו
 השטרות תחת יד סופר ונאבדו ממנו וכתב הרמ' ז'ל דלר' עד
 אחר עם הסופר ואם לאו לא מהני' ויש להבין במה שכתב בדברי
 הרמ' בס' ז'ל ובכל דברי הפוסקים בענין הכתובה דקא' משו טענת
 פריע' לטענת מחלה דהכי כתבו ויכול הבעל לומר ולטעון פריעתך
 או מחלת לי דמשמע דטענת מחילה ופריעה כי הדדי ניכחו וכללו
 דבר זה מוסכם ואין מלין דהיא פלוגתא דבזוה' דהכי כתב
 הטור ז'ל בח' מ' סי' פ' דהוי פלוגתא דהרמ' ז'ל ובעל העיטור' כתב
 וז'ל דפלוגתא דהכי דבזוה' הוא כשהשטר קיים ביד המלו' והלוה
 טוען פריעתך או מחלת לי אבל אם נאבד השטר כל הפי' שוין
 דכדלדי ניכחו ואפי' ג' דבגמרא' ובדברי הרמ' בס' ז'ל לא נזכר רק
 עיקר כתובה דהיינו מהתים לכתולה ומנה' להלמנה כבר ביאר
 המ' פי' ד' מאישות שבס' כדו' א' ותוספת ח'ן לה וז'ל דע' שהיה הדין
 שתוספת אינה גובה רק ברא' ברור' או שטר כתוב' יולא מתחת
 ידה דין נדוניה כדן החוב לדעת רבינו וכן כת' הרש' ז'ל ופשוט
 הוא שאין נדוניה גבית בכל מקום אלא כשמרא' כתובת' עכ'ל' .

ועדין

יש מקום לראות אם תפס' מנכסי בעלה תחת ידה ואין
 עדין

כאן עדי ראי' שהם בידה עתה קודם שעמדה בדין וגם
 לא עידי תפס' אם תועיל לה תפסת' ומרא' מודברי הפוסקים ז'ל
 שתועיל לה תפסת' הפי' שאין בידה כתוב' ולא עדים וז'ל הרמ' ז'ל
 בח' מ' סי' ק' תפס' המלוה מעלמל'ן מחיים גוב' מהם וכו' וישמע
 המלוה שכן חייב לו ויכול לטעון עד כדי דמיון' וכתב מהר"ק
 ז'ל בשם רמ' דווקא וכו' ומ' חפי' בתר תקנת הגאונים הוציא
 ליה תפיסה כגון אם אין עדים או שטר שיה' חייב לו דלא ליה תפס'
 לא מנדיקין ליה הרי כתב הרב דמהניא ליה היכא דאין לו שטר ולא
 עדי ואמין המלוה בשבוע' עד כדי דמיון' וה' בהלמל' שתפסה' ואף
 ע' דכתב הטור דבעי תפס' מחיים והלמל' הזאת לא תפסה' מחיי'
 לפי שכל ימיו היות בעלה חי הפ' שגכסי בעל' תחת ידה לא מיקרו
 תחת ידה לענין תפס' דלח' ברשות' קיינו ואין בקדחת תפיסה' רק
 לאחר מיתת בעלה והוי' תפס' דלאחר מיתת' כבר כתב הרמ' ז'ל
 ז'ל בתשוב' סי' של' ד' האידנא מהניא תפס' חפי' לאחר מית' אב' בש
 שכן דעת הרמ' ז'ל והרמ' ז'ל ח'ס כן האלמנה הזאת אם יש מנכסי
 בעלה תחת ידה בזמן רוחה ואין יודע שתפסה' מהניא לה תפיסתה
 ותבא לכפי' ב' ד' בפני היורשים ותשבע שלא כפרעה מכתובתה ולא
 מחלה לבעלה ובכלל השבועה שלא כשאר תחת ידה מנכסי בעלה
 שום דבר ושמן לה מה שתפסה' אם יספיק לה לפרעון כתובתה טעול'
 ואם לא יספיק ח'ן לה יותר ואם יש עדים שמעידים על כך כתובת'
 גובה על פימה' ואם אין לה עדים שתבע' כמה היה סך כתובתה
 ותטול ממה שחתת ידה כג'ל' הגרלה לע' ד' כתבתו מעט דל'
 שלמה לרור' :

ואחריו

שוי מעיד' תונס' בזה ליד' תשובת מורינו הרש' ז'ל
 ז'ל עמדו לפני אני שלמה בן הרב ר' שמעון ז'ל
 ולפי שהאשה חפזה לא הוציאה שטר כתובתה לא הייתי מנכסה לה
 כתובתה רק' להוציאה תפוסה בקלת' מעלמל'ן ובשטר משכונה וכו'
 והגבית לה השטר משכונה והוספתי לה מהמעלמל'ן שברשותה
 להשלים הסך הגו' אך חשכע' תחלה על כך כתובתה כמה היה
 עכ'ל' והטעם משום דאית לה מינו דיכולה לומר אין תחת ידי
 כלום וברק' ה' אשר הגחי בדרך אמת :

שאלה יט

עוד שאל השואל ראובן
 נתן לשמעון סך תשומת
 בתורת עסק להלך
 למצרים וקבעו זמן העסק עד שילך שמעון למצ'ר' ויחזור לגרי'ה
 וכתבו שטר העסק ושמעון קנה בסך הגו' שמן וית וקלת עלימות
 להוליכ' למצרים ואחר עברה ימים להגיעתו למצרים הוכה
 במגפה ונח ונח מושל העיר ולקח כל אשר נמצא אצלו ובגלל
 נאבדו כל סחורות העסק הגו' כי כן ידעה דמלכותא במצרים שכל
 מי שמת שם ואין לו יורש במצרים נכסיו הולכין לטעמין ואחר
 פטירתו כמור' ד' חדים נפט' ראובן ב'כ' פה העיר גרי'ה וקני'
 יורש' ראובן לכתוב שמעון מורשי שמעון שטרעו להם מנכסי מורשי'
 ח'י הסך כתוב בשטר שהיה מלוה גבי מורשי' כדן העסק שפלה'
 מלוה ופלג' פקדון ויש מי שאמ' שהדין עם יורשי' שמעון ולא יפירשו
 שום דבר והאדון יורשו מורה לדק' :

תשובה

עם היות שלא כתבר' בשאלה מאיזה
 דגור אומר' הת"ח הזה ופטר את
 יורשי שמעון ז'ל שבראה לו כן לפי
 שמעון נפט' קודם ראובן ואח' נפט' ראובן וקי' ל' מת לוח בחי'
 מלוה ואח' כ' מת מלוה ח'ן היורשין נוטלין כלום חפי' בשבועה
 מטעם דאין חדים מורשי' שבועה לבניו כמו שכתב הרמ' בס' ז'ל פי'
 ממלוה וכן פסק הטור סי' ק' וז'ל ח'ס וטעם זה לבד רצה לפטור את
 יורשי שמעון במחילה וכבודו נראה ללא דק ולא יוציא את כתוב'
 בשטר כאמנות האמין הלוה למלוה עליו ועל כפי' כתוב'
 יורשי' בשבועת' היורשין ואם האמין גס את יורשי' המלוה נוטלין ג'כ'
 כמו שמואר' כל זה בהרמ' בס' והטור ז'ל אלא חפי' לא נכתב בשטר
 שום לאמנות לא למלוה ולא ליורשי' חפי' חייבים היורשים לפטר
 ליורשי' ראובן מנכסי' אביהן ח'י הסך הכתוב בשטר שהיה מלוה
 ברשות מורשי' והטעם לזה הוא משום שמה' לאמר' כ' שמואל' בס'
 שבועת' הדיינין מת לוח בחי' מלוה ח'ן היורשים נוטלין כלום חפי'
 בשבועה טעמא הוי משם דליהוון לא הוה נטיל' אלא בשבועה'
 ולפיכך ח'ס מת קודם' ששבע' ח'ן יורשי' נוטלין כלום לפי שאין
 יכולין

ואם לחקך חסד לומר שכל זה הוא אינו היה כתוב בשטר זמן קבוע חסד או ימים ומת הלוה חוץ הזמן הכתוב בשטר אז הוא חוץ זמנו אבל בשטר זה לא נכתב לא חדש ולא שנה אלא עד שילך למזרים ויחזור לגרש"ה ואין זה נקרא חוץ זמנו ואיפשר ב"ב שזכר מג' לשמועון חוץ סמור אשר ישרה בעיניו ושלחה לבעל העסק כי כן יקרה לפעמים ואע"פ שקובעין זמן העסק עד שילך ויחזור לפעמים תודמן למתעסק שום סמורה בזול וישלח לבעל העסק קודם שיבא וטענין חנן לירשין האי טעמ' לפי שאביהן היה יכול לטעון טעמ' זו ואולי מצד טעמ' זו רצה האי צורבא מרבין לטעון יורשי שמועון. אף התה אמור לו אי משום האי לא איפכת לן מידי חס מפני שלא נקבע בשטר זמן קבוע חדש או שנה מאחר שכתוב עד שילך ויחזור הוא כאלו נכתב זמן קבוע. לפי מה שלא נקבע חדשים ושנים משום שלא היו יודעים כמה הי' לו להתעכב בדרך וזמנה הי' לו לישב במזרים ואיפשר' שלא ימצא שעת הכושר למכור ולקנות כפי רצונו ולזה לא היו יכולין לכתוב זמן קבוע והזמן שכתבו הוא כמנו זמן קבוע חדש שהוא כן דללו הי' ראובן תובע מעותיו ומינוקודם שיחזור לגרש"ה לא היה יכולת בידי לטלם מינוו כמו שכת' הרמ"ב ז"ל פ"ד משלוחין וז"ל הגותן מעות לחבירו ליתן למדינת היס לסמורה או לקנות סמורה או לישב בהנות אינו יכול לחזור בו להחזיר המעות מיד השותף עד שילך למקום שהתנו ויחזור וכו' שזה כמו שקבעו זמן הוא' וכ"כ הטור ז"ל סי' קכ"ט הרי לך בהדיא שכתב הרמ"ב ז"ל והרי זה כמו שקבעו זמן הוא' א"כ כדון דיון אף ע"פ שלא קבעו חדשים ושנים הרי זה כמו שקבעו. ולחשש' החמרת דשמת תקף לכתיבתו למזרי' שלא לו איזה סמור' לא חיישין לה מכמה אנפי חדא שמיים שהלך שמועון לא בזה שום ספינה משם א"כ עם מי שלא לו הסמורה וטענה זו אפי' היה שמועון חי וטוען טענה זו לא היה נאמן ולפי שהיה לר' לביא רחיה עשוי שלח הסמורה וידוע דלא טענין ליורשין אלא מה דהיה אביו ויכול ליישען והיה נאמן בשבועה חנן טענין ליתומים והיו נאמני' בלא שבועה רק ממתימין עליהם סתם כמו שכתב הרמ"ב ז"ל אבל בדבר שלא היה חביבין נאמן חנן לא טענין להו'. ואפי' חת"ל בזה חוץ ספינה מוזכרים היה שמועון זה חתך ומיד אחר עשרה ימים לכתיבתו לעיר הוכה ומת ח"כ אימתי מנה פנאי לקנות הסמורה ולשלחם והוא עדין לא מנר הסמורות שהולך בידו מה עסק שהיה בכלל הנכסים שלקח מושל העיר היו סמורות העסק ואף היה קול סמורת ושלחה והוא עדין לא נכנס בידו דבר מדמי הסמורות של העסק. ואפי' אם ירצה חוזה מתעסק לומר שמה היו בידו מעות משלו וקנה בהם סמורה ושלחה על סמך שימכור וסמורות העסק ויפרע מהם או שמה קנה סמור' בהקפ' ושלחה כולי האי לא עביד' איניש למישבין רווחא דכפשי ועביד' רווחא לחריני ואע"פ דגם בעסק זה אית ליה רווחא מה שמרויח לעלמו הוא יותר טוב ומהגם חס לא נתן לו רשו' בעל המעות לשלוח לו ע' אחרים שלא היה שמועון עושה דבר זה מדעתו שיתחיי' באונסין ותהי' יד ראובן על העלוונה וכל זה אנו אומרים אינו בזה חוזה ספוי' משם כל הימים אשר הי' שמועון חי אין אנו צריכין לשום דבר ממה שכתבנו רק שפיר' ברור ששמועון עדין לא מנח דיו ורגליו למכור ולקנות והוא הולך בטח לעשות מלאכתו ושלוחי מות חפשוהו כבדו כי הי' דבר המלך נחון ומשחרו ככסיו עם נכסי העסק והכלו כולם לטמיון ומייבשים יורשי שמועון לשלם מנכסי מורישין חצי הסך הכתוב בשטר שהוא מלוה אלל מורישין והוא חייב באונסו הכל ע"ד כתבתי מעשר דל שלמה כרוז ס"ט:

שאלה ד

שאל ראובן היה לו בן מרחל חששו שמתה בחייו וכשה' אשה אחרת וילדה לוב"ב בן אחר ומת בגו בכורו שהי' לו מאשתו והכתיב אחריו בת וראובן כשקפ"ה עליו וקנה כתב לבנו שטר מחת' ומכל נכסיו שהיה לו מתנת בריה' לבד סך מועט שהניח לבת בנו הנכור והוא נסח שטר המחתי' עמוד לפנינו אנו עדים ח"מ זקן הנכבד הי' מסעוד הכקן ואמר לנו וכו' שרציתי ברכון נפשי ונתתי לנכדתי ומסעוד בת בני ר' מכלוף הכקן כ"ע שלשים גרושין מנכסי ושאר נכסי שיש לי נתתי אחות' ליהק בני מעלטי ואגבן מוקרעני מהיום ולאחר מות' וכך אמר לנו וכו' וקנינו מיד וכו' מה שהי' בעינינו וכו' ואחר ימים נפטר הזקן ונבאת נוסעודך

ובלין לישבע השבועה שהיה מורישין לר' לישבע כדי לא יפרע אבל במקום שהיה חביבין נוטל בלא שבועה יורשו נוטלין לפי שהעיקר שיהיה להם מלך מורישין שהיה השבועה שהיה לר' לישבע הלכה לה וכו' וכל' ד' חלו היה דרובן חי והיה תובע את יורשי שמועון היה גובה מהם בלא שבועה לפי שהיה העסק לזמן קבוע עד שילך שמועון למזרים ויחזור והיה לה מלוה בתוך הזמן נוטל המלוה בלא שבועה בין מלוה בין מורשו דהכי אפסיקא הלכתא בפ"ק דכתרא כר"ל דאמר אפי' הקובע זמן לחבירו ומת בחוץ זמנו נוטל מלוה בלא שבועה ומסקנא דגמ' אפי' מימתי וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"י מ"א ממלוה וז"ל אין ההלוואה ע"פ נגבית מן היורשין אלא בהאחד מג' דרכים אלו כשיחייב מודה בה וכו' או שהיתה מלוה לזמן ועדין לא הגיע הזמן וכו' כל אלו גזיין מן היורשין בלא שבועה וכו' וכן פסק הטור ז"ל סי' ק"ה וז"ל או שהיתה ההלוואה לזמן ידוע ועדין לא הגיע הזמן החוקה אין חס פורע תוך זמנו וגובה אפילו מלוה ע"פ בלא שבועה וכתב מהר"ק ז"ל השו"ע רבינו דין ההלוואה לזמן ולא הגיע זמנה לאלו משום דליכא למישב לררי דחוקה אין חס פורע בתוך זמנו וכן דעת הרב ז"ל וכן ביאר דבריו הח"מ נראש פ"י בכתב שכן דעת הרמ"ב ז"ל והר"ש כ"כ כתב שר"י מלק במלוה לזמן ודחה הוא דבריו וה"ן כתב שיש מי שחולק במלוה לזמן והוא ז"ל דמה דבריו. הרי כל הכי דבוחתא ס"ל חס מת לזה תוך הזמן נוטל מלוה בלא שבועה ולא חיישין דילמא דררי אפסיקא. וז"ל למה בענין גביית כתובה חלמנה לא תטול זמן יורשים אלא בשבועה אע"פ דחוקה אין חס פורע בתוך זמנו והכונה לא ניתנה לגבות מחיים דחיישין דילמא אהפסה הבעל צרי ולמה בשטר שטרות לא חיישין להאי חששא. כבר הרא"ש ז"ל בתשובה ל"ד נתן הטעם דהתם חיישין דאיפשר הבעל אינו רוצה שתבזה חלמנתו ותלך ל"ב לתבוע כתובתה ואמר' דילמא דררי אפסיקא מה שאין כן בשאר הלוואות דעלמא וגם לפריעה לא חיישין דאין חס פורע תוך זמנו. והף אף קודם שנפרע המלוה מן היורשין מת גם הוא כנ"ר מאחר שהוא תוך הזמן לא דיינין רק דינא דרב ושמואל וכן כתב הרשב"א ז"ל בפירוש וז"ל ואם מת המלוה וצריכין יורשו לגבות מיורשי הלוה וכו' אפי' מת לזה בחיי מלוה והח"כ מת מלוה שהרי צריכין לא היה צריך לישבע. הרי נכתב בפ"י אפי' מת לזה בחיי מלוה וכו' כדון דיון ונתן הטעם לפי שהביין לא היה צריך לישבע ואין כלן שבועה שאורשה לבניו ואפי' משבועת היורשין פטורין דהכי משמע לשון הטור ז"ל דכה"כ נזיין מהן בלא שבועה. דמשמע בלא שום שבועה ובמלוה תוך הזמן לא שייכא שבועה רק שבועת היורשין. וה"ל חס השבועה נכתב הטור דגזיין היורשין בלא שבועה היא שבועת היורשין למה בענין הגאמנות חס החיובין הלוה למלוה לבד ומת המלוה ואלו יורשו יפרע מן הלוה מיורשו צריכין לישבע היורשין ואינם נפטרין ממנה רק חס החיובין ג"כ ליורשי המלוה עליו ועל יורשו והלא גם חס לא היה חביבין צריך לישבע מצד הגאמנו' כמו שבמלוה לפי שאין חס צריך לישבע מצד החוקה ומאחר ששני דיוני אלו עש' אחד יש להם למה בכאמנות לא יעלו היורשים רק בשבועת היורשין ומלוה תוך הזמן יטלו בלא שבועה וז"ל דברין הגאמנות מאחר שער זמן ההלוואה חיישין שמה פרעו לפי שהמלוה היה לו יכולת וגם לתבוע ולדחוק אותו ולפרע ממנו ולזה חיישין שמה פרעו ולא חס הלוה לתבוע השטר ואיפשר דבעת מיתתו נזה על שטר זה שהוא פורע ולזה צריכין היורשין לישבע. אבל מלוה לזמן אין המלוה יכול לדחוק ולפרע ממנו והלוה"כ אינו מנבזה מדעתו דחוקה אין חס וכו' ולזה לא חיישין שמה פרעו ולא קרע השטר ואמר' שמה נזה בעת מיתה לפי שאין לנו מקום לומר שמה פרע מאחר שכלהו אינו פורע מרצונו והמלוה אינו יכול לדחוק ולזה היורשים נוטלים בלא שבועה ואפי' עדין זה לא כתבו הרמ"ב ז"ל והטור ז"ל אלא במלוה ע"פ. נראה ברור שגם במלוה בשטר הדין כן ואתי מוכ"ס ולשון הטור יוכיח דכתב אפי' במלוה ע"פ דלא מייבטי' מלוה בשטר דאליס כת השטר אלא אפי' מלוה ע"פ דגרע כחה חס היה חוץ הזמן גובה בלא שבועה. וכן כתב מהר"ק ז"ל בכסף משנה ז"ל ובמלוה בשטר חס יש בו אחד מג' דרכים אלו הנו' עדין אפי' מיורשים קטנים דלא גרע ממלוה ע"פ וכן כתב הרשב"ע ז"ל סי' שצ"ב:

דיון וגם
שקיים ז"ל
ל' הרי"ף
ו' וישבע
במורה"ק
ס מהניק
ל' חתם
שטר ולא
שה' וז"ל
שה מומי'
לא מיקרי
י"ס רק
ה' הרי"ף
מת' וכתב
ז מנכסי
ז פסיקת
בתי ולא
שי' בעל
בה תמול
"כתובת'
כתובת
נעשר דל

הרמ"ב
ומעון ז"ל
מנכסי
בוכה וכו'
פרשתה
במה היה
תחת יד

זל ראובן
ד' מנכסי
להלך
לגר"ה
עליהם
ס הוכה
ובכללם
ריס של
גון ואחר
בה קמו
ז מורישין
ק שכלה
לא יפרש

ה' מהוה
שטר חס
לו כן לפי
לזה בחיי
שבועה
ז ז"ל פ"י
צטור את
זס כתוב
שמוטלין
טלין ג"כ
ב בשטר
ז לפרע
ז מלוה
ז ואל' בפ'
זס ואפי'
ז שבועה
ז שאינן
ז בלין

חוק המשולש חלק רביעי

ומסעודה הגז' ותבעה חלק אביה בכספי הזקן ושהיה אביה בכור
נוטל פי שנים והוא עומדת במקום אבי ויחזק דודה אומר שאין לה
רק השלשים ברושום שנתן לה אביו ושהוא עתה כמה שנים מטפל
הוא בחביו מאכילו ומשקהו ומלבישו ועושה לו כל זרכיו ומסעודה
לא היתה משגחת עליו ושלחיות דעתי קרוב אללו לזה גמר ברבון
נפשו ונתן לו כל נכסיו ושטר מתנתו בידו שריר וקיים זהו חורף
טעמותיהם :

השובה

לע"ד נראה שהמתנה הזאת בטלה
ואין בה שום ממשות ומזכה האשה
בכספי הזקן ותטול פי שנים מה
שהיה אביה נוטל לפי שאילו היתה המתנה הזאת כשאר מתנות
דעלמא ר"ל שלא היתה באגב היה הדיון עם יחזק הטוען לפי דרשתי
אדם לתת נכסיו במתנה אפילו למי שהינו ראוי לירשו דווקא בלשון
ירשה אינו יכול להרויט למי שאינו ראוי לירשו ולא למי שעל
לרבות לירשיו כשהוא בראי אכל בלשון מתנה יכול לרבות ולמעט
בין בראי בין ש"מ אבל מתנה זו שהיא באגב ינתן מטלטלי ואגבן
מקרקעי אין בדבריו כלום ועיקרה דהאי מילתא איחא בפ"ק דקדושין
תנן נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות
וצנחא אסמכתא אקרא דכתיב בבני יהושפט ויתן להם אביהם
כסף וזהב צונגדות עם עדים בצורות אשר ביהודה ופי"רש"ז
ותן להם אביהם וכו' וסיפיה דקרא עם עדים בצורות נראה
דהרגיש דמאי ראה מייחתי מהאי קרא להאי דינא דאגב אי משום
דכתיב עם עדים בצורות איפשר דשירושא דקרא הוא שנתן להם
זה וזה לזה כתב רש"י ז"ל וסיפא דקרא וכו' כלומר דהיינו הוא
שירושא דקרא שנתן להם זה והלמה לא כתב עם רק לבסוף למה
לא כתב ויתן להם כסף וזהב עם מוגדות וערים בצורות ועדמיון
דלא כתב עם רק לבסוף ר"ל אחר שכתב המטלטלין שנתן להם
הפסוק הענין בתיבת עם לבסוף מוכח טובה דהאי דינא דאגב
אחא למשמע והאי קרא דמטיא ילפינן האי דינא לה מייירי אלא
בכה"ג דהיינו מטלטלין אגב קרקע ולא בהפקדן ומיניו למפרשים
ז"ל דכתבו דקרקע אגב קרקע לה קני דהכי כתבו תוס' בפ"ק
דקמא דביבוב המתחיל בעיני דומיא דערים בצורות וז"ל דאין
קרקע נקנה אגב קרקע וכן כתבו עם דביבוב המתחיל אחר וז"ל
ומטעם אגב גמי לא קני דאין קרקע נקנה אגב קרקע ואפי' אומר
קני קרקע הסמוכה לתחום ואגבה תקנה העליונה דהשתא הוי זו
על גבי זו ר"ל דהוי צבור בתוכו אפי' לא קני באגב וכתבו המפרשי'
ז"ל דמאי שנא האי מוקד דא' דשמואל בפ' המוכר את הבית מבר לו
שדות בעשר מדיות כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולן משום
דסדנא דארעא חד הוא ר"ל כל השדות אדוקין בגוף קרקע של
עולם שהוא אחד וכמו שהחזיק בכולן דמי והכח נמי בקנין אגב
כיוון דסדנא דארעא חד הוא וכתבו בשם הרשב"א ז"ל דמאי דאמר
שמואל דקנה כשנתן דמי כולן וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל פ"א
מומכיה הן אמת שיש עדין לשאל בשלמא במוכר שייך האי
תירוצא דהרשב"א ז"ל משום דלא סמכה דעתיה דמוכר לקנות
עד שנתן דמי כולן והאי אי הייב דמי כולן א"כ חזקה למה לו והא
ק"ל דקרקע נקנה בכסף ומאחר דיהיב דמי חזקה למה לי כבר
כתב הר"ן ז"ל במקום שנתבין שטר עסיקין דאע"ג דיהיב דמי
לא סמכה דעתיה למקני עד דכתיב שטר וק"ל ג"כ חזקה קונה
במקום שטר ואילו החזיק בכולן לא הוה בעי למיהב דמי והכח דלא
החזיק בכולן בעי למיהב דמי אבל זה ילדק במכר דנריך ליתן
דמים אבל במתנה דאין שם נתינת דמים מאי שנא האי מההיא
דשמואל והרמב"ם ז"ל כתב על האי מיימרא דשמואל וז"ל בד"א שנתן
דמי כולן וכו' לפיכך אם היו כולן במתנה קנה כולן הרי כתב
במתנה אפי' לא החזיק רק באחד מהם קנה כולן ושעמא הוי משום
דסדנא דארעא חד הוא וא"כ בקנין אגב למה לא אמרינן הכי דלקני
נמאי טעמא דסדנא דארעא חד הוי וי"ל דהרב ז"ל סוף על
מאי דכתב בתחלת פרק זה בקנין החזקה וז"ל ד"א שהחזיק בפני
המוכר או הגותן אכל שלא בפני המוכר או הגותן לריך שיאמר לו
לך חזק וקני הרי כתב בדחזקה שהחזיק הקונה שלא בפני המוכר
והגותן לריך שיאמר לו לך חזק וקנה וא"כ בהאי דנתן לו עשר שדות
ז"ל דמפרשה הרב ז"ל דאל"ל לך חזק וקנה בהם כולן ולזה אם
החזיק באחד מהם קנה משום דסדנא דארעא חד הוא מאחר שאמר
לו חזק בהם אכל אס נתן לו שדה אחת וז"ל לך חזק וקני בה ואגבה

מתני לך שדה פלונית והרי לא אמר לו ולא נתן לו רשות שיחזיק
בשדה השנית אלא ברשותו ואגבה נתן לו השנית ולדעת הרמב"ם
ז"ל לריך שיאמר לו חזק בה גם בשנית ולא נעלם ממוט שהתירץ
היה הוא דחוק עד מאד לפי שדבריו הרמב"ם ז"ל שכתבנו למה
בנותן עשר שדות אם החזיק באחד מהן קנה כולן משום שהוא א"ל
לך חזק בהם כולן לפי דבריו שכתב בתחלת הפרק ז"ל שכל זמן
שלא החזיק בכולן לא קנה דהרי כתב בתחלת הפרק אבל שלא בפני
המוכר או הגותן לריך שיאמר לו לך חזק וקנה וא"כ אם החזיק קנה
וכו' הרי כתב אפי' שאמר לו לך חזק וקני אם הלך והחזיק קנה
ואם לא החזיק לא קנה וה"ת מה הושיעו באומר לך חזק וקנה לומר
שאע"פ שהחזיק שלא בפניו מאחר שאמר לו לך חזק וקנה אפי'
החזיק שלא בפניו האמנם לעולם לא קנה עד שיחזיק אם כן
בהכרח אלו פריכין לומר בהאי דינא דעשר שדות שכתב הרב ז"ל
בנותן מתנה דקנה כולן דבעינן לומר ש אמר לו לך חזק בכולן לריך
ג"כ לומר דלא קנה עד שיחזיק בהם כמו שכתב בתחלת הפרק והוא
רואים שכתב אפי' לא החזיק אלא באחת מהן קנה כולן דמשמע
מדבריו אפי' לא אמר לו לך חזק וקנה בכולן כמו שכתב בתחלת
הפרק והאי לא אמר לו שיחזיק רק באחת מהן ולא החזיק רק בה
קנה כולן וטעמא דמאס דסדנא דארעא חד הוא וא"כ הדרה קמ"א
לדוכתא ומאי שנא זו ומקנין אגב ואחר כמה שנים ראינו בתשובות
המבי"ט ז"ל שהקשה קושיא זו ותירץ מעין מה שתיירצנו ולא נראה
ז"ל שהוא תירץ דחוק והמבי"ט בעיני יפה יראה שהוא דחוק לגמרי
באופן שנמנינו למדני מדברי החוספות שאין קרקע נקנה אגב
קרקע אלא דוקא מטלטלין אגב קרקע כדזכרתי קרא דבני יהושפט
ז"ל בתשובתו המודפסים סי' תתקל"ד כתב
והרשב"א ז"ל לענין מה ששאלת אם קרקע נקנה אגב
קרקע אם לאו דבר פשוט הוא דהינה נקנית דנכסים שאין להם
אחריות נקנים עם נכסים שיש להם אחריות ועוד דקניית אגב
מקרא דויתן להם אביהם וכו' אלמא מטלטלי אגב מקרקעי חזק
ועוד ראה מדקאמר' בגמ' בעיני נראין או לא ואי קרקע נקנה
אגב קרקע פשיטא דלא בעיני נצורים - הנה הרשב"א ז"ל
בפי' דוקא מטלטלי אגב מקרקעי דהכל כתב קרא דמייירי וליקני
קנין אגב ומדכתב הרב דבר פשוט הוא נראה דהביניקטיטין ז"ל
בזוון זה דברע טובא מההוא דהרשב"א שהי"ך הקערה עלמה
נראה יותר פשוט דלא קנה וקשה קת' בדברי הרשב"א ז"ל ומה
היא ראייה דמייירי מדברי הגמ' אי בעיני נצורים דהכוונה בדבריו
מדברי הגמרא בעיא זו נראה דאין קרקע נקנה אגב קרקע ולא
איחא דנקנה מואי קא בעי אי בעיני נצורים פשיטא דלא קני
נצורים קני דהרי קרקע אי אפשר להיות נצור תוך קרקע וקא חזק
דקרקע נקנה אגב קרקע אלא מדברי הגמ' האי בעיא ודאי דלא
לגמ' דאין קרקע נקנה אגב קרקע ולדידי אין נמשך ראייה דאפשר
לקרקע להיות נצור תוך קרקע כמו שכתבו החוספות ולעולם
ס"ל לגמ' דקרקע נקנה אגב קרקע וקא בעי הגמ' אי בעיני נצור
בתוך קרקע אחד כדן המטלטלין או לאו ועוד משמע מדבריו
דקרקע עם הוי נצור תוך קרקע אחר דקני והוא ז"ל סתם דמין
ואמר דאין קרקע נקנה באגב כמו שכתב הר"ן ז"ל פ"ג מומכיה
בשם הרשב"א ז"ל דאחא היא כוונתם בזה שכתבו זו ע"ג ז"ל ור"ל נצור
בתוכו יש להבין בהאי אפי' דכתבו מאי רבותא אתו לא שיעוטינן
דלפי מסקנת הגמרא דמסקינן ויילכתא נצורין לא בעינן אגב
וקני בעינן מאי רבותא איכא אם היו זו ע"ג ז"ל ליקני מן הדין
אפי' לא היו נצורין ואי לא ליקני מן הדין אפי' נצורין לא קני וי"ל
דרבותא קמ"ל דסד"א מאחר שזה הקרקע שהקנה לו אחר על גבי
הוא סמוך לו וזה על גבי ונצור בתוכו הוה אמינא דסדנא דארעא
חד הוא ודמי לשדה גדול וכו' שבשדה גדול אם החזיק בקטנו
ונעל וגדר נקנה לו כל השדה כך הוא לן למימר בשתי שדות זו
ע"ג ז"ל קמ"ל דלא אמרינן הכי בקנין אגב לפי שהן שתי שדות
ומחולקין בחופן שמדברי החוספות ותשובה זו דהרשב"א ז"ל נראה
פשוט דאין קרקע נקנה באגב ומאחאי לה"ן ז"ל בפ"ק דקדושין
בפי' הכלכות דכתב דקרקע נקנת באגב וז"ל אבל הכא שקנה
דבר בחבירו כמטלטלין אגב קרקע ושהו שבמדניה זו אגב שדה
שבמדניה אחרת כיון דהקנה ריעה וכו' הרי דכתב בפ"י שדה זו
אגב שדה שבמדניה אחרת ומנא דה"ן פליג על הרשב"א ז"ל
איברא די"ל שה"ן ז"ל לא ראה תשובת הרשב"א וכמו שכתב מור"א
קולק

קולק
על
כא
פליג
החוס
היה
עלייה
תשובה
כתב
על
מהרי
לאחר
מדוכ
קרקע
לסמ
השדה
שדפס
דמיייר
שליב
מתשוב
אמר
כתב
במו
קני מיי
תחלה
קרקע
כתב
אין לה
ליס
היו הר
קרקע
הקנין
הקנין
היו זה
הוא שאי
מתן זה
לה סת
המתנה
שלאומ
קניית
תוס
קבלתי
דבריה
נח הק
וכו' וד
היי מש
שיהיה
שיבנו
בסוף ה
לר"ש
הרמב"ן
למעו
הקנין
ז"ל שאי
זיה
זדשים
לפליג
לעולם
ומאכר
מדברי
בשטר

קנין בתחלה מועיל ומאחר שמהר"ק ז"ל כתב דברי הרמ"ב סוף דבר לדברי הרשב"א ז"ל גראה דחרויהו בחדא שיטה אזלי דכל דבר שאינו נקנה מן הדין אם כתוב בשטר הקנאה קנין בסוף חף אם נזכר הקנין בתחלה גם כן יועיל הקנין שנכתב בסוף ונפקא לן מינה לענין קרקע באבא אם היה כתוב קנין בסוף ויעיל נמצא שהתל אשר היינו פונים אליו שהוא הרשב"א להוציא מדבריו משפטינו לאור מלאנו ראינו שסובר אם היתה המתנה בקנין סודר וכתוב בסוף השטר שהמתנה קיימת ואע"ג דבג"ד לא דמי להאי דהרשב"א ובג"ד כ"ע מודו שכמו שאכתוב לקמן בג"ד חף שהיה ויכל הדוחק עליו לומר כמו שמינינו שלא נזכר בגמ' רק מטלול אב קרקע בדמוכח קרא דבני יהושפט דדוקא מטלול אב קרקע ולא קרקע אב קרקע ומינינו להרשב"א ז"ל דס"ל דבקנין סודר אם נכתב לבסוף יועיל ג"כ בקרקע אב מטלולין ויכל לומר שג"כ הרשב"א ז"ל דיועיל קנין לבסוף:

על כן

אני אומר בדקנין שפיר בדברי הפוסקים מינינו רבים ועלומים חולקים על הרשב"א והרמב"ן בזה החילוק שחולקים בענין הקנין לבסוף ולית מאן ס"ל כוותיהו אם בענין קניית הדירה דכתב הרמב"ן ז"ל כתוב בהגהות מיימוני פסק ה' מזכירה ופי' מזכיה שרבינו האי ובעל העיטור ורב שריר' גאון כתבו שאין שום קנין מועיל בדירה וכן משמע מדברי הטור ז"ל שא"ל אחרון ורא' דברי הרמב"ן ז"ל וכת' לפיכך הקנה לחבירו דירת ביתו אינו נתפס בקנין וכו' ומדמסתם דבריו וכתב אינו נתפס בקנין משמ' בין יהיה בתחלה בין יהיה בסוף אינו נקנה דאי לא תימא הכי ליפלוג וליתני בדירה אלא שגראה פשוט דבכל ענין אינו מועיל ומדברי מהר"ק ז"ל גראה דלא ס"ל לרבינו האי ז"ל זה החילוק שחילקו הרשב"א והרמב"ן ז"ל שהרי כתב שם בסיומן הנזכר וכתב רבינו האי דדבר שאין בו ממש לא מהני ביה קנין ואין כן דעת הרשב"א והרמב"ן ז"ל בתשובה שאכתוב בסמוך ח"כ גראה פשוט שהגאונים הנזכר והטור לא ס"ל זה החילוק של הרשב"א והרמב"ן ז"ל דבכל ענין אין קנין מועיל וגם הרמב"ם ז"ל פ' י"ב ממזכרה ומדברי הר"ש פסקו דכתבו שחם שלא יועיל שום קנין גראה דלא ס"ל האי חילוק הנזכר. גם הפירוש שפירש הרשב"א בהאי דפ' חזקת שמונה הביא ראה לדבריו גראה דאין פירושו זה מוסכם וגדולי עולם חולקין עליו שכן כתוב בהגהות אשרי' וז"ל לפירש' רשב"ם מהני שקנו מידו אפילו אם כתב לו בזה הלשון דין דבריו אין לי על עדה זו אבל לר"ת ור"ף והר"י ור"ב ז"ל לא מהני בזה הלשון עד שיקנו מידו בפירש מגופה של קרקע. הרי כל עיקר ראייתו של הרשב"א שהביא לענין קרקע נקנה באב שקנין לבסוף הוא מהיח' דפרק חזקת ופי' הכותב מהאומר לחבירו דין ודברים אין לי על עדה זו דמוקמינן לה דאם קנו מידו ואפי' בסתם מועיל ומשם למד הרשב"א ז"ל בקרקע אב קרקע אם היה בקנין סודר דקני לפי דמרי' יגופ' של קרקע קנה והרי מינינו דהנה רבנוואתא כללו ס"ל כהיח' דהכותב דלא מהני קנין סתם עד שיקנה מידו בפירוש על גוף הקרקע ומשם אנו לומדים גם כן לקרקע אב קרקע דלא מהני עד שיקנה מידו בפירוש על הקרקע הב' ומהגם המסתכל בעין יפה יראה בדברי הרמב"ן ז"ל שאל לבד על הקנין סמך לקיים המתנה אלא על החזקה שהחזיק הנקבל בפני הגותן כמה שנים בקרקע ולמה מיהא בו שבוה גראה לדעת שהקנין שהקנה לו היה מגוף הקרקע כמו שמוכן מדברי התשובה שטעם זה להיות טעם לשבח כתוב הרמב"ן לבסוף להודיע וכו'. להודיע שעל טעם זה הוא סומך נמצא מכל מה שכתבנו גראה ברור שחילוק זה שחילקו הרשב"א והרמב"ן רבים ועלומים חולקים עליהם ויכול המוחזק לומר קים לי כהני רבנוואתא. וכל זה אני כותב לריווח דמילתא דבגדון דין הקנה לו קרקע אב מטלולין וכ"ע מודו דלא מהני דנכסים שאין להם אחריות נקטים עם נכסים שיש להם אחריות חנן ולא כהפכין. וכן מצאתי שכתבו התוספות בפירוש בפ"ק דקדושין על הר' בעיא דבעי רבא הילך מנה ואקדש אני לך מהו אקדש פשיט מר זוטרא דתקודשת וא"ל רבא אשי"א"כ הוה ליה נכסים שיש להם אחריות נקטים עם נכסים שאין להם אחריות ואין איפכא חנן ופירש' דאלס דוקא לקרקעות והקשו התוספות על פירוש וכתבו בתירוצן ראשון דאפי' אין להם אחריות לא מינינו מטלולין נקנין אב מטלולין דמטלולין לא שייך בהו אב הרי דכתב דמטלולין לא שייך בהו אב לקנה עמוסא דבר אחר אפי' מטלולין

קנין ז"ל דלא אמרי' הלכה ככתרי' אלא כשדברי האשונים כתובים על ספר ואז אמרי' הלכה ככתרי' וכו' ומאחר שדברי הרשב"א ז"ל נזכרו בתשובה איפשר שלא ראה אותה הר"ן ז"ל. אך אילו לא היה פליגי הר"ן ז"ל אלא על הרשב"א ז"ל האשמו אבל הריב"ם על דברי התוספות פליגי עליהו מן הקנה אל הקנה דאילו לתוספות אפי' היה קרקע צבור תוך קרקע לא קני ולה"ן עדה זו ע"ג עדה זו עליהו. ועוד מצאתי למחר"ק ז"ל בח"מ סוף סי' קל"ה שהביא תשובה להרשב"א עמו שגראה ממה הפך תשובתו שכתבנו וז"ל וכתב עוד הרשב"א בתשובה ומה שטוען שאין המתנה מתנה מפני שלא נתנה אלא באב ואין קרקע נקנה באב אין טענתו טענה שדרי כתוב בסוף השטר וקנינו על מאי דכתיב ומפרש לעיל ואין אחר קנין כלום וכו' אלמא חלים כח הקנין ומגופה של קרקע קנה מידו וכו'. הרי דכתב הרשב"א ז"ל דמתנה בקנין אפי' קרקע אב קרקע קני וזה הפך דבריו שכתבו בתשובה הא' הן אמר דלענין תשובה יוכל האומר לומר אדמסתם על ה"ה תשובה שהביא מהר"ק ז"ל סמוך על התשובה הראשונה אבל אין השכל כוח בזה לפי התשובה שהביא מהר"ק ז"ל היא בתשובות כתיבת יד דבתשובות המדמסות בקטנה ולא מלאמה ויותר יש לנו לסמוך על תשובה זו דמתיבת יד דאיפשר שהרב ז"ל חר בו ממה שכתב בתחלה ועוד יש לי שיש השתי תשובות ולא סתרי' אהדדי דאיפשר מה שכתב בתשובה האחרת דאין קרקע נקנה באב לא היה קנין סודר רק יתר לו חזק בקרקע זו דקנה במקרה ואבנה קנה עדה פלונית ומה שכתב בתשובה האחרת היה בקנין סודר וז"ל אין אחר קנין כלום כמו שהביא רביה מפ' הכותב דחלים כח הקנין ומגופה של קרקע קנו מידו וכו' אינימי מה שכתב בתשובה הראשונה היה הקנין בתחלה שאמר קנה ממני שאני נתן לפלוני קרקע פלוני ואבנו קרקע פלוני ומה שכתב בתשובה האחרת היה הקנין בסוף כמו שכתב שהרי קנו וכתב בסוף השטר וקנינו על כל מאי דכתיב וכו' אין לאחר קנין כלום וכמו שכתב שם שקבל מרבו הר"י ז"ל דלא חלים כח הקנין אלא כשהיה בסוף וכמו שנכתב לקמן בג"ד וזה היה הראשונים בכל קנין וזהו אפי' שפיר סתם דבריו ואמר אין קרקע נקנה באב דמשמע בכל קנין רק שהטעם שם מפני שהיה הקנין בתחלה והמידות שחדש לנו בתשובה האחרת שחם היה הקנין בסוף שהמתנה קיימת שהקנין שבסוף חוזר על שתי מתנה והרי זה כמו שכתב שתי קרקעות באחת בקנין אחד שקונה שתיים זה שאין כן כשהקנין בתחלה דלא קאי אלא על הקרקע הראשון שנתן והב' שנתנו באב אינה נקנית ומלא שתי התשובות נזדקו' לא סתרי' אהדדי ונפקא מינה לענין דכתיב שחם היה כתוב בשטר המתנה קנין בסוף שהמתנה קיימת ואפי' באב. הן אמר שיעדין על לאומר שיאמר דמה שכתב הרב חם היה קנין בסוף שהמתנה קיימת הוא דוקא בסוף ולא בתחלה אבל אם נזכר הקנין בתחלה גם שכתוב לא יועיל ויזכיר זה ממה שכתב שם וז"ל כך גבתי ממורי הר"י ז"ל דדוקא כשהקנין בא באחרונה כגון שאמר דין ודברים אין לי על עדה זו ואח"כ קנו מידו שהקנין מתקן ומקנה גוף הקרקע אבל באומר קנו ממני שאין לי דין ודברים על עדה זו וכו' ודאי לא קנו ממנו אלא מדין ודברים ולא מגופה של קרקע הרי משפט דברי הר"י ז"ל משמע דוקא כשהיה הקנין באחרונה ולא שהיה גם בתחלה. אך אי התיבן למידק בדברי הר"י איפשר שיזכר דדוקא אם נזכר הקנין בתחלה ולא לבסוף אבל אם נזכר בסוף חף אם נזכר ג"כ בתחלה יועיל. וכמו שראיתי בתשובה להר"י ששון סי' קל"ג שהוכיח הבנה זו בדברי הר"י ז"ל מדברי הרמב"ן ז"ל שהביא מהר"ק שם סי' קל"ה על ראובן שנתן דירה לשמעון בעלייתו אם אין קנין בשטר אלא כמו שאמרת שקלים הקנין. לנתינת הדירה שאמר קנו ממני שאני נתן דירה בביתו. וז"ל שאין הקנין רק על הדירה לבד וכו' אבל אם אמר הריני נותן דירה וקנינו ממנו קנה הדירה וכו'. ולולי שאני סבור שאין העדים זדעים דין זה הייתי אומר שאף אם יחזרו בסוף השטר וקנינו לפלוני יועיל וכו' ועב' אני סבור לומר שיועיל זכירת שני קנינים לעולם וכו' ועם היות שיש דיוקים הרבה בתשובה זו שלא לזאת והמתכוון לא ראוי לרייק בה שאין הפנאי מסכים. הגה המורס מדברי הרב דוע' ג"ב דק"ל אין חדם ומקנה דירה לחבירו אם כתוב בשטר שהקנה לו קנין סודר. וכתב הקנין בסוף וגם שזכר

מח שמוק
הרמב"ם
שהתיר
כתבו לה
שהיה חף
ל שכל זמן
שלא בפני
החזיק קנה
החזיק קנה
קנה לומר
קנה חפי'
יק אם כן
ב הרב ז"ל
בבבן דין
השקדנות
דמשמע
זב בתחלה
ויק רק
דח קושא
בתשובה
א גראה לן
חזק לגמרי
נקנה אב
יהושפט
זק"ל כתב
נקנה אב
שאין להם
קניית אב
דקני חזק
קנה
בא ז"ל כתב
זכיה לענין
ועב' אל
דב על פה
גא ז"ל וכל
נה בדין
קרקע חם
דלפי חן
דוקא חן
דאי נסל
יה דאשכח
ית ולעולם
בעינן
זע מדבריו
תם דבריו
כ מוכחה
זר"ל נטר
אשמועין
בעין אב
כי מן הדין
קני ו'
זר על נט
ה דארשא
יק בקנאו
שרוש ו'
תי שנית
ז"ל גראה
דקדושין
בא שקנה
אב עדה
ז' עדה זו
לא ז"ל
תב מהר"י
ולן

חלק רביעי חוט המשולש שאלה ב

ומטללין אחרים ועוד כתבו בתורה הב' שהרי קנין בסוף דלשה
ילפינן משה קחה קחה וחס אין שדה נקנה אצל מטללין ומהיבא
תמי אשה הרי כתבו בפשיטות בדבר שהיה מוסכם ומסוכני ואם אין
שדה נקנה אצל מטללין דנראה שהיה דבר שהיה אצל עליו שום
קנין א"כ וזכינו לדון שהמתנה הוזהר שהיא מתנת אצל וכתן
קרקע אצל מטללין אין בדבריו מועיל והמתנה נעלה :

ואת והא"ק"ל בדבר שהשטר בטל לגמרי לא אמרי' יד בעל
השטר על המתנה כמו שכתב הטור ו'ל סימן מ"ב
שם הרא"ש ו'ל דמי אמרי' הכי א"כ למאי כתביה וכתב מהרי"ק ו'ל
שלא הסכימו וגדולי הפוסקים ובל"א הם נפרש השטר כמו שהיה
כתוב הרי בטל לגמרי וא"כ למאי כתביה הנהו' וי"ל דהרי כתב
הגאון מהר"ם אפרה"ק ו'ל שם הרשב"א ו'ל דלא אמרי' הכי אלא
בדבר דליכא למוחלי בטעות אבל בדבר שאיפשר טענה הנותן
כגון דאמר לשון דלא מהכתי במתנה אמרי' יד בעל השטר על
המתנה אעפ"י שיתבטל השטר לגמרי והמתנה בטלה דלא אמרי'
למאי כתביה לפי שהיה סבור שיועיל לשון זה וכתבו בטעות ואין
כאן מתנה ומהיבא ג"כ ליכא למוחלי בטעות סופר ונאמר דטענה
הסופר דוחקת תלין דטענה הנותן בחשבו ששלשון מועיל מטעות
הסופר ועוד דלא תלין טעות בסופר אלא באחריות וכד יחיב
טעמה במה דלא שרי חייב וזו בכדי אבל דבר זה הוא גוף
הענין לא תלין טעות בסופר ושייך כן איה שכתב הרשב"ש ו'ל
שכתבו דבריו לקמן דא"כ יאמר כל חכם דטענה הסופר ואין לקן
מתנה שתקיים :

ועדין יש לאומר שיאמר אפשר דהנותן הזה לא דינא גמיר
והוא לא נתבון רק למתנה גמורה ואיפשר דשמע הוא
דינא דאב ולא נחית למירעא מטללין אצל קרקע או בהפקד
דלאו כולי עלמא הוא דינא גמירי וכי הוא בונה אולי' בתר אומר לא
ואמדין דעתיה ומה גם שהנותן היה דעמו קרובה אצל בנו זה
המקבל שכמה שנים היה מאכילו ומשקיהו ובודאי לא נתבון לרמות
בו ליתן לו כלשון שאינו מועיל וכמו שהביא מהרי"ק ו'ל סימן ר"י
תשובת הרמב"ן על מי שנתן קרקע ושיר דירה לעצמו ולאחר עמו
מי אמרינן כיון ששיר דירה לעצמו ר"ל גוף דירה גם לאחור אחר
שיר או לא והשיב הרב ו'ל דנאמר שכלל אחר עמו לכול שיר בענין
אחר לפי שכן הסתם חכם רוצה לקיים מתנותיו וכל שאפשר לדון
כן נדון וכו' הרי אעפ"י דקי"ל דירה אינה נקנית לא בזכר ולא
במתנה ואין שום קנין חל עליה כתב הרב ו'ל דקנה אחוה פלוני
ששיר לו דירה מטעם אומדנו דאין חכם רוצה שיהיו דבריו לבטלה
וא"כ בנדון זה אף אגן גידון ונאמר מאחר שהנותן הזה ידענו נאמנו'
שכלב שלם וכפש מפנה גמיר ונתן לבנו המתנה הוזהר אף עפ"י שכן
הדיון אין הלשון מועיל אמרינן אמו רוצה שהיו דבריו בטלי' וצפרט
למי שהגדיל עשות חסד עמו :

לזה יש לאומר דליתא להאי מילתא וטעמא הוה דלא אמרינן
דסתם חכם רוצה לקיים מתנותיו אלא כמו שכתב מורי
אדרי' ו'ל בתשובה ס"י דלא אמרינן הכי במקו' שיש לסמוך בדבריו
ולומר שכלל בדברים ההם אף הענין שאנו מסופקים בו אז נאמר
ודאי שכלל הענין הואו דבריו לפי שאדם רוצה לקיים מתנותיו לפי
שדבריו הראשונים שדבר הספקיים ומקויימים מן הדיון ואין לנו
ספק אלא בדברים שאנו רוצים לכול עומה אבל כשזרע דבר
נתמך שאינו מועיל ולא יעיל כי תהו הוא נה לנו ולרצון הנותן דעתו
ואף אם גמר בלבו למתנה גמורה דברים שכלב אינן דברים וזאת
בבנת כוונת דברי הרמב"ן בתשובה בהא"ק"ל דאין קנין חל על
הדירה אבל הנותן קרקע לאחר ושיר דירה לעצמו אעפ"י של שיר
גוף הקרקע פירש מהני ליה כדאיב טעמה במתנה דכל לבני
כפשיה בעין ושה נשייר וכן פסק הרמב"ם ו'ל הטור ו'ל נמצא
אדם זה שנתן קרקע ושיר דירה לעצמו מן הדיון קנה הדירה ששיר
לעצמו והיו כאלו שיר הגוף דהו דבר שיש בו ממש ומל עליו הקנין
ובין דמן הדיון מהני מה ששיר לעצמו עתה נסתפק השאלה אי
אמרי' שגם לאחור פלוני ששיר עמו בעין ופסג"כ שיר והו כמי
ששיר לו קרקע אי לא והשיב לו הרב דנאמר שמדין הדיון מה ששיר
לעצמו הו שיר גם הדבר האחר אשר כלל עמו שאנו מסופקים בו
ודאי שגם לו שיר וכו' הכי דלגבי דירה אמרינן דקנה מן הדיון גם
למה שכלל עמו קנה מן הדיון ולכן בג"ד שפיק' דברי הנותן אין בהם
זממ' כפי הדיון ומטללין אצל קרקע ולא קרקע אצל מטללין אין לנו
בהרא"ש

לומר שמפני שרוצה לקיים מתנתו שיועיל בזה שאינו קונה מן הדיון
לדון לנו לומר כן רק בכה"ג דהמתנה וכו' ומהו בני עווד ראיה אחר המתנה
שכתב הר"ן ו'ל פירש ההלכות וכתב דבריו מהרי"ק ו'ל סי' רכ"ג
וז'ל וקמ"ל בסתמון שאין ש"מ יכול להקנות מה שאין בריא יוכל
להקנות וכו' ומה שמענין דלא מתקינן לישא דש' מאלף דיענין
ליה כדיענין בדריא ולא אמרינן כיון דגלי דעתיה שהוה רוצה יודע
זה בביתו או יוכל פירות דקלו דבית לדירה ודקל לפירות קאמר
הרי הר"ן ו'ל ביאר הענין בלא טיב דלאו בכה"ג אוליגן בתר דעת
הנותן דאין לך הוכחה גדולה יותר מהנותן דירה לחבורו בביתו
שגלה דעתו ובפיו מלה לאמר שידור חברו בביתו או יוכל פירות
דקלו ואמרינן דלא יועיל גילוי דעתו ואין לנו רק מה שהוליד מפיו
וכן כתב הרמ"א ו'ל שם הרשב"א ו'ל פ"ו מוכיח ונראה שהוה ו'ל
הסכים לדברי הרשב"א דלא מתקינ' דברי ש"מ ואע"ג דכתובין שטר
מוב לא ס"ל בהרשב"א ו'ל דבעי למומר ליה על פה קמה לך ריעה
וכל שעבודיה והמ"מ ו'ל דלא בעי כפר נתן חילוק יפה אף כי נחית
והוה הנותן דירה לרביעיס אנו להוסיף על דבריו מתנה אחרת והוה
גוף הקרקע והוה אי אפשר לתקן בטעות דל ואמרינן אילו רצה לתת
גוף הבית היה אומר בית לרובו אבל בש"מ שנתן שטר מוב בלא
כתיבה ומסירה כשאנו אמריס ככלל השטר עמה אין זו מתנה
אחרת מהרי"ק ו'ל בסוף משנה ובבית יוסף כתב שם הר"ן ו'ל
אחרת בין נתינת שטר לדירה ו'ל ואפשר לי לקיים דבריו דכל ש"מ
המתחיל בדבר שטר שיש לו הסתחל אעפ"י שלא גמר דבריו אלא
גמורים אותם וכדאמרינן ש"מ שאמר כתבו גט לאשתי כתבו ונתן
קאמר שך' דדכו של ש"מ מתחיל בדבר ונשמע דרך קרה ולמיר
אמיה דרב עמרם דאמרה בהגט שטרי לאו לעמרם ברי כגון
התחלה בהקנאות של שטרות אין לנו אלא לומר שאף השטר ככלל
דכריה הוא אלא של פירשה כל נרכיס ומכיון שחלה ההקנא' צריכה
של שטרות לא חלק לחלקין אבל ש"מ שאמר ידור פלוני בבית זה ואין
כאן חלות לדבריו כלל לא בכלל ולא במקצת ואין לנו להטות
לגמרי' כדי לקיים כוונתו כן ג"ל ועולה כהגון עכ"ל הן חמות שבתקין
ככל ספרי הדפוס הגמולות אחרו בפ"י ההלכות ולא מנאלי' הדפוס
אלו הבר'ן ולא מנאלי' רק הלשון הראשון שכתב מהרי"ק ו'ל בפ"י שם
הר"ן והס' בסוף מן הלשון הב' דהר"ן מוקף הוה עובדא דהר"ן
דב' עמרם דאמרה אינו ושעבודיה והיא סברת הרשב"א ו'ל
ואיפשר שכתב הר"ן על הגמרא כתב כן ומשם הביאם מהרי"ק
ו'ל הרי נכתב בדריאור מכל הני אשלי דרבי דלא מתקינן לישא
דנותן אעפ"י שהנו רואים בדריאור מוב כוונתו ורצונו שרצה להחיל
ולתת למקבל אפ"י כל שלא יאמר מפיו דבר מועיל כפי הדיון או לא
דיון ע"פ כוונתו והחילוקים ההם שחלקו המ"מ הר"ן ו'ל בין שנתן
השטר לנתינת דירה שייכי לחלק בל"א אם החילוק שחלק הרב
הגמיר ו'ל אית לן חלק בל"א בוכ"ש דהתם הוא תוספת לבד
שאנו רוצים להוסיף בדבריו שהוה גוף הבית וכו' לא תוספת לבד
הנו מוספי'ן אלא שאנו עוקרין דברו מעיקר ונותנים דברים
אחרים במקומו שהוה אחר מקרקעי אצל מטללי' והנו חז' לחלק
דבריו ולכתוב במקומו מטללי' אצל מקרקעי והרי הפך דבריו
הקנה אל הקנה וגם לחלק הר"ן ו'ל איתיה בל"א דאין חלו לדבריו
כלל ועיקר בזה שאמר מקרקעי אצל מטללי' כמו שכתבנו לעיל
דברי התוספות והרשב"א ו'ל דדוקא מטללי' אצל מקרקעי אחר
קרא ח"כ אין לנו לחדש לשון אחר כדי לקיים כוונתו וגם למאי
דחלינן ג"כ דהו כותבין לאו דינא גמיר מכל מה שכתבנו בתנא
ברור דלא חלין למומר הכי דא"כ מי שאמר ידור פלוני בבית זה
אמרי' ג"כ בהו' גמיר לאו דינא גמיר ולא שפשוט הוא דלא חלין
בהכי וכמו שכתב הרב"ש ו'ל בתשובה דמי אמרי' הכיל דעם
גמיר בכל מתנה שנותן יאמר מקבלי המתנה או יאמרין לאו
דינא גמיר ואין מתנה מתקימת לעולם א"כ נראה ברור דלא
חלין בהכי אלא כל הוצא מפי הנותן נעשה ואין לכוונתו כפי
כוונתו בכל מקום אם הדבור היוצא מפיו אינו מועיל כפי דיון
הכלל העולה מכל מה שכתבנו שהמתן הוזהר בטלה ואין בה משעל
ותכול הבת פי שנים בכספי זקנה ותכול ג"כ השלשים גמול
שנתן לה הזקן ויתר על דרשה כמו שכתב הרא"ש ו'ל והוא
סבור ש"ר כ' וכתב שכן דעת הרמ"א ו'ל ונראה שטור פסיק
כוותיה לפי שכתב דבריה אחר דברי החולק עליהם גם מהרי"ק
ו'ל בשלחן ערוך קתב דברי הרא"ש שכלבטוף מכל זה נראה דקמרינן
בהרא"ש

גשה ונתן ביד האנס חייב בד' א כשלא הגיע המזון לרשות האנס
 אבל אם האנסו להראות והראה להם ועמד האנס על המזון ונתן
 ברשותו ואפילו הולכין ביד המוסר פטור שכיון שעמד בכל האור
 כבר אבד כל מה שיש לו וכן פסק הטור ז'ל בסיון הגז' ז'ל
 ואם היה במקום שהיה האנס יכול ליטלו אפילו גשה ונתן ביד פטור
 וכו' לפיכך אינו חייב אלא א"כ האנס מאנסו לילך ולהביא המזון
 ממקום פלוני ואפילו בזה כתב א"כ הרא"ש ז'ל שאינו חייב אלא א"כ
 לא ידע האנס שיש ממון לפלוני אלא ע"פ המוסר אבל ידע האנס
 שיש ממון לפלוני ואנסו לילך ולהביאו פטור עכ"ל נמצא שאם
 היה ר' יצחק פותח להם הבית והיה מראה להם נכסי המת היה
 פטור שהרי היה אנוס להראות והם היו אנוסים אותו ליתנו להם
 ג"כ היה פטור שהרי עומדים עמו באור והיה יכולת בידם ליטלו
 ואפילו היה נתון בידו פטור ומכ"ש לדעת הרא"ש ז'ל דאפילו גשה
 ונתן ביד מבלי קדימת האנס על הראיה אם האנס היה יודע שהיה
 ממון לפלוני אפי' אינו יודע מקומו מאחר שידע שיש לו ממון שהוא
 פטור ובכ"ד האנס ידע שיש ממון למת שלא ע"פ ר' יצחק וגם ידע את
 מקומו ועמד בלד המקום דאפילו לדעת החכם הארש"ט ז'ל שכתב
 דבריו מהר"ק ז'ל שפירש דברי הרא"ש דדוקא שידע האנס מקום
 המזון היה ר' יצחק פטור דהרי האנס ידע מקום המזון א"כ אליבא
 דכ"ע אם היה ר' יצחק מראה המזון או נותנו ביד היה פטור וא"כ
 מאחר שהוא לא כן עשה והזיל נכסי היתומים מי גזר כן שלא יטול
 מה שפור בהגלת המזון ואפילו לא היה תפוש בנכסי המת היה הדין
 גותן שיטול את שלו מתחת ידם ומה גם עתה שהוא מוחזק בנכסי
 המת דליכא מאן דפליג שיטול את שלו ממה שחת ידו והע"ג דר"י
 לא נאנס ביסורין ולא במכות רק שהמזל הגזים עליו בדברי וא"כ
 שאם לא יתן בידו נכסי המת שייסרהו למשפט ויענה ככדל רגלו אך
 לא עשה שום מעשה וא"כ אילו היה מרא' נכסי המת היה חייב מפני
 שלא נתיישר עדיין רק הפחידוהו בדברים ואפשר שלא היה מייסרו
 עכ"ז מאחר שהמזל יש ספק בידו לעשות מה שהוא מפיז וגם
 יותר ממה שאמר היה יכול לעשות הוה ליה כאלו עבד ואפילו היה
 המזון הזה מופקד ביד הר"י וברשותו בתורת פקדון ידע המזל
 במזון הוא שהא מופקד בידו ואנסו להביאו הפילו בלא קדימת
 אונס הראיה והלך הר"י והביאו פטור והראיה לזה ממה שכתב
 הגמון ז'ל בפ' הגזול ז'ל לפיכך כל דוקא כשאין המזון בידו וב'י
 עד הילכך בשממון חברו בידו ואנוסים אותו עליו ממש או אמרי'
 שממנת אותו המזון בלא האנס אבל כשאין המזון בידו כבי אפי'
 גוועל דחייב לדעת רבינו ז'ל דכיון שאין בידו אין האונס בלא לו
 מחמת המזון ניקרי חייב עכ"ל הרי כתב הרב גמון ז'ל דמ"ל
 להרי"ף ז'ל דאינו חייב רק כשאין המזון בידו ואנסו להביאו מפי'
 חברו כמו שנתן הטעם שכל שאינו בידו אין האונס בלא לו מחמתו
 אבל אם היה ממון חברו בידו ואנסו להביאו הרי האונס בלא לו
 מחמתו וכל שהאונס בלא מחמתו אם מתנו פטור וכן העלה הרב
 הגמון ז'ל בסוף דבריו ז'ל ועיקרן של דברים שכל מקום שאין
 האונס בלא לו מחמת אותו ממון כלומר שאין המזון גורם האונס
 כגון בכה לי ממון חברי וכן אם היה מופקד אצלו וה"ל בכה לי
 ממון סתם והביא חייב שאף כאן לא בלא לו האונס מחמת אותו ממון
 אבל אם היה לו המזון מופקד אצלו ואנסו עכ"ס ליתנו ונתן
 פטור שהרי בלא לו אותו אונס מחמת אותו ממון וכן כתב רבינו ז'ל
 וזה הכל עולה ויפה ועל זה הדרך יחלק אור עכ"ל הרי דכת' בפני'
 שכל מי שיש בידו ממון חברו פקדון ואנסו עליו להביאו והביאו
 פטור לדעת הר"י והגמון ז'ל ונראה שגם הרא"ש ז'ל הכי ס"ל
 ממה שכתב העור בשמו ז'ל אבל אם ידע האנס שיש לפלוני ממון
 ואנס לזה לילך להביאו פטור הן אמת למה שכתב ואנס לזה
 להביאו איפשר לפרש שידע האנס שיש ללוי ממון בביתו ואנסו
 לשמועו להביאו מבית לוי ז'ל להרא"ש ז'ל דגם בזה פטור ופליג
 על הר"י דמ"ל דכל שאין המזון בידו וברשותו לא מיקרי אנוס
 מחמת המזון כג"ל בדברי הגמון :

הוא ש' ומ' משום דהוי פלוגתא כדכחוהא ומינוי להרי"ט ס'י
 ה' שדעתו נוטה כרש"ט דפליג על הרא"ש יעשו פשרה בשלמים
 גרשוס אך בשאר נכסים תמול מי שנים הללע"ד כתבתי מעפר
 דל שלמה לרור :

שאלה כא

ה"ר יצחק באלי יצ' ור' יהודה ברוך כ"ע
 מקהל גרוש ה' להם
 בית אחד מושכר בידם שמימי' בו סמורותיהם ולא היו שותפים
 בסמורות רק בשכירת הבית ויהי היום ור' יהודה ברוך מן העיר לכפר
 לא מיד האשר היתה בעיר הוא ואשתו ובניו ובהיותו בכפר נעשה בו
 יד ה' ובעת מותו לא נמצא לפניו רק אשתו ובניו ולהיותו שרי'
 בבית העכו"ס העלילו עליו שבעת מותו המיר דתו ובעונ' בחזקת
 הד נקבר בין העכו"ס ובעת בא השמועה לעיר שלח מושל העיר
 את עבדיו לקחת את כל נכסיו בכל מקום שהם שכן הוא חק דתם
 עלה וידעוהו בניו היהודים וצאו עבדי המושל אל העיר אשר בו
 הבית הבוכר ושאלו לר' יצחק באלי הגובר וקראו אותו שיפתח להם
 הבית ליקח נכסי' המת וה"ל ר' יצחק שכל מה שבבית הוא שלו
 אין לנתן שום דבר בבית והוא ילך לפני המושל וירץ אמריו לפניו וכן
 נעשה והלך ודבר עם המושל ולא נשמעו אמריו בעת ההיא והלך
 ונעשה השתדלות נמרץ בעזרת שר גדול שיש בעיר והגויא הגולא
 ובתים לשר הגובר ומשרתיו עד שהגויא משפטו לאור ונשאר נכסי'
 המת ליורשיו ובהה אלמנת ר' יהודה וממוני הקהל העומדים בעד
 היתומים ליקח נכסי' המת שבבית ר' יצחק הפסס חתת ידו עד
 שיטול כל מה שפור והעומדים על היתומים אמרם שאין לו ליקח
 כלום בטענת שכל מה שפור היה בשביל להגיל ממונו מיד המושל
 ואפילו היה נתפס בעד המת הא ק"ל הנהפס בעד חברו אין
 צדו חייב לשלם והוא לא היה יכול להראות נכסי' המת ולא
 למוסרם ביד המושל שאינו יכול להראות ממון חברו לאנס ולא
 היה מראה לו היה חייב לשלם ועוד אילו היה פותח להם הבית היו
 משלין כל מה שבתוכו ואפילו נכסיו היו הולכין לטמיון שהיה צריך
 להביא עדים שהם נכסיו ונמצא שכל מה שפור כדי להגיל ממונו
 אין חכם מגיל ממונו במזון חברו ור' יצחק משיב אמרו שהוא
 לא נתפס בעד חברו רק שהמושל אמר לו שיתן לו נכסי' המת אשר
 הוא בבית וילך לדרכו ואפילו היה פותח להם הבית לא היו נוטלים
 רק נכסי' המת שכן אמרו לו עבדי המושל וגם המושל קד א"ל ואם
 על נכסי' המת היה לו דין ודברים על נכסי' אין לו שום תביע' ומה
 גם שכל העולם יודעים שאנו סוחר והסמורות שיש לו בבית מקרוב
 שא לי מועיר ליגורנה וסופרי המוכס יודעים בזה שהם סופרי השר
 אד יא לא נגזרתי שהוא שר המכס ואם באולי היה אמר לי המושל
 הנה ראיה שממורות אלו הם שלך הייתי מביא סופרי המוכס ועידו
 מה שאין כן בנכסי' המת שאינו מוחזק לסוחר ומה שיש לו בביתו
 הגובר הוא מהדברים הנמכרים בחמת :

תשובה

לעדן שדבר פשוט יותר מביעתא
 בכותא שהדין עם ה"ר יצחק ומיבין
 היתומים לשלם כל מה שפור ושכרו
 אלו ופועלו לזה לפינו ודקה תחשבו שאמץ את לבדו והגיל ממון
 היתומים לפי שהוא נתפס להראות את ממון המת והלו היה מראה
 המזון היה פטור וזה דבר מוסכם מגדולי הפוסקים אשר מיימיהם
 אלו שותים הרמב"ם ז'ל פ"ה מהאובל כתב המוסר ממון חברו ביד
 אנוס חייב לשלם וכו' בד' א כשהרה"ה המוסר תפגמו אבל אם אנסוהו
 להראות והראה פטור שאם לא יראה ויכחו או ימיהו וכן פסק הטור
 ז'ל ס' ש"ס וכתב מהר"ק ז'ל שכן דעת הר"י ו' והרשב"ה ז'ל
 מלא מאחר שר' יצחק היה יכול להראות נכסי' המת שהרי נאנס
 ונעשה בפירושו והוא לא רפה להראותם והכניס עמנו בסכנה
 ויחסיף פעה הליכתו לפני המושל היה מפילו ארצה ויכחו והוא
 יתן על נכסי' היתומים ושגם מהניו להגיל ממונו נראה פשוט
 שיתן את שמון הדין ובר מן דין ה"ר יצחק לא הראה להם מקום
 המזון אלא שאנסי המושל הם ידעו את המקום של המזון כיכן הוא
 ג"כ הם מעלמם ליקח אותו ואילו היה פותח להם הבית היו הם
 משלין אותו ומעלמם נמצא שלא הראה להם המקום שבו המזון
 נמצא אפילו היה פותח להם הבית ונתן להם המזון בידו פטור
 אם היו אנוסים ליתן להם כמו שכתב הרמב"ם ז'ל בפ' הגזר ז'ל

אמנם

חף בשגפרש פירוש זה בדברי הרא"ש ולא נפרש דבריו
 סתם גם בנאנס את שמועו להביא ממון לוי מביא
 שמועו כי גם דברי הרא"ש יסבילו פירוש זה אלא חף שגמר דברי
 הרא"ש דוקא שאנסו להביא המזון מבית בעליו חפ"ה יודה הרא"ש
 לדברי הר"י במכל שכן ומה אם במה דמ"ל להרי"ף דלא מיקרי
 אנוס מחמת אותו ממון דהיינו להביא ממון מבית בעליו או ממקום
 אשר

מהמן הדין
 האחר פירוש
 ז'ל ס' ר' ר' ב'
 ברא יוכל
 אלא דייקן
 ארובתיהו
 ות קאמר
 בחר דעת
 ברוי בביתו
 ואכל פירות
 ואלו מני
 זה שהאור
 זה שנתן
 וזה קד ארוב
 זה חף גמון
 אחרת והוא
 ור' ר' לית
 ר' טוב בלא
 וזו מחמת
 הר' יצחק
 יודע דכל שיש
 בדבריו אמ
 יכתבו ותו
 דהוה וליקח
 ברי כר
 ועבוד ככל
 הקפ"ה נעשו
 בבית זה אין
 לתת להם
 נת שבדקתי
 אחי דתים
 דב"י חס
 בלד היתה
 ב"א ז'ל
 חס מהאין
 יניק לטעם
 יפה להטיל
 שדין היתה
 ל בנותנת
 חילק הדי
 שפת לבר
 ווססתלבר
 ס דברים
 ז'ל לוחקן
 ד בביתו
 חלו להדין
 חבנו לעיל
 דקתי אותו
 וגם לחול
 זכבנו מראה
 בביתו
 דלא תלעין
 לא דינא
 רשין לא
 ברור דלא
 לילך כפי
 פי הדין
 בהמשל
 ל גרוש
 ל והביא
 ור שפיק
 מהאין
 דנקטיקין
 ש

השר הוא בו דמחייב הר"ף מציין להר"ש דחשיב ליה האנוס מחמת
 אותו ממון ופטור במאי דמ"ל להר"ף דחשיב האנוס מחמת אותו
 ממון כריבא ליימר שהר"ש פטור פשיטא ודאי דהר"ש פטור
 וכן מלמתי הרב גדול מהר"ש מדינה ז"ל בתשובה סי' כ"ה וז"ל
 כל שמומן בידו והאנוס בא לו מהמת אותו ממון אף הר"ף מודה
 דפטור ולא חייב הר"ף אותו ממון הלא שאנוסים אותו בעלמא אבל
 אינו בא לו מחמת אותו ממון הלא כשלין הממון בידו לפי שאנוס
 כשהאנוס בא לו מחמת אותו ממון הוא רודף וניתן להגילו וכן
 פסק מהר"י אר"י ז"ל סי' פ"ג על אותו נדון עמו ששאל הרש"ס
 ז"ל וראיתי למהר"י ז"ל דלא מיפטר הלא כפקדון אבל אם היה
 הממון חוב ברשות האנוס ולא היה עליו והביאו מחייב מטעם
 דמלוה חייב באנוסיא ודבריו ריבין הבנה דמה בכך אם חייב
 באנוסיא דוקא אנוסיא דעלמא דאתו מחמת הלוה אבל אנוסיא
 דאתו מחמת המלוה לא מחייב והוא ליה כאלו נאנס המלוה עמו
 דאתו מחמת המלוה לא מחייב ואפי' לא נאנס עליו ופי' בפי'
 גס בדברי מהרש"ס ז"ל יס להבין דכתב חפ"י לא נאנס עליו בפי'
 רק שהגו אומדים דעליו נאנס ונתנו פטור ואכן לא מציין בלשון הגמ'
 והפוסקים רק אנוסיא להביא ממון חבירו דמשמע אנוסיא בפי'
 ולא באומדנא וגרלה שהרב למדה מההוא עובדא דהגוזל בתרא
 פהא גבר דאפקידו גביה כסא דכספא ואתו גנבי עליה שקלי ויהבי'
 נסליה וכו' וכתב הר"ן ז"ל שם וז"ל ואי לא אמיד ודאי בשגיל הוא
 כסא הוא דאתו והרי זה כמי שאנוסו ליתן ממון של פלוני דאפי'
 כשאנוסו ביד פטור וכו' וכן כתב הר"ח ז"ל דהבא משום דלא אמיד
 אמרי' על הוא כסא אתו וכ"ש האבא דדידי דאנוסו הממונה
 דחבריה עכ"ל הרי שהגבס לא אמרו בפי' ליתן להם הכוס האבא
 רק שהגו אומדים דבעתו שלל באור רק על אותו הכוס ואפי' לא
 אמרו לו בפי' ומה אומדנא חתימין עליה והרי זה הוא כאלו אמרו
 לו בפי' תן לנו כוס פלוני כמו שכתב והרי הוא כאלו אנוסו
 כמינו למדים שאם יהיה ממון אחד מופקד ביד חבירו ונאנס עליו
 להביאו ואפי' לא נאנס בפי' רק שבאומדן הדעת אנו אומדים שעליו
 נאנס ונתנו ביד האנוס פטור ואפי' נאנס על הנתינה בלי קדומת
 אנוס על הראיה והע"פ שהממון הזה לא היה מופקד ברשות
 הר"י דהרי הבית שבו הממון מושכר ביד שניה ונמלא שמומן
 המת נתן ברשותו אפי' פטור הר"י מאחר שהוא מוחזק בממון המת
 והראיה ממה שכתב שלטי הגבורים בפי' הגוזל וז"ל לדעת הר"ף ז"ל
 אם ישראל נתן ממון חבירו ביד האנוס חייב הע"פ שאנוסו על
 הכתיבה וכו' עד וכוון שעשה מעשה זה בידו וכן היא דעת המימוני
 וכו' ולפי' רש"י והר"ב דר"ח ובעל העיטור שהביא הר"ן שם
 דבריהם באורך מוכח דוקא אם אנוס לזה על ממון סתם וכו' אבל
 אור לו האנוס לך והבא לי ממון פלוני והלך והביא לו פטור דלממון
 חבירו הוא האנוס ואינו נקרא מגיל עמונו בממון חבירו עכ"ל
 והר"ן בפי' ההלכות הביא דברי הר"ב דז"ל וקלם אותה והר"ש בא
 ז"ל בתשובה סי' שתקעט אחר שכתב דברי הר"ף קתב והגזון מה
 שכתב הר"ב דז"ל הן אמת שהמ"ו בפי' מחובל כתב שהר"ש בא
 הסכים לדברי הר"ף אבל מה שמתבא בתשובתו הוא מה שכתבנו
 לעיל ואיפשר שחידשו כתב כהר"ף וכשכח מעשה לידו עשה
 כהר"ב דז"ל כרי לך כמה אשלי דברבי דמ"ל אם נאנס להביא
 ממון חבירו והלך והביא דפטור ולא מחייב רק אם נאנס להביא
 ממון סתם והלך והביא ממון חבירו דלא הוי מגיל עמונו בממון
 חבירו ודברי הגי רבנו אהר"ה הוא שהממון בבית בעליו ונאנס עליו
 והביא מבית בעליו כאלו הוא ברשות האנוס שהיה מופקד בידו הרי
 כתבנו לעיל דאפי' לדעת הר"ף והר"מ ז"ל הוא פטור כמו שכתב
 בנימוק ונראה כ"ע מודו ולא פליגי אלא בהיות הממון בבית בעליו
 ובהא"ל לרש"י והר"ב דר"ח חובעל העיטור והר"ש בא דפטור
 וא"כ עתה שהר"י מוחזק בנכסי המת הע"פ שהממון ברשות בעליו
 אלו היה דהר"י נאנס עליו להביא היה פטור דיכול לומר קים לי
 ככל הגי רבנו אהר"ה ומאחר שאם היה עושה מעשה היה פטור והוא
 לאכן עשה ועשה השתדלות חזק להגילו ובאים הירשים להוציא
 מתחת ידו חייבים לפרוע לו כל מה שפזר ומה גס שהיה ר"י
 פטור אליבא דכ"ע מכמה טעמי מדא"ל דלא היה טעא ונתן ביד לפי
 שאנוס המושל היו שולחים ידם ונטלין הממון אם היה מראה להם
 הממון ועל הראיה היה פטור דאנוס הוא על הראיה ועוד טעמא
 אחריכא שאנוס המושל ידעו מקום שהממון וכו' ואולי היה ועמדו
 ביד הבית ואפי' לא היה פותח להם הדלת היו שוכרים הדלת

ונכנסים ונמלא שהממון כמו שהוא בידם כבר מבלי פתיחת הבית
 וכתב הר"מ ז"ל בשם הר"ש בא שאם היה הממון ביד האנוס
 שולטת בו אפי' אינו רואהו כל שיכול לחפש ולמנוח פטור ובג'
 הרי האנוס רואה המקום ששם הממון ועומד כדאי וגם יכולת בידם
 לפתוח ולחפש ולמנוח א"כ אינו היה נתנתו היה פטור כמלא מה
 שאמרו הממונים ז"ה שאילו היה ר"י נתן להם הממון היה חייב אף
 הדין עמהם ומה שטעמו ג"כ שאם היה פותח להם הבית היו
 נטלין כל מה שבתוכו ואפי' שמורתיו היו נטלין לפי שהיה ברך
 להביא עדים שהם נכסי דברים אלו ח"ו להם על מה לסמוך וז"ל
 אלו אלא דברי נביאות דבשלמא אלו המושל בא על נכסי המת
 בעליה היינו אומרים אפשר שגם על נכסי ר"י היה מעליה
 וז"ע פ"י שפיהם דבר שאו ועיינו הרואות שבעל"ל הס באים עלינו
 בכל יום לשלל ולבזו בו אפי' מן הספק אף אלו גוזרים
 מדעתנו מה שלא היה ורואה אני דברי ר' יצחק שהוא משיב להם
 בהון הע"פ ש"ה היה לריך להשיב מה שהשיב לפי שאם היה
 המושל אומ"ל מה שבבית הס נכסי המת ואינו לוקח כל מה שבבית
 אז היו דברי הממונים נודקים שיאמרו ששמעת שאמר המושל
 שיקח כל אשר בבית שהכל נכסי המת וכדי להקליל את שלך היתיר
 לריך להביא עדים אז היה משיב ר"י שיש בידו להביא עדים שהם
 סופרי המכס וכו' ואפי' שהיו הסופרים מעידים כדבריו לפי שהם
 משרתי השר שהוא בעל המכס וכל מה דיכיל השר ומשרתיו לנתן
 לר"י היו עושים והיה השר מצוה לסופריו שיעידו כדבריו לפי שהם
 הוא מסומרי ליגורגה ובכל ספינה אשר תבא מעיר ליגורגה הוא
 נהנה ממנו בסך גדול ממכס הסחורות ומה גס בדבר שהוא אמת
 שהסופרים יודעים ומכירים הסחורות ההם השר באו לוקח
 והם כתובים בפרטס במספרי המכס וכל זה היה לריך להשיב להם
 היה המושל תוצע ממונו כל הנכסים שבאוצר אבל דבר זה לא יתקן
 מפי המושל לא הוא ולא דומה לו ותחת דבריו וסוף אמרו ח"ו
 רק על נכסי המת ועוד אם באים אנו לזון דין זה כפי הדקדוק
 אין כאן אנוס כלל ועיקר ולא ג"כ דינא דמלכותא אלא מנא דת
 הישמעאלים וחורמה אשר אנו שריים ביניהם שכל שאל
 שהמיר אף בניו ורשם אמונו כמו שאם המיר הבן אינו יורש אלא
 ודבר זה מסורר בספרי דתם ולא מדינא דמלכותא א"כ לא היה
 שהגיל ר"י אינו אלא כמזיל מיד המושל שהיה נוטל בדין וישי
 אמר ותהי שלל יסול מה שהוציא מידו הכלל העולה מכללה
 שכתבנו שר"י ואפי' דבידו וזריבין היתומים ליתן לו מה שפזר
 שישבע כמה הוציא הכלל ד' כתבתי מעבר דל שלמה חזר ס"ט

שאלה כב

דאובן היה חייב לל
 מנה לזמן ונתן לו
 משבן תחת יו
 לכתמן החוב אך לא מסר המשבן לידו אלא הניחו תחת ידיהם
 והרשהו שבהגיע זמן הפרעון ולא יפרע לו חובו שמעשיו של
 רשות ליהודה למכור הסחורה הנו ויפרע לזו חובו והלך חזק
 למה ובתוך הזמן מלא יהודה ערך טוב לסחור והגו ומכרה לשמון
 לשמעון בהתנהגה לזמן שהיה חייב לפרוע לזו ובגמר המוקד
 בק"ם והסחורה נשארה ביד יהודה עד שיגיע הזמן הגו ויהודה
 כשומר הסחורה הגו לשמעון לא הודיע דבר מזה רק מכרה לו
 בסתם ושמעון קנה אותה בחזקת שאם של יהודה א"כ בא דאובן
 ממ"ה והגיד לו יהודה מה שעשה במכירת הסחורה ואל' דאובן חזק
 לך ולסחורתי לזמן הפרעון אך קודם הזמן הגו אין לך רשות לעש
 בה ועל זה נתעלמו בדין ונתחייב יהודה להחזיר הסחורה לראש
 א"כ חזר דאובן וכתפסר עם יאדו ועשה מכר אחר עם יהודה ומה
 הסחורה ליהודה לו לעלמו ובהגיע עת הפקדנה עת השילום הו
 שמעון ליהודה ואל' הן לי סחורתי וסול מעותך ויהודה אומר
 אמת שאני מכרתי לך הסחורה הגו ששכחתי שיש לי רשות למכרה
 ולעשות בה הטוב בעיני אך עתה עמדת לדין עם דאובן ונתת
 שמה שמכרתי לך המכר בטל לפי שמכרתי לך דבר
 שאינו שלי ואין לי רשות למכרו ומה שהחזרת
 וקניתי מראובן לעלמי
 קניתי זה תורף
 טענותיהם :

תשובה

לע"ד שנתקיים האומר ביד שמעון ואין בדברי יהוד' ממשות ולח' יחרוך רמיה ירדו וזה אפי' חומר אפי' לא חזר יהודה וקנה הסמורה ומרובן היה מייבי מצד דין להעמיד בכל המקח ביד שמעון אם היתה הסמורה מהסמורות הנמלכות בכל זמן לומר מכ"ש עתה שקנה יהודה הסמורה עלמה מרובן פשיטא ודאי שמייבי יהודה להעמיד ביד שמעון דאע"ג דקי"ל אין חרם מקנה דבר שלה בא לעולם ודבר שאינו ברשותו של אדם הוא כש"ל ואין הקנין חל עליו כבר הוכחתי בתשובה סי' י"ב שלדעת כמה אשלי רבדרי אם היה דבר שהוא מצי בכל זמן לומר אפי' שבשעת המכר לא היה ברשות המוכר והקנהו לאחר בק"ס חייב לקנותו ולהעמידו ביד הקונה אותו ודקדקתי בגם הרא"ש ז"ל דמפסד דבריו נראה דלא ס"ל הכי המדייק בדבריו בשהיה דפ' המוכר את הבית בדוכא דארעא ומרי דיקלי וכו' יראה בעין יפה דלא פליגי על הא"י דינא דכתיבנא ופס' הארבעתי והשוותי דעת הרא"ש ז"ל לדעת הרמב"ם ז"ל וכל מה שכתבתי שם היה שלא חזר המוכר וקנה הדבר ההוא אשר מכר תחלה אמנם כה"ג דנ"י שחזר יהודה וקנה הסמורה עלמה שמכר לשמעון לית גר ובר גר שיבטל המכר מיד שמעון אפי' שבשעה שמכרה לא היתה ברשותו למוכרה והוא ליהיבאלו היתה בידו מאח"שחזר וקבלה קמה לה ברשות שמעון וזה מתיר טעמי ללא ימנע מחלוקה או שגאמר שיהודה הוא שליח ראונו ר"ל שעשאו שליח למכור לו סמורתו ודיינינו ליה כשליח אלא ששינה בשליחותו שהוא לא עשאו שליח למוכרה רק לזמן שקבע לו והוא עבר על דעת משלחו ומכרה קודם הזמן ונמלח שיהיה בשליחותו או נאמר שאין כאלו דין שליח אלא דין הפקר שכל זמן שלא גביע הזמן שקבע לו ראונו למכור הסמורה אינו נקרה שליח שלא נעשה שליח אלא מהזמן שקבע לו ואילו וקודם הזמן המוכר אינה בידו רק בתורת פקדון באופן שיהודה נקרה לו שליחא נפקד ובין שיהיה שליח או נפקד כל מה שעשה עם שמעון שריר וקיים שאם נאמר שהוא שליח ושינה מדעת משלחו וקי"ל שליח שעבר ושינה מדעת משלחו אין מעשיו כלום כמו שכתב הרמב"ם ז"ל פ"א משלחין וכן הטור ז"ל סי' קפ"ג והו' דוקא אם הודיע יהודה לשמעון שמוכר לו הסמורה ואמר לו שהוא של ראונו והוא אינו נקרא שליח בדבר אז לא היו מעשיו כלום והמכר בטל לגבי שמעון אבל עתה כשמוכר לו יהודה לשמעון מכרה לו בסתם ולא הודיע שהוא שליח אפי' המוכר קיים בין יהודה ושמעון ואם הוא בטל הוא בין יהודה וראובן כמו שכתב הרב ז"ל פ"ב משלחין וז"ל השליח שקנה או מכר והודיע שהוא שליח בדבר זה לפלוני וכו' ונמלח שעבר על דעת המשלח בטל המכר לגמרי ומחזיר ואם לא הודיע שהוא שליח נקנה המקח ויהיה הדין זה ובין מי משלחו הרי שכתב הרב בבירור שאם לא הודיע שהוא שליח בדבר כג' שהמקח קיים בין הקונה ובין המוכר והטור ז"ל בסו' קפ"ג כתב שבדברי הרא"ש ז"ל נטוים לדברי הרמב"ם ז"ל וירדק אני להבין בדברי הרא"ש ז"ל שמה"ק ז"ל כתב על דברי הרא"ש שהוא מפרש שהוא עובדא דגט פשוט דהוא אמתא דדיבה ליה וזו' והוא גברא למזון לה ארעה וכו' מהשליח הודיע למוכר שהוא שליח לקנות השדה לאש' וכיון ששינה בשליחותו שסתם שדה אינה נקנית אלא באחריותו והוא קנהה שלא באחריות עולה שליפות ואין כאן מקח לכן הוצרך לקנותו מן המוכר וכו' הן אמת דהרא"ש ז"ל הוכרח לפרש כה"ל עובדא שמתחלה קנאו בשם האשה ומשום דל' רב נחמן זיל זבינה מניה באחריות כאלו קנאו סתם לעצמן למה א"ל שיקנהו פעם אחרת מן המוכר אלא שמתחלה קנאו בשם האש' ואע"ג דכתב מהר"ק ז"ל דאין זה הכרח המסתכל בעין יפה יראה דמהר"ק ז"ל דחה הכרע' הרא"ש בקש' האמנם יקשה ללו בהאי פירושה דהרא"ש דאילו הוא כן והשליח קנאו בשם האשה והודיע שהוא שליחה ונמלח שעבר מדעתה א"ל הוה בטל המקח לגמרי בין עם האשה בין עם המוכר דהלכה רווחת היא שליח שעבר ושינה מדעת משלחו אין במעשיו כלום ואין לומר דמה שקנה גלא אחריות אינו נקרה שינוי דהרי כתב הרא"ש בביאור כיון ששינה בשליחות שסתם שדה אינה נקנית אלא באחריות וכו' הרי שנקרא ונמלח מדעת משלחו וא"ל המוכר בטל בין כולם וא"ל מהו שכתב הרא"ש ז"ל אין חזר בידו מעות לחזור לאשה שיקבל עליו האחריות משמע מדבריו שהמקח קיים בין המוכר והקונה ולא נשאר הדבר רק בין האשה והשליח האם יש לו מעות וחזר לאשה ונשאר המקח

קיים בין הקונה והמוכר ואם אין לו מעות יקבל עליו האחריות ולעולם המקח קיים דאי לא הוה ס"ל הכי מתי' האי דקאמר אם יש לו מעות או אין לו מעות אם המוכר בטל ילך אל המוכר וחזיר המעות שקבל ויתנם לאשה נמלח דס"ל להרא"ש שהמכר קיים בין השליח והמוכר ועוד ראייה אחרת שכן הוא דעת הרא"ש ומהו שכתב מהר"ק ז"ל בסמוך בדברי הרא"ש ז"ל והרא"ש כתב בתשובה דהאי עובדא בשם הרא"ש ז"ל הרי כתב הרא"ש שהמקח קיים בין וכו' וזה בדברי הרא"ש ז"ל הרי כתב הרא"ש שהמקח קיים בין השליח והמוכר וכתב מהר"ק ז"ל שזה בדברי הרא"ש ק"ו אמת שלא נעלם ממני שיש מקום לומר שמה שכתב מהר"ק ז"ל וזה בדברי הרא"ש ר"ל לפי שהרא"ש מפרש האי עובדא שקנה השליח בשם האשה ולא בסתם וע"ז כתב בדברי הרא"ש שגם הרא"ש מפרש הכי האי עובדא אבל לענין קיום המקח וביטולו דעת אחרת יש להרא"ש ויש קצת סיוע לזה ממה שסיים מהר"ק ז"ל בדברי הרא"ש וכתב ודמה דברי האומרים דהאי עובדא שזה המוכר לא ידע שזה קונה לאחרים דמשמע שלא כתב דברי הרא"ש ב"א רק להודיע דעתו בפירושה דהאי עובדא זה בדברי הרא"ש ואבנא הבית דברי הרא"ש ב"א כתב גם כן דעתו לענין דינא כל זה לא אפשר לומר אך אין נראה כן שהאמת יורה דרכו שמה שכתב זה בדברי הרא"ש חוזר על כל דברי הרא"ש ב"א ור"ל שגם הרא"ש ס"ל שמקח קיים בין השליח והמוכר ומעתה יקשה לנו על הרא"ש והרא"ש ב"א ז"ל מאחר שהם מפרשים האי עובדא שקנאו השליח בשם המוכר ידע בזה ואין קי"ל שליח ששינה כל מעשיו בטלים ויכולים לחזור בשם דס"ל להני רבואתא שהמקח קיים בין השליח והמוכר ואע"ג דהרא"ש בד"ז ג"כ הוא מפרש האי עובדא כוותיה לא קשיא ליה מירי דס"ל שהדבר תלוי ביד המשלח שאם ירצה לקיים המקח אין המשליח רוצה לקיים המקח יתבטל ג"כ בין השליח והמוכר והוא עובדא שהאשה רוצה לקיים המקח ולזה א"ל רב נחמן שיווכרה לה באחריות אבל להרא"ש והרא"ש ב"א דלא ס"ל כהרא"ש קשה להלום דבריהם ואין לומר דהרא"ש ז"ל איפשר דאית ליה האי סברא דהרא"ש בד' שהרי הטור ז"ל אחר סמוך שכתב דברי הרא"ש ב"א כתב א"ל הרא"ש כתב דנראה פשוט דהרא"ש לא ס"ל האי סברא כהרא"ש בד' והאילו ואחלו לידן דברי הרא"ש בד' לרין בהם דכתב בסוף השגתו על הרא"ש ב"א ז"ל ולדבריו איפשר כי מעשה דרב נחמן סתם היה דלא מיסתבר האי אפשר דכתב לפי שזה מוכרח בדברי הרמב"ם ואינו אפשר כמו שכתב דאי לא אחרת סבי יסוד דברי הרמב"ם סתרי אהדדי דכפ"ב מהלכו ההלכות כתב השליח שמכר והודיע שהוא שליח בדבר וכו' ונמלח שעבר על דעת משלחו בטל המקח ויחזיר וכו' הרי דעת הרב שהמקח בטל בין כולם ובפ"ז זה כתב שהמקח קיים בין השליח והמוכר וא"ל מוכרח לומר דהאי עובדא שהגויא ממוני הרב הדין הזה לדעתו הוא כהכרח בסתם ואין כתב הרא"ש בד' ז"ל ואיפשר שהוא כהכרח גם בדברי הטור לרין להבין שאחר שכתב בדברי הרא"ש כתב זה וזה נטויה לדברי הרמב"ם שאם כוונתו לומר על מי שלא הודיע שהוא שליח רק שקנה בסתם דבהאי דינא תרתייהו ס"ל שהמקח קיים בין השליח והמוכר למה כתב זה וזה נטויה והרי הם הם דברי הרמב"ם ולא ה"ל לומר אלא וכן כתב הרמב"ם ואם על מי שהודיע שהוא שליח כוונת דברי הרא"ש נטויה לדברי הרמב"ם ז"ל והם פליגי אהדדי להרא"ש המקח קיים בין הקונה והמוכר ולהרמב"ם ז"ל בטל בין כולם ונראה לומר שכונת הטור הוא על מי שקונה בסתם שהמקח קיים ומ"ש זה נטויה לדברי הרמב"ם ב"א ולא כן כתב וכן כתב הרמב"ם ז"ל לפי שידענו סברת הרמב"ם ז"ל במי שנתן מעות לחבירו לקנות לו איזה דבר והלך ולקח במעות חבירו ואומר שלעצמו קנה אין בדבריו כלום והמקח של המשלח כמו שכתב בפ"ז המוכרה והנה בדברי הרא"ש שכתב הטור בשמו נראה שאלו השליח הזה שקנה השדה לאשה קנאו בסתם במעות שנתנה לו אם היא רוצה ליקחו לעצמו היה נטלו אפי' שקנאו במעותיה לפי שקנאו בסתם אמרי' שלעצמו קנאו והכי דייקי דברי הטור שכתב ואילו קנאו בסתם היה המקח קיים דכיון דלא אמר שקונה אותו לפלוני לעצמו קנאו דלמה אנטריך לומר לעצמו קנאו אלא ר"ל שאם ירצה שלא ליתנו לא היה השדה שלו מה שאין כן דעת הרמב"ם ז"ל דמאחר שקנאו במעות האשה אם היא חפלה בו היתה נטולת השדה על כרחי נמלח

זאת הבית
שיר האדם
נעור וכל
בולת ביום
דכונתו היה
זה מייבי אין
הבית היו
שהיה בדין
לסמוך ואין
ככסי היות
היה מעלל
באים עליו
הזו וזוהים
זמשכיה
י שאם היה
למה שכתבתי
אמר המשלח
שלך היתני
עדים שמה
יו לפי שס
דחזרו לזכות
יו לפי שר
לגורנה הוא
שהוא אמת
אז לו מקנה
להשיג
ד זה לא יא
אמריו אדם
פי הדקדוק
לא נודת
גבל יתל
בו וירש את
א"כ כל מה
בדין ויהי
לה מכלה
ה שפורס
נרד ס"ס
ז חייב ללו
ז נתן לו
זחת יד
זת ידיה
עכשויות
והלך ראש
נה להשמין
גמר המקח
הגו' יהודה
רק מכרה לו
זכ ב' ראונו
ז' ראונו מה
לא הרשתי
רשות לעם
חורה להראש
יהודה ומת
ההילוס ב'א
דה חומר ל
שות למוכר
ראובן ונמלח
ד דבר
תי

המקח בין השליח והמוכר בקונה סתם והוא קיים לדעת הרמב"ם והרמב"ם ז"ל אך לענין נתינת השדה לבעל המעות דעת הרמב"ם שיש חן השליח רוצה ליתנו לבעל המעות וטעמו לעצמו ריכוז לומר לעצמו קנאו מאחר שקנאו בסתם ולדעת הרמב"ם ז"ל יקנאו בעל המעות ולזה כתוב הטור וזה טעם לדעת הרמב"ם ז"ל שקצת דבריו נוטים ולא כולם וזהו ג"כ מה שהאר"ך הטור בלשונו וכתב דבשלה הודיע השליח שהוא שליח שרש בשאר כל אדם שלוקח לו מוכר ר"ל שבטעין קיום המקח בין השליח והמוכר שיון הם הרמב"ם ז"ל והרמב"ם ז"ל כשאר כל אדם שלוקח לו מוכר אבל לענין כפיית השליח ליתן המקח למשלח בעל המעות וזהו ג"כ סדרה מעל מהר"ק תפישת הרב צוה לחם משנה שמהר"ק ז"ל ב"ב סי' קפ"ג אחר שכתב דברי הר"ן ז"ל כתב וכן נראה דעת הרמב"ם שכתב חזון ומוכרה למשלח הואיל וקנה אותה במעותיו ומשום שהכפייה היא לשליח וכו' והנה הורה לנו דעת הרמב"ם שטעוין לשליח ליתנה לבעל המעות והטעם לפי שהנאה במעותיו ובכסף משנה אחר שכתב דברי הר"ן ז"ל כתב ולי נראה דאין הכי נמי דמחייבין למשלח לקבלה כשיקבל על ואחריות מפני שהרי קנאה במעותיו ונראה שזו היא כוונת דבניו שכתב חזון ומוכרה למשלח באחריות הואיל וקנה אותה במעותיו ובפ"ז ממכירה נראה כן וכתב עליו בעל לחם משנה ולא ראינו שום ראיה לזה בפ"ז ממכירה דאירי בעניינים כאלו ובעד"ן שיפה כיון מהר"ק ז"ל שתחלה בפ"ו הורה לנו דעת הרמב"ם ז"ל שאם המשלח רוצה במקח בופין לשליח ליתנו לו והטעם לפי שקנאו במעותיו ורצה להשוות דעתו לדעת הר"ן ז"ל בדוחק וכן נראה מלשונו שכתב וכן נראה ר"ל בדוחק נראה לומר כן אבל בפירושו על הרמב"ם ז"ל דייק עוד בדבריו כמה שאמר חזון ומוכרה למשלח באחריות הואיל וקנה אותה במעותיו דלמה לו להרמב"ם ז"ל לומר הואיל וקנה אותה במעותיו אלא שהכוונה לומר מאחר שקנה אותה במעותיו לזה אנו כופים אותה ליתנה לו א"כ הוא הטעם בעצמו שיש לשליח לכפות המשלח ליתנה מפני שקנה אותה במעותיו מה שאמר סיני בשליחותו הרי השליח מקבל עליו האחריות א"כ מחייבין המשלח לקבלה מטעם שמחייבין לשליח ליתנה וזהו מה שכתב רבינו הואיל וקנה אותה במעותיו ולהיות שנקוד דין זה כתבו הרמב"ם ז"ל בה' מכירה פ"ז לזה כתב מהר"ק ז"ל בפ"ז ממכירה נראה כן ר"ל שם נזכר דין הכפייה לשליח מן הטעם שקנה במעותיו המשלח ומשם נלמד ג"כ כפיית המשלח לקבל המקח וזהו שכתב ונראה כן ולא אמר כתב כן וכו' עלו דברי הטור ומהר"ק ז"ל כאובן :

כאובן

שהוציא לנו מדברי הרמב"ם והרמב"ם והטור והר"ן ז"ל לכ"ד מאחר שהודה כשמוכר הסחורה לשמעון היה בסתם ולא הודיעו שהוא שליח בדבר ושמעון קנאה בחוקה שהיא של יהודה אעפ"י שא"כ נודע שהיה שליח בדבר המקח קיים במו ובין שמעון וכונו שכתב הר"ן ז"ל ח"ל ז"ל דהתם השליח לקח סתם ואין לנוכח דין ודברים אלא עמו ואעפ"י שהוא חומר עתה שללודך השהה קנאו ואין למוכר בכך כלום ואעפ"י שלא כתב הר"ן דברי אלו אלא בשליח לקנות נראה פשוט שהיה בעושה שליח למכו' והלך זוכר בסתם ושינה מדעת המשלח אעפ"י שא"כ נודע שהוא שליח אין לקונה בכך כלום ומייד המוכר להעמיד המקח ביד הקונה ואם נדון יאודה כדן נפקד והלך ומכרו שלא ברשות בעליו נראה פשוט ג"כ שחייב להעמיד המקח ביד הקונה מאחר שחזר בו וקנאו בעליו וזה אפי' חומר אם היו הדברים כנים ומכוונים כמו שכתב בשאלה שטען ראובן על יהודה וה"ל אני עשיתי עמך שקודם הזמן הקבוע שאין לך לשלוח ידך בסחורה וליניע בה וא"כ מאחר שלא היה דמות לשלוח יד בה והוא שלח ידו בה ומוכרה אעפ"י שעדין היא מונחת ברשותו אי אפשר בשעת המכירה שיקלוה שלא הגביה ושלח ידו בה או הוא או שותפו ומאחר ששלח ידו בה ולא היה לו רשות לשלוח ידו וליניע בה הוי עלה גזלן כמו שכתב הרב ז"ל בפ"ג מגזילה ובפ"ז מפקדון ח"ל המפקיד פירות אלא חבירו הרי זה לא יניע בהן וכו' וזה אפילו על הסתם שלא התנה עליו ואעפ"י כתב הרב ז"ל הרי זה לא יניע בהן ז"ל ש"כ במו שהתנה על הנפקד שלא יניע בפקדונו והלך הוא ושלח ידו בו וכנע בו דקרא גזלן וכן כתב הטור סימן רנ"ב ומאחר שקרא עליה גזלן הרי זה עמי שגזלה מראובן ומוכרה ואח"כ

נודע שהיא גזולה נידו ומאחר שחזר וקנאה ומעילה חייב להעמיד ביד הקונה כדמוכר מהיהא שמעתא דפ"ק דמכירה בעל מילין שמואל מרב חזר ולקחה מבעלים ראשונים מהו אמר ליה מהי שכתב ראשון לפני כל זכות שכתב לו מ"ט מ"ר וזוה"ל אחר נראה ליה דלא לקרייה גזולה רב"ש אמר נראה ליה דליקום בהימנותיה וק"ל שקיל וטרי תלמודא אליבא דרב אשי והר"ף פסק כרב אשי וכן פסק הרמב"ם ז"ל וכתבו החוספות בכך שמעתא דוקא בשלא הכיר בה הלוקח שאינה שלו אבל אם הכיר בה הלוקח שאינה שלו כשלקחה ממנו וחזר הגזלן ולקחה והבעלים ראשונים המקח כפלו וכן כתב הרמב"ם ז"ל ח"ל ז"ל בפ"ג מגזילה המוכר שהיה שליח שלו וכו' וחזר ולקחה הגזלן מבעליה אחר שמוכרה לתקיימה ביד הלוקח וכו' שטעני זה טעם הגזלן ע"ד שלקחה כדי לעמוד בגאונותו : הן אמת שאינו מוכר יהודה הסחורה לאחר חב"ד ויודע כשחזר ולקחה מראובן היתה מוכרה לשני קיימת ולא נראה שיש שום זכות לשמעון כמו שכתב הרמב"ם ז"ל ח"ל ז"ל לקחה הגזלן מן הבעלים אחר שמוכרה כשהיא גזולה וחזר ומוכרה לאחר וכו' הרי גילה דעתו שאינו רוצה להעמידה ביד זה שלקחה ממנו כשהיתה גזולה ואעפ"י שהטור חולק על הרמב"ם ז"ל בד"ן זה כבר הסכימו האחרונים לדעתו :

ויש

לי מקום עיון בדברי מהר"ק ז"ל בתירון שלי שתיקן על הרמב"ם ז"ל ח"ל ועוד ז"ל דלא אמרינן דלקחה כי היכי דליקום בהימנותיה אלא כל היכא דלא זכנה או אורחה בחר הכי דהא דאמרינן דניחא ליה דליקום בהימנותיה אומדן דעתא בעלמא הוא וכו' ולפי זה אפי' לא זכנה לא שהוא בעצמו בא לערער להוציא מיד הלוקח וטען שעצמו קנאה כי היכי דליקום בהימנותיה שהיא ובאמת שדברי הרב שבנו ממיני דמאיכין למד זה שהבעיא דשמואל ששאל מרב על מוכה שהגזלן הוא מערער על הלוקח וטען שכלמנו קנאה מהגזלן דאילו לא היה חומר ורצה להעמידה ביד הקונה היתה צריך שמואל לשאול מרב הדבר ברור שזכה בה הלוקח דאע"פ לא היתה שלו ורצה להעמידה ביד הלוקח לא ליתנו לו מה בכך והלא הוא רשאי לעשות בהמה שכלו חפץ אלא בודאי שלא שאל שמואל מרב אלא במקום שהגזלן אינו רוצה להעמידה ביד הלוקח ומייד ואומר שלעצמו קנאה וכן פירש רש"י ז"ל ח"ל ז"ל מהו להיות במקום בעלים כאלו לקחה מיד וינאה מיד הלוקח יגה הורה בפ"ג מגזל מערער ורצה להוציאה מיד הלוקח ועל זה השיב לו רב מה מרב ראשון לשני וכו' ובטעמא דהאי דינא אפליגו מר וזו"ל רב אשי והתוס' טעמא דרב אשי והע"ב דטעמא דרב אשי הוא חומן דעתא בעלי הגמרא ירו' לסוף דעתו דודאי לזה טרח וקנה כי היכי דליקום בהימנותיה ואעפ"י שהוא אומר עתה שלעצמו קנאה לא משגיחין ביה וא"כ מהיכן יא למהר"ק ז"ל שאם הוא עליו לא לערער ולומר שלעצמו קנאה שהדין עמו : וז"ל שלא כתב כן אלא כדי להשיב על הרמב"ם ז"ל על מה שחלק עליו הטור ולא לענין דיבא ס"ל הכי וזכפרו הק"ר לא פסק כן אלא כדי לא דמרא' וכן זה של גזלן שחזר וקנאה מהגזלן דאחרי' שתעמוד ביד הלוקח אלא על לב דלא איתמר בגמרא כ"א בקרקע ה"ה במטלטלין נמי דלא הכי הוי דלא מצינו הפרש בין גזל בקרקע לגזל מטלטלין רק לענין יאוש דמטלטלין א"כ נתיאשו הבעלים מהם נקנו לגזלן ואינו צריך להחזיר אלא דמים מה שאין כן בקרקע דאפי' נתיאשו הבעלים לענין בחוקת בעליה עומדת וכן ג"כ במטלטלין א"כ נשתייב הגולה שני שאינו חוזר נקלית לגזלן מה שאין כן בקרקע אפי' א"כ הגזלן עומד כמות שהיא ולא נתיאשו הבעלים ממנה בין קרקע בין מטלטלין דינא שזה באופן דהא סלקי' ובהא נחתיבן המוכר קיים ביד שמעון הל"ע דכתבתיו מעט דל שלמה לרוד ס"ס :

שאלה כג

ראובן ובע"כ אחר י"ט להם חנות בשותפו ורצה ראובן למכור חלקו לשמעון וא"ל שמעון שהוא חפץ לקנותה אך יש לו חביה עם העכו"ם והוא ירצה לקנותה והוא א"ל שמעון שהוא יעשה באופן שגם העכו"ם ימכור חלקו לשמעון ואז כתיבה שמעון לקנות חלק ראובן וכגמרא הדין ביניהם פ"ק וכתיבה בספרו ועוד עדים בתנאי שגם העכו"ם ימכור חלקו לשמעון והלך ראובן ודבר עם העכו"ם לימכור חלקו ולא עלה בידו וגמרא השער ביד שמעון ח"כ כתר"ל הע"כ ס' למכור חלקו והלך ראובן

אל ידור ואל יחלף שם ירצה לקנות חלקו וחלק העכו"ם שהרי העכו"ם
 תמך למכור חלקו לראובן בסך ידוע באופן שהמנות פולה היא עתה
 שלו ונמך הענין ביניהם בק"ס וכת' הענין וכשפך ראובן לגמור
 המכר עם העכו"ם ולכתוב שטר המכר מולך העכו"ם ולא רצה למוכר
 חלקו אחר ימים נתרצה העכו"ם למכור חלקו וקבלו ראובן וכתב
 שטר המכר ובה ראובן אל שמוען ואל שרהי המנות היא כולה שלו
 ואם ירצה לקנותה ונמך הענין ביניהם וכתן לו שמוען המנו' וכת'
 שטר המכר בכל חיווקי סופר ופרע ראובן לעכו"ם כך מני החנו' ועת'
 שמוען יהודה ואומר שהמנות היא שלו שכבר קבלה מראובן ושטר המכר
 בידו וע' נ' כלפיו קטנות ומריכות ביניהם ואני הענין כל שהדין עם
 שמוען בקניה השנית שקנה ממוכו לפי שהק' הראשונה שקנה שמוען
 חזרה כלום לפי שהיה על תנאי והוא לא היה יכול לקני' התנאי לפי שלא
 היה בידו לקיים ואם קני' שטרך להתנות בדבר שיכול לקיימו והו'
 לא היה יכול לקיימו לפי שאינו ברשותו וא"כ המכר בטל ואם המכר
 שמוכר ליהודה אינו כלום לפי שהוא אמר שכבר היה כולה שלו וגמור
 שלא היה בן ונתבטל הענין שהרי כשראה ראובן שהלך אל העכו"ם
 ולא רצה למכור חלקו חזר אלל ידור ואל שמוען אינו רוצה למכור
 ואל יהודה שילך לדרבו ומה יש בידך לעשות א"כ הרי נתבטל
 המכר ביניהם ומקחו בטל אמנם קניית שמוען האחרונה היא קנייה
 אמתית שלא נשאר אחרים שום דבר ויוריו האלו דעתו בזה ונמנו
 בדרך הישרה כי אנו מצינים לתשובתו הרומתה :

תשובה

החכם המעולה בכתם טהור לא
 יסולא שלם בחכמה ועיון י שמקבו
 אל עליון ויברכהו מציון האהב נפשו
 עה"ד לוד חיון כר"י אחר דלישת שלומך ושלוש המוכים לפניך הארו'
 אל עבר פני פניני דברותך דברות קדש חזובי להבות אש והיגע
 חרה לי על מה שקרה לך עם הנער ההוא ומה שהענין פניו כך
 נרכים השי"ת ידורש עלבונך ודום לה' והתחוללו לו וידוע תדע
 שהנני הזה פשה בכל מקום ובעוני' מולל כבוד התורה ואין להשען
 רק על אצטני שבשמים עם היות כי לבי כל עמי ואני גבוע ומוכה
 אלהים וספרי אינם אחי כפניתי להפיק רצונך כמה שרצית לעמוד
 על דעתי עם היות שכשנענת על קנה רצונך שמוען נדמה מומי
 ומה ימדי תקח כדי להשיב מפני הכבוד איניס נאל לפניך מה
 שתעלה מנדתי אם מעט ואם הרבה :

ראיתי

דברך שדעתם לקיים המכר ביד שמוען בקני' השני'
 שקנו וגם אני אודך וכן אנכי עמדי אך מה שכתבת
 לטעם הקנייה הראשונה שקנה וגם ביטול קניית יהודה מהטעמים
 נכתבת לע"ד שלא נדקת ופליאה דעת מומי אך חכם שכמוהך
 מוליא מפיך מליס כאלה וזמן השעשע עזמו שרצית לטעם קניית
 שמוען ראשונה אדרבה ממש רצית לקיים הקנייה ההיא הנכונ' ואתה
 תכתב הקנייה על פיה והנה רצית לטעם הקנייה ההיא לפי שהתנה
 נדבר שאין בידו לקיימו לפי שלא היה חלק העכו"ם ברשותו ובחוקתו
 ונמחילה ישמעו אונך מה שפך מדבר וקודם כל דבר אכתוב לך
 ונכתבת המ' ואל בפי' מאישות בשם הרמב"ן והרשב"א ואל
 דין המקדש על תנאי ואל דע שיש ללמוד מדעין אלו לדני
 חייבות בתמנה בהם וכן לכל מקום ומעניי התנאים וכן כתבו ואל
 הרי שכתב שאנו למדים מדעי הקדושין לדני ממוזות במשפטי
 התנאים והנה מצונו האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת
 שבעשי דבר פלוני אם יש בידה לקיימו אינה מקודשת עד שתעשה
 הדבר ההוא ואל לא עשה ה' ותו אינה מקודשת וכן פסק הרמב"ם
 פ' מאישות אבל אם אין בידה לקיימו התנאי בטל והרי היא מיד
 מקודשת וכן פסק הרמב"ם ואל שם ואל וכן אם אמר לה אם תעלה
 לקניי הרי את מקודשת לי וכו' הרי התנאי בטל והרי היא מקודשת
 מיד שהדבר ידוע שא"ל לקיימו וכן פסק הטר' סימן ל"ח א"כ לפי
 דברך שכתבת ואמר שחלק העכו"ם אשר התנה עליו אין בידו
 לקיימו לפי שהוא ברשות אחרים מה שאין בן האמת שאין זה דבר
 שאין לו בידו לקיימו כמו שכתבתי לקמן בס"ד אלא לפי דברך שכתבת
 אומר שדבר זה אין בידו לקיימו א"כ הרי התנאי בטל ואם התנאי
 בטל א"כ המעשה קיים וקניית חצי המנות של ראובן קיימת מיד
 שכלל מקום שהתנאי בטל המעשה קיים מיד ואין אנו ממתני'טם
 לקיים התנאי והרי זה הפך דברך מן הקנה אל הקנה :

אבר

מה שהיה נראה לקיים המכר הראשון ביד שמוען ואעפ"י
 שלא נתקיים התנאי לפי מה שאני מבין מדברך שלא

היה תנאי שלם כמשפטו והוא שלא נכפל התנאי רק התנה עליו
 שחם העכו"ם ימכור חלקו בסיים חלקו ב"כ ק"י לו ולא כפל והמכר
 ואם לא ימכור העכו"ם חלקו שאינו קונה חלק ראובן ואינו שלם
 ככל התנאי וכתב הרמב"ם ואל פ"ב מאישות ואל לכל תנאי שבעלי'
 הן בקדושין הן במכר וממכר צריך להיות בתנאי ד' דברים וכו' ואם
 חסר התנאי אחד מתן הרי התנאי בטל וכלו אין שם תנאי כלל אלא
 תהיה מקודשת ויתקיים המקח או התנהגה וכלו לא התנהג כלל
 הרי שכתב הרב ז"ל שחם חסר אחד מתשפטי התנאי הרי הוא כאל'
 לא היה והמקח קיים מיד ואעפ"י שיש מי שחולק על הרב ז"ל דלא
 בענין אלו הד' דברים אלא בקדושין וגיטין כבר הסכימו גדולי
 האקאנים לדעת הרב ז"ל כמו שכתב המ"מ ומהר"ק ואל סימן ל"ח
 בתב דעת החולקים והטור כתב שהרא"ש ס' ל' בהרמב"ם והכי
 נקצין א"כ בכל ד' חס' לא נכפל התנאי הרי הוא כאלו לא היה והמכר
 שחם חסר על מנת לא היה צריך לטעם התנאי היה כלשון התנאי ולא על מנת
 ז"ל שכל האומר מעכשו אין צריך לטעם התנאי אלא ע"מ כחומר
 מעכשו ומדברך נראה שלא אמר מעכשו ולא ע"מ א"כ נראה פשוט
 שאין כאן שום תנאי ואילו היה רוצה אחד מתן לחזור במכירת מני
 המנות לא היה יכול לחזור והמקח קיים מיד וגמלא שהיה שמוען
 זוכה בקנייתו ראשונה וזה שמכר ליהודה א"כ אין בו ממש :

איברא אילו התנאי היה שלם כמשפטו היה יראה מצד
 אחר לטעם המכר הא' לפי שה' התנה עמו שלא יקח חלקו
 אלא כל זמן שימכור העכו"ם חלקו וכל זמן שלא ימכור העכו"ם
 המכר בטל ואעפ"י שחלק העכו"ם אינו ברשותו אין זה קנה דבר
 שאין בידו לקיימו שוכל לרצות העכו"ם ברבי בסף עד שימכור
 חלקו וא"כ כל זמן שלא קנה חלק העכו"ם גם חלק ראובן אינו קני
 לשמוען כמו שכתב הרמב"ם ואל ואל אבל חס' התנה עליה שיתן
 לי פלוני חצרו וכיוצא בזה התנאי קיים שהרי אפשר בידו לקיימו
 ותתן לפלוני ממון רב עד שיתן לו חצרו א"כ אילו היה התנאי בטל
 היה התנאי קיים לפי שהיה בידו לקיימו ויתן ממון רב לעכו"ם עד
 שימכור חלקו ומאחר שלא קיים תנאי היה המכר בטל :

הו'

אמת שיש כאן מקום עיון במה שנתקיים התנאי א"כ
 אחר זמן שגמל אחד נראה לומר שלא נכתבו שיהיה
 בקיום התנאי אלא בזמן ההוא ולא לאחר זמן שכן א"ל ראובן כשכתב
 למכור חלקו שהוא יעשה באופן שגם העכו"ם ימכור חלקו ד"ל בעת
 ובעונה ההיא לא שכל זמן שירצה העכו"ם אשילו אחר זמן הרבה
 והראיה ששמוען פירש לו הטעם שאינו רוצה לקנות חלקו הוא יראה
 מהעכו"ם שיש לו איבה עמו הורה בדבריו אלה שרוצה קודם שירצה
 העכו"ם שקנה חלקו ראובן יהיה חלק העכו"ם תכור אך אם ירצה חלק
 ראובן קני לו ועדיין לא מכר העכו"ם חלקו ישמע העכו"ם שקני' חלק
 ראובן ואיפשר שיבא לו איזה הספד שמוה היה יראה שמוען
 א"כ נראה ברור שלא נכתבון שמוען לקנות חלק ראובן אלא בעת
 ההיא שימכור העכו"ם חלקו ולא לאחר זמן ואף עפ"י שאלו דברים
 שכלב ולא פירש זה בפי' שיקנה חלק העכו"ם בעת ההיא וק"ל דברי
 שכלב אינם דברים מ"מ אם מוכח מתוך הענין שכן היה כוונתו
 לא ימקרי דברים שכלב כמו שכתב הר"ן ואל בפ"ב דקדושין ואל
 שמועין מהכא דכלל מקום שזענין מוכיח תכובו לאו דברי' שכלב
 ניבאו אלא הרי הוא כמו שנאמר בפירש והביא ראיה מההוא עובד'ן
 דהיה איתתא שהיה בנה מוצר לה וקפלה ונשבעה וכו' וכשכתב
 הדבר אלא חכמים אמרו לא נכתבוהו ז' אלא לראוי לה וכו' הרי
 שאם זו נשבעה פתם ולא פירש שום דבר ומתוך שמועין מוכיח'
 עליה שגמל צרת בנה נשבעה אז' שלא נכתבוהו רק להבין לא
 מכ"ש נדון זה שפירש ואמר שאינו רוצה לקנות מפחד העכו"ם
 א"כ מוכח שובא שדוקא באותו הזמן הוא מתקין לקנות ולא אחר
 זמן א"כ מזה זה נראה מאחר שהוא תלה קנייתו במכירת העכו"ם
 חלקו ולא נתקיים התנאי בעת ההיא אף עפ"י שנתקיים אחר זמן
 המכר בטל ומזה אחר נראה לומר והוא הנכון שכל זמן שלא פ' הזמן
 רק היה הענין בסתם כל זמן שיתקיים התנאי אשילו אחר זמן ההוא
 מתקיים למפרע וראיה לזה מה שכתב הטור בשם הרמ"ם ואל
 בה"ח ס' ז' א"ו אמר לה הרי את מקודשת ע"מ שירצה אבא וכו'
 ואם א"ל ע"מ שיאמר קחב הרמ"ה מתי שיאמר הן מקודשת
 אפי' אמר לה תחלה לא הילכך לעולם היו ספק מקודשת עד שיאמר
 אפי' וכתב מהר"ק ואל בשם הרב המידי ואל ואל דע שכל התנאי'
 שלם

פלא נקבע להם זמן סתמון לעולם וכן מתבאר בדברי רבינו ב"ש
 מגורשין והטעם לכל זה מפני שכל תנאי שהוא במועשה ולא נקבע
 לו זמן מן הסתם הוא לעולם וכן כתב בשם הר"ן ז"ל נמצא כל
 שמתנה על הסתם ולא קבע זמן אפילו לא נתקיים כן לאחר זמן
 מהקיים המועש' למפרע ח"כ ב"דב"ט מאחר שלא נקבע זמן לקיו'
 התנאי כל זמן שיומרו העכו"ם חלקו מתקיים המוקח שלקח שמעון
 ונמצא שנגד זה לא נשאר ליאודה שום זכו' במקח לפי שקדם מקח
 שמעון למקוח אעפ"י שלא נתקיים התנאי אלא אחר מקחו ואעפ"י
 שכבר כתבנו בשם הר"ן דכל שמוכר ומקורו הרי זה כמי שמוכר
 וכל' הוכחנו דלא נתכוון לקנות רק בזמן ההוא הרי"ב"כ יש לנו הוכח'
 אחרת שנראה מומנה שנתכוון לקנות בכל זמן שיומרו העכו"ם חלקו
 והיא תפסת השטר ביד שמעון דלילו לא הוה ס"ל הכי לנוה יצח
 השטר קיום בידו לא דמוכח שעלה בדעתו ואחר אעפ"י שלא נתר'ל'
 העכו"ם עתה איפשר שלאחר כך יתרכה יתקיים מקחו בידי באופן
 שנגד אחד נראה שהמוקח קיים ומגד אחר נראה שהוא בטל וכל זה
 חני כותב להתלמד במקום אחר אמנם כהן כבר הוכחנו שאין כאן
 שום תנאי מאחר שאינו כפול הרי הוא כמו שלא היה ונמצא לכאורה
 המוקח קיים ביד שמעון:

ואת

הגם שאין כאן שום תנאי והשביבן כאלו היה המוקח בלי
 שום תנאי והרי כשהלך ראוה"ל העכו"ם לקנות חלקו
 ולא עלה בידו ואחר אכל שמעון ויגיד לו הענין ושתק שמעון ולא החזיק
 בחצי החנות של ראוה"ל נראה שמתחיל שמועון במכירה שומר לו
 שאילו היה בדעתו לקיים המוקח היה לו לומר שהחני שלו מוכר לו
 וא"כ מאחר שלא אמר לו דבר נראה שעתה לו הקנין שקנה לו י"ל
 דאין משם ראייה לפי שנמחול לו הקנין היה גרדך לקנות מומנו ואפי'
 היה אומר לו בפ"י שהוא מוחל לו הקנין לא היה מועיל עד שיקנה
 יאמנו בפ"י כמ"ס הרי"ב"ט ז"ל ס"מ תק"י ז"ל הדיון עם השומר שביין
 שקנה הקרקע לזמן המושכר לו בקנין גמור ובכסף הרי הוא שלו
 לזמן ואינו יכול להסתלק מומנו בדבור בלבד אפי' בפני עדים כי
 אם בקנין גמור דשכירות מכירה ליומיה וכו' וכו'ון שקנה הקרקע
 בקנין הגמור מעתה הקרקע קניו לו ואף על פי שלא החזיק בו ואין
 מועיל הסילוק אלא בקנין גמור הרי שכתב הרב חפ"י ח"כ בפני
 עדים שהוא מוחל לו הקנין והוא כסתלק מן הקרקע אינו מועיל עד
 שיקנה לו קנין על הסילוק א"כ בנדון דידן אפילו היה שמעון מוחל
 לו המוכר בפני עדים לא היה מועיל עד שיקנה בקנין ומה גם שאפי'
 בדברים לא מחל לו ולא סלק עצמו ח"כ לכאורה נראה שהמוקח הח'
 קיים ביד שמעון אמנם כד מועיין שפיר אשכחן דאין כאן שום מקח
 כמו שטובח לקמן בס"ד:

גם

המוכר שמוכר ראוה"ל ליהודה היה נראה לכאורה שהחני התנו'
 של ראוה"ל היה קנייה ליהודה אם ירצה ליקח אותה דלילו של
 עכו"ם נראה פשוט שאין לו שום זכות בהלפי שמוכר דבר שאינו
 שלו וק"ל המוכר דבר שאינו ברשותו הוה ליה כמוכר דבר שלא
 בא לעולם ח"כ בחלק העכו"ם אין לו שום זכות אבל בחלק ראוה"ל
 היה נראה שאם ירצה יהודה בו יש לו זכות ואע"ג שלא קנה
 אלא החנות כולה ועתה שנמנעו שאין לו בחלק העכו"ם זכות נמצא
 שבטל המוקח מעיקרה דהוי מקח טעות דדמי' למאי דאיתמר בפרק
 המוכר דאיתא התם קרקע בדיקלי חזיקן אי אית בה דיקלי יהיב ליה
 ואי לאו מקח טעות וכן פסק הרמב"ם ז"ל פכ"ד ממוכרה וכן פסק
 הטור סי' ר"י ומאחר שהוא מ"ט והלוקח יכול לחזור גם המוכר
 יכול לחזור בו ונמצא המוקח בטל הא לא דמי' אלא להאור דנראה
 דאיתמר בסמוך קרקע ודקלים אינו מוכר כך אי אית ליה דיקלי יהיב
 ליה הרי דיקלי ואי לאו זבין ליה תרי דיקלי ופי' רשב"ם ז"ל זבין
 ליה תרי דיקלי יקנה לחזרו של זה שני דקלי' שלא יהא מחוסר אמונה
 שכך התנה לי אינו מוכר כך אי לנות ללוכדך וז"ל שאינו מחוייב
 לקנות לו דקלים אלא כדי שיהיה עומד בדיבורו וכן כתב שם הרא"ש
 ז"ל זבין ליה הרי דיקלי פירוש כדי לעמוד בדיבורו ולא שיהיה
 מחוייב לקנות לו שני דקלים דאין אדם מקנה דשב"ל וכל שאין
 ברשותו מיקרי דבר שלא בא לעולם הרי שפירשו דמאי דקאמר
 דלזבין ליה תרי דיקלי שלא היה ברשותו הוא מפני שיעמוד בדבור
 לא מגד חייב ואע"ג דלא זבין לבו המוקח קיים אם ירצה הלוקח
 וא"כ ב"ד ח"י מצי ראוה"ל לקנות חלק העכו"ם כדי לעמוד בדיבורו
 מה טוב ואם לאו לא מופי זה יבטל המוכר של חלק ראוה"ל ואפילו
 להרמב"ם ז"ל שכתב שם האומר למכרו קרקע ודקלים אינו מוכר

לך אפילו לא היו לו דקלים אם רצה לקנות לו שני דקלים הרי זה
 נקנה המוקח ואין הלוקח יכול לומר לו איני לוקח אלא קרקע שיש בו
 דקלים וכו' דמשמע מדבריו שאם ירצה המוכר לקיים המוקח צריך
 לקנות שני דקלים ואם לאו יכול הלוקח לבטל המוכר וכמוה' לפי דבר
 ב"ד לקוי המוקח צרי' ראוה"ל לקנות חלק העכו"ם ואם לאו יכול יהודה
 לבטל המוכר זהו שהלוקח בידו לבטל המוכר אם לא יקנה ראוה"ל חלק
 העכו"ם אבל אם יהודה רוצה בחלק ראוה"ל לבדו נראה שפשוט לדעת
 הרב ז"ל שהמוכר של חלק ראוה"ל קיים וא"כ אפי' לדעת הרמב"ם ז"ל
 אם ירצה יהודה בחלק ראוה"ל לבדו הדיון עמו וגם מה שחז' ראוה"ל
 וא"ל ליהודה שהעכו"ם נמלך וא"ל יהודה שילך לדרכו ומה בידו
 לעשות ועל זה הזרת אומר שכתבטל המוכר בינו ואין יהודה כבר
 כתבתי לך לעיל שהדבר נגמר בק"ס לא יתבטל אלא בקנין ואם כן
 אין מדברי יהודה ראייה לביטול המוכר ואפילו אם נקבע שטר המוכר
 כל שלא בטל קנין על ביטולו הקנין עדין עומד במקומו שכל דבר
 הגמור בק"ס השטר שכותבין אינו אלא להחיה בעלמא שהיה קנין
 בדבר לפי שלא יוכל המוכר חי לוקח להכחיש הקנין אבל כל זמן
 ששניהם מודים בקנין אין גרדך שטר דרוקח בקדושין ובעיני בעיני
 עדים בדבר ואפילו שיהיה מודים אינו מועיל אבל כל דבר שנגמר
 בקנין כל זמן ששניהם מודים בדבר אפילו שלא בפני עדים הקנין
 קיים ח"כ ב"ד ששניה' מודים שנגמרו בעינין בקנין סודר אין לו שום
 בטול עד שיקנה מומנו על ביטולו ח"כ מכל מה שכתבנו הית' נראה
 לכאורה שדקנין הראשון קיים:

אבל

כפי' הדיון והאמת אין כאן שום קנין לא לשמעון בקני'
 ראוה"ל ולא ליהודה הטעם לפי שלא נגמור קרקע זה
 כהלכתו לפי שהקרקע נקנה בג' דרכים בכסף ובשטר ובחוק
 כדתנן בפ"ק דקדושין נכסים יש להם אחריות בקנין בשטר
 ובכסף ובחוקה' ומוציא דבשלה קניינים אלו קניית הכסף
 עולה על כולנה שאם קנה בכסף במוקש שאין כותבין השטר הקרקע
 נקנה בכסף לבד ואפי' במקום שכותבין השטר אם החזיק בקרקע
 ולא כתב השטר נקנה הקרקע אך גרדך נתינת הכסף עם החוקה
 נמצא שהכסף גרדך להיות עם שטר הקניית אם לא קנה לא בשטר'
 לבדו אם ששטר שכתב לו שדי מכירה לך שהוא קנין הקרקע בשטר
 דתנן במתניתין או אם כתב לו שטר קנין שאינו כותבין בזמן ההוא
 במכירת הקרקע דחשיב שטר מכר אע"פ שאינו רק לראיה כמו שכת'
 הר"ן ומיהו"ק ז"ל בפ"ב ממכירה בכולן גרדך קניית הכסף ואם כת'
 השטר ולא נתן דמים אין לאו מקח ושיעיה' יטלון לחזור בהם כמו
 שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"א ממכירה וז"ל כולד בשטר כתב לו וט'
 בד"א במוכר שדברו מפני רעתה אבל בשאר קרקעות אעפ"י שאינו
 שטר של מכר בידו ואפילו היו בו עדים לא קנה עד שיתן הדמים
 ח"כ בנדון דידן מאח' שקנין שמעון הא לא נתן הדמים אעפ"י שנת'
 השטר והעד עדים אין כאן שום קנין וכו' בקנין יהודה לא היה
 נתינת דמים אין כאן מקח וקנין שמעון האחרון קנה קנין שהיה
 בכסף ובשטר והוא חלק הקנין האמת' והוא נזה שראיתי לכתוב
 לכ"ת כפי העת והמקרה והסי' ישיב שבותינו ושבות עמו ישראל
 כה דברי המר ונאנח ונעפר דל שלמה לרז"ס ט':

שאלה כד

ראובן הביא לו שמעון
 עשרה משקלי זהב ח"כ
 שיעש' לו מהם אגוד'
 אחת והוא רוצה שיעשה אותה לו ביום ההוא או לכל הפחות למחר
 לפי שהיה גרדך לה וא"ל ראוה"ל שאין לו נתיני לעשותה לפי שיש
 בידו חפץ אחד לעשותו ובעלו לריכ"ס לו בו ביום וגם היושרת שלו
 שמוסייעו בהפחת הארס והתכת הזהב אינו מוצי' אצלו ולהיות
 ששמעון הוא יודע בטיב מלאכת החפץ ההוא שהיה עושה ראוה"ל
 ח"כ שמעון שהוא יסייעוהו במלאכת החפץ ההוא וגם ישב אצלו
 ויסייעוהו בהפחת הארס ובהתכת הזהב ולא רצה ראוה"ל לקבל הזהב
 מיד שמעון עד שיתכרו לו ראוה"ל בדבולת ואכניס טובות שאין ביד
 ראוה"ל לקבוע בחפץ ההוא וישב אצלו להתחיל לסייעו ואז קבל מידו
 הזהב והיה מסייעו במלאכת החפץ ההוא עד לעת ערב וכש' החפץ
 ואז התחיל ראוה"ל להתקד הזהב ושמעון מסייעו בהתכתו לפי שלא
 היה שהוא ביום להשלי' האגוד' נשאר' ביד ראוה"ל עד למחר ואשתו
 כחצות היום בא שמעון לראות נגמרה המלאכה וראובן המיר אתה
 מתוך אגוד' קטן שהוא מוכר לפני ראוה"ל שיש לגורפים ומינתי' אותה
 לפניהם

לפניהם ונתנה ליד שמעון ופסקו ציניהם דמי השכירות ולקחה שמעון והלך לו ותקף ומיד חזר שמעון ואמר לראובן בחיך הניח האלעד' אלךך שאני טרוד עתה ואין לי פנאי לילך להוליכ' לעכו'ם ותקף אני אחזור להוליכה ושמעון הכיחה בידו על ההרצו אשר לפני ראובן ולא אמר לו ראובן שום דבר והלך לו שמעון ולא חזר עד לעת טרב ובעורו ליקח האלעדה לא נמלאת ולא נודע מה היה לה ונמדרמה שבו עכו'ם אלל ראובן לעשות להם איזה חפץ ובהיותו נושא ונותן עמהם בדברים והחזיר פניו ללד לפניו לחנות לקחה העכו'ם הם שכן נתאמת לראובן ואין לו שום ספק בזה ועתה וירבו מורה לדק מה יהיה משפט ראובן עם שמעון אם חייב לפרוע לו דמי הוזהב אם לא ואם הוא פטור אם חייב שמעון ליתן לראובן סכר פעולתו ותשובתו הרוממה מהרה תלמה :

תשובה

ערכים עלי דברי דודים חברים מקשיבים לקול שוכני סנה קובעים לתורה עתים ששים ושומים לעשות

ואין קנייהם אהה ה' תשארם הנטר אוריותהון בלבהון אכס'ו לטר'ן שראובן פטור ואין עליו שום חוב כלל ועיקר וקודם שאבוא לפסקא דדינא רחמי לעמוד על ההיא שמעתתא דפרק האומנים לזיכא למידק בה וגם למה שידעתי שאחס עוסקים בחרבע אמות של הלכה בפ' הגזכר דתקן החס כל האומנין שומרי שבר הן וכולן שאמרנו טול את שלך והבא מעות ש"ס תחלה איכא למידק כל וכולן דתני מאי תתא לרבווי והל' האומנים ש"ס הן הן אמת בגמ' קא שקיל וטרי לאוקמי מתי' כר' מ' ויהיב טעמא בההיא הגא' דקא יהיב ליה פורתא טפי הוי עליה ש"ס ועוד יהיב טעמא אחריתא בההיא הגאה דקא שביק כולי עלמא ואוביר ליה לדידיה וכו' דנראה משפטא דגמרא דאין כל האומנין שוין ויש חילוק בטעמים ולבסוף מסיק טעמא לאוקמוי מתי' כר' מ' משום דבההיא הגאה דתפיס ליה לאגריה דלא בעי למיעל ולמיפק אזווי הוי עליה ש"ס ומעת' איכא למידק בשלמא להאי טעמא דתפיס ליה לאגריה אתי שפיר מתי' דקאמר כל האומנין ר"ל בין האומנים דיהבו להו טפי בין האומנים דלא יהיבו להו טפי כוון ש"ס משום דתפיס להו לאגריהו בהאי הגאה דשוי כבולן הם ש"ס אבל להטי טעמי אחריתי מאחר שאינם שוים קשה מחד דתני כל האומנים תיבא הנהו דיהיב להו טפי או נטא דקא שביק כולי עלמא ומגרי להו הוי ש"ס משום ההיא הגאה אלל אחריתי למה יהיב ש"ס ותו איכא למידק במאי דקאמדרה אין לשומר וקא מקשה לימא מתי' דלא כר' מ' לכאורה נראה דלא דמי אהדרי ומה שכתבו ההוטפות הוא דמוק בשלמא מלד שאינם טעלים שבר שמירה שוים הם דתרווייהו אינם נטלין שבר על השמירה אך מלד אחר אינם שוים שהאומן הוא נוטל שבר פעולתו והשוכר הוא נותן שבר בשביל פעולת הבהמה ועוד גם מלד הא' אינם שוים שהאומן אעפ"י שאינו נוטל שבר על השמירה יש מקום לקרותו ש"ס לפי שהוא צריך לשמרו בשביל השבר שעתיד ליקח על פעולתו אעפ"י שהשכר שנוטל אינו בשביל השמירה אך השוכר שאינו מקוה ליקח שכר והדרבא הוא נותן דמים אין מקום לקרותו ש"ס אמנם לזה ר"ל הריגס השוכר יש לו הגאה בבהמה שעושה בה מלאכתו וכמו שהאומן יש לו הגאה מלד שבר הפעולה גם השוכר יש לו הגאה בבהמה שעושה בה ומלאכתו ותו איכא למיד' בהאי טעמא דקאמר בההיא הגאה דקא שביק כ"ע דמשמע דאזלין בתר דעת האומן כדי שיהיה ש"ס ר"ל צריך לידע האומן ההגאה היא שעושה עמו בעל החפץ שהניח כוזה אומנים ובא אללו להועיל כדי שבו יהיה ש"ס ר"ל גומר בדעתו להתחייב כש"ס וזה ידק אם יודע האומן שלגאתו עשה עמו אך אם האומן לא ידע מזה דבר והיבא תיתי דלהוי עליה שומר שבר ויותר תגדל הקושיא על האומן טעמא אחריתי לפי דיהיב ליה טפי פורתא לפירש' ר"ל ו' ש"ס אפי' לאמנא שבר קבלנות לשכר דמי פעולה שלא יטול יותר ונראה מדבריו דמתי דקאמר בגמרא יהיב ליה פורתא טפי אינו ר"ל בכונת מכון מוסיקו לו בעל החפץ איזה דבר יותר על הראוי ליקח אלא מסתמא א"ל לכון אעפ"י ששניהם מסכימים לדעת אחת שבר הפעולה ונראה להם שבר הוא להם ערך שבר הפעולה הוי עכ"ל א"ל לאמנא שבר קבלנות לשכר פעולה נמנא לפי דברי התו' הוא שאנו אומרים שמוסיף לו על שבר הקבלנות כדי שיהיה ש"ס אין כאן לא דעת נותן ולא דעת מקבל רק שאנו אומרים וכן הסתם האומן מהיבא ידע שניתוסף לו כדי שיקבל עליו להיות ש"ס וגם

בדברי רש"י י"ל דכתב אי אופשר לנמנא למה א"ל אולי שכר הפעולה לא נגזר עליה כמה היא והלא שכר כל פעולה ופעולה הוא דבר שמוסכמים עליו בני המלאכה הסוף וא"ל כשמוקבל עליו האומן לעשות מלאכת הכלי ההוא בסך הידוע הרי הוא שכר הפעולה בלמנא דמי לא תימא הכי לפעמים ג"כ יהיה סך הקבלנות פחות משכר הפעולה ונמנא שמוטל פחות פורתא ועוד דמדברי רש"י י"ל נראה דמתי דקאמר דקא יהיב ליה פורתא הוא שלא בכונה בדכתי' לעיל ובמתי דקא מקשה הגמרא ושוכר נמי מי לא עסקין דקא משוי ליה פורתא כדבר רש"י י"ל ו' א"ל חזייל ליה משאר משכירי בהמה וכו' נראה מדבריו דשוכר יש גם כונת המשכיר שמשכיר לשוכר בפחו' משכירים באופן שדבריו רש"י י"ל מגומגמים הרבה יותר מדאי ותו איכא למידק בשלמא לטעמא דקאמר בההיא הגאה דתפיס ליה לאגריה וכו' הוי ש"ס אתי שפיר מתי דקאמר במתי' וכולן שאמרנו טול את שלך וכו' דמאחר דגלי דעתיה דלא תפיס ליה לאגריה דינא הוי דלהוי ש"ס מתי' הוא טעמא דהוי ש"ס אלא משום דתפיס ליה לאגריה א"כ בהבביל הסבה יבטל המסובב אך להטי טעמי אחריתי קשה מאי קאמר דלהוי ש"ס לפי דההיא הגאה דקא שביק כ"ע ולטעמא אחריתי בההיא הגאה דקא מוסיק טפי פורתא איתנהו כל ימי היות החפץ ביד האומן וא"כ מתי' ומה יוסיף אם אמר לו טול את שלך להיותו ש"ס ותו איכא למידק במתי' דקא מותיב רב נחמן בר פפא על מתי' דר' השאל מהאי מתי' וקא דייק האגמרתו ש"ס נראה דאין מקום להאי דיקא דקא מותיב מתי' דלעולם אימא לך דטעמא דמתניתין דקאמר טול את שלך איש' ח' משום שהודיעו שכבר נגמר והוי ש"ס וממילא משמע כשאמר לו ג"כ גמרתו הוי שומר חסם ואתי' שפיר מתי' דכפ' השואל דלמחר וכן בשע' שמחזיר' והמר רב פפא לא שכו וכו' אבל לאחר ימי שאילתא פטור דטעמא הוי שכבר ידעו הבעלים ששלים זמן השאלה והוי טעמא חדא לתרי מתניתין וא"ל לשמעין גמרתו דהוי ש"ס וכו' טול את שלך כדקא מקא לקמן י"ל טול את שלך לאגריה ל' דסד' דהוי עדין ש"ס אעפ"י שהודיעו שכבר נגמר מאחר שאמרנו לו הגא' מעות נרא' דהפיד אמעו' וכל זמן שלא הביא לו המעות עדין הוא ש"ס ובההיא הגאה דתפיס ליה לאגריה ר"ל שלא קבל המעות עדין הוא ש"ס קמל' מאחר שא"ל לך אם א"ל גמרתו הוי ש"ס וא"כ אין מקום להאי דיקא למיתב מתי' את זה רחמי למידק בהאי שמעתא כפי השע' שאינ' שעת הכושר ולהיות בעומתי הרבים לבי כל עמי נעומי משמוע' ד ה' בביתו וכחומתי אין לי ישוב הדעת עד יסיקן וירא ה' משמים :

והחזיר

דכל שהודיע האומן לבעל הכלי שכבר נגמר לא הוי עליה תו ש"ס כל שלא גלה דעתו שחפסו בשביל השכר אבל אם גלה דעתו שחפסו בשביל השכר כגון שאמר לו הבא מעות וטול שלך עדין ש"ס שר' ל' שלא תטלויה עד שחביא מעות וכן פסק הרי"ף וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ו משכירות ו' כלן שאמרנו טול את שלך והבא מעות או שאל' האומן גמרתו ולא לקחו הבעלים את הכלי הרי האומן ש"ס וכן פסק הגור ז"ל סי' ש"ו ו' כל האומני' כש"ס וזה שכתב במה שנומקין להם לתקן וליטול שכר ואם א"ל טול את שלך או הודיעו שגמרו ולא לקחו אינו עוד ש"ס ואיכא למידק במה שכתבו הגי רבנא' ולא לקחו הבעלים וכו' נראה דלא הוו צריכי למכתביה דפשוט הוא שלא לקחו הבעלים החפץ דאילו לקחו החפץ והלכו להם ונגזב או נאכד ברשותם מהיבא תיתי דהוא אמין' שיתחיי' האומן וא"כ שפוטא ודאי שלא לקחוהו הבעלים ועוד איכא למידק בדברי הטו' דכתב וזהו שכתב במה שנומקין להם לתקן דנרא' שפסס לעיקר התירוץ הראשון שתר'ו בגמרא דבההיא הגאה דשביק לכ"ע ומגיד ליה לדידיה וזה דוחק גדול שהרי התירוץ הזה לא עמו טעמו בו והקשו עליו בגמרא שוכר נמי בההיא הגאה וכו' באופן שזה כשאר דחוי ומסיק תלמודא תירוץ אחר והוא ששעמד וא"כ העור למה תפס התירוץ דחוי :

ונלעד

שדבריה' ז"ל באו צעיון עמוק להודיע לנו אגב ארתייהו דין אחר והוא דמא' שאמרנו בגמרא אם א"ל האומן נמי' הכלי דהוי ש"ס דוקא שהיה יכולת ביד הבעלים ליקח הכלי אז הוי ש"ס אבל אם לא היה יכול להוליכו דרך משל שהיה כלי גדול שצריך לשכור פועלים להוליכו והלך הבעל לשכור פועלים להוליכו ובין כך נאכד או שלא היה יכול להוליכו מנפחד לפטים שהיו עומדים לפניו * * * לה 35 לפניו

ליס הרי זה
קצת שיש בו
מקח צריך
אולי דבר
יכול יהיה
לראובן חלק
שום לדעת
מכ"ס ז' ז'
מתי' דקאמר
ומה ביה
ודיה כד
בין וחס'ן
נמר הומר
שכל דק
היה קרן
ל כל זמן
שיו בעיני
ה שגמרא
ה הקמן
אין לו שום
ית ה' נראה
עון בקניה
דקא עז
בתיקא
יש בשטר
ה הכסף
ש' הקרקע
ה בקרקע
ה החוקה
לא בש"ס
קצת בשטר
בזמן היה
כמו שכת'
ואם כת'
בהם כת'
ב לו וכו'
י' שהגיע
אן הדמים
ב' שנת'
לא היה
בין שיה'
ז' לכתוב
מי ישתל'

לפניו באופן שלא היה יכול להוליכו אעפ"י שאמר לו האומן במרתיו
 וידע שכבר נגמר עדין הוא עליו ש"ס דדוקא שהיו הבעלים להוליכו
 ולא לקחמהו אבל אם אינם יכולין ליקחו עדין הוא עליו ש"ס וזהו
 שכתבו ולא לקחו הבעלים ומה שתפס העור ז"ל התירוח הא' כ"ל
 שמה שנתנה התירוח הא' הוא לפי גרסת הברייתא דתניא שוכר
 כולד משלם רמ"א כש"ר א"כ כש"ס ועל גרסא זו מקשה הגמרא למה
 נותנית דלא כר"מ ותירץ הפלוג' תימא ר"מ בהיה הגאה וכו' ודמי
 תלמודא האי תירוחא' אמנם למאי דמוסיק תלמודא ואי בעי' אימא
 כדמחליף רב אבא בר אבהו ותיני רמ"א כש"ס לא גראה התירוח הא'
 ולזה המור תפוס לעיקר מאי דמוסיק תלמודא ואיב"ה הקילכתא
 למוסיק כלי שגא בתרא וממילא עמוד התירוח הא' דהו אומן כש"ס
 ולאיתו התירוח הא' שנוכר בגמרא תפוס לעיקר נמלא פסקן של
 דברים שכל שאודיע האומן לבעלי הכלי שגמור ולא לקחמהו
 הבעלים אינו עליו רק ש"ס ופטור מנגבה ואבדה' וא"כ כג"ד שלא
 בלבד שאודיעו שגמור אלא ששמעון עמנו לקח החפץ בידו ולא ח"ל
 ראובן שום דבר על השכירות והוליכו בידו והלך לו א"כ נסתל ראובן
 משמירתו מכל וכל ומה שהניחו לפניו אחר כך הו כמו ש"ס עליו:
ואת הן אמנת דלא הו עליה רק ש"ס אך אחתי גראה לכאורה
 דתייב ראובן דאע"ב דש"ס פטור מנגבה ואבדה הרי הוא
 חייב בפשיעה וש"ס שלא שמר בראוי הויה ליה פשיעה וגר' הגמת
 החפץ על הארגו במנות לא הו מקום המשתמר שידוע שבני אדם
 עובדים ושבים ועומדים בפתח החנות ויש שעולים ויש שבים במנות
 והאומן לפעמים מחזיר פניו מנגד הארגו וישכח שהחפץ מונח שם
 ויאבד משם באופן שהמקום הוא אינו מקום המשתמר וממלא
 שהאומן פשע בשמירתו וש"ס שפסע חייב' וי"ל הן אמנת שהמקום
 ההוא אינו מקום המשתמר אך עכ"ז ראובן פטור אפי' היה נוטל
 החפץ מיד שמעון ומניחו על הארגו היה פטור' והטעם לפי שהי'
 שמעון עומד ורואה כשהניח ראובן החפץ שם ולא אמר לו שניחח מוך
 הארגו אלא ששתק ולא מיחה בו גר' שנתרלה בשמירה ההוא ומאחר
 שנתרלה בשמירה ההיא אפי' לא היתה שמירה מעולה היה ראובן פטור
 ורואה לזה מה שכתב המרדכי בפ' המפקד וז"ל ושומר שומר
 לשומר בפני בעל הפקדון ולא מיחה אם נכנס או נאבד פסק בספר
 המקצועות דלישבע שני דלא פשע וגם ליתיה ברשותיה ונפטרו
 תרתייהו דכיון דלא מיחה בו לא מצי חידך למימר ליה היך לא
 מהימן לי בשבועה עכ"ל' הא קמון חף על גב דקי"ל שומר שומר
 לשומר וכו' אפי' ש"ס לש"ס חייב השומה הא' אפי' כשנתן לו בפני
 בעל הפקדון ושתק ולא מיחה בו פסק הרב דפטור והטעם לפי
 שנתרלה בשמירה ההיא ח"כ כג"ד א"כ חף אם נאמר שהגמת הכלי
 שם אינו מקום המשתמר ואין כאן שמירה כיון ששמעון היה רואה
 ושותק נמלא שנתרלה בשמירה ההיא ואפי' אם נקראת שמירה'
 וגדולה מזה כתב בתרומת הדקן כו' ש"ל בשם מהר"ח ז"ל שאם
 נתן הפקדן החפץ בחדר ונאבד משם דפטור ויהי טעמא דהמפקד'
 אדעתא דהכי הפקדיה וכו' בה בעל ת"ס ז"ל וז"ל ורואה דר"ל דכיון
 דידע המפקד שהפקדן רגיל לשמור שם בחדר מעיקרא אדעתא
 דהכי קא' המפקד וכו' הרי אע"פ שלא ראה המפקד שהניח הפקדן
 החפץ בחדר אלא שידע שדרכו להניח בחדר ולא מיחה בו דפטור'
 ומהגם כג"ד שראובן לא הניח החפץ בידו בפני שמעון אלא שמעון
 עצמו הניח החפץ בידו על הארגו ולא ח"ל לו שיטאהו משם וינחהו
 מוך הארגו וראובן עצמו היה חפצו מונחים שם על הארגו פשיטא
 ודאי שהוא פטור' ואע"פ שבתחלה ח"ל לתיניחיהו אלך שר"ל יניחהו
 אלא ושמירתו הרי גם כן ראובן לא ענהו וא"ל הנח לפני כדי שיהיה
 ש"ס עליו ואפי' היה אומר לו הנח סתם היה פטור כדאיתא פרק
 האומן וכו' ש"ס כג"ד דלא אמר לו הנח לפני ולא הנח סתם דפשיטא
 ודאי שלא קבל עליו שמירתו ולא הו אפי' שומר חנם חף ע"פ שאינו
 מקום המשתמר כמו שכתב המרדכי בפ' הפרה ראובן היה עומד
 בר' הוא"ל שמעון שומר לי חפץ זה או בהמה זו ואמר לו ראובן הנח
 לפניך אפי' פשע בולא מתייב וה"ה אם אמר לו הנח סתם וכו' הרי
 שאין מקום שאין משתמר כמו רה"ר ואפי' אמר לו הנח לפניך או הנח
 סתם פסק מהר"ם ז"ל דפטור מכ"ס כג"ד דתייב כמה מלי
 דמעלייתא אין הגמת כמו ר"ה ועוד שלא ח"ל הנח לפניך ולא הנח
 סתם דפשיטא ודמי דתייב בקראת ש"ס ופטור אפי' מפשיעה':
ואת והרי כתב הרא"ש בתשוב' והביאה העור ז"ל ח"מ סימן
 רל"א על ראובן האלך ליריד וא"ל שמעון הולך לי מנעלים

אלו עמך וא"ל הניחם על החמור והניחם שמעון על החמור ולא
 קבלם ראובן מידו אלא כמו שהניחם שמעון כך הולכים ראובן ולא
 קשרם והלך לו מן הגד להסך רגליו והניחם החמור על אם הדרך
 ונאבדו המנעלים והשיב הרא"ש ז"ל דחייב' והרי שס"ב שם אחרים
 בידו שמעון על החמור דנמלא' דסבר וקבל השמירה ההיא ואחרימך
 בגמרא הא ביתא קמך או הנח לפניך אפי' ש"ס לא הו ועכ"ז כתב
 הרא"ש דחייב משום שפסע שהניח החמור לברו והלך מן הגד אם כן
 כג"ד נמי היה מקום לחייב לראובן חף ע"פ ששמעון שם אותם בידו
 על הארגו' וי"ל דלא דמי כדון דיקן להיהא דהרא"ש ז"ל לפי ששם
 הניח החמור לברו על אם הדרך והלך לו מה שאין כג"ד שלא הניח
 החנות לבדה ועוד שם הי' בדרך שאינו מקום משתמר וכו' ל' הרא"ש
 דמאי דליתמר בגמרא הנח לפניך או הנח סתם דפטור דדוקא בעיר
 ודייק לשון הגמ' הכי דליתמר הא ביתא קמך והו דבר הלמודי משמע
 דלא דברה הגמרא אלא בעיר ובהכי ניחא לן דאך יחלוק הרא"ש על
 גמ' ערוכה דליתמר הנח לפניך פטור ואך יתייב הרא"ש כגדון
 ידויה דא"ל הניחם כאן על החמור דהו דומיא דהנח לפניך לא דמי
 דס"ל דלא אמרין הכי אלא בעיר וגם בזה יש חולקים עליו כמו
 שכתב הגמון ויוסף פ' האומן' והיפטר לומר ג"כ דס"ל דהיה
 עובדא דמה שח"ל הניחם כאן על החמור דהו דומיא דמאי דליתמר
 בגמ' הנח לפניך דהו ש"ס מה שאין כאן כגדון דיקן דלא אמר ל' שם
 דבר ושם היה בדרך וכאן בעיר ושם הניח החמור והלך מן הגד
 דאילו לא הלך והניח החמור לבדו אפי' הו' נאבדים מעל החמור לא
 היה הרא"ש מתייב לפי שסבר וקבל השמירה אך בתנאי שיהי' בעל
 החמור עמו כמו שהיה עומד בעת הגמת המנעלים אבל שילך ויעזב
 החמור לבדו לא קבל השמירה וכו' ראובן לא ירד מן החנות א"כ חף
 הרא"ש ז"ל וידע כג"ד דפטור':

ואין

לומר אע"ב דלא אמר לו הנח לפניך ולא הנח סתם רק
 ששתק כשהניחו אלו הרי הוא כאלו קבל עליו שמירה
 ועדיף טפי מי שיאמר לו הני לי שני גריעי דהנח לפניך או הנח
 סתם דדכותה מצינו בענין קידושין דתייב כמה לישיני גריעי
 מתייב דלא אמר לה כלו דאם היה מדבר עמה על עסקי קידושיה
 ונתן לה קידושיה בשתיקה הויה מקודשת והו טפי שפיר ממי
 שהזמיר לה הרי את מיוחדת לי הרי את מיועדת לי דהו לישיני גריעי
 וא"כ חף כאן נאמר דשפיר טפי השתיקה מייגרו לישיני גריעי'
 דודאי אין לומר כן דאדרבא מלשון הפוסקים' ובראש הרמ"ם
 ז"ל גראה בהפך דהרי כתב פ"ב משבטות כדך שתקנו משינה
 בלקוחות כך תקנו בשומרון' דמשמע אין השומר חייב בשמירת
 הכלי או בהכמה עד שימשכנו ויביאהו לרשותו ולא די באימה
 שיאמר לשמורו ודע' פ"י שכתב שם בסמוך אם ח"ל הנח לפני דמי
 ש"ס דמשמע דליתיה לבד הו שומר אע"פ שלא משך כבר כתב
 הרב המגיד בשם הר"ם ז"ל דהכא אן קיימין שהניח לפניו כג"ד
 אמותיו ח"כ בהמה וא"ל הכישה במקל וכו' אבל שלא כד' אמותיו
 צמי משיכה וכן פסק בפ"א משאלה ואע"פ דפ"י מנוקין ממוון כתב
 ואם קבל עליו בע"ה בלשון הרי הוא חייב בנזקי העור וכו' דלמא
 דמיד שקבל עליו לשמור נעשה עליה שומר אע"פ שלא משך' י"ל
 שגם שם בהמה היתה ברשות השומר כמו שכתב הרב המגיד ז"ל
 בשם הר"ם ז"ל דכשקבל עליו ברשות לשמור והיא ברשותו הו
 כמשיכה' ואע"פ שהמור ז"ל ח"מ סי' רל"א כתב בשם הרמ"ם
 ז"ל דאע"פ חייב עד שימשך במקום שמשיכה קונה דהיינו חון
 מרשותו כבר כתבו האחרונים ז"ל דאין משמע כן מדברי הרמ"ם
 ז"ל ותירוח הר"ם ז"ל שתיקן הוא נכון נמלא מדברי הרמ"ם ז"ל
 גראה דלא סגי באימה ובקבלה אלא במשיכה' ואף לדברי
 החולקים עליו וס"ל דבקבלה לבד סגי כמו שהסכימו האחרונים
 הרי ב"ה בפ"י בדבריהם שלר"ך קבלה כמו שכתב המור והו קבל
 עליו לשמורו ואפי' לא קבל עליו בפי' אלא שאמר לו הנח לפני הו
 ש"ס הרי שהנרכיו לכל הפחות אמירה ח"כ אין מקום להוכיח
 דשתיקה מהינה ונמלא כג"ד שלא ח"ל ראובן שום דבר לא הגת
 לפניך ולא הנח סתם גראה ודאי דלא הו שומר חנם':

ועוד

גראה פשוט ממוקם אחר לפטור את ראובן אפי' אם
 נזון לש"ס ואף אם היה פושע בשמירתו לפי שמעון
 היה עוסק עמו במלאכתו בשעת שמירת החפץ וקי"ל פשיעה
 בבעלים פטור' ותחלה עלה בדעתי לפטורו מהאי טעמא לפי
 שעשה עמו במלאכת הכלי עצמו שאבד וקי"ל היה עמו במלאכתו
 הויה

היה שמירה בבעלים ומטעם זה לבד היה נראה לפוערו אך כד
 משיינין שפיר השקחן דליכא למשדי ביה נראה לפי שיש לד לומר
 שאין כאן שמירה בבעלים לפי שהעסק שיתעסק בעל הכלי עם
 השומר כדי שיקרא עמו במלאכתו כריך שיהיה לתועלת השומר
 וזוהי קרא עמו במלאכתו לפטור השומר מטעם שמירה בבעלים
 אבל אם היה העסק לתועלת בעל הכלי אינו נקרא עמו במלאכתו
 ודבר זה יתבאר מהפוא עובדה דפר' השאל את הפרה דליחא התם
 מרימר אגרי דנונייהא לבי חוזאי נפק לדלויי טעינא בהדייהו
 פשעו ביה ומית אתו לקמיה דרבא ומייבנהו א"ל רבנן ואמאי
 פשיעה בבעלים היא אכסוף לכוף אגלאי מילתא דלמיסר הוא
 דנפיק הניחא למ' פשיעה בבעלים פטור אלא למתן דאמר חייב
 אמאי אכסוף אלא וכו' ואיכא למידק בהאי עובדה היכי הוה
 דרבה מריהטא דעובדה שלא סייע מרימר בשום ענין אלא יא
 עמהם כדי לסייעם אבל הוא לא שלח ידו ולא נחן אכבעו עמהם
 שומקן למדו המפרשים ז"ל דאפי' לא סייע בעל הכלי לשומר רק
 שהיה עמו לסייעו חביב שפיר עמו במלאכתו כמו שכתב הטור
 ז"ל סי' שמו"א ז"ל כריך להבין היך הגישו טענותיהם השוכר
 והמסביר לפי רבא אם אמרו בני חוזאי שלא היה עמהם אלא
 לסייעם במושא שהיה מלאכה המוטלת עליהם וכוונת
 של העולם יא אם כן מתיזה טעם חייבם רבא אם
 כך טעמו עליו והודה דבריהם למה חייבם וכי רבא
 לא ידע דשמירה בבעלים דפטור דמשנה שלימה השאל את
 הפרה ושאל בעליה פטור ומוכחש בגמ' דגם פשיעה בבעלים
 דפטור ואפי' רב דהיא פלוגתא דרימורא כבר הפסיקה הלכות
 דפטור ולא דוקא שאל בעליה עמה אלא אם נתראה להיות שאול לו
 לסייעו הוי שמירה בבעלים כדמוכחתיס בגמ' וא"כ מתיזה טעם
 חייבם רבא ואם לא יא עמהם רק לראות כבוד המשא כדמוסיק
 בגמ' אס מודים לדבריו אך רבנן הקשו עליו ואמרו שמירה בבעלי
 אף אם תהיה שמירה בבעלים הרי לתועלת עמו יא לראות
 אם המשא כבוד על בהמתו וא"כ לא הויה שמירה בבעלים נמצא
 לנתי הטענות שאיפשר להיות בענין זה מכל ד קושיא ותו איכא
 למידק במאי דקא מקשה בגמ' הניחא למ' דוכו' אלא למ' ד' אמאי
 אכסוף לא יכולתי להולמו דודאי רבא לא ס"ל אלא כמתן דאמר
 שמירה בבעלים דפטור דהי הוה ס"ל כמ"ד חייב כשהקשו לרבנן
 למה איכסוף הו"ל אנה ס"ל כמתן דאמר חייב ומדלא תריך הכי
 נראה דס"ל כמתן דאמר פטור וא"כ מתי קאמר הניחא וכו' אלא
 למתן דאמר חייב אמאי איכסוף ואם ס"ל כמ"ד פטור למה לא
 הוה ומכסוף:

שהביא מהר"ק ז"ל בבי' סי' שמו"א יראה שפירשו בהפוא עובדה
 הוא נכון:

במצינו

למדים מהאי עובדה דמרימר שאם בעל הכלי היתה
 כוונתו בתחלת סויעו לשומר כדי להועיל לעצמו
 אפי' שזוה הוא מועיל ג"כ לשומר לא הויה שמירה בבעלים וחייב
 השומר וכן פסק הטור ח"מ סי' שמו"א ז"ל כד' אפי' ששמוען
 עשה עם רחובן במלאכתו שסייעו בהתכ' הזהב הרי קודם שהתחיל
 רחובן במלאכת שמוען ח"ל שהמסרת שלו אינן מלויי חללו וזוה לא
 יוכל לעשות חפלו וא"ל שמוען שהוה סיייעו במקום המסרת וכל
 זה הוא עושה בשביל הגנת עצמו כדי להשלים לו החפץ כחפלו
 ורצונו נמצא אפי' שהיה עמו במלאכתו אינה נקראת עמו
 במלאכתו מאחר שלא סיייעו רק לתועלת עמו ונס מטעם
 אחר נראה דלא הויה שמירה בבעלים לפי שראובן לא נתחייב
 בשמירת הזהב אלא משעה שקבלו מיד שמוען ומאז והלאה נתחייב
 בשמירתו ומה שנתעסק עמו בהתכ' הזהב היה אחר כן אחר
 שהשלים החפץ שהיה ביד ראובן נמצא ששעה שנתחייב ראובן
 בשמירת הזהב עדין לא היה עמו בשעה שקבל עליו השמירה ולא
 אחר כן כדליתא בפ' השאל וכן פסק הרמב"ם ז"ל ס"ב משכירות וז"ל
 אם שאל השומר את הבעלים עם הדבר שלהם או שכתבן הרי זה
 פטור וכו' כד' כשאל את הבעלים או שכתבן ששעה שנטול את
 החפץ אבל נטל את החפץ ונעשה עליו שומר וא"כ שאל את הבעלי
 וכו' וכן בפ"ב משאלה וכן פסק הטור סי' שמו"א ופי' שקודם
 שקבל הזהב מיד כמעון ח"ל שמוען סיייעו בהפחת האש
 ומנא שקודם שקבל עליו השמירה כבר ח"ל סיייעו ונמצא
 שקודם שנתחייב בשמירה היה עמו וכו' נקראת שמירה בבעלים
 אפי' שלא היתה בשעת השמירה כדאי' בגמ' האי מתן דבעי
 למישאל מדי מתבריה וליפטור למתא ליה אשקין מיא ומי' וכן פסק
 הרמב"ם ז"ל וכן כתב הטור ז"ל וז"ל לא שאל את הבעלים
 הבעלים עם שאלת הפרה כאחד לא שאל את הבעלים אלא שאל
 וא"כ השאל לו פרתו פטור וא"כ נראה לכאורה שהיה שמירה
 בבעלים י"ל דכפי האמת אין זאת שמירה בבעלים דבאמירה
 שא"ל סיייעו אינה נקראת שמירה בבעלים דדוקא במושג
 בידים שיעשה עמו או בהכנה שמכין עמו לסייעו אבל באמירה
 שאומר בפיו לסייעו לא הוי ס"ב כמו שכתב הטור א"כ אם באנו
 לפטור ראובן מהאי עעמא אין זו נקראת שמירה בבעלים:

אמנם

מלך מה שנתעסק עמו במלאכה נראה פשוט דהויה
 שמירה בבעלים שהרי קודם שקבל מימנו הזהב
 ונתחייב בשמירתו כבר היה שמוען שאול לו שקבל מימנו הבדולח
 והאגנים עובות וישב אללו והתחיל לסייעו ואז קבל מידו הזהב
 והנה עשיית החפץ ההוא הוא כולו לתועלת ראובן ואין לשמוען בו
 שום תועלת א"כ דבר פשוט הוא דהויה פשיעה בבעלים לפטור
 דהכי הפסיקה הלכתא וכן פסקו כל הפוסקים נמצא שראובן אפי'
 חשבין ליה לשוכר גמור והיה פושע בשמירת החפץ היה פטור
 ומה גס דאפי' ש"ל לא הוי כמו שהוכחנו לעיל' ומאחר שהוכחנו
 שהוא פטור נראה פשוט שחייב שמוען לשל' לו דמי פעולתו דבינה
 ובדייני זהו מה שכלל ד' כפי הדין אך לאהבת האמת והשלום הייתי
 רוצה לעשות תשפט שלום ביניהם ויעשו לפנים משורה ומה גס
 ששמעתי עתה לכסוף מי הם התובע והנתבע ואנשים אחים הם
 וכדי שלא תהיה אש הקטטה והמריבה הולכת וזוערת ביניהם ועל
 ידי שבשביל שישארו אחים ולא יתפרדו בפירוד שנאת הלכ מוטב
 הוא שיעשו פשרה ביניהם שזה הטוב והישר בעיני אלמים אדרס
 שבעונותינו שרבו מי הוא זה ואיזה הוא שוכלל לעמוד על שורת
 הדין וכל ימי אני מרחיק עצמי בעו ותעלומות משרת הדין רק
 לעשות כל מיני השתדלות לעשות משפט ושלוס ולכן טוב וישר
 שיעמוד החכם העניו כה"ר דוד יצ"ו והוא יפטר ביניהם פשרה
 קרובה לדין וזוה כל אחד על מקומו יבא בשלוס ומי שנקרא שמו
 שלום ישפות לנו שלום ויבדק את עמו בשלוס כ"ד אחיכם הקטן
 מעפר דל שלמה נרוד ס"ט:

שאלה כה

ראובן היה חייב מנה
 לשמעון לומר בשטר
 ובתוך הזמן בא ראובן
 בליך למדינת הים ועכבו שמעון שלא ילך עד שזמין לו האש
 בלכבו

מור וזל
 אופן ולא
 ס הדך
 ס אורס
 ס איתמר
 ג"כ כתב
 ג"כ אס כן
 פ"ס בידו
 לפי ששם
 ולא הויה
 ללחרא ש
 קא בעיר
 ד מעיני
 דה"ש על
 א"ס בגמון
 יא ודאי
 עליו כמו
 לל בהפוא
 דליתמר
 ד לישום
 ד מן הגר
 ד המורה לא
 זכיר בעל
 ילך וית
 ת א"כ אף
 סתם רק
 ש מיתמו
 ד או הנה
 זכי גרטי
 ק יקושיה
 פיר מתי
 שכי גרטי
 גרטי
 הרמ"ב
 ג משיכה
 ג שתיית
 י באמירה
 לפי דהי
 כבר כתב
 לפיניו בדי
 ד' אמתיו
 מתוך כתב
 בו דמיה
 שך - י"ל
 המוד' ז"ל
 השוה הוי
 הרמ"ב
 הייע מן
 הרמ"ב
 מ"ב ז"ל
 אף לדברי
 אף אחרים
 והוא קבל
 זל פניו הוי
 ל הוכיח
 לא הגח
 ס
 אפי' אם
 ששמוען
 פשיעה
 עמו לפי
 ומלאכתו

כלבבו שבהגיע זמן הפרעון ויפצע לו מעותיו והלך והביא לו שיעם
 ערבן קבלן בעדו לעת הפרעון וכן היה שנכנס לוי ערבן קבלן
 לשמעון וכתב כתב ידו ונתנו ביד שמעון וז"ל הכתב יד מודה אני
 החותם למטה חך נכנסתי ערבן קבלן לשמעון בעד ראובן בסך
 שסוף חייב לו כנראה מן הספר שיש בידו שכל זמן שיגיע הזמן
 שקבע לו ולא יפרענו אפרע לו אני הסך הנז' על מנת שבשילך
 ראובן למקום שהולך ישתדל בעז והענומות לגבות לי מעותי שיש
 לי אצל יהודה ויברר לי חשבוני עמו באופן שלא ישאיר לי עט יהוד'
 שום חשבון ואם יברר לי חשבוני כנו' ואם לא יפרע לו ראובן לזמן
 אפרע לו אני ואם לא יברר לי חשבוני לא אפרע לו שום דבר והלך
 ראובן למ"ה והתחיל לעסוק בעסקיו ובהנהגתו העלילו עליו
 אנשים בני בליעל ענינות ברשע ומוזה היה הולך מדחי אל דחי
 והלך לפזר רוב מעותיו להגילו כפשו וברח מן העיר למלט כפשו
 ולא מלא עת ועוכה לישב עם יהודה לחשבון ושמעון כשדע בדבר
 הלך וקנה סמורה מלוי בהקפה כדי שיהיה מוחזק במעותיו שנכנס
 לו ערבן בהם ועתה הגיע זמן פרעון דמי הסמורה שלקח שמעון
 מלוי ותבע לו מעותיו ושמעון אומר לו אחי נכנסת לי ערבן בעד
 ראובן וראובן כבר גשבר ואין חלאה ואין לי מה לגבות ממנו ולוי
 נושטב אני לא נכנסתי ערבן הלא בתנאי כמו שכתוב בפתקא ומאחר
 שלא נתקיים התנאי אני חייב כלום לדעתה אם היית ערבן
 ושמעון משיב שאם לא קיים התנאי מפני שנאנס והעלילו עליו וראובן
 מזהמן לקיים תנאו ולוי אומר הרי ישב עמי ויתר מנטי חדשים
 ולא דבר עמו המוזה ושמעון אומר ובי אתה תניית עמו שחכך
 בכניסתו לעיר ויברר חשבונך אתה תניית עמו שיברר לך חשבונך
 כל זמן שירצה לא חכך ויניד ועתה אתה האדון ברוך ה' שישלנו
 תשובה נכונה לפי שאנחנו לא נדע מה נעשה כי אליך עשינו :

תשובה

אחי ורעי גבירי ושועי ארברה נח
 שלום לכם שלום לתורתכם כתבתי
 המפורסר בא"ה והגיע עדי ואע"פ
 שלביבל עמי ורבות אגותי ולבי דוי להפיק רעונכם ולהשביית
 הרוב באתי בקצרה ולא בארוכה כפי העת והמקרה : לכאורה היה
 נראה לחייב את לוי במה שנתערב בעד ראובן ואע"פ שלא נכנס
 ערבן הלא על תנאי שיברר לו חשבוני ואם לא יברר לו חשבוני שיהיה
 בטור כמו שכתוב בכתב ידו שבו נשתעבד וממלא שלא קיים תנאו
 ואם כן מניח נכסו השעבוד והחוב עכ"ל היה נראה לחייב את
 לוי לפי שאנו רואים שראובן נאנס ולא בא מידו לקיים תנאו וקי"ל
 אנוס רחמנא פטריה והטילו באיסור וחומר שבועות ונדריים הם
 היה הגדר והשבועה באונס אינם חלים כלל כדאיתא בפ' שבועות
 שמים שקן ארבע האדם בשבועה פרט לאונס ובפ' ארבעה נדרים
 שנינו ארבעה נדרים היתרו חכמים ואחד מהם נדרי אונסים
 ואפי' לא היה אונס בשעת המעשה הלא שתחלתו נעשה ברצון
 וכשכח לקיימו נאנס עליו ולא מלא לקיימו מיקרי אונס כדתנן התם
 נדרי אונסים כיצד הדירו חבריו שיאכלו וזוהי הוה או שחלה
 בנו לא שבענו נהר"כו ובגמרא הוא אגברה דאיתתים וכוותיה בב"ד
 ואפי' לא היה תנאי עד תלתין יומין ליבטלן וכוותיה איתתים ולא
 אתא חנ"ר רב הונא ליבטלן וכוותיה ח"ל רבא אונס הוא ורחמנא
 פטריה הרי שמתחלה כשהתפסם וכוותיה בב"ד לא היה אונס רק
 ברצונו הניחם ביד בב"ד שיתנו לו זמן עד שילך ויביא ראיותיו כמו
 שפי' הר"ן וכשכח לקיים המעשה נאנס ולא היה יכול לבא ופטריה
 רבא מעמיה דאונס הוא : וא"כ בפ"ד אע"פ שלא נשתעבד לוי
 הלא חס ראובן וקיים לו תנאו והוא אגברה דלא קבל עליו שיתעבד לו
 וכוותיה הלא חס' לא יבא לשלשים יום ואח"כ לא היה יכול לבא
 ופטריה רבא ולא נתעבד לו וכוותיה וטעמא הוא דהו"ל כאלו קיים
 תנאו וזכא תוך השלשים יום חף כאן בב"ד מאחר שלא היה יכול
 ראובן לקיים תנאו חשבין ליה כאלו קיימו ובקיום התנאי מומלא
 מתחייב לוי ואפי' לא היה כאן אונס מיתה מקרי אונס וכמו שמקשה
 הגמרא שם ובי תימא קטלה שאני והתנן נדרי אונסים כיצד חלה
 הוא או שחלה בנו או שעבדו נהר הרי הלו נדרי אונסים : הרי
 עיכוב נהר לבד שאין כאן אונס מיתה ומיקרי אונס : ואונס מיומן
 לבד מיקרי אונס כדאמר' בכתרא פ' חזקה הבתים אמרי נהרדעא
 כל מודעא דלא כתוב בהידיעין ביה באונסא דפלגיה וכו' לאו
 מודעא וכו' ויסיק תלמודא כי הוה מעשה דפרדיסא וכו' והוא
 גועשה בפ' איוהו נשך דאמרין התם הוא אגברה דמשכן ליה

פרדיסא לחבריה אכליה תלת שנין ח"ל אי מוזביתו לי מוזב וכו' לא
 כבישנא לשטרות דמשכנתא והמינא לקוחה היא בידי : הנה כח"ל
 היה מפסידו הלא מיומן שהיה מוכשו ורצה לומר לו שהסדה מבורה
 לו וזוהי מפסידו לבעל השדה וקא חשבי ליה אונס ועוד מתני'
 דנדריים התנן נודרים למוכסים והרי הוונס אינו נוטל ממונו הלא
 מיומן וקא חשיב ליה אונס וכן פסק הטור ז"ל סי' ר"ת וז"ל לא שנה
 אכסוהו אונס הגון ולא שנה אכסוהו מיומן בגון שהפסידוהו בהפסד
 מיומן וא"כ בב"ד שראובן היה אגוס אונס מיומן שהעלילו עליו ולא
 בלבד הפסידוהו הלא שהפסידוהו והלו לא ברח לנפשו אפי' שנה
 בלא ילדי מיתה גרחה ודאי שהוא אגוס :

הן

הזאת שמזכיר שיש מקום שאפי' היה אגוס ועכ"ל ויהיה חייב
 והוא כשתחייב האדם לחבירו באיוה דבר אך על התנאי
 שחברו בו כ' יעשה לו דבר אחר וכשיבא חבירו לקיים התנאי שהתנאי
 עליו ואפי' היה אגוס ולא יוכל לקיימו עכ"ל לא חשבין ליה כאלו
 קיימו כדי שיתחייב לו חבירו והוא חס ויהיה האגוס האגוס אונס מני
 ובלוי ומופורסם ורגיל להיות דאמרי' לי' אחת משתי חלוקות או שלא
 עלה על דעתו בשע' שקבל עליו לקיים התנאי האונס הוא שהפסיד
 להיות או שפלה על לבו ומכל כד' אן מחייבין ליה חס לא עלה על
 דעתו במ"ה איהו דאפסיד' אנפשיה מאחר שהוא דבר מלוי להיות
 א"כ ה' לו להעלותו על לבו ולתנות על חבירו ולומר אני מקבל עלי
 לקיים לך התנאי שהתניית עלי אך חס יארה לי אונס פלוגי ולא חלל
 לקיים התנאי אני פטור מוקים התנאי שנתחייבתי לך לקיימו
 ומאחר שלא התנה עליו כך איהו דאפסיד' אנפשיה : ארוח עליה
 על דעתו ועכ"ל לא התנה אמרי' בודאי דסבר וקבל שאפי' היה
 אגוס באונס הוא אפי' הבייתחייב' והראיה לזה ממה שקשה
 הגמ' לרבא מ"ש מהא דתנן הרי זה גישך מעשיו חס לא שחייב
 מכאן ועד י"ב חדש ומת תוך י"ב חדש הרי זה גט ואמרי' והא מניח
 אתנים אמרי' ודילמא וכו' והדר מוקשה בגמרא לרבא מ"ש קיימת
 דאמר חי לא תחייב מכאן ועד מכאן ועד תלתין יומין ליהוי אונס
 אתא ואפסקיה וברא אמר חזו דלהתי חזו דלהתי ואמר שמואל לא
 שניה מתא ואמרי' והא תנינא חיים ותיב' הגמ' דילמ' אונסא דמנח
 שאני : ופ"ר ש' ומעברא אונסא דמנח הוא דמונך דלא משתכח
 בהאי גיסא ומבעי לי' לאסוקי אדעתיה ודילמא אסוקי חד עת' אפי' היה
 לא התנ' משום הבייתחייב' בהאי זימנא אמרי' גמר ומקמי דלמי
 גט אפי' עיכבו שום אונס אבל בעלמא חי איתנים פטור גיה הראיה
 יראה באריות לשון רש"י ז"ל להורות לנו שמוכל כד' שאיפשר להיות
 בענין כזה שאפשר לומר עלה על דעתו אונס זה מאחר שהוא מני
 להיות או לא עלה ומכל כד' מחייב חס לא עלה בדעתו מחייב דמני
 ליה לאסוקי מאחר שהוא דבר מני : ואם עלה בדעתו בו"כ מחייב
 ח"ש רש"י ז"ל ודילמא אסוקי אדעתיה ואפי' לא התנה וכו' וכן נהר
 הרא"ש ז"ל שם דמעברא אונס דשכיח ובעכו נהר דמניתי איהו שגול
 נהר מהפסדת שלמים דלא שכיח וכו' הר"ן ז"ל ודלמ' אונסא דמנח
 שאני כלומר דכיון דשכיח טובא דה"ל לאתנווי' כמנא שמה שזמנה
 המשה עיכבו נהר דליהו פטור הוא בנהר שאין דרכו ליגלו וכן
 ג"כ הוא דאתתים וכוותיה בב"ד דפטריה רבא הוא שנאנס בדבר
 שאינו מני וזה לא אמרי' אפי' חייב ליה למתני ומדלה חזני איהו
 אפסיד' אנפשיה או סבר וקבל לפי שאינו דבר מני ודבר שאינו מני
 לא יעלה על לבו והוא צודק דאיתא בפ' מי שאחוז בהא אגברה
 דזבן ארעא לחבריה וקבל עליה כל אונסא דאיתליד' לסוף אשין בה
 נהרא וכו' וא"ל רב תחליפה לרבינא אונסא דלא שכיח הוא ופי' רש"י
 אשין בה נהרא וזה המלך שיעבדו בה הגהר דרך אותה שדה : הרי
 שפי' שזום המלך ר"ל דבר שאינו מני ולא יעלה על לב וכן הא
 עובדא דאיתמר התם בסמוך דרב פפא ורב הונא דזבינו שומעיה
 אבדא דנהר מלכא ואגוד מלכא לעבירנהו קבילו עלייהו אונסא
 דמתילד' לסוף איתסדר נהרא אמר להו אגורו חמרי וכו' אפי' לקימה
 דרבא אמ' להו קהקי חמרי ומשלחי גלימי דלינשי אונסא דלא שכיח
 באופן שכל אונס שאינו מני לא אמרי' אפי' ליה למיתני ומדלה
 איתני אפסיד' אנפשיה אבל זה שנתן גט ודך המעברא לפעמים
 תהיה בשפת הגה' מלך המזרח ולפעמים מלך המערב כמנא שיהא
 דבר מני ומאחר שהוא מני היה לו להתנות ולומר חס לא חייב
 מכאן ועד שלשים יום יהיה גט לכד' חס באתי לשפת הגה' ולא
 אמנא המעברא אע"פ שלא חכנס לעיר הרי אני כאלו באתי ומשם
 שלא התנה כך אמרי' שלא קיים תנאו :

ועתה

ועתה

יש לנו בזה מקום עיון להודיע ולהודיע אם האובי הזה שבת על ראובן אם הוא אונס מזוי להיות מיקרי אונסא דמגילת כההוא דאפסקיה נזכר ואם כן הוה לבא לראובן ושמוען שפתיבו לקיים ללוי תנאו כד שבו יתחייב גם הוא לפרוע מה שפסקו לראובן ומהתנאי וההתנות על לוי ולומר לנו מקבלים עלינו לבדר לך משבוך עם יהודה אך אם יבא אונס פלוגי לראובן הוה פטורים מחיוב קיום התנאי והתנאי תעידו בחיובך ומאחר שלא התנו לא מיקרי אובי או נאמר שאין אונס זה מזוי להיות שיעלילו על האם בלי עשות שום פשע אע"פ שבטעות הוה בין העכו"ם לשלול שלל ולבזו ובכל יום ויום עומדים עלינו כללות ממונינו ודמינו והלכנו ע"פ לא יעל על לב אנוס להתנות על זה וכו' כההוא דהפס וכוותיה וכהנהו דכ"פ מי שאחוז ומגלה שהאונס שבת על ראובן מיקרי אונס ומיפטור דהכי מלקיים תנאו והרי הוא כמי שקיימו וממילא מתחייב לוי גם ים לראות על מי משניהם ה' מוטל להתנות אם על לוי שכנס על התנאי הו' היה לו להתנות על ראובן ושמוען ולומר חייב נכנס ערבן אלף על התנאי הכוזב ואם יבא אונס פלוגי על ראובן ולא יכול לקיים תנאו חיי פטור מהערבנות או על ראובן ושמוען היה מוטל להתנות התנאי הו' :

והנה

לפשיטות הספק האחרון מגלתי לרה"ק ז"ל שכתב בני ההוא דהתפיס וכוותיה וכו' ורש אונס דלא שני ליה מידי משמע דלא חש לפרעיה משום דהתם לא ה"ל למדיר לאתניי דמאי חיפכת ליה אבל כהא כיון דה"ל לאתניי ולא אתניי והוה אפסיד אנפשיה' כקטינין מדבריו טעל מוקיים התנאי מוטל להתנות לא על המתל' דמאי חיפכת ליה למתנה ח"כ כ"כ בודאי על מקיימי התנאי היה מוטל להתנות ולא על לוי דמאי חיפכת ליה הוא התנה על הסתם שלא יתחייב רק אם יכרח לו משבוגו ומה יש לו ענה להתנות אבל מקיימי התנאי היה להם להתנות אונס לפשע הספק הו' בהמת דעת אין בידי בעיר הזאת מן הפוסקים האחרוני' רק אחד או שנים ומגלתי לרה"ק ז"ל בפ' הטלכות על כך דמסיק רה"ק ז"ל ושמעינן מניה דהילכתא אין אונס בגיטין כתב וכו' וג' מיני אונסים הן אונסא דשכיח טובא אפי' במועון לא הוי אונס דהוי בני ליה לאתניי ומגלתי אתניי אפי' דאפסיד אנפשיה דמזוכח בריש כתובות' ואונס דלא שכיח כלל אפי' בגיטין הוי טענת אונס אכל באונס דשכיח ולא שכיח הוא אובי פלוגתא בין ממוון לגיטין וכן תנאו התוספות בפ' מי שאחוז כד יבור איהיביה דבינה לרבה וז"ל ואומר ר' דאיכא ג' בווי אונס דאונס דשכיח לגמרי לב' ע' אין אונס ואונס דלא שכיח כלל אפי' לרבה יש אונס בגיטין וכו' ופלוגתא דאין טענת אונס בשכיח ולא שכיח' והנה אם באנו לדיוק מתמלת דברי אגרי רבואתה שכתבו דשכיח טובא ולגמרי שבוה לבד לא מיקרי אונס יבא לנו כ"כ דלא הוה נריכי לאתניי שדווקא בדבר שהוא מזוי הרבה בזה היה להתנות וענין המקרה הרע שקרה לראובן אינו מזוי הרבה ולא הרבה לבד אלף מועט מן המועט פעם ביובל ואם כן לא חפסידו אנפשיהו במה דלא אתנו ואם באנו לדיוק גם כן בסוף דבריהם שכתבו שכיח ולא שכיח יש חילוק בין ממוון לגיטין ויבא לנו לענין כ"כ ג"כ שדבר זה הו' שכיח ולא שכיח ואמלא שבמוון מיקרי אונס :

יבא

לנו עתה נפקותא ל"כ שהאונס הזה שאירע לראובן אינו נאמרת דשכיח טובא ושכיח לגמרי אלא מאותם דשכיחי ולא שכיחי וא"כ מיקרי אונס ומגלתי שראובן אפטר מקיום התנאי והרי הוא כמו שקיימו וממילא מתחייב לוי מלד ערבנותו הן אמרת שמולתיה למהר"ן כן לב' בח"א סי' ע"ב שנשאל על איש אחד נשבע לאשתו בשעת נשואין שלא יוציאה למדינה אחרת ואח"כ ראה שאינו יכול להתפרנס בלאתה מדינה שמונותיה ביוקר שישיבת הכרכים קשה ורוצה ליקור דירתו ממדינה זו ורוצה ללכת למדינה אחרת שמונותיה בול ושרה אשתו מעבדת עליו וכו' והשיב הרב ז"ל ח"ל בסוף התשובה דלא יכול למיירר אדעתא דהכי לא נשבעתי משום דהוי מילתא דשכיחא וכו' וכדאמר' בפסקא קמא דכתובות ההוא דאמר לנו אי לא אתינא מכאן ועד שלשים יום וכו' ואמר שמואל לא עמיה מתיה וכו' וכן כ"כ נמי הוי מילתא דשכיחא שאין אדם יכול להתפרנס במקום אחד וקשים מוונותיו וביש ליה בהאי מתא לזיל ליתא אחריבי וכו' וכן הוי מילתא דשכיחא וכו' לאתניי ע"כ :

הנה קר"ב ז"ל כתב דמועט הריחו והפרנסה הגם שלפי הגרסה דמילתא דא שכיח ולא שכיח ואין שום אדם מועלה על לב דבר זה

ולומר שלא ימלא פרנס' ומהגם שהאיש ההוא בודאי היה שרוי בעיר קודם שנשא האשה היא וידע מוצאה ומבואיה ולא נשא אשה שם וקבע דירתו עד שנחה דעתו במונות העיר היא וכת' הרב שהיה לו להעלות על לבו אולי יבא זמן שלא יוכל להרויח מוונותיו ואבני ליה לאתניי ומגלתי אתניי אפסיד אנפשיה וקא חשיב לה מילתא דשכיחא ומשוי לה להארא דאפסקיה מעברא' וה' כ"כ בס' ד"ד אית לן למוינר דהוי מילתא דשכיחא ואיבעי ליה לאתניי' ויש כ"כ אחר ג"כ כן לומר דאיפשר להיות כגדון ההוא חומר' דשבויה לזה הרב ז"ל דן אותו ענין דמילתא דשכיחא ואפשר ג"כ שמועט הריחו והפרנסה תכלל בכלל העניות דשכיחא אמנם ענין זה שקרה לראובן הוי שכיח ולא שכיח כההוא מתני' שמלה הוא או חלה בנו דהוי אונס במוון ולא יבועי ליה לאסוקי אדעתיה ומגלתי שלי עדין קיים בערבנותו אע"פ שלא קיים ראובן תנאו דחשבינן ליה כאלו קיימו מאחר שהיה אונס אע"פ שלא היה אלף אונס ממוון ולא ה"ל לאסוקי אדעתיה להתנות עליו וכדכתבינא לעיל וגם מה שזוען לוי ואומר והרי הוא יבא עמו ב' חדשים והיה יכול לקיים תנאו אין בדגרינו ממשות ויפה הוא משיב לו שמוען מאחר שלא קבע לו זמן כדי לקיים תנאו הרי הדבר תלוי ברצונו כל זמן שיר' לקיים וקיים וכמו שכתב מהרי"ק ז"ל בשם הרב המגיד ז"ל בטור ח"א סי' ל"ח ח"ל ודע שכל התנאי' שלא נקבע להם זמן סתמן לעולם והטעם לכל זה מפני שכל תנאי' שהוא במועשה ולא נקבע לו זמן מן הסתם הוא לעולם וכן כתב בשם רה"ק ז"ל' ואם כן בגדון דידן מאחר שלא התנה עליו וקבע לו זמן נשאר הדבר ביד ראובן כל זמן שירצה לבדר לו משבוגו יכיר אך צריך לבדר לו משבוגו קודם שיבא מן העיר ואפי' ביום אחרון שירצה לשום לדרך פעמיו היה יכול לבדר משבוגו ואם כן אין צטענת לוי ממשות נמלא מכל מה שכתבו היה נראה לחייב את לוי :

אמנם

כפי האמת והלדק אין על לוי שום חיוב כלל מנד הערבנות ואפי' היה ראובן מברר לו משבוגו ומקיים תנאו אם לא היה לו רוצה ליפרע לשמעון לא היה עליו שום חיוב כלל לפי שאין כאן דין ערבנות כלל משני דברים הא' שלא היה קנין בדבר וק"ל ערב אחר מתן מעות צריך לקנות ממנו כדי שיתחייב ואפי' שכתב לו כתב ידו ונתחייב בכתב ידו אין עליו חיוב דהא אפי' בשטר החוב עלמנו אם אחר שנכתב השטר וחתמו העדים כתב הערב ערבנותו ולא נטלו ממנו קנין אינו משתעבד כמו שכתב העור סי' קפ"ט וז"ל וערב היונא אחר חיתוס שטרות פירוש לאחר שתחתמו העדים בשטר כתב ואני ערב ועבר שהו' כת' ידו הוא זה או שכתב' מעידים עליו כתב הרא' כ"כ שהוא משתעבד בלא קנין וכו' והרמ"ה כתב שאינו משתעבד והכי מוסתבר הרי שהטור הסכים לדעת הרמ"ה שאינו משתעבד וכתיב מהרי"ק ז"ל בשם הרמ"מ ז"ל וכת' הרב המגיד פ"כ וממלוה שגרהה מדברי הרמ"ב ז"ל סובב ערב היונא אחר חיתוס שטרות צריך קנין הרי שהרמ"ב ז"ל סובר שצריך קנין ואע"פ שיש חולקים בזה כמו שכתב הטור בשם הרא' כ"כ ז"ל והרב המגיד ז"ל שהרמ"ן והרש"ב העלו מסוגייה פ' הנושא עטר היונא אחר חיתוס שטרות אינו צריך קנין דוקא שכתב בכתב ידו בשטר החוב עלמנו אבל כ"כ שהערבנות כתובה בפני עמיה ולאחר מתן מעות בזמן וזמנים דק"ל כפי קנין אפי' כתב לו שטר בשני עדים על הערבנות ולא נטלו קנין אינו כולס אליבא דכ"ע ואין חולק בדבר כמו שכתב שם הטור בסמוך וז"ל וכל היכא דבעי קנין אי לא קמי מניה אינו גובה ממונו אפי' מנכסי בני חורין אפי' כתב לו שטר הרי שכתב בפ' אפי' כתב לו שטר וסתם שטר בכל מקום הוא בשני עדים וכתב מהרי"ק ז"ל שם בשם המישרים שאפי' חקע לו כסף לא משתעבד והטור ז"ל לא כתב שום חולק בדיון גרמה פשוט שהוא מוסכם ומכל שכן כ"כ שאין כאן שטר בעדים ולא שכתב בפני עדים אלא כתב לו כתב ידו בלא שום קנין פשיטא ודאי דאין כאן ערבנות :

ועוד

מטעמא אחריית' יש לפטור ואין באן ערבנות כלל ואפי' לא היתה הערבנות בקנין ואם ה"ל לוי פטור והטעם לפי שהתנה הערבנות על תנאי וכתב הטור ז"ל סי' קל"א ח"ל בכתב הרמ"ב ז"ל ערב ששעבד עמונו על תנאי אפי' ע"פ שקטו מיוחד לא משתעבד כ"כ אחר לו בשעת מתן מעות תן לו ואני ערבאם יאיה כד וכך ואם לא יהיה כך לא ישתעבד שכל התולה שיעבור שאינו חייב בו כי אם בשם יהיה ואם לא יהיה לא גמר ומקנה' הרי שכתב הרמ"ב ז"ל

הרמב"ם כל ערבות שהיא על תנאי אפי' יבול קנין לא משתעבד ופסי' העור ז' ו' ח' ע"ג דכל ערב הוא אסמכתא דאמר אם לא יפרע לך הלוואה אפרע ואם יפרע לך אני לא אפרע שאני כל ערב שלא תלה שיעבודו בדבר בתנאי לא גמר ומקנה עכ"ל הרי העור ז' בירר וליבן לנו דברי הרמב"ם ומירץ מה שגראה בהם מהקושי ולא הביא שום חולק על דבריו נראה פשוט דנקטינן כוותיה' א"כ בנדון דידן אפי' היה קנין בדבר או קודם מתן מעות ולא בעי קנין לא היה משתעבד לוי לפי שלא נעשה ערב על תנאי באם יברר לו חשבונו ואם לא יברר אינו משתעבד כיוון שכתוב בכתב ידו והתנאי הנעשה ביניהם נעשה כהלכתו תנאי כפול והן קודם ללאו באופן שהוא תנאי גמור וא"כ מותר שלא משתעבד אלא על תנאי אין כאן שום ערבות וזה היה אפי' היה קנין בדבר מב"ש שאין כאן שום קנין ואפי' שהיה לוי קבלן אין בכך כלום שבפירוש כתב הרמב"ם ז"ל וכן הערבין או הקבלן שחייבו עצמן על תנאי וכו' וכן כתב העור ז' לסי' קכ"ט וכשהוא שאין הערב משתעבד אלא בקנין או בשעת מתן מעות כך הקבלן אינו משתעבד אלא בחיוב מהדברים הכלל העולה מכל מה שכתבנו שלוי פטור מכל ועד כל' וזה הנל"ע דהיינו הקטן שלמה נרור ס' ט' :

שאלה כו

ילמדנו רבינו קודם זמן הדבר לא אליכס היה ונהגינו על דין תורה הבעל יורש את אשתו אם תמות בחייו וזמן הדבר הרחוק יגלו התקינו חכמינו נרו ויחידי סגולה שכל אשה שתמות תוך ג' שנים לנשותיה ולא תשאיר זרע אחריה שיקח אבי האשה או הקרוב לירשה חצי הגדוליה וחצי הגדוליה יקח הבעל וזמן האוחז והאלהה כך אנו נוהגים ועתה אירע באשה אחת שנכנסה ערבנית קבלנית בעד אחיה לראובן בכ"ג גרושה ומתה האשה הגו' ובא אביה ולקח מה שעלה בחלקו מירושת בתו ובא לראובן ורצה לטול מהאבי האשה מה שנתמייבת לו מולד הערבנות בטענת שהוא יורש ואין לו מה לירש עד שיפרע החוב שבתו מייבת ואינו נראה לנו שהוא חייב לפירע לו לפי שמעשה שחייבה עצמה לראובן שנשתעבדו ככסיס לב"ה וא"כ אין לאביה שום זכות בכנסים ההם לפי שכבר הם משועבדים לראובן בחייה ועכ"ל לא ראינו לסמוך על דעתנו ומע"כ תורה לנו הדרך אשר נלך בה :

תשובה

כבר כתבתי לכם פעמים שלש שאני בענותי גר מתגורר בארץ הזאת וספרי הפוסקים האחרונים אשר אגזשתיים דבריהם אינם נמצאים במקום הזה רק שנים שלשה גרגרים בראש אמיר ואפי' שספר הרמב"ם ז"ל וספר ז"ל ש' למנוי כאן עכ"ל זריבין אנו למודעי והם ספרי האחרונים שראו דברי הקדמונים והם מצארים דבריהם ולולי ספריהם אשר הם מאירים עינינו ומבארים לנו דברי הראשונים היינו מושגים כעורים ההלכיים בחשך ועכ"ל השיגה נח לפניכם מה שלקטתי מתוך דברי הספרים הנמצאים פה עמנו היום וקודם כל דבר נריך חני לעמוד ולהורות בחלק הזה שמחזור הבעל לירש האשה אם האשה בחיים חיה יבולה היא לעשות בוכספלה ורצונה ר"ל לקת אותה לבעלה או למחול אותה לבעלה או לתתו לאיש אחר במתנה וב"כ בשעת מיתה אם יבולה לזנות עליו להורישו לכל מי שתרצה שידיעת דבר זה הוא מוצא ושער פתוח ליכנס ויזנו לנפשותא דדינא בנדון דידן ואולי שבידיעת דבר זה הוא הוא תשובת הענין הזה ולזה אען ואומר כי העור ז' ב"ה ס' ק"ה הביא תשובת הרמב"ם על תקנת טולטילה שתקנו שכל שמתות האשה ולא תניח זרע של קיימא שיחלקו הבעל וכל הקודם בירוש' כלנכסי עזבונה חלק בחלק' ונשאל הרמב"ם ז"ל אם האשה יבולה לתת בחייה לבעלה או לאחר מי שתרצה שיזכה הרבה אחרי מותה באותו החצי שראוי לירש זרעה או אחר הירש אותה והאריך הרבה וכיוצא מכלל דבריו שאין בידה לשנות כלל לתת אותה לבעלה ולא לאחר ואם נתנה אותו אין במתנה כלום וכו' וכתב מהר"ק ז"ל וז"ל ומבואר שם בתמלת הכלל שלא כתב כן אלא לפי לשון תקנת טולטילה וכו' וב"כ הר"ם ז"ל בן הרשב"ץ ז"ל מקומות שיש להם תקנה שאם תמות האשה בחיי בעלה יחזיר מקנת הכתוב לירשיה אם אותה מקנת האשה רוצה למחול אותה לבעלה והוגיה הבעל

שער מחילה וזה היא קיימות בכל טלדיקי שאנו יכולים לעשות להעמיד הנתלה במקומה אנו עושים עכ"ל ופסי' בה מהר"ק ז"ל מיהו היכה שכתוב בהנאי שפי' כן נתן לה העתן נדוניה אין בידה לשנות התנאי' והנה נפשט דברי הרמב"ם נראה ברור שאין האשה יכולה לתת לבעלה ולא לאחר ממה שיחזיר הבעל לירשיה וזו עשתה אין בנעשה כלום' וזוהי שכתב מהר"ק ז"ל שם נראה שהר"ם ז"ל אינו חולק על הרמב"ם שהרי כתב בהחלה ומבואר מן הכלל הגו' שלא כתב כן אלא לפי לשון תקנת טולטילה וכו' וע"ז כתב וב"כ הר"ם ז"ל גראה ששאר מקומות לשון תקנתם אינו כלשון תקנת טולטילה אומנם הם היה לשון תקנתם כלשון תקנת טולטילה לא פליג הר"ם ז"ל והופשר מהר"ק ז"ל דייק לשון הר"ם ז"ל שכתב מקומות שיש להם תקנה וכו' דלוי איתא שיש להם תקנת טולטילה הו"ל מקומות שיש להם תקנת טולטילה אלא דלוי ששגנו אהר"ם להם' ואני בעיני נלע"ד דלוי מיהא לא נראה שיהי הגו' רוחם בעיניו שאין שום שנוי לשון בין לשון תקנת טולטילה ובין לשון תקנת אחרות בחלוקה זו של החזרת חצי הגדוליה לירשיה שהרי בהעתק שהעתיק העור ז' ע"ס לשון התקנה כתב ואם לא תנח זרע של קיימא וכו' ויהי הכל מה שביארנו מענייני עזבונה המצויין בעין בין הבעל ובין הראוי לירשיה וזלתו וכו' ובלשון שכתב הר"ם ז"ל כתב מקומות שיש להם תקנה שאם תמות האשה בחיי בעלה יחזיר מקנת הבתובה לירשיה וכו' הרי שלשון הרמב"ם ז"ל ולשון הר"ם ז"ל ח"ע פ' שחולקים במבטא שיש בבענין כוונתם וזק בניהם שום חילוק רק שבתקנת טולטילה יחזיר החצי ובלשון הר"ם כתב מקנת הכתובה אבל לענין החזרה שיהי הס בדין שיחזיר הבעל לירשיה ואם כתב הר"ם ז"ל מקומות שיש להם תקנה שאם תמות האשה בחיי בעלה לירשיה וכו' ולא כתב תקנת טולטילה ואפשר על פרטים אחרים שיש בתקנת טולטילה או לפי שתקנת טולטילה יחזיר המחלית והמקומות מעלים ומורידים לתמלה לשליש ולרביע ונמצא שהר"ם ז"ל חולק על הרמב"ם שלדעת הרמב"ם איהו יבולה לטות בתו שגנו לירשיה ולא לבעלה ולא לאחר ולדעת הר"ם ז"ל יכולה לשנות' ובתפשי' אמתחות ספרים האחרונים הנמארים אהנו היום מלכתיה להם דעות שנין דאמון דא' כי הגה מהר"ם ז"ל חשך ז"ל בחשבה ס' ט' נשאל על אשה שצוותה מחמת מיתה שחצי נדוניהה שחייב בעלה להחזיר לירשיה לתת להמה גרושת אביה ושאל השואל אם יש בזאתה ממשות ומתלה הביא מהר"ם ז"ל תשובת הרמב"ם והביא תשובת הר"ם ז"ל וכתב וז"ל והנה לכאורה נראה שחולק על הרמב"ם כאשר ראיתי דעת רבים מורים שמשום הבעל עם אחר והוא אומר דאלים כח הבעל ואפי' היה הדבר קנין כאן לא קאמר הר"ם ז"ל אלא בבעל דוקא שאינו מושפט הירוש' ו לדעתנו כמו שכתבנו על שאלות שאלו לירשיו שאין חולקים דמר אמר דהאומר אומר מדה דמתחלה שאני בעלה קאי הר"ם ז"ל ונראה מודה הרמב"ם ז"ל כאשר בכתבתי מלשון הרמב"ם ז"ל ויש לדייק בדבריו ז"ל שבתחלה כתב שלדעת רבים מורים שהר"ם ז"ל חולק על הרמב"ם בזה שמשום הבעל עם אחר לדעת הר"ם ז"ל והוא ש' ז' וראינו שהר"ם שכתב דאלים כח הבעל נמצא שהוא חולק עליו אבל לדעת הרב ז"ל שכתב וכו' לדעתנו נראה מריהטא דדבריו שאין משהו הבעל לאחר דהכי מושפע וכו' לדעתנו דנראה שהוא הפך מדעת הרבים המורים וראינו שגם הרב ז"ל משהו הבעל לאחר אלא דשאני מחילה ומתנה וכו' אך כתב וכו' לדעתנו' ונראה שזה שכתב וכו' לדעתנו ר"ל שלדעת הרבים משום הבעל לאחר אלא לדעת הר"ם ז"ל כח הבעל ומנצח בזה חולק הר"ם על הרמב"ם אומנם לדעת מהר"ם ז"ל שאינו חולק שהגדון אשר דבר בו הרמב"ם הוא במתנה שנתנה לבעל אומנם הר"ם דבר במחילה שמחלה לבעלה אומנם לענין הבעל ואחר כולם שיש לענין מתנה שאינה יכולה לתת במתנה ובשביל דלא שייך לשון מחילה אלא בבעל נקט לשון מחילה דשייך בבעל' גם נריך להבין מאין הכריח הרב ז"ל דמחילה גם הרמב"ם מודה שיכולה למחול לבעלה והרב כתב כאשר כתבתי בתשובה ובקשתי בתשובת הרב ז"ל ולא נמצא דבר מזה וז"ל שהרב ז"ל הכרח זה מדברי הרמב"ם ז"ל לפי שמתחלה כתב שאין בידה לשנות כלל משמע מלשון שאין בידה לשנות כלל ר"ל שום שנוי כלל ר"ל מחילה ולא מתנה ולא מכירה וא"כ יבא לפרש שישנוי לא נוצר שום לשון של מחילה אלא מתנה וכן בכל התשובה לא נוצר רק לשון

לשון מתנה ולא לשון מחילה וכן נראה שהוכיח מהר"ם ז"ל
שהר"ם ח"ו מודה בנתיחה:

ואחר

כתיב זה מלחמה בתשובת הר"ם ז"ל בכלל הנו"ס י"ג'
שכתב צ"ל שהוכח האשה לחמול לבעלה וז"ל ונס לפי
תקנת טוליטלה יכולה להתה ויכולה האשה להפקיע התקנה וליתן
אלה בענין זה ששם התה יכולה האשה להפקיע התקנה וליתן
לבעלה כל הנכסים להחזיר אותה היפטר שזה היה כנגד התקנה אבל
מה שמוחלת מעכשו לבעלה אין דבר זה נוגע בתקנה כלום ומחילת
מחילה עכ"ל הרי הר"ם ז"ל כתב צ"ל שיכולה לחמול לבעלה
ותניחא לי ח"ו הרב מהר"ם ז"ל הוכרח לדקדק מדברי הר"ם ז"ל
דמודה הר"ם ז"ל במחילה והרי הר"ם ז"ל לשונו ירמיה ח"ו דמודה
במחילה ולא מדיוקא היתמר אלא בפירושה היתמר ואין לומר
שמתשובה זו הכריח מהר"ם ז"ל דמודה הר"ם ז"ל במחילה דלילוי היה
הכרחו מתשובה זו לא היה כותב כאשר הכרחתי מדברי הר"ם
צ"ל שדברי תשובה זו מפורשים באר היטב ואינם נרמזין הכרחו כאשר
כתבתי וא"כ ח"ו מהר"ם ז"ל לא הביא ראיה מתשובה זו והלך לו
להביא ראיה מהכרח לשונו ונראה לומר לפי שהגדון אשר נשאל
עליו מהר"ם ז"ל היה שלושה האשה בנוחה ש"מ ורעה להוכיח
שמה שכתב הר"ם ז"ל שהאשה שמוחלת לבעלה כתובתה שמוחלתה
תחילה לאו דווקא כשמוחלת ביעודה בחיים חייתה הלא חפילו בשעת
מית' אויה מחיל כי כן דייק לשון הרב שכת' כל ענדקי שאני יכולים
לעשות להעמיד הנחלה במקומה וכו' ואם דברי הר"ם ז"ל אינם
דווקא במחלת מחיים ולא בטוה"ש ש"מ הרי בטוה"ש ש"מ אין אנו
מעמידין הנחלה במקומה אם כן נראה פשוט דהאי ענינא דאנו
מעמידין הנחלה במקומה דהיינו במחלת לבעלה הוא בכל עפ
חזון שתמוחל לבעלה: גם מדברי מהר"ם ז"ל ונראה שהבין בדברי
הר"ם ז"ל שכל זמן יכולה האשה לחמול לבעלה דהרי כתב וז"ל
ואין ללמוד מתקנה זו לתקנה אחרת שאינה כתובה באותו סגנון
וכן כתב הר"ם ז"ל במח' ז"ל מקומות שיש להם ואם דברי הר"ם ז"ל הם
במחלת לבעלה בחיים דווקא ולא בטוה"ש ש"מ הרי גם בתקנת
טוליטלה כתב הר"ם ז"ל בעליו דמה שמוחלת לבעלה מעכשו אין
זה נוגע בתקנה כלל ומחילתה מחילה ח"ו לפי התקנה וא"כ ח"ו
אמר מהר"ם ז"ל אין למדין מתקנה זו לתקנה אחרת מאחר שהר"ם
ז"ל לא דבר אלא במחילה מעכשו הרי אנו למדין ולמדין אלא ודאי
שדברי הר"ם ז"ל הם בכל גוונא דמחילה:

ועתה

שרתה מהר"ם ז"ל להשוות דעת הר"ם ז"ל להר"ם ז"ל
דבמחילה היירו ולפי שכתובת הר"ם ז"ל סימן ג' לא
נפרש בבירור רק על מחילה מעכשו והוא רוצה לשוות דעת דבכל
מחילה היירו ואפי' במלוה בשעת מיתה על כן הלך לו והכריח
דברי מדברי הר"ם ז"ל מדיוק דבריו וזוהו שכתב מהר"ם ז"ל
דמר אמר חדה ומר אמר חדא חדא דמחילה שאני דעלה קמי הר"ם ז"ל
ובתא מודה הר"ם ז"ל על ענין המחילה דקמי הר"ם ז"ל דהויה
בכל גוונא דמחילה בהא מודה הר"ם ז"ל ג"כ ורעה להוכיח על גודן
דיריה דהיתה המתנה לאיש אחר וזאתי בעלה דלא הויה מתנה
לדווקא לשון מחילה לבעלה דכונה לחמול בכל גוונא כדיל שאל
העביר הנחלה אבל לולתו אויה יכולה: גם תניחא לי על
מהר"ם ז"ל למה לא הוכיח לגדון דיריה דאינה יכולה ליתן
מדברי מהר"ם ז"ל שאמר שכתב דברי הר"ם ז"ל כתב מיהו היכא
שכתב בתנאי ש"מ כן נחן לו הגותן הגדוניה אין בידה לשנות
עכ"ל: משמע מדבריו שאם היה בתנאי זה הליבה דכ"ע אויה
יכולה לשנות ואין שום חולק בזה שכן משמעות לשון מיהו
וזהו בגדון דיריה נראה שהיה כתוב בכתובה תנאי זה שכן כתוב
צ"ל שאלה שחלי כדוניה שחייב בעלה להחזיר ליורשה כמו שכתב
בתנאי הכתובה וכו' הרי שכתב השואל שהתנאי כתוב בכתובה
ולא שיש להם תקנה: מהם ואינם כותבים התנאי בכתובה כמו
המקומות שכתב הר"ם ז"ל וא"כ למה לא הוכיח לגדון דיריה מהאי
ענינא וא"כ שכתובה אינו כתובה ש"מ כן נחן לה אביה הגדוניה
רק כתוב שהבעל קבל עליו בתנאי להחזיר המחילת ליורשה לא
איכפת לן מידי שהרי מהר"ם ז"ל אדרבי ז"ל סי' רנ"ג נשאל על ענין
כיוצא בזה וכתוב בשאלה זו ובעש התנאים הגדולים לעשות ואחד
מהם הוא שאם חפצו היה בחיי בעלה בלי ז"ק נתחייב הבעל מעת'
ומעכשו: להחזיר ליורשה מחילת סך כתובתה ליורשה וכו' ואחר
שכתב שאין במעשה כלום ושאינה יכולה לשנות כתב ואע"ג

שכתב מהר"ם ז"ל בשם הר"ם ז"ל מקומות שיש להם תקנה וכו'
מ"מ הרי כתב מיהו היכא שכתוב בתנאי ש"מ כן נחן לה כגותן
נדוניה וכו' ובג"ד החנו ביניהם תנאים כמו שכתובין בכל הכתוב'
ואחד מהם שקבל הגדוניה ע"מ להחזיר ליורשה וכו' הרי הרב
ז"ל בגדון דיריה לא היה כתוב בכתובה ש"מ נחן הגותן אלא ש"מ
קבל הגדוניה להחזיר וכו' כלשון הכתוב בכתובה: שנשאל עליה
מהר"ם ז"ל וזו דאי שמהר"ם ז"ל אדרבי ז"ל הבין כלשון מהר"ם ז"ל
דלאו דווקא שצריך להיות כתוב כלשון הגדוניה הוא ש"מ כן נחן הגותן
אלא העיקר בקבלת הבעל הגדוניה הוא על מנת מה שקבלה וא"כ
למה מהר"ם ז"ל לא הוכיח בגדון דיריה כמו שהביח מהר"ם ז"ל
ואולי דלא ס"ל האי הבנה בדברי מהר"ם ז"ל כמו שהבין מהר"ם ז"ל
ז"ל אלא דווקא שהיה כתוב כך: ואחר שהרבה להורות בראיות
כתב וז"ל וא"כ בגדון דירן ח"ו ספק שממלתה לאמה אינה מתנה:
גם מהר"ם ז"ל אדרבי ז"ל בסי' קנ"א רנ"ג הרבה והאריך בראיות ברור'
מדוניה דגמ' וימן המנהג שאין בידה לשנות ולתת שום ענין ממה
שקבל הבעל להחזיר ליורשה: גם הרב כמה"ר משה גלגלנטי ז"ל
סי' צ"ו העלה שאין בידה לזולת רק לבעלה: נמצא פסקן של
דברים: שמקומות שיש להם תקנה זו לדעת הגי רבואתא דתמיכא
לעיל שאין רשות לשנות ולתת לשום אדם מן החלק שיחזיר ליורשה
לכד לחמול לבעלה בין בתקנת בריא בין בטוה"ש ש"מ והטעם
שמונה בקושי שיכולה לחמול לבעלה כדי להעמיד הנחלה דאורייתא:
ועתה נבוא לפקוקתא דיריה להאי גדון ונאמר כד כ"ר א"פ שטו
כי אין לב"ח דאשה זאת לבנות מאביה שום דבר מאחר
שאין לאשה רשות לעשות שום דבר בחלק הזה שמגיע לאביה נמצא
משעה שהוניה נדוניהתא וקבל הבעל עליו להחזיר ליורשה החלק
הוא מהיהא שעתא קמו להו הנכסים ברשות יורשה וכוונת' בעת
היהא היתה לזכות מיד מוזן הכתובה והיא סולקה ענמה מהם
ואין לה בהם מזה והלאה אחיות יד כמו שהאריך בזה מהר"ם ז"ל
בסי' קנ"א ואעפ"י שעדין יש לה כח לחמול לבעלה הרי נחמו הני
רבואתא כדי להעמיד הנחלה ביד בעלה הראוי ליורשה מדין תור'
ובקושי חתרו חתירה זו לבעל זהו מה שראיתי להציג לפניכם מה
שלקטתי מדברי הפוסקים ומה שגראה לע"ד כתבתי מועפר דל
שלמה נרור ס"ע:

ואחר

כמה שנים ראיתי בתשובות מהר"ם ז"ל מדוי' ז"ל בח"מ
סימן קפ"ז שנשאל על ענין דומ' קצת לל"ו וז"ל בחוד
התשובה הן אמות כי בג"ד נראה פשוט לע"ד שאין אב האשה חייב
לפרוע דהוא לאו יורש היו כי מה שמגיע לידו חלי הגדוניה אינו
מטעם ירשה אלא מכח התנאי שהתנה אב האשה עם חתנו שיחזיר
וכו' והשתא דמיתה הבת הגלתי מולתא למפרע שהנכסים האלו
כהלו לא יצאו מרשות האב ואם בתו חייבת ח"ו האב חייב לפרוע
לכ"ח שלה לא מן החור' ולא מן תקנת הגדוניה שהם לא תקנו ליור'
לפרוע אלא כשירש נכסיו מן המוריש אבל כי האי גוונא לא והאורך
ללא לגורך וכו' וכתב עוד וז"ל איברה שאם היינו נרמזין לראיה
יפה כתב בזה דכיון שאין האשה חייבת בעודה תחת בעלה כלום
אלא לכשתתאלמן או תתגרש כיון שלא כתלמנה חתך ומיד ליתיתיה
כנכס האב הנכסים ברשות האב מכח התנאי ואין לאש נכסים כלל וכו'
הרי שכתב הרב הענין בפשיטות וכתב והאורך ללא לגורך וברוך ה'
אשר הגמנו בדרך וכווננו לדעת גדולים:

שאלה כו

עוד שאלתם על עסק ראובן
שלקח סחורה מעכו"ם
בהקפה לזמן בסך שלשים
גרופוש והניח ביד העכו"ם משכון קנטר אחד חסטים שש' חמשי'
גרופוש והלך לראובן לעיר תוונ' ר ונתעכב שם והעכו"ם נתפס ביד
המושל והפסיד ממנו וכדי לפרוע למושל הוכרח למכור נכסיו
והנזיל החסטים הגזבר ונתן קצת ממנו ביד המסור למוכרו
ושמעון ראה החסטים ביד המסור ורעה לקנותו ואמר למסור
שיוכל אותו אלא בעליו לעשו הסכום עמו והלך עמו ובהגיע אגלי
ידע והכיר שהוא של ראובן ואמר לעכו"ם איך תעשה הפסד גדול
כזה לראובן במכירת החסטים בזה הסכום ואני יודע שהוא קנאו
בחמשים גרופוש עכנו העכו"ם כיון שכל חסר דעת אין אהיה יודע
שאני תפוס ביד המושל ומכרתי נכסי בזול לשלם הקנש שקנש
אותי אם רצונך לקנות ואם לאו לך לאו ח"ו אמר העכו"ם למסור
שילך

ס לעשות
הר"ם ז"ל
אין בידה
אין התנה
דמי וכו'
שם נראה
צבורת מן
וכו' ועי'
כו כלשון
טוליטלה
ל' שכתב
טוליטלה
אין חתום
זו ראוי
ובין שתי
שה שתי
לא תתי
ה הגותין
תב הר"ם
ז"ל בעלה
ל' ולשון
נחם וכו'
שון הר"ם
ז"ל הבעל
ז"ל תפוס
ז"ל ואיפשר
טוליטלה
ז"ל ורביעי
זה יכולה
נת הר"ם
הגדוניה
המורה
מת מיתה
ה גרות
הר"ם ז"ל
לכאורה
ז' שמות
בר קנען
ירושל
וס וכו'
יס דמי
ז"ל וכו'
ש לדיק
חולק על
ש ז"ל
עליו אבל
יו שאין
אח הפך
אחר אלא
זה שמה
הר"ם ז"ל
הר"ם ז"ל
לבעלה
ז' יכולה
קט לשון
רב ז"ל
ב כאשר
ימה
תב שאין
ש שני
זכוי לא
זכר רק
ין

שיך וחליט המזכר ויבא הקונה תכף ומיד לשקול האסמים ויביא
 המעות בידו שאזי היום הוא לריך לשל' למושל הקנס ואומר לשמעון
 אם אתה רוצה שלא יפסיד ראוונתן לי הל' גרושות וקח האסמים
 בידך ואומר לו שמעון אני אין לי מעות אך יש לי חפץ אחד שהמושל
 כבר ראהו ונתן לו בו שלשים גרושות חפץ לך החפץ והמושל יקחו
 מומך וכן היה ונתן לו החפץ וקבל האסמים והאר ימי' באר ראוונ
 והגיד לו שמעון כל מה שעשה וסבר וקבל' שיפרע לו הסך שנתן
 בעדו ויש מי שאומר לראובן שאינו חייב לתת לשמעון כלום מונה
 שיפרע בעדו לעב'ס וכנסו דבריו בחזקו ונהסך לחיש אחר ונתן
 כתף סודרת וטוען על שמעון ששקר הוא מה שאומר ואינו מאמינו
 ושהעב'ס מעולם לא עלה על דעתו למכור האסמים רק אלה כלי
 שתמכור החפץ שלך עשית מה שעשית הבא עדים או רלויה שיהיה
 הענין כמו שאמרה אומר והעב'ס כשבר והלך לו מהעיר ועת' ראוונ
 רוצה ליקח האסמים מיד שמעון ושמעון אומר אני לא הדחתני שום
 דבר עימך ועשית עמך חסד שהיה העב'ס מוכר האסמים בזול
 הרב וראובן אומר מי הכרימך לפרוע בשבילי ועתה הארון תודיעני
 אם נדק ראוונ בטענתו וידענו שמי שהגנים דברים אלו בחזקו
 הוא תלמיד חכם ושאלנו את סו' ואמר שכן הוא הדין הפורע חובו של
 חבירו שלא מדעתו פטור ואפי' פרע לעב'ס ואפילו היה משכון ביד
 המלוה ורצו לעמוד על הדבר הזה ותאמר עינינו בתורתך אם
 הוא פטור אז חייב ואם יתחייב בשלשים גרושות הן כפי שיעו' החפץ
 שפרע בעדו לפי שראובן אומר שאינו שוה כ' גרושות :

תשובה

באות שש' להתיב בדיון זה ונגון
 דה' לריכה לפני משום דאיכה כד
 לומר נדקו דברי ה' ח אשר אמר לראובן
 שהוא פטור ויטול ומשכנו מיד שמעון לפי שפרע חובו שלא מדעת
 ועיקרה דהאי מילתא בפר' בתרה דכתובות תן התם מי שהלך
 למדינה הים ועמד ה' ופרנס את אשתו תן אומר חבד את מעותיו
 וכו' ואפסיקא הילכתא כחן וכתב רש"י ז"ל והוא הדין לכל חוב
 שעל וועמד זה ופרעו זה לא אמר לו הלוי חייב כלום ואיכה
 למירק במה שכתב והוא לא חל' הלוי דמאי קמל' רש"י ז"ל דפשיט'
 דלא חל' הלויי דאם חל' מהיכה תיסק ארעין דלא יתחייב וי"ל
 דהוא אמרינא אפי' חל' הלויי שלא יתחייב דבמה יתחייב דודאי בא
 עסקין שלא קבל המעות מיד חבירו לא שהלך ופרע לעב'ס בעדו
 על פי דבורו וח"כ במה יתחייב לו מאחר שלא נתחייב בקנין על
 ההלוואה ולא נשא ונתן המעות בידו ויכול לומר משטה אני כך לזה
 בארש"י ז"ל והודיע לנו שאילו חל' הלויי והלך ונתן לעב'ס בשבילו
 יתחייב מדין ערב שהפילו לא היה חייב לעב'ס שום דבר ואומר לו
 תן לו יתחייב מדין ערב או מדין שליח שהרי עשאו שליח להלך
 המעות לעב'ס דלא בעי לא קנין ולא עדים ולזה כתב רש"י ז"ל שלא
 אמר לו הלויי וכן פסקו ההלכות וכן פסק הרמב"ם ז"ל פכ"ו
 גלוח וכן הטור סימן קכ"ח וזאתה בירושלמי ובתנן הר"ף ז"ל
 דאפילו רבנן דפלגי לחנן במפרנס את אשתו מודים בפורע חוב
 של חבירו והיב טעמא דהתם במפרנס את אשת חבירו לא עלה על
 דעתו בעלה שתמות ברעב ברם הכה נמי אמר ליה הייתי מפיים
 אה בעל חובי והיה מוחל לי החוב ואפילו היה בעל חובו דוחקו שמר'
 שאין דעתו למחול ואפי' היה מלוה על המשכון אין הלוה חייב כל'
 ונוטל משכנו בחנם וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפר' הכו"ל ומונחתי
 בתשובות דשייכי לסדר נזיקין דר' ייב טעמא משום דחל' הרבה
 אזהבים יש שהיו מרחמים עליו ופורעים בשבילי ח' כמוה לראה
 לכאורה שדקו דברי הת' ומויפטר ראוונ ויטול משכנו בחל' שהרי
 כתב הירושלמי אפי' היתה מלוה על המשכון ואפילו היה דוחקו
 שמר' שאין דעתו למחול ופסקו הר"ף והרמב"ם ז"ל בדברי הירוש'
 הן אמת שהרמב"ם ז"ל השניט החלוקה השנית שכתב הירושלמי
 אפי' היה המלוה דוחקו ולא כתב חל' החלוקה הא' דאפי' היתה על
 המשכון ויש פנים לומר מאחר דפסקו כוותיה בחל' הדעת מוכרעת
 דבס' בהיה דהיה דוחקו פסיק כוותיה דלח חזי לן לנימור' דסביר
 כוותיה בחל' ופליג עליה בחל' ויש פנים ג"כ לומר אילו ס"ל
 כוותיהו בתרווייהו למת השניט הן חלוקה ולא כתבה וקרב הדבר
 כן לפי שכל טעמו של הירושלמי הוא דחל' הויכא מפיסכא לי' ויחיל
 לי וזה ידק בסתם אך אם חזו רואים שהוא דוחקו ואין דעתו למחול
 תהיבא תיתי לן לומר דהיה מוחל לו בחופן שיש פנים לכאן ולכאן
 והדבר לריך שיקול הדעת נמצא מזה הגד' היה פטור ראוונ :

אמנם

מזל אחר נראה שהוא חייב והוא מונה שכתב ומוח' ק
 ז"ל עס כס' ק"מ ח' וז"ל מנחתי כתוב על שטען שמעון
 שראובן ישא עמו במה שהיה העב'ס תובעו וכו' לעד' האל' ו
 והעב'ס נוגח במשפט העב'ס את ראוונ כמנח ששמעון פגע
 חובו של ראוונ ואפי' למתן דפטור פורע חובו של חבירו דהני מילי
 בב"ח ישראל כדמפרס טעמא בירושלמי אבל בב"ח עב'ס שהדבר
 ידוע שאינו מתפייס רק ברזי כסף לא' והגהון מוהר"ם היסרלן
 כתב סברה זו בשם מוהר"ל ופסק כוותיה ח' ל' וכ"ש אם היה המושכן
 ביד העב'ס ופדאוהו ישראל דחייב לשלם וכן ראו' להורות ויולחתי
 כתוב בספרי האחרונים שכתבו על דברי הגהון היסרלן ז"ל שראוי
 לחוש לדבריו שדברותיו נדרות קדש הם בכל נקום ודבר אחד
 מדבריו בספרי לא ישוב ריקם ורחמי הרב הגדול הר"ם די מדינ'
 שמך על סברה זו בשם ג' תשובות וז"ל סי' קכ"ו דלע' ר' דהמרי'
 הפורע חובו של חבירו ש"ז אין חבירו חייב לשלם ולדעת רש"י ז"ל
 בכל חוב חיובי וכן דעת רוב הפוסקים מ"מ נמצא כתוב והביאו
 מהר"ק ז"ל דהני בב"ח ישראל אבל בב"ח עב'ס לא אמרי' הכי וכן
 כתב בס' ק"ה ח' וז"ל ובד"ב ג' וכולין בני ראוונ לומר אין זה אלא
 שפרעת חוב חבירו ומכסף ואין לנו קייב'ם לשלם מ' מהני אומר
 שמונחא כתוב והביאו ב"ב וכו' הרי מוהרש"ם ז"ל סמך על סברה
 הגמולת כתובה להוציא מומן מיד היתומים שהוא דבר קשה עד
 מאד להוציא מומן מיד היתומים המוחזקים וכן כתב סי' שפ"ח ע"ה
 כן מאחר שמינוי שמהר"ק ז"ל כתב הסברה הזאת חק ע"י שלא
 כתב על מ' מקדושים אפנה והבגדו מהרמב"ם ז"ל כתב בשם מוהר"ל
 שטדע טעמו בעולם שהוא הגדול רבני חשכנו וכתב על דבריו
 וכן ראו' להורות והרב הגדול מהרש"ם ז"ל שהוא מגדולי האחרונים
 סמך על סברה זו להוציא מומן מיד היתומים מי הוא זה ואי' הוא
 אשר ימנחנו לבו להורות הפך דבריהם אשר כבר עסוה' איבה
 אילו היה נמצא מנואר בדברי הר"ף והרמב"ם ז"ל דל' הכי לא
 הוה לן למויסק דבריהם ולמי עבד כהני רבוחיה אחרני' אבל
 הני רבוחיה אתו לפרוסי מלתיהו קח' אתו ען
 הרב הכותב ואפילו למתן דאמר פורע חובו של חבירו פטור ה' ה' ה'
 בב"ח ישראל וכו' הרי שבה לבלות לנו דעת הק' רבוחיה דפשי
 פ"ח ש"ח שהם הר"ף והרמב"ם ז"ל דלה פטרו אלא בב"ח ישראל
 וא"כ אפי' שלא בא מפורש בדבריהם הרי מנינו שהרב הגהון
 גלה לנו דעתם וידע והבין שלא פטרו אלא בב"ח ישראל והשנינו
 לדבריו הק' רבוחיה אחרני' מ' מדברי הרב הכותב מלין לחיב'
 לראובן ולה יטול משכנו מיד שמעון עד שיפרע מה שפרע לעב'ס
 ואפי' שהרב הכותב גלה לנו דעת הר"ף והרמב"ם מכלי הרחמים
 שום גלוי דעת ולא רמו בדבריהם לא בפירושה ולא בדקו' כד
 כתבנו שעל דבריו יש לנו לסמוך מאחר שהרבנים האזכרים סמו
 על דבריו :

ואי

בענינו אפשר לי לומר דהר"ף והרמב"ם דאין דין הית'
 אומר אלא בב"ח ישראל ולא בב"ח עב'ס לפי שהחל'
 השמינו תרי מלי דרבנות חל' דאפילו היה חל' דוחקו והם הית'
 דס"ל לירושלמי דאפילו היה חל' עב'ס היה חל' ליה ג"כ ל' המושכן
 הני רבוחיה דהוי רבוחיה מפי ומגס לפי הטעם שכתבו משם
 דחל' הוינא מפיסכא ליה ומחל' לי שלא ידק טעם זה אלא בב"ח
 ישראל דאית ביה מידעת קובו ומפיס מה שאין כן בב"ח עב'ס ואם
 איתא דס"ל דגם בב"ח עב'ס הוי' דינא לא הוה ליה למויסק מנה
 מאחר שהטעם שנתן בב"ח ישראל לא היה משמע דשיך רק בב"ח
 ישראל ומדשתק ולא כתב הק' רבוחיה כהנה דס"ל דוחקו בב"ח ישראל
 ולא בב"ח עב'ס ואמטול הכי לא כתבו הר"ף והרמב"ם ז"ל ק'
 רבוחיה וסתמו דבריהם כמו שסתם הירושלמי ואפי' שיש לומר
 שמה שסתם הירושלמי דבריו ולא פירש לפי שמך על מה שכתב
 ואפילו היה חל' דוחקו שזה הטעם שיש לנו לומר בב"ח עב'ס שהיא
 חייב לפי שמתמנה העב'ס דוחק ואינו מתפייס וכו' בכלל מה
 שכתב ואפי' היה חל' דוחק ואפי' יפטור ג"כ אפי' היה עב'ס
 הגה המסתכל בעין ופה יראה דאין הב"ח בכלל בהאי טעמ' דבישראל
 אפילו היה דוחק איפשר אם היה דוחק בחתלה לבסוף היה מתפייס
 מה שאין כן בעב'ס ומה גם לדברי הרמב"ם ז"ל שלא כתב חלוק'
 זו דאפילו היה הב"ח דוחק ואפילו ישראל לא מייסר' וטעמא רבה
 אית ליה להרמב"ם ז"ל שלא כתב חלוקה זו בב"ח דוחק כמו שכתבנו
 הטעם לשל' ועוד נראה לפי שראה דהירושלמי קשה מדידי ארילי'
 שכתלה

בבתחלה כתב הטע' לחלק בין מזונות האם לב' לפי שב' ח' איפס' היה
 מפייעו ומחלו לו משמ' מדבריו במקו' שאנו רואי' שאינו מתפייע למיזו'
 ואח' כתב ואפי' היה דוחקו פטור והכא' אם היה דוחקו בידוע שאינו
 מתפייע וא' למה יהי' פטור ואפי' שכתבנו לעיל בב' ח' ישראל אם אינו
 מתפייע בתחלה לטוב מתפייע והרמב"ם ז"ל לא ס' הכי ולזה לא
 כתב הרמב"ם ליה ומחיל לעיקר וס' ל' דבמקום שאנו רואים ואומרים
 מפייענא ליה ומחיל לעיקר על המשכון והפס' הטעם דהיכה
 בדעתנו דאפי' היה מפייע ליה לא הוה מחיל לא מופטר ולזה לא
 כתב ואפילו היה דוחקו שהדוחק לבעל חובו לא מפייע א' לא לא
 כתב הרמב"ם ז"ל ואפי' היה דוחקו דס' להר"ן ז"ל שכתב בחלוקת
 ואפי' היה על המשכון ללא השכון בגמרא דין הסך הירושלמי
 ולזה נקבעו כירושלמי מה שאין בן באפי' היה דוחקו ולזה לא כתב
 הרמב"ם ז"ל רק ואפילו היה על המשכון נמנע מכל מה שכתבנו
 נראה שהירושלמי לא ס' למיפטר רק בב' ח' ישראל ולא בב' ח' עכו"ם
 והר"ף והרמב"ם ז"ל דפסקו כוותיה גם כן ס' אפי' שלא פירשו :
וראיתי אחרי רואי' שאם לא באנו לחייב לראובן רק מזה הגד
 מקום יש לב"ח דין ולומר ממקום שבת' לחייב
 לראובן מתמן מלין למפטריה לפי שמהלך שמיניו שהירושלמי
 כתב דבריו ולא פירש החילוק הזה שאנו רואים לחלק בין ב' ח' ישראל
 לב' ח' עכו"ם איפטר לומר דס' דבכל חוב איירי דאם אינא דס' ל'
 האי חילוקא ה' לפרש ולא לסמוך וכן הר"ף והרמב"ם ז"ל הכי ס' ל'
 וא"כ מאין לנו לעשות חילוק מדעתנו להוציא ממון מיד המוחזק מה
 שלא נמנע מופרש לא בירושלמי ולא בדברי הר"ף והרמב"ם ז"ל
 ואפי' שדברים א' הם דחיות מעצמם וההכרעה שהכרענו בדברי
 הירושלמי והר"ף והרמב"ם ז"ל הכרעה אמתית היא ומה גם שמהלכנו
 להאיך דבאותה דס' ל' הכי איך שיהיה הרובה ליתלות בקורי עכביש
 ומלא מקום להסתבך בו לכן נרצין לנו למנעא דאחר שממנו
 יתחייב ראובן לפרוע לשמעון וזה שמהלכנו בין זה של פורע חובו
 של הגירו אינו מוסכם דהר"ש ור"ת ז"ל ס' ל' דלאו בכל איירי חק
 דאמר איבד את מעותיו אלא דווקא בון אשת חבירו כמו שכתב הרמב"ם
 ז"ל וס' ל' אבל ר"ת פ' יב' שאין חיובו כ' ברור שאם לא היה מפרנס'
 היתה מלמנעת על עצמה אבל בשאר חובו לא וכן היה מסכת א"ח
 ה"ק"ס ז"ל הרי שהר"ש ור"ת פלגי על הר"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל
 והטור נראה שכן דעתו שהביא דבריהם לבסוף ומהר"ק ז"ל כתב
 בשם הר"ש דגם רבינו חננאל ז"ל ור"ת ז"ל פלגי על הר"ף והרמב"ם
 ז"ל וגם הטור נראה עמו מצי המוחזק לומר קיס לי כהני
 רבנותא אחריתי דפליגי על הר"ף והרמב"ם ז"ל איברה דיש
 להתיישב מי הוא המוחזק כאן אם ראובן שהיא מוחזק בממון ושמעון
 נקרא מוציא מחבירו או שמעון נקרא מוחזק במשכון שתחת ידו
 וראובן הבא להוציא משכנו מידו נקרא מוציא והדעת מוכרעת
 ששמעון הוא המוחזק שהוא אינו תובע מראובן שום דבר רק עומד
 ומחזיק במשכנו וראובן בא להוציא ממנו משכנו וא"כ הוא שמעון
 מצי למימר קיס לי כהנך רבנותא וא"כ ח' ואמר החולק דראובן
 הוא מוחזק הפ"ה בכרון זה מוציאין מידו והטעם לזה לפי שיש כמה
 ספיקי דמתהפכי ספק אש הר"ף והרמב"ם ז"ל ס' ל' דבכל ב"ח
 איירי חק או דוקא בב' ח' ישראל ואת' ל' דס' ל' דבכל ב"ח איירי ספק
 א' ס' הכי בב' ח' דוחק או לא מאחר שמיניו שלא כתבו אלא במלוה
 על המשכון ואת' ל' דגם בב"ח דוחק ס' ל' דפטור ספק אם הלכה
 טוהייה או כהר"ש ור"ת והטור ור"ת דס' ל' דלא איירי חק אלא
 במפרנס אשת חבירו ולא בכל חוב איירי הרי אית לן למימר כמה
 ספיקי דמתהפכי וכה' לא אמרי' אוקי ממונא בחזקת מאריה
 ומציאין מיד המוחזק והיודוע הזה חידשו לנו הרב הגדול מהר"ן
 לב ז"ל בח"א מתשובתיו ז"ל ובגדון דין דאיכא תרי ספיקי חדא
 דאיכא מאן דס' ל' בכתב ידו אינו נאמן לומר פרעתי ואת' ל' דנאמן
 כבר איכא מאן דס' ל' לחלוק דאיכא דלא טעין הרי אלא טעין שטר
 איננה אינו נאמן והו' לכו ספק ספיקא ומוציאין מיד המוחזק וברון
 דין עדיף טפי מהיהא דמהריב"ל דהאם הספק הוא בבלוגתא
 דרבנותא ובכ"ד מלבד הספק שיש לנו אם הלכה כמותם או כמותן
 דלגי עלייהו אית לן תרי ספיקי אחריתי בדבריהם א' ס' ל' דבכל
 ב"ח איירי בין ב"ח דוחק בין שאינו דוחק או ס' ל' דוקא כשאנו דוחק
 ואת' ל' דבכל ב"ח פטרי אית לן ספק אי בכל ב"ח איירי בין עכו"ם
 בין ישראל או דוקא בב"ח ישראל נמנע דבג"ד אית בו רבנותא

מגדון דמהריב"ל ז"ל איברה דהרב ז"ל כתב שמעולם לא סמך
 על טענה זו לבד להוציא מיד המוחזק רק אם בהכרח נראה
 נצרך מטענה אחרת ויאמר החולק הרי ממוקם שבת' למנעא סמך
 לא סמך על טענה זו לבד אם יהיה עינה נצ"ח ובג"ד לית לן טענה
 אחרת לעשותה סניף על כן אני אומר שאין לנו ראי' מדברי
 מהריב"ל ז"ל ומהגם אם באנו לדברי מהריב"ל ז"ל יא' לנו סתירה
 לדבריו שעשינו לשמעון מוחזק ומנעא כי לא יוכל לומר קיס לי
 משום הרי ספיקן :

וראיתי

למהריב"ק ז"ל ס' ק"כ שכתב בשם בעל התרומות
 תשובת הר"ף ז"ל בניו שפרנס יתום בתוך ביתו
 וכשהגדיל היתום תבע מה שהוציא עליו והשיב הר"ף שאין לו על
 היתום כלום לפי שלא ח' הוציא עליך משלי לשם הלוואה וכן שלא
 אמר לו כן לא נתן רק לב"ח כמי שהלך למדינת הים ועמד אחד
 ופרנס אשתו שהניח מעותיו על קרן הגבי וכתב מהריב"ק ז"ל
 ומשמע שאין דברי אמורים אלא כשלא היה בידו משל יתום כעד
 מה שתובע ממנו אבל אם היה בידו משל היתום פשיטא שגובה
 ממנו מה שהוציא עליו ולא אמרי' ככה"ל דג"כ פרנסו ואיכא
 למוקד בדברי הר"ף ובדברי מהריב"ק ז"ל תחלה יש לראות איך
 דומה פרנס יתום למפרנס אשת חבירו דמשמע מדברי הר"ף
 דמשמע דמפרנס יתום סתם הויא כוונתו לב"ח ולזה אין לו עליו
 כלום דודאי מחל לו מה שהוציא עליו אמנם במפרנס אשת חבירו
 לאו מטעמא דאחרין מחל לה ולב"ח יחל לה ולזה איבד מעותיו
 דהרי אפי' גמר בדעתו שיחזרו ויתבענה אין לו עליה כלום עד
 שיאמר בפי' שבתורת הלוואה הוא נותן לה או עד שתאמר לו הלווי
 כמו שפי' רש"י ז"ל על ההיא מתניתין ולאו מטעמא דב' ח' מפרסין
 דאפי' כתבנו לשם הלוואה הבעל פטור וא"כ איך השווה דין מפרנס
 יתום לדין מפרנס אשת חבירו והם מחולקים בטעמים וז"ל שכל
 טעם הר"ף ז"ל במפרנס יתום משום שלא ח' הלווי והמפרנס ג"כ
 לא ח' בתורת הלוואה אינו נותן לך ולכן עתה אפי' אומר לשם הלוואה
 נתכונתי אין לו עליו כלום עד שיאמר לו בפי' שלשם הלוואה כתבנו
 אין לו כלום ומנעא שכל טעם הר"ף אינו אלא משום שלא פירש לו
 ואחר כך ראיתי במישרים שהביא תשובה זו דהרי"ף ז"ל ולא כתב
 כמו שכתב מהריב"ק ז"ל ולא כתב רק לפי שלא ח' הלווי והמפרנס
 לא ח' אני מוציא עליך לשם הלוואה ובמה שפי' מהריב"ק ז"ל דעת
 הר"ף ז"ל שאין דבריו אלא שלא היה בידו משל יתום חתרתו לידע
 מאין הוכיח מהריב"ק שכן דעת הר"ף דמדברי התשובה אין מוצן
 ממונא שום הוכחה וספר התרומות לא נמנע בדידו עתה לעמוד
 על דברי התשובה בכללה ופרטה לראות אם יש איזה ראי' ממונא
 עמו אש זה הוא דעת הר"ף שאם יש תחת ידו משל יתום שנוטל
 מה שהוציא עליו איך פפורע חובו של חבירו ונטל המשכון שהיתה
 עליו הנלוה ואמר הר"ף שיטול משכנו ואין לו עליו כלום והרי שם
 ג"כ שלו תחת ידו ולמה לא יטול את שלו מתחת ידו וכן מפרנס
 יתום שאני הרי הר"ף ז"ל למד דין היתום מדין מפרנס אשת ח' חת
 חבירו ופורע חובו של חבירו ג"כ ולמד מדין מפרנס אשת חבירו
 וכולן טעם אחד להם לפי שלא ח' הלווי וגם המפרנס אינו אומר
 לשם הלוואה אינו נותן וא"כ איך ביתוס ספק אם היה של יתום תחת
 יד המפרנס נוטל מה שהוציא עליו ופורע חובו של חבירו והמשכון
 תחת ידו למה לא יטול מה שפרע עליו ממה שתחת ידו ובחפשי
 בדברי המפרשים ז"ל מלאתי למהריב"ל שהביא תשובה זו דהרי"ף
 ז"ל וז"ל כתב הר"ף ז"ל ראובן הכנים יתום לחזירו והיה לאותו
 יתום קרקע שעולה פירות בשנה עשרה זהובים והיה נוטלן ראובן
 זה ומוסיף עליהם משלו בכדי פרנסתו וכפוטו והוא היה מתכוין
 למנוה וכשהגדיל היתום תבעו ראובן במה שהוציא עליו ואומר כי
 בתורת הלוואה הוציא מה שהוציא והשיבו היתום כל מה שהוציא
 עלי יותר משלי לא הוציא אותם על דעתי וראובן טוען כי לא
 בתורת הלוואה היה דעתי ועל זה השיב הר"ף ז"ל אין לראובן
 זה על היתום כלום לפי שלא ח' הוציא עליך משלי בתורת הלוואה
 וכו' והנה עתה זכינו לידע מאין הוכיח מהריב"ק ז"ל דעת הר"ף לפי
 שהיתום היה לו קרקע והיה המפרנס נוטל מפירות ומשלים משלו
 כדי פרנסת היתום ומנינו מהריב"ק ז"ל לא פירס היתום אלא ממה
 שהשלים עליו משלו אבל מה שמוציא על היתום מהפירות שלו דן
 הר"ף שיטול אותו המפרנס והיא נמי אם היה סך ההוצאה כפי
 ההכנסה לא היה יכול לטעון תן לי פירות נכסי ומה שהוציא

עלילת איה על דעתו. אבל חמיהא לי על מהר"ק ז"ל שכתב
 ומשמע שאין דברי הר"ק אמורים אלא בשלל היה בידו משל יחוס
 אבל אם היה בידו פשיטא שהיה נוטל את שלו ומתחת ידו דמשמע
 מדבריו אלו שהר"ק לא דבר מזה ונאומה וכו' דברי השאלה
 והתשובה הבוררים ומבוארים היטב שכן היה שהיה ביד המפרנס
 משל יחוס וכן הר"ק שיעול מה שהיה בידו משל יחוס ואין זה
 במשמעות דבריו כמו שכתב מהר"ק ונשמע וכו' אלא כך היה
 המעשה וכן הר"ק ז"ל ולא הו"ל אלא והיחוס והוא היה משלו
 תחת יד המפרנס וכו' והנה הרש"ב ז"ל נראה שהוא חולק על הר"ק
 ז"ל שכן כתב מהר"ק ז"ל תשובה בשמו סי' ר"ן ח"ל כתב הרש"ב
 ז"ל בתשובה יתומים שסמכו אצל בעל הבית וזן אותם משלהם אם
 הוציא משלו לא הניח מעותיו על קרן הנביא אפילו למתן. והנה
 לכאורה נראה דברי תשובה זו מוזגות שמהלך שמהלך וזן
 אותם משלהם מהו שחור ואמר והוציא משלו אם הוא זן אותם
 משלהם איך ידק שיוציא משלו ואיפשר לפרש שהמעשה הזה אירע
 כמו שהוא עובדא דהר"ק שהיה להם משלהם אבל לא היה מספיק
 והולך להגלים משלו וזהו שאמר שהיה זן אותם משלהם ולפי שלא
 היה מספיק כתב הרב אם הוציא משלו לא הניח מעותיו על קרן
 הנביא ואיפשר לפרש ג"כ שהלשון הוא מורדק יתומים שסמכו
 אצל ב"ה ומזכותם לעולם היה משלהם אם אירע בזמן אחד שלא
 קבל משלהם בזמן הוא כדי להוציא והוצרך להוציא משלו אפי'
 שכל עת לא היה מוציא עליהם רק משלהם דוקא אם אירע בזמן
 אחד קודם שקבל שלהם הוציא משלו אינו מפסיד וזכין הכי וזכין הכי
 נראה שהרש"ב חולק על הר"ק ז"ל ועלה על דעתו לומר דלא
 פליגי דהוא עובדא דהר"ק מירי דהוא מתכוון לגם מנהג לב"ח
 ר"ל אם שפרש ענין זה הוא מוכח מתוך מעשיו דלגם ג"ח קא עביד
 והוא דהרש"ב ז"ל לא נתפרש וגם לא מוכח דלגם ג"ח קא עביד
 ולזה לא יפסיד כלום אך לא ניחא לן בהכי דהרי מלשון השאלה
 מוכח שלא נתפרש וגם לא מוכח דלגם ג"ח קא עביד דהרי קא עביד
 ואמר לפי שלא אמר מוציא עליו משליו בחזרת הלוואה כמו שכתבו
 לעיל שכל עיקר טעם הר"ק ז"ל אינו דלפי שלא ח"ל בחזרת
 הלוואה אינו נוטל אך אבל אם לא ח"ל כן לא מחייב ולא שאנו אמורים
 כן דלגם ג"ח נתן. וא"כ לא יכלא להסוות דעתם.

ונחזור

לדון דידן שכלע"ד שראובן לא מיפטר כמו שהכרענו
 לעיל דעת הירושלמי וגם הר"ק ז"ל והרמב"ם ז"ל דס"ל
 דלאו בכל ב"ח דינא הכי אלא ב"ח ישראל דוקא וגם שכתב הכותב
 והסכים לדבריו מהרמ"א ז"ל ומהרש"ד ז"ל שפסקו בכה
 תשובות ולא מצאנו בשום פוסק מהפוסקים המובהקים שכתבו
 בפי' דאפי' בב"ח עכו"ם דינא הכי כמו שכתבנו לעיל דהוי רבותא
 עפ"י להשמועין אפי' בב"ח עכו"ם מנה דהשמועין ואפי' היתה
 עולה על המשכון ומה גם בדון דידן דאיכא כמה מילי מעליה
 לזכות שמעון ולא שייך בו לא טעם הירושלמי ולא הטעם שכתב ר"י
 ז"ל לפי שהיה כפי דברי השאל' העכו"ם הזה מפסיד ממונו ונכסיו
 בנראה שלא נשאר בידו משלו כלום כמו שהוכיח סופו שגשג ר"ן
 דואה משמע ש"א נקי מנכסיו ואיפשר שהחריש טעם זה אשר
 על כן ברח לו מן העיר ולאיש אשר אהלו איך תיסק אדעתין
 לומר הכה טעמה דהוינא מפיסנא לי וכוה מחיל לי ואך יסבול
 הדעת שזה היחוס הוא על אחרים שיש להם משלהם והוא לא יחוס
 על עצמו. ועוד אילו היה עולה על הדעת שיתפיים לו איך
 הוציא המשכון והגליט המכר ולולי שמעון שכתבא כפר היה נמכר
 ואיש כזה שלא חס על ראובן לנטור סחורתו במצי ערכה איך היה
 חס עניו ומתפיים לו למחלו לו חובו ולא וממת אומדנא אט אומדנ'
 שלא היה מתפיים לו אלא בחמת ובחמונה וידיעה תמה שרירא
 קיימת אנו יודעים ודואים שלא היה מתפיים לו בשום ענין ואם
 בשביל המתנת זמן מועט עד שיבא ראובן מנה' הרבה והפטר בו
 שמעון עד בום וענא ואחר לו הוי סבל חסר דעת מכ"ש שיבא
 ראובן ויפייסו יעלה על הדעת שיהיה נשאר פנו וימחול לו חובו
 ומה גם לדעת הרמב"ם ז"ל דלא כתב ודאפי' היה דוחקו כמו
 שהכרענו לעיל דודאי לא ס"ל באם היה דוחקו שיהא פטור הרי כן
 אנו דואים דלאו דוחקו כלפד אלא שהוציא המשכון והיה מוכר
 צול הרבה כי זה דוחק גדול למאד שפשיטא ודאי לא שייך הכא
 טעמא דהוינא מפיסנא לי ומחיל לי. ואפי' אומר אפי' אי אמרינן
 דס"ל להגי רבותא דאפי' בב"ח עכו"ם יהיה פטור אם יהיה ב"ח

עכו"ם כהא. כדון דידן וידן שיהיה חייב להפטר בב"ח עכו"ם
 עשיר וכל האומר לומר דילמא מתפיים מה שאין כן האמת דוקא
 בעשיר אבל בכה"כ. שהעני והוא חשוב ביד מושל העיר והפסיד
 נכסיו לא יעלה בשום שכל אנוש שיאמר שהיה מוחל לו חובו. וגם
 לטעם שכתב ר"י שיאמר הרבה רעים יש לי לפדוע עלי לא שייך
 דוקא שייך האי טעמא אם היה עני ואין לו משלו כלום והיה הב"ח
 דוחקו ודואים רעיו ואהביו שהוא מתק ביד הב"ח חיוודעים שאין
 לו ממה לפדוע איפשר שהיו פורעים בשבילו אבל ראובן זה יש לו
 נכסים שלו ואך יעלה על הדעת שיהיו רעיו פורעים בשבילו והם
 רואים שיש לו ממה לפדוע ופטרט בזמן הזה שאנו רואים בעומת
 כמה חביבין נכסיו של אדם. עליו ואפי' בין אדם לבנו או לאחיו לא
 יעשה עמו דבר מזה על כן אינו אומר שלא יפסיד שמעון שום דבר
 מזה שפרע בשביל ראובן ויטול את שלו בדינא ובדיני. ואמר
 שהוכחו שראובן חייב לפדוע לשמעון מה שפרע בשבילו וממנו
 שהחפץ שלו לא היה שזה שלשים גרושות אם ביא עדים שמעון
 שהמושל עצמו מוקדם נתן לו הסך ויטול שלשים גרושות. ואם
 לא ישיב מהמושל נתן לו הסך הרי יטול ואם אינו רוצה לשיב
 תעשו פשרה ביניהם. והנה שכלע"ד והסי' א' וענידנו על האמת
 כגם אחיכם מעפר דל שלמה נרור ס"ט.

שאלה כח

שאלה שמעון היה עניו
 כמו עשרה שקי נמר
 ובה לוי שקטת יחוס
 שק אחד וא"ל לו לוי שצריך לפתוח לו השק ויראה המכר קודם כל
 דבריו ולא נתרצה שמעון רק שיקח השק סחוס כמות שהוא והלך לו
 לוי אחר עבור כמה ימים נתרצה שמעון לפתוח לו השק ובא לוי
 ופתח השק מצד אחד וראה הגמר והוכשר בעיניו ואז ח"ל שמעון
 שיפתח מצד האחר וירא ג"כ כדי שלא ישאר עליו שום תרעומת למתן
 שמוה הגד כוונתו למררע ויטרך לבא עמו בדינא ודיני. ואמר
 שהפירטו עד שפתחו מצד האח' ומלא טוב ויפה ולקח הגלו הגמר
 והלך לו ועתה שמעון בא בטענה לומר שהשק אשר נמכר לו מועלו
 לא עלה על דעתו למוכרו בסך שהוא לפי שהיה יודע שיש לו שק ח'
 משובח ביותר וכבר הוא נטל שק אחד והוא הגלו בחולר אחד בחשבו
 שאם היה השק המשובח שיש לו ועתה הלך ופתח השק ההוא ולא
 נמלא השק המשובח שיש לו אלא השק הזה אשר נמכר לו הוא
 המשובח שיש לו והוא טעה במכירתו ועכשו אינו רוצה למוכרו בסך
 ההוא עכ"ל.

תשובה

לע"ד שדבר פשוט הוא שאין נדמי
 שמעון ומשום ובה לוי בחמתו לבד
 אם יש הונאה במכירה זו שיאמר לוי שמעון ה' הונאה והתקיים
 ומשנה שלימה שנינו בפ' המוכר את הספינה ד' מדות במוכרין ומד'
 לו חטין יפות ומנאלו רעות הלווקא יכול לחזור בו רעות ומנאלו יפות
 המוכר יכול לחזור בו יפות ומנאלו יפות רעות ומנאלו יפות
 אחד מהם יכול לחזור בו ופ"י רש"ב ז"ל וז"ל איך אחר מהם. וכל
 לחזור בו ופ"י א"ש הוקר השער דמתאנה מוכר או הול השער ומתא'
 לוקח דס"ד דהיבא דהזול השער מצי לוקח למימר גבי רעות
 ומנאלו רעות אפי' יפות כתבונתו והא דאמרתי לך רעות לאו מצי'
 דנתרליתו אלא משום דרע רע יאמר הקובה וכן היבא דהוקר השער
 ורעה המוכר לחזור מצי פשין גבי יפות ומנאלו יפות אפי' רעות סב'
 הייתי למכור והאי דאמר לך יפות משום דטוב טוב יאמר האומר
 דמלוקח יאמר רע רע טוב טוב אומר המוכר קמ"ל דתרייבילא מצי'
 הדרייה' במוכר סתם שלא פירשו לא רעות ולא טובות דאין אחד
 מהם יכול לחזור בהן עכ"ל הרי שכתב דלאו בחר בוכתם אנו הולכי'
 אלא אחר מה' שהולכי'ו מפייהם וא"כ ב"ד. אף ע"פ ששמעון אומר
 אפי' לא נתכוונתי למכור לך השק ההוא שהיה לי משוכח לא נתכוונתי
 ביה כדבעינן למימר לקמן והרי אפי' בכתם שלא נוכר ביניהם
 שמוכר לו יפות אלא בכתם וקנה ממונו כתב הרב ז"ל שאין המוכר
 יכול לומר אפי' לא מברתי לך יפות והתה לא התנית עלי שאמכר לך
 יפות ועתה שנתאלו יפו' לחזור בי לא וזה הלווקא במקחו ואין המוכר
 יכול לחזור בו. ועל מה דתנינן יפות ומנאלו יפות כתב הר"ן ז"ל
 והביאו מהר"ק ז"ל בסי' ר"ל ח"ו"ל וכתב הר"ן ז"ל יפות ומנאלו יפות
 וכו' וא"כ פשיטא ופירשו בשם רבינו האי ז"ל שנתאלו יפות שביימות
 ואפי' לאו כל כמינה דמוכ' לומר שנתאלה לדין יפות מוכר וכו' הרי'
 שכתב

שם
 למ
 שתי
 לקי
 כות
 הלל
 מוש
 שיע
 יפה
 שאי
 כפר
 מצי
 הש
 מצי
 ופי
 שאין
 הה
 ומ
 אחד
 ז"ל
 הה
 מהר
 חביר
 דאוס
 חביר
 אפי'
 פסק
 עליו
 שיכו
 חובו
 והפ
 הפור
 כיון
 הפור
 שמוח
 אין ל
 ליכט
 דבר
 להתב
 מילה
 נדבר
 אית
 בתחל
 רב ו
 להחז
 ש
 שילוח
 ממו
 אכל
 צדו
 לביח
 והרי
 עד ש
 ראובן
 לוי ו
 לוי מ

שכתב הרב צ"ח שאם מוכר לו יפות אפי' גמולא יפות שביטות שאין
 למעלה מהם אין המוכר יכול לחזור ואפי' בג"ד בודאי שלא מוכר
 שמינון ללוי אלא למור טוב ומה גם שהמעשה שעשה לוי שלא רצה
 לקנות עד שראה הגמור משמע שלא כפל הקנין ביניהם אלא על אמר
 טוב ודלוי למור רע למה חדר כל ההדרה ההיא לוי שלא רצה לקנות
 אלא עד שיראהו אלא בודאי שלא כמשך הענין ביניהם אלא על אמר
 טוב ואפי' לא חזר לו יפות אפי' מוכר לך מומעשה ידיהם מוכח טובא
 שעל הגמור היפה כמשך הענין ביניהם ומוכר הענין מהלוי שעל אמר
 יפה נמשכו דבריהם ביניהם ואפי' אם אפי' נמצא יפה אפי' יפה
 שאין למעלה ממונו אין המוכר יכול לחזור בו וכל זה אנו גריבין חילו לא
 כפתח השק לפני שמעון וראה הגמור ולא נחרצה ללוי בפתחו השק
 מלד חזר אלא גם הכריחו לפתוח אותו מלד חזר אמנם בל"ד שפתח
 השק לפני שניהם וכפל הקנין ביניהם על מה שראו שניהם אפי' לא
 נוכר ביניהם שום זכר של יופי אלא כמשך הענין ביניהם בסתם
 ונפתח הגמור וראה המוכר מה שמכר והלוקח מה שקנה פשיטא ודאי
 שאין אחד מהם יכול לחזור לבד אפי' הוגאה בדבר יחזיר המאנה
 ההגונה לנותנה כמו שכתב הרמ"ב ז"ל בפי' ז' מומכרהו ו"ל רשות
 ומגלו רעות יפות ומגלו יפות וכו' הרי יש גם הוגאה שתוח אפי'
 אחד מהם יכול לחזור בו אלא קנה ומחזיר הוגאה וכן פסק הטור
 ז"ל בסימן ר"ג אפי' אם יש במקרה הוגאה המקמ קיים ותחזור
 ההוגאה וזה הכלל פשוט והארכות בו יגיעת בשר מעפר ד"י
 שלמה לר"ס ט

על מה

שכתבתי לעיל בתשובה י"ב על הפורע חובו של
 חבירו אחר שכתבתי ושלחתי התשובה מנאחתי בתשובת
 מהר"ש ז"ל בח"ב סי' ק"ו שנשאל הרב על אחד שפרע חובו של
 חבירו לישאל חבירו וכן השאל שהא פטור וז"ל מהר"ש איבדא
 דאיבדא רבואה טובא דס"ל הכי כנו פסק ר"ח שהפורע חובו של
 חבירו ש"ל איבד העותיו ואפי' היה משכונ על המלוה ופדאו הפורע
 אפי' פטור הלוה ואינו חייב לפרוע וכו' ולבסוף כתב ז"ל ולענין
 עסקא דדינא אמר דמלתא דפשיטא היא דהפורע חובו חייב ללמול
 עליו משכונ בחופן שהפורע החוב אין בידו כלום שאיבד מעותיו
 שיכול המחזיק להדיע לזה לומר קים לי בהך רבואת' דס"ל הפורע
 חובו של חבירו איבד מעותיו אמנם כל שיש משכונ ביד המלוה
 והפורע החוב כעל המשכונ מיד המלוה לא איבד מעותיו וכול
 הפורע החוב לעכב המשכונ עד שיפרע לו הלוה מה שפרע בעדו
 כיון שהוא מחזיק במשכונ יכול לומר קים לי כר"ח דס"ל דאפילו
 הפורע חש"ח ואין בידו משכונ לא איבד מעותיו כ"כ שכתב שהאיש
 שמואל די רוח יש בידו המשכונת שעבד התנו מיכאל וכיון שכן
 אין לספק שמואל די רוח יכול לעכב המשכונת שלקח מהאברהם
 לינטייבי עד שיפרע לו חתנו שמואל מיכאל וזה פשוט אפי' לדרדקי
 דבי רב ולכן הם כ"ח גור אמר על שמואל די רוח שיעבד המשכונת
 לחתנו שמואל מיכאל והחזירם ע"י כ"ח הדין נותן שיחזיר שמואל
 מיכאל המשכונת לחתנו שמואל די רוח שטעות בזה הוא טעות
 בדבר משנה וזהו הר"ן עכ"ל והראיה יראה כמה קלין וחמורין
 ח"ת בין קדון דידן לגדון זה ויראה עד כמה הפריז הרב על המדה
 בתחלה כתב מילתא דפשיטא ועוד כתב וזה פשוט אפי' לדרדקי דבי
 רב ועוד החזיר הדין וכתב שזה טעות בדבר משנה וגור אמר
 לחזיר המשכונות מיד מי שהיו כבר בידו וראו עיני ושמה לבי כי
 הו' ית' העמודי על האמת

שאלה כט

שאלה ראובן היה לו
 חפץ מופקד ביד
 שמעון ובה לו ווא"ל
 שמעון ובה לו ווא"ל
 שאלה ראובן היה לו
 חפץ מופקד ביד
 שמעון ובה לו ווא"ל
 שמעון ובה לו ווא"ל
 שאלה ראובן היה לו
 חפץ מופקד ביד
 שמעון ובה לו ווא"ל
 שמעון ובה לו ווא"ל

והלך שמעון אצל לוי ווא"ל שיתן לו החפץ שלקחמיד אשתו ווא"ל כבר
 החזירו ליד אשתו זה לו כמה ימים והלכו אצל האשה ואמרה שנים
 שנתנה לו החפץ לא רחתי פעיו ולא החזיר לה שום דבר וראובן עתה
 אוסיף להתעלם בענין ותעלמות לומר שמעולם לא שלח לוי ליקח
 החפץ הן אמת שבה לוי אלו ושא"ל ממנו משכונ ווא"ל שאין בידו שום
 דבר רק חפץ אחד וגם הוא אינו ברשותו ששלחו ממנו שמעון ומעולם
 לא שלחו ולא אמר לו שילך ויקחהו ושמעון טוען לו למה בתחלה
 כשארמתי לך שבה לוי משכונ ונתתיו לו למה שתקת והלכת עמי
 לבית לוי הרי סברת וקבלת שמה שנתתיו ללוי אמה מותרה בו
 וראובן אומר וכו' לא אמרתי לך בעת ובצורה מי אמר לך ליחנן ללוי
 אני מעולם לא שלחתי ואם שתקתי והלכתי עמך לבית לוי ומה בכך
 חשבתי שעדין הוא ביד לוי ושימנהו לי ועכשו אני תובע את שלי
 מידך עכ"ל

תשובה

כל ע"ד ששמעון פטור לשלם לראובן
 החפץ שלו אפי' שיטבע ראובן שמעולם
 לא שלח את לוי ליקח החפץ הנה' אדבר
 זה פשוט אפי' לדרדקי דבי רב ואין גורף להביא עליו ראוי לדבגולה
 מזו ומכיון שאם היה ראובן שולח חותמו לשמעון ביד לוי ולא כתבו
 לו בפני עדים ולא עשאה שליח אלא כתן לו חותמו והלך לוי וחתם
 ראובן בידו ווא"ל לשמעון ראובן שלחני אלך ליתן לי החפץ שיש
 לו ולראיה ששלחתי הגה חותמו שנתן בידי ועדים מעידים שהוא
 חותמו ושלחו לו וכו' אפי' היה שמעון חייב כדאיתא בפי' השואל אמר
 רב יהודה אמר שמואל אין משלחין מעות בדיוקני ואפי' עדים
 חתומים ורבי יוחנן אמר עדים חתומים עליו משלחין ופרש"י ז"ל
 דיוקני מסר לו בעל הפקדון לשליח סימונים וכתב לו חותמו בראות
 ומסרה לו ווא"ל לך התראה לפלוני ויתן לך מעות שיש לי בידו
 והחוספות פירושו הם אמר לסופר כתוב לפלוני שישלח לי מעותי
 ע"י פלוני ואפי' סתם דיוקני שלו ואפי' עדים חתומים עליהם שהוא
 דיוקני שלו אינו מועיל אבל אם היו חתומים על זה שהח"ל לו לשלוח
 על ידו אז הוא שליח ואיבא למידק בפי' רש"י ז"ל שלא כתב ענין
 העדים מעידים על חותמו רק סתם כתב וכתב לו חותמו באגרת
 ומסרה לו ולא כתב ועדים מעידים על חותמו ובדברי שמואל
 נזכרו העדים כי כן איתמר אין משלחין מעות בדיוקני ואפי' עדים
 חתומים עליהם ואפי' רש"י השמיט ענין העדים גם בדברי
 התוספות איבא למידק דכתבו אבל אם היו חתומים על זה ששלחו
 שליח לשלוח לו ע"י א"ו הוא שליח מה באו התוספות להשמיטנו בזה
 פשיטא ודאי שמועיל שזה הוא שליח בעדים ככל שליח דעלמא ואפי'
 מוא אתו לאשמועינן וז"ל לפי שהתוספות ס"ל בשאר שליח ששלחו
 בעדים להביא לו מעותיו מיד הגפקד דאינו מועיל עד שיאמר לו
 בפניו שלח לי מעותי ע"י זה וכל זמן שלא אמר לו בפניו לא יועיל
 כמו שכתבו ע"י בדבור שלח לי מעותי ע"י זה ששלחו בעד' בסוף
 הדיבור ווא"ל לך כ"ל דבכל ענין שלח בפניו לא הוא שליח עד שיאמר
 לו בפניו שלח לי על ידו הרי דס"ל דבכל ענין לא הוא שליח עד שיאמר
 לו בפניו וזה בשאר שלוחים אבל בזה ששלח לו חותמו ועדים
 מעידים על חותמו וגם מעידים על זה ששלח שליח ס"ל דאפי' שלח
 בפניו מועיל מאחר שיש לנו כמה ענין אוסיף על שאר שלוחי' האני
 למחר שליח אפי' שלא בפניו וגרלה שואת היא שטעמה לרש"י ז"ל
 עד שהשמיט ולא כתב ועדים מעידים דפשיטא ודאי שיש עדים
 מעידים על חותמו או הוא מתקיים ממוקם אחר דאי לא תימא הכי
 יכול המפקד לומר אינו חותמו אלא פשיטא שחותמו נתקיים
 והרמ"ב ז"ל בפ"א משלוהין כתב בפרש"י ז"ל ווא"ל אבל אם לא היה
 הכתב ידו או שאין הלוה יודע שהוא כתב ידו או אפי' היו בנותים
 בו סימונים ואותיות שביניהן ביחוד וכו' ולא כתב ועדים מעידים על
 חותמו וכו' והטור ז"ל כתב בדברי התוספות ווא"ל ולא עשאו שליח
 בעדים אלא מסר חותמו לסימן וכו' והעדים מעידים על חותמו
 אבל אינם מעידים שעשאו שליח וכו' בה"א פליגי שמואל וכו' ויחזן
 ופסק הר"י ק"ש כשמואל ותמה עליו ה"א הראש' ז"ל וכו' וראיתי בשו"ת
 דרב אחאי שפסק גם כשמואל ואף ע"פ שדבריהם תמוהים אין לחלק
 על דבריהם וכן כתב הרמ"ב זכרוננו לברכה שכתב שעדים מעידים
 על חותמו אבל אינם מעידים שעשה שליח וזה בדברי התוספות
קרי שכתבו התוספות שאפי' שלח לו חותמו ועדים מעידים
 על חותמו או שהוא מודה שהוא חותמו כל זמן שאין עדים
 מעידים על שליחתו אינו מועיל מוכ"כ בג"ד שלא שלחו לו לא חותם
 ולא

ולא סימון ואף לפרש"י והרמב"ם ז"ל דלא מצרכי עדים על חזמתו הכי
 אין כאן חותם ולא סימון והמפקיד מוכחש ואומר שמעולם לא שלח
 לו שום שליח וכחב הרמב"ם ז"ל והביאו הטור ז"ל טען המלוה ואמר
 לא שלחתי אלא אחר בימה ושלח הלוא חייב באחריותו ומשל"י אחרי
 שימרים מי שלח זה מדעתו ולא יודנו ויש מי שהורה שיטבע המלוה
 כדון כל הכשבעין וטעמין וכחב מהר"ק ז"ל שטעם הרמב"ם ז"ל
 שיטבע לפי שאפשר ששלח ולא אדעתיה ורמז רבנן עליה שבוע"ט
 היכי לידוק וכו' וא"כ כ"ד שראובן מוכחש ואומר שמעולם לא שלח
 לו ולא אמר לו שילך ויקח המשעון ישבע ע"ז ויטול תשכנו מיד
 שמעון ואע"פ שלוי השליח מיעד שראובן עשה שליח לא מהימן לפי
 שאין שליח נעשה עד כמו שכתב מהר"ק ז"ל בס' הגו' וז"ל מלאתי
 כתוב ראובן חייב לדבורה מנה וטעון ששלחם לה ע"י שמעון ושמעון
 אומר שתכנס לה ע"י ונתתה שרה ודבורה אומרת שלא בא לידי
 המנה ע"י שום נבדל תשובה הואיל ולא אמרה דבורה לראובן
 שישלח לה המנה וכו' אפי' שמעון גופיה לא מהימן לומר שנתן
 המנה לדבורה כדאיתא בפ' האיש מוקדש דהשתא דתקון רבנן
 שבועת היסט אין שליח נעשה עד וכו' א"כ כ"ד אף ע"פ שהשליח
 מיעד שיעשה ראובן שליח לא מהימן לפי שהוא שליח ואינו נעשה עד
 אם כן נראה פשוט כ"ד ששמעון חייב להחזיר לראובן פקדונו
 שהפקיד אצלו ואע"פ שלא כתב הרמב"ם והטור ז"ל דיניס או אלא
 בשולח חובו של חבירו וכו' בפקדון גס כן דינא הכי כמו שכתב הטור
 סי' ר"ג ז"ל שלא לו פקדונו ע"י אחר בין שאומר לו הולך לו או תן
 לו פקדונו חייב באחריותו עד שיגיע ליד הבעלים כיון שבעל
 הפקדון לא עשה שליח להביא לו לפיכך אם בא לחזור וליטלו מיד
 השליח רשאי כ"ד אלא הומו' כפרן הנפקד אבל הנפקד החזוק כפרן
 וכה השליח מיד כשבי' המפקד וכו' ומ"מ חייב באחריותו כרי
 אע"פ שהחזוק כפרן דאינו יכול לחזור וליטלו מיד השליח ותימא
 מאחר שילא מרשותו ואינו יכול להחזיר לרשותו תאמר שנתחלק
 מאחריותו ואפי' כתב הטור ז"ל שעדיין חייב באחריותו וכת' מהר"ק
 בשם הר"ן דה"ה נמי אם השליח רגיל המפקיד להפקיד אצלו ולא
 נזיל למומר ליה מושלח אין רגועו של מפקיד שיחא פקדונו ביד אחר
 וגם המפקיד מומילא לא יכיל למומר ליה אין רגועו שיחא פקדונו
 ביד אחר שהרי הוא רגיל להפקיד אצלו לא אהכי ליה אלא כדי שלא
 יכול לחזור וליטלו אבל עדיין הוא חייב באחריותו ומכ"ש בכדון דרין
 שגראה שאין ראובן רגיל להפקיד אצלו לוי אם הוא כן האמת שאינו
 רגיל להפקיד אצלו שפשיטא ודאי ששמעון חייב באחריותו וכשאר
 הדין עתה בין לוי ובין שמעון וגם זה פשוט שליח נשבע שהחזיר
 החפץ ליד אשת שמעון ולפטר דמוגו דהיה יכול לומר לא נטלתי כלום
 מידה שהרי אין כאן עדים ומיעד שנטל מידה ומיגו דיכול לומר לא
 נטלתי מידה כלום עתה שהומר נטלתי והחזרתי נאמן בשבועה וזה
 פשוט וגם אין שמעון יכול לטעון ולומר לראובן אני לא שלחתי
 מעולם ליקח המשעון מיד האשה אך הוא הלך ורימה בה ולקחו מיד
 וא"כ היא פשעה ימתין עד שתתאלמן או תתגרש ויבדה ממנה או ג"כ
 יכול לטעון על לוי ולומר לו למה לא החזרת החפץ לידי ולמה
 תחזירה ליד האשה ואתה פשעת בחזרתך ליד האשה אם לטענה
 הראשונה הרי הוא אומר ששלח לוי לביתו ליקח המשעון אך היה
 בשליחות ראובן וא"כ איך יכול עתה יחזור ויטעון שלוי הלך שלא
 מדעתו ובפרט אם היה טוען כ"ד שאינו יכול לחזור ולטעון הפך
 טענתו ראשונה כמו שכתב הטור ז"ל סי' פ' ז"ל מי שטוען כ"ד
 טענה אחת ונתחייב אינו יכול לטעון טענה אחרת שסותרת
 הראשונה וכו' ובג"ד מתחלה טען שברשות ראובן נתן החפץ ללוי הרי
 הודה שנתן החפץ ללוי וששלחו לאשתו ליקח החפץ מידה והרי
 נתחייב בטענה זו שנמארה שלא ברשות ראובן נתנו וא"כ איך יכול
 לחזור ולטעון מעולם לא שלחו ליקח החפץ אלא שלוי הלך משאו והרי
 שנתנו זאת סותרת טענתו הראשונה לגמרי ואף אם נאמין דבריו
 שלא שלח את לוי אלא שהלך מעצמו ושאל החפץ מהאשה ופשעה בו
 ונתנו ללוי אפי' חייב שמעון לשלם לראובן כמו שכתב הטור ז"ל
 ס' סי' ר"ח ז"ל נתן הפקדון ביד בניו או בנותיו הגדולות או ליד
 אשתו ושומר כראוי ונאכד או נגנב פטור שלא פשע במה שרבן בידם
 וכו' ואם לא שמר כראוי כתב הרמב"ם ז"ל וכו' וא"כ הרא"ש ז"ל כתב
 שכן כתבו החוספים והמרדכי בשם ר"ת וכן דעת בעל התרומות
 והטור נראה דפסק כהרא"ש ז"ל שהביא סברתו לבסוף וכ"כ הטור
 ב"ע"פ תשובת הרא"ש ז"ל וז"ל ואם פשע לוי בשמירת המשעון ואין

שאלה ל

לו מומן לשלם אע"פ שראובן רגיל להפקיד אצלו לוי שמעון חייב
 לשלם לראובן אף ע"פ שהרמב"ם ז"ל נראה דחולק על הרא"ש ז"ל
 לדברי הרא"ש ז"ל הסכימו האחרונים ז"ל וכל זה אני כותב כדי
 להתלמד במקום אחר שב"ד אין חזו לריבין לזה שהרי לא פשעה
 האשה שלא נכחה החפץ ללוי עד שנטלה רשות מבעלה כמו שכתב
 בשאלה וגם אם יטעון למה החזירו ליד האשה אין בעטנתו ממש אך
 צריך לראות אם כשכח לוי ליקח החפץ משמעון סבר לו הענין כמות
 שהוא שראובן שלחו ליקח החפץ כדי ללות עליו וכשיפדהו יחזירו לו
 בזה לית דינא ולית דיניי שלא ישבע ויפטר מאחר שגלה דעתו
 שיחזירהו וידע בזה שמעון א"כ אם עשה כן שהחזיק ליד האשה כמי
 שהחזירו ליד שמעון עצמו ואם לוי כשכח אצל שמעון לא חזר רק
 ראובן שלחתי אלך שעתן לי החפץ שים בידך שהוא צריך לו ולא
 החזירו ליד האשה ובלי ידיעת בעלה בזה נראה שפשע לוי שהחזיק
 ליד האשה וזה מה שכל"ע עד מעפר דל שלמה צרור ס"ס :

שאלה ראובן הביא לשמעון
 חפץ אחד כדי לרשות לזרמו
 ולעשות לו חפץ כמותו
 ולקחו מידו וכשאר בידו כמו ה' ימים וא"כ בא ראובן ואמר לו שיתן
 לו החפץ שבעליו רוצים אותו וא"ל שמעון שכבר ראה וידע לזרמו
 ושיטול שלו וא"ל ראובן שיחמו אצלו עד שילך למקום פלוני ויחזור
 והלך ולא חזר עד עבור שני ימים ובין כך ובין כך נאכד החפץ ורימו
 אדוננו אם חייב שמעון באחריותו אם לא :

תשובה

כלע"ד דדבר פשוט הוא ואין זו צרור'
 לפיכך שאם לא פשע שמעון
 בשמירתו שהוא פטור כדון שומר
 חכם שפטור מנגבה והבדה ואע"פ שהאומנין שומרי שכן קדוקא
 אם לא הודיע האומן לבעל הכלי שכבר נגמר מלאכתו אבל אם אמר
 האומן לבעל הכלי טול את שלך והביא ויעות או גמרתיו לבד ולא בא
 בעל הכלי ונטלו אינו עליו מלאכה והבדלה ש"ס כמו שפסק הרמב"ם
 ז"ל פ"ו משכירות וכן הטור ז"ל סי' ש"ו ואם כן כנדרון דידן מאחר
 ששמעון הודיע לראובן שהחפץ שהביא לו לרשות לזרמו כדי לעשות
 לו חפץ כמותו שכבר נגמרה מלאכתו שצריך לו לרשות וראובן
 הגימו בידו ולא לקחו אם כן מהיבא שעתא לא נעשה עליו רק
 שומר חכם :

עוד

חזר ושאל השואל ז"ל נראה מדברי מעב"ת שלא נפטר
 שמעון ונעשה ש"ח רק בשביל שהודיע לראובן שכבר צייר
 בדעתו ציורי ופתומי החפץ ואינו צריך לו עוד אך אינו לא
 הודיעו הוא עליו ש"ס משום דקי"ל האומנים שומרי שכן זה לזה
 ובמחילה מומעב"ת תורה היא וללמוד אני צריך שנלע"ד דלא קי"ל
 הכי אלא בכלי עצמו שעושה האומן בו במלאכה בהיא הגאה
 שמקבל שכן על הכלי נעשה עליו ש"ס אבל נדון זה ששכ"ל
 שנאכד אינו שעושה בו האומן מלאכה רק כדי לרשות לזרמו הי כמו
 פקדון אצלו וקי"ל שומר פקדון אינו רק ש"ס ומעב"ת ישבני דבר
 באשר ה' אתו וענותך כי הטרחתו על מעב"ת ע"כ :

ראיתי

דברין טובים ונכוחים ואם הוקשה לך דבר זה אינו
 מן התמימה ויפה דקדקת אבל אלו דקדקת עוד הדק
 היטב לא היית צריך לתודעי כי צריך אתה לדעת בכל מקום
 שאמרנו נעשה שומר שכן על שמירת הדבר הוא בשביל איזה הגאה
 שתבא ליד השומר ונאכד החפץ שבידו ולא בעינן הגאה גדולה רק
 הגאה מועטת כל שהוא בהיא הגאה בלבד נעשה ש"ס תדע
 בשומר אבדה מלינו שאינו מקבל שום הגאה ונעשה ש"ס כמו שאמרנו
 בגמ' משום פרוטה דרבי יוסף דקי"ל העוסק במצוה פטור מן
 המצוה ומשום דלפעמים בשעה שהוא שומר האבדה יבא עני וישל
 ממנו פרוטה לזדקה והוא פטור מן המצוה היא נעשה עלה ש"ס
 ראה עד כמה הפריזו ר"ל וקראוה הגאה בשביל פרוטה אחת שמתק
 מצד האבדה נעשה ש"ס א"כ קייטנן מהכא בכל מקום שיגיע הגאה
 לשומר מצד החפץ שבידו הוא נעשה ש"ס וכדון דידן אינו לא היה
 מראה החפץ שהוא לשמעון לא היה שמעון יודע לפסות אחר כמותו
 ומלא שהשכר שקבל בעשיית הכלי לראובן הוא בשביל הכלי הוא
 שהביא לו ראובן ובהוא הגאה נעשה עליו ש"ס וא"כ הוה ליה החפץ
 האתך כמו החפץ עצמו שנטול שכן על עשייתו מאחר שבשכ"ל הוא
 עושה החפץ של ראובן ומלאך שזה וזה שוין וחזר הדין כמו שקי"ל
 האומנין

האומן שומרי שכר הן וכו' והדיוט לבעלים שכבר נגמר הכלי ולא בלא הבעלים ליעלו שאינם מלא ולהבא אלא שומרי חס הוא הדן בענינו ככלי האחר וא"כ שמעון אינו נעש' עליו מעת שהודיע לראובן שכבר נגמר רק ש"חוד"ק' הגלע"ד כתבתי מעפר דל שלמה לרור ס"ט:

שאלה לא

ראובן ושמעון היה ונהגם ליקח סחורות ביחד ולא היה שמעון

מקפיד על ראובן ל"ב בענין המעות שקונים בהם הסחורות כי לפעמים היה שמעון פורע יותר משני שלישי המעות וראובן היה פורע השליש לכד ובריות היו חולקים בשוה א"כ ראה שמעון שראובן הלך וחסור עד כי לפעמים לא היה נותן אפי' פרוטה אחת ושמעון היה פורע כל המעות עד שאמר לראובן אין מן הראוי שאני נותן כל מעות הסחורה ואתה תטול כל חצי הרווח והשיב לו ראובן אם אתה נותן כל המעות לא לפעמים יותר מומי גס אני הנני טורח במכירת הסחורות יותר מורך ועתה שאתה מקפיד על זה בלא ונחלק הרווח שיש לנו ונחלק' ולהבא כל אחד ילך לדרך וכן עשו ועמדו כמו שנתים ימים שלא לקחו טוב דבר ביחד א"כ נודמנה סחורה ליד שמעון ולהיות שבעל הסחורה דעתו קרובה אל ראובן בלא לו להחזיק ואל' תדע' שפלוני הוא רוצה למכור שני ארנבים של אסטיס שלקח בהקמה הממונה וקנס והיה בין שניו והלך ראובן וקנה האסטיס וכששאל שמעון לראובן מה עשה האסטיס אל שכבר קנאו וכך וכך וכך משקלו והלך שמעון ועשה שבתן ביני לבין עצמו והביא שלש רבעי הממונה שעלה באסטיס ונתן לראובן כדי לשדע לבעל האסטיס וראובן השלים הרביעי מנכסיו ופרע דמי האסטיס ונתה נמכר האסטיס ובלא לחלוק הרווח ושמעון רוצה ליעול שלשת רבעי הרווח וטוען שבשכיל דבר זה היה הפירוד ובינו ואילו הייתי מתרצה בכך למה הקפדתי עליך ותלקו החברה עתה שנתים ימים וכשנתתי לך שלשת רבעי הממונה אם היה צדעתך ליקח חצי הרווח למה לא הוצרת לי רביע השך והיה לך לגלות דעתך ולומר שתקח חצי הסחורה כשכבר אהיה וידע שעל דבר זה נפרדתי ומך וראובן משיב ואתה ג' למה לא גלית דעתך ותאמר לי שתקח שלשת רבעי האסטיס ושמעון משיב אני חציני לך לגלות שכנתית שלשת רבעי הממונה אין לך גלו דעת יותר מזה וההקדומה הקדומה כבר היא רשומה בזכרון וע"ז נתעלמו ראובן ושמעון שכל אחד אומר לחבירו היה לך לגלות דעתך והרווח ראובן מוחזק בו לפי שהוא נמכר האסטיס ונתן לשמעון הקרן שלו והרווח עדין הוא ברשות ראובן ואני הצעיר הבא על החתום דנתי ביניהם שלא ליקח ראובן רק רביע הרווח לכד והענין שאילו היתה ניתחלה סבת הפירוד מיד ראובן היה לו ליקח חצי לפי שלא נפרדו וימונו אלא על זה הענין וא"כ כשאמר כך קנו האסטיס על שמעון היה מוטל לגלות און ראובן ולומר הנה אתה צביל חלוקת המעות נפרדת מומי ועתה היו יודע שכפי הממונה שפרע כל החתומים יקח בריוח כפי מה שנתן ומאחר שלא גלה דעתו בודאי שסבר וקבל ליתן לו החצי אבל עתה שסיבת הפירוד היה מיד שמעון א"כ כשקנו האסטיס היה לו לראובן לגלות דעתו לומר לו הלא ידעת כי הפירוד היה בינינו על זה הענין ואני עדין עומד בדבורו שאפי' לא אתן טוב מנוון חקך החצי בסחורה ואל תחשוב בדעתך שחורתי מומתכתי אלא עדין אומר שאם תרצה להיות כמו שסינו ונתחלה הנה מה טוב ואם לאו כל אחד ילך לדרך וזה מה שגלע"ד אך להיות שלא מנאחתי ראייה בשלחן ערוך ולא בהר"ם ב"ס ז'ל ראייה על זה רציתי לסדר לפני הארון דברי אלה אם יבזה טעם תאודעני בתורתך ומה שדנתי שיקח שמעון שני שלישים בדבר בלבד אבל המעות עדין הם ביד ראובן והארון יראנו נפלאה ויתורתו נחם העבד הצעיר יעקב הלוי ס"ט:

תשובה

החכם הותיק יקר בעיני אלהים ואדם הה"ר נר"ו ראייתי דברי השאלה ששלחת אלי ומה שדנתן בין שמעון וראובן ומהרתי למצוא חופן ודרך לישב דברך ולא עלה עידי לפי שחפנתי דרךך אך ראייתי דברך רחוקים הרבה כמו שהיו קצת לא מביעה מן הדון והאמת אלא חצי לקרב אותם לסברה לא יעלתו ואם באנו לדון זה מן הסברה ונשקלם במאזנים יחד אין

מוקם להכריע כף אחת על חברתה כדי שגאמר שראובן יהיה לו לגלות דעתו לשמעון או שמעון לראובן ומה גס לפי דעתך שאתה חולה הענין בפי שבה מידו הפירוד הרבה הסברה והשכל גובר הפך מדעתך לפי שהפירוד היה מיד שמעון והנה שהיה מקפיד ג' עליו היה מוטל לגלות און ראובן ולומר לו שיקח הרווח כפי כתיבת המעות לא על ראובן באופן שאינו מולא טעם בדברים אלו ומה לנו לידע בזה ממי היה הפירוד ודבר זה אנו למדים כי זה הוא העיקר בדין זה לא ממי היה הפירוד ודבר זה אנו למדים אותו מדברי הר"ם ב"ס ז'ל ומדברי הטור ז'ל וז'ל הרמב"ם ז'ל פרק צ' וממנה הובקש לקנות מקח מחבירו מוכר אומר במאחתי ולקוח אומר במנה אני לקוח והלך זה לביתו וזה לביתו והלך נתקבצו ומשך זה החפץ סתם אם המוכר הוא שחצו הלוקח ואמר לו שיטול החפץ ונתן לו החפץ אינו נוטל אלא מנה ואם הלוקח הוא שבה ומשך זה החפץ סתם חייב ליתן מלאה וכן מסק הטור ז'ל סי' רכ"א וכבר הר"ם ז'ל שזו תוספתא הובאה בהלכות ולא מלינו טעם חולק על זה ובודאי דהבי קטנין הקד ראה דברת החזרה אוליון והקיבוץ אנו הולכין ונראה מי הוא זה שחזר ומתקבץ עם חבירו ולא בתר שעת הפירוד אוליון א"כ כגדון דידן שראובן ושמעון בשעת הפירוד נתחלקו בדעות שמעון היה אומר שכל אחד כפי המעות יקח הרווח וראובן אומר שאינו יקח אלא החצי והרי זה כמי שאומר אני מוכר במאחתי וזה אומר במנה אני לקוח והלך זה לביתו וזה לביתו וא"כ כשכא לידם האסטיס נראה ג' כי מי הוא מיהם שהלך ודבר עם חבירו חתלה כמו שהיה הדון במוכר ולקוח שכתבו הפוסקים ז'ל דאוליון בתר מי שהתחיל ובלא חל חבירו וא"כ בני"ד הרי שמעון הוא התחיל והלך לראובן ואמר לו שילך ויקח האסטיס אע"פ שאמר לו סתם אמרינן בודאי שסבר וקבל ליתן לו החצי והרי לך ראייה ברורה מדברי הרמב"ם ז'ל וכן מסק בשולחן ערוך אבל לפי שאתה עלה בדעתך לילך אחר שעת הפירוד לא הרגשת לבקש ראייה בדברי הפוסקים ואילו עלה על דעתך לילך אחר שעת הקיבוץ והחזרה היית מוציא הראייה ועוד ראייה אחת מתשובת הר"ם ב"ס ז'ל הביאה מהר"ם ז'ל ב"ס סי' ק' על ראובן שהיה נשוי עם אשה והתנה עמה שאם תמות האשה בלא זרע שימיר השליש מכתובתה ליורשיה ורשה והחזירה ולא נכתב התנאי הזה בכתובה והשיב הר"ם ב"ס ז'ל שאע"פ שלא חדש לה ונע"פ שלא פירש על תנאי הכתובה הראשונה נראה וא"כ בני"ד שחלקו וחזרו ונשתתפו בשחורה הגו' בודאי על הדרך שהיה ביניהם מתחלה חזר אע"פ שחזרו סתם והרי לך הענין ברור כמש"כ ולא ידעתי מה רצית במה שכתבת בשאלה והרווח עדין הוא מונח ביד ראובן מה היה צדעתך לכתוב ענין זה אם רצית בזה שראובן הוא מוחזק וא"כ הדרכה מולד שקוף מוחזק וכלל הספק בזה הענין היה לך לדון מאחר שהוא מוחזק נריך ראייה להוציא מידו שהמונח מתבדלו עליו הראייה באופן שהא סלקיון ובהא נחתינן שיקח ראובן חצי הרווח בזה האסטיס שקנו בסתם ובה שכתבת בשאלה שראובן מוחזק במעות עוררתני לזכות לראובן שיקח חצי ממקום אחר והוא ממה שכתב הטור בסו' קע"ו ח' שנים שנשתתפו ביחד ונתן זה מנה וזה מנאחתי השכר לאמצע ולא לפי המעות וכו' פירש"ח והר"ף ה"ה דחמרינן השכר לאמצע דוקא וכו' אבל אי טבחוהו שראוי ליחלק לזכרים או שלקחו פירות או סחורה בין שראוי ליחלק חולקין לפי המעות ורבינו יונה פירש שאפי' לקחו פירות או סחורה השכר וההפסד לאמצע ולזה הסכים א"ל הר"ם ז'ל הרי שכתב בשנים שקנו סחורה על הסתם ונתן אחד יותר מחבירו שחולקים הרווח בשוה אע"פ שאחד נתן יותר מחבירו לפי סברתו הר"ם והר"ף וגם הטור נראה שכתב לדבריהם וגם הר"ם נראה שכתב לאמצע דוקא שלא קבעו זמן לחלוקתו וכו' הרי שהר"ם נראה שדעתו מוסכמת לדעת הר"ם והר"ף וא"כ בני"ד ששמעון וראובן קנו האסטיס בסתם ולא התנו בשום תנאי אך יחלקו הרווח וההפסד לדעת הר"ם והר"ף והטור שחלקו בשוה אע"פ שזה הטוב מנה וזה הטוב מאחתי א"כ יכול ראובן שהוא המוחזק לומר קיים לי כהני רבנותה אע"פ שהר"ף והר"ם ב"ס חולקים עליהם כמו שכתב מה"רי"ק ס"ס ב"ס הגו' א"כ זכינו לדון מכל כד זכה ראובן בדיוט ויעול חצי הרווח זהו מה שגאמר לע"ד מעפר דל שלמה

עלמה נדור ס"ט :

שאלה לב

ראובן היה לובן ובת
 וזו מחמת מיתה
 שנתן לבתו קרקע
 אחד מיוחד וקרקעותיו וקנו מידו קנין גמור וזו שהבית יתנו
 לבתו ואחריה לירשיה היוצאים ממעיה עד סוף כל הדורות וכל
 זמן שהפטר ולא תשאר אחריה זרע יחזור לבנו או לירשיו אחריו
 כדי שיהיה הבית נקרא על שמו לעולם ולא תסוב כחלתו למטה
 אחר ועמה מיתה הבת והשארית אחריה בת והבת רונה ליבשא ורונה
 להכניס הבית לבעלה כגד נייחה לפי עקר לזה זקנה כשנתן הבית
 לאמה ועמה שמתה היא יורשת אותה וזכריה היו רונה לפי שאומר
 שהבית שלו שזוכה בה מכח אשתו שהבעל יורש את אשתו ועמה
 נסתפקו בדיון זה אם מלך שהמתנה הזאת יש בה קנין וכתוב
 בספר הרמב"ם ז"ל וב"י מתנת שכיב מרע שיש בה קנין בטלה רק
 אם היה הקנין ליפות כמו נסתפקו מה זה שכתבו ליפות אם נריך
 לכתוב כן וקנינו מידו ליפות כח כלשון הזה ממש או ר"ל שהכוונה
 שהיה הקנין ליפות כח ועומדו על הנואה ולא מינינו רק כלשון הזה
 וקנינו מיד הר"ד הגז' קנין גמור לקיים ולחוק המתנה הנזכר
 בקנין שלם וגם נסתפקו מה יהיה משפט האיש עם בתו וטרחמו
 לעשות פטרה בין האיש ובתו ולא בא מירדו ואתה האדון עליך
 ענינו לראות מה תשיב על שאלותינו ולך האדון תחשב לדיקה
 כמנהגך הטוב :

תשובה

כבר כתבתי לכם פעמים שלש שלבי
 כל עמי ומרוב אגמתי נהייתי
 ונחליתי והדבר אין בי אך כדי
 לתורך שלום בין בעלי הדין השיב לכ"ח והגני משיב על ראשון
 ראשון וקולו כל דבר אומר על מה שבה בשאלה שמתנת ש"מ שיש
 בה קנין בטלה לא כתבתם יפה לפי מה דק"ל שהיא בטלה הוא
 כשתהיה בכלה ר"ל שנתן הש"מ כל נכסיו ולא שיר כלום אבל אם
 נתן מקצת ושיר אדרכה נריכה קנין בהוא חלק שנתן כמו
 שפורט בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ח מוכיהו ז"ל ש"מ שנתן כל נכסיו
 מתנת סתם ולא שיר כלום וכו' שיר כלום לעצמו בין קרקע ובין
 מטלטלין הרי זו מתנה במקצת וסתמה כמתנת בריא שקונה מוזון
 הכתיבה לפיכך חינו חזר והוא שקנו מידו שמתנת ש"מ במקצת
 נריכה קנין הרי שכתב בפי' שמתנת ש"מ במקצת נריכה קנין וכן
 פסק הטור ס"ד ר"ן ע"ג ז"ל וז"ל מתנת ש"מ בטלה לא בעי קנין
 כדפי' ואם היה בה קנין לא שאלה אם כתב לו שטר ופירש בו הקנין
 וכו' נרע ולא קנה ואפי' אם מסר לו השטר מחיים לא קנה וכו' זה
 כתב במתנת ש"מ בטלה שהם היה בה קנין בטלה ובמתנת ש"מ
 במקצת כתב בפי' הנזכר ע"ג ז"ל וז"ל דל"ה כשנתן כל נכסיו
 אלא אם שיר כלום נתן אז דינו כמתנת בריא ואינה נקנית
 אלא בקנין הרי שכתב שאם נתן מקצת ושיר מקצת נריך קנין כדי
 שזוכה המקבל במקצת שנתן וא"כ היאך כתבתם סתם שמתנת
 ש"מ שיש בה קנין בטלה ודעתם במתנה היא שבה עליה השאלה
 שהיא בטלה מלך שיש בה קנין והיא אדרכה נריכה קנין לפי שהיא
 במקצת שהרי לא נתן מכל נכסיו רק הבית ההוא לבתו ושאר נכסיו
 שיר לעצמו ולא ידעתי היכן מלאכתם בספר הרמב"ם זה ולשון
 יביע אומר שמתנת ש"מ במקצת נריכה קנין כמו שכתבו
 לשונו לעיל ואולי שראיתם מה שכתב בפי' הנזכר בבא"י ז"ל מתנת
 ש"מ שיש בה קנין בין שהיתה בכל נכסיו בין שהיתה במקצת נכסיו
 חוששין לה שאלה לא נמר להקנותו אלא בשטר וג' והרי המתנה
 בטלה עכ"ל . וזהו שכתבתם כמו שכתב בספר הרמב"ם ז"ל
 במחלה ומכבודם והרי הרב המגיד ז"ל פירש דבריו ז"ל ומה
 שכתב בין שהיתה במקצת הנכסים הוא במגלה דעתו שממנת
 מיתה נתן ויתבאר בפרק זה והוא מה שכתב בבא"י ז"ל אבל אם
 נתן לו מקצת בפי' שמתנת ש"מ שאינו אלא לאחר מיתה אינו נריך
 קנין וכו' ואם היה בה קנין לא קנה וכו' הרי שמה שכתב לעיל בין
 שהיתה במקצת הוא כמתנה מחמת מיתה שיש חלוק בין ש"מ שאינו
 מזה מחמת מיתה ובין ש"מ שמונה מחמת מיתה והנדון שלכם
 מזה מחמת מיתה שהרי כתוב בשאלה וזו מחמת מיתה וא"כ לא
 היה לכם לכתוב אלא שהמתנה בטלה לפי שיש בה קנין וכתוב
 בספר הרמב"ם ז"ל מתנת ש"מ שהיא מזה מחמת מיתה שיש בה קנין

בטלה ולא לכתוב מתנת ש"מ סתם . ובמה שנסתפקתם אם זוקף
 נריך לכתוב כן . וקנינו מידו ליפות כח"ס ז"ל כך הוא וזה
 מלאכתם שריך לכתוב לשון זה והוא לשון הרמב"ם ז"ל כך הוא וזה
 קנו מידו כדי ליפות כח המקבל כגון שכתבו וקנינו ממונו מוסיף על
 מתנה זו הרי היא קיימת ולשון הגמ' כך הוא היכי דמי מייסד כח
 אמר רב חסדא וקנינה מניה מוסיף על מתנה דא . והכוונה
 בדבריה דך שזו המתנה בפני עדים וגמר דבריו וזו לו העדי'
 טול קנין מירדו אפי' שדברך אינם לריבין קנין אנו מוסיפין
 על המתנה שנתת קנין זה והוא הכי מיהו אם אמרו לו אנו נועלין קנין
 אפי' שישנו נריך כדי ליפות כח המקנה שיהא ויהא ולא שריך
 דוקא לכתוב לשון ההוא . הן אמת שלא מנא בדברי הראשונים
 דבר שהוא ליפות לשון הגמ' שהוא וקנינו ממונו קנין גמור
 מוסיף על מתנה זו והגם הם נכתבו דברים אחרים שמורים על
 יפוי כח אם נדון בהם כלשון הגז' . גמ' דוקא אלא גם אם נזכר
 דברים אחרים שמורים על יפוי כח נדון בהם כלשון הגז' . גמ' לא
 נמא דבר להר"ף והרמב"ם והרא"ש אך ראינו בדברי האחרונים
 שלא הלכנו לשון הגז' . גמ' דוקא אלא אם נזכר דברים אחרים
 שמורים על יפוי כח דייקן להו כה"ה ליבשא ודבר זה למדנו מתורתו
 של הר"ב ז"ל שכתב בתשובה ס' קס"ו וכתבה מהר"ק ז"ל על
 זאת מנוה מחמת מיתה שכתוב בה קנין במקצת ואחר הקנין
 שאלוהו עדי הנואה אם הוא קיים בזה שזוהו נכסיו ויאמר שהוא
 קיים בזה שזוהו לעשות נכסיו וכתב הר"ב ז"ל שזוהו כדי שיהיה
 הקנין ליפות כח המקבלים אפי' שלא היה כתוב וקנינה מניה
 מוסיף על מתנה זו וכן כתב הרב הגדול מהר"ש די מדינה בתשובה
 ס' ש"י ז"ל על שטר לזאה שכתוב בו כתבו לפלוני שאני נותן לו כך וכך
 וכתוב בסוף הנואה ולראיה ולזכות ביד פלוני כתבתו ומתנתו וכו'
 וקיים הרב המתנה היא אפי' שהלכה חוזת בש"מ שזוהו ואמר
 כתבו ומנו ולא כתבו אלא לאחר מיתה דאין מועיל משום דלא
 גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה לבד אם אמרתי
 כתבו שזוהו ייפה כמו ודינו שזה לדין מתנת ש"מ בקנין אפי' כתב
 הרב ז"ל מאחר שכתוב ולראיה ולזכות כתבתו אף אם לא אמרתי
 כתבו מה שכתוב ולראיה ולזכות הוא ליפות כח . וא"כ מה שכתוב
 בנראה זו וקנינו מידו קנין גמור לחוק המתנה לא ברע מהאך
 לשונות דכתב הר"ב ז"ל דליפות כח נטל מידו קנין וזון
 הלשון עצמו אנו דנין כך שהרי דברי ידוע שהקנין הוא מתקיים
 ומחוק הענין וא"כ למה אוסיפו לכתוב לקיים ולחוק הנואה לקחו
 הקנין והוא דבר ידוע ולשנא יתירא הוא וכל לישנא יתירה ליפות
 כח אחריו כח מהר"ק ז"ל ש"ס בס"ד ר"ן שכל לישנא יתירה בשטר
 הנואה ליפות כח הוא והרי נגמרה השפק' הראשון שנסתפקתם ב'
ועתה אבוא לענין המתנה אם תזכה הבת בבית שנתן זקנה
 לאמה או זוכה אביה בו והייתי חזקה לירע אם בשעת
 שנתן זקנה לאמה הבית הגז' היתה אמה פטויה או נשואה לפי שיש
 חילוק אם היתה פטויה לאה היתה נשואה ולכן אני נריך להשיב על
 ב' הדדיו ויעקרא דהאי דינא ככתובות סוף פ"י ש"ה נשוי אחר אבי
 נכסילך ואמרך לפלוני ועמדה ונשאת בעל לוקח או ואין לאמרך
 במקום בעל כלום כמאן כי האי תנא דתני' נכסי לך ואמרך לפלוני
 ירד הראשון ומכר השני מוסיף מיד הלוקח דברי רבי רשב"א אין לשני
 אלא מה ששיר ראשון ומי אמר אביי הכי והא אמר אביי איזוהו רשע
 ערום זה המשא ענה למוכר נכסים כרש"ב מי קאמר תנשא נשאת
 קאמר וכו' והדר מוקשה הגמ' על האי מיימרא דאביי מיימרא אחריתי
 דאביי ויתיר הגמרה תס כשאתר לפטויה אזוהי בעל לוקח ואין
 לאמרך במקום בעל כלום וכך מיימרא אחריתי דאביי דאמר דאמרך
 מוסיף מיד הבעל שכתב לה היא נשואה מאי קאמר לה דאמרך
 ליקני בעל לא ליקני ע"כ בגמרא . וק' ז"ל במאי דקא מקשה הגמ'
 מתלה נוקד' דאמר אביי איזוהו רשע ערום וכו' דנראה דלא קא'
 מקשה מירדו לפי הגם דאמר אביי איזוהו רשע ערום שר"ל שהמשא
 ענה נקרא רשע נראה דלא קאמר לא על המשא לא על המוכר עצמו
 ואף אם שהמוכר בכלל ונקרא רשע מאי נפקא לן לענין המוכר עצמו
 אם יתקיים אם לאו והכי קיימא לן במכר שנעשה בחיסור אף ע"פ
 שהמוכר והלוקח עשו איסור ונקראים רשעים ק"ל שהמוכר קיים
 ואם כן מאחר שהמוכר קיים ומה שנעשה עשו אלא שנקרא רשע מאי
 קא מקשה לאביי דאמרך לן לאמרך במקום בעל כלום דמשיע מה
 שגמר ראשון מכרו קיים . ועוד מאי קא מתרן מי קאמר תנשא
 נשאת

שהוא מקיים המתנה ביד האריך בחוספת דברים שהסוף בדבריו
 שהמוכן והם שהא מסלק הבעל זה יובן מדברי הר"ן ז"ל שכתב
 וז"ל והקשה הרש"ב ז"ל במקום פסידה דאחרים למה לא עשאוהו
 כדורש וכו' וז"ל כיון דהאקיימא לאינסובי והאיכותן מודיע ידע
 דכרוכ המקומות עשאוהו כלוקח ואפי' הכי לא פירש האריך ליקני
 בעל וכו' ליקני ש"מ דהאריך שלא במקום בעל קאמר ראה והביטה
 בדברי הר"ן ז"ל דכל טעמו בפנייה הוא משום לאודיין דעת
 הגותן דעל הסתם הוא נותן מידע ידע דכרוכ המקומות וכו' אבל
 אם אנו רואים בדבריו שלא בטעם על האי טעמה אלא אנו רואים
 שתקע המתנה ביד האריך במסמרות נטועים אמרין שסילק
 הבעל והו כמי שפי' ואמר האריך ליקני בעל לא ליקני כמה שכתב
 הר"ן ז"ל ואפי' לא פירש האריך ליקני בעל לא ליקני חין הכוונה
 שפירש הכי ויאמר בעל לא ליקני אלא הכוונה שלא אמר דברים
 שיוכן מהם בעל לא ליקני אלא שאמר סתם והאריך לפלוני אבל אם
 הוסיף דברים שיוכן מהם שלא יקנה הבעל הויה ליה כמי שפירש
 בהדיא והכי דייק ג"כ לשון האמורין ז"ל וז"ל דגון דהשתא הויה פטייה
 לאחאמי' כמה שאמר והאריך לפלוני אלא לסלק הבעל דלא סילק
 אדעתיה אלא לשאר יורשיה וכו' הרי שכתב דבאמורו והאריך
 לפלוני בלבד לא אמרין דאחא לסלק הבעל לפי שלא עלה בדעתו
 לסלק הבעל דתמוע שאנו סומכי' על הסתם שמה שאמר והאריך
 שלא עלה בדעתו לסלק הבעל א"כ א"כ במקום שאנו רואים שגמר
 בדעתו לסלק הבעל והו רואים בדבריו שהוסיף ופירש הטעם
 ואמר למה הוא נותן לאחריך בשביל חיו סברא ובשביל הסבה הויה
 הבעל מסתלק הו כמו שפירש ואמר בעל לא ליקני והו כלע"ד
 ריחוק נכון והגון א"כ כ"ד שגילה דעתו ולא גלי דעת לבד אלא
 שפירש ואמר למה הוא נותן ליורשי בתו לפי שהוא רוגה שהבית
 לעולם יקרא על שמו ולא תסוב נחלתו למטה אחר א"כ הרי סילק
 הבעל ולא אמר' דלא סילק אדעתיה לסלקו שאם לא עלה בדעתו
 לסלקו אך לא תסוב נחלתו למטה אחר אלא אם לא יסתלק הבעל אלא
 בודאי מה שאמר ולא תסוב נחלתו למטה אחר גילה דעתו שסילק
 הבעל וקא קפיד על דבר זה הרבה וזה כמה שפירש ואמר שכל
 זמן שלא יהיה לה זרע שתחזור ליורשי כדו שלא יהיה הבית לאיש
 זר שכל זה מורה באצבע שהוא מסלק הבעל

ועוד

נלע"ד טעם אחר לזכות הבת מהפי' השני שכתב הרב
 המגיד ז"ל בהוא עובדה דרב ביבי והוא פירוש רשב"ם
 ז"ל שבו בחר הטור ז"ל וז"ל ופי' אחר יש בזהו מעשה דאפי' רשב"ם
 לא קאמר דחין לפני אלא מה ששייר ראשון אלא כגון דאמר והאריך
 לפלוני אבל אם אמר הגותן והאריך לעצמי או ליורשי ודאי חין
 הראשון יכול למכור ולתת עכ"ל הרי שנדעת הרשב"ם ז"ל אם
 אמר הגותן והאריך לעצמי או ליורשי ודאי חין הראשון יכול למכור
 ולתת עכ"ל הרי שנדעת רשב"ם ז"ל אם אמר הגותן והאריך
 ליורשי חין הראשון יכול למכור ולתת וכן הטור ז"ל וז"ל ד"ד
 שאמר והאריך לפלוני אבל אם אמר הגותן והאריך יחזור לי ומכר
 ונתן הראשון חין מעשו כלום וכתיב מהר"ק ז"ל שזהו פירוש
 רשב"ם בהוא עובדה דרב ביבי והביה דברי הרשב"ם ז"ל וז"ל כתב
 הרשב"ם ז"ל אם אמר נכסי לך כל ימי חייך אינו יכול למכור דהו
 כאומר והאריך לי או ליורשי ואם ימכר או ינתן יורשי הגותן מוציא חין
 מיד בלקוחות וכו' הרמ"ב ז"ל הרי רשב"ם ז"ל והטור והרמ"ב
 והרי"ב ז"ל ס"ל דאם אמר והאריך ליורשי ומכר הראשון או נתן
 חין במעשו כלום ואפי' שהרב המגיד ז"ל דחה זה הפירוש כמו
 שכתב שם בהוא עובדה דאמר נכסי לסיבתא הרי כי רבוואתה
 ס"ל הכי א"כ כ"ד שאמר הגותן והאריך ליורשי והסגס הם
 בקראים יורשי ואפי' שאו אינם יורשי שהרי יש לו בן עכ"ל
 בקראים יורשי דאיפשר שימות הבן בלא זרע ונכדיו בלי בנותיו
 יירשו אותו שזאת היא כוונת דבריו שאומר שהבית יהיה בקרא שמו
 עליו והו כמו שאמר והאריך ליורשי שיקרא יורשי א"כ אם
 מכרה או נתנה חין בנעשה כלום בין אם נתנה לאחר או לבעל
 זהו מה שעלתה מלודתי בעת הזאת כפי בלבול הדעת והטעה
 שאינה עתה הבורש ולפי שבמקום הזה אינם נמלטים ספרי
 המוסקים האחרונים לא סמכתי על דעתי להחליט הענין ולזה
 סוביפה לפשר בין האיש ובין בתו פשרה קרובה לדון אם האשה
 שכתנולה אביה היתה ענייה ואח"כ עמדה ונשאת אונס אם היתה
 בשואה הדבר שפוט שאין לנצל שום זכות בה דקרי אחיכס גולה

ונדח סר חזק מעפר דל שלמה נרוס ס"ט
ואחר שכתבתי כל הנו' לנתח חרה התשובה ומלאתי ספר
 דברי ריבות ביד ת"ח אחד מעיר ליגורכה ורואיני בס'
 ש"ג שאירע בווינצאה מאורע דומה לכ"ד קלח וספק חכם אחד
 שיזכה הבעל במתנה לפי שהיתה פנויה ושלח הפסק להרב המחבר
 והביא לשון הגמ' ופי' הר"ן והנמוקי ז"ל והוביח מדבריהם בהקד
 ממה שהוכחו איתנו והרב המחבר הסכים לדבריו שהגותן
 מתנה לאשה פנויה ועמדה ונשאת זכה הבעל וגם בנאומה הויה
 מוכח שרצה הגותן לסלק הבעל והתקיים המתנה ביד יורשיה
 אחריה כגדון דין ואפי' פסקו הרבנים ההם דזכה הבעל א"כ
 דעתנו בעלה לנגד דעתם הן אמות דמין הטעם השני שכתבתי לא
 נזכר בדבריהם שום זכר וממנו נראה דלא חשיב בעינייהו קד
 פירושא לפי שהר"ן והרמ"ב ז"ל לא ס"ל קד פירושא שפי' רשב"ם
 ז"ל בהוא עובדה דרב ביבי וס"ל אם אמר והאריך ליורשי דיכול
 הראשון לתת ולמכור והבעל הוא מוחזק במתנה מדין הבעל וז"ל
 את אשתו והבית בלה להויה מידו מכת הויה א"כ יכול הבעל
 לומר קים לי בהר"ף והרמ"ב ז"ל ולזה לא כתבו הרבנים הטעם
 ה' שכתבנו באופן שדברי הרבנים הנו' אעגלס עמרות לראשי
 ואם הבת היתה פנויה זכה הבעל במתנה ואין לבת ר"ל ליורשיה
 שום זכות כמו שפסקו הרבנים הנו' שדבריהם עמרת תפארת וקף
 גם זאת אני אומר שאם ירצה האב לפשר עם בתו מה עוב חלקו
 ומה נעים גורלו ואיש על מקומו יבא בשלום גם אלה דברי שלמה
 נרוס ס"ט

שאלה לג

מעשה שהיה כך היה
 שקהל אחד יש להם
 מנהג וחק קבוצ מומי
 עולם לימות להם שלשה אנשים לזמן קבוצ להטפל בכל זרבי
 הקהל לגבות המום מפורעי המום ולפרוע דבית מושל העיר ויה
 בענין שכל זרבי הקהל וההכנסה וההוצאה היא ביד שלשת האנש'
 אשר היו בכל זמן וזמן וככלות זמן מיוניים יבואו ויתנו החשבון
 לפני הדיין ולפני קצת מומידי הקהל ויהיה היום היו שלשה אנשים
 ממונים וככלות זמן ממונים באו לפני דיין העיר אשר היה קבוצ
 לדיון זה כמה שנים ולפני ת"ח אחר אשר היה ג"כ דיין אבל עדיין
 לא נקבע בקביעות אך כל הקהל יודעים שהוא מוחזק לדיון ודן כמה
 פעמים ולפני אחד ימיר מומידי הקהל ובראו שלשת האנשים לתת
 דין וחשבון הקהל ולהיות שיהיה אחד מהם הוא הסופר ופנקס
 ההכנסה וההוצאה מכתבית ידו הוליא פנקסו והיה אומר עס
 הספר והת"ח הנו' כותב מפיו וכתבו בתחלה סך ההכנסה וכן
 כתבו חשבון ההוצאה ובה חשבון מכוון ולהיות שהממונים הנו' וכן
 מפורעי המום שמונה נבויים שיעלה משכונם אם היו נעים
 במושלם דרך מושל אלף גרושע וכשנתנו הממונים החשבון אחז
 שבנו בהם שש מאות תמנה הדיינים והימירי היושבים ואמרו להם
 איך אתם אומרים שלא נכנסם בידכם מהת' נבויים רק ת"ח ופי'
 החשבון נרדף להיות אלף השני הממונים שלא נבו אותם בשלימות
 שעדיין כמה וכמה אנשים שלא פרעו יש שנשאר עליהם קלח ממה
 שתייבים לפרוע אמרו להם וכו' חין לכס פנקס ויה שנשאר בלי נבוי'
 או הוליא פנקס הנשאר ונראה מה שנשאר בלי נבוייה וזו הוליא
 הפנקס וראו שעדיין נשאר בלי נבוייה דרך משל מאתיים ואמרו
 להם הדיינים הרי עדיין ק' חסרים ויכן הם הביטו וראו חשבון
 ההוצאה וחזרו ועשו חשבון ההוצאה בפרט ובכלל ומלאו החשבון
 כבדראשונה ותמנה האנשים איש אל רעהו והת"ח הנו' כתב חשבון
 ההכנסה וחשבון ההוצאה וחשבון מה שנשאר בלי נבוייה כפי מה
 שהיה אומר הממונה מכתבית ידו בפנקסו וכתבו מה שנשאר חסר
 מהחשבון והקול בשערי העיר שהממונים לא ילאו נאמנים בחשבון
 ושחבר מן החשבון כך וכך והיו כל העם מרגנים אמריהם ואחד
 מהם שאלו אותו כמה בני חכם אם אמות היה הדבר הזה שנתנה
 חסר מהחשבון והיה אומר להם אמות הדבר אבל אני נקי מהדבר
 הזה שכולי עלמא ידעי שלא היה נכנס בידו אפי' פרוטה וכל
 ההכנסה וההוצאה והמזון ביד פלוני שהוא היה הסופר והכל היה
 בידו אך החשבון אמות ובעת הויה לא יכול הקהל לתבוע אומם
 בדיון לכה ידועה אחד עבור שנתים וימים רבה שר העיר למנו'
 על הקהל אחד מהשלשה הנו' מבלי ידיעת הקהל ושלח אל הדיין
 למנות

למנו
 כתף
 אשים
 מוכרי
 בעיר
 והנבי
 הסופר
 עתה
 הראש
 אומר
 הוסיף
 הקהל
 הנשאר
 בלי נב
 חשבון
 עתה
 ל' ושל
 חשבון
 מהם
 ויה
 שכתב
 הסופר
 לתת
 חבירו
 והלא
 ואל' א
 בהסכמ
 וחבירי
 החשבון
 ולא ידע
 אבל ער
 צוה הע
 שנתנה
 והם מנ
 והקהל
 לפני הד
 נבוייה
 ההוצאה
 נחשבון
 ושאלתם
 ובתי גו
 ונעדי
 נשתייב
 אמרים
 נעעכת
 ומה שא
 למרק
 והדינה
 וכבר ה
 שחכם
 מאתיים
 שומת ה
 שחומר
 הקהל ו
 תי
 אדם
 ומתיק
 מזה
 ר"ל בע
 זה כתב

למנוח פלוגי הגז' ממוכה על הקהל וכשמוע הקהל הדבר הזה נתנו
 כחף סודרת ובטלוהו מהיות ממונה ועתה הם תובעים מהשלטה
 אשם הגז' מה שמזל חסר בחשבון שנתנו והם משיבים שהם
 מוכנים ומזומנים לתת חשבון ולהיות שאחד מהם לא נמלא אז
 בעיר השני' מהם שאחד מהם שהיה הפנקס בידו והוא היה המזל
 והזכיר ואחר עמו רוצים לתת החשבון פעם אחרת היה המזל
 הסופר חשבון חדש שנתחדש גזירותיו והוא תורף החשבון שהמזל
 עתה שהוסף בחשבון הח' גבוים דרך משל מהגדושוש שבחשבון
 הראשון אמר שלא נכנס בידם מהח' גבוים רק ת' רועתה הוא
 אמר שגבה בהם שבע מאות והמזל אלו שהוסף בחשבון ההכנסה
 הוסיף אותם עתה בחשבון ההוצאה שבתחלה אמר שהמזל בדרכי
 הקהל דרך משל ת' ק' ועתה אמר שהמזל ת' ר' והוסף ג' בחשבון
 הנשאר בלי גבייה ד' מ' מהח' ומהש' שבתחלה נתן חשבון הנשאר
 בלי גבייה ת' כ' ועתה הוא אמר שהם ת' ר' באופן שהק' שהיו חסרי'
 בחשבון הראשון וה' ק' שהוסף עתה בחשבון ההכנסה הוסיף מהם
 עתה בחשבון ההוצאה ובמה שנשאר בלי גבייה ק' ק' ועדיין חסר
 ל' ושאלו אותו הקהל מה נעשה מהכ' אלו שנשארו חסרים אף לפי
 חשבונך זה והוא משיב שאינו יודע לא הוא ולא חבריו מה נעשה
 מהם ויתכן שהמזל הוא אומץ בדרכי הקהל ואינם נזכרי' במה הוציאו
 והם יטענו שבעה שלא נשאר בידם אפי' פרטות אחת ממה
 שגכנס בידם ממונון הקהל ועוד בחשבון הא' שנתנו כתב הממונה
 הסופר שהמזל בעניין אחד מענייני הקהל ד' מ' מהח' גרושוש וכשאלו
 לתת החשבון בפעם הב' היה אמר ג' שהמזל מהח' גרושוש והכחישו
 חבריו ואמר לו אף אחת כתבת שהמזל צענין זה מהח' גרושוש
 והלא לא יכל צענין רק שבעים ואף אחת אמר אמר מהח' גרושוש
 והלא אמר שלא יצא רק שבעים אבל אי לא כתבת מהח' גרושוש
 בהסכמתך שאתה אמרת לי לכתוב מהח' לזה ענהו חבריו והלא
 וחברי הסכמו עמך לכתוב מהח' לפי שאתה אמרת שעת
 החשבון ואמרת שאלת חסר שלשים מכל חשבון ההכנסה וההוצאה
 ולא ידעת מהם ועז' אמרנו שחוסף אותם בחשבון הוצאת ענין זה
 אבל עתה שנתמזל חסר יותר ויותר מדאי האמת אני אמר שלא יכל
 בזה הענין רק שבעים' ועתה הקהל הם תובעים מהם מכל מה
 שנתמזל חסר מהחשבון הא' שנתנו לפני דיני הקהל ולפני היחיד
 והם משיבים לנו טעניו בחשבון הא' ועתה דקדקנו חשבוננו
 והקהל אומרים כבר דקדקתם בחשבונכם ונאחר שנתתם החשבון
 לפני הדיינים מה שהוצאתם בהוצאת רכרי הקהל ומה שנשאר בלי
 גבייה אין לנו מאמינים אחרים עתה במה שהוספתם בחשבון
 ההוצאה והנשאר בלי גבייה ואם האמת אחרים שמתחת טעות
 שנתבוננס למה לא חזרתם אל הדיינים לומר שאת' טועים בחשבון
 שאתם רוצים לברר החשבון והלא לעזה עליכם מדינה והקול נשמע
 דבתי גזוי ובבתי דרתי שגזלת הקהל בבתיכם ורוב העם מחרפים
 ומגדפים בפניכם ושלא בפניכם ואם דברים אלו כנים למה הייתם
 נשמטים מלברר החשבון ולזה משיבים הממונים שקלת אנשים היו
 אומרים להם לא תלכו ולא תעשו חשבון באופן שהקהל הם מחזיקי'
 נענתם והאומרים אין לנו מאמינים אחרים בחשבון הראשון שקר אתם דוברים ואין
 לנו רק החשבון שנתתם לפני הדיינים והודיתם שגביתם ח' גבוים
 ואמרתם שלא נשאר בלי גבייה רק הסך ההוא וכן בחשבון ההוצאה
 וכבר הודיתם בו שלא יכל בלכרי הקהל רק הסך ההוא ועתה מה
 שאתם מוסיפין בחשבון ההוצאה ובחשבון הנשאר בלי גבייה אין לנו
 מאמינים אחרים בו עד שתיארו ראינו לדברים והם שואלים מה
 שורת הדין ונתנת בזה גם שואלי' על הסך החסר אחר החשבון השני
 שאומרים הממונים אין לנו יודעים מה היה לו ושאלו יכל בלכרי
 הקהל ואנו שכתבו במה יכל אם הם ספקרים בשבועה שלא נשאר
 בידם שום דבר מיומן הקהל אלו הם תורף טעותיהם:

תשובה

אביהם של הקהל הוא ית' ויתע'
 שמו יריב ריבס וקבע את קובעיהם
 ויזיל לאור משפטם מהעושים
 אחם ובפרט בקהל שיזיש בזמם יתומים קטנים גמולי מחלב
 ועתיקי משדים שהם פורעים מם מנכמי אביהם שזו יורה על
 טנד העול והמשא שהם סובלים על שמם וכמה הפליגו
 ד' ל' בעונם גזל הרבים כדליתא פ"ק דהגיגה דלון לו תקנה לבד
 זה נתנו התוספות שיעשה גזר ויצברו עליו רבים וזאת תקנה

שהוא מן הנמנע. על כן נפתי לעיין ולראות כפי קולר דעתו
 אפי' הפענוץ היכן הדין נוטה בין הקהל ובין הממונים ובעזרת זכרי
 עליין אשוב על ראשון ראשון:

וקודם

כל דבר ראיתי להקדים כאן מה שכתב מהר"ם
 בתשובה וז' אפי' שאין מחשבין בלדקה עם נבאי
 הלדקה ולא בהקדש עם הגזרין שלא כי באמונה הם עושים אין
 אומרים כן בפיקדי המס לפי שמורים החר לעולם ואריך לדקדק
 עמם בחשבון עכ"ל. ואפטרופא שמוכרו ב"ד אפי' שזון הדין
 אינו לריך לתת חשבון ממה שנכנס בידו רק אומר ליתומים זה הוא
 מה שנשאר לכם וגשבע בנקיטת חפץ שלא גזל משלהם כלום כמו
 שפסקו הפוסקים ז"ל דוקא אם לא נתן חשבון אבל אם בא ונתן
 החשבון כבר חייב עצמו בנתיבות החשבון וצרכין ב"ד לדקדק עמו
 בחשבון כמו שכתב הרב כמוהר"ר שמואל די מדינה בתשובה סי'
 תנ"ל: ומכאן יש ללמוד כמה אדם לריך לזוהר יות' מדאי נכנסו הרבים
 ולהעיל אחסם בכל האפשר ולהיות כפי מה' וישראל וזוהר שלא
 יטע ימין ושמואל מדרך הישרה ולא ישא פנים לשום אדם על כן אני
 אחרתי אל לבי לגלות דעתי הקלרה במה שנראה לעניות דעתי בזה
 הענין ולא אשא פנים בדבר שיש בו נזק לרבים וזה החילי בעזרת
 המון לאדם דעת:

מה

שטענו הממונים שטענו בחשבון הא' בסך ההוצאה ומה
 שנשאר בלי גבייה ועתה הם אומרים שהוא יותר ממה
 שנתנו בחשבון הא' לעדן שאין בדבריהם ממשות וסמכו על קנה
 רצון ולאו כל כמינהו למימר הכי לבד אם יודו הקהל לדבריהם או
 יבררו הטעות בעדות ברורה ועיקרה דהאי מילתא בסוף פ"ק
 דגיטין איתא התם הנהו גיטוי דעביד חושבנא בהדי הדדי פוט
 חמש איסטרי וזו גבי חד מנייהו אמרי ליה יביינהו נהליה למארי
 ארעא דאפי מארי ארעא וקנו מניה לסוף אזל עבד חושבנא בין
 דליה לנפשי' לא פש גביה ולא מידי אחא לקמיה דרב נחמן אל' מה
 אעביד לך חדא דאמר רב הונא מנה לי בידך נתנהו לפלוני במעמד
 שלשתן קנה ועוד הא קנו מנה אל' רבא אטו האי מי קאמר לא יהיב'
 דליכא נבאי קאמר ח"כ קנין בטעות וקנין בטעות חוזר ע"כ:

וכתבו החוספות שם וז' פי' ר"ח ור"ת שהיו בעלי דינים מודים
 לו או היה הדבר בטעות גמורה וברור' דלא פש גביה מידי ומשמע
 מדבריהם למכפיה אין נאמן לומר טעיתי במה שהודיתי אע"כ
 דלית ליה מיגו דחזרתי ופרעתי ועוד הביאו ראיה מדתקן בשבועו'
 מנה לי בידך וכו' וכן פסק הר"ק ז' בהלכות וכן הרא"ש ז' בפסקיו
 וכתב שכן דעת ר"ז ז' וכתב שהטעם הוא שאין דרך בני אדם
 להודות עד שידקדקו בחשבונם יפה' וכן פסק בתשובה כלל ס' ע'
 סי' ז' וכתב הר"ן ז' בפ' ההלכות בחירון שני דאפי' במקום
 מיגו לא מהימן לומר טעיתי דהוה ליה מיגו במקום עדים דאי לאו
 דרייק מעיקרא לא הוה משעבד נפשיה וכתב שם בשם הרא"כ ז' ז'
 דאי ליכא עדים הוא דיכול לומר טעיתי משום דלא דייק דמימר
 אמר אי טעיתה הדרנא בי דליכא מאן דמסהיד עלי אבל בדאיכא
 עדים לא מהימן לומר טעיתי אפי' במקום דליכא מיגו דמיגו למימר
 פרעתי דהוי מיגו במקום עדים' וכן פסק הטור ז' סי' קכ"ו
 וכתב בשם הרא"ש ז' משום דלא שכיה דטעי דאדברא אדם מדקדק
 היפס קודם שידה וכתב מהר"ק ז' דהכי הלכתא דמקום
 שהודה בפני עדים אינו יכול לומר טעיתי ואפי' במקום דליכא
 מיגו ולא נמלא חולק ע"ז רק בעל התרומות ולית הלכתא
 כותיה דהוי יחידאה לבדי כמה וכמה גדולי עולם עכ"ל. ולסברא
 זו הסכימו גדולי האחרונים מהר"י ב"ב ז' בח"א כלל כ"א סי' ו'
 מכללי המיגו ובתשובה סי' ק"ג הבכיס לדברי הר"ן ז' וכן הרב
 אדרבי סי' ז' וסי' ק"ד וסי' ת"ה הרב מהר"ם בללאמי ז' סי' צ"ז
 הרב מהר"ש ז' סי' נ"ז. הרי לדעת כל הגי רבנותא ראשונים
 ואחרונים אין אדם נאמן לומר טעיתי בחשבוני ואחר שהודה בפני
 עדים ואפי' במקום דליכא מיגו דחזרתי ופרעתי מכ"ש במקום
 דליכא שום מיגו כמדון דידן כמו שזכיר לקמן בס"ד דאפי' בעל
 התרומות יודה דאינו נאמן לומר טעיתי לבד אם יודה לו מי
 שכנגדו או יברר בעדים:

ואם האמר

שהדין הזה שהסכימו בו כל הגי רבנותא הוא
 במוי שעשה חשבונו ונתחייב אחר' במה שנשא'
 בידו כפי חשבונו ושעבד עצמו בחיוב למי שכנגדו או שהמחהו עט'
 איש אחר לפרוע לו מה שנשאר בידו דהרי עיקרה דהאי דויכא נפיק
 מההוא

כג' שכות' הפשטן למוי שכנגדו ודאי שמנין אדם ומדקדק במשטמו
כיחמר שיכל מתפת ידו וכל ליד מו שכנגדו הוא מעוות שלא יוכל
לתקן וכו' :

הנה

הרב ז"ל פנה לו הדקדק וסחם כל פי מנגמס אשר יעלה
בדמיונו לגמס ולומר דלא ס"ל להט רבואתא דלמי
נאמן לומר טעמי לא בנימי או במשעבד עצמו למוי שכנגדו והראה
לדעת מדברי מהר"י קולון ז"ל דהין נאמן לומר טעמי רק במשכבות
שכותב בפנקסו בינו לבין עצמו וכדיאייב טעמא שיחשוב בלבו לומר
עדן יש לי מוקס לדקדק היטב במשכבו וכו' אם יבא מו שכנגדו
לחופפו ביה שכתב על פנקסו ויכל לומר לו הן אמר שכתבתי כך על
פנקסי וחשבתי שבשעת שאני בא עיני לחשבון ויהיה לי משפט
קבוצה אז הייתי מדקדק במשכבו ומתקן אשר טעמי בפנקסי וכו'
ה"ג נאמן לומר טעמי אבל חסר שכתב לתת דין וחשבון עם שכנגדו
ונתן לו החשבון כפי מה שגמלא כתוב בפנקסו אין לו פה לומר חסר
טעמי ויחייב לשלם להפירו כפי החשבון שהוא שנתן לו ומי כוונתו
מורה ליריד לעונוק כוונת דברי מהר"י קולון ז"ל ולפרש לנו לדברי
כפי מה שפירשם הוא ז"ל הרי דברי מהר"י קולון ז"ל אשר היה בהם
אחיזת יד לפל מו שירל ליתלות בהם ביארם לנו הרב ז"ל ודייק בהם
דיוק נמרץ ופסק הדין כמו שכתבנו וז"ל כדון דידן שכתב
ידוע שכלמי שיתמנה פרנס על הקהל ככלות וכן המיניו דרין ליתן
החשבון והמונים חלו בזהו שקודם שכתב לפניו לדייק דקדק
מפונקס ואחר כך באלו החשבון ומתנו חשבונם למוי שכנגדו
שהם דיני הקהל וגמלא חשבונם חסר לנו כל בנימינו לומר עתה
שטענו בחשבון הוא עד שיבררו בעדות ברורה העמות הוא :

ואם האומר

שדברי הרב ז"ל הם בניו שכתב החשבון בכתב
יד ונתנו ביד מו שכנגדו אבל כדון דידן אין
פאן בתיבת יד המוננים ביד הקהל רק בתיבת יד הת"ח ויס לאומר
שיצאיר שלא דבר הרב ז"ל חלה כמו שנתן החשבון בכתב ידו וכת' ידו
ביד מו שכנגדו דאי לאו דייק בחשבונו לא היה נתון החשבון בכתב
ידו ביד מו שכנגדו ולזה פסק הרב ז"ל שהין בטעמנו כלום שאומר
טעמי משא"כ כדון זה שאין כתב יד מו שכנגדו :

לומר

אני אומר שמי שאומר דברים אלו לא חס לקומחה ומפסע
דברי הרב ז"ל בלי שום דיוק בדברים ברור כמאם בלתי
שאין בדברים אלו ממשות לפי שכל דברי הרב ז"ל בענין כתיבת יד
מפני שלא יוכל לומר חס"כ לא היו דברים מעולם שלא כתיבת יד
והוא אינו כתב ידו ולזה כתב הרב ז"ל בפסק ה"א ובטני אם כתיבתי
כתיבתו ב"ב וכו' שכתב ב"ב ק"ד כפי ונתקיימה כתיבתו ב"ב
פשיטא דאינו יכול לומר להד"ס ואם יטענו זה הומוק כפון' מלא
שלא הפרך הרב ז"ל כתיבת ידו חלה לענין שלא יוכל לומר להד"ס
ומעולם לא כתיבתי :ך שקבלתי משלך כלום אבל חלו היה במקום
שאני יוכל לומר להד"ס ומעולם לא כתיבתי לך שקבלתי משלך כלום
בלי כתיבתי שמואלס אמר לו בפני עדים שקבל מ"ב סך כך וכך
שאלו לא יוכל ג' לומר להד"ס ואם יומר הומוק כפון' אין בטעמנו
שיאמר טעמי כמה שאמרתי מווסות שהרי הרב ז"ל ב"ב ק"ד אמר
פסיים דבריו בענין כתיבת ידו וומר וכתב אבל מ"מ היה אכסני
לטעון ולומר האמת הוא שהוא כתב ידו אבל טעמי וכו' הרי דטענ'
טעמי חוקה חלויה עם כתיבת ידו רק כתיבת ידו היא זרימה
לענין שלא יוכל לומר להד"ס וא"כ בכל ומוקס שלא יוכל לטעון
להד"ס אם יטעון טעמי כמה שהודתי אין בטעמנו כלום אם כן
כג"ד שהמונים אינן יכולין לטעון מעולם לא עיטנו זה החשבון
ולא הודינו בךך ההולאה שהיה הסך ההוא לבד ולא יתחדו בן החשבון
הגשאר בלי גבייה שהרי העדים מעידים שישו החשבון והומו
במשכבו ההוא ואם יטענו טענה זו ונתקן לכפרים מה שטעניש
עתה שטענו בחשבון ההוא ואם יטענו טענה זו חייבין לקיים החשבון
ההוא ולשלם על פי החשבון הראשון מה שגמלא חסר כמו שהוכחנו
ונדברי הרב הדברי ז"ל ואף ע"פ שדבר זה הוא נראה פשוט ומדברי
הרב ז"ל ומי שיש לו עינים בראשו ומוח בקדקדו יבין הדבר היה
לאשורו מדברי הרב ז"ל עכ"ז ראיתי להביא כאן דברי הרב הגדול
מוהר"י טראטה ז"ל שכתב בחשובהו כ"ג ולפי שהתשובה הרימה
מארץ מדה לא לטעמי עממי להעתיקה כולה ות"ל הספר מוזני ויכל
מי שירלה לעמוד עליה ולזה לא אעתיק מונה רק מה שהוא נגע
לעיינינו :הרב ז"ל שאול גש על רחוב שהיה אפטרופוס של יתומים
ובחיותו מולה פנקסו קרובי היתומים לבקש ממונו חשבון נכסו
היתומים

מההוא עובדה להנהו גימלי וההוא דפס גביה ההוא מוידו המו
חברו למארי ארעא בהדי דהוא נעמד שלשתן ונתחייב לחמו לבעל
הקרקע ולזה אמר' דלי לאו דיוק נעיקר' בחשבניה לא הוה
נשעביד נפשיה במעמד שלשתן ועוד שבעל קנין לפחות וכדמשמע
מודברי הר"ן דכתב דאי לאו דיוק מעיקר' לא הוה נשעביד נפשי'
ומשעביד נפשיה נשמע שנתחייב למוי שכנגדו ולזה סברי כל הני
רבואתא דלא מני למוי טעמי אבל אם לא חייב ושעבד עצמו
למוי שכנגדו כדון דידן שהמונים ה"פ שגמלא חסר בחשבון
ההולאה ממה שכתב ביד' ולא חייבו עצמם לפרוע לקהל מה שגמלא
חסר ונתן ליתן לן דלא יוכל למוי טעמי בחשבוננו :

לזה

אני אומר שגם כדון דידן וכו' הקהל בדיקס ואין בדברי
המונים נמשות ה"פ ע"פ שלא חייבו ולא שעבדו עצמם
לפרוע מה שחסר והטעם לזה נאמר שהודו שגבוה נבויים והודו
שלא גשאר בלי גבייה מהם רק הסך ההוא שנתנו חשבוננו נגמלא שמה
שגביה מהם הרי הוא ברשותם וכנגם בידם אע"פ שמתחלה כשתנו
חשבון הגבויים אמרו שלא גבו בהם כל כך קשאר כך חזרו והודו
לדברי הדיונים כשתמכו על דבריהם חזרו וחשבו מה שגשאר בלי
גבייה נגמלא כל הגשאר ונגב מה שגשאר בלי גבייה כאלו הודו שהוא
ברשותם וכשגשאר כך נתנו חשבון ההולאה ולא בה מוכון כנגד
ההכנסה מנילה כל מה שגשאר הוא ברשותם ואף ע"פ שלא חייבו
עצמם לפרועו ומיילא מהוייבים הם ועומדים לפרועו מאחר שכל
פי פנקסם נחת חשבון בפני עדים והודו בחשבון ההוא
ופנפסי בתיבת חותם האחרונים ז"ל מנאחי און לי בתשובה להרב
הגדול מהר"י אדרבו ז"ל סו' ק"ד וז"ל אמר רחמי האגרת השלושה
מיד רחובן מכתבת ידו לשמוען שהוא כותב לו אף קבלתי מבעל
חובך סך כך ונתקיימה כב"ד פשיטא דודאי שאינו יכול למוימר לה'
קד"ס ואם יטעון כך הומוק כפון' אבל מ"מ היה אפשר לטעון ולומר
האמת הוא שהוא כתב ידו אבל חשבתי לקבל הסך ההוא והאמת שלא
קבלתי ויהיה נאמן כך בנימו דאי בעי אמר חזרתי ופרעתי וז"ל
דלא מני למוימר טעמי או חשבתי לקבל ולא קבלתי ואפי' במקום
לדוכא מינו דלא שכיח שיטעו האדם והביא הרב ז"ל הורה מההוא
עובדה להנהו גימלי וסיים בה הרב ז"ל ואמר ואף כאן כג"ד לא
מהאנו לומר טעמי בכתבתי שקודם שידה האדם מדקדק בחשבונו
ולא שכיח שיטענה האדם ואין בדברי רחובן מנוש והדין וההגות עם
שמעון עכ"ל :

דברי

הכדון שגשאל עליו הרב ז"ל לא היה בו לא חייב ולא שעבד
לכשנגדו ולא התחכו עם חס' רק כתב לחבירו כתב דשכיח
טובא דטעו בה אינשו ולפעמים הם כותבים בנתן ובחפזן וטעמי'
ולפי שכתב רחובן לשמוען קבלתי מו"ב סך כך השיב הרב ז"ל שאם
נתקיימה כתיבתו ב"ד חנו יוכל לומר להד"ס וגם אינו יכול לומר
טעמי כמה שכתבתי והביא רחמי מההוא עובדה דכתיבנה לעיל
ואם יתחל דלא דייקנו האי דינא לא כנוונה דההוא עובדה שנתחייב
ושעבד נפשיה מה רחמי מויתי הרב ז"ל מההוא עובדה לכדון שגשאל
עליו שלא היה בו שעבד ולא חייב ולא המחאה אלא שנהיה פשוט
מדברי הרב ז"ל שכל מו שמוד' לחבירו בפני עדים שקבל משלו איזה
דבר אף ע"פ שלא חייב ולא שעבד עצמו בו אינו יכול לחזור ולומר
טעמי כמה שהודתי :

ועוד

כתב הרב הגו' ז"ל דבר זה יומר בביתר סי' ת"ה וז"ל
לעיינינו וגם לטענה הב' שטען רבי שבתי הגו' שטענה
במשכבו וכתב שהיה הק' אומב' יו מש' פרס"ס לזה אני אומר שהרי
פסקו כל הסוסקי' מהא דגרסי' בס"ק דגושין הנהו גימלי וכו' והביא
הרב ז"ל דברי התוספות שכתבנו לעיל וכתב בסוף וכן פסקו כל
הפוסקים דאין נאמן לומר טעמי אפילו במקום דאיכא מינו כי
אם בראה או שכנגדו מודה לו וכוון שכן אינו נאמן לומר רבי שבתי
טעמי :

ואת

והרי כתב מהר"י קולון ז"ל שורש ס"ה דלא אמר' דאינו
נאמן לומר טעמי אפי' במקום מינו אלא כשמודה
לחבירו ומשעבד בקנין ועדים אבל חלו החשבונות שאדם כותב על
פנקסו בינו לבין עצמו אינו מדקדק כ"כ כי חושב בלבו שאם טעה
יוכל לכונן החשבון פעם אחרת וכי ה"ג נאמן לומר טעמי אפי' בלא
מינו והאריך שם עוד כמו שיראה המעיין וכוון שכן כג"ד נרא' דמיני
ב"ר שבתי לומר טעמי כמה שכתבתי וי' שהרי כתב הרב ז"ל אדם
כותב על פנקסו בינו לבין עצמו כי יוכל לתקן את אשר עיוות אבל

היתומים ולקח פנקסו בידו והיה שם איש אחד והיה ראובן קורא
 מתוך פנקסו והוא הגו' כתב עד שכתב סך ההכנסה וההוצאה
 והוא שכתב בידו שהוא כך וכך הרי הוא תחת ידי בנו הגדול ואחר
 שנתן ראובן בלאו הקרובים לפטע מהבן הסך ההוא והוציא להם הסך
 ולא תלואו הסך שנתן אביו בחשבון והקרובים תובעין ממנו מה
 שנמצא חסר והבן תומר הרי ימונו היתומים והרי נשבע לכם שלא
 נבעתי בהם ושמה אי טעה בחשבון שנתן ואין דין נותן לקחת
 היתומות יתומי קטנים לפטע טעות אביהם וכו' והשיב הרב ז"ל וז'
 לענין הטענה שטוען הבן שמה אביו טעה בחשבון גראה פשוט
 שטענה זו אינה טענה כלל כדמוכח מ"פ דג ט"ן והביא רמיה הרב
 ההוא עובדא דביכור ופי' ד"ר ור"ה שכתבו התוספת ז"ל וסיים אלא
 לא מה יתנו לומר אין כך בידי מפני שטעיתי בחשבוני והרבה והאריך
 הרב ז"ל לחוק ולאשר כדבריו וכת' אח"כ ובי תורה שאני בריא דודתי
 דק בחשבונה ולא מהימון לומר טעה אבל ש"ן דאין דעתו מיושבת
 עליו דילמא לא דק ואין טענין ליתמי דשמה אביהם טעה בחובות
 טעה אין כך לומר כן והאריך בראיות לבטל טענה זו לפי דאפילו
 אבהוון הוה טעין דא לא הוה מהימן ולטענת שמה נהנס קודם
 שנתן החשבון והוא לא ידע כהרוב ז"ל דנאנסו מילתא דלא שכיחא
 דאזכר קלא חית ליה והרבה להאריך ראייתו דלא מצי למימר נאנסו
 ולבסוף כתב ז"ל אך אם לא נמצא ביד בנו שום נכסים וזלתי אחת
 המצוה של יתומי הע"פ שהיו לאביו נכסי אחרי אל שאלו תחת ידו
 היה מקום לפקד ולומר מותר שחביו עלמו אמר שכל אחת הנכסים
 הם תחת יד ורשות בנו הגדול ולא נמצא בידו וזלתי הסך ההוא עד
 שנפלה הטעות בדבריו לומר דזה שאמר שהם תחת יד ורשות בנו
 הגדול ולא נמצא שמה לא היו כולם תחת יד בנו ושכח בלואה טעה
 אף הנו בתלה הטעות בדבריו הראשונים טענה בחשבון ודבריו
 ובינו שאמר שהכל תחת יד בנו ולא נמצא כן אבל נראה דודתי
 בחשבון שנתן אין להלות בו טעות לחוקה אין אדם מוסר חשבון
 אלא כמדקדק בו יפה ומעיקרה דקדק בחשבון דלמלא דרומא עליה
 לדקדק בהכנסה והוצאה דהרי כל מה שלא ידע בדבריה הוא יתייב
 בו דכל דלא ידע פשיטתא הוא ופסק הרב ז"ל הלכה למעשה
 שמוציאין נתימנים קטנים לתקוע הסך שנתן אביהם בחשבון הנה
 בגדון זה של הרב ז"ל לא היה שם כתב יד ראובן ביד מי שכנגדו רק
 היה תומר מתוך פנקסו ואיש אחד היה כתב וכתב הרב ז"ל עליו אין
 אדם מוסר חשבון אלא כמדקדק בו יפה הרי שקרא מוסר חשבון
 אף ע"פ שלא היה החשבון מכתב ידו רק מפיו ואמלע ככתב א"כ בכל
 מקום שבו מוסר חשבון הכונה הוא נתינת החשבון למי שכנגדו
 והיה מכתב ידו או מכתב יד אצלו :

והמסתכל

בעין יפה יראה כמה רב חיליה דהאי גברא
 רבה שפסק בגדון דידיה מה שפסק דלית ביה
 מנה מילי דנרעיתא מגדון דידן חדא שהחשבון אשר נתן ראובן לא
 היה בפני עדים שלא היה שם רק עד א' והוא האיש הכותב דקרובי
 היתומים כחמלן דליתיה דמי שהם נובעים בידות והוא לן לנימור
 דלא דיין בחשבונה מאלף ידע דליכא סהר דמשדדי עליה דידע
 מידע שלא יתחייב על פני הקרובים כמו שטען הבן והוכיח דידע
 שכתבוהו הודאה בפני עד אחד בגדון כזה חשיב הודאה זאת
 ועוד אחרת שהיה חולה והוא לן לנימור מתוך שהיה חולה לא מיתבא
 דעתיה ואפשר קרוב לודתי טענה בחשבון וכתב הרב ז"ל דאין לנו
 לומר כן ועוד בה שלשיה שיש כאן הוכחה גדולה שטענה דהרי
 אמר שהסך הנשאר מהחשבון שנתן הוא ביד בנו הגדול ולא נמצא כן
 ולא שום דבר מנכסיו אביו תחת ידו רק הסך ההוא שנתן להם ולא
 נמצאו דברי אביו נכנס ומכונים א"כ הרי הדבר ברור שאביו טעה
 בחשבון דהו' לא תימא הכי היכן הוא מה שאמר הרי הוא ביד בני
 ולא נמצא ביד בנו מנכסיו אביו וזלתי מה שנתן ועב' דהה הרב כל
 טענות האלו בשתי ידים בטענה לחוקה אין אדם מוסר חשבון אלא
 א"כ מדקדק בו יפה ותלה הטעות בדבריו האחרונים שאמר והרי
 הסך ההוא תחת יד בני ולא תלה הטעות במוסרת החשבון והואיל
 תמונו מיתומים קטנים שמה וכמה צריך ראיות ברורות כשמש
 נאסרים כדי להוציא ממנו גזר יתומים קטנים והרב ז"ל בטעם זה
 לחוקה אין אדם מוסר חשבון אלא כמדקדק בו יפה הוציא ממנו מן
 היתומים וזה מורה בהלכה שטעם זה חוק כעמוד ברזל :

והשתא

כידון בגדון דידן וכאמר שהימוני הגו' לתמו החשבון
 לפני עדים נאמנים ולא שנים בלבד היו אלא לפני

שלשה ועוד שנתנו החשבון ככלות זמן מיוויש שודאו קודם שביא
 לתת החשבון דקדקו בחשבונם שלא פתע פתאום דישו הקהל מהם
 החשבון כדי שיתלה וכאמר מאחר שלא ידעו שדורשים מהם החשבון
 רק בא הדבר פתע פתאום בלי ידיעה וכוונה אפשר שלא דקדקו
 בחשבונם שלא היה כן הדבר אלא הם מעצמם בלא לתת החשבון
 כמנהג הממונים שפשיטא ודאי דקדקו בחשבונם והראיה לזה שהרי
 בתולה כשנתנו החשבון בא החשבון ומכון כפי מה שסדרו הם
 בחשבונם ולולי שהרגישו היושבים לקבל החשבון בחשרון האגבויים
 כזו' והאמר להם אך לא נתינתם בחשבון הח' אלא כך וכך וכפי
 החשבון הודק כך ראוי להיות שבוה נחמלה קלונס לא היה שום אדם
 מרגיש בזה והיה בא חשבונם מכון שזה יורה שדקדקו היטב בחשבון
 ההולאה ומה שנשאר בלי נבייה עד שהביאו חשבונם כפי דעתם
 מוכון וחשבו שיאמרו שלא נכנס בידם מה' גבויים רק הסך ההוא
 שאמרו ואין מי שישים על לבו לחשוב כמה צריך להיות בח' גבויי כפי
 האמת וכן הוא האמת שאלו לא היה היחיד ההוא שישבע החכמים
 יש' לו לקבל החשבון לא היה יושב עמהם לא היו החכמים יש' לו
 מרגישים בדבר הזה לפי שאינם יודעים כמה עולה בכל גבויי אבל
 להיות היחיד ההוא יושב עמהם וכבר היה הוא ממונה קודם אלו
 היומנים וגבה כמה גבויים מפורעי הוים וכבר נתן חשבון כשיאל
 ננימנוי והיה נזכר כמה נתן הוא בחשבון גבויית כל גבויי ולזה
 כששמע חשבונם שלא נתנו גבויים שגזרוק הסך ההוא תמה בינו
 לבין עלמו ואו אמ' להם הדברים ההם שאז נחמלה הענין א"כ בודאי
 שקודם בואם דייוק חשבונם ועוד שאין כאן שום הוכחה שטענו
 בחשבונם ואדרבא יושב הכוחות להסך שהרי מיום שיאלו מלפני
 החכמים יו' לא חזרו פעם אחרת לברר הטעות עם היות ששמעו
 חרפתם כמה פעמים ולא נתנו ללבם לברר החשבון אחרת ומשולש
 לא טענו טענה זו שטענו בחשבון עד היום הזה שמיכל זה
 נראה פשוט דלא מיהמי לומר טעינו בחשבון הראשון שהיה בפני
 עדים :

ומה גם דאית לן מילתא אחריתי דמעלייתה שהיה החשבון
 לפני ב"ד דלתימא ההודא' בב"ד יותר מהודא' בפני עדים
 דהרי אפי' הטענות שטוען אדם בב"ד אינו יכול לחזור ולטעון
 פענות אחרות שפותרות לראשונות משא"כ בפני עדים שטוען
 וחוזר ויטעון והע"פ שלא נמצאו שם רק שני דיינים נקראת ההודא'
 בפניהם הודא' דאפי' לא הוה אלא יחיד דגמיר וסביר והשנים הם
 הדיוטות ההודא' לפניהם נקראת הודא' בב"ד כמו שכתב הסו"ר ז"ל
 בשם הרא"ש ז"ל וכוותי' פסקו האחרונים ואפי' לדעת הרא"ש ז"ל
 דפליג עליה דהרא"ש ז"ל שכתב בפ"ה מוסנהדרין שהודא' לפני
 יחיד אפי' מומחה אינה נקראת הודא' בב"ד בגדון דידן יוד' דנקראת
 הודאה בב"ד שהרי כתב שם אהל ההודא' בפני שלשה אף ע"פ שהם
 הדיוטות ואין אבי קורא בהם אלהים הרי ההודא' בפניהם הודאה
 בב"ד וכתבו האחרונים שכוונת הרב ז"ל שצריך להיות בהן אחד
 דגמיר וסביר ומכ"ש בגדון דידן שהיו שלשה יושבין לקבל החשבון וב'
 מהם דייני העיר לא מביעיה לדעת הרא"ש ז"ל אלא לדעת הרב ז"ל
 נקרא הודאה זו בב"ד ואף ע"פ שלא היו יושבים במקום הועד
 שהוא קבוע לדין וכתבו הפוסקים שלא נקראת הודאה בב"ד אלא כ'
 היו יושבין במקום הקבוע וכדמשמע מדברי הרב ז"ל פ"ו מטוען
 זהו דוקא לענין חסד התובע ואמר כתבו לי הודאה הנכתב שם
 לא היו יושבים במקום הקבוע לדין אין כותבין הודאתו ונתנים
 לבעל דינו לענין זה לבד צריכין קביעות המקום אבל לענין ההודא'
 בפניהם נקראת הודא' בב"ד כמו שכל זה מבואר להרב ז"ל פ"ו
 מטוען והעור ז"ל סי' ט"ל ומה גם שכתבו האחרונים ז"ל שזה היה
 בזמנם שהי' לב"ד מקום קבוע לדון בו דוגמת לשכת סנהדרין שהי'
 להם אותה הלשכה לדון בה אבל בזמנינו זה בכל מקום שהם נמצאין
 הם דבים בו ואין להם מקום קבוע א"כ בגדון דידן אית ביה
 מילתא מעלייתה שהיה החשבון בב"ד וא"כ אף מי שרגל להתעסק
 לא ידיוק בדברי מהר"י קולון ז"ל ולא ישרש כמו שפי' מהר"ה ז"ל
 אע"פ שהנו מוזיח אותי כי מי הוא זה והוא הוא שיבא אחרי המלך
 במה שהוא הלכה למעשה אלא אף אם המלך ימנה מי שזהו דעתו
 עליו ואמר שדברי מהר"י קולון ז"ל הם כמי שחייב עלמו וכשתעבד
 למי שכנגדו יש תשובתו בלדו שהרי מהר"י קולון ז"ל כתב עוד שם
 בתשובה זו' ואמנם לעד' דמה שאומ' דאין אדם באהן לומר טעיתי
 ואפי' ע"י מיגדו דהיינו היכא דמוען בפני ב"ד כי היא חשבו דמהר"י
 שכתבתי

חשבון
 לא יוכל
 ר יעלה
 ח דאית
 והראיה
 שטוען
 בו לומר
 שכנגדו
 יקד על
 לחשבון
 שוכני
 שכנגדו
 הו' א"כ
 לבונו
 לדבריו
 יחבבה
 יק בהם
 שהדבר
 ד' ליתן
 דקדוק
 לבעד
 יר טעה
 אלו :
 וכתב
 ידן אין
 ולאמר
 כת' יז
 וכתב
 שאומר
 :
 ומשפט
 בלתי
 בת יז
 נתן לך
 וקיימה
 וכתב
 מלא
 לה'ם
 במקום
 יכול
 כך וכך
 טענה
 ד' אמר
 דאפשר
 דטענ'
 לריה
 לטעון
 אם כן
 החשבון
 בחשבון
 והוא
 ובענין
 החשבון
 אזכור
 מדבריו
 נה היה
 הגדול
 ארוכה
 ויוכל
 א נובע
 חומים
 נכסי

שכתבתי לעיל או כשמודה לחבירו ב"ב ומשתעבד בעדים וכו' וזכור
 ג"כ וכתב וכן כמודה לחבירו ב"ד או ע"י עדים וקנין דאי לא דקיס
 ליה פ"ב הוא לא הוא מודה אבל במה שכתב אדם על פנקסו כינו
 לבין עצמו אין מתקדק כ"ב כי חושב בלבו שאם יטעה ויכל לבין
 המשכון פטע אחרת וכו' הרי הרב ז"ל השווה הודא ב"ד כמו
 שנתעבד בעדים וקנין דלא יוכל למיטען ולומר טעיתי במשכנו
 א"כ אף אם ימלא מי שיעקים שפתיו ומגודל לבב ירצה לחלוק על
 דברי מהר"א ז"ל במה שכתב בהבנת דברי מהר"ק קולון ז"ל הרי
 כדון והיתה הודאת המשכון ב"ד כמו שכתבנו לעיל והודו
 הממונים במה שנגמס בידם ובה לרשותם והודו ג"כ במה שאוליאו
 בצרכי הקהל ובמה שגשח בלי גבייה אף אם לא נתייבדו ונשתעבדו
 במה שנמלא חסר אינם נאמנים לומר עתה טעונו במשכון ההוא
 אף לא נפרש דברי מהר"ק קולון ז"ל כמו שפירש מהר"א ז"ל:

נמצינו
 למדים ומכל מה שכתבנו משם הקדושים אשר בארץ
 החיים המה שכל מי שמוסר משכנו למי שכתבנו בין
 כתב המשכון בכתב ידו וכתבנו למי שכתבנו ונתקיימה כתיבתו בין
 אם נתנו בפני עדים והוא אומר מתוך פנקסו והאחרים כותבין בין
 אם חייב וטעבד עצמו למי שכתבנו בין אם לא חייב עצמו מתוך
 המשכון לחבירו ומתוך המשכון שנתן נראה שגשאר עדין משל חבירו
 בידו אין ויכל לחזור ולומר טעיתי במשכון ההוא שנתתי לחזקה אין
 אדם מוסר משכנו בכתב ידו או בפני עדים אלא א"כ קדקק במשכנו
 יפה ומה גם אם היה המשכון בפני ב"ד לבד אם יודה לו חבירו
 בטעות ההוא או יברר בעדים שטעה' אם כן ויכין לדון שמה
 שטענתו הקהל אין אנו נאמנים אלא כס במה שאתם טועני' טעונו
 שכתבנו הדין עניינם מאחר שניתן המשכון לפני העדים:

ומה שטועני' הקהל ואומרים אם האמת תכנס וטענתם
 במשכונ' למה לא חזרתם תתן ומיד ובררתם המשכון
 והטעות שאמרת' ומה גם בשנוכחם הרגון והלעו שלעוה עליכם
 מדינה ואתם נשמתי' מלברר המשכון באמת שאני רואה דבריהם
 בזה דברי' בטעם ובדבר הזה בלבד לא היה מקום להאמינ' מאחר
 שהיו שומעי' חרפתם ולא נתנו ללבם ללכת ולברר משכונ' האמת
 אלא שטעו במשכונם כמו שיש בידו ראיות על זה ובפרט מתשוב'
 אדם מתשוב' הרב הגדול מוהר"ר שמואל מדי' ז"ל על האפטרופוס
 אחד שהיה שותפו של הנפטר וזה הנפטר בשעת מיתתו שהאמינו
 על כל מה שיאמר ומפני שאחר פטירתו תבעו ממנו המשכון
 והיה נשמט מלתת המשכון ואח"כ כשבא לתת המשכון הראה דבר
 מועט ומה שהיה אומר הנפטר וכחב הרב ז"ל מאחר שהיה נשמט
 מלתת המשכון תתן ומיד אחר פטירת שותפו אף ע"פ שהאמינו אם
 יראה לב"ד שגולס אין ספק שהב"ד מוליחין ממנו וכל זה לפי שהיה
 נשוע מלתת המשכון' ובל"ג גם כן אף על פי שלא שלמו מהם
 הקהל משכון המכופין והגדופין שהיו מחרפין ומגדפין אותם
 והם שומעין והלעו שילא עליהם הוא יותר משחיו מושכין
 אותם בשלשלות של ברזל לברר משכונם כי החייתן לא לבו
 ועכ"ז היו שומעין ושוחקין ושומטים מלברר משכונם והם יודעים
 הסבה שלא היו הקהל דורשין מהם המשכון ומה גם שדבר ידוע
 שכן וכמה בני אדם אמרו להם ונתנו להם טעה הוגנת להם שילכו
 ויבררו משכונם אם אפשר שהיו טועים במשכונ' ויסירו מהם עקשות
 פה והגה ערלה חוגם ולא הטו און לדבריהם והיו נשמטים והולכין
 מלברר המשכון שזה מורה באנציע שלא מלאו ידיהם ורגליהם ולא
 היה פה להשיב ולא מלא להרים ראשי' ומה שמשיבין הממונים
 ואומרים שקבת מהקהל היו אומרים להם שלא יעשו משכון מהלעו
 ההוא ולהילכו ולא יבררו המשכון מלבד שלא אמרו מי ומי אלו
 האנשים שהיו אומרים כן ולא אמרו זה רק על איש אחד שגלגל'
 והרובה שיכזב ירחק עידי'ו אלא גם אם יאמרו דבריהם אם
 הם יודעו שטעו במשכונם מה להם ולדברי האנשים האלה שהיו
 מונעים אותם ומי יתן ידעתי אם היו הולכים ומבררים הטעות מה
 היו עושים להם שהכרחה מדבריהם שאלו האנשים היו מאוהביהם
 ויודעי' שיש אף ע"פ שכפי האמת הם שינאיהם שהיו משאיהם אותם
 עצה שאינ' סוגת וסוף הדבר האכזב על תחלתו אלא שלפי ההרחות
 היו אוהביהם ואם היו הולכים ומבררים משכונם תתן ומיד והיו
 יולאים נקיים מה היו עושי' להם אדרבה מוסיפין בהם אהבה ולמה
 שיעזו דבריהם להם ולא טועני' דברי כמה אנשים שאמרו להם
 יילכו ויקנו עינכם כמו שהם אומרים להם עתה ולא אמרו לכם

כמה פעמים חשו לעצמכם על הרגון הזה שיאל עליכם לכו ובררו
 משכונכם אלא שברחן דברי האמת שלא מלאו סוס טעות וכל ידון
 שהיו יכולין לישמע היו נשמעין וחשבו שתימיד תשאר הסבה שהיתה
 מונעת הקהל מלדרוש מתן המשכון ועתה שימלאו הקהל קצת פתרון
 פה לתבוע דרכם מהם באו ליתלות בקורי בטענת טעונו במשכונם
 הראשון:

ואת שאין הקהל נאמינים אותם במה שהאמינו
 במשכון ההולאה ובמה שגשאר בלי גבייה שהאמינו עתה
 במשכון הב' שהוא זכות להם וחובה אל הקהל ג"כ מה שהאמינו
 במשכון ההכנסה מה' גבוים שהוא חובה להם וזכות לקהל לה'
 ואמנו דבריהם ומה ראית להאמינם במה שהוא חובה וזכות להם
 וחובה לקהל' לזה אני אומר מי שאומר דברים אלו לא מלא ידיו
 ורגליו לפי שאף אם נודה לדבריהם ולאמר שההודאה שהם מודים
 עתה בתוספת משכון ההכנסה היא הודאה מחדש שהיא חובה להם
 וזכות לקהל מה שאין כן האמת כמו שנוכיח לקמן ב"ד אלא אף אם
 נודה לדבריהם שהיא הודאה מחדש אפי"ה מה שהוא לחובתם ומקבלין
 מהם על פי הודאתם ומה שהוא זכות להם וחובה לקהל אין מקבלין
 מהם אפי"ה היו מביאים עדים על זה מאחר שהיתה הודאת' הראשונה
 ב"ד והראיה לזה ממה שכתב הטור ז"ל סי' ע"ט בשם הר"ן' ויגש
 ז"ל שאם הודה האדם ב"ד ואח"כ הביא עדי' אפי"ה שבעדות העדי'
 יס דבר שיש לו בו זכות ויש דבר שיש לו בו חובה ומקבלין ממונ'
 חובתו ולא זכותו עכ"ל ובנדון דידן שאין כאן עדים רק האדאיתם לבד
 אף אם נקוה אותה לעדי' כמו שכתב מהר"ק ז"ל בפ"י על הרב ז"ל
 פ"א מטוען תשובת הרשב"א ז"ל וז"ל והודאת האדם לחובתו ומה
 עדי' דמי א"כ ההודאה שמודים עתה לחובת' מקבלין מהם ומה
 שהם אומרי' לחובת הקהל אין מקבלין מהם מאחר שהודו כבר ב"ד'
 במשכון הא' וכל זה אני אומר לפי דברי האומר שההודאה הולאה
 שהיא לחובתם היא הודאה מחדש אבל האמת שאין כאן שום הודאה
 חדשה לפי שהסך הזה שהאמינו עתה במשכון ההכנסה אף אם לא
 מוסיפין אותו עתה ולא היו מודים בו וממילא במשכון הראשון כבר
 נתייבדו לפי שכתבנו שגבו' ג' גבוים שיעלה משכונם דרך משל
 ארץ גרוש ונתנו משכון מה שגשאר' מהם בלי גבייה ד' מ' שלם
 מאות הרי נתייבדו ב"ה' הגשאר' ואם אמרו בתחלה שלא כנסם
 בידם רק ת"ר הם מחוייבי' במאה החסרה ואם עתה במשכון הודו
 במאה ההיא שנגמס בידם אין זאת נקראת הודאה חדשה כדי
 שגאמר שמונ' בדבר שהוא חובתם שכבר הודו בה בהודאת' שגבו'
 ח' גבוים ומהיתן ומה יוסף לקבל האדאית' בה עתה כנמלא של
 מה שהאמינו והודו עתה' הוא זכות להם וחובה לקהל ובה כלי'
 עלמא מודו לדון מקבלין מהם אפי"ה הרב ז"ל דפליג על הר"ן' ויגש
 ז"ל כמו שכתב הטור ז"ל בפ"י הג' בנדון זה יודה ומה גם שלא
 חלק הרב ז"ל אלא עם עדי' אבל בהודאת' פיו לא פליג דלעול'
 חובתו ומקבלין ואין מקבלין חובת מי שכתבנו ועוד כתב מהר"ק
 ז"ל שהנמוקי ז"ל כתב שהרשב"א והר"ן ז"ל תמה על הרב ז"ל ואף
 הרב המדוי' ז"ל שדרכו להליץ על הרב ז"ל כתב דבר והוא מלאין
 לו עיקר מאמרה ונ' עני' ומה גם שהרב ז"ל יודה בנדון דידן כש
 שכתבנו שאין כאן עדי' שמעידין על מה שהוא זכות להם ומה
 שמונ' עתה בחובתם כבר צאדא' ז' ראשונה נתייבדו בה':

ואין לומר מאחר שנתן הקהל זה שנתים ימים ולא תבעו
 מהם שום דבר כבר מלאו להם דאי לא תימא הכי למה לא
 תבעו לפי שכבר ידוע שפת שתיקת הקהל וזה דבר טוע'
 וכתפרס' ואפי"ה שפתוך זה הזמן נתייבדו הממונ' הב' פעם אחת
 על הקהל ידוע ג"כ שמינייט' הוא שלא ברשות הקהל ונגדרנוס
 ועל כרחם ענו אמר ואפי"ה היו הקהל מוחלין להם בפ"י אין בתחילה
 ההיא שום ממשות ואנב האנס' ומלאו שלא היה יכולת ביד הקהל
 לפתוח פה כנגדם ובתחילה באונס בגלוי דעתא בעלמא המחילה
 בעלה מבלי צורך הקדמת מודעה ואומנם שלא היה שום מחילה
 רק שלא תבעו הקהל' ושתיקה אינה יוחילה אפי"ה לא היה מחמת
 אונס כמו שיש ויש להביא ראיות על זה מדברי האחרונים ז"ל
 ולמאוסת השתיקות לא ראיתי לכתבם ומה גם שאין אנו צריכין להם
 שכבר ידוע שפת השתיקה שהיתה מאונס' באופן בהא סלקין
 ובהא נתייבדו חובו הקהל בדינ' כפי מה שצראה מן הדין ומי
 סופרי' ומפי' ספרי' ואנו באנו לזכות הקהל מלד ומלד כמה וכמה
 אומדנות גדולות וידים ורגלי' מוכיחות שילאה המשכון לכתבם
 והעולה

ומהולה על כולנה הענין הרע הוא שנו' בלשון השאלה שלח הוי"ו בענין ההוא מרכי הקהל רק שבעים גרוש וסוכתו בפנקס ההולאה שהוליוו מזה וכשכלו לתת החשבון החדש והיינו ה' בעלי תורה יושבי יחד ונפלה ההכחשה ביניהם והודו כולם שבהסכמת כולם כתבו מזה והם מודים שלא הוליוו רק שבעי' ולכתולה בזכות מוכין כתבו שהוליוו מזה' הדור אחס' ראו היתה כחלת מי שים הדם עלי הרץ שיבחו שלשתן בהסכמה להסיף בצרכי הקהל כמה שגורע להם שהא שקר וגולגות וחמסנות ויסכימו לכחוב על פנקסם מה שהא גול בידם ולאגשים אשר אלה להם ארץ ואמונו עתה דבריהם לומר טעינו בחשבוננו שאפי' לא היתה שורת הדין מחייבת אותם לבד מנד הוכחת ואומדנות אלו היינו מחייבים אותם מ"ש שהדין פשוט משי סופרי' וספרים שהדין עם הקהל והייבים המומני' לשלם על פי החשבון הא' שנתנו לפני ב"ד הלדק ואין המומנים נאמנין לומר טעינו בחשבון ההוא וזה יספיק לתביע' ראשונה שתובעים הקהל:

שאלה לר

ראובן שמתה אשתו והביאה לו שתי בנות ולקח אחותה והוליד ממנה ב"כ שתי בנות ויש לו שתי בתים בחצר אחד אחת היה הוא דר בה ואחת היה חתנו דר בה ובשעת פטירתו אמר לחתנו אני לא הנחתי ממנה ואין לי במה לקבר קנה אותה ממני חצי הבית אשר אתה דר בה ועשה לי ארון ותכריכין וכן היה והחצי השני הניחו לבתו הגדולה מאשתו השניה בשביל שחנשאבו ולא אמר על הבית השניה שום דבר וכלב"ע ומי"ל יש שבה האלמנה ושתי בנותיה והלליחו במעשה ידיהם וכשחלת הבת ולא מוכרה חצי הבית לאחר ימים מתה האלמנה ובקשו לה תכריכין ולא מלאו עמדה הבת הגשואה מוכרה מבגדיה שעשה לה בעלה ולקחה תכריכין ונקברה אמה ועתה עמדה הבת הקטנה ליגש ונקשו למכור הבית או להוציאורו לבעלה בכדויתה ועמד חתנו הראשון וערער על הענין ואומר לבת אמן מתה ולא נשבעה שבועת אלמנה ואין לה כתובה ומעשה ידיכם לאמנע שאחס' עדיין ברשות אביך ואומר לבת הגדולה הגשואה אחת לא החזקת במתנה שנתן לך אביך והוא רוצה שארבעת הבנות יחלקו הבית וחצי הבית בשוה ואפי' התכריכין אומ' שאינו רוצה לתת חלק אשתו ואו' טוען על הבנות שמה יש בידכ' מנכסי המת ואין אנו יודעים בו ועתה תודיעני קיוו הדרך שכון אור והאלמנה אם ירשו בזותיה כתובתה והמתנה שנתן האב לבתו אם תטול אותה יותר על חלק ירושתה והתכריכין אם יתן חתנו חלק אשתו ושלומוך למעלה יגדל ולא ידל' זאת השאלה כשאל עליה החכם הגבון אחיכו בה"ר משה מעשיני גר' מעיר קולומביא וזאת תשובתו בקיצור ואם באו דבריו באריות:

תשובה

הטענה שטען חתנו שמתה האלמנה קודם שנשבעה ולזה לא יזכו בזותיה בכתובה הדין עמו דק"ל אין אדם מוריש שבועה לבנו ולזה לא יזכו יורשיה בכתובה לבדאס' י' עדיין מנכסי כדוניתא קיימין כמו שכתב הרב ז"ל וזהו אם לא היה כחוב נאמנות בשטר כתובתה אבל אם יש נאמנות כתוב בשטר כתובתה אפי' שמתה קודם שנשבעה ולא אבדו יורשיה כתובתה כמו שכתב הר"ב ש"ז א"ל מה שטוען שחצי הבית שנתן ראובן לבתו לא זכתה בו ואין בדבריו כלום דק"ל דברי ש"מ בכתובין וכמוסורין דמי' ואפי' גב דק"ל מתנת ש"מ במקצת זריכה קנין וזו מחנה במקצת שהרי שיר הבית השני שלא נהנו לאחר: י"ל דזה אינו נקרא ש"מ הלא מנזח מחמת מיתה וק"ל מתנת מנזח מחמת מיתה במקצת אינה זריכה קנין וראובן זה אפי' שלא הזכיר מית' בפירוש הרי הזכיר ענייני המיתה שהרי אמר אני לא הנחתי ממנה ד"ל שהוא הולך למות ואינו מניח ממנה וגם אמר ואין לו תכריכין במה לקבר דכל הני מילי ענייני מיתה הם א"כ אפי' לא היה בה קנין קיימת' ומה שטוען ג"כ על התכריכין שאינו חייב לתת חלק לאשתו הגה' אם היה הדין כהרב ז"ל שכתב דאלמנה שמתה קודם שנשבעה שאבדה כתובה שירשיה הבעל חייבים בקבורתה ולא היה עליו שום חולק לא היה בדברי הטוען כל' שזה דומה למי שאומר לחבירו מנה לי בידך והלא אומר איני יודע' אם החזרתי לך שהוא חייב שהרי הבנות אומרים לו מנה לנו בידך ממני התכריכין והוא אומר שמה יש בידכם דבר שלא ידענו בו דחייב לשלם' אך כבר השיגו הראב"ד ז"ל וכתב שירשיה שהיו ראויים ליורשה אלו נשבעה קודם שמתה חייבים בקבורתה ולדעתו הסכים הטור ז"ל וכן הסכימו האחרוני' ז"ל א"כ בגדון זה חייב בקבורתה על שתי בנותיה לבד' אבל מה שנסתפק לי בענין זה אם תטול הבת הגדולה חלקה עם אחיותיה ויחלק הבית ביניהם לארבעה חלקים או אם נאמר שכבר נטלה חלקה בחצי הבית שנתן לה אביה וקנית הנשאר יחלק בין שלשת הבנות וע' ז"ל כתב החכם רמ"ו והביא סוגיית יש נחלין ומחלוקת רשב"ם ז"ל והרא"ש ז"ל באם אמר תנו ק"ק ז' לבני סחם לדעת רשב"ם ז"ל דלא יטול שחיה' אלא אם אמר בראוי לו אבל אם אמר סחם לא יטול אלא אחת וידוי על העליונה והרא"ש ז"ל פליג עליה וסובר דאפי' לא אמר בראוי לו מאחר שלא אמר בכרותו יטול שתיים

וערה נבוא להשיב על התביעה השניה שתובעים הקהל הסך שחבר אחר החשבון הב' ואומרים המומני' לא ידענו מה היה לו ומהא ב"כ יאל' בצרכי הקהל ושכחו מלהלותו על ספר ועל זה אנו נכשעין שלא נשאר בידיו שום דבר ממומן הקהל ואין אנו חייבין שסודבר:

וערה

נבוא להשיב על התביעה השניה שתובעים הקהל הסך שחבר אחר החשבון הב' ואומרים המומני' לא ידענו מה היה לו ומהא ב"כ יאל' בצרכי הקהל ושכחו מלהלותו על ספר ועל זה אנו נכשעין שלא נשאר בידיו שום דבר ממומן הקהל ואין אנו חייבין שסודבר:

לזה

אני אומר שהתשובה על זה הוא להג' הרבה ויגיעת צדק ופשוט הוא שאין בדבריהם כלום ואין נפטרים בשבועתם והיל קרי ברב הוא שואמר שהם מודים שקבלו ממשות הקהל הסך ההוא ובא לידם וכנסו לרשותם ועתה הם אומרי' לא ידענו מה היה לו ואין לך פשיעה גדולה מזו דכל לא ידענא פשיעותא הוא כדא' בסוף פ' הוסיף בההוא דלחא לקמיה דרבא א"ל לא ידענא היכא אומריבכו וא"ל רבא ז"ל שלם דכל לא ידענא פשיעותא הוא וכן פסקו כל הפוסקים ז"ל ואפי' נבדד ההוא עובדא הוה שלא ידע הנפקד בזיה מקום שם הפקדון לאו למימרא דאינו נקרא לא ידענא אלא כי הוי גונא שלא ידע בזיה מקום שם הפקדון אלא בכל עיני שימרא איני יודע נקרא פושע כמו אם אומר איני יודע החזרתי לך או לא ואינו נפטר בשבועתו לומר שאינו בידו דכל לא ידענא פשיעותא הוא וכן מלאמי כתוב בשם המוב"ע ז"ל שנשאל על ראובן שהיה לו מנה ביד שמעון ושלא לו שישלחו לו ע"י לוי וכן עשה ואפי' שלח ראובן לשמעון שליו לא שלח לו המנה בשלימו' ולוי אומר שמה שהבר מן המנה שלחו לוב"כ אבל אינו יודע עימי שלחו ושהוא נשבע שלא נשאר ברשותו כלום ופסק הרב ז"ל שלוי חייב לשלם דכל לא ידענא פשיעותא הוא ואינו נפטר בשבועה' וגם מה שטענין שמה הוליאנוהו בצרכי הקהל ושכחו ממה שכתבו מדברי המוב"ע ז"ל נראה פשוט שאין בדבריהם כלום שהרי בגדון הרב ז"ל לוי היה טוען בריה שישלחו לראובן אלא שלא היה יודע על ידי מי שלחו ועכ"ז חייבו הרב ז"ל לשלם ק"ו בגדון דידן שאינו טוענים בריה שיאל' בצרכי הקהל אלא אומרים שמה הוליאנוהו ושכחו שגראה פשוט שהם חייבי' לשלם ועוד דין זה נראה שהיה פשוט בכל הפוסקי' הטור ז"ל ס"ו ע"ה ז"ל מנה לי בידך שאלויתך או הפקדתי אצלך והלא אומר איני יודע אם החזרתי לך חייב לשלם ואין התובע זריך לישבע' וז"ל הרב ז"ל בפ"ה מטוען מנה לי בידך והגתבע אומר כן היה לך בידי ואינו יודע אם החזרתי לך או עדיין לא החזרתי לך חייב לשלם וכן פסקו כל הפוסקי' ז"ל ואפי' שאין הקהל תובעין מזה רק על פי הודאת' מאחר שהיתה בפני ב"ד חשיב שפיר תובעין הקהל בריה כמו שנובאר כל זה בדברי הרב ז"ל ובטור ז"ל והרי תביעת הקהל היא זאת בעמדה שהקהל תובעין להם מה שהודו הם שנשאר בידם ממומן הקהל והם אומרי' אמת הוא אבל אין אנו יודעי' אם החזרנוהו והוליאנוהו בצרכי הקהל אם לא או לא ידענו מה היה לו הרי אינם טועני' בריה שחזרו והוליאנוהו בצרכי הקהל רק אומרי' שמה הוליאנוהו ושכחו א"כ דבינה ובדייני חייבים הם לשלם:

הכלל

העולה מכל מה שכתבו נראה פשוט שזכו הקהל בתביעותם בכל מכל כל מחייבי' הממונים לשלם כל מה שנתברר חסר מהחשבון הא' והחשבון הב' אשר בדו מלבס' אין בו שום ממשות ואין בו על מה לשמוך לבד אם יבררו בעדי' הטעות שאומרי' שטעו ולא שאפי' חושד המומני' ח"ו בשום דבר של גול שדבר זה לא על שמי' השאגורק אני אומר מה שורת הדין מחייבת

דבריו
ל זמן
היתה
שתמו
שבונה
אפי'
יפתה
אפי'
הל לא
ל להם
א ידו
א ידו
ה להם
אף הם
נקבין
נקבין
אשונה
יגיע
העני'
מומני
לכד
דב ז'
כמות
ס ותה
דב"ר
הוא
הוא
אם לא
זון כבר
ד משל
ז שלם
וכנס
ין הדו
זה הרי
א שבו
א של
ה טלי
ה מנא
ס שלא
דלעו'
הרי"ק
אף
מלאמי
דן כמו
ס וזה
א תבני
מה לא
טוע'
אחית
דבונס
מחלה
הקהל
מחלה
מחלה
מחמת
ס ז'
ל להם
אלקין
ן מפי
ובמה
ותבם

שתייהם וכתב הילכך בנדון זה לדעת הרמ"ש והרמ"ה ז"ל תטול
הבית חצי יותר על חלק ירושתה אבל לדעת רשב"ם ז"ל
והר"ם לא תטול חלק אחת ורדה על העלוונה ודעת הרשב"א ז"ל
ומה שכתב הרב המגיד ז"ל בשמו נראה שדעתו כרשב"ם ז"ל וא"כ
נראה לדעת כוליהו הני דבוחתה לבד הרמ"ש והרמ"ה ז"ל לא תטול
הבית חלק זה חצי וכליין לומר קים לן כרשב"ם ז"ל וככל מאן דעמיה
שהם מוחקים יכולין לומר קים לן כרשב"ם ז"ל וככל מאן דעמיה
ואחר כך כתב וי"ל דלא היה דלא תטול חלק כשתיהן
ואין כן ספק שכבר כתב הר"ב ז"ל סי' ת"ף הסכמו הרמ"ב
והר"ם ב"ה ז"ל היכא שנתן מתנה בפי' דהטול את שתיהן כמתנה בנדון
זה שאמר שנתן חצי הבית לבתו אם דברים אלו שכתבת בדיוק
שבה הלשון אמר חצי וניתן לבתי חצי הבית הרי כתב הרמ"ש ז"ל
שלשון וניתן בש"מ הו' לשון מתנה וכן כתב הר"ב ז"ל בסי' הגזבר
הילכך תטול את שתיהן כמו שכתב הר"ב ז"ל בשם הרמ"ב
והרשב"א ז"ל היכא שנתן מתנה בפי' שחטול את שתיהן וכו' שכתב
שאמר בשביל שחשקה בו וה"ף אם לא הזכיר לשון הגנה חלק שכן
אמר חצי הבית לבתי בשביל שחשקה בו חצי הכי ודאי ונתנה כן
לה בשביל שחפרנס את עמיה לנישוחין לא מחמת ירושתה ודברי'
פשוטים הם ואין לריבין ראיה כתוב בתשובת הרשב"א ז"ל
שנשאל על ראובן שזוה בשעת מיתתו שחטול בהו ומכסו' . כך
וכך ולא נזהר שחטול מחמת נישוחיה והשיב שחטול אותו סך מלבד
עישור נכסיו הכה נמי דכוותה שאמר חצי הבית לבתי בשביל שחשקה
ולא נזהר שחטול אותו ומחמת ירושה חטול אותו חצי הבית מלבד
ירושתה . עכ"ל ההש"מ נ"ו . ושלא לי הפסק הזה שכתב לראות
הש חצי חסדים לדעתו בכל זה שכתב :

וזהו

שנתנו החכם הגבון כה"ר משה יצ"ו מה שכתבו בענין
בנות האלמנה שאלים יורשות כתובתה מאחר שמה
קודם שנשבעה ואין כתוב נאמנות בכתובה כך היא שורת הדין כמו
שהסכימו גדולי האחרונים ז"ל גם מה שכתבת במתנה זו דהעב"כ
דהיה במתנת ואין בה קנין שהיא קיימת בן האלמנה שזה מזה
מחמת מיתה הוא חצי פי' שלא נזכר מיתה בדבריו הרי הזכיר עניני
המיתה שזוה לחמתו שיעשה לו תכריכין וזכרי קבורה . גם מה
שכתבת שחוב קבורת האלמנה על יורשיה שהיו ראוים לירש
ביתבה ויה דנת . אך בזה שהזכרת להביא דמיון ממי שאמר
לחברו ומה לי בידך . כ"ל שלא לצורך הבה"ת דמיון זה ודברי
הטוען בזה בטלים מעצמם והם פורחין באור ואין להם על מה
לסמוך . לפי שלא יזעע מחלוקה בטענתו זאת שטוען שמה'ש
בידכם חזקה דבר ולא יזעעו בו או כוונתו ר"ל ממה שהתירו מומעש'
ידיהם שלדעתו שמה שהתירו הוא לכל היורשים או כוונתו שנשאר
בידם מנכסי המת ולכל הפירושים דבריו בטלין ומבוטלין ואין
לו דין ודברים עמיהם שאלם כוונתו על מה שאותירה האלמנה ובה
הוא שלהם ואין ליורשים עסק בו לפי שלא אמרו מעשה ידי האלמנה
ליורשים חלק אם היא ניוזנית מנכסי בעלה אבל אם אינה ניוזנית
משל בעלה מעשה ידיה שלה . ובנדון זה נראה פשוט שלא הניח
בעלה דבר בתהא ניוזנית ממנו שהרי בעת מותו בפיו דבר שלא
היה משאיר אחריו מאומ' ואפי' התכריכין לא היו לו ולא ממה לקנות'
שכל כך דבקה לארץ בטעו עד שאפי' מה שהוא לגורך קבורתו לא
היה לו והזכיר למכור נחלתו כדי לעשות לו תכריכין והרי זה נוח
כברוכיה שבעיתו אין לחם ואין שומה שתזון ותתפרנס אלמנתו
וא"כ האלמנה ושתי בנותיה הנמנחות עמה לא היו ניוזנות רק
מועשה ידיהן וא"כ מה שהתירו התירו לעצמן וזה דבר פשוט ואם
כוונתו שנשארו ביד האלמנה מעצבון בענה שהאחוסדם שמה'
הכתודוה ממה שכתבנו בביטול דבריו הראשונים גם חלה בטלים
הם שהרי זוה בעת מותו ואמר שאפי' ליקבר אין לו . ואין לומר
שמה היו לו נכסים וכדי שלא להשביע את יורשיו אמר כן ושמה הוא
מיערים דעשוי אדם שלא להשביע את עלמנו ואפי' אמר כן בשעת
מיתתו ג"כ דעשוי אדם שלא להשביע את בניו . אין סברא לומר כן
בנדון זה ומתי טעמי מדא' דלין עשוי אדם כל כך לומר שאין לו
חצי תכריכין בזה ליקבר ומכור נחלתו בעת מותו על דבר
התכריכין כדי שלא להשביע את בניו שזה הרפה רזופה וק"ו
נתמיד לומר שאין לו תכריכין בזה ליקבר כדי שלא להשביע את
בניו ולא היה ראובן זה חשוד לבני אדם לעשיר כדי שיאמר זה שלא
להשביע את בניו וכל מי שיש לו מוח בקדקדו יסקוט זה ועוד

ועמא אחריתי דלא אמרו עשוי אדם שלא להשביע את בניו חלק
במי שאינו מוסר עדים דבריו חלק משיח שמה שעת מיתה
אבל מי שמזונין עדים בעת מותו ומזהו נראה לפניהם ובכלל זה
שהוא מזהו הוא אומר שידע שאינו משאיר אחריו כלום כמו שאמר
ראובן זה לא אמר' בזה שהוא מיערים וכדי שלא להשביע את בניו
אמר כן דכולי האי לא עביד איניש לומר כדי שלא להשביע את בניו
וכן מנחה בתשובה להרב הגדול מוה"ר טראנא ז"ל שנשאל על ש"מ
שהיה מורה לואחו ובכלל דבריו אמר חצי יודע שאשתי אין לה מזה
לנכות כתובתה וגם פחות הרבה ואני מחלה פניה שתינעה דבר
פלוני ולב"ע ואחר זמן מועט מתה האלמנה קודם שנשבעה ובא
יורשיה לירש כתובתה ונשאל הרב ז"ל על זה ואמר שהביא כמה
ראיות לזכות יורשיה לפי שזוה בעלה ואמר בשעת מיתה שאו' יודע
שאין לה ממי' לנכות כתובתה ומזה לא חיישיין דילמא אתפסה זכרי
כתב אחר זה ומי שאמר שאין בדברי ש"מ זה כלום דלדע עשוי שלא
להשביע את בניו הוה צ"ד דלא אמריין הכי אלא באומר כן
בהקדמי אבל כשהוא מתכוין לנכות ומזונין עדים על זמנתו מזהו
הוא שלא לומר בפני עדים דבר שיהא נזק לו או לבניו ועל זה האריך
הרב ז"ל להביא ראיות ובסוף חתם דבריו ואמר ופיטעה דהכא מוסר
דבריו הוא שהרי הוא מזהו בפני עדים ומוסר דבריו לפניהם וכפי
האי לא אמריין אדם עשוי שלא להשביע את בניו כלל של דברים
מאחר שאמר ש"מ בצוואתו שהוא יודע שאין בכל הנכסי' כדי כתובת
אשתו חצי פי' שמתה קודם שנשבעה והמוחק כל הנכסים בחוקת
יורשיה . הגה הרב ז"ל הורה הלכה למעשה שכל מה שאומר אדם
בשעת מיתה ומוסר דבריו והסרם לפני עדי' שמזונין על זמנתו לא
אמרי' בני האי גוונא אדם עשוי שלא להשביע בניו א"כ בנדון זה
שהמזונין ש"מ עדים לנכות וזאתו בפניהם וסדר ומוסר דבריו ובכלל
מה שזוה אמר שלא היה מניח אחריו שום דבר ואין לו מנאומה ופילו
בזה ליקבר שהוא דבר שלא יחסר רק למי שהוכה בשבט העניות
ודלות לא אמרי' בני האי אדם עשוי שלא להשביע את בניו וא"כ
טענת חתנו היא פורחת באור ולא היית צריך להביא ראיה עליה .
ומה גם שאין הגדון דומה לראיה שאומר לחברו ומה יש לי בידך
והלא אומר איני יודע אם המדורני דק"ל דחייב לשלם הוא בטוען
בראו ואומר מנה לי בידך שהלוייתך או הפקדתי אצלך או שנתחייבת
פני עדים או שהודית לי בפני עדים ואמרת לעדים אתם עדי' או
אמרת להם עדי' שכלל זה התיבט טוען ודאי והאנחב משיב
איני יודע אז אמר' חייב לשלם אבל אם התובע אינו טוען ודאי
והנתבע ג"כ אינו משיב ודאי' אינו צריך לישבע לא מיעביא דאינו
חייב לשלם אלא חצי' שנועה אינו כשבע דאפי' הוא טוען ודאי' על פי
הולדת הנתבע חלק שלא היה בפני עדים או חצי' היתה בעדים
אלא שלא אמר אתם עדי' אין זה הקרה טוענו בריו חצי' היה טוען
ודאי ואומר אתה נתחייבת לי שהודית לי כמו שכתב הסור ז"ל סי'
ע"ה מ"כ ש"כ שדבנות אינם טוענות ודאי ומה לנו בידך חלק
טוענו' אתה מחייב לנו מנה שאתה צריך ליתן חלק אש"ך בתכריכין
ואין זה נקרה טוען בריו לפי שלדעת' מן הרין הוא חייב להם ויתכן
שמן הרין אינו חייב להם וגרע זה ממה שכתב הסור ז"ל שכתבנו
לשבו לעיל וא"כ הם אינם טוענים אלא שמה הוא א"כ מש"ש
יש בידכם משלי ומנחה ששניהם טוענים שמה וכתב הסור ז"ל
בסי' המסר אם טענו שניהם שמה אינו צריך לישבע ומ"כ לשלם
נמצא דלין הגדון דומה לראיה חלק כמו שכתבנו שטענתו זאת היא
בטלה מעצמה :

ומה

שעלית לזכות הבת בחצי הבית יותר על חלק ירושתה
בנכסי אביה מדברי הר"ב ז"ל שכתב בסי' ת"ף בשם
הרמ"בן והר"ם ב"ה ז"ל כבודך במקומו מונח ואין מושג ראיה לנדון זה
לא ממנו ולא מנקתו לפי שדבריהם ז"ל הוא בנותן מתנה בפיו
שאומר כן חצי נותן לפלוני במתנה לא תנו לפלוני במתנה ואיטול
פלוני במתנה אבל אם אמר חצי נותן לפלוני או חצי מניח לפלוני שום
הוא לשון מתנה כמו שכתב הסור בשם הרמ"ש ז"ל ולדבריו הסכימו
האחרונים ז"ל ולא פי' ואמר במתנה אין זאת נקראת מתנה בפי' אלא
נקראת מתנה סתם כשאר לישי דאמרו בנמרה פ' מי שנתן שם
יטול ויחזור ויקנה שם נקראת מתנה סתם כך כשמוסיף ואומר
במתנה הרי פירש שמה שהוא נותן הוא במתנה דאי לא תימא הכי
הרי באומר תנומה לשתי או לבני סתם ולא אמר במתנה דעת
הרמ"בן והר"ם ב"ה דלא יטול שתיהן כמו שכתב הר"ב בשבחו' הגזבר
בשם

בשם ואם היה הדבר כמו שכתב דבכל לשון מתנה לדעתה ז"ל
 יטול את שתיקן למה אם אמר פנו מנה לאשתי או לבני אמרי' דלא
 יטול אלא אחת אלא שדבר ברור בשם שאין דעתה ז"ל יטול את
 שתיקן אלא באומר אני נותן במת' או תנו במתנה אבל אם אמר אני
 נותן או מניח או יטול ולא הוסיף ואמר במתנה נקראת מתנה סתם
 ולא יטול אלא אחת וידוע על העליונה לדעת המתנה נקראת מתנה סתם
 ברור בדבריהם בעומדי על דברי הרי"ב ז"ל בס' בית יוסף ואח"כ
 עמדתי על דברי הרי"ב ז"ל שתיקומם ורחימי שכתב כן בפירוש בחירון
 השני ז"ל וי"ל שכלשון טובה זו ולא אמר בפירוש אני נותן לאשתי
 במתנה מזומנת וכו' ה"כ מה שרצית לזכות את הבת בשתיקן מדברי
 הרי"ב ז"ל שכתב בשם הרמ"ב ז"ל והרש"ב ז"ל זכרוננו לצרכה נראה
 שאין מושג ראה :

ואשר

אני אחזה לי לזכות את הבת הנז' בתחלה עלה בדעתי
 לזכותה כדעת הר"ש ז"ל והרמ"ה ז"ל דס"ל אפי' אמר
 סתם תנו מנה לאשתי ולא אמר מנה יתירה דתטול את שתיקן וגם
 הרש"ב ז"ל נראה מדבריו בשם דס"ל הכי שהרי בשם שכתב
 משמו נראה דס"ל בהר"ש ז"ל שהרי כת' שתטול הק"ק יותר על עשור
 נכסי ועם לא אמר אביה אלא שתטול בתי ק"ק סתם ולא אמר שום
 מלה יתירה וכתב הרב ז"ל שתטול הסך ההוא יותר על עשור נכסי
 והרי זה כמו שאמר הטול השתי מנה ולא אמר בכחוכה דס"ל
 להר"ש ז"ל והרמ"ה ז"ל דחטול את שתיקן ועוד נראה להכריע שכן
 הוא דעת הרש"ב ז"ל משמו אחריתי שכת' מר"ק ז"ל משמו סוף
 הר"ש ז"ל ומסתברא שאין לו אלא המנה או חלק ירושתו שאם רצה
 האב ליתנם לו יותר על ירושתו למה כתב לו מחמת ירושה וכו' הרי
 הרב ז"ל הורה בדבריו שלא אמר סתם תנו לבני מנה סתם היטול
 המנה יותר על ירושתו וכן מלאה להרב מוכר' הרדב"ז ז"ל שהכריע
 כן משמו אחרת משמו הרש"ב ז"ל דס"ל כרא"ש ז"ל ואף על פי
 שהרי"ב ז"ל כת' משמו הם אמר בפירוש במהנה דיטול שתיקן
 דמשמע דוקא אם אמר במת' כפי' אפשר דכת' כן אפי' לדעת רש"ב
 ז"ל דסבר דלא יטול שתיקן אלא אמר בראוי לו אם אמר במת' כפי'
 הסי' רש"ב ז"ל מודה דיטול שתיקן' איני שחדשויו כת' כן
 ובשמו הסכים לדעת הר"ש ז"ל ובהכי יתיישב ג"כ מה שכת' הרב
 המוד' ז"ל בכמו דליפטר מה שכת' גם הוא בשמו הוא מה שכתב
 בפרדוסיו כמה דאשכחן להר"ש ז"ל דכמה פעמים כות' בתש"ה הפך
 מה שכת' בפסקיו וכן מלאה לי להרש"ב ז"ל על ענין המוסר מיוון
 הבירו ביד אגם שבהדושי הסכים לדעת הר"ק ז"ל ובשמו הסכים
 לדעת הר"ב ז"ל וה"כ מהמר שמאלנו שהר"ש ז"ל והרש"ב ז"ל
 ז"ל הולי בשטח הדאוגס הטר' ז"ל דקאי בשיעת אביי וגם מוהרי"ב
 ז"ל שהוא אחרון ופסיק כוותיהוה דעת מוכרעת דנקטין כוותיהו'
 אך מה נעשה והרי הורש"ה הם מוחזקי' ויכולים לומר קיס לן
 כהר"ש ז"ל וככל מהן דעמיה ורדן עומה בזה כמו שכתבתי
 דאין מומן מחמת בעליו מן הספק' ולכן ג"ל הדרך הישר והבטוח
 שמוננו בבוא לזכות את הבת בחלי הבית יותר על חלק ירושת' ממה
 שאמר אביה בשביל שתנשא בו שזה ליטול יתירה הוא ובודאי לשם
 חמ"ל נהגו לה שם כוונתו לחלק ירושת' למה אמר בשביל שתנשא
 זו ומהמר שאמר ליטול יתירה ודאי לטפוי אלא והרי זה כמי שאומר
 תנו מנה לבני בראוי לו דקי"ל אליבא דכ"ע שיטול המנה יותר על
 מה שראוי לו לטול בכספי אביי שלא כמנהל שום חולק בזה הלקכה
 נר"ע דדריש ליטול יתירה וכן פסק הרב מוהרי"ב ז"ל בתש"ע על
 דיון כיוצא בזה בדרכו שהיו יורשין שנתנו לוי שני בני אחיו ויהוד'
 אחיו וזו בשעת מיתה שיטול יהודה אחיו סך לכלכל את שיבהו
 ופסק הרב ז"ל שיטול יהוד' הסך ההוא יותר על חלק ירושתו בכספי
 ראובן מהמר שהוסיף ואמר לכלכל את שיבתו דליטול יתירה דא'
 לעיפויי אהה הרי הדיון שלפנינו הוא ענינו הדיון ז"ל ויורה הרב ז"ל
 ליהודה מחמת שאמר לו לכלכל את שיבתו שהוא ליטול יתירה אף
 נוכח את הבת ה"א מחמת שאמר אביי בשביל שתנשא בו שהוא
 ליטול יתירה' ומה שכתב שאף אם לא הזכיר לשון הנחה אלא
 אמר חלי הבית שתנשא בו אפי' זכתה בחלי הבית יותר על חלק
 ירושתה בזה הפרוץ על המדה שאם לא נזכר בדבריו לשון מתנה
 מהיבא תיטיב לן שתזכ' בזה הבת ואם בלשונות שמוכרין מהן קצת לשון
 מתנה כמו ויבנה פלוני ומכסיו או יעמוד הפן אחריו דאין בס' מועיל
 ל' שבמקום שלא הזכיר שום לשון מתנה ולא עוד אלא שאתה דן בה
 לשון מתנה כפי' והבאת לזה ראה מדברי הרי"ב ז"ל ומה שהבאת

בזה שכתב"ת בתחלת השניותך עליו ז"ל שאין לנו צרכין
 לדמויי זה ודברי הטוען בטלים מעצמם וכו' לי נראה דלא
 לזה ההיא דמויאל לא היו זכות הבנות מנד טענותיך ופשוט הוא
 דקי"ל אדם עשוי שלא להשביע את בניו כדליתא בפ' גט פשוט
 והפי' אמר כן בפני עדים וע"ז כת' כמה ראיות לדעתו וכת' נראה
 דבהיא טענה שרצית לזכות הבנות איה טענה כלל ולא מיל' ולא
 מקלחה ואות' השו' שזלחת און בה לא ראיתיה ולא טעמתי טעמה
 וכל עוד חייני מניח הלמוד ערך שבידיו ודברי הפוסקים דאדם
 עשוי שלא להשביע בניו' גם מה שכת' ב"ת שהמת' בפירוש היא
 שיאמר אני נותן במת' או אני מניח במת' וזהו ה"א הכוונ' בדברי
 הר"ב ז"ל דא"כ אם אמר אני נותן או אני מניח ולא אמר במתנה
 נקראת מתנה סתם והראיה שהרי באומר תנו מנה לבני או לאשתי
 ס"ל דלא יטול אלא אחת ה"כ במלת מתנה תליא לומר שהיא בפירש
 לזה אני אומר דלא דמי אומר תנו מנה לבני או אני מניח
 שהאומר תנו אינו לשון מתנה אלא שהוא מנו' לאחרים שיתנו הם אבל
 הוא אינו נותן' ואיפשר שהוא פורע בחובו ומה שראוי ומוטל עליו
 אבל כשהוא אומר אני נותן או אני מניח מוכח דלשם מת' הוא נותן
 משא"כ באומר תנו דאף האומר תנו לפלוני בחובו אינו לשון מתנה'
 שכן דרך בני אדם לומר כן ולא סגי בלאו הכי נמצא דלא דמוי מלת
 תנו לאומר אני נותן או אני מניח דמשמע שהוא נותן במת' משא"כ
 באומר תנו' ועוד י"ל דלא לא תימא הכי דיש הפרש בין תנו לאני
 נותן מה קושיא זה שנתקשה בה הרי"ב ז"ל דאמאי לא תטול שתי
 מזומות אחת ומתבא' ד' ואחת מהמת' המת' ומה קושיא היא זאת
 הרי הוא בעלמו אמר באומר תנו לך את שתיקן אלא אם אמר
 במתנה וליטעמך דאחרת שגם באומר אני נותן או אני מניח דלא
 יטול את שתיקן אלא אם אמר במתנה אין מקום לקושיא
 הרי"ב ז"ל עד שיתקן לתקן שני תירוץ אלא בודאי שיש הפרש בין
 אומר תנו לאומר אני נותן ואין הוכחה אם לבני אומר תנו דלרד'
 לומר במתנה דלגבי אומר אני נותן דלרד' לומר ג"כ במתנה כדי
 לקרואה מתנה כפי' דלא דאמי אומר אני נותן או אני מניח

ומה שהקש' עלי' ב"ת מלשון הרי"ב ז"ל שכתב בחירון השני דכלשון
 טובה זו לא אמר כפי' אני נותן לאשתי במת' מזומנת וכו' דאלתא
 דלא תטול שתיקן עד שיאמר במתנה' ע"ז יש לי לומר דאם איתא
 דכוונת הרי"ב ז"ל הינה רק על מלת מתנה דבה תליא מלתא כדי
 שחטול את שתיקן כך ה"ל למימר דב' וזהו לא אמר אני נותן
 לאשתי במת' שתהא כיוצית עד זמן פלוני ולמה שינה דבריו ממת'
 כיוצית למלת מזומנת' אם כוונתו היא אינה רק בשביל שלא אמר
 במתנה אלא כוונת הרב ז"ל על שלא אמר מזומנת ואמר שתהא
 כיוצית וזה כוונת הרב ז"ל ע"ל דאם איתא דהרב ז"ל ס"ל באומר
 אני נותן שלא יספיק עד שיאמר במתנה כך ה"ל למימר תדע למה
 לא תטול שתי מזומנת משום דאין צעתי עד שיאמר אני נותן במת'
 וב' וזהו לא אמר אלא אני מניח ולמה הולך לכל התירוץ ההש
 אם איתא דהסכמת הרמ"ב ז"ל והרש"ב ז"ל דלינה נקראת מתנה כפי'
 רק עד שיאמר במתנה לא ודאי שהרי"ב ז"ל ידע כוונתם שלא במלת
 מתנה תלוי במתנה אלא הדבר כדבר הכלל מן הענין ומלת מת' שכת'
 שכת' הרי"ב ז"ל בזה אגב שיטתא ה"כ על משמתי אעמוד מוכח
 אני ממלת אני מניח מדברי הרי"ב ז"ל שכת' בשם הרמ"ב ז"ל והרש"ב ז"ל
 ד' בפשיטות בהשתתף עמה בשביל שתנשא בו דהענין מוכיח
 דמשום מתנה כחן לה ולא משום ירושה' ומה שהקש' ב"ת עלי'
 שאמרתי ואף אם תאמר שלא אמר לשון הגדה אלא חלי הבית לבתי
 שתנשא בו חפ"ה זכתה בו ועל זה כת' ב"ת ש' הפרוץ על המדה דאם
 לא הזכיר לשון מתנה מהיבא תימי שתוכה בו' על זה י"ל למה
 יקשה ב"ת קודם שיחקור ויפשפש על הדין הא קי"ל האומר נכסי
 לפלוני אם ראוי לירשו נותן משום ירושה ואם לאו נטולו משום
 מתנה וכפיקא מינה לענין הספקה ודברים אלו דברים פשוטים ולא
 הולכת לכותבם אלא מפני שקת' ב"ת דאם אין בה לשון מתנה היא
 בטלה

בעתה דלך בחלק אדם מעולם באומר נכסי לך שלא יזכה ומה שכתב' כי' ואשר אני אחזה לי וכו' עד אפי' אמר סתם אני מניח לבני וכו' הלא אפי' אין לו הבנה ולא יתיישב כלל ונראה מומנו והפכת השטה דמשמע לא מביעה את אחר לבני בבכרותו שיעול את שתי'ן הלא אפי' אמר סתם אני נותן לבני ולא אמר בבכרותו דיעול את שתי'ן הרי בזה הפכת השטה דאין מי שיאמר דאם אמר בבכרותו דיעול את שתי'ן וכו' תורף דברי החכם י"ו ואם בלא באורך ובערכובות וכפולים ומכוסלים המורס מהם הוא הכתו' לעיל ועלה בדעתי שלא להשי' על דבריו שאין מטבעי לדחוק עלינו כדי לקיים דבריך להשי' מפני הכבוד כתבתי לו שורותי אלו:

תהלת

דברי וראשית אמרי אומר אני שמה שאני רואה בך שאיך מעריך דברי הפוסקים האחרונים וכשאתה רואה דין אחד בהרמ"ב ז"ל או בפוסקים הראשונים יעלה בדעתך שכל לבדך נעלו תעלומות הדין והוא והס לא ידעו ולא הבינו אותן ולמה לא תעשה כמה קלין והמורין ותאמר אם אתה עיני בשר לך הם ז"ל אשר סוקרים התלמוד בסקירה אחת ודברי הפוסקי' ישנים גם חדשים מנחילי להו שימלא בדור הזה מי שיבין דבריהם על נכון ק"ו והוא ומי יתן והיה שימלא בדור הזה מי שיבין דבריהם על נכון ק"ו ובני ש"ק ז"ל שימלא מי שיקום וישתעי דין ודברים בהדייהו מדברי הראשונים כאלו נעלמו מהם דברי הפוסק און זה כי אם כל קביל די רוח יתיר' השתכחה ביה ומאחר שהראתי'ן פסק הרב הגדול מהר"י ז"ל יריע אף יגריח הגדון בעלמנו של ענינו והביא ראיות אשר נראו וישרו בעיניו לא היה לך לפנות פה עוד ולדבר ומה היה לך להביא עוד ענות מרחוק רחוקים הרחק כמטחוי קשת מן הגדון הזה ולא יש להם שום שייכות עמו והפי' דמדומי ראיה אינם והרי הגדון שנשאל עליו הרב הגדון היה שבידיו שגוה הנותן שינתן לאחיו שהוא יורשו הסך ההוא כגדון שבידו שגוה הנותן שנתן שגוה ביה ראיה ראיה לזרועו ולאורא הרב ז"ל שבכל לשון מתנה היה הסכמת הרמ"ב ז"ן והרשב"א ז"ל שיעול המקבל את שתי'ן און נעלמו מומנו דבריהם וזהל' לו לעולם ליבטח יתירה ואתה לא עשית ערך מדבריו אחרי ראות' אתם והראית לדעת שנעלמו דבריהם מומנו ואלו השויות ענין אליו הראשית אלא שחשבת שהבנת דבריהם יותר ממונו ולא ידעת שכל השומע ישחק לך ואם אתה לא חשבת לדבריו און יחשוף אחרי' לדבר' ועוד מה מאד נפלאותי מורך אשר עסקת בתשו' האחרונים ולא דרכת בדרכיהם אשר אתה רואה כמה פעמים אחר אשר מביאים ראיות לדבריה' וסקלי וערי חותמים דבריה' ואומרים ואחר שכתבתי כ"ו הלכתי תשו' אחת לרב פלוגי וראיתי שנשאל על נדון כיוצא בזה ואם יוצאו דבריהם מכוונים לדעת הרב הם נוסחתי' ממונו ואם לאו שימוני יד לפה וסותרים דבריהם ומכוסלים דעתם לפני דעתו ובאמת שכבר עלה בדעתי שלא לקרר בגרון ולא להשי' על הקוגדרים הוא האחרון שח' דברים ודבר שפתים למי שדוחק עלמו וכנכם במושעול רר מן המצר כדי להעמיד דעתו און למוחסר און להשי' מפני הכבוד בחתי בקצרה ואם היא ארוכה למי שעומד על תוכך הדברים:

מה

שכתבת בענין אדם עשוי שלא להשביע את בניו והארכת לכתו' סוגיית הגמרא ודברי החוספת ודברי הרב ז"ל כל זה בני על יסוד אשר כתבתי לך שאתה מעריך עלמך באחד מיוחד מהאחרונים וע' וכתבת ואתה תשו' וכו' איני מניח תלמוד ערוך שבידנו דאה גם ראה עד היכן נבחת בשכלך ובאיוה מקום חשבת לעמוד שעל רב גדול בישראל ויחיד בדורו אתה אומר שלא תניח תלמוד ערוך מפני דבריו כאלו התלמוד הואו שאת' מוש' שהוא ערוך בידך לא ראהו הרב ז"ל ואינו ערוך בידו כמו שהוא ערוך בידך וכאו הרב ז"ל לא ראהו דברי הרמ"ב ז"ל ולכל הפחות היה לך לבלוש פיה ולשום מחוסם לשפתיך עד שהעמוד על דברי התשו' ותבן אותה ואז תשכיל עם עמוד הרב ז"ל על דברי התלמוד ודברי הרמ"ב ז"ל ואם רואית שדבריו מיוסדים על פי הגמרא והרמ"ב ז"ל לא תשנה פנים אחרת לשמוך על דעתך ואם קצר מלע שכך מלהבין דבריו עם דבריהם תבטל דעתך מפני דעתו וזה יהיה לך לשבח ולתהלה ות"ל אהנו עמדתו על דברי הרב ז"ל בחברת אנשים חבתי' ויודעי' וירדנו לסוף דעתו וטעמנו לוף דבש אמרו כי נעמו מיוסדים על פי הגמרא והתוספת ודברי הרמ"ב ז"ל וראינו שכמה וכמה רחקו דבריהם מן הגדון שנשאל עליו הרב ז"ל ומן הגדון שבידנו וראינו שהתלמוד הוא ערוך ביד הרב ז"ל יותר ויותר מדאי וממה שהוא ערוך

בידך ואם תרצה לעמוד על דבריו הגה הספר שלו מוזי אללנו והמתבונן בדבריו וילטוש עיני שכלו יראה ויבין מהם זכות יודעי האלמנה בכתובה חף על פי שמתה קודם שנשבעה גם המעמיד בדבריו ויבין הענין להשורו למה השבתי אומר יומי מלכות יורשי:

עוד

כתבת ואפי' שבעת היסט לא היו נשבעין הבנות וכו' בזה ערחת לכתו' בדברים ידועים לדרדקי דבי רב דאין נשבעין על טענת שמה ומה הודעת בזה אף למה העלמת עיניך מתקנת הגאונים שהקנו שמוריון סתם על טענת שמה במעמד הנוטין והנעטין וכפיקא מיהא שלא להקריך הבנות לקבל חרס סתם וכבר כתבתי לך שאל' הראשי' שהבית מדין מנה לי בידך דומה לנרון זה דהתם טוען בריא והבא הבנות טוענין שומה שיש להם בידו הו' שקריך ליתן חלק אשתו בתכריכי' לכשתחיי' בדין ואין זאת טענת בריא ועל זה להשבח דבר:

עוד

כתבת באומר חנו שאינו לשון מתנה אלא שהוא מזה לאחרי' שתנו השכל הוא אינו נותן ואיפשר שהוא פורע חובו ומה שמוטל ורהו' עליו אבל כשהוא אומר אני נותן או אני מניח מוכח דלשם מתנה הוא נותן מה שאין כן באומר חנו וכו' וע' לא הבאת ראיה לה מן הגמרא ולא מן הפוסקים אלא חלקת חילוק זה מדעתך בין אומר חנו לאומר אני נותן או אני מניח כאלו דברך אלה קבלה מאורים לך מסיי ואף לא ידעת אם לא שמעת כי בענוותי' הרבים זה לנו כמה שנים שפסקה הקבלה ומפי ספרים חנו חיים ולחה עתה המועיין אשר על כל דברך לא יבואו רק בתכלית העיון וההסקפה בדברי הפוסקים ז"ל אשהלך והודיעני אם אמר יעול פלוגי מנה למה הוסכס מכל הפוסקים שהוא לשון מתנה והלא הוא לא אמר אני נותן לפלוגי מנה רק בזה שיקבל המקבל והוא לא נתן לו מאומה ומה לי אם אמר להחריס חנו שלעתך הוא אינו נותן ומה לי אם אמר יעול ולמה לא תאמר ג"כ בזה שהוא אינו נותן רק אמר ליקבל שיעול ומאחר שהדבר תלוי בדברי הנותן שריך לומר שהוא נותן הרי באומר יעול לא אמר כלום שהוא נותן והרי הוא באומר חנו ולפי דעתך שגם בין יעול ובין אני נותן מוכרח אתה לעשות חילוק זה ואף הוסכס שהוא לשון מתנה ועוד לשון חנו עלמו און מי שאומר שאינו לשון מתנה ולא לשון מתנה כל דהו בלבד משמע הלא דלדעת שאינו לשון מתנה ולא לשון מתנה חנו מנה לפלו' בני נוטלו יתר על מה שראוי לו ראה עתה כמה רחקה דעתך מדעתו שלפי פירושך זה שחתה מפרש באומר חנו שהוא אינו נותן אינו נוטל כלום דהכי משמע מפירושך דע' הראש' ז"ל שנוטל יותר על ירושתו ולמה לא תאמר לו דלאו בני בלאו הכי ודרכך של בני אדם לומר כן ומה שאמרת שאיפשר באומר חנו שפורע חובו ומה שמוטל עליו דלגבי דידיה לא אמר מתנה אומר ג"כ זה להראש' ז"ל באומר שלשון חנו השיב מתנה גמורה שיעול בה שתי'ן ועוד למה לא תפרש פירוש זה ג"כ באומר יעול פלוגי או אני נותן לפ' דאיפשר דפורע חובו ומה שמוטל עליו ולמה לא נחה דעתך לפרש פ רש זה אלא באומר חנו גם מה שכתבת דאף האומר חנו מנה לכלוגי בחובו אינו לשון מתנה משה"כ באומר אני נותן או אני מניח מנה לפלוגי בחובו ראיית לידע היכן מלאת דין זה והתלמוד ערוך שבידך או בדברי הפוסקים וכו' מפני שלא יולאת דין זה אלא באומר חנו לפלוגי מנה בחובו ולפי שאמר בחובו אמרו דלא יעול אלא אחת ולא נוכר בגמרא דין זה באומר אני נותן על זה באת אתה וראית לעשות דין חדש ולומר שדוקא אם אמר בלשון הבת' חנו מנה לפלוגי בחובו אז לא יעול אלא אחת לפי שאינו לשון חילוק אלא אמר אני נותן או מניח מנה לפלוגי בחובו ויעול לפי דבריך אלה דאם אמר חנו מנה לפלוגי בחובו דאינו לשון מתנה למה תהיה ידו על העליונה ואם יהיה המתנ' יתר על חובו למה אמרו יעול היתר משום מת' ואם הוא אינו נותן כאן ואין לשון מתנה למה יעול המת' על חובו ומאחר שאת' אומר שאין כוונתו רק לפרוע חובו ולא סבי בלאו למיירד הכי א"כ לא יעול רק כדי חובו לפי שלא נחטיון רק לפריעת חובו בלבד ולא למתנה כפי פירושך גם מה שכתבת אבל כשהוא אומר אני נותן או אני מניח מוכח דמתנה הוא נותן שאם אין רצונו ליתן למה אומר אני נותן או אני מניח יאמר יודית וחסי' או אחד מהלשונות או יעול וכו' וכן מדברך אלה שגם הלשונות האלו מי שאומרים אין כוונתו ג"כ ליתן דהכי כתבת שאם אין רצונו ליתן יאמר הלשונות ההם דמשמע

עוד

מי שאין רצונו ליתן ואמר הלשונות ההם בזה הראיה לדעת שגם על
 המורה אחת חולק דהרי לשונות או נוכרו בדמורה ומוסקפה דגמרא
 דלכאן לשון מתנה ר"ל מי שרצה ליתן ואמר לשונות אלו ואתה
 אמרת שאם אין ליתן ואמר לשונות אלו ואם כונת לומר שאם אין
 רצונו ליתן ר"ל ליתן מתנה בפי' ואמר הלשונות ההם שר"ל הם לשון
 מתנה אבל אינם מתנה בפי' ומלא שאתם עושה שלש חלוקות בדבר
 מלת תנו אינה לשון מתנה והלשונות ההם הכו' בגמרא הם מתנה
 סתם ולשון אני נתן או אני מניח הם מתנה בפי' והרי הטור ז"ל
 אמר כתבו לשונות אלו הנזכר בגמרא ואמר שהם לשון מתנה אמר
 סמוך כתב שלשון אני מניח כתב הראש' שהוא לשון מתנה דמשמע
 דזהו לשון אני מניח להכי לשונות אחרים ואין לשון אני מניח יתר
 ש"ס עליהם ועוד לשון אני מניח לדעת מהר"ק קולון ז"ל אינו לשון
 מתנה כלל ראה עתה כמה אחת דמוק מן האמת נסבירך ואת שאת'
 אמר שלשון אני מניח הוא מתנה בפי' ולדעת הרב הזה ז"ל אפילו
 לשון מתנה כל דהו' אע"פ לשון ירושה פיתסין וירית וכו' באופן שתכל'
 מה שאני מנין מדברך חלק שחורה מדשה אתה בודה מלבד ואני
 סובר שאתם מנין נזה שאתם כותב בזה וכל איש חכם לב אשר הוא
 שלם אמת בדעתו בראיות דברך חלק הנה ראו כן תמיה ודמו
 ודפחו אותם בשמי ידים שהן דברים פורחים באייר ואין להם על
 מה שיסמוכו והאמת יורה דרכו למי שמודה על האמת שאין הפרש
 בין אמר תנו לאמר יטול או אני נתן או אני מניח כולם לשון מתנה
 סתם מקור ואם אחד מלשונות אלו ואמר בחובו או בכנותה יטול
 אחת יודו על העלוינה ואם לא אמר בחובו אתאן למחלוקת רש"ס
 והרא"ש ז"ל ואם אמר בראי או לא אמר במתנה יטול את שתייהם דס"ל
 ז"ל אם אמר לשונות אלו ולא אמר במתנה יטול לנו ספק בדבריו אם
 כונתו למתנה או לא ולזה אמר דלא יטול אלא אחת שמהספק
 מהו מוספקים בדבריו אין לנו כח להוציא מן הירושם דאיפשר
 כונתו לפריעת חובו והשאר למתנה מאחר שזכר לשון מתנה ואמר
 וואן שיהיה שותף מזה שאמר ליתן לו אמר' על היתר במתנה
 נתנו אבל אני נתן מתנה לא נשאר לנו שום ספק בדבריו שזו גם
 חובו בכלל מה שאמר שהרי ואמר במתנה ולזה יטול המתנה ויטול
 חובו וזאת הסוד האשר שם משלפני בני ישראל גם מה שכתבת
 שאם אין הפרש בין תנו לאני נתן ומה קושיא ואת שכתבתי בה
 הראש' בעד שהוצרך לתרצה על זה אני אמר שהרב ז"ל מעולם לא
 נתקשה בדבר זה ולא נראית בעיניו שזו קושיא שהוא ידע והבין
 שדברי הרמ"ב והרש"ב ז"ל אין להם שייכות לכדון שנשאל הוא עליו
 ולא תהיה כזאת בישראל שישו' זה הר"ב ז"ל בדבריהם אך הר"ב ז"ל
 ז"ל בתמלה הוכיח דלשון אני מניח שאמר המורה בכדון שנשאל עליו
 שהוא לשון מתנה כמו שכתב הראש' ז"ל ואמר שהוכיח שהוא לשון
 מתנה א"כ רתה משום מתן אוכלת רתה משום הנאי ב"ד שיש לה
 מוונות כל ימי מוגר לאמתה אוכלת ולזה הבי' ראיה מדברי הרמ"ב
 והרש"ב דאם אמר תנו מנה לפלוני בחובו לא יטול לא אחת ואם
 אמר כחם ג"כ לא יטול לא אחת וידו על העלוינה"כ בכדון זה שהי'
 י' לה מוונות מתנאי ב"ד ואמר אני מניח שהיא היוונת ואנו דנין בל'
 זה דלמי אני מניח שהוא לשון מתנה א"כ ידה על העלוינה רתה משו'
 תנאי ב"ד אוכלת רתה משום מתנה דאמר אני מניח אוכלת ולפי
 שכתב הרב ז"ל על זה דלמי אני מניח הוא לשון מתנה ועוד כתב בכדון
 זה ג"כ כיון שנתן לה מוונות במתנה כלשונו זה יבא מי שאינו יודע
 לשאלו ויאמר והרי הסכימו הרמ"ב והרש"ב ז"ל דאם אמר אני
 נתן במתנה בפי' דיטול שתייהן ויראה שהנו דנין בל' וזהו שהיא
 מתן וגם אמרנו כיון שנתן לה מוונות במתנה ויאמר למה לא הטול
 שתייהן דייק והבין בלשונות שכתב כיון שאנו דנין לשון גזירה זו שהיא
 לשון מתנה וכו' ולא אמר שהיא מתנה בפי' דלפי דברך שלשון אני
 מניח לדעת הר"ב ז"ל היא מתנה בפי' כך ה"ל לומר שהיא מתנה
 בפירש ואינו אמר כן היינו אמרם שהרב ז"ל נתקשה בזה מדברי
 הרמ"ב ז"ל אך הרב ז"ל לא אמר דבריו אלו לא כנגד מי שאינו יודע
 לשאלו ויראה שכתב שלשון גזירה זו אני דנין בה כמו שאמר ונתן
 במתנה חף על פי שלא אמר לשון אני נתן רק אמר אני מניח ואנו
 דנין בה כמו שנתן מתנה ויראה דברי הרמ"ב ז"ל שכתב דבלשון
 מתנה יטול את שתייהן ולא ירד לעומק דברי הרמ"ב ז"ל כענין דא'
 השאל וכו' שהרב ז"ל אינו נתקשה שום קושיא שהוא ידע והבין שאין
 שם שייכות לדברי הרמ"ב ז"ל עם הכדון שנשאל עליו ולזה לא אמר
 שהנו דנין בה מתנה בפירש

עוד

כתבת שאם כונת הרב ז"ל על מלת מתנה למה שיהי
 מלת מוונות לשהיא כוונת ועל זה כתבת דף אחד להבין
 ולהורות כונת הר"ב ז"ל מה שהוא מביאר בדבריו בזה היעב'
 אבל לדידך מי יוחא השנוי הוא שאמר ועי' ז"ל דלשון גזירה זו לא
 אמר בפי' אני נתן במתנה מוונות וכו' והי"ל דבלשון גזירה זו לא
 אמר אני מניח מוונות אם איתא דכל כונת הרב ז"ל הוא על מלת
 מוונות כך הי"ל ולמה שינה דבריו ועוד האריך לומר לא אמר בפי'
 אני נתן במתנה אך מי שיודע ויבין דקדוק הלשון וחיבור המלות
 אחת אל אחת כדי שיהיה לשון טפל על הלשון בין דברי הרב ז"ל
 על כפך ולמה שינה מלת מוונות לשאתה מוונות לפי שבשאר
 חגיגות במתנה נריך שיסמוך להר"ל למלת במתנה שם דבר
 שיתן ולזה נריך שיאמר מוונות שהוא שם דבר הניתן במתנה שאת'
 מקור' ולא שיאמר שאתה מוונות שאין כן שם דבר שיאמר פלוני
 במתנה ולזה בשאר הרב ז"ל לא אמר בפי' אני נתן במתנה כתב
 מוונות ר"ל שבשאר מלת מוונות לשאתה מוונות לפי שבשאר
 ולא שיאמר במתנה שאתה מוונות ולא שיסבור הר"ב ז"ל שמלת
 מוונות נתון במתנה בפי' ולא נתון מאומה שאתה מוונות ותינת
 בדברי הר"ב ז"ל מלאת קורי עכביש להסבך בהם ועל זה בניתי
 יסודך וכתבת דף ארוך מחלתי לסופו ומה תעשה בדברי הרמ"ב
 ז"ל שאין שם במה לאחוז רק אמרו סתם אבל אם אמר אני נתן
 במתנה וכו' ומה נפלאו דברך בעיני כל יודע ספר באומך שמלת
 במתנה הבאה בדברי הר"ב ז"ל א"כ א"כ שיטפה היאמין כי יוספר
 שיאמר דבר זה על הר"ב ז"ל שכתב עליו המב"ט שהר"ב ז"ל היה
 מומחה בדורו כרב נאמן חלילה חלילה שיש מי שאומר שלא בוא
 דבריו בדיוק נמרץ ובהסקפה צרופה ובחיה נאמנה ולא על
 הר"ב ז"ל בלבד חשבת זה אלא חף על דברי הרמ"ב ז"ל בהכרח
 חשבת דמלת במתנה שכתב א"כ שיטפה דקלמוסא כתבה שהרי
 לפי סדרתך שאתה סובר שלדעת הרמ"ב ז"ל אם אמר אני נתן
 בלבד היא נקראת מתנה בפי' א"כ מלת במתנה שכתב ללא לנורך
 כתבה ובהא שלא בהשגחה ראה גם ראה עד היכן נבנת בשכלך
 ובדמיוןך שגם על הראשונים אתה מתחכם וכל זה יבא לך מן
 היסוד אשר כתבתי לך בתמלה שאין אתה מעריך דברי האחרונים
 החוקקי' דבריהם בעט ברזל ועמה נחחדש לי שגם על הראשונים
 אתה חושב שבאו דבריה בלי השגחה ואילו נתקשו לך דבריה או
 מלאת במקום אחר דבר שהוא הפך דבריה החדשתי אלא כדי
 להעמיד דברך והעולה על דוחך אתה באלהות מפך דברים
 אלו ראה כמה רחוק דעתך מדעת האלון בעל המפה והאלון
 בעל הלבוש שכתבו דברי הר"ב ז"ל וכמה דייקן בדבריהם ז"ל
 וכל זה לא מיירי אלא שלא אמר בפי' אני נתן במתנה אבל אם אמר
 במתנה אני נתן וכו' ראה והבן דיוק לשונם שזכרו מלת במתנה
 בסוף ובתמלה היאמין כי יוספר שהם יחשבו כי מלת במתנה
 שכתבו הר"ב ז"ל בפי' הרמ"ב ז"ל א"כ א"כ שכתבו בלשונם וכתבו
 במתנה ובסוף כמו שכתבת אתה גם זה מלא זי ראיתי לנאונים
 הנזכר שכתבו בטור ח"ה סי' ק"ט על מי שאמר תנו מנה לאשתי
 סתם שכתב שם מהר"ק ז"ל סדרת רש"ס והראש' ז"ל וכתבו
 האנונים הנזכר ואם אמר בפי' תנו לה במתנה טעלתן לכ"ע לכד
 כתובתה וכתבו שזאת סברת הר"ב ז"ל והדין הזה בעלמו
 שכתבו בטור ח"ה ר"ג אלא שבא"ה כתבו על מי שאמר תנו
 ובה"מ כתבו על מי שאמר אני נתן שאם אני נתן שאם הוסיף ואמר במתנה
 הוי מתנה בפי' ובשתי מקומות אלו כתב בעל המפה שזאת
 סברת הר"ב ז"ל סי' ת"ף והיא החשובה שעמדנו עליה הרי
 נראה בפשיטות מדבריהם שלדעת הר"ב ז"ל שאין הפרש בין אמר
 תנו לאומר אני נתן ובשתייהן בל' לקרותם מתנה בפי' כדי שיטול
 המקבל את שתייהן ובה"מ אמר אני נתן במתנה או במתנה אני
 נתן וכן באומר תנו ואם לא אמר במתנה אתאן לפלוגתא
 דהרש"ב והראש' ז"ל והטעם כמו שכתבנו לעיל שבשאר מתנה
 לא נשאר לנו שום ספק בדברי המורה אם נתנון למתנה או לפריע'
 חוב או לכנותה אשתו שהריפי' ואמר במתנה מה שאין כן אם אמר
 תנו או אני נתן או שאל לשונות אחרים ודברים פשוטי' הם מפי
 סופרים ומפי ספרים

עוד

כתבת וז"ל למה לך להקשות קודם שתחוקר על הדיון הא'
 ק"ל נכסי לך וכו' וגם על זה כתבת דף ארוך כיון וזיתא
 ואתא סליק ונחית בנכסי לך ועי' אני אמר לך אם אני לא
 חקרתי

חקרתי על הדין ונראה לך שנטיתי מן הדרך אינו מן התימה ואם מתחלה לא חקרתי אח"כ כשעמדתי על הדין במקומו כל ש"ל שכונתי אל נקודת האמת והתימה הגדול הוא מנך שאתה מתפלל בעמך שאתה חוקר ומפשפש על הדין ח"ך בעלם מנך מה שכתב בעל הגלגל ו"ל סי' רכ"ג סעי' ב' שכתב ואם חמך וכך לפלוני בכנסי אינו לא לשון ירושה ולא לשון מתנה וכבריו אלה הם דברי מהר"י קולון ו"ל כתשובה שורש' ואיך כתב הרב ז"ל דין זה והוא ק"ל נכסי לך אם הוא ראוי ליורשו נוטלן משום ירושה ואם לאו נוטלן משום מתנה ואין טעם לחלק בין אם אמר נכסי לך דמשמע כל נכסיו ובין אמר כך כך בכנסי דמשמע קתם דהאי ודאי בוכרא הוא והדיוקסית לי מנכסי לך ותקשי לרב מהר"י קולון ז"ל דהאי נכסי לך מיומרה היא בגמ' והכי חפסיקה הילכתא לכן עמוד על דברי מהר"י קולון ז"ל במקומם ותראה כמה נטית מן הדרך לבד בדבר אחד רחמי לבלות חוקך שאתה אמרת אם אומר נכסי לך ק"ל לשון מתנה ואם הוא ראוי ליורשו נוטלן משום ירושה וא"כ ישמענו הזניח מה שפ"ך מדבר דמשמע בגדון זה שהבת הזאת היא ראויה לירש אביה וכשאומר לה חצי הבית לבתי ולא זכר לשון מתנה אינה נוטלת חצי הבית אלא משום ירושה ולא משום מתנה ומאחר שאינה נוטלתו אלא משו' ירושה ח"ך תזכה בו יותר על חלקה בכנסי אביה דכל מה שאומר הפוסקים דתטול שתיקן הוא מפני שזכר מתנה בפי' אבל א"ל הויה טעמו משום ירושה ליכא נואך דאמר דיעול את כתיקן ואיך אתה אומר החבל בשני ראשים אתה אמרת שאם אומר חצי הבית לבתי הוא דומה לאומר נכסי לך והאומר נכסי לך ק"ל דאם היה ראוי ליורשו אינו נוטלן אלא משו' ירושה ומאחר שחייבו נוטלן אלא משום ירושה ח"ך אתה דן בבת הזאת שתטול חצי הבית יותר על ירושה' ומה שאמרת ונפקא מינה לענין הפסקה מי אמר לך דלענין הפסקה בלבד איתמר ולא לכל מיולי דדיני ירושה איתמר ואילו עומדת על סוגיית הגמ' במקומה היית מבין הדברים על יסודך ולא היית כוחזמה שכתבת דהרי בגמ' איתא אמר רב הונא ש"מ שכתב כל נכסיו לאחר אם היה ראוי ליורשו נוטלן משום ירושה וכו' ועלה איתמר שהוא עובדא בהא דאמר נכסי לפלוני וכו' ומה חפסיקה הילכתא באומר נכסי לך וכו' אם הוא ראוי ליורשו נוטלן משום ירושה ופי' רשב"ם ז"ל דכיון דראוי ליורשו מסתמא להוריש לא נחזון והואיל ולא זכר לשון מתנה הילכך כל היכא דאיכא לאוקומה בירושה דתפסא מן התורה לא נוקמין לה מסתמא במתנה' ראה כמה רייק הרב בלשון להורות לנו הדין באומר נכסי לך שאם היה ראוי ליורשו ח"ך טעל אלה משום ירושה לפי שבודאי לא נחזון המלוה לתת לו לא משום ירושה עד שפרס בהדיא ויאמר לשון מתנה ועוד בגמ' בעי הגמ' למאי הילכתא ר"ל מאחר שבין לשון ירושה בין לשון מתנה וזכה בן מה הפרס בין זה לזה וסבר רב הונא לומר לענין מזונות הלומנו שאם נוטלן משום ירושה הלומנו ניוזנת מהם כדון שאר הירשין שהאלמנה ניוזנת מנכסי מורישן דהכי תנן בפר' הגיזין ח"ך מו"ה ח"ך להכילת פירות ולשבה קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדין ואל רבא מרגע גרעא כח האלמנה במתנת ש"מ מן הירושה ואם בירושה שיהא מן התורה האלמנה ניוזנת ממה מתנת ש"מ שהיא מודרנא לא תיוון ממה וכתבו הפוסקים דוקא במתנת בריה שהיא בקנין או מכירה ח"ך האלמנה מו"ה ח"ך מן למזונתיה ובהכי נהוקמא ח"ך מתני' אבל מתנת ש"מ היא תקנתא דרבנן כדי שלא תטרף דעתו ומזונות האשה ג"כ תקנתא דרבנן שהוא תנאי ב"ד ולא איתחיה ח"ך מקמי האי וכמו שכתב רשב"ם ז"ל שם נמו"ה דלא אודמו דברי רב הונא דהוה סבר לחלק בין לשון ירושה ללשון מתנה לענין מזונות האלמנה אלא משום דלאו הכי דיכא אלא דגם ממתנת ש"מ האלמנה ניוזנת הא אילו הוה דינא כוותיה דח"ך האלמנה ניוזנת ממתנת ש"מ הוה מפקינן מדברי רב הונא דנפקתא לענין דינא דאם היה ראוי ליורשו האלמנה ניוזנת ממה שנתן לו לפי שלא נחזון לתת לו אלא משום ירושה כל עוד שלא נתן לו במתנה ואם חצי ראוי ליורשו לא היה הלוזנת ניוזנת מנכסיו ואם איתא דלא נפקא לן לענין דינא בין לשון ירושה ללשון מתנה אלא לענין הפסקה בלבד כמו שכתב חפי' הוה דינא דח"ך האלמנה ניוזנת ממתנת ש"מ כמו שכתב רב הונא לא היה יכול לחלק זה ההלוק שחשב לחלק לפי דעתך דח"ך לחלק ביניהם אלא לענין הפסקה בלבד ולא לענין אחר אלא נראה שפשו דמאי דאמר רב הונא אם היה ראוי לירשו נוטלן

משום ירושה לכל מיולי ירושה איתמר וכאלו אמר בפי' ירש פלוני ככמי וזוהי חלולי שהדין הוא שהאלמנה ניוזנת ממתנת ש"מ הוה לן למימר שאם הוא ראוי ליורשו אלמנה ניוזנת מנכסיו אפי' שאל אמר לשון ירושה בפי' מאחר שהוא ראוי ליורשו בודאי לירושה חיכוון ואם אינו ראוי ליורשו לא היה הלומנו ניוזנת ממה שנתן ח"כ בגדון זה שהבת הזאת היא ראויה לירש אביה אילו היה אומר לה חצי הבית לבתי ולא היה אומר חצי הבית לך לשון מתנה אלא משום ירושה ח"ך תזכה בו יותר על חלקה בנכסיו ודאי בוכרא הוא והדיוקסית לי מנכסי לך ותקשי לרב מהר"י קולון ז"ל דהאי נכסי לך מיומרה היא בגמ' והכי חפסיקה הילכתא לכן עמוד על דברי מהר"י קולון ז"ל במקומם ותראה כמה נטית מן הדרך לבד בדבר אחד רחמי לבלות חוקך שאתה אמרת אם אומר נכסי לך ק"ל לשון מתנה ואם הוא ראוי ליורשו נוטלן משום ירושה וא"כ ישמענו הזניח מה שפ"ך מדבר דמשמע בגדון זה שהבת הזאת היא ראויה לירש אביה וכשאומר לה חצי הבית לבתי ולא זכר לשון מתנה אינה נוטלת חצי הבית אלא משום ירושה ולא משום מתנה ומאחר שאינה נוטלתו אלא משו' ירושה ח"ך תזכה בו יותר על חלקה בכנסי אביה דכל מה שאומר הפוסקים דתטול שתיקן הוא מפני שזכר מתנה בפי' אבל א"ל הויה טעמו משום ירושה ליכא נואך דאמר דיעול את כתיקן ואיך אתה אומר החבל בשני ראשים אתה אמרת שאם אומר חצי הבית לבתי הוא דומה לאומר נכסי לך והאומר נכסי לך ק"ל דאם היה ראוי ליורשו אינו נוטלן אלא משו' ירושה ומאחר שחייבו נוטלן אלא משום ירושה ח"ך אתה דן בבת הזאת שתטול חצי הבית יותר על ירושה' ומה שאמרת ונפקא מינה לענין הפסקה מי אמר לך דלענין הפסקה בלבד איתמר ולא לכל מיולי דדיני ירושה איתמר ואילו עומדת על סוגיית הגמ' במקומה היית מבין הדברים על יסודך ולא היית כוחזמה שכתבת דהרי בגמ' איתא אמר רב הונא ש"מ שכתב כל נכסיו לאחר אם היה ראוי ליורשו נוטלן משום ירושה וכו' ועלה איתמר שהוא עובדא בהא דאמר נכסי לפלוני וכו' ומה חפסיקה הילכתא באומר נכסי לך וכו' אם הוא ראוי ליורשו נוטלן משום ירושה ופי' רשב"ם ז"ל דכיון דראוי ליורשו מסתמא להוריש לא נחזון והואיל ולא זכר לשון מתנה הילכך כל היכא דאיכא לאוקומה בירושה דתפסא מן התורה לא נוקמין לה מסתמא במתנה' ראה כמה רייק הרב בלשון להורות לנו הדין באומר נכסי לך שאם היה ראוי ליורשו ח"ך טעל אלה משום ירושה לפי שבודאי לא נחזון המלוה לתת לו לא משום ירושה עד שפרס בהדיא ויאמר לשון מתנה ועוד בגמ' בעי הגמ' למאי הילכתא ר"ל מאחר שבין לשון ירושה בין לשון מתנה וזכה בן מה הפרס בין זה לזה וסבר רב הונא לומר לענין מזונות הלומנו שאם נוטלן משום ירושה הלומנו ניוזנת מהם כדון שאר הירשין שהאלמנה ניוזנת מנכסי מורישן דהכי תנן בפר' הגיזין ח"ך מו"ה ח"ך להכילת פירות ולשבה קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדין ואל רבא מרגע גרעא כח האלמנה במתנת ש"מ מן הירושה ואם בירושה שיהא מן התורה האלמנה ניוזנת ממה מתנת ש"מ שהיא מודרנא לא תיוון ממה וכתבו הפוסקים דוקא במתנת בריה שהיא בקנין או מכירה ח"ך האלמנה מו"ה ח"ך מן למזונתיה ובהכי נהוקמא ח"ך מתני' אבל מתנת ש"מ היא תקנתא דרבנן כדי שלא תטרף דעתו ומזונות האשה ג"כ תקנתא דרבנן שהוא תנאי ב"ד ולא איתחיה ח"ך מקמי האי וכמו שכתב רשב"ם ז"ל שם נמו"ה דלא אודמו דברי רב הונא דהוה סבר לחלק בין לשון ירושה ללשון מתנה לענין מזונות האלמנה אלא משום דלאו הכי דיכא אלא דגם ממתנת ש"מ האלמנה ניוזנת הא אילו הוה דינא כוותיה דח"ך האלמנה ניוזנת ממתנת ש"מ הוה מפקינן מדברי רב הונא דנפקתא לענין דינא דאם היה ראוי ליורשו האלמנה ניוזנת ממה שנתן לו לפי שלא נחזון לתת לו אלא משום ירושה כל עוד שלא נתן לו במתנה ואם חצי ראוי ליורשו לא היה הלוזנת ניוזנת מנכסיו ואם איתא דלא נפקא לן לענין דינא בין לשון ירושה ללשון מתנה אלא לענין הפסקה בלבד כמו שכתב חפי' הוה דינא דח"ך האלמנה ניוזנת ממתנת ש"מ כמו שכתב רב הונא לא היה יכול לחלק זה ההלוק שחשב לחלק לפי דעתך דח"ך לחלק ביניהם אלא לענין הפסקה בלבד ולא לענין אחר אלא נראה שפשו דמאי דאמר רב הונא אם היה ראוי לירשו נוטלן

עוד

כתבת חצי הפלוני שכתבת ח"ך לו הבנה וכתבת שני פעמי' על הכה בעול הגליון. ואמרת שפסקתי הסיטה. גם בזה איני מקפיד עליך ועל כי היא גוונה אמרתי אם על עמנו לא חס כיצד יהא חס על אחרים והרי דברי מוצנע חפי' לבי רב דוד יומא שאני כתבתי. שכתלה עלה בדעתי לזכות את הבת כדעת הר"ש ז"ל דסבר חפי' אם אמר בראוי לו דיעול שתיקן חפי' לדעת הר"ש ז"ל אלא חפי' אמר סתם יעול בני ונה שדעת הר"ש ז"ל יעול את שתיקן ראה עתה והביט על הסיטה אם היא הפוכה או היא נכונה על נכון.

עוד

כתבת וז"ל ומה שכתבת שיש לבעול דין וכו' בזה אני אומר כדנייס ושכיוכתבת על הגליון כתבתיו בלי עיון. לזה אני אומר איית שתיבת כתבתיו היא מהתיבות שאין להם הכרע ואולי האמת ככל פס"ך במקרה ואיך לא ראת שכל מה שכתבתי בדברי הר"ש ז"ל הוא להלכה שאני עשיתי חלקי הסותר מה שאיפשר להבין בדברי הר"ש ז"ל. ואמרת אם איפשר שיש לבעול דין לחלוק וירלה להבין בדברי הר"ש ז"ל שאלו

שאלו
שתיבת
אמרת
וסתרי
הבת
ולזה
הראוי
הגדה
ולזה
הר"ש
במתנה
אומר
אומר
זה כתב
בכתוב
חוק
דבריה
לענין
חלק
בו היא
אדני
בראוי
והע"ב
בראוי
היא דר
ביוש
למימרה
נכסי
הוא לכל
אתה
ירושמה
שהיא דר
המלך
על תשוב
מקומה
שאתה
האחרון
לגדון
לה ליעול
אביה
השאל
ז"ל דלא
לה ירוש
אחרים
ומעתה
לומר ק
האחרון
בבטל
על זה
עמך
לפנינו
בהרות
בעירוח
דברים
תעלומות
הקדושים
הגרע

שי

שימס ע

חלק רביעי חוט המשולש שאלה לד לה פב

שאלו אמר סתם אני כותן כותן בתי היה יותר טוב משאמר בשביל שחששתי בו שאמר החולק בזה כמו שאמר בכברותו או בחובו ועל זה אמרתי כימי שירצה לדחוק עצמו בין זה בדברי היש"ב וז' וחזרתי וסתרתי הגד ההוא ואמרתי י"ג ש"ש להבין מדבריו היש"ב וז' וחזרתי הבת בשתיקן מפני שלא אמר מחמת נישואיה והיה לה מתנה סתם וזהו אמר הרב שחטול שתיקן ר"ל המתנה ההיא זולת עישור נכסי הראוי לה בנכסי אביה כמו שהוא האמת והגבון בדברי הרש"ב וז' הגד הזה האחרון שכתבתי וכל זה כתבתי בהגנת דברי הרש"ב וז' וזהו כתבתי שיש לבעל דין לחלוק אם ירצה לדמות כדון דיון לנדון דהרש"ב וז' וירצה לומר כמו דנדון דהרש"ב וז' לא זכתה הבת במתנה אלא בשביל שלא אמר מחמת נישואיה כדנדון דיון וגומר אמר שאלו אמר סתם אני מניח חצי הבית לבתי סתם ולא היה אמר בשביל שחששתי בו היתה הבת זוכה בו כדעת הרש"ב וז' וכל זה כתבתי לישא וליתן בדברי הרש"ב וז' כי כן דרך האחרונים בתשובותיהם כותבים כל מאי דאפשר לבעל דין לחלוק חצי בדרך החוק כדי לברר וללכך דבריהם מבלי שישא החולק מקום לסתור דבריהם וזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם. אך עת שכתבתי לענין הדין מאלוה מקום אני בא לזכות הבת בחצי הבית יותר על חלקה בנכסי אביה שהוא מלישגח יתירה שאמר אביה בשביל שחששתי בו היא הדרך הנכונה והישרה מיוסדת על פי הגמרא ועל דרכי הפוסקים דהרי בגמ' אמרו אם אמר חנו מנה לפלוני בני בראוי לו והוא פשוט שהוא יורש עזר נוטל המנה מלבד חלק ירושתו ואע"כ לב לשון בראוי לו הוא לשון גרוע כמו שהקשה הגמ' ודילמא בראוי לו ר"ל בנה שנוגע לחלק ירושתו ויתירלו הוא מ"ר עקיבא היה דרשים לישגח יתירה ור"ל שאם כוונתו על מה שראוי לו בירושתו למה צריך לומר בראוי לו ומדאמר מילתא דלא הוה צריך למימרה א"כ לטפויי אחא ודכוותה בנדון דיון שהבת היא יורשת בנכסי אביה ומאמר שהיא יורשת את איתה דמה שנתן לה חצי הבית הוא לשלק ירושתה למה אמר בשביל שחששתי בו אלא ודאי לטפויי אחא שולבר חלק ירושתה נתן לה חצי הבית תוספת על חלק ירושתה וזהו הבאתי סעד וסוף לדברי מתשובת מהר"א וז' שהיא דומה בדומה לנדון דיון וזאת נראית לי נכונה ושלולה דרך המלך מלבו של עולם יקרא לה ואין בה נפתל ועקש. ומה שכתבתי על תשובת הרש"ב וז' אני בתחלה לא עמדתי על דברי התשובה במקומה ואת הרמיהתי שהבאת אותה רחוק בשלק הקונדריים שאתה עומדת עליה ובאת עד תכונתה ועתה בשלק הקונדריים האחרון עמדת עליה בבי"סי ר"ן וראיתי דלא שייכא כלל ועיקר לנדון דיון שהשאל שאל אם לאמר שיתרה הבת עישור נכסי שיש לה ליטול מנכסי אביה מחמת המתנה שנתן לה כמו שירשה בנכסי השאל לידע אם נשוא המתנה שנתן לה אביה לירושא והשיב הרב ז"ל דלא אמרי ויתרה עישור נכסי אלא אם את הן ונפלה לה ירושה בנכסי אביה אבל במתנה שנתן לה אביה כמו שנתנו לה אחרים דמי ולא יתרה עישור נכסי ואין מתאן רחוק לנדון דיון כלל. ומעתה הקולות יחדלון ומטר הויכוח לא יוחך ארצה שאין מעבתי לומר בבלו דעתי וכבר כתבתי שלא היה בלבי להשיב על הקונדריים האחרון הזה להייתי יודע שלא יכנסו דברי אחרים באוניך. ולא תבטל דעתך מפני כמה דעות. ומה גם שאתה אתה הוא הגשאל על זה והשיב תשיב מה שעלה בדעתך ולענין הדין אני מסכים עמך ואם לא מטעמך ומה בכך ואם יגזור ה' בחיים ויבא דין אחר לפנינו שנגטרך בו אל החילוקים אשר בנינו אז כדעה בנינו מה טוב צהירות הדברים לפני ההרים הגבוהים היושבים על כסא ההודא צהירות של חכמים אשר כח בהם להכריח ואם ראית דברי ויש צם דברים אשר אין דעתך נוחה האלהים בשמים חוקר לב ויודע העולמות שלא ילא הדברים ממני אלא שחששתי לכבוד הרבנים הקדושים אשר בארץ החיים המהוה וכפר בעדי כה דברי העבד הגרוע לעבודת עבדי ה' וזדקתם נאמן להבנת כלב זך וגבור.

שאלה לה

שאלה ראובן ושמעון עשו עסק ביניהם וזה נוסח השטר שכתבו שיהיה עמדם לפנינו אנו עדים ח"מ ראובן כו' שנעלתי וקבלתי הכל

מירו שלש מאות ושמעון גרושתי ונחתו ב"ד שמעון הגו' פ"ג ככרי כח"ל להוליכם למצרים ולמוצאם שם במה שיזמין הש"ת ואמר שייכרם יקח הש"פ גרושתי שלו והכשאר בידו מדמי הכח"ל הנכר וליביעהו בסחורות היוצאות פה העירה תו"ס וכל ריוח שיזמין הש"פ בסך הגו' הנשאר מדמי הכח"ל הגו' יחלק בינינו לשלשה חלקים שני חלקים אטול אני ראובן הגו' וחלק אחד לשמעון וקבל עליו שמעון הגו' אחריות הכח"ל הנכר ומכיל תו"ס עד נמל מצרים ונמא הענין ביניהם בקנין שלם וכו' ואחריות שטר זה קבלו וכו' דלא כאסמכתא וכו' והיה זה יוס פלוני שנה פלונית וקנינו מיד שניהם והכל שריר וקיים. והלך שמעון למצרים ומכר הכח"ל הגו' ונטל ש"פ גרושתי והנשאר הליבש חוקו מיני סחורות ובא לתו"ס ובא לתת החשבון של הכח"ל לראובן וראה ראובן שנתן לו חשבון הולאת הכח"ל של ט"א חמון ושל בול"ק שיהי קרוב לכפלים מהנכס והוציא וגם המשקל שנתן לו ראה שהוא חסר יותר מדאי ממה שיוכה משקל תו"ס להוציא במצרים ועל זה התחיל ראובן לזעוק ולומר שקר אתה אמר שהוצאת וגם על המשקל איני מאמיך ואיני רוצה לקבל ממך שום דבר עד ששאלו והגשמי מפי הסומרי שידעו במנהג הנהגו להוציא בלא חמון ובמצרים ואחר זה רצה שמעון לשים לדרך פעמיו ועמדו שם שני אנשים ואמרו לראובן הרי שמעון הוא הולך ומה עלה הולך ואת שאתה מניח בידו מה שיש לך בידו טול עתה מה שהוא מודה בו ואם תרצה השביעהו שבועה ואם לאו זמן יש לך לדרוש ולחקור על חשבונו וכן עשו שני האנשים הגו' עמדו ביניהם עד שנתן שמעון החשבון על פי הדבור ונטל ראובן הנשאר בידו ומה שעלה ריוח חלקו ביניהם כפי התנאי הכתוב בשטר ושל שמעון לראובן שיתן לו השטר ויקרעו או לכתוב לו מחילה ולא רצה ראובן שאמר לו לא אקרע השטר ולא אכתוב לך מחילה כי אני רוצה לשלוח לכה חמון ולמצרים לדרוש על חשבונך אם הוא לודק או טוב ועל זה רבו קטנות ומריבות עד שעשו האנשים הנכבד ביניהם שכתוב ראובן על גב השטר שהוא פרוע ולא נשאר לראובן על שמעון רק תביעת ההולאה שאמר שהוציא הסך הנכר וכל זמן שימלא ראובן שיא שמעון שקרן בחשבונו חייב לשלם לראובן מה שיברר שקרן שמעון בחשבונו והכל שמעון ונשאר השטר ביד ראובן כתוב על גבו כגו' ואח"כ שלח ראובן לכה חמון לשאל את פי הסומרים על מנהג הנהגו להוציא על הכחול ושלחו לו המנהג הנהגו וראה ראובן שנמצא שקרן בחשבון ההולאה והורשלה לשלול על המשקל ושלחו משם ואמרו לו הכחול שהביא בידו שמעון המשקל שהוציא בדיו"אן של נח חמון עלה כ"ט ככרים גרו"וי ועשה אז ראובן חשבון המשקל שנתן לו שמעון ומלא שהוא חסר יותר מדאי. ועתה יורט מוריניו אם יוכל ראובן לחבוע את שמעון במה שקר לו בחשבון המשקל מפני שכתב על גב השטר שהוא פרוע ולא נשאר לו עליו רק תביעת חשבון ההולאה ויאמר שמעון שמחל לו על תביעת חשבון המשקל והרציה שהרי כתב על השטר שהוא פרוע ויר"ל שהוא פרוע וכל תביעה ולא נשאר רק תביעת ההולאה. או יוכל ראובן לומר מה שכתבתי פרוע הוא לטובתי נתכוונתי מפני שאני הייתי חייב לך ש"פ גרושתי וזהו כתבתי שהוא פרוע. ועוד שהרי כתוב וכל זמן שימלא ראובן שיא שמעון שקרן בחשבונו חייב לשלם לראובן מה שיברר שקרן שמעון בחשבונו הרי שתי פעמים כתוב בחשבונו סתם ולא פירש בחשבון ההולאה נמו"א כי עדיין נשאר לראובן תביעת ברירת החשבון על כל החשבון שנתן לו שמעון על ההולאה ועל המשקל. וידוע ששמעון לא הילך בידו למצרים כח"ל אחר לא שלו ולא של אחרים כדי שיוכל לומר שמה שכתבו משם שה"ח"ל שהביא בידו שמעון עלה משקלו כדך הוא מכחול אחר שהולך בידו שלו או של אחרים. ועוד אם יטעון שמעון שמה נגבד או נאבד במספיקה אם יזכה בטענה זו לפי שכתוב בשטר שקבל עליו אחריות הכח"ל הגו'. ועוד אם יטעון ג"מ מי אמר שמקלו בתו"ס היה כמו שאתה אמר ושמה לא היה משקלו כך ואני לא עמדתי על משקלו רק אתה אמרת שכך היה משקלו ואע"פ שכתוב בשטר שקבלתי מידך פ"ג ככרים איני מאמיך עתה אע"פ שהאמתך בעת ההיא עתה איני מאמיך כמו שאתה איך מאמין אותי אם חועילו לו טענה זו לפי שראובן מודה בזה שלא נמצא שמעון עומד בעת המשקל אם יהיה נאמן ראובן בשבועתו שהמשקל הוא שכתוב בשטר הוא כפי האמת ששקל במשקל ששוקלים בו כל בני העיר על הכל

תשובה

הכל יורינו מורינו ורבינו בלר היעב :

דבר זה אין צריך לפנים וברור הוא יותר מביעתה בכוחה שהדין עם ראובן ושמעון ללל במים הדירי

והעלה חרם בידו ופתו אשר אכל צריך שיקאנה והשיב ישיב הגולה אשר גול והחמת כי לא הייתי כותב על זה אם לא שלא בא מירי שלא להשיב לשואלי דבר וכדי שמכאן ואילך יזהר כל אדם להיות מבטי ישראל אשר לא יעשה עולה ולא ידברו כוזב לכן באתי לכתוב שורחים חלו בקרעה כי לדעתו אין צריך להביא ראיה על זה והם דברים פשוטים ועל כי הציגוהו אמרינו למפורסמות אין צריך ראיה אם על ענין ההולאות שקר שמעון והוסיק בחשבונו אע"פ דלא הוה טרח ראובן לשלוח ללא אמונ' ולמגרים לברר חשבון ההולאה הנכונה על הסחורה ולהביא עדות על זה לא היה נצחין שמעון אפי' בשבועה אלא שצריך להם ראיה שהוציא כמו שאמר וכל עוד שלא היה מביא ראיה לא היה נצחין אפי' בשבועה לפי שהיה עוונת הפך מה שהוא נהוג וק"ל העוונת הפך המנהג אינו נצחין אפי' בשבועה כמו שכתב מהר"י קולון ז"ל שורש י"ט ובכדון זה הרי כמה סומרים שהלכו למגרים והוליכו בידם מזה המין מהסחורה ויודעים ומכירים המק קקטוב להולאת הסחורה הגו' שהוא פחות ממה שנתן שמעון בחשבונו ואם היה עוונת שמעון שהנכסו בעלי המכס ולקחו ממנו שלא בחק הקבוע גם בזה לא היה נצחין בשבועה רק אם יביא ראיה על זה דהכי חסיקה הילכתא בפר' הגזול בתרא דאפי' בן יבואה דאמר ואין חובה שבועת ה' תהיה בין שניהם הא אם יש רואה ר"ל במקום שיש רואים אינו נצחין בשבועה וצריך להביא ראיה אם טוען טענת אונס וכתיב שם הר"ן ז"ל בפי' ההלכות דלאו בשבועת השומרים בלבד אמרה חוסי' אלא בכל השבועות וכן פסק הרב ז"ל פר' ב' מה' שלוחין וז"ל כל שליח שטוען שארנו אונס פלוני והפסיד כך וכך הרי זה נשבע שבועת השומרים בד"א שהיה האונס במקום שאי אפשר להביא ראיה עליו אבל אם במקום שהיפשר להביא ראיה עליו או דבר שהוא גלוי וידוע שהרי יאמא עדים הרי זה צריך להביא ראיה על טענתו ואם לא הביא אינו נצחין וישלם וכו' וכן הדין בכל טענה שיטעון השוחף וכיוצא בו וכו' הרי כתב הרב ז"ל שכל טענה שיטעון השוחף על חבירו אם היה חבירו יכול להביא ראיה כדי לבטל הטענה טוען עליו ולא הביא אינו נצחין בשבועתו ומה גם בכדון זה היה צריך לישבע שבועת השומרים שהכ"חול הגו' היה ביד שמעון חשבון על הש"פ גרושוס .

שמעון ראונו ורבינו בלר היעב : דבר זה אין צריך לפנים וברור הוא יותר מביעתה בכוחה שהדין עם ראובן ושמעון ללל במים הדירי והעלה חרם בידו ופתו אשר אכל צריך שיקאנה והשיב ישיב הגולה אשר גול והחמת כי לא הייתי כותב על זה אם לא שלא בא מירי שלא להשיב לשואלי דבר וכדי שמכאן ואילך יזהר כל אדם להיות מבטי ישראל אשר לא יעשה עולה ולא ידברו כוזב לכן באתי לכתוב שורחים חלו בקרעה כי לדעתו אין צריך להביא ראיה על זה והם דברים פשוטים ועל כי הציגוהו אמרינו למפורסמות אין צריך ראיה אם על ענין ההולאות שקר שמעון והוסיק בחשבונו אע"פ דלא הוה טרח ראובן לשלוח ללא אמונ' ולמגרים לברר חשבון ההולאה הנכונה על הסחורה ולהביא עדות על זה לא היה נצחין שמעון אפי' בשבועה אלא שצריך להם ראיה שהוציא כמו שאמר וכל עוד שלא היה מביא ראיה לא היה נצחין אפי' בשבועה לפי שהיה עוונת הפך מה שהוא נהוג וק"ל העוונת הפך המנהג אינו נצחין אפי' בשבועה כמו שכתב מהר"י קולון ז"ל שורש י"ט ובכדון זה הרי כמה סומרים שהלכו למגרים והוליכו בידם מזה המין מהסחורה ויודעים ומכירים המק קקטוב להולאת הסחורה הגו' שהוא פחות ממה שנתן שמעון בחשבונו ואם היה עוונת שמעון שהנכסו בעלי המכס ולקחו ממנו שלא בחק הקבוע גם בזה לא היה נצחין בשבועה רק אם יביא ראיה על זה דהכי חסיקה הילכתא בפר' הגזול בתרא דאפי' בן יבואה דאמר ואין חובה שבועת ה' תהיה בין שניהם הא אם יש רואה ר"ל במקום שיש רואים אינו נצחין בשבועה וצריך להביא ראיה אם טוען טענת אונס וכתיב שם הר"ן ז"ל בפי' ההלכות דלאו בשבועת השומרים בלבד אמרה חוסי' אלא בכל השבועות וכן פסק הרב ז"ל פר' ב' מה' שלוחין וז"ל כל שליח שטוען שארנו אונס פלוני והפסיד כך וכך הרי זה נשבע שבועת השומרים בד"א שהיה האונס במקום שאי אפשר להביא ראיה עליו אבל אם במקום שהיפשר להביא ראיה עליו או דבר שהוא גלוי וידוע שהרי יאמא עדים הרי זה צריך להביא ראיה על טענתו ואם לא הביא אינו נצחין וישלם וכו' וכן הדין בכל טענה שיטעון השוחף וכיוצא בו וכו' הרי כתב הרב ז"ל שכל טענה שיטעון השוחף על חבירו אם היה חבירו יכול להביא ראיה כדי לבטל הטענה טוען עליו ולא הביא אינו נצחין בשבועתו ומה גם בכדון זה היה צריך לישבע שבועת השומרים שהכ"חול הגו' היה ביד שמעון חשבון על הש"פ גרושוס .

שמעון ראונו ורבינו בלר היעב : דבר זה אין צריך לפנים וברור הוא יותר מביעתה בכוחה שהדין עם ראובן ושמעון ללל במים הדירי והעלה חרם בידו ופתו אשר אכל צריך שיקאנה והשיב ישיב הגולה אשר גול והחמת כי לא הייתי כותב על זה אם לא שלא בא מירי שלא להשיב לשואלי דבר וכדי שמכאן ואילך יזהר כל אדם להיות מבטי ישראל אשר לא יעשה עולה ולא ידברו כוזב לכן באתי לכתוב שורחים חלו בקרעה כי לדעתו אין צריך להביא ראיה על זה והם דברים פשוטים ועל כי הציגוהו אמרינו למפורסמות אין צריך ראיה אם על ענין ההולאות שקר שמעון והוסיק בחשבונו אע"פ דלא הוה טרח ראובן לשלוח ללא אמונ' ולמגרים לברר חשבון ההולאה הנכונה על הסחורה ולהביא עדות על זה לא היה נצחין שמעון אפי' בשבועה אלא שצריך להם ראיה שהוציא כמו שאמר וכל עוד שלא היה מביא ראיה לא היה נצחין אפי' בשבועה לפי שהיה עוונת הפך מה שהוא נהוג וק"ל העוונת הפך המנהג אינו נצחין אפי' בשבועה כמו שכתב מהר"י קולון ז"ל שורש י"ט ובכדון זה הרי כמה סומרים שהלכו למגרים והוליכו בידם מזה המין מהסחורה ויודעים ומכירים המק קקטוב להולאת הסחורה הגו' שהוא פחות ממה שנתן שמעון בחשבונו ואם היה עוונת שמעון שהנכסו בעלי המכס ולקחו ממנו שלא בחק הקבוע גם בזה לא היה נצחין בשבועה רק אם יביא ראיה על זה דהכי חסיקה הילכתא בפר' הגזול בתרא דאפי' בן יבואה דאמר ואין חובה שבועת ה' תהיה בין שניהם הא אם יש רואה ר"ל במקום שיש רואים אינו נצחין בשבועה וצריך להביא ראיה אם טוען טענת אונס וכתיב שם הר"ן ז"ל בפי' ההלכות דלאו בשבועת השומרים בלבד אמרה חוסי' אלא בכל השבועות וכן פסק הרב ז"ל פר' ב' מה' שלוחין וז"ל כל שליח שטוען שארנו אונס פלוני והפסיד כך וכך הרי זה נשבע שבועת השומרים בד"א שהיה האונס במקום שאי אפשר להביא ראיה עליו אבל אם במקום שהיפשר להביא ראיה עליו או דבר שהוא גלוי וידוע שהרי יאמא עדים הרי זה צריך להביא ראיה על טענתו ואם לא הביא אינו נצחין וישלם וכו' וכן הדין בכל טענה שיטעון השוחף וכיוצא בו וכו' הרי כתב הרב ז"ל שכל טענה שיטעון השוחף על חבירו אם היה חבירו יכול להביא ראיה כדי לבטל הטענה טוען עליו ולא הביא אינו נצחין בשבועתו ומה גם בכדון זה היה צריך לישבע שבועת השומרים שהכ"חול הגו' היה ביד שמעון חשבון על הש"פ גרושוס .

שמעון ראונו ורבינו בלר היעב : דבר זה אין צריך לפנים וברור הוא יותר מביעתה בכוחה שהדין עם ראובן ושמעון ללל במים הדירי והעלה חרם בידו ופתו אשר אכל צריך שיקאנה והשיב ישיב הגולה אשר גול והחמת כי לא הייתי כותב על זה אם לא שלא בא מירי שלא להשיב לשואלי דבר וכדי שמכאן ואילך יזהר כל אדם להיות מבטי ישראל אשר לא יעשה עולה ולא ידברו כוזב לכן באתי לכתוב שורחים חלו בקרעה כי לדעתו אין צריך להביא ראיה על זה והם דברים פשוטים ועל כי הציגוהו אמרינו למפורסמות אין צריך ראיה אם על ענין ההולאות שקר שמעון והוסיק בחשבונו אע"פ דלא הוה טרח ראובן לשלוח ללא אמונ' ולמגרים לברר חשבון ההולאה הנכונה על הסחורה ולהביא עדות על זה לא היה נצחין שמעון אפי' בשבועה אלא שצריך להם ראיה שהוציא כמו שאמר וכל עוד שלא היה מביא ראיה לא היה נצחין אפי' בשבועה לפי שהיה עוונת הפך מה שהוא נהוג וק"ל העוונת הפך המנהג אינו נצחין אפי' בשבועה כמו שכתב מהר"י קולון ז"ל שורש י"ט ובכדון זה הרי כמה סומרים שהלכו למגרים והוליכו בידם מזה המין מהסחורה ויודעים ומכירים המק קקטוב להולאת הסחורה הגו' שהוא פחות ממה שנתן שמעון בחשבונו ואם היה עוונת שמעון שהנכסו בעלי המכס ולקחו ממנו שלא בחק הקבוע גם בזה לא היה נצחין בשבועה רק אם יביא ראיה על זה דהכי חסיקה הילכתא בפר' הגזול בתרא דאפי' בן יבואה דאמר ואין חובה שבועת ה' תהיה בין שניהם הא אם יש רואה ר"ל במקום שיש רואים אינו נצחין בשבועה וצריך להביא ראיה אם טוען טענת אונס וכתיב שם הר"ן ז"ל בפי' ההלכות דלאו בשבועת השומרים בלבד אמרה חוסי' אלא בכל השבועות וכן פסק הרב ז"ל פר' ב' מה' שלוחין וז"ל כל שליח שטוען שארנו אונס פלוני והפסיד כך וכך הרי זה נשבע שבועת השומרים בד"א שהיה האונס במקום שאי אפשר להביא ראיה עליו אבל אם במקום שהיפשר להביא ראיה עליו או דבר שהוא גלוי וידוע שהרי יאמא עדים הרי זה צריך להביא ראיה על טענתו ואם לא הביא אינו נצחין וישלם וכו' וכן הדין בכל טענה שיטעון השוחף וכיוצא בו וכו' הרי כתב הרב ז"ל שכל טענה שיטעון השוחף על חבירו אם היה חבירו יכול להביא ראיה כדי לבטל הטענה טוען עליו ולא הביא אינו נצחין בשבועתו ומה גם בכדון זה היה צריך לישבע שבועת השומרים שהכ"חול הגו' היה ביד שמעון חשבון על הש"פ גרושוס .

סבר וקבל ראובן חשבון ההוא ונראה שמתל לו התביעה היתה אין בטענה זו כלום ולא חוס ממעות ולא מטני תשובת ראובן שמשיב שמה שכתבתי על גבו שהוא פרוע מטני הסך שכתוב בו שחטי מייב כך ולפי שלא תחזור היום או למחר ותתבעני בסך הכו' לזה כתבתי שהוא פרוע לפי שטענה זו בדויה מלבו בעת הולאת שחטי השטר הוא ביד ראובן הלא היה שמעון מוליאו לתבוע בו את ראובן והוא חמת יד ראובן ואת מייסין שמה יפול מראובן וימלאנו שמעון ויתבע בו את ראובן גם מזה אין שום חששה . שחטי ימלאנו שמעון לא היה גובה בו מראובן כלום לפי שכתב בו שנתן לו הכח'ל הכו' חמת ידו למוכרו במגרים וליפרע ממנו הסך שכתוב בשטר וכל זמן שהיה שמעון מוליאו השטר לבנות בו היה ראובן קומר לו חן לי המשכון שנתתי בידך ואני הפרע לך מוכך ואם היה שמעון טוען שאבד המשכון ממני הלא נאנס הרי כתב בשטר שקבל עליו האריות הכחול הגו' א"כ אין כאן שום חששה :

אמנם

בטענה השני שטוען ראובן שהרי כתוב על גבו שמי פעמים וכל זמן שימלא ראובן שקר שמעון בחשבון סתם ולא פירש בחשבון ההולאה משמע על כל החשבון מה החלו ועד סופו נכתב בזה אפי' חת טענת ראובן טובה וכמותה מוכיח אכפי לפי דאף ע"ג דק"ל יד בעל השטר על התחזונה ויכול שמעון לומר מה שכתב בחשבונו ר"ל מה שכתב לעיל דהיינו תביעת חשבון ההולאה והמרי' יד בעל השטר על התחזונ' שכל להוציא ועליו להביא ראיה שפי' השטר כדבריו דוקא בדבר שהוא מוספק ואין מתברר מתוך השטר למה נכתבון כמו שכתב הר"ן ז"ל בפי' השבועה סי' תפ"א והצריך להביא ראיות על זה וכל שכן בשטר זה שיכולין אנו לפרש שתי הלשונות בדרך שיהיו מסכמים זה לזה ולא היה צריכה שום סתירה שהיפשר שבהלכה כתבו שלא נאמר לו עליו רק תביעת חשבון ההולאה ואחר כך חזרו וכתבו לשון כללי שכולל גם חשבון המשקל ולזה כתבו בחשבונם סתם :

ועוד

אפי' היה הלשונות סותרים זה לזה למרי' בכדון זה לא אמרי' יד בעל השטר על התחזונ' ואחר שהלשון התחתון הוא לזכות בעל השטר אין אנו למדין אלא מהלשון התחתון ולא לומר בעל יד השטר על התחזונה דאמרי' מהדר קא הדרי' בזה כמו שכתב העור' ז"ל דיגיס אלו בסי' מ"ב וכ"כ הרי"ב ז"ל בסי' הגזור' ז"ל א"כ מאחר שהלשון האחרון משמע לזכות בעל השטר דהכי כתב סתם בחשבונם לא אמרי' בזה יד בעל השטר על התחזונה :

ובר

מן דין אפי' היה כותבו ראובן מחילה בפי' על תביעת חשבון המשקל ואחר קמנא עדים או ראיה שגזלו במשקל צריך להחזיר לו הגזלה אשר בידו מאחר שלא פירש לו ואמר אני יודע שעדיין יש לי בידך מהמשקל כך וכך והריני מוחל לך הסך האחול עוד שלא אמר ופי' במחילתו כך אלא מחל לו סתם ונמצא שהיה טועה במחילתו אין במחילתו כלל' כמו שכתב מהר"ק ז"ל בחי' סי' י"ב בשם הר"ם ב"ה ז"ל ח"ל אפי' לא נאנס כלל וסבור שאין לו בידו יותר ואנא שיש לו מחילתו בסלה דכל דלא ידע מחילתו בטל' והא"ע שחכותב לו הריני מוחל לך בדלא שני בדלא אנוס חין בדבריו כלל' עד שאמר יודע אני שיש לי בידך יותר וכדנתיא מוכר שאמר ללוקח חפץ זה שאני מוכר לך בק"ק וידע אני שאני שזה אלא מנה' ואמר שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה א"כ ל' הרי כתב הר"ם ב"ה ז"ל א"ף ע"פ שמתל לו בפי' כל עוד שלא יפרש הסך שמתל לו אין במחילתו כלום א"ף על פי שפי' לו בפי' שמתל לו דבר פלוני ומכל שכן בכדון דידן שלא מחל בפי' על חשבון המשקל ולא נזכר לשון מחילה מכל ועד כל ואחר כך כתבנה הדבר שנמצא שקרן בדבריו בחשבון המשקל שפשיטא ודתי שיחזרו כל הנמצא' בידו גזוב וגזול וכמה וכמה יש להביא ראיות על זה מדברי החמורים ז"ל אלא שנלע"ד שיגיעת בשר להצריך להביא ראיות על זה :

ומעתה

אין צורך להשיב על הטענות האחרות הבאות בשאלה אם על ששאל השואל שחטי יטעון שמה נגבד או לא נגבד בספינה אע"פ שחטוננו כלדו שכתוב בשטר שקבל עליו האריות הכחול הגו' אלא אפי' לא היה כתוב בשטר זה מאחר שהוא משכון בידו הרי הוא עליו ש"ש דהכי הסכימו כל הגאונים המ"ע על המשכון ש"ש הוי' כמו שכתב העור' ז"ל סי' ע"ב ומאחר שהוא ש"ש מיי' בצניבה ואביריהו"כ אפי' היה טוען נגבד או לא נגבד היה מייב בו א"ף ע"פ שלא היה מקבל עליו אחריותו בפי' אמה'ס עתה שקבל האחריו' בפי' שחייב אפי' באונסין . וכבר כתבתי שאין מן העורך להשי' על טענה

טענה זו
הכו"ל ב
היינו חות
שמן הח
וא"כ אין
מתבטלה
שטענה א'
חשבון ה
תוכס ו
תב
מ
ד
דן ומבטל כ
ותפין
נענין מת
נענין מת
נענין עידי
נענין הקדו
נענין מת
פרטים הש
נענין אלמ
האונאה ש
נענין לווה
ואם יש הב
נענין פשר
נענין שכי
נענין נט
הבעל
נענין נוש
נענין הק
תשה לבנו

הכלל העולה שחייב שמעון לשלם לראובן כל מה שהוסיף על החשבון שבא ממוצרים הנהוג להוציא בסחורה הגדולה וכן חייב לשלם כל מה שנמצא חסר בחשבון מהמשקל אשר באה העדה מנא' אמון על המשקל שהוציא שם שמעון בכח"ל הגד' מהחמר שיש עדים מעידים שלא הולך בידו שמעון כמו' ל' אח' לבד זה של ראובן או שהוא מודה בדבר ושברפא' לו ובוה יבא ללאת ידי שמים וידי הבריות ולא ראיתי להאריך בראיות על זה כי לעד' שהדברים פשוטים הם לכל מבין והאמת יורה דרכו הנרא' לעד' כתבתי מעט דל שלמה חרור ס' ט :

טענה זו שלא תדק טענה זו אלא אם לא נתברר מהמשקל שמשקל הכח"ל בנא' אמון שנמצא משקלו פחות מהמשקל שאמר שמעון אז היינו אומרים שמה נגב או נאבד אבל אין לא' אחיך על שמעון רק שיתן החשבון כפי מה שנמצא משקל הכח"ל אחר הגיעו לנא' אמון וא"כ אין מקום לטענת נגב או נאבד ממונו בספינה ומוזהג"כ כתבטלה טענת שמה לא היה משקלו בעיר חונם כמו שאמר ראובן שטענו' אלו היו נודקות אם לא נתברר משקלו בנא' אמון שעל חשבון המשקל ההוא שואל ממונו ראובן שיתן לו ולא על משקל חונם ולפי שלא יש שייכות לטענות אלו בנדון זה לא ראיתי להאריך בהם :

תם ונשלם טור השני מהוט המשולש

מפתחות לשאלות ותשובות מטור

השני מהוט המשולש חלק רביעי

מספר התשביץ

דין מובטל כיסו של חברו ושם נתבררו הרבה דינים מהלכות שלוחין ושותפין	דף לח	דף טו	שאלה יג
בענין מתנת שביב מרע שריצה לאחד ומיעט לא' ושם נתברר פרטי לקומות שהן לשון ירושה ולשונות שהן לשון מתנה דף מ	שאלה ב	דף נח	שאלה יד
בענין מתנת קטן אם מתנתו קיימת	דף נג	דף ס	שאלה טו
בענין עירי קדושין קרובים מזד' האם ושם נתבררו כמה פרטים	שאלה ג	דף סא	שאלה יז
בענין הקדושין	דף נד	דף סב	שאלה יז
בענין מת לזה בחיי מלוה ושם העמיק הרב בפלפולו הוך כמה פרטים השייכין לזה	דף מה	דף סג	שאלה יח
בענין אלמנה שגבנה מנכסי בעלה וענין אם סומכין על האמד כה' בדיני ממונות	דף מט	דף סד	שאלה יח
בענין כוואת שביב מרע ומתנתו וענין ההקדש אם יגבה מהמתנה ואם יש הבדל בהקדש בזמן זה	דף נ	דף סה	שאלה יח
בענין פשרה בין השותפין אם צריכה קנין	דף נב	דף סו	שאלה יח
בענין שכירות ומשכונה לדין גוד ואיגוד	דף נג	דף סז	שאלה יח
בענין גט שתקן אותו חכם אחד בלי נואות	דף נד	דף סח	שאלה יח
בענין כושא וכותן באמונה כמה פרטים	דף נה	דף סט	שאלה יח
בענין הקדושין ודין קלא' בקדושין ודין האב שקידש	דף נז	דף ט	שאלה יח
אשה לבנו קטן	דף נח	דף טא	שאלה יח
בענין דבר שאינו ברשותו ומלוו בעיר לקנות אם חל עליו הקנין	דף נט	דף טב	שאלה יח
בענין טוען על שטר חוב שיש בו רבית	דף ס	דף טג	שאלה יח
בענין הקידושין בקול שיא' שנתקדשה פלונית דף ס	שאלה טז	דף טד	שאלה יח
בענין אמון שהיה בידו טבעת אחד ונתנה ל' שליח' להוליכה להראותה ונאגס מיד השליח אם חייב האמון דף סא	שאלה יז	דף טה	שאלה יח
בענין השליח שאירע נזק בשליחותו באיזה אופן יהיה חייב המשלח	דף סב	דף טו	שאלה יח
בענין אלמנה שצאה לגבות כתובתה ולא היה בידה שטר כתובה	דף סג	דף טז	שאלה יח
בענין המתעסק שמת בתוך זמן אם חייבין יורשיו לשלם	דף סד	דף טז	שאלה יח
בענין מתנה לבנו קטן וסילק בת בנו הגדול שיש לו מאשה	דף סה	דף טז	שאלה יח
אחרת	דף סז	דף טז	שאלה יח
בענין מת שהעלילו על יורשיו ועמד השותף ופיזר שחד' כדי להציל ממונם אם פעורין היורשים לשלם לו	דף סח	דף טז	שאלה יח
בענין שליח שנמסרה בידו סחורה על דעת שאם לא יפרע ראובן החוב לזמן ומכרה ומכרה השליח קודם זמן	דף ט	דף טז	שאלה יח
הקצוב	דף טא	דף טז	שאלה יח
בענין מי שמכר חנות לחבירו על תנאי בק"ס ולא היה יכול לקיים	דף טב	דף טז	שאלה יח

תנאוי ולאחר זמן מוכר לאחר ולא היה יכול לקיים ממכרו ומחמת
 איזו חובם ולאחר זמן כשהיה יכול למכור מוכר אותו ללוקח ראשון
 ועתה חוזר לוקח שני שהוא קנאו הדין
 פס מי 77 עא
 בענין נוי שסייע לאומן בחפץ שנתן לו לתקנו ואחר שגמר והוליכו
 חזר והחזירו לאומן וכאשר חס חייב לשלם 77 סח שאלה כד
 בניו שנכנס ערב בכחב יד בלא קנין ועוד התנה על הלוי שאם לא
 יעשה לו דבר פלוני לא ישתעבד ונהגם הלוי ולא קיים
 התנאי 77 ע
 באשת איש שנכנסה ערצנית לאחד ומתה וירש אחיה מנדונייתה לפי
 התקנה החמי' חס הוא חייב לשלם מה שערכה
 בתו 77 עא שאלה כו
 בעכו"ם שהוציא משכון של ישראל שבידו כדי למוכרו בתוך הזמן
 מחמת שהעליל עליו המושל וקנאו ישראל א' כזול ובאו בעליו אח"כ
 לערער על המקח 77 עב שאלה כו
 מוכר שמוכר שחורה שהיתה בשק אחד ואחר שנטל הלוקח השק אמר
 המוכר שנתחלף לו הרע ביפה והיה סובר שלא מוכר
 אלא הרע 77 עב שאלה כח
 בראובן שה' לו חפץ מופקד ביד שמעון והלך לוי לאשת שמעון ונטלו
 מידה וראובן חומר שמעולם לא שלחו ונאבד החפץ חס

נשלמו המפתחות בסדר ברור

שהיבר במהורר שלמה צרור

